MARIO VARGAS LLOSA

TEKE ŞENLİĞİ

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ROMAN



Çeviri: PERAL BAYAZ

CAN

2. BASKI

Lourdes ve José Israel Cuello'ya
ve daha birçok Dominikli dosta...

MARIO VARGAS
LLOSA

TEKE ŞENLİĞİ

Can Yayınları 1311

La Fiesta del Chivo, Maria Vargas Llosa
© 2000, Mario Vargas Llosa
© 2003, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003
2. basım: Aralık 2011
Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0348-5

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

MARIO VARGAS LLOSA

TEKE ŞENLİĞİ

ROMAN

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

Peral Bayaz



Mario Vargas Llosa'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yeşil Ev, 1984
Kent ve Köpekler, 1984
Palomino Molero'yu Kim Öldürdü, 1991
Elebaşılar / Hergeleler, 1992
Üveyanneye Övgü, 1992
Mayta'nın Öyküsü, 1992
Julia Teyze, 1994
And Dağlarında Terör, 1996
Masalar, 1996
Don Rigoberto'nun Not Defterleri, 2002
Cennet Başka Yerde, 2006
Kelt Rüyası, 2011

MARIO VARGAS LLOSA, 1936'da Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Başkent Lima'daki Leoncio Prado Askerî Okulu'nda edindiği kişisel deneyimlerden yola çıkarak kaleme aldığı ilk romanı *Kent ve Köpekler*'le (1963) kısa sürede üne erişti. Gazeteci ve radyo-televizyon yayıncısı olarak da çalıştı, edebiyat dergileri çıkardı, Madrid Üniversitesi'nde öğrenim gördü. İlk romanını 1966'da *Yeşil Ev*, 1969'da *Conversación en La Catedral* (*Katedralde Konuşmalar*), 1973'te *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu*, 1977'de *Julia Teyze* izledi. 1980'lerden bugünlere *La guerra del fin del munda* (Dünyanın Sonunu Getiren Savaş), *Mayta'nın Öyküsü*, *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü*, *Masalcı*, *Üveyanneye Övgü*, *Don Rigoberto'nun Not Defterleri*, *Teke Şenliği*, *Cennet Başka Yerde*, *Kelt Rüyası* gibi eserleriyle günümüzün en seçkin yazarları arasındaki yerini aldı. 1993'te yayımlanan *And Dağlarında Terör* adlı romanı Planeta Ödülü'ne değer görüldü. Edebiyat eleştirisi alanında ise Gabriel García Márquez, Flaubert, Sartre ve Camus üzerine kitaplar yayımladı. Victor Hugo'nun *Sefiller* romanıyla ilgili bir deneme yazdı. 1990 yılında Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı başkanlık seçimlerinde Alberto Fujimori karşısında başarılı olamadı.

"Büyük coşkuyla
kutluyor halk
Teke Şenliği'ni
Otuz Mayıs'ta"

"Teke'yi Öldürdüler"
. Dominik *merengue*'si

I

Urania. Ana babası hiç de iyilik yapmamışlardı kıza. Adı, aynanın yansıttığı ince uzun bedenli, yüz hatları zarif, mat tenli, biraz hüzünlü bakan iri kara gözlü kadından başka her şeyi anımsatıyordu. Örneğin bir gezegeni ya da bir minerali. Urania! Nereden akıllarına gelmişti? Neyse ki kimse artık onu bu adla çağırmıyordu. Uri diyorlardı, Miss Cabral, Mrs. Cabral diyorlardı ya da Doktor Cabral. Santo Domingo'dan ayrıldığından beri (o zamanlar Ciudad Trujillo[1] deniyordu, başkent henüz gerçek adına kavuşamamıştı), Adrian'da, Boston'da, Washington D.C.de ya da New York'ta onu ailesinin ve Santo Domingo Koleji'ndeki sınıf arkadaşlarıyla rahibelerin doğru telaffuz etmeye özen gösterdikleri bu yakışıksız adla çağıran olmamıştı anımsadığı kadarıyla. Kimin aklına gelmişti? Babasının mı? Annesinin mi? Bunu öğrenmek için artık çok geç, kızım! Annen cennette, babansa yaşayan bir ölü. Hiçbir zaman bilemeyeceksin. Urania! Guzmán'ın kırk yıllık Santo Domingo'suna Ciudad Trujillo adını vermek kadar saçma. Bu parlak fikir de babasının başının altından çıkmaydı belki de.

1. Trujillo Kenti. (Y.N.)

Hotel Jaragua'nın dokuzuncu katındaki odasının penceresinden denizi görmeyi bekliyor. Birkaç dakika sonra karanlık son bulacak, ufukta hızla büyüyen mavimsi aydınlık uyandığından beri beklediği gösteriyi başlatacak. Uyku ilacı almama konusundaki tüm prensiplerine karşın bir hap aldığı halde saat dörtte uyanmıştı. Denizin, beyaz köpükten lekelerle yarılan lacivert yüzü, ufkun uzak çizgisinde kurşun rengi gökyüzüyle buluşacak, kıyıda patlayan köpüklü dalgalarsa gürültüyle palmiyelerle badem ağaçları arasından görünen mendirekte kırılacaktı. Eskiden mendireğin tam karşısındaydı Hotel Jaragua. Artık yan tarafında. Anılar bir imgeyi –o gün müydü?– geri getirdi: baş başa yemek yemek için otele giren baba kız. Küçük kız, babasının elinden tutmuş. Onlara pencerenin yanında bir masa ayırmışlar. Urania perdenin arkasından geniş bahçeyi, tramplenli havuzu ve yüzenleri görüyordu. Çevresine rengârenk çiniler döşenmiş, saksılar içinde karanfiller yerleştirilmiş, İspanyol Avlusu'nda bir orkestra *merengue*'ler[1] çalıyordu. O gün müydü? "Hayır," diyor yüksek sesle. O günlerin Jaraguası yıkılmış, yerine üç gün önce Santo Domingo'ya geldiğinde onu çok şaşırtan bu Pembe Panter rengindeki koskocaman bina dikilmişti.

Geri dönmekle iyi mi yapmıştı? Pişman olacaksın Urania. Birçok kenti, beldeyi, ülkeyi –Alaska'nın sıradağları ve göllerini, örneğin– tanımak için zaman bulamayan sen, bir haftalık tatilini bir daha hiç mi hiç ayak basmamaya söz verdiğin bu adada boşa harcayacaksın... Bu bir çöküş işareti mi? Sonbahar duygusallığı mı? Hayır, sadece merak, başka bir şey değil. Kendi kendine, artık sana ait olmayan bu kentin sokaklarında gezinebileceğini, ar-

1. (İsp.) Dominik Cumhuriyeti ya da Haiti'de doğan ve bütün Latin Amerika'ya yayılan, çiftlerin yaptığı bir dans ve müzik türü. (Y.N.)

tık sana yabancı olan bu ülkede hüzün, özlem, nefret, acı, öfke duymadan dolaşabileceğini kanıtlamak isteği. Yoksa babanın yıkımıyla yüzleşmeye mi geldin? Bunca yıl sonra onu görmek seni nasıl etkileyecek, bunu öğrenmeye mi geldin? Başından ayak parmaklarının ucuna dek bir ürperti dolaşıyor. Urania! Ah Urania! Bak görüyor musun, yıllar sonra bile, o bildiğini okuyan, düzenli, umutsuzluklara geçit vermeyen, herkesin çok beğenip imrendiği güçlü kafana karşın, yufka yüreklisin, korkaksın, bağımlısın, duygusalsın. Gülmeye başlıyor. Bu kadar saçmalamak yeter, kızım.

Üzerine bir pantolon, bir spor bluz geçiriyor, ayağına ayakkabılarını giyiyor, saçlarını bir fileyle topluyor. Bir bardak su içiyor, tam televizyonu açıp CNN'e bakacakken vazgeçiyor. Pencerenin yanında duruyor, denize, mendireğe bakıyor, sonra başını öteki yana çevirip gözlerini kentin çatılarında, gökdelenlerinde, kubbelerinde, çan kuleleri ve ağaçlarında gezdiriyor. Kent ne kadar büyümüş! 1961'de bıraktığında, üç yüz bin can barındırıyordu. Şimdilerde bir milyonu aşkın nüfusu var. Yeni yeni mahalleler, bulvarlar, parklar ve otellerle dolmuş. Bir gün önce, kiraladığı otomobille Bella Vista'nın şık konutları arasında, Central Park'taki gibi sayısız *jogger*'ın[1] koşuşturduğu uçsuz bucaksız El Mirador'da dolanırken kendini bir yabancı gibi hissetmişti. Çocukluğunda kent El Embajador Oteli'nde biterdi. Oradan ötede sadece çiftlikler, tarlalar vardı. Pazar günleri babasının onu havuzda yüzmeye götürdüğü Country Club çevresinde bugün olduğu gibi asfalt yollar, evler, alüminyum sokak lambaları yoktu, boş topraklar vardı.

Ama kentin eski, sömürge günlerinden kalma mer-

1. (İng.) *Jogging* yapan kişi. (Y.N.)

kezi ve onların oturduğu Gazcue Mahallesi değişmemişti. Yaşlı mango ağacı olan küçük bahçesi, hafta sonları yemek yedikleri terasa yaslanmış görkemli kırmızı çiçekleri, beşik çatısıyla, evleri aynen duruyordu. Halasının kızları Lucinda ve Manolita'yı beklediği, kentte geçirdiği son yıl olan 1961'de eve yaklaşmaya çekinerek yan gözle baka baka bisikletini süren oğlanı gözetlediği balkon da yerli yerindeydi. Evin içi de değişmemiş miydi? Her saat başı çalan, bir av manzarası işlenmiş, gotik numaralı, Avusturya yapımı saat duruyor muydu? Baban da aynı mı, acaba? Hayır! Hiçbir mektubunu yanıtlamasan da, hâlâ sana yazmayı sürdüren Adelina halanın ve öteki uzak akrabaların birkaç ayda ya da yılda bir gönderdikleri fotoğraflarda çöküşünü izliyordun.

Bir koltuğa çöküyor. Sabah güneşinin ışıktan okları kent merkezine saplanıyor. Palacio National'in[1] kubbesi mavilikte hafifçe ışıldıyor. Bir an önce çık dışarı, birazdan sıcak çekilmez olacak. Durmadan devinim halinde olmaya, zaman kaybetmemeye alışık olduğu halde, hiç alışkın olmadığı bir durgunlukla gözlerini yumuyor, Dominik topraklarına ayak bastı basalı gece gündüz durmadan bir tek şey yapıyor: anımsamak. "Bu benim kız hep çalışır, uyurken bile derslerini tekrarlar." Senatör Agustín Cabral, Bakan Cabral, Cerebrito[2] Cabral, okulda verilen bütün ödülleri kazanan, *sister*'ların örnek gösterdiği kızıyla övünürken senin hakkında böyle diyordu. Şef'in karşısında Uranita'nın okuldaki başarılarıyla övünürken de böyle mi derdi? "Onu tanımanızı öyle çok isterdim ki, Santo Domingo Koleji'ne girdiği ilk günden beri, her yıl En İyi Öğrenci Ödülü'nü alıyor. Sizi tanımak, elinizi

1. (İsp.) Millî Saray. (Y.N.)
2. (İsp.) Cabral'in "çok zeki" anlamına gelen lakabı. (Y.N.)

sıkmak onu çok sevindirecektir. Uranita her gece sizin sağlığınızı koruması için Tanrı'ya dua ediyor. Doña Julia ve Doña María için de. Size, en sadık hizmetkârınız olarak, rica ediyorum, yalvarıyorum. Benden bunu esirgeyemezsiniz, kabul edin onu. Ekselans. Şef!"

Ondan tiksiniyor musun? Nefret mi ediyorsun? Hâlâ mı? "Artık etmiyorum," diyor yüksek sesle. Anımsamamak için tutkuyla kendini okumaya, çalışmaya verdiğin gençlik günlerinde olduğu gibi hınç içinde büyüyor, yaran kanıyor, hayal kırıklığı seni yok ediyor, zehirliyor olsaydı, dönmezdin. Evet, o zamanlar ondan nefret ediyordun. Bedeninin en ufak gözeneğine dek bütün düşüncelerin, bütün duygularınla nefret ediyordun... Başına felaketler, kazalar gelsin, hastalansın istiyordun. Tanrı isteğini, yakarışlarını duydu. Daha doğrusu, Şeytan. Beyin kanamasının onu yaşarken öldürmesi yetmiyor mu? On yıldan beri tekerlekli sandalyeye mahkûm olması; hareket edememesi, konuşamaması, yemek, yatmak, giyinmek, soyunmak, tırnaklarını kesmek, tıraş olmak, işemek, dışkılamak için bir hemşirenin yardımına gereksinimi olması öç almanın tadını çıkarmak değil mi? Kendini rahatlamış mı hissediyorsun? "Hayır!"

Urania bir bardak su daha içiyor ve odadan çıkıyor. Saat sabahın yedisi. Jaragua'nın giriş katı gürültülü, o bildik sesler, motor gürültüleri, sesi sonuna kadar açık radyo, *merengue*'ler, *bolero*'lar, *salsa*'lar, *danzon*'lar ya da *rock* ve *rap*, cırlayarak birbirlerine saldırıyorlar, ona saldırıyorlar. Bu capcanlı kaos, sersemlemek, bir zamanlar bu ülkenin senin de ülken olduğunu düşünmemek, hatta hissetmemek, belki de duygusuzlaşmak için gerekli, Urania. Bu modernleşmeye direnen vahşi yaşam da öyle. Dominiklileri uşçuluk öncesine bağlayan, büyülü bir şeyler var: gürültüye düşkünlük. ("Hayır, müzik düşkünlüğü değil, gürültü düşkünlüğü.")

Anımsamıyor musun? Daha sen küçücük bir kızken, Santo Domingo Kenti, Ciudad Trujillo'yken sokaklarda yine benzer bir uğultu vardı. Belki de yoktu, belki de otuz beş yıl önce bundan üç-dört kere daha küçük, içine kapalıyken üzerine korku ve kölelik sinmişken; Şef, Velinimet, Yeni Vatan'ın Babası, Ekselansları Doktor Rafael Leonidas Trujillo Molina'nın karşısında paniğe kapılmış, dut yemiş bülbüle dönmüş bir taşra kentiyken daha sessiz, daha az çılgındı Santo Domingo. Bugün, yaşamın bütün sesleri, otomobil motorları, kasetler, plaklar, radyodan yükselen sesler, klakson, köpek havlamaları, homurtular, insan sesleri en yüksek perdeden duyuluyor. Vokal, mekanik, dijital, hayvansal (sanki köpekler daha güçlü havlıyor, kuşlar daha bir hevesle ötüyor) bütün sesler kapasitelerini sonuna dek kullanıyorlar. Bir de New York'a gürültülü derler! Manhattan'da yaşadığı on yıl süresince şu son üç gündeki gibi akordu bozuk, hoyrat bir senfoniye maruz kalmamıştı kulakları!

Güneş, tepeleri dimdik palmiyeleri, bir bombardımandan arta kalmış gibi görünen çukurları, yüksek çöp tepeleriyle dolu kaldırımları aydınlatıyor. Birkaç başı bağlı kadın çöpleri süpürüyor, onca çöp için yetersiz kalan plastik torbalara koyuyor. "Haitili kadınlar." Şimdi suskunlar ama dün aralarında kendi *yerli* dilleriyle fısıldaşıyorlardı. Biraz daha ilerde, yalınayak, yarı çıplak, kutuların üstüne oturmuş Haitilileri görüyor; çizdikleri rengârenk resimler yanı başlarında duvara dayalı. Kent – yoksa ülke mi demek gerek– Haitililerle dolmuş. Eskiden gelemiyorlardı. Senatör Agustín Cabral "Şef için istediklerini söyleyebilirler. Ama tarih hak verecek, en azından modern bir ülke yarattığını ve Haitililere hadlerini bildirdiğini kabul edecektir. Büyük derde büyük derman!" demiyor muydu? Şef, elebaşılar arası çatışmalarla barbarlaşmış, yasasız ve düzenden yoksun, yoksullaşmış, kimliğini

yitirmiş, açgözlü ve yırtıcı komşuların istilasına uğramış küçük bir cennet bulmuştu. Massacre Irmağı'nı[1] geçip tarım işçilerimizin mallarını, hayvanlarını, evlerini çalıyorlar, işlerini ellerinden alıyorlardı. Şeytansı büyüleriyle mis gibi dinimizi, Katolikliği, rezil ediyorlar, kadınlarımızın ırzına geçiyorlar, kültürümüzü, dilimizi, Batılı İspanyol göreneklerimizi yok ediyorlardı. Şef, Gordion'un düğümünü kesti: "Yeter!" Büyük derde, büyük deva! Babası 1937 yılında yaşanan Haitili katliamını haklı çıkarmakla kalmıyor, rejimin başarısı olarak gösteriyordu. Cumhuriyetimizi, tarihinde ikinci kez, hırsız komşunun elinde yozlaşmaktan kurtaran Trujillo değil miydi? Amaç bir ülkenin insanlarını kurtarmaksa beş bin, on bin ya da yirmi bin, işte her neyse Haitilinin sözü mü olurdu?

Sağa sola bakınarak hızlı hızlı yürüyor: Güibia Gazinosu şimdi bir kulüp olmuş, plaj artık lağım kokuyor. Birazdan Şef'in akşamüstü gezintilerini yaptığı rıhtımla Máximo Gómez Bulvarı'na ulaşacak. Doktorlar kalp sağlığı için yürümesini salık verdikleri günden beri Şef, Estancia Radhamés'den Máximo Gómez'e yürüyerek yarı yolda Yüce Hanım Doña Julia'nın evinde mola veriyordu. Uranita bu eve bir söylev vermek için bir kez girmişti de az kalsın ağzını açamadan kalakalıyordu. Annesinin evinden çıkınca George Washington Rıhtımı'na iner, bu köşeyi hızlı adımlarla döner, Washington'daki dikilitaşın kopyasının yanına dek giderdi. Dikilitaşın çevresi Şef'e yaklaşabilmek, azarlanmak için bile olsa onunla konuşabilmek için fırsat kollayan, bir işaret, bir el hareketi bekleyen bakanlar, danışmanlar, generaller, yardımcılar, dalkavuklarla çevrilmiş olurdu. Uzak kalmamak, unutulmanın cehenneminde yanmamak için her

1. Dajabón Irmağı olarak bilinir. (Y.N.)

şeye razıydılar. "Kaç kez onların arasında oldun, baba? Kaç kez sana iki laf ederek seni onurlandırdı? Kaç kez seni yanına çağırmadı diye, artık seçkinler arasında olmama, karalanmış olma korkusuyla canın sıkkın döndün eve? Anselmo Paulino'nun başına gelenler senin de başına gelir korkusuyla yaşadın hep. Ve başına geldi, baba."

Urania gülüyor. Karşıdan gelen bermuda şortlu bir çift üzerlerine alıyorlar. "Günaydın." Ama onlara gülmüyordu, her akşamüstü, lüks hizmetkârlar arasında, sıcak esintiye, denizin sesine, martıların akrobatik uçuşlarına, pırıl pırıl Karayip yıldızlarına aldırmadan bakışlarını belki ötekileri değil de onu çağırır umuduyla Şef'in ellerine, gözlerinin içine, hareketlerine diken Senatör Agustín Cabral'in koşuşturan hayaline gülüyordu. Tarım Bankası'na geliyor. Bu binadan sonra Dışişleri Bakanlığı'nın bulunduğu Ramfis Malikânesi ve Hotel Hispaniola vardı. Doksan derece çark et Urania.

"César Nicolás Penson Sokağı, Galván köşesi," diye geçiriyor aklından. Gidecek mi, yoksa evine bir göz atmadan mı dönecek New York'a? İçeri gireceksin, hastabakıcıya hasta adamı soracaksın, yatak odasına ve öğleden sonra uyuklaması için çıkardıkları terasa çıkacaksın. Ateş çiçekleriyle kızıllaşan o terasa... "Merhaba baba, nasılsın? Beni tanımadın mı? Urania'yım. Tabii, nereden tanıyacaksın. Son gördüğünde on dört yaşındaydım, şimdi kırk dokuz yaşındayım. Çok yıl oldu, baba. Adrian'a gittiğim gün sen de benim bugünkü yaşımdaydın, değil mi? Evet, kırk sekiz ya da kırk dokuz yaşındaydın. Olgun bir erkek. Şimdi seksen dört yaşını dolduracaksın. Çok yaşlandın, baba." Eğer hâlâ düşünme yetisini kullanabilecek durumdaysa uzun ömrünün değerlendirmesini yapmak için bol bol zamanı olmuştur. Otuz yedi yıl boyunca bir tek mektubunu yanıtlamayan, bir tek fotoğraf göndermeyen, bir kez olsun doğum gününü, yılbaşını, Noel'ini

kutlamayan, inme indiğinde, halalar, amcalar, yeğenler öleceğini sandıklarında seni görmeye gelmeyen, nasıl olduğunu sormayan hayırsız kızını hiç düşündün mü? Ne hayırsız evlat, baba!

César Nicolás Penson Sokağı, Galván köşesindeki evin girişinde konukları, eskisi gibi Azize Altagracia'nın imgesinin yanında asılı duran, üzerinde "Bu evin Şef'i Trujillo" yazılı, pırıl pırıl bronz levha karşılamayacak artık. Yoksa bağlılığının kanıtı olarak sakladın mı o levhayı? Kimse Şef'e bağlılıklarından kuşku duymasın diye satın alıp evlerinin en görünen köşesine asan, büyü bozulunca da utanç içinde korkaklıklarının tüm ipuçlarını silmek için denize atan binlerce Dominikli gibi sen de denize fırlatmış olabilir misin? Demek levhayı sen de yok ettin, baba.

Hispaniola Sokağı'na geliyor. Ter içinde, kalbi hızlı hızlı atıyor. George Washington Bulvarı'nda iki sıra otomobil, kamyonet, kamyonların arasından karşıya geçmeli. Hepsinin radyoları sonuna kadar açık, gürültü kulak zarını patlatacak gibi geliyor. Zaman zaman bir araçtan bir erkek kafası uzanıyor, bir an için bakışları göğüslerine, bacaklarına, kalçalarına dikilmiş erkeksi bakışlarla kesişiyor. Ah o bakışlar! Karşıya geçmek için bir boşluk arıyor; dün, bir önceki gün olduğu gibi bir kez daha Dominik topraklarındayım, diyor içinden. New York'ta artık kimse böyle bakmıyor kadınlara. Ölçüp biçerek, tartarak, göğüslerinde ve baldırlarında ne kadar et, pubisinde kaç tüy var, kalçalarının kıvrımı nasıl hesaplayarak bakmıyor. Hafif bir baş dönmesiyle gözlerini yumuyor. New York'ta artık Latin Amerikalılar, Dominikliler, Kolombiyalılar, Guatemalalılar bile böyle bakmıyorlar. Hayvansı duygularını bastırmayı öğrenmişler, kadınlara erkek köpeklerin dişi köpeklere, atların kısraklara, erkek domuzların dişi domuzlara baktıkları gibi bakmamaları gerektiğini anlamışlar.

Araçların arasında yakaladığı bir boşluktan yararlanıp karşıya geçiyor. Yarım daire çizip Jaragua'ya dönmektense adımları, iradesi değil, Hispaniola Sokağı'nı dolanıp Independencia Bulvarı'ndan geri döndürüyor onu. Belleği yanılmıyorsa Independencia Bulvarı burada başlıyor ve kolonyal mahalleden kent merkezine dek uzuyor; orada çatallaşarak yok oluyor. Bulvarın iki yanında bulunan, tepeleri birbirine dolanmış iki sıra defne ağacı kaldırımları serinletiyor. Babanın elinden tutup Independencia Bulvarı'nın defnelerinin gölgesinde kaç kez yürümüştün? César Nicolás Penson'dan başlayıp bu bulvara dek gelirler ve Independencia Parkı'na giderlerdi. Sağ kolda, Conde Caddesi'nin başladığı köşedeki İtalyan dondurmacıda hindistancevizli, mango ya da guavalı dondurma yerlerdi. Bu beyefendinin –Senatör Agustín Cabral, Bakan Cabral– elini tutmaktan ne kadar gururlanırdın. Herkes tanıyordu onu. Yanına yaklaşırlar, elini sıkarlar, şapkalarını çıkarırlar, başlarını eğerek selamlarlar, subaylar ve jandarmalar topuklarını birbirine vurarak asker selamı verirlerdi. Sıradan biri olduktan sonra, önemli kişi olduğun o günleri nasıl özlemişsindir kimbilir, baba. Seni Halk Mahkemesi'nde küçük düşürdüler ama Anselmo Paulino gibi hapse atmadılar. En çok bundan korkuyordun, öyle değil mi? Günlerden bir gün Şef'in bir emriyle: Señor Cerebrito hapse! Şansın yaver gitti, baba.

Üç çeyrek saattir yürüyor, otele varmak için hâlâ epey yol var. Yanına para almış olsaydı bir kafeteryaya girer, kahvaltı eder, dinlenirdi. Çok terliyor, durmadan yüzünden akan teri silmesi gerekiyor. Yıllar, Urania. Kırk dokuz yaşındasın, artık genç değilsin. Başkalarına göre çok iyi görünüyor olsan da... Gene de, sokaktaki dişileri gözleri ve düşünceleriyle soymaya alışmış bu erkeklerin dört bir yandan yüzünde, bedeninde duraklayan anlamlı, açgözlü, utanmaz, saygısız bakışlarına bakılacak olursa

henüz bir paçavra gibi kenara atılman gerekmiyor. Doğum gününde, New York barosundan arkadaşı ve meslektaşı Dick Litney, "Olağanüstü iyi yaşanmış kırk dokuz yıl, Uri," demişti. Gövdeye birkaç viski indirmeden hiçbir erkeğin söylemeye cesaret edemeyeceği böyle sözleri söyleyebilmek için Dick kaç kadeh dikmişti? Zavallı Dick. Urania'nın, otuz beş yıldır genellikle erkek, ama bazen de kadınların iltifatlarına, fazla renkli şakalarına, dokundurmalarına tek yanıtı olan o ağır bakışların üzerine dikildiğini görünce donakalmış, kıpkırmızı olmuştu.

Soluklanmak için duraklıyor. Kalbi kontrolden çıkmış, göğsü inip inip kalkıyor. Independencia Bulvarı ile Máximo Gómez'in kesiştiği köşede, bir yığın erkek ve kadının arasında karşıdan karşıya geçmek için bekliyor. Burnuna çeşit çeşit koku geliyor, bir o kadar çeşitli ses de kulaklarında çınlıyor: *guagua*'ların[1] egzozlarının çevreye yaydıkları yanık yağ kokusu; yayaların başları üzerinde uçuşan ya da dağılan duman bulutları; et kızartması ve içecek satan bir sokak satıcısının tavasından yükselen kızgın yağ kokusu; ve o yoğun, ne olduğu tam bilinemeyen, tropiklere özgü reçine ve çürük fundalık kokusu; ter kokusu; güneşin keskinleştirdiği hayvan, bitki, insan kokuları karışımı bir hava. Sıcak bir koku belleğinin duyarlı bir noktasına dokunarak onu çocukluğuna, damlardan ve balkonlardan sarkan üç renkli bayraklara, o günlerin Maxímo Gómez Bulvarı'na geri götürüyor. Anneler Günü! Tabii, o gün! Pırıl pırıl güneşli, şakır şakır yağmurlu, sıcak bir mayıs günü. Santo Domingo Koleji'nin, Yüce Hanım, Velinimet'in annesi, fedakâr annelerin simgesi Mamá Julia'ya çiçek sunmak için seçilen öğrencileri tertemiz beyaz üniformalarıyla, başrahibe ve *Sister* Mary

1. (İsp.) Yanları açık, rengârenk otobüsler. (Ç.N.)

eşliğinde okulun otobüslerinden biriyle gelmişlerdi. Meraktan çatlıyordun; gururluydun, sevgi ve saygı duyuyordun. Okulunu temsil edecek, Mamá Julia'nın evine girecektin. Ona yazdığın, ezberlediğin, aynanın önünde, hem halanın kızları hem de yakın arkadaşların olan Lucinda ve Manolita'nın önünde, babanın, *sister*'ların karşısında defalarca tekrarladığın, sonra ses tonunu ayarlamak için birçok kez de kendi kendine okuduğun "Anne, Öğretmen, Yüce Hanım" şiirini okuyacaktın. Zafer ânı gelip çattığında, Mamá Julia'nın bahçesi, salonları, koridorları subaylar ve eşleri, hizmetkârlar, delegasyonlarla dolu büyük pembe evine girdiğinde, başrahibenin biraz önce verdiği gül demetini taşıyarak sallanır koltuğunda oturan ve sevgiyle bakan yaşlı kadına doğru bir adım atmış, ancak bir metre uzağındayken heyecandan boğazın kurumuş, bütün ezberlediklerin aklından silinmişti. Ağlamaya başlamıştın. Mamá Julia'nın çevresindekilerin güldüklerini, seni yüreklendirmek için söyledikleri sözleri duyuyordun. Yüce Hanım gülümseyerek seni yanına çağırmıştı. O zaman Uranita kendine gelmiş, gözyaşlarını silmiş, başını kaldırmış, her ne kadar tam gereken ses tonunu bulamasa da dimdik ve bir çırpıda "Anne, Öğretmen, Yüce Hanım" şiirini okuyuvermişti. Alkışlamışlardı. Mamá Julia başını okşadı, bumburuşuk dudakları yanağına bir öpücük kondurmuştu.

Neyse, sonunda ışık değişiyor. Urania, Máximo Gómez Bulvarı'nda, ağaçların gölgesinde güneşten korunarak yürümeyi sürdürüyor. Bir saatten beri yürüyor. Defne ağaçlarının altında yürümek, kırmızı çiçekli ve altın sarısı tomurcuklu fidanlarla yeniden buluşmak hoş bir duygu. Düşüncelere dalarak, uğultularla ve dört bir yandan gelen seslerle sersemleyerek ama çukurlara, çöküntülere, delik deşik kaldırımlara, sokak köpeklerinin kokladığı çöplere basmamaya dikkat ederek yürümek... O zamanlar mut-

lu muydun? Bir grup Santo Domingo Koleji öğrencisiyle Anneler Günü'nde Yüce Hanım'a çiçekler armağan edip şiir okumaya gittiğinde mutluydun. Çocukluğunun güzeller güzeli koruyucu yüzüne César Nicolás Penson'da düşen gölgeden sonra Urania'nın yaşamında mutluluk kavramı yok olmuştu belki de. Ama baban, amcaların, halaların –özellikle Adelina hala ile kocası Aníbal, yeğenlerin Lucindita ile Manolita– eski dostlar annenin yokluğunu doldurmak için ellerinden geleni yapmışlar, yalnızlık duygusuna kapılmaman için seni şımartmışlar, pohpohlamışlardı. O yıllarda baban sana hem babalık hem annelik etmişti. Onu bu yüzden çok sevmiştin. Bu yüzden sonra sana çok acı vermişti, Urania.

Jaragua Oteli'nin, otomobillerin, kâhyaların, aşçıların, odalıkların, hizmetkârların girdiği geniş parmaklıklı arka kapısına geldiğinde, duraklamıyorsun. Nereye gidiyorsun? Henüz karar vermemiş Urania. Aklı çocukluğunda, okulunda, pazar günleri Adelina hala ve halasının kızlarıyla gittiği Cine Elite'deki çocuk matinelerinde. Bu yüzden bir duş almak ve kahvaltı etmek için otele girmeyi düşünmüyor. Ayakları yoluna devam etmeye kararlı. Duraklamadan, gideceği yerden emin adımlarla trafik ışıklarının değişmesini sabırsızlıkla bekleyen yayalar ve otomobiller arasında yürüyor. Gittiğin yere gitmek istediğinden emin misin, Urania? Artık, sonradan pişman olsan da gideceğini biliyorsun.

Cervantes Sokağı'nın köşesine gelince sola dönüyor, Bolívar'a doğru ilerliyor, düş görür gibi bahçeleri çitlerle çevrili, üstü açık terasları ve garajlarıyla onda tanıdık bir duygu, unutulmamış ama biraz eskimiş, biraz renklerini yitirmiş imgeler uyandıran tek katlı, iki katlı evleri görmeye başlıyor. Kimilerinde çatlaklar belirmiş, kimileri eklenen yeni bölümlerle çirkinleşmiş, çatılarına odalar çıkılmış, yanlarına, bahçelere evlenen ama aileden ayrı-

lamayan yeni nesiller, torunlar için yeni mekânlar yapılmış. Kuru temizleyicilerin, eczanelerin, çiçekçilerin, kafeteryaların, diş doktorları, doktor, muhasebeci, avukat levhalarının önünden geçiyor. Bolívar Bulvarı'nda sanki birine yetişmek istermişçesine adeta koşarak ilerliyor. Yüreği ağzında. Her an yıkılacakmış gibi. Rosa Duarte'ye gelince sola dönüyor ve koşmaya başlıyor. Ama bu çaba onun için fazla, koşmaktan vazgeçip yeniden yürümeye koyuluyor. Bu kez daha yavaş, beyazımsı duvarın daha yakınında yürüyor. Olur da yeniden başı döner, gücünü toplayıncaya dek duvara yaslanması gerekir. Bademciklerini alan Doktor Estanislao'nun oturduğu dar, şekilsiz binanın dışı hiç değişmemiş; hatta bu evlerin önlerini, bahçeleri süpüren hizmetkârların onu selamlayacakları üzerine yemin edebilir: "Merhaba Uranita. Nasılsın küçük kız? Ne kadar büyümüşsün! Aman Tanrım! Böyle acele acele nereye gidiyorsun?'

Ev de pek değişmemiş. Gerçi duvarlarını daha koyu gri olarak anımsıyordu ama... Şimdiyse daha soluk renkli, lekelenmiş, yer yer sıvaları dökülmüş. Bahçede otlar adam boyu olmuş, her yanı kuru ayrıkotu ve ölü yapraklar kaplamış. Yıllardır kimse ağaçları sulamamış, budamamış besbelli. Bu ağaç o bildik *flamboyan* mı? O olmalı, yaprakları varken, çiçek açarken *flamboyan*'dı; şimdi kuru dallı sıska bir gövde.

Demir parmaklıklı bahçe kapısına dayanıyor Urania. Aralarından otlar fışkıran iri karo taşlar döşeli yol yosun tutmuş, terasta eski, bir ayağı kırık bir sandalye duruyor. Sarı goblen yastıklı koltuklar yok olmuş. Köşede, terası aydınlatan, çevresinde gündüzleri kelebeklerin, geceleri pervanelerin ve böceklerin uçuştuğu buzlu camlı lamba da yok olmuş. Odasının balkonuna sarılan üç renk çiçek açan sarmaşığın yeri boş, yalnızca pas lekeli çimento korkuluk kalmış. Terasın bir ucunda gıcırdayarak bir kapı

açılıyor. Beyaz üniformalı bir kadın merakla ona bakıyor:

"Birini mi arıyorsunuz?"

Urania konuşamıyor, öylesine heyecanlanmış, korkmuş. Dilini yutmuş gibi bakıyor tanımadığı kadına.

"Size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Ben Urania'yım," diyor sonunda. "Agustín Cabral'in kızı."

2

Bir felaket duygusu uyandı içinde. Karanlıkta, kıpırdamadan gözlerini kırpıştırdı: Bir örümcek ağının içine hapsolmuş, çok gözlü, tüylü bir hayvana yem oldu olacak. Sonunda tabancasının ve namlusuna mermi verilmiş hazır bekleyen makineli tüfeğin durduğu masaya uzandı. Ama silah yerine çalar saati aldı eline: Dörde on var. Rahat bir soluk aldı. Artık iyice uyanmıştı. Yeniden karabasanlar mı görmüştü? Daha birkaç dakikası vardı. Dakiklik delisi olduğu için yataktan saatinden önce kalkamazdı. Ne bir dakika önce, ne bir dakika sonra.

"Bütün varlığımı disipline borçluyum," demek geldi içinden. Yaşamını düzene koyan bu disiplini *marine*'ye borçluydu. Gözlerini yumdu. İşgalin üçüncü yılında San Pedro de Macoris'te *Yankee*'lerin oluşturdukları Ulusal Dominik Polis Teşkilatı'na alınmak için yapılan sınavlar çok güçtü. Ama o hiç zorlanmadan kazanmıştı. Antrenmanlarda adayların yarısı elenmişti. Oysa o, çeviklik, atılganlık, cesaret ve dayanıklılığı ölçmek için düşünülmüş bu alıştırmalardan keyif almıştı. Hatta üstlerine itaati ve iradeyi sınayan o zorlu alıştırmaları gerçekleştirirken sırtında yükle çamurlara batıp çıkarken dağda kendi idrarını içerek, otlar ve çekirgeler yiyerek yaşamını sürdürürken bile gık dememişti. Çavuş Gittleman'dan

en yüksek notu almıştı: "Çok ilerleyeceksin, Trujillo." İlerlemişti, evet; *marine*'nin öğrettikleri, kahramanların ve mistiklerin acımasız disiplini sayesinde. Çavuş Simon Gittleman'a gönül borcu olduğunu düşündü. Bu sinamekiler, vampirler, ahmaklar ülkesinde sadık ve özverili bir gringo. Son otuz bir yılda Amerika Birleşik Devletleri'nin onun kadar içtenlikli bir dostu olmuş muydu? Birleşmiş Milletler'de hangi hükümet onun kadar desteklemişti ABD'yi? Almanya ve Japonya'ya ilk savaş ilan eden kim olmuştu? ABD'li milletvekillerine, senatörlere, belediye başkanlarına, avukatlara, gazetecilere kim dolarlar yağdırmıştı? Zenci Rómulo Betancourt'u sevindirmek ve Venezuela petrolünü emmeyi sürdürmek için OEA'nın[1] koyduğu ekonomik yaptırımları kim ödemişti? Hep o. Johnny Abbes görevini daha iyi yapsaydı ve bomba Rómulo'nun kafasını uçursaydı, ne ceza alırlardı ne de salak gringolar egemenlik, demokrasi, insan hakları diye kafa şişirirlerdi. Ama böyle olsaydı o zaman da iki yüz milyonluk salaklar ülkesinde Simon Gittleman diye bir dostu olduğunu bilemezdi. Gittleman, *marine*'den ayrıldıktan sonra yerleştiği Phoenix, Arizona'da Dominik Cumhuriyeti'ni savunmak için kişisel bir kampanya başlatmıştı. Hem de bir kuruş çıkarı olmadan! *Marine*'ler arasından böyleleri de çıkıyordu hâlâ. Hiçbir çıkar gütmeyen, para almayan adamlar! Yıllardır beslediği, durmadan bir çek, bir çek daha diyen, daha fazla ayrıcalık, başka yönetmelikler ve daha fazla mali tolerans isteyen ama yardımlarına gereksinimi olunca duymamazlıktan gelen Senato ve Temsilciler Meclisi'ndeki sülüklere ders olmalı Gittleman'ın tutumu.

Saate baktı, hâlâ dört dakikası vardı. Büyük gringo

1. (İsp.) Organización de Estados Américanos (Amerikan Devletleri Örgütü). (Ç.N.)

şu Simon Gittleman! Gerçek bir *marine*. Beyaz Saray, Venezuela ve OEA'nın Trujillo'ya saldırıya geçmeleri karşısında öfkesini bastıramamış, Arizona'daki işini bırakıp Kuzey Amerika basınını mektup yağmuruna tutmuş, onlara Dominik Cumhuriyeti'nin Trujillo devrinde nasıl antikomünist bir kale, ABD'nin batı yarımküredeki en yakın müttefiki olduğunu anımsatmıştı. Bununla da kalmayıp –kendi cebinden, hay insafsız hay!– destek komiteleri oluşturmuş, yayınlar çıkarmış, konferanslar düzenlemişti. Ve, örnek olsun diye, bütün ailesiyle Ciudad Trujillo'ya gelmiş, rıhtımda bir ev kiralamıştı. O gün, Simon ve Dorothy öğlen yemeklerini sarayda yiyeceklerdi ve *ex marine*[1], Dominik Cumhuriyeti'nin en yüksek nişanı olan Juan Pablo Duarte Madalyası'nı alacaktı. Gerçek bir *marine*! Evet efendim!

Saat tam dört, şimdi evet. Başucundaki lambayı yaktı, terliklerini giydi, yataktan kalktı. Eski çevikliği kalmamıştı. Kemikleri ağrıyor, bacak ve sırt kasları sızlıyordu, tıpkı Casa de Caoba'da[2] o yüzsüz kızla geçirdiği lanetlik gecede olduğu gibi. Keyifsiz, dişlerini gıcırdattı. Sinforoso'nun eşofmanını ve spor ayakkabılarını koyduğu sandalyeye doğru giderken içine bir kuşku düşerek durakladı. Endişeyle çarşafına baktı: Grimsi bir leke dokumanın beyazlığını bozuyordu. Gene mi gelmişti? Utançla karışık bir öfke Casa de Caoba'nın tatsız anısını sildi. Lanet olsun! Lanet olsun! Bu, yıllardır satın alarak, baskı yaparak, öldürterek savaştığı ve yendiği yüzlerce, binlerce düşmanı gibi bir düşman değildi. Ta içinde yaşıyordu, etine işlemiş, kanına karışmıştı. Tam daha güçlü, daha sağlıklı olması gereken bir anda yıkı-

1. (İsp.) Eski denizci. (Y.N.)
2. (İsp.) Maun ev. Trujillo'nun doğduğu kasaba Cristóbal'deki çiftlik evi. (Ç.N.)

yordu onu. Sıska kız ona şans getirmemişti.

Askılığı, şortu, fanilayı, ayakkabıları tertemiz yıkanmış ve ütülenmiş buldu. Giyinmekte zorluk çekti. Hiçbir zaman fazla uyumaya gereksinimi olmamıştı, ne gençliğinde San Cristóbal'de ne Boca Chica Çiftliği'nde jandarma şefiyken ne de bütün gece içip düzüştüğünde. Dört-beş saat uyku yetiyordu. Asgari dinlenmeyle fiziksel gücünü yeniden kazanma yeteneği başının üstündeki haleyi kazanmasına yardımcı olmuştu. Ama artık bu avantaj tükenmişti. Yorgun uyanıyordu, dört saat bile rahat uyuyamıyordu. En çok iki ya da üç saat uyuyabiliyordu, o da karabasanlarla ikide bir sıçrayarak.

Bir önceki geceyi, karanlıkta göz kırpmadan geçirmişti. Pencerelerden ağaçların tepesini, yıldızlarla donanmış gökyüzünün bir parçasını görüyordu. Pırıl pırıl gecede, arada bir; o eski gecelerde Juan de Dios Peza'nın, Amado Nervo'nun, Rubén Darío'nun (bu o Rubén Darío'nun şiirlerini ezbere okuyan Ayaklı Çirkef'in de aralarında olduğu kuşkusunu uyandırmıştı onda), Pablo Neruda'nın *Yirmi Aşk Şiiri* ve *Umutsuz Bir Şarkı*'yı Juan Antonio Alix'in iğneleyici onluklarını okuyan o gece kuşu kadınların sesi geliyordu kulağına. Ve tabii ki, olmazsa olmaz, yazar ve ahlak kumkuması Doña María'nın dizeleri... Kondisyon bisikletine tırmanıp pedalları çevirmeye başlarken güldü. Karısı bu işi ciddiye almaya başlamıştı, Radhamés Malikânesi'nin salonunda, kadın yorumcuların aptal aptal şiirler okuduğu edebiyat geceleri düzenliyordu. Kendini ozan sanan Senatör Henry Chirinos da bu toplantılara katılıyordu anlaşılan, böylece birilerinin sırtından beleşe sirozunu besliyordu. Bu salak karılar ve tabii ki Chirinos da, María Martínez'in gözüne girmek için "Ahlak Üzerine Düşünceler"den, "Yalancı Arkadaşlık"tan ezberledikleri bölümleri okuyorlar, öbür yağcı papağanlar da alkışlıyordu. Ve karısı –bu salak şiş-

ko, Saygıdeğer Hanımefendi sonuçta karısıydı– yazarlığı ve ahlakçılığı ciddiye almıştı. Neden olmasın? Radyo, televizyon, gazeteler öyle olduğunu söylemiyorlar mıydı? Önsözünü Meksikalı Vasconcelos'un[1] kaleme aldığı, iki ayda bir yeni baskısı çıkan "Ahlak Üzerine Düşünceler" kitabı okullarda zorunlu kitap olarak okutulmuyor muydu? "Yalancı Arkadaşlık" otuz bir yıllık Trujillo Dönemi'nin en önemli tiyatro olayı olmamış mıydı? Eleştirmenler, gazeteciler, profesörler, papazlar, aydınlar göklere çıkarmamışlar mıydı bu oyunu? Bu konuda Trujillo Enstitüsü'nde bir seminer düzenlenmemiş miydi? Onca zaman onun kesesinden geçindikten sonra şimdi gringolar gibi insan haklarından söz etmeye başlayan uzun etekli piskoposlar, o leş kargaları, o Yahudalar övgüler yağdırmamışlar mıydı kitaptaki kavramlara? Artık Saygıdeğer Hanımefendi yazar ve ahlakçıydı. Ama kendi yeteneği sayesinde erişmemişti bu payeye, otuz yıldır bu ülkede bütün yaşananlar gibi, onun sayesinde tanınmıştı. Trujillo canı isterse suyu şarap yapabilir, ekmekleri çoğaltabilirdi. Son kavgalarında bunu anımsatmıştı María'ya: "Bu saçmalıkları senin yazmadığını, benim cebimden çıkan parayla Galicia'lı satılmış José Almoina'nın yazdığını unuttun galiba? Sen imla yanlışı yapmadan kendi adını bile yazamazsın. Ne dediklerini bilmiyor musun? "Yalancı Arkadaşlık"ın baş harfleri, yani Y ve A, Yazan Almoina demek." Yeniden gülmesi tuttu, içinden gelerek, neşeli bir kahkaha attı. Sıkıntısı geçer gibi oldu. María bir ağıt tutturmuş, onu Julia Anne'ye şikâyet etmekle tehdit etmişti. Sanki doksan altı yaşındaki zavallı annesinin aile sorunlarıyla uğraşacak hali kalmıştı. Tıpkı kardeşleri gibi karısı da dertlerine derman aramak için

1. Albino José María Calderon Vasconcelos (1882-1959), Meksikalı hukukçu, siyasetçi, yazar, eğitimci ve felsefecidir. (Y.N.)

hep Büyük Hanım'a koşuyordu. Barışmak için bir kez daha elini cebine sokması gerekmişti. Dominiklilerin alçak sesle söyledikleri gibi, bu sözde "yazar ve ahlakçı" can sıkıcı uyuzun tekiydi. Sevgili oldukları günlerden beri öyleydi. Daha gencecik bir kızken Ulusal Dominik Polis Teşkilatı'nın üniformalarını yıkama işi gelmişti aklına, böylece ilk kazancını sağlamıştı. Pedal çevirirken vücudu ısınmıştı Trujillo'nun. Kendini formunda hissediyordu. On beş dakika... Yeter. Günlük savaşa başlamadan, on beş dakika da kürek çekerse tamam.

Kürekler, jimnastik aletleriyle tıkabasa dolu küçük yan odadaydı. Tam kürek çekmeye başlarken, gecenin dinginliğinde yaşama adanan neşeli bir övgüyü çağrıştıran uzun bir kişneme yükseldi. Ata binmeyeli ne kadar oluyordu? Aylar. Tıpkı İspanyol *brandy*'si Carlos I'in ilk yudumundan ya da arzu uyandıran bembeyaz tenli, dolgun vücutlu çıplak bir dişiye bakmaktan bıkılmayacağı gibi, hiçbir zaman bıkmamıştı ata binmekten de. Elli yıl sonra bile hevesleniyordu. Ama o pezevengin yatağına soktuğu sıska kızın anısı bu tatlı düşünceleri zehirledi. Küçük düşeceğini bile bile mi yapmıştı? Yok, onda bunu yapacak taşak yoktu. Kız ona anlatmıştır, o da katıla katıla gülmüştür. El Conde'deki kafelerdeki dedikoducular arasında ağızdan ağıza dolanıyordur belki de hikâye. Temposunu bozmadan utanç ve öfkeyle titredi. Artık terliyordu. Ya bu haliyle onu görecek olsalar! Onun hakkında uydurdukları bir başka mit daha vardı: "Trujillo hiç terlemez. Yazın en sıcak günlerinde bile üç renkli kadife üniforma giyer de alnında bir damla ter görünmez." İstemezse terlemezdi. Ama yalnız başına idman yaparken bedeninin terlemesine izin veriyordu. Şu son zor, sorunlu dönemde atlarından uzak kalmıştı. Bakalım bu hafta San Cristóbal'e gidebilecek miydi? Eskiden yaptığı gibi ağaçların altında, ırmak boyunca tek başına at gezintisi

yapar, kendini genç hissederdi. "Bir dişinin kolları bile bir al atın sırtı kadar sevecen olamaz."

Sol kolunda bir kasılma hissedince kürek çekmeyi bıraktı. Yüzünü kuruladıktan sonra, pantolon fermuarının yanına baktı. Yok bir şey! Hâlâ karanlıktı. Nokta gibi ışıkların titreştiği bulutsuz gökyüzünün altında Radhamés Malikânesi'nin bahçesindeki ağaçlar ve bitkiler kara lekeler oluşturuyordu. Ahlak kumkumasının geveze arkadaşlarının o pek sevdikleri Neruda dizeleri nasıldı? "Ve uzakta yıldızlar mavi mavi titreşiyordu." Bu karılar kaşıntılarını geçirecek bir ozanın hayaliyle titreşiyordu. Ama ellerinin erişebileceği yerde yalnızca Chirinos denen o Frankenstein vardı. Gene gülmesi tuttu, şu son zamanlarda az yaptığı bir şeydi gülmek.

Soyundu, bornozunu ve terliklerini giydi, tıraş olmak için banyoya gitti. Radyoyu açtı. La Voz Dominicana ve Radio Caribe'de gazeteleri okuyorlardı. Birkaç gün öncesine kadar bültenler saat beşte başlardı. Ama La Voz Dominicana'nın sahibi, kardeşi Petán onun saat dörtte uyandığını öğrenince, haberleri öne almıştı. Öteki radyo istasyonları da onu taklit etmişlerdi. Tıraş olurken, duş alırken, giyinirken radyo dinlediğini biliyorlar, gözüne girmeye çalışıyorlardı.

La Voz Dominicana, Hotel-Restoran El Conde'nin reklamından sonra Profesör Gatón'un yönetiminde, solist Johnny Ventura eşliğinde Ritim Devleri'nin katılacağı bir balo haberi verdi. Julia Molina, baba Trujillo'nun dul karısı adına verilen En Verimli Anne Ödülü'nden, altını çizerek, söz etti. Ödülü alan, hepsi hayatta olan tam yirmi bir çocuk annesi, Doña Alejandrina Francisco, üzerinde Yüce Hanım'ın resmi olan madalyayı alırken şöyle demiş: "Yirmi bir çocuğumun her biri, Velinimetimiz isterse onun için canını verir." "İnanmıyorum sana, salak kadın!"

Dişlerini fırçalamayı tamamlamıştı. Şimdi San Cris-

tóbal'de çulsuz bir delikanlıyken yaptığı gibi, özenle tıraş oluyordu. O günlerde, şimdi bütün ülkenin Anneler Günü'nü kutladığı ("İyiliksever duyguların kaynağı, bizi yöneten şanlı erkeğin anası," diyordu spiker) zavallı annesi her akşam sekiz mideyi dolduracak kuru fasulye ve pirinci bulup bulamayacağını bile bilemiyordu. Temizlik, beden ve giysilerin bakımı, Trujillo'nun bilinçli olarak gerçekten inandığı tek dindi.

Radyoda Anneler Günü için Mamá Julia'yı (zavallı ihtiyarcık bıkmak usanmak bilmeden okullar, dernekler, enstitüler, sendikalar kervanını kabul edip incecik sesiyle ayrı ayrı her birine sundukları çiçekler ve iyi dilekleri için teşekkür etmeliydi) tebrik edeceklerin uzun listesini verdikten sonra, "Bizim güneşimiz altında doğmayan, bizim mehtabımız altında eziyet çekmeyen" Piskopos Reilly ve Piskopos Panal'e saldırmaya başladılar ("Çok güzel," diye geçirdi aklından). "Suç sayılacak ölçüde sivil ve politik yaşamımıza burunlarını sokuyorlar!" deniyordu. Johnny Abbes, Santo Domingo Koleji'ne girip *Yankee* piskoposu sığınağından etmek istiyordu. "Ne yapabilirler ki, Şef? Gringolar itiraz edeceklerdir tabii ki. Zaten her şey için itiraz etmiyorlar mı? Galíndez için, Pilot Murphy için, Mirabal'ler için, Betancourt'a yapılan suikast için, daha bir sürü şey için, itiraz edip duruyorlar zaten. Caracas'ta, Porto Riko'da, Washington'da, New York'ta, Havana'da da hırlasalar ne yazar? Önemli olan buradaki olaylar. Cüppeliler ancak korkarlarsa vazgeçerler sinsi sinsi başkaldırı planları yapmaktan." Hayır. Reilly'ye de öteki orospu çocuğu, İspanyol piçi Piskopos Panal'e de hesap sorma günü henüz gelmemişti. Günü gelince ödeyeceklerdi elbet. İçgüdüleri onu yanıltmazdı. Şimdilik, her ne kadar kıçına çifte atmaya çalışsalar da piskoposların kılına dokunulmamalıydı. 25 Ocak 1960'ta –o günden bu güne bir buçuk yıl geçmişti bile– ülkenin bütün

kiliselerindeki pazar ayinlerinde bir Piskoposluk Bildirisi okutarak Katolik Kilisesi'nin rejime savaş ilan ettiği günden beri sürdürüyorlardı bu kampanyayı. Mendeburlar! Leş kargaları! Haremağaları! XII. Pius'un San Gregorio, Papalık Büyük Haçı'yla ödüllendirdiği onun gibi birine yapılacak şey miydi bu? Paíno Pichardo'nun, İçişleri ve Diyanet İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na atandığında La Voz Dominicana'ya verdiği söyleşide anımsattığı gibi, devlet bu kiliseye altmış milyon peso harcamıştı, "şimdiyse, aynı kiliseye bağlı piskoposlar ve rahipler, Dominikli Katoliklere zarar veriyorlardı." İstasyon değiştirdi. Radio Caribe'de, yüzlerce işçinin gönderdiği bir protesto mektubu okunuyordu. İşçiler, "Tanrı ve Trujillo'ya ihanet eden, şerefli bir rahip olarak kilisesinde, San Juan de la Maguana'da kalacak yerde, korkak bir sıçan gibi koşa koşa Ciudad Trujillo'ya kaçıp şiddet ve ihanet yuvası Santo Domingo Koleji'ndeki Kuzey Amerikalı rahibelerin etekleri altına saklanan hain Tomás Reilly'ye karşı" Büyük Ulusal Manifesto'da imzalarının yayınlanmamış olmasını protesto ediyorlardı. "Bu yabancı rahibelerin, San Juan de la Maguana ve La Vega'daki mor giysililerin devlete karşı terörist başkaldırılarına alet oldukları için" Eğitim Bakanı'nın Santo Domingo Koleji'nin resmî iznini iptal ettiği haberini dinledikten sonra yeniden La Voz Dominicana'ya çevirdi radyonun düğmesini. Bu istasyonda da Dominik Polo ekibinin Paris'teki yeni başarısından söz ediyordu spiker: "Nefis Bagatelle sahasında, Leopard'ları beş dört yendikten sonra gözleri parlayan kalabalık seyirci kitlesinin önünde kupayı aldılar." Ramfis ve Radhamés en çok alkışlanan oyunculardı. Dominikliler sevindirmek için uydurulan bir yalan. Ve de onu... Başarısız olmakta çok başarılı olan yüzkarası oğulları her aklına geldiğinde olduğu gibi midesinde bir yanma duydu. Babaları çetin bir yaşam savaşı verirken onlar Paris'te

polo oynayıp Fransız karıları düzüyorlar!

Yüzünü yıkarken oğulları aklına gelince kanı sirkeye dönüştü. Aman Tanrım! Yoksa suç onda mıydı? Soyu sağlıklıydı; hepsi uzun boylu, üretken, damızlık atlardı. Kanıtları ortadaydı, ersuyunun başka karınlarda yaşam verdiği çocuklar... Uzağa gitmeye de gerek yok, Lina Lovatón'un doğurdukları güçlü, enerjiktiler. Opera kahramanlarının adlarını çağrıştıran bu işe yaramazların yerini almayı bin kez daha fazla hak ediyorlardı. Hanımefendi'nin çocuklarına –o uğursuz günde New York'ta gittikleri– bir operanın, *Aida*'nın, kahramanlarının adlarını vermesine nasıl olup da izin vermişti? Bu adlar şanssızlık getirmişti; göğsü kıllı birer erkek gibi yetişeceklerine birer operet palyaçosuna dönüşmüşlerdi. Bohem, karaktersiz, eğlenceden başka bir şey düşünmeyen, boş gezenin boş kalfası olup çıkmışlardı. Amcalarına benzemişlerdi. Düzenbaz, asalak, haylaz kardeşleri Negro, Petán, Pipí, Aníbal gibi onlar da işe yaramaz adamlar olmuşlardı. Hiçbiri onun enerjisinin, iradesinin, uzağı görme yetisinin milyonda birine sahip değildi. O ölünce bu ülkenin hali ne olacaktı? Ramfis kesin yatakta da beş para etmezdi, ünü dalkavuklarının uydurması olmalıydı. Kim Novak'ı düzmüşmüş! Zsa Zsa Gabor'u düzmüşmüş! Debra Paget'i, Hollywood'un yarısını elden geçirmişmiş! Ne büyük marifet ama! Öyle Mercedes Benzler, Cadillaclar, vizon mantolar armağan etse deli Valeriano bile Kâinat Güzeli ya da Elizabeth Taylor'la düzüşürdü. Zavallı Ramfis! Ramfis'in kadınlardan hoşlandığından bile kuşkusu vardı. O sadece gösterişten hoşlanıyordu; bütün istediği ona bu ülkenin en iyi binicisi, desinler; kamışının büyüklüğü, tokmakçılığıyla dünyaca tanınan Dominikli Porfirio Rubirosa'dan bile daha iyidir desinler. Bu Büyük Irz Düşmanı, Bagatelle'de, oğullarıyla polo da oynuyor muydu, acaba? Büyük kızı Flor de Oro'yla evli-

liğini yürütememiş olsa da, yaverler grubuna katıldığı ilk günden beri Porfirio'ya sempati duymuştu. Eski damadını anımsamak keyfini yerine getirdi. Porfirio hırslıydı, hem sonra önemli dişilerle düzüşmeyi becermişti: Fransız Danielle Darrieux'dan tut da multimilyoner Barbara Hutton'a dek... Hem de bir tek çiçek bile armağan etmeden. Tam tersi, karılardan para sızdırarak onların sırtından zengin olmuştu.

Küveti tuzlar ve köpüklerle doldurdu. Her sabah olduğu gibi sonsuz bir doyumla suya daldı. Porfirio her zaman iyi yaşamayı bilmişti. Barbara Hutton'la evliliği bir ay sürmüştü. Nakit bir milyon dolar ve bir o kadar da taşınmaza hak kazanmak için yeterli süre... Hiç değilse Ramfis'le Radhamés, Porfirio kadar olabilselerdi! O koca taşaklı hırs püskürüyordu. Ve tabii, bütün başarılı olanlar gibi, onun da düşmanları vardı. Durmadan hakkında dedikodu çıkarıyorlardı. Birçok kişi Porfirio Rubirosa'nın dışişlerindeki görevine son vermesini öneriyordu. Onlara bakılırsa karıştığı skandallarla ülkenin adını lekeliyormuş. Kıskanç herifler! Dominik Cumhuriyeti için böyle bir edepsizden daha iyi bir reklam olabilir miydi? Kızını ağına düşürerek onun hayranlığını kazanan bu hızlı melez dürzünün, Flor de Oro'yla evlendiği günden beri başını ezmesini istiyorlardı ondan. Hayır, ezmeyecekti. O kimin hain olduğunu bilirdi, daha ihanet edemeden kokularını alıyordu. Bu yüzden, bir yığın Dominikli Yahuda La Cuarenta'da, Victoria'da, Beata Adası'nda çürürken, köpekbalıklarına yem olurken ya da Dominik topraklarının solucanlarını doyururken o, Trujillo hâlâ hayattaydı. Zavallı Ramfis, zavallı Radhamés. Neyse ki Angelita biraz olsun insana benzemişti ve hâlâ yanındaydı.

Küvetten çıkıp duşun altında durulandı. Sıcak sudan çıkıp soğuk suyun altına girmek canlandırdı onu. Şimdi kendini iyi hissediyordu. Deodoranını sürüp pud-

ralanırken Radio Caribe'ye kulak verdi, keyfi yerinde olduğu zamanlar "kurnaz tilki" dediği Johnny Abbes'in fikirlerini, sloganlarını tekrarlıyorlardı.

Spiker, "Miraflores çıyanına", "Venezuelalı pislik"e sövüp sayıyordu, hem de bir ibneden söz ederken vermesi gereken tınıyı vererek. Başkan Rómulo Betancourt'un Venezuela halkını açlığa sürüklemekle kalmayıp üstelik ülkesine uğursuzluk getirdiğini söylüyordu. Daha geçenlerde, Venezuela Hava Yolları'nın bir uçağı kaza yapıp altmış iki kişinin ölümüne neden olmamış mıydı? O deyyus istediğini yapamayacaktı. OEA'yı ikna etmiş, Dominik Cumhuriyeti'ne yaptırımlar koydurtmuştu ama son gülen iyi gülerdi. Ne Miraflores Sarayı'ndaki çıyan, ne Porto Rikolu uyuşturucu bağımlısı Muñoz Marín, ne Kosta Rikalı haydut Figueres onu korkutabilirdi. Ama evet, Kilise'den korkuyordu. İspanya'ya giderken Ciudad Trujillo'ya uğrayan Perón onu uyarmıştı: "Generalísimo[1], rahiplere dikkat edin. Beni ne oligarşi ne de askerler devirdi, beni devirenler cüppeliler. Onlarla ya anlaşın ya da hemen işlerini bitirin." Trujillo'yu deviremeyeceklerdi. Anasını ağlatıyorlardı, doğru. 25 Ocak 1960 gününden beri, yani tamı tamına bir yıl dört aydan beri nefes aldırtmıyorlardı. Mektuplar, muhtıralar, ayinler, dualar, vaazlar. Aşağılık uzun eteklilerin her yaptıkları, ağızlarından çıkan her söz yurtdışında yankı buluyordu. Gazeteler, radyolar, televizyonlar "Kilise kendisine sırt çevirdikten sonra" Trujillo'nun devrilmesinin an meselesi olduğundan söz ediyordu.

Sinforoso'nun bir gün önceden katlayıp bugün giyeceği gri elbisesi, beyaz gömleği, beyaz puanlı mavi boyunbağının durduğu askının yanına koyduğu donunu,

1. (İsp.) Başkomutan. (Y.N.)

atletini, çoraplarını giydi. Reilly, Santo Domingo'da günlerini ve gecelerini neyle dolduruyordu? Rahibeleri düzerek mi? Çirkin mi çirkindi rahibeler, kimisinin yüzünde uzun uzun tüyler bile vardı. Hatırlıyordu, Angelita da, iyi aile kızlarının gittiği o kolejde okumuştu. Torunları da. Piskoposluk Bildirisi'nden önce nasıl da pohpohlamışlardı onu bu rahibeler. Belki de Johnny Abbes haklıydı, harekete geçme saati gelmişti. Mademki mitinglerden, manifestolardan ders almıyorlar, radyoda ve televizyondaki protestolara kulak asmıyorlardı, mademki resmî kuruluşlar, Parlamento onlara arka çıkmıyordu, indirmeliydi başlarına darbeyi! "Halk yaptı! Yabancı piskoposları korumak için nöbet tutan askerleri geçip Santo Domingo Koleji'ne ve La Vega Piskoposluğu'na saldırdılar, gringo Reilly'yi ve İspanyol Panal'i saçlarından sürükleyerek dışarı çıkarttılar ve linç ettiler. Vatana sövenlerden öç aldılar." Vatikan'a, Salak Aziz Peder Jean'a başsağlığı ve özür dilemek için mesajlar gönderirler –Balaguer bu tür mesajları kaleme almakta çok ustadır– sonra da adi suçlular arasından seçilmiş birkaç kişiyi ibret olsun diye cezalandırırlar, olur biterdi. Piskoposların halkın öfkesiyle paramparça olmuş bedenleri öteki leş kargalarına ders olur mu? Yok, hayır, şimdi sırası değildi. Kennedy'ye çıkarma emri verdirtecek; Betancourt, Muñoz Marín ve Figueres'i sevindirecek hiçbir şey yapılmamalıydı. Soğukkanlılığı elden bırakmadan dikkatli hareket etmek gerekti, gerçek bir *marine* gibi.

Ama aklın buyurduğu, hormonlarına inandırıcı gelmiyordu. Gözleri kararınca giyinmeye ara verdi. Öfke damarlarının sarp yollarında kızgın bir ırmak olmuş akıyordu, sanki beyni çatlayacaktı. Gözleri kapalı ona kadar saydı. Öfke, hükümeti için de, kalbi için de zararlıydı, bir kriz geçirebilirdi. Geçen gece, Casa de Caoba'da öfkeden bayılmıştı. Yavaş yavaş sakinleşti. Gerektiğinde her

zaman kendini kontrol etmeyi bilmiş, öyle gerekiyorsa en iğrenç kişilerin, hainlerin karılarının, çocuklarının, kardeşlerinin karşısında efendi ve sevecen görünmeyi becermişti. Bunun için otuz iki yıldır ülkenin yükünü sırtında taşıyordu.

Çorapları buruş buruş aşağıya inmesin diye jartiyerle tutturmak gibi zorlu bir görevi yerine getiriyordu. Devlete zarar gelmeyeceğini bilerek öfkesinin dizginlerini bırakabildiği, farelere, köstebeklere, yılanlara, çıyanlara hak ettikleri cezayı verebildiği günler ne keyifli günlerdi. Köpekbalıklarının mideleri, kendini bu zevkten mahrum etmediğine tanıktı. Kalleş Galicia'lı José Almoina'nın cesedi oracıkta, Meksika'da değil miydi? Ya da ekmek yediği kapıya tüküren bir başka nankör, Bask Jesús de Galíndez'inki? Sonra Ramón Marrero Aristy'nin cesedi; kimin aklına gelirdi bu nankörün yazarlığını kullanarak *The New York Times*'a içkisinin, orospularının masraflarını ödeyen, kitaplarını bastıran Dominik Hükümeti aleyhinde haberler sızdıracağı? Ya da komünistliğe ve kahramanlığa soyunan Mirabal kız kardeşlerin cesetleri, öfkesi bir kabarırsa onu kimsenin durduramayacağına yeterli kanıt değil miydi? Bu konuda, El Conde'deki deliler Valeriano ile Barajita bile tanıklık edebilirlerdi.

Ünlü ikiliyi anımsayınca ayakkabısı havada kaldı. Bu ikisi kolonyal kentte yerleşik bir kurumdu bir zamanlar. Colón Meydanı'ndaki defnelerin, Katedral'in kemerlerinin altında yaşar, kalabalığın yoğun olduğu saatlerde El Conde'deki şık ayakkabıcı dükkânlarının, mücevhercilerin önünden geçenler önlerine para ya da yiyecek bir şeyler atsın diye marifetlerini sergilerlerdi. O da birçok kez Valeriano ve Barajita'yı görmüştü tuhaf, eski püskü giysiler içinde. Valeriano kendini İsa zannettiği günler bir haç taşırdı; Napoléon olduğunda süpürgesini sallar, emirler yağdırır, düşmana saldırırdı. Johnny Abbes'in

calié'lerinden[1] biri Valeriano'nun Şef'e Salyangoz adını taktığı ve alay ettiği haberini getirince merak etmiş, koyu renk camlı bir otomobille dikizlemeye gitmişti. Göğsü aynalar ve şişe kapaklarıyla dolu ihtiyar deli, madalyalarını göstererek korkudan gözleri büyümüş, gülsünler mi gülmesinler mi bilemeyen kalabalığın önünde tavuskuşu gibi şişinerek dolanıyordu. Barajita ise ihtiyar dostunun göğsünü işaret ederek "Salyangoz'u alkışlayın salaklar!" diye bas bas bağırıyordu. O anda, kanının damarlarında hızla akarak başına çıktığını hissetti, hemen bu haddini bilmezi cezalandırmalıydı. Emir verdi. Ama ertesi sabah delilerin ne yaptıklarını bilmediklerini düşünerek ve Valeriano'yu cezalandırmak yerine asıl bu ikilinin akıl hocalarını cezalandırması gerektiğine hükmederek, karanlık bir sabahta Johnny Abbes'i yanına çağırdı: "Deli ne yaptığını bilmez, serbest bırak onları!" dedi. Askerî İstihbarat Örgütü'nün (SIM)[2] başı yüzünü buruşturarak "Çok geç, Ekselansları. Dün köpekbalıklarına attık. Canlı canlı, emirlerinizi yerine getirerek," demişti.

Ayakkabılarını giymeyi tamamladı ve ayağa kalktı. Bir devlet adamı kararlarından pişmanlık duymaz. O hiçbir zaman, hiçbir yaptığından pişman olmamıştı. Piskoposları da canlı canlı köpekbalıklarına atacaktı. Gerçek bir zevk duyarak yerine getirdiği her sabahki temizlik şölenine başladı. Gençliğinde okuduğu ve hiçbir zaman aklından çıkaramadığı biricik romanı anımsadı: *Quo Vadis*. Romalılarla Hıristiyanların hikâyesi. Kitaptaki kahramanlar arasında unutamadığı kahraman zarif ve zengin mi zengin Petronius'tu; masajlar, banyolar, merhemler,

1. 1930-1961 yılları arasında Dominik'te egemen olan diktatör Trujillo'nun kurduğu ve zalim Johnny Abbes'in başında olduğu askerî istihbarat birimine bağlı ajanlar. (Y.N.)

2. (İsp.) Servicio de Inteligencia Militar. (Ç.N.)

esanslar, parfümler, cariyelerinin okşamaları sayesinde her sabah yeniden doğan zarafet örneği. Zamanı olsa o da Petronius gibi yapardı: Kasları açmak, kalbini çalıştırmak için yaptığı hareketleri tamamladıktan sonra, öğleye kadar masajcıların, manikürcülerin, berberlerin eline bırakırdı kendini. Trujillo ise ancak öğle yemeğinden sonra kısa bir masaj yaptırıyor, pazar günleri ise bütün zamanını alan yükümlülüklerinden birkaç saat çalıp kendine biraz zaman ayırıyordu. Ama zaman, Büyük Petronius'un duygusallığını yaşayabileceği keyifli zaman değildi. O günlerde ancak, Manuel Alfonso'nun –zavallı Manuel, ameliyattan sonra nasıl oldu acaba?– New York'tan gönderdiği Yardley marka deodoranı, nemlendirici Fransız kremi Bienfait du Matin'i sürünecek, yine Yardley marka mısır tarlası aromalı losyonuyla göğsüne friksiyon yapacak kadar on dakikalık bir zamanı oluyordu. Saçlarını tarayıp yirmi yıllık badem bıyığının ucunu düzelttikten sonra, annesinin ataları Haitili zencilerden gelen, başkalarında olsun, kendinde olsun daima aşağıladığı esmerliğini örtünceye dek uzun uzun pudra süründü.

Beşe altı dakika kala ceketini giymiş, boyunbağını bağlamıştı. Memnuniyetle saatine baktı: Hiç şaşmazdı. Batıl inançlarından biri de buydu: Eğer tam beşte çalışma odasına girmezse o gün kötü bir şey olacak demekti.

Pencereye yaklaştı. Gece yarısı gibi zifiri karanlıktı hâlâ. Ama bir saat öncesine göre daha az yıldız vardı. Korkmuştu sanki yıldızlar. Gün ufuktan başını uzatır uzatmaz kaçıp yok olacaklardı. Bastonunu eline aldı, kapıya doğru yürüdü. Kapıyı açar açmaz kapıda nöbet tutan yaverlerin topuk sesini duydu.

"Günaydın, Ekselansları."

"Günaydın, Ekselansları."

Hafifçe başını eğerek selamladı. Yan gözle giyimlerinin düzgün olup olmadığını kontrol etti. Silahlı Kuv-

vetler'in hiçbir subayında ya da erinde düzensizliğe, boş vermişliğe izin vermezdi, hele özel yardımcıları, korumaları arasında eksik bir düğme, pantolon ya da cekette en ufak bir leke, hafif bir buruşukluk, iyi yerine oturmamış bir kep çok büyük bir suçtu. Cezası birkaç gün hapisti ama bazen alaya geri gönderilme, hatta ihraç edilmeye kadar varabilirdi.

Radhamés Malikânesi'nin ağaçları esintiyle hafifçe sallanıyordu, bahçeden geçerken yaprakların hışırtısını dinledi. Ahırdan bir atın kişnemesi duyuldu. Johnny Abbes'in kampanya hakkında raporu, San Isidro Hava Üssü'nü ziyaret, Chirinos'un raporu, *marine*'lerle öğle yemeği, üç-dört kısa toplantı, İçişleri ve Diyanet Bakanı'yla çalışma, Balaguer'le çalışma, Dominik Partisi Başkanı Cucho Álvarez Pina'yla çalışma, Mamá Julia'yı ziyaret ettikten sonra rıhtımda gezinti. Geçen gecenin kötü anısını silmek için San Cristóbal'e gider miydi bu akşam?

Saat beşi gösterirken Palacio National'daki bürosuna girdi. Kahvaltısı –meyve suyu, tereyağlı kızarmış ekmek, taze süzme kahve– ve iki fincan çalışma masasının üzerinde duruyordu. Askerî İstihbarat Örgütü yöneticisi Albay Johnny Abbes García'nın ayakta onu bekleyen gevşek siluetini gördü:

"Günaydın, Ekselansları."

3

"Gelmeyecek," diye bağırıverdi birden, Salvador. "Göreceksiniz. Boşa giden bir gece daha."

"Gelecek," diye karşı çıktı Amadito, sabırsızlanarak. "Zeytin yeşili üniformasını giymişti. Yaverlerine mavi Chevrolet'sini hazır bekletmek üzere emir verdi. Neden bana inanmıyorsunuz? Gelecek diyorum."

Salvador'la Amadito, rıhtımın karşı tarafına park ettikleri arabanın arka koltuğunda oturuyorlardı. Orada bekledikleri yarım saat süresince aynı sözleri birkaç kez yinelemişlerdi. Antonio Imbert direksiyon başındaydı, yanındaki koltukta Antonio de la Maza oturuyordu. Kolunu pencereye dayamıştı. Bu kez de arkadaşlarının konuşmasına katılmadılar. Dördü de kaygıyla zaman zaman Ciudad Trujillo yönünden gelip önlerinden geçen otomobilleri izliyorlardı. Geçen otomobillerin hiçbiri bekledikleri, pencerelerinde perdeler olan gök mavisi, 1957 model Chevrolet değildi.

Restoranlar –Pony bu restoranların en ünlüsüydü, ızgara et yiyen müşterilerle dolu olmalıydı– ve müzikli birkaç barla çevrili Sığır Fuarı'na birkaç yüz metre uzakta durmuşlardı. Ama rüzgâr doğuya doğru estiği için müzik sesi gelmiyordu, yalnızca uzaktan ağaçların ve palmiyelerin arasından ışıkları görebiliyorlardı. Buna

karşın, yalıyarda kırılan dalgalar öyle çok ses çıkarıyordu ki, birbirlerini duyabilmek için seslerini epey yükseltmeleri gerekiyordu. Otomobilin kapıları kapalı, ışıkları sönüktü. Harekete hazır durumda bekliyordu.

"Kafayı *calié*'lere takmadan bir şeyler içmek için bu rıhtıma geldiğimiz günleri hatırlıyor musunuz?" Antonio Imbert başını pencereden dışarı çıkararak gece esintisini derin derin içine çekti. "Bu zımbırtıdan ciddi ciddi ilk o günlerde söz etmeye başladık."

Arkadaşlarından hiçbiri hemen yanıtlamadı, sanki düşünüyormuş ya da dinlemiyormuş gibiydiler.

"Evet, altı ay kadar önce burada, rıhtımda," dedi Salvador Estrellá Sadhalá, bir süre sonra.

"Daha önceydi," diye homurdandı, Antonio de la Maza, dönmeden. "Mirabal'leri öldürdükleri günlerde, kasım ayında, burada cinayetten söz ettik. Eminim. Tabii daha önceleri de geliyorduk buraya geceleri."

"Bir düş gibi geliyordu o zamanlar insana," diye dalgın dalgın söylendi Imbert. "Zor, uzak... Hani delikanlılıktaki fanteziler gibi, büyük bir kahraman, bir gezgin, ünlü bir sinema oyuncusu olma hayali kurduğumuz günlerdeki gibi bir şey... Hâlâ bu gece gerçekleşeceğine inanamıyorum, baksana."

"Eğer gelirse," dedi Salvador.

"Nesine istersen iddiaya girerim, El Turco," diye yineledi Amadito, kendinden emin bir tavırla.

"Bugün salı, bu yüzden kuşkuluyum," diye homurdandı Antonio de la Maza. "San Cristóbal'e her zaman çarşamba günü gider, bunu herkesten daha iyi sen bilirsin, Amadito. Neden gün değiştirdi?"

"Nedenini bilmiyorum," diye üsteledi Teğmen. "Ama, gelecek. Zeytin yeşili üniformasını giydi. Mavi Chevrolet'yi hazırlattı. Gelecek."

"Casa de Caoba'da onu iyi bir göt bekliyor olmalı,"

dedi Antonio Imbert. "Yepyeni, delinmemiş."

"İstersen konuyu değiştirelim," diye sözünü kesti Salvador.

"Senin gibi bir sofunun yanında göt lafı edilmemesi gerektiğini hep unutuyorum," dedi direksiyondaki, özür dilercesine. "Diyelim ki bu gece San Cristóbal'de bir program varmış. Böyle desek olur mu, El Turco? Yoksa bu da mı incitir dindar kulaklarını?"

Kimsenin şakalaşacak hali yoktu. Bu sözleri söyleyen Imbert'in kendisinin bile. Laf olsun, zaman geçsin diye konuşmuştu.

"Dikkat," dedi Antonio de la Maza, kafasını pencereden dışarı uzatarak.

"Bir kamyon," diye yanıtladı Salvador, yaklaşan farların sarı ışığına bir göz atması yeterli olmuştu. "Ne sofuyum ne de fanatik, Antonio. İnancımın gerektirdiğini yerine getiriyorum, o kadar. 31 Ocak'taki Piskoposluk Bildirisi'nden sonra da Katolik olmaktan gurur duyuyorum."

Gerçekten de bir kamyondu gelen. Homurdana homurdana geçti. Halatlarla bağlanmış kutular yüklüydü. Homurtusu azalarak kayboldu.

"Yani bir Katolik kukudan söz edemez ama öldürebilir, öyle mi El Turco?" diye üstüne gitti Imbert. Sık sık yapardı bunu. O ve Salvador Estrellá Sadhalá bu gruptakiler arasında birbirine en yakın olanlardı. Hep şakalaşırlardı, bazen öyle ağır şakalar yaparlardı ki etrafındakiler yumruk yumruğa girişmelerini beklerdi. Ama hiçbir zaman kavga etmemişlerdi, yıkılamayacak bir arkadaşlıktı onlarınki. Gelgelelim bu gece El Turco hiç mi hiç keyifli görünmüyordu.

"Herhangi birini öldürmek, hayır. Bir zorbayı yok etmek, evet. "Zorba-kırım" diye bir sözcük duymuşluğun var mı? Çok uç durumlarda Kilise buna izin veriyor. Aquino'lu Aziz Tommaso yazıyor. Bunu nereden öğren-

diğimi bilmek ister misin? 14 Haziran Örgütü'ndekilere yardım ederken anladım ki günün birinde tetiği çekmem gerekecek. Gittim ruhsal önderim Peder Fortín'e danıştım. Peder Fortín, Santiago'da yaşayan Kanadalı bir rahip. Papalık elçisi Monseñor Lino Zanini'den benim için bir randevu aldı. Ona sordum: "Bir inançlı için Trujillo'yu öldürmek günah mıdır, Monseñor?" Gözlerini yumdu, düşündü. "Sana sözlerini, ağzından çıktığı gibi İtalyan aksanıyla, yineleyebilirim. Bana Aziz Tommaso'nun *Summa theologiae*'sinden bir pasaj gösterdi. Onu okumasaydım, bu gece burada sizinle olmazdım."

Antonio de la Maza dönmüş Salvador'a bakıyordu.

"Bunu ruhsal önderine mi danıştın?"

Sesi allak bullak olmuştu. Teğmen Amado García Guerrero, Antonio de la Maza'nın o bildik öfke patlamalarından birine tanık olmaktan korktu. Bir yıl önce, Trujillo kardeşi Octavio'yu öldürdüğünden beri bu tür patlamalara her an hazırdı Antonio de la Maza.

"Çok oluyor, Antonio. 14 Haziran'cılara yardım etmeye başladığımda gitmiştim. Zavallı bir papaza böyle bir sır verecek kadar ahmak olduğumu düşünmüyorsun herhalde?"

"Bana açıklar mısın lütfen, neden ahmak diyebiliyorsun da göt, kuku, düzmek diyemiyorsun, El Turco?" diye gırgıra aldı Imbert; amacı sinirleri yatıştırmaktı. "Hangi küfür olursa olsun, Tanrı'yı incitmez mi?"

"Tanrı'yı sözcükler değil, açık saçık düşünceler incitir," dedi, El Turco, arkadaşına uymayı kabullenerek. "Ahmaklıklardan söz eden ahmaklar belki O'nu incitmezler ama fena halde canını sıkacakları kesin."

"Bu büyük olaya ruhun temiz olarak katılmak için bu sabah Komünyon ayinine gittin mi?"

"On yıldan beri her gün katılıyorum bu ayine," diye doğruladı El Turco. "Ama ruhum bir Hıristiyan'a yakışır,

temiz bir ruh mu, bilmiyorum. Bunu yalnız Tanrı bilir."

'Temiz," diye geçirdi içinden Amadito. Otuz bir yıllık yaşamında tanıdıkları arasında en fazla değer verdiği kişi El Turco'ydu. Salvador Estrellá Sadhalá, Amadito' nun çok sevdiği teyzesi Urania Mieses'le evliydi. Angelita Trujillo'nun kocası Albay José León Estévez'in (namı diğer Pechito) kumandasındaki Harp Okulu'nda öğrenci olduğu günlerden beri izin günlerini Estrellá Sadhalá'ların evinde geçirirdi. Salvador'un Teğmen'in yaşamında önemli bir yeri vardı. Amadito ona sorunlarını, kuşkularını, hayallerini anlatır, bir karar almadan fikrini sorardı. Amadito'nun, on bir büyük teyzesinin de katıldığı mezuniyet partisini –otuz beş öğrenci arasında birinci olmuştu– de Estrellá Sadhalá'lar düzenlemişti. Yıllar sonra genç Teğmen'in hayatında alıp alacağı en iyi haber olduğuna inandığı Silahlı Kuvvetler'in en prestijli birimi Generalísimo'nun özel koruma yaverliğine başvurusunun kabulünü de yine onlarla kutlamıştı.

Amadito gözlerini yumdu ve açık pencerelerden içeri sızan tuzlu esintiyi içine çekti. Imbert, El Turco, Antonio de la Maza, hepsi suskundu. Imbert ile Antonio de la Maza'yı El Turco'nun Mahatma Gandhi'deki evinde tanımıştı. Bir rastlantı eseri o gün El Turco ile Antonio' nun kavgasına tanık olmuştu. Öyle şiddetli bir kavgaydı ki Amadito, silah çekmelerini beklemişti. Antonio ve Salvador barışmalarından birkaç ay sonra aynı amaç uğruna bir araya gelmişlerdi: Teke'yi öldürmek. Kim Amadito'ya 1959 yılında, Urania ve Salvador'un onun onuruna kutlama düzenlemelerinden iki yıldan az bir süre sonra, 1961 yılının 30 Mayısı'nda bir salı günü, ılık ve yıldızlı bir akşamda Trujillo'nun ta kendisini öldürmek için bekleyeceğini söyleyebilirdi ki? Mahatma Gandhi Sokağı 21 numaralı eve geldiği o günden beri neler neler olmuştu. Geldikten biraz sonra, Salvador koluna girmiş, onu

bahçenin en sessiz ve uzak köşesine götürmüş, ciddi bir ses tonuyla, "Sana bir şey söylemeliyim, Amadito. Seni çok severim. Hepimiz severiz seni," demişti.

Öyle alçak sesle konuşuyordu ki genç adam duyabilmek için başını uzattı.

"Ne demek istiyorsun, Salvador?"

"Sana mesleğinde zarar vermek istemiyorum. Bu eve gelmen başına iş açabilir."

"Ne demek istiyorsun, ne demek iş açar?"

El Turco'nun her zaman sakin görünen yüzü gerilmiş, gözleri korkuyla parlamıştı.

"14 Hazirancı'larla çalışıyorum. Öğrenirlerse senin için tehlikeli olur. Trujillo'nun yaverler birliğinden bir subay. Düşünsene!"

Teğmen, Salvador'un 14 Haziran'da birçok hayata mal olan Constanza, Maimón ve Estero Hondo çıkarmasından sonra Trujillo'ya karşı örgütlenen bir grup insana yardım edeceğini hiç düşünmemişti. Her ne kadar ona göstermemeye çalışsalar da, Salvador ve karısının rejime karşı olduklarını biliyordu. Birkaç kez ağızlarından hükümet karşıtı sözler kaçırmışlardı. Sonra da hemen lafı değiştirirlerdi. Politikayla ilgilenmese de Amadito'nun Silahlı Kuvvetler'in herhangi bir subayı gibi otuz yıldır Cumhuriyet'in geleceğine ve Dominiklilerin yaşam ve ölümlerine karar veren Büyük Şef'e, Yeni Vatan'ın Velinimeti'ne içten, sadakatle bağlı olduğunu biliyorlardı.

"Tek bir söz daha duymak istemiyorum, Salvador. Söyleyeceğini söyledin. Duydum. Duyduklarımı unuttum. Her zaman olduğu gibi gene geleceğim. Burası benim evim."

Salvador, Amadito'ya yaşam sevinci veren o tertemiz bakışlarla bakmıştı.

"Öyleyse gidip bir bira içelim. Kasvet dağıtalım."

Ve tabii, âşık olup evlenmeye karar verdiğinde, bü-

yük teyzesi Meca'dan –annesinin on bir kardeşi arasında en çok sevdiği– sonra sevgilisini ilk tanıştırdığı kişiler Salvador ve Urania olmuştu. Luisita Gil! Ne zaman anımsasa karnına pişmanlık sancıları saplanıyor, öfkesi kabarıyordu. Bir sigara çıkarıp yaktı. Güzel, zarif, çapkın, esmer Luisita Gil. Bir tatbikattan sonra iki arkadaşıyla La Romana'da, bir yelkenliyle gezintiye çıkmışlardı. İskelede, taze balık satın alan iki genç kıza rastlamışlardı. Yanlarına yaklaşıp konuşmaya başlamışlar, birlikte belediye bandosunu izlemişlerdi. Sonra da kızlar onları bir düğüne davet etmişti. O gün Amadito'nun izin günüydü, kızlara eşlik edebilmişti. Arkadaşlarıysa kışlaya dönmüşlerdi. Amadito bu ince uzun, şakacı, pırıl pırıl gözlü, La Voz Dominicana'nın yıldızlarına taş çıkartacak kadar iyi *merengue* yapan esmer kıza delicesine âşık olmuştu. O da Amadito'ya... İkinci kez birlikte olduklarında –önce sinema sonra bir gece kulübü– kızı öpüp okşamıştı. Hayatının tek kadınıydı, başka kimseyle birlikte olamazdı. Yakışıklı Amadito, öğrencilik günlerinden o güne dek bu sözleri birçok kıza söylemişti ama bu kez doğru söylüyordu. Luisa onu La Romana'da oturan ailesiyle tanıştırmıştı. Amadito da sevgilisini bir gün Ciudad Trujillo'da yaşayan teyzesi Meca'nın evine, bir pazar günü de Estrellá Sadhalá'ların evine yemeğe davet etmişti. Luisa'ya bayılmışlardı. Onlara, kızı ailesinden isteyeceğini söyleyince Amadito'yu cesaretlendirmişlerdi: "Çok sevimli bir kız." Amadito kızı ailesinden resmen istemişti. Ayrıca askeriyenin kurallarını yerine getirerek, kumandana başvurmuş, evlenmek için izin istemişti.

Bu onun, yirmi dokuz yaşına, üstün notlarına, bir askerî öğrenci ve teğmen olarak örnek geçmişine karşın tümüyle habersiz olduğu gerçekle ilk yüz yüze gelmesi oldu. ("Çoğu Dominikli gibi!" diye geçirdi aklından.) Başvurusuna yanıt gecikiyordu. Yaverler Birliği'nin ilgili

kişiyi araştırmak için başvuruyu SIM'e gönderdiğini söylediler. Bir hafta on gün içinde müspet yanıt gelecekti. Ama yanıt ne on gün ne on beş gün ne de yirmi gün sonra geldi. Yirmi birinci gün, Şef onu yanına çağırdı. Birçok kez resmî toplantılarda, özel günlerde yakınında bulunduğu halde, o gün ilk kez bakışlarını Amadito'ya çevirmişti Radhamés Malikânesi'nde her gün gördüğü bu adam. Ve ilk ve son kez Velinimet'le konuştu.

Teğmen García Guerrero çocukluğundan beri, hem evde büyükbabası General Hermógenes García'dan, hem okulda, hem de daha sonra akademi öğrencisi ve teğmenken Trujillo'nun bakışlarının öyküsünü dinlemişti. Hiç kimsenin korkuya kapılmadan bakmaya cesaret edemediği, keskin gözbebeklerinin yaydığı ışık karşısında gözlerini indirmeden yapamadığı bakışlar... Sanki en gizli düşünceleri, arzuları, istekleri okuyabilirdi bu bakışlar. Sanki Trujillo bakışlarıyla insanları soyuyordu. Böyle diyorlardı Trujillo'nun bakışlarından söz ederken. Amadito bütün bunların saçmalık olduğunu düşünür, alay ederdi. Şef büyük bir devlet adamı olabilirdi, ileriyi görüşü, iradesi, çalışma gücü sayesinde Dominik Cumhuriyeti'ni yüceltmiş olabilirdi. Ama Tanrı değildi. Bakışları ancak bir faninin bakışları olabilirdi.

Bütün bedeninden bir elektrik akımının geçtiğini hissetmesi için Trujillo'nun bürosuna girip topuklarını birbirine vurarak askerce bir sesle –"Teğmen García Guerrero, emredin Ekselansları!"– selamlaması yeterli oldu. Odanın öteki ucunda, kırmızı deri kaplı masanın başında oturmuş bir şeyler yazan adam başını kaldırmadan "Gir!" dedi, keskin bir sesle. Genç adam birkaç adım attı ve tek bir kasını oynatmadan, hiçbir şey düşünmeden, hazır ol vaziyetinde bekledi. Karşısındakinin kusursuz giyimine –lacivert ceket ve yelek, yakası ve manşetleri kolalı bembeyaz gömlek, inci kravat iğnesiyle tutturul-

muş gümüş rengi kravat– özenle taranmış kır saçlarına bakarken o bir eliyle bir kâğıdı tutmuş öteki eliyle acele acele mavi mürekkepli kalemiyle bir şeyler karalıyordu. Amadito sol elindeki hareli taşlı, değerli yüzüğü görebiliyordu. Şom ağızlıların dediklerine göre, bu yüzüğü ona gençliğinde, Constabularia Muhafız Birliği'nde subayken işgalci Kuzey Amerika birliklerine başkaldıran *gavillero*'ların peşlerine düştüklerinde, Haitili bir büyücü vermiş ve yüzüğü parmağından çıkarmadığı sürece düşmanlarından zarar görmeyeceğini söylemişti.

"Parlak bir geçmişiniz var, Teğmen," dediğini duydu Trujillo'nun.

"Sağ olun, Ekselans."

Gümüş rengi baş kalktı ve o büyük, durgun, pırıltısız, ruhsuz gözler Amadito'nun gözlerini aradı. "Ben hayatta hiç korkmadım," diye itiraf edecekti delikanlı daha sonra Salvador'a. "O bakışları üzerimde hissedinceye kadar hiç korkmamıştım, El Turco. Gerçekten de... Sanki bilinçaltımı yokluyordu." Trujillo'nun bakışları üniformasını, kemerini, düğmelerini, boyunbağını, şapkasını kontrol ederken uzun bir sessizlik oldu. Amadito terlemeye başlamıştı. Giyim kuşamda en ufak bir dikkatsizlik Şef'i öyle sinirlendirirdi ki bu yüzden olmadık şiddette cezalara çarptırabilirdi insanları.

"Bu tertemiz geçmiş bir komünistin kardeşiyle evlenerek lekelenmemeli. Benim hükümetimde dostlar ve düşmanlar bir araya gelemez."

Keskin bakışlarını üzerinden çekmeden yumuşak bir sesle konuşuyordu. Amadito her an çatlak bir ses çıkartabilir, diye düşünüyordu.

"Luisa Gil'in erkek kardeşi şu 14 Haziranc ı asilerden biri. Biliyor muydun?

"Hayır, Ekselans."

"Şimdi biliyorsun," diyerek gırtlağını temizledi, ses

tonunu değiştirmeden ekledi Trujillo: "Bu ülkede çok kadın var. Başka birini bul."

"Evet, Ekselans."

Başıyla onaylayarak, konuşmalarının bittiğini gösteren bir hareket yaptığını gördü.

"İzninizle Ekselans."

Topuklarını vurarak selamladı.

Endişesini göstermemeye çalışarak asker adımlarıyla odadan çıktı. Bir asker emirlere itaat ederdi, hele emir zamanının birkaç dakikasını ona ayırma lütfunu gösteren Velinimet'ten, Yeni Vatan'ın Atası'ndan gelecek olursa. İtaat etmeliydi. O da dişlerini gıcırdatarak öyle yaptı. Luisa Gil'e yazdığı mektupta doğru olmayan tek bir söz yoktu: "Çok üzülerek, acı çekerek, sana olan aşkımdan vazgeçmek ve evlenemeyeceğimizi bildirmek zorundayım. Kardeşinin Trujillo karşıtı eylemlerinden dolayı, üstlerim seninle evlenmemi yasakladılar. Sen bunu benden sakladın. Neden böyle yaptığını anlıyorum. Anladığım için de, senin de istemeye istemeye neden böyle bir karar almak zorunda olduğumu anlayacağını umuyorum. Seni her zaman sevgiyle anımsayacağım ama bir daha birbirimizi görmeyeceğiz. Sana yaşamında iyi şanslar dilerim. Ne olur bana kin besleme."

La Romanalı güzel, şen şakrak, dal gibi kız bağışlamış mıydı onu? Bir daha Luisa'yı görmemiş olsa da kızın gönlündeki yerini kimse dolduramamıştı. Luisa, Puerto Platalı varsıl bir toprak sahibiyle evlenmişti. Ama, ayrıldıkları için onu bağışlamış olsa bile, yaptığını öğrenecek olursa hiçbir zaman bağışlamazdı. Amadito da kendini affetmeyecekti. Birkaç dakika sonra Teke'nin kurşun yağmuruna tutulmuş cesedi –tabancasındaki bütün kurşunları o buz gibi iguana gözlerine boşaltmak istiyordu– ayaklarına serilecekti ama Trujillo'yu asla affetmeyecekti. "Neyse ki Luisa bunu hiçbir zaman bilmeyecek." Pusu

kuranlardan başka hiç kimse, ne Luisa ne de başkası.

Trujillo'nun ona emir verdiği günün gecesinde, sabaha karşı, Teğmen García Guerrero kin, alkol ve umutsuzluktan yıkılmış bir halde genelevden çıkıp dosdoğru Salvador Estrellá Sadhalá'nın Mahatma Gandhi, 21 numaradaki evine gitmişti. Juana Saltitopa Sokağı'nın yukarı kesimindeki Pucha Vittini'nin, namı diğer Pucha Brazobán'ın randevuevine Albay Abbes ve Yarbay Roberto Figueroa Carrión sürüklemişti Teğmen'i. Birkaç kadeh içip açılsın, iyi bir amcık bularak o kötü ânı unutsun istemişlerdi. "Kötü an", "vatan uğruna fedakârlık", "sadakat göstergesi" "Şef'in....", böyle laflar edip durmuşlardı. Sonra terfi etmeyi hak ettiği için onu kutlamışlardı. Amadito sigarasından bir soluk çekti ve yola fırlattı: asfalta çarpan minnacık bir havai fişek... "Aklını başka şeye vermezsen ağlayacaksın," dedi kendi kendine. Imbert, Antonio, Salvador'un karşısında hüngür hüngür ağlamaya başlarsa rezil olurdu. Korktuğunu sanacaklardı. Dişlerini öyle sıktı ki canı yandı. Hiçbir şeyden şu yapacağından emin olduğu kadar emin olmamıştı hayatta. Teke sağ olduğu sürece o yaşayamayacaktı, dünyasının yıkıldığı o 1961 Ocak gecesinden beri bir yıkıntıydı. Kafasına bir kurşun sıkmamak için koşa koşa Mahatma Gandhi Sokağı, 21 numaraya gitmiş, Salvador'un dostluğuna sığınmıştı. Ona her şeyi anlatmıştı. Ama hemen değil. Çünkü sabaha karşı kapıyı yıkacak gibi yumruklayarak El Turco'yu, karısını ve çocukları yataktan çıkaran, leş gibi alkol kokan zavallı Amadito konuşacak halde değildi. El Turco kapıyı açar açmaz, eşikte kollarını açarak Salvador'a sarılmıştı. "Ne oldu Amadito? Kim öldü?" Onu yatak odasına götürmüşler, yatağa yatırmışlar ve bırakmışlardı kekeleye kekeleye içini döksün. Salvador'un karısı Urania Mieses nane suyu hazırlamış, bir bebeğe içirir gibi yudum yudum içirmişti.

"Sonra pişman olacağın hiçbir şey anlatma bize," diye kestirip attı El Turco.

Pijamasının üzerine bir kimono geçirmiş, yatağın kenarına oturmuş sevecenlikle Amadito'ya bakıyordu.

"Seni Salvador'la yalnız bırakıyorum," dedi Urania teyzesi. Kalkmış ve alnından öperek yanlarından ayrılmadan önce, "Rahat rahat konuşun, bana söylemeye utanacağın şeyleri ona anlatırsın," demişti.

Amadito teşekkür etti. El Turco tavanın ışığını söndürdü. Masa lambasının ampulü lambanın şapkasındaki resimleri kızıllaştırıyordu. Bir bulut resmi miydi? Hayvanlar mıydı? Teğmen, bir yangın çıkacak olsa yerinden kımıldayamayacağını düşündü.

"Uyu Amadito. Gün ışığında olaylar daha az trajik görünecektir sana."

"Hiçbir şey değişmeyecek El Turco. Gece gündüz kendimden iğrenmeyi sürdüreceğim. İçkinin etkisi geçince daha da beter olacak."

O gün öğlende, Radhamés Malikânesi'nin yanındaki kışlada olanlardan başladı anlatmaya. Boca Chica'dan yeni dönmüştü. Onu oraya Dominik Hava Kuvvetleri Üssü'ne, General Ramfis Trujillo'ya bir zarf götürmesi için Generalísimo Trujillo'ya bağlı Genelkurmay Başkanı'nın yardımcısı Yarbay Roberto Figueroa Carrión göndermişti. Teğmen görevini tamamladığını haber vermek için Yarbay'ın odasına girdiğinde Figueroa onu muzip bir ifadeyle karşılamıştı. Masasının üzerindeki kırmızı dosyayı göstermişti.

"Burada ne olduğunu biliyor musun?" dedi.

"Deniz kıyısında dinlenmek için bir haftalık izin mi, Yarbayım?"

"Üsteğmenliğe terfin, delikanlı!" dedi Yarbay, sevinçle dosyayı kaldırarak.

"Ağzım açık bakakaldım, çünkü henüz terfi etme

zamanım gelmemişti," diye sürdürdü anlatmayı Amadito. Salvador kıpırdamıyordu. "Terfimi isteyebilmem için daha sekiz ay var. 'Evlenme izni vermedikleri için bir teselli ödülü,' diye geçirdim aklımdan."

Salvador yatağın ayak ucunda, huzursuzluk ifade eden bir yüz hareketi yaptı.

"Yoksa bilmiyor muydun Amadito? Arkadaşların, üstlerin sana sadakat denemesinden hiç söz etmemişler miydi?"

"Sadece söylenti olduğunu düşünmüştüm," diye yadsıdı Amadito, inanç ve öfkeyle. "Yemin ederim. Kimse yaptıklarıyla övünmüyordu ki. Bilmiyordum. Gafil avlandım."

Doğru muydu, Amadito? Askerî Akademi'ye girdiğinden beri yalanlarla dolu yaşamında bir yalan daha, masum bir yalan daha... Neredeyse "Trujillo Dönemi"yle yaşıt olduğuna göre, doğduğundan beri... Aslına bakılırsa bilmen gerekirdi, hiç değilse kuşkulanmalıydın. San Pedro de Macoris Kalesi'nde, sonra yaverler arasında konuşulanları duymuş olmalıydın. Aralarında yaptıkları şakalardan, çalımlanmalardan, abartılı davranışlardan, yalancı pehlivanlıklardan bir şeyler sezinlemeliydin. Kayırılanlar, seçilmişler, önemli sorumluluklar verilen subaylar terfi ettirilmeden önce Trujillo'ya sadakat sınavından geçiyorlardı. Böyle bir sınav olduğunu çok iyi biliyordun. Ama o sırada Teğmen García Guerrero bu sınavın ayrıntılarını hiçbir zaman öğrenmek istemediğini de biliyordu. Yarbay Figueroa Carrión elini sıktı ve çok sık duyduğu için Amadito'nun da inanmaya başladığı bir cümleyi yineledi:

"Mesleğinde çok iyi ilerliyorsun, delikanlı."

Saat sekizde onu evinden almasını emretti. Terfiyi kutlamak için birkaç kadeh bir şeyler içip sonra da bir iş vardı halledecekleri.

"Ciple gel," diyerek vedalaştı.

Amadito saat sekizde kumandanın evindeydi. Yarbay, Teğmen'i içeri almadı. Pencerede bekliyor olmalıydı, Amadito daha cipten inmeden kapıda belirdi. Teğmen'in selamını almadan bir atlayışta cipe bindi. Sahte bir doğallıkla, "Cuarenta'ya, Amadito," dedi.

"Hapishaneye mi, Yarbayım?"

"Evet, Cuarenta'ya," diye yineledi Yarbay. "Orada bizi kimin beklediğini tahmin edersin, El Turco."

"Johnny Abbes," diye fısıldadı Salvador.

"Albay Abbes García," diye doğruladı Amadito, sesinde ironik bir tınıyla. "SIM'in patronu, evet ta kendisi."

"Bunları bana anlatmak istediğinden emin misin, Amadito?" Genç adam Salvador'un elini dizinde hissetmişti. "Bildiğimi düşünerek sonra benden nefret etmeyesin?"

Amadito'nun Johnny Abbes'i uzaktan görmüşlüğü vardı. Palacio National'in koridorlarından bir gölge gibi geçtiğini, bazen de Radhamés Malikânesi'nin bahçesinde zırhlı siyah Cadillac'ından inerken ya da binerken görmüştü. Johnny Abbes Şef'in bürosuna girip çıkabilen –günün ya da gecenin her saatinde, Palacio National'da ya da Velinimet'in özel ikametgâhında, randevusuz kabul edilen– tek kişiydi. Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri'ndeki birçok arkadaşı gibi Amadito da bu hantal, üniformasının içine zorla tıkılmış siluet karşısında gizli bir ürperme duyuyor, kanının çekildiğini hissediyordu. Bu adam, insanın içini karartan şişkin suratı, o günlerde en çok beğenilen Meksikalı sinema oyuncuları Arturo de Córdova ya da Carlos López Moctezuma'nın bıyığını andıran ince bıyığı, yakasının sıkıştırdığı boynunun üstüne sarkan gerdanıyla, bir askerin sergilemesi gereken –Şef bunu Ulusal Bayram'da ve Silahlı Kuvvetler Günü'nde askerlerine verdiği her söylevde yinelerdi– her türlü zarafetten, çeviklikten, erkeklikten uzaktı. Subaylar, kendi

aralarında ve ancak bol bol rom devirdikten sonra itiraf edebilseler de, gerçek bir asker olmayan Johnny Abbes García'yı hiç sevmezlerdi. Yıldızlarını onlar gibi askerî okullarda dirsek çürüterek, kışlalarda ter dökerek kazanmamıştı. Askerî İstihbarat Servisi'nin Mutlak Şefliğine, büyük olasılıkla, kirli hizmetleri karşılığında getirilmişti. Karanlık marifetleri, kayıplar, infazlar, önemli kişilerin aniden felakete uğrayıp gözden düşmeleri –çok yakın geçmişte Senatör Agustín Cabral'in başına geldiği gibi– korkunç itiraflar, gazetelerde yayımlanan iftiralar yüzünden kimse ona güvenmiyordu. *El Caribe*'de her sabah yayımlanan tam sayfalık Halk Forumu herkesin başının üstünde Demokles'in kılıcı gibi sallanıyordu; gelecekleri bu gazetede haklarında çıkacak haberlere bağlıydı. Bazen politikayla ilgisi olmayan, saygın, edilgen bir yurttaş bile, Johnny Abbes García ve binlerce kişilik *calié* ordusunun tüm Dominik toplumunun başına ördüğü sayısız casusluk ağlarından birinin tuzağına düşebilirdi. Her ne kadar Generalísimo'nun güvenini kazanmış olsa da, birçok subay –García Guerrero da bu subaylardan biriydi– için için bu adamı aşağılamaya hakkı olduğunu düşünüyordu, çünkü hükümettekiler arasında birçok kişi, hatta Şef'in oğlu Ramfis Trujillo bile, Albay Abbes García'nın acımasızlığıyla rejimin prestijini lekelediğini, eleştirileri haklı çıkardığını düşünüyordu. Bütün bunlara karşın, Amadito, amiri Yarbay Figueroa Carrión'un, askerî yaverler grubu şerefine verilen ve bol birayla ıslatılan bir yemekten sonra Albay'ın savunmasını üstlendiğini anımsıyordu: "Albay şeytanın ta kendisi olabilir ama Şef'e iyi hizmet veriyor: Ne kadar kötülük varsa ondan biliniyor, iyi şeyler ise Trujillo'ya atfediliyor. Bundan iyi hizmet mi olur? Bir hükümetin otuz yıl iktidarda kalabilmesi için Johnny Abbes gibi elini pisliğe bulaştıracak bir adam gerek. Hatta gerekirse boğazına dek pisliğe batacak biri...

Kendini ateşe atıp yakacak, düşmanların, kimi zaman da dostların bütün kinini üstüne çekecek biri. Şef bunu bildiği için onu yanında tutuyor. Albay olmasa belki de Venezuela'da Pérez Jiménez'in, Küba'da Batista'nın ya da Arjantin'de Perón'un başına gelenler Trujillo'nun da başına gelirdi."

"İyi akşamlar, Teğmen."

"İyi akşamlar, Albayım."

Amadito elini kasketine götürerek asker selamı verdi ama Abbes García –sünger gibi yumuşacık, terden ıslanmış– elini uzatarak sırtını okşadı.

"Buradan buyrun."

Beş-altı nöbetçinin önünde toplanmış olduğu gözcü kulübesinin yanında, bir masa ve birkaç sandalyenin durduğu, idari büro olarak kullanılan küçük bir oda vardı. Bir sinek bulutuyla çevrili, uzun bir kordonun ucunda sallanan bir ampul aydınlatıyordu odayı. Albay kapıyı kapattı, oturması için bir sandalye gösterdi. Bir nöbetçi, kırmızı etiketli bir şişe Johnny Walker ("En sevdiğim viski markası *Juanito Caminante*[1], adaşım," diye espri yaptı Albay), bardaklar, buz kabı ve birkaç şişe maden suyuyla içeri girdi. Albay, içkileri koyarken Yarbay Figueroa Carrión sanki orada değilmiş gibi Teğmen'le konuşuyordu.

"Yeni yıldızın kutlu olsun. Sicilin için de tebrikler. Çok yakından izliyorum. Terfini SIM önerdi. Askerî ve sivil başarılarından dolayı. Sana bir sır vereyim. Sen evlenme izni verilmeyen pek nadir subaylardan birisin ve yeniden görüşülmesini istemeden emirlere uydun. Bu nedenle Şef, terfini öne alarak seni ödüllendiriyor. *Juanito Caminante*'lerimizi şerefe kaldıralım."

Amadito içkisinden büyük bir yudum aldı. Albay

1. Johnny Walker'ın İspanyolca söylenişi. (Ç.N.)

Abbes García bardağını iyice doldurmuş, çok az maden suyu koymuştu. Sıvı birden beynine çıktı.

"O saatte, Johnny Abbes'le kadeh tokuştururken hâlâ seni nelerin beklediğini anlamamış mıydın?" diye homurdandı Salvador. Genç adam, arkadaşının sözlerindeki sitemi sezdi.

"Çirkin ve zor bir şey olacağını mı? Evet anlamıştım, El Turco," diye yanıtladı, titreyerek. "Ama beni asıl bekleyeni, hayır."

Albay bir kez daha doldurdu bardakları. Üçü de puro içiyorlardı. Albay içteki düşmanların başkaldırmalarına izin vermemenin, her hareketlerinde başlarını ezmenin ne kadar önemli olduğundan söz etti.

"Çünkü iç düşmanlar zayıf ve uyuşmazlık içinde oldukları sürece, dışarıdakilerin ne yaptıkları önemli değil. ABD zırıldamış, OEA tepinmiş, Venezuela ile Kosta Rika havlamış bize zarar vermez. Tam tersi, Dominiklileri Şef'in çevresinde birleştirir."

Sesinde yavşak bir tını vardı, gözlerini karşısındakinin gözlerinden kaçırıyordu. Küçücük, kara gözleri başkalarının gizlerini keşfetmek istercesine fıldır fıldır dönüyordu. Arada bir büyük bir mendille terini siliyordu.

"Özellikle de askerler," bir an sigarasının külünü yere silkmek için durakladı. "Ve hele hele, artık senin de bir üyesi olduğun askerlerin kaymak tabakası, Teğmen García Guerrero... Şef bunu duymanı istedi."

Yeniden konuşmasına ara verdi, viskisinden hatırı sayılır bir yudum aldı. Sanki ancak o zaman Yarbay Figueroa Carrión'un da orada olduğunu fark etmiş gibi, "Teğmen, Şef'in ondan ne beklediğini biliyor mu?" diye sordu yarbaya.

"Kimsenin söylemesine gerek yok, o sınıfının en kafası işleyen subayıdır." Yarbay'ın kurbağayı andıran yüzü alkolün etkisiyle daha da şişkinleşmiş, kızarmıştı. Ama-

dito'ya bu konuşma önceden prova edilmiş bir komediymiş gibi geldi. "Sanırım biliyordur, yoksa bu yeni yıldızı hak etmezdi."

Albay üçüncü kez bardakları doldururken yeniden sessiz kaldılar. Buzları eliyle koydu. "Şerefe", içti ve ötekiler de onu izlediler. Amadito içinden bu acı viski yerine bin kez rom ve coca-cola içmeyi yeğlediğini düşündü. Ve ancak o zaman kafasına dank etti *Juanito Caminante* esprisi. "Ne salağım, anlamadım," diye aklından geçirdi. Albayın bu kırmızı mendili ne tuhaf! Beyaz, mavi, gri mendil görmüştü de... Kırmızı?! Vay canına, ne zevk ama!

"Giderek daha ciddi sorumluluklar yükleneceksin," dedi Albay, ciddi bir tavırla. "Şef buna hazır olduğundan emin olmak istiyor."

"Ne yapmam gerek, Albayım?" Amadito bunca dolambaçlı sözden sıkılmıştı. "Üstlerimin bana verdikleri emirleri her zaman yerine getirdim. Şef'i hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmam. Söz konusu olan sadakat sınavı, öyle değil mi?"

Albay başı eğik masaya bakıyordu. Başını kaldırınca onun kaçamak bakışlarında bir memnuniyet pırıltısı görür gibi oldu Amadito.

"Doğru, iliklerine kadar Trujillo yanlısı, taşaklı subaylara yutturulacak hapı yaldızlamak gerekmez..." Ayağa kalktı. "Haklısın Teğmen. Bu işi bitirip yeni yıldızını Puchita Brazobán'ın evinde kutlayalım."

"Ne yapman gerekiyormuş?" Salvador konuşmakta zorlanıyordu, boğazı düğümlenmişti, yüzünde yılgın bir ifade vardı.

"Bir haini öldürmek. Ve ellerin titremeden, Teğmen!" aynen böyle dedi Johnny Abbes."

La Cuarenta'nın bahçesine çıktıklarında Amadito şakaklarının zonkladığını duyumsadı. Hapishane ve SIM'in işkence merkezi olarak kullanılan ahşap köşkün yanın-

daki bambu ağacının yanı başında, geldikleri cipin yakınında, aynı model, ışıkları sönük bir cip daha vardı. Arka koltukta, tüfekli iki gardiyan, elleri arkasından bağlanmış, ağzına havlu tıkılmış bir adamı aralarına sıkıştırmışlardı.

"Benimle gelin, Teğmen," dedi Johnny Abbes, gardiyanların olduğu cipin direksiyonuna geçerek. "Roberto, sen bizi takip et."

İki araç hapishaneden sahil yoluna çıkarken bir fırtına koptu, gece gök gürültüleri ve şimşeklerle sarsıldı. Sırılsıklam oldular.

"Islansak da ziyan yok, yağsın varsın," dedi Albay. "Sıcağı bastırır. Çiftçiler yağmur bekliyordu."

Amadito yolculuğun ne kadar sürdüğünü anımsamıyordu ama fazla uzun sürmemiş olmalıydı; çünkü Pucha Vittini'nin Juana Saltitopa Sokağı'ndaki randevuevine girerlerken salondaki duvar saati onu gösteriyordu. Bunu kesinlikle anımsıyordu. Bütün olanlar, Figueroa Carrión'u evinden alması ve randevuevine gelişleri arasında iki saatten az bir zaman almıştı. Abbes García asfalt yoldan çıktı, cip uzun otlar ve taşlarla dolu tarlada sanki parçalanacakmış gibi sıçrayıp sallanmaya başladı. Peşlerinden gelen Yarbay'ın cipinin farları arkadan onların cipini de aydınlatıyordu. Çevreleri karanlıktı ama Teğmen kıyıya paralel gittiklerini biliyordu, çünkü kıyıya vuran dalgaların sesi çok yakından geliyordu kulaklarına. Sanki La Caleta Koyu'nun çevresinde dönüyorlarmış gibi gelmişti ona. Cip durur durmaz yağmur da kesildi. Albay bir sıçrayışta indi, Amadito da onun gibi yaptı. Gardiyanlar iyi eğitilmişlerdi, emirleri beklemeden ite kaka indirdiler tutukluyu. Şimşek çakınca Amadito eli kolu bağlı adamın ayaklarının çıplak olduğunu gördü. Tutuklu yolculuk süresince sakin kalmıştı ama yere basar basmaz, sanki başına geleceklerin bilincine varmış gibi kıvrılıp bükülmeye, naralar atmaya, ağzındaki tıkaç-

tan ve iplerinden kurtulmaya çabaladı. O âna dek adama bakmamaya çalışan Amadito, çırpınarak başını oynattığını, ağzındaki tıkacı atmaya çabaladığını, bir şeyler söylemek istediğini –belki merhamet dilemek istiyordu ya da lanetler savurmak– gördü. "Peki, tabancamı çekip Albay'ı, Yarbay'ı, gardiyanları vursam ve kaçmasına izin versem, ne olur?" diye düşündü.

"Yalıyarda bir yerine iki ölü olurdu," diye söylendi Salvador.

"Neyse ki yağmur dindi," dedi Yarbay Figueroa Carrión cipten inerken. "Sırılsıklam etti bizi, yahu."

"Silahın yanında mı?" diye sordu Albay Abbes García. "Zavallı deyyusa daha fazla eziyet etme."

Amadito, tek kelime etmeden başıyla evet, dedi. Birkaç adım atarak tutukluya yaklaştı. Askerler adamı serbest bırakıp yanından uzaklaştılar. Adam, Amadito'nun düşündüğü gibi kaçmaya kalkışmadı. Belki bacakları itaat etmiyordu, belki de rüzgârın bütün şiddetiyle estiği ot ve çamurla kaplı tarlada korkudan yere mıhlanmıştı. Kaçmaya kalkışmasa da ağzındaki tıkaçtan kurtulmak için çaresizlik içinde başını sağa sola, yukarı aşağı oynatmaktan vazgeçmemişti. Kesik kesik hırlıyordu. Teğmen García Guerrero silahının namlusunu adamın şakağına dayadı ve ateş etti. Silah sesi Amadito'nun kulaklarında çınladı ve bir an gözlerini yummak zorunda kaldı.

"Bir daha ateş et, tam öldür!" dedi Abbes García. "Hiç belli olmaz."

Amadito eğilerek yerde yatan adamın başını elledi –dingin ve sessizdi– ve çok yakından bir el daha ateş etti.

"Şimdi tamam," dedi Albay, Amadito'yu kolundan tutup Figueroa Carrión'un cipine doğru itekleyerek. "Gardiyanlar yapmaları gerekeni biliyorlar. Puchita'ya gidelim, bedenlerimizi ısıtalım."

Roberto'nun kullandığı cipte, Teğmen García Gu-

errero, Albay'la Yarbay'ın konuşmalarına yarım yamalak kulak vererek sessiz kaldı. Ona söyledikleri bir şeyi geçiriyordu aklından.

"Oraya mı gömecekler?" diye sorduğunda, "Denize atarlar," diye açıkladı SIM'ın şefi. "Yalıyarın yararları. Yüksek, bıçakla kesilmiş gibi. Aşağıda küçük ama derin bir koy var, kuyu gibi. Bir sürü köpekbalığı bekliyordur. Güvenli, çabuk ve aynı zamanda temiz bir iş."

"Bu yalıyarı bulabilir misin?" diye sordu Salvador.

Hayır. Sadece o küçük koya gelmeden önce La Caleta'nın yakınından geçtiklerini anımsıyordu. La Cuarenta'dan oraya kadar geçtikleri yolu yeniden bulamazdı.

"Sana bir sakinleştirici vereyim." Salvador yeniden elini Amadito'nun dizine koydu. "Seni altı-yedi saat uyutur."

"Daha bitmedi anlatacaklarım, El Turco. Yüzüme tükürüp beni evinden kovmak için biraz daha sabret."

Puchita Brazobán diye anılan Pucha Vittini'nin randevuevine gitmişlerdi. Kupkuru bir bahçeyle çevrili balkonlu bir ev. *Calié*'lerin, hükümet erkânı ve SIM'de çalışanların gittikleri bir randevuevi. Söylentilere bakılırsa ağzı bozuk sevimli mama da SIM'e çalışıyordu. Bu sayede, gençliğinden beri başarıyla çalıştığı Dos Sokağı'ndaki genelevlerden randevuevi yöneticiliğine yükselmişti. Puchita onları kapıda karşıladı, Johnny Abbes'le Figueroa Carrión'u eski dostlarıymış gibi selamladı. "Bu ne güzellik!" diyerek Amadito'nun çenesini okşadı. Konuklarını ikinci kata çıkararak barın yanında bir masaya oturttu. Johnny Abbes bir şişe *Juanito Caminante* ısmarladı.

"Ancak uzun bir süre sonra viskiden söz ettiğinizi anlayabildim, Albayım," diye itiraf etti Amadito. "Johnny Walker. *Juanito Caminante*. Bu kadar basit ve ben anlamadım."

"Bu psikiyatrlardan daha iyidir," dedi Albay. "*Juanito*

Caminante olmasa ben işim için çok önemli olan akli dengemi koruyamam. Duygularla aklı hiçbir zaman karıştırmamalı."

Henüz müşteriler sökün etmemişti, yalnızca gözlüklü, kel bir adamcağız barda oturmuş bira içiyordu. Pikaptan bolero ezgileri geliyordu. Amadito, Toña la Negra'nın boğuk sesini tanıdı. Yarbay Figueroa Carrión ayağa kalkarak bir köşede, Libertad Lamarque ile Tito Guizar'ın bir film afişinin önünde oturmuş fısıldaşan kızlardan birini dansa kaldırdı.

"Sinirlerin sağlam," diyerek Teğmen'in davranışını onayladığını gösterdi Albay Abbes García. "Her subay böyle olmaz. Ben kritik an geldiğinde rengi atan birçok kahraman gördüm. Korkudan altlarına ettiklerini biliyorum. Hiç kimse inanmasa da, öldürmek ölmekten çok daha zordur, öldürmek için çok daha taşaklı olmak gerek."

İçkileri doldurdu, "Şerefe!" Amadito açgözlülükle içti. Dört kadeh mi? Üç mü, beş mi? Kısa bir süre sonra zaman ve mekân kavramını yitirdi. İçti, dans etti, bir yerli güzelini okşadı, kızı kırmızı kâğıtla kaplı bir ampulün aydınlattığı bir odaya götürdü, rengârenk döşekli bir yatakta salladı. Düzemedi. "Sarhoşluktan güzelim!" diye özür diledi. Gerçek neden midesinde duyduğu düğümlenmeydi, biraz önce yaptığının anısıydı. Sonunda bütün cesaretini toplayarak Albay'la Yarbay'a gitmek isteğini söyleyebildi, çok içtiği için kendini kötü hissediyordu.

"O adamın kim olduğunu merak etmiyor musun?"

"Bilmemeyi yeğlerim, Albayım."

Abbes García'nın gevşek, sarı yüzü ironik bir gülümsemeyle gerildi. Mendiliyle terini silerek, "Kimi öldürdüğünü bilmeden bu işi becermek kolay," dedi. "Götlük etme, Teğmenim. Suya giren ıslanır. 14 Hazirancı'lardan biriydi, eski sevgilinin erkek kardeşi sanırım. Luisa Gil miydi kızın adı? Neyse, yakında beraberce başka işler de

yapacağız. Bana ihtiyacın olursa nerede bulacağını biliyorsun," dedi.

Teğmen, El Turco'nun elini yeniden dizinde hissetti.

"Yalan Amadito," diye destek verdi Salvador. "Herhangi biri olabilir. Seni kandırmış. Seni yıkmak, bu işlere daha beter bulaştırmak, köleleştirmek için söylemiştir. Söylediklerini unut. Bu gece yaptıklarını unut."

Amadito başını salladı. Çok yavaş bir hareketle, silahını işaret etti.

"Bunu bir daha Trujillo'yu öldürmek için ateşleyeceğim, El Turco. Sizin, sen ve Imbert'in yanındayım, bana güvenebilirsiniz. Artık ben yanınıza geldiğimde lafı değiştirmenize gerek yok."

"Dikkat, dikkat! Bu gelen dosdoğru bu tarafa geliyor," dedi Antonio de la Maza, ucu küt namluyu pencerenin kenarına kadar kaldırarak. Ateş etmeye hazırdı.

Amadito ile Estrellá Sadhalá da silahlarını doğrulttular. Antonio Imbert motoru çalıştırdı. Ama rıhtımdan onlara doğru yavaş yavaş, bir şeyler arar gibi gelen otomobil Chevrolet değildi, bir Volkswagen'di. Onları fark edince frene bastı. Sonra, onların otomobilinin durduğu tarafa doğru döndü. Yanlarında durdu, farlarını söndürdü.

4

"Onu görmek için yukarı çıkmayacak mısınız?" dedi hastabakıcı kadın sonunda.

Bu kadının ağzından çıkan soruda sitem de vardı. Çünkü Urania, César Nicolás Penson'daki eve girdiğinden beri, kadına, onu Señor Cabral'in odasına götürmesini söyleyecek yerde, mutfağa gidip kendine bir kahve yapmıştı. On dakikadır da kahvesini yudumluyordu.

"Önce kahvemi bitireceğim," diye yanıtladı, gülümsemeden. Hastabakıcı kadın şaşkın, gözlerini indirdi. "Merdivenleri çıkmak için güç depoluyorum."

"Onunla aranızda bir uzaklaşma olduğunu biliyorum, duymuştum," dedi kadın, özür dileyerek. Ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. "Sadece sordum. Beyefendiye kahvaltısını verdim, tıraş ettim. Her zaman çok erken uyanıyor."

Urania başını sallıyor. Şimdi sakin ve güvenli. Çevresindeki yıkıntıyı bir kez daha inceliyor. Duvarların boyasının, masanın, dolabın, çamaşır makinesinin eskimiş olmasından başka her şey küçülmüş, çarpılmış gibi görünüyor. Bunlar aynı eşyalar mı? Hiçbir şeyi hatırlamıyordu.

"Ziyaretine gelen oluyor mu? Aileden demek istiyorum."

"Señora Adelina'nın kızları, Señora Lucindita ile

Señora Manolita her zaman öğlene doğru gelirler." Beyaz üniformanın altına pantolon giymiş, uzun boylu, ileri yaşlardaki kadın mutfak kapısında durmuş, rahatsızlığını saklamaya çalışıyor. "Önceleri halanız her gün uğrardı. Ama kalça kemiğini kırdığından beri sokağa çıkamıyor."

Adelina hala babasından daha gençti. En çok yetmiş beş yaşında olmalı. Demek kalçasını kırmış. Yine öyle sofu mudur? O zamanlar her gün kiliseye gider, günah çıkarırdı.

"Odasında mı?" Urania kahvesinin son yudumunu da içiyor. "Herhalde orada, başka nerede olacak ki! Hayır, benimle gelmenize gerek yok."

İçinde hep ev küçülmüş duygusu. Rengi atmış parmaklıklı merdivenleri çıkıyor. Artık parmaklıklarda çiçekli saksılar asılı değil. İkinci kata geldiğinde kimi fayansların çatlamış, kimilerinin de yerinden oynamış olduğunu ayırımsıyor. Bu ev modern, varsıl, zevkle döşenmiş bir evdı; şimdiyse bir gün önce Bella Vista'da gördüğü evlerle karşılaştırılacak olursa harap bir gecekondu neredeyse. İlk kapının önünde duruyor –bu onun odasıydı– girmeden önce birkaç kez kapıyı tıklatıyor.

Sonuna kadar açılmış pencereden keskin bir ışık vuruyor yüzüne. Güneş bir an gözlerini kamaştırıyor, hiçbir şey göremiyor. Yavaş yavaş gri bir örtü örtülmüş yatak, oval aynalı antika şifoniyer, duvardaki fotoğraflar –bunlar onun Harvard'da diploma töreninde çekilmiş fotoğrafları, nereden bulmuş?– beliriyor. Ve son olarak da geniş kollu, eski, büyük koltukta oturan, mavi bir pijamanın içine tıkıştırılmış, ayağında terlikler, yaşlı adamı görüyor. Sanki koltukta kaybolmuş. Buruşmuş ve küçülmüş, tıpkı ev gibi. Babasının ayaklarının yanında duran bir şey dikkatini çekiyor: yarı dolu bir lazımlık.

O günlerde saçları, birkaç zarif beyaz tel dışında, siyahtı; şimdi kelinden sarkan birkaç tutam seyrek saç

sararmış. Gözleri büyüktü, evet öyleydi, yeryüzüne hükmederlerdi (tabii Şef'in yanında olmadığı zamanlar); ama şimdi ona dikkatle bakan bu iki çizgi küçücük, fare gözü gibi, korkak. Dişleri vardı, şimdi yok; takma dişleri çıkarmış olmalılar (birkaç yıl önce dişçinin parasını o ödemişti). Dudakları içine kaçmış, avurtları neredeyse birbirine değecek kadar çökmüş. İyice küçülmüş ayakları, yere zar zor dokunuyor. Ona bakmak için Urania başını kaldırmak zorunda kalırdı, şimdi ayağa kalksa ancak omuzlarına gelir.

"Ben Urania," diye fısıldıyor yaklaşarak. Babasından bir metre uzakta yatağa oturuyor. "Bir kızın olduğunu hatırlıyor musun?"

Yaşlı adamcağızın içinde bir şeyler kıpırdanıyor gibi, dizlerinin üzerinde dinlenen solgun, kemikli, uzun parmaklı elleri oynuyor. Ama minnacık gözlerini Urania'dan ayırmasa da, bakışları boş.

"Ben de seni tanıyamıyorum," diye fısıldıyor Urania. "Buraya neden geldim, ne yapıyorum burada, bilmiyorum."

İhtiyarcık başını oynatmaya başlıyor, bir yukarı bir aşağı. Gırtlağından acı, uzun, kesik kesik, inlemeyi andıran bir ses geliyor. Ama biraz sonra sakinleşiyor. Gözlerini hâlâ Urania'dan ayırmıyor.

"Ev kitap doluydu..." Urania duvarlara bir göz atıyor. "Ne oldu onlara? Tabii, artık okuyamıyorsun. O günlerde okuyacak zamanın olur muydu? Seni hiç okurken gördüğümü hatırlamıyorum. Çok meşgul bir adamdın. Şimdi de ben senin o günlerde olduğun kadar, belki daha fazla doluyum. On-on iki saatim ya yazıhanede ya da müşterileri ziyaret ederek geçiyor. Ama her gün bir süre okumaya zaman ayırıyorum. Sabah erken, Manhattan'ın gökdelenleri arasında günün ağarmasına bakarak ya da geceleri o camdan arı kovanlarının ışıklarını dikizleye-

rek... Çok seviyorum okumayı. Pazar günleri, televizyonda *Meet the Press* programından sonra üç-dört saat okuyorum. Bekâr kalmanın avantajları, baba. Biliyordun, değil mi? Küçük kızın evde kalacak. Sen böyle diyordun: "Ne büyük fiyasko! Bir koca avlayamadı!" Ben de avlayamadım, baba. Daha doğrusu, istemedim. Teklifler oldu. Üniversitede. Dünya Bankası'nda. Baro'da. Düşünsene, hâlâ arada bir, bir talip çıkıyor. Kırk dokuz yaşıma geldim, hâlâ!.. Evde kalmış kız olmak o kadar da kötü değil. Örneğin, kocaya ya da çocuklara hizmet edecek yerde, okumaya ayıracak zamanım oluyor."

Sanki anlıyor, ilgiyle dinlerken sözünü kesmemek için kıpırdamaya cesaret edemiyor. Dingin; küçük göğsü kalkıp iniyor, gözleri Urania'nın dudaklarına dikilmiş. Sokaktan zaman zaman bir otomobil geçiyor; ayak sesleri, konuşmalar yaklaşıyor, yükseliyor, alçalıyor, uzaklaşıp kayboluyor.

"Manhattan'daki dairem kitap dolu," diye sürdürüyor Urania konuşmasını. "Çocukluğumdaki bu ev gibi. Hukuk, ekonomi, tarih kitapları. Ama yatak odamda yalnız Dominik Cumhuriyeti'yle ilgili kitaplar var. Tanıklıklar, denemeler, anılar, bir sürü tarih kitabı... Hangi döneme ait, tahmin edebiliyor musun? Trujillo dönemi, hangi dönem olacak. Beş yüz yıllık varoluşumuzda başımıza gelen en önemli şey. Bunu ne kadar inanarak söylüyordun. Aslında doğru da, baba. Fetihten bu yana beraberimizde sürüklediğimiz bütün kötülükler, bu otuz bir yılda açıklık kazandı. Bu kitapların bazılarında, o günlerin önemli kişisi olarak senin de adın geçiyor: Devlet Bakanı, Senatör, Dominik Partisi Başkanı... Olmadığın bir şey var mıydı, baba? Ve ben bir Trujillo uzmanı oldum. Briç ya da golf oynamak, ata binmek, operaya gitmek yerine benim merakım o yıllarda neler oldu, bunu öğrenmek. Yazık, konuşamıyoruz. Ne çok şeyleri açıklayabilirdin bana, sen

ki sadakatinin değerini bilmeyen sevgili Şef'inle omuz omuza geçirdin o günleri. Örneğin, Ekselansları'nın annemle de yatıp yatmadığını öğrenmeyi çok isterdim."

Yaşlı adamın irkildiğini görür gibi oluyor. Zayıf, dalgın bedeni sanki koltukta yaylanıyor. Urania başını uzatıyor ve babasını inceliyor. Yanlış bir izlenim mi? Dinliyor, sanki yaşlı adamın söylediklerini anlamaya çalışıyormuş gibi bir hali var.

"Buna izin verdin mi? Razı oldun mu? Yükselmek için kullandın mı?"

Urania derin bir soluk alıyor. Odayı inceliyor. Komodinin üzerinde gümüş çerçeve içinde iki fotoğraf var. Bir tanesi annesinin öldüğü yıl, ilk Komünyon ayininde çekilmiş. Belki de küçük kızının, tüllerle kaplı o güzelim elbisesi içinde meleksi hayaliyle bu dünyaya veda edecek. Öteki fotoğraf annesinin fotoğrafı: genç, siyah saçları ortadan ayrılmış, kaşlar alınmış, gözler hüzünlü ve hayalperest. Eski, sararmış, soluk bir fotoğraf. Komodinin yanına gidiyor, resmi alıp dudaklarına götürüyor.

Kapıda bir otomobilin durduğunu duyuyor. Yüreği hop ediyor; yerinden kıpırdamadan panjurların arasından, pırıl pırıl kromajlı, karoseri parlatılmış lüks aracı görüyor. Ayak seslerini duyuyor, zil sesi iki ya da üç kez kulağında çınlıyor ve –hipnotize olmuş, ürkmüş, kıpırdamadan– hizmetçinin kapıyı açtığını duyuyor. Bir şey anlamadan merdiven başındaki konuşmaları duyuyor. Çarpıntıdan yüreği duracak. Odanın kapısı vuruluyor. Gencecik, saçları file içine hapsedilmiş, yüzünde korkak bir ifadeyle melez hizmetçi kız kapıda beliriyor:

"Başkan hazretleri sizi ziyarete gelmiş, Hanımefendi. Generalísimo, Hanımefendi."

"Kabul edemeyeceğim için üzgün olduğumu söyle. Señora de Cabral, Agustín evde yokken ziyaret kabul etmiyormuş de. Hadi! Ne duruyorsun? Git, söyle!"

Hizmetçi kızın ayak sesleri uzaklaşıyor, utangaç kararsız; parmaklıkları kıpkırmızı sardunya saksılarıyla dolu merdivenlerden iniyor. Urania, annesinin fotoğrafını komodinin üzerine bırakıyor, yatağın köşesine dönüyor.

"Şef, hükümetinin ilk günlerinde Eğitim Bakanı'na da yapmıştı bunu. Sen de çok iyi biliyorsun, baba. Genç ve bilge Don Pedro Henríquez Ureña'ya; ince, zarif, dâhi Henríquez Ureña'ya. O işteyken karısını görmeye gitti. Kadın, kocası evde yokken ziyaret kabul etmediğini söyleme yürekliliğini gösterdi. Trujillo Dönemi'nin ilk yıllarında bir kadın, Şef'i kabul etmeyebiliyordu. Bunu kocasına anlatınca Don Pedro istifa etti, ülkeyi terk etti ve bir daha bu adaya ayak basmadı. Bu sayede Meksika, Arjantin ve İspanya'da tanınmış bir profesör, tarihçi, eleştirmen ve filolog oldu. Şef'in, karısıyla yatmak istemesi, onun için bir şansa dönüştü. Henüz o ilk günlerde, bir bakan istifa edebiliyor, istifa ettikten sonra başına bir kaza gelmiyordu. Örneğin uçuruma yuvarlanmıyor, köpekbalıklarına yem olmuyordu. İyi yaptı, değil mi? Sen öyle düşünmüyor musun? Bu jesti, onu senin gibi olmaktan kurtardı, baba. Sen de aynı şeyi yapar mıydın, yoksa başını öteki yana mı çevirirdin? Nefret ettiğin iyi arkadaşın, tiksindiğin sevgili meslektaşın, komşumuz Don Froilán gibi mi yapardın? Anımsıyor musun, baba?"

Yaşlı adam bu korkunç öykülerle titremeye başlıyor, inildiyor. Urania sakinleşmesini bekliyor. Don Froilán! Babasıyla terasta ya da bahçede fısır fısır fısırdaşırlardı. Trujillo yanlısı grupların iç çatışmalar yaşadıkları dönemlerde yandaştılar. Don Froilán günde üç-beş kez gelirdi evlerine. Şef, bu iç çatışmaları ortaklarını etkisiz hale getirmek için kendi körüklerdi. Böylece onları meşgul eder, ele güne karşı dostları, kardeşleri, dindaşları gibi davranan ama aslında düşmanı olan bu insanların onu arkadan vurmalarını önlerdi. Don Froilán, şu anda kiremit damı-

na bir sıra güvercinin tünediği evde oturuyordu. Urania pencereye yaklaşıyor. Bakanlık, senatörlük, yöneticilik, dışişleri bakanlığı, büyükelçilik yapan, kısacası o günlerde gelinebilecek bütün yüksek mevkilere gelen bu güçlü beyefendinin evi de pek değişmemiş. Büyük olayların olduğu 1961 yılında devlet bakanıydı.

Evin cephesi hâlâ gri beyaz, ama o ev de cüceleşmiş. Dört-beş metrelik, yeni bir kanat eklemişler. Evin bu yeni bölümü, eski evin ileriye doğru çıkıntılı üçgen stili ve gotik bir sarayın kapısını andıran kapısıyla tam bir uyumsuzluk içinde. Okula giderken ya da öğleden sonraları okul dönüşünde o kapıda kaç kere Froilán'ın karısının ince, zarif siluetini görmüştü. Onu görür görmez hemen çağırırdı: "Urania, Uranita! Gel bakalım buraya, bırak bakayım sana, canım. Bu ne güzel gözler, küçüğüm! Annen gibi sen de çok güzelsin, Uranita." İyi bakımlı, uzun kıpkırmızı tırnaklı elleriyle saçlarını okşardı. Bu parmaklar saçlarının arasından kayarken Urania tatlı bir uyuşukluk hissederdi. Adı neydi? Eugenia mı? Laura mı? Bir çiçek adı mıydı, Manolia? Aklından silinmiş. Ama yüzü, Nivea teni, ipeksi bakışlı gözleri, kraliçe silueti silinmemiş. Her zaman bir partiye gidiyormuş gibi giyinirdi. Urania bu kadını seviyordu. Sevecenliğini seviyordu; armağanlar verdiği için, onu Country Club'ın havuzunda yüzmeye götürdüğü için seviyordu ama en çok da annesinin arkadaşı olduğu için seviyordu. Annesi cennete gitmemiş olsa Don Froilán'ın karısı kadar güzel ve soylu olurdu, böyle düşünüyordu. Don Froilán'sa hiç mi hiç yakışıklı değildi. Kısa boylu, kel, şişko... Hiçbir kadın yüzüne bakmazdı, o kadar çirkindi. Koca bulma telaşı yüzünden mi, yoksa çıkar için mi evlenmişti o kadın bu adamla?

Kendi kendine bunu soruyordu, Señora'nın biraz önce armağan ettiği yaldızlı kâğıda sarılı çikolata kutusunu açarken. Urania okul otobüsünden inerken evin ka-

pısındaydı; "Urania! Gel, sana bir sürprizim var sevgilim!" diyerek çağırmış, yanağına bir öpücük kondurmuştu. Urania eve girmişti, Señora'yı –üzerinde mavi tülden bir elbise, ayağında yüksek ökçeli ayakkabılar, baloya gidiyormuş gibi makyajlı, boynunda inci bir kolye ve elleri mücevherlerle kaplı– öpmüş, parlak kâğıda sarılı, pembe kurdeleyle bağlanmış paketi açmıştı. Tadına bakmak için sabırsızlanarak süslü püslü fondanlara bakıyordu ama hemen yemeye cesaret edemiyordu. Ayıp olmaz mıydı? O anda sokakta, çok yakın bir yerde, fren yapan otomobilin sesi duyulmuştu. Señora, tıpkı gizli bir emir almış atların sıçradıkları gibi sıçramıştı. Rengi atmıştı, kararlı bir sesle, "Gitmelisin," demişti. Señora'nın omzuna koyduğu eli gerilmişti. Omzunu sıkıyor, onu kapıya doğru itiyordu. Urania söz dinleyip tam okul çantasını alıp gidecekken kapı ardına kadar açılmıştı. Kapıda, koyu renk takım elbiseli, ceketinin kollarından çıkan kolalı bembeyaz manşetlerinde iki altın kol düğmesi parlayan ezici bir siluet belirmişti: İmgesi, Urania'nın belleği de dahil, her yere kazılı bu adam aynalı, koyu renk gözlük takıyordu. Ağzı açık bakakalmıştı Urania. Ekselansları onu sakinleştirmek için gülümsemişti.

"Kim bu?"

"Urania, Agustín Cabral'in kızı," diye yanıtlamıştı evsahibesi. "Gidiyor."

Ve gerçekten de Urania öyle etkilenmişti ki veda etmeden çıkıp gitmişti. Sokağı geçip evlerine girmiş, koşa koşa merdivenleri çıkmış, odasında perdenin arkasından gizli gizli gözetlemiş, beklemişti... Evet, Başkan'ın karşıki evden çıkmasını beklemişti.

"Ve senin kızın öyle saftı ki Yeni Vatan'ın Babası'nın, Don Froilán evde yokken oraya neden geldiğini sormamıştı bile..." Babası şimdi sakinleşmiş, gözlerini ondan ayırmadan dinliyor ya da dinliyor görünüyor. "Öyle

saftım ki, sen Meclis'ten dönünce sana anlatmak için yanına koştum. "Başkan'ı gördüm, baba! Froilán'ın karısını ziyarete geldi, baba!" Nasıl da suratın asılmıştı!"

Sanki çok sevdiği birinin ölüm haberini vermişler gibi. Sanki bir kanser tanısı konulmuş gibi. Kan beynine çıkmıştı, morarmış, kıpkırmızı olmuştu. Gözlerini bir kez, bir kez daha kızının yüzünde gezdirmişti. Nasıl anlatmalı? Ailenin üzerindeki tehlikeye karşı onu nasıl uyarmalı?

Hasta adamın gözleri açılmak, bir çizgi olmaktan kurtulmak istiyor.

"Yavrucuğum, bazı şeyleri bilmemen gerek, henüz anlayacak yaşta değilsin. Seni korumak için senin yerine ben düşünmeliyim. Sen benim dünyadaki en değerli varlığımsın. Bana nedenini sorma ama gördüklerini unutmalısın. Froilán'ın evinde değildin. Karısını da görmedin. Gördüğünü sandığın kişiyiyse hiç görmedin. Senin iyiliğin için, kızım. Ve benim iyiliğim için... Bir daha söz etme bundan, kimseye anlatma. Söz ver! Hiçbir zaman! Kimseye! Yemin et!"

"Yemin ederim," demişti Urania. Bunca sözden sonra bile bir şeyden kuşkulanmamıştı. Babası, hizmetçileri Urania'nın söyledikleri hakkında dedikodu yaparlarsa kovmakla tehdit etmişti. O yine de kuşkulanmamıştı. "Böylesine saftım baba. Generalísimo'nun, bakanların karılarını neden ziyaret ettiğini öğrendiğim zaman artık onlar, Henríquez Ureña'nın yaptığını yapamıyorlardı. Don Froilán gibi boynuzlanmayı kabullenmişlerdi. Ve başka çıkar yol kalmadığına göre fırsattan istifade ediyorlardı. Sen de öyle mi yaptın? Şef, annemi de ziyaret etti mi? Ben doğmadan önce? Anımsamayacak kadar küçük olduğum günlerde? Bakanların karıları güzelse onları ziyaret ediyordu. Annem güzeldi, öyle değil mi? Ben geldiğini anımsamıyorum ama daha önceleri gelmiş olabilir. Annem ne yaptı? Boyun mu eğdi? Kendine tanı-

nan bu onurdan sevinç mi duydu? Kural buydu, öyle değil mi? İyi ailelerden gelen Dominikli kadınlar, Şef'e onları düzdüğü için teşekkür ederlerdi. Edepsiz bir söz mü? Ama bu kelimesi kelimesine senin sevgili Şef'inin kullandığı sözcük."

Evet, bu sözcük. Urania bu sözcüğü kullandığını biliyordu, Trujillo Dönemi üzerine zengin kitaplığındaki kitaplarda okumuştu. O denli dikkatli, zarif, ince –istediği zaman ağzından bal akardı– olabilen Trujillo, akşamları birkaç kadeh İspanyol *brandy*'si, Carlos I, devirdikten sonra birden, en ağza alınmayacak kaba sözcükleri döktürür, şekerkamışı yetiştirilen çiftliklerdeki azapların, Ozama Limanı'ndaki balyacıların ağzıyla, statlarda, genelevlerde konuşulan dille konuşmaya başlardı. Erkeklerin kendilerini daha erkek hissetmek istedikleri zaman kullandıkları dille. Bazen Şef öldüresiye bayağılaşırdı; gençliğinde San Cristóbal Çiftliği'nde kâhya olduğu günlerde ya da jandarmalık günlerinde kullandığı, kulakları tırmalayan küfürleri yinelerdi. Saray erkânı Senatör Cabral ya da Anayasacı Ayyaş'ın hazırladığı nutukları atarken de tıpkı böyle alkışlarlardı Trujillo'yu. Ha küfür, ha nutuk. "Düzdüğü dişiler"le övünürdü, saray erkânı Saygıdeğer Hanımefendi María Martínez'in hışmından çekinirdi. O dişiler anaları, karıları, kızları da olabilirdi. Ama yine de alkışlarlardı Şef'i. Bu öykülerin erdemlerini ve kusurlarını abartarak onları fantastik öykülere dönüştüren Dominiklilerin tropikal fantezileri değildi yalnızca. Yurttaşların acımasız işgüzarlığının uydurduğu, renk kattığı öyküler de olmalıydı elbette. Ama Barahona'nın öyküsü doğruydu. Urania bu öyküyü okumamıştı, Velinimet'e her zaman yakın olan, çok çok yakınındaki birinden (midesi bulanarak) dinlemişti.

"Anayasacı Ayyaş, baba. Evet Senatör Henry Chirinos, sana ihanet eden Yahuda. Onun ağzından duydum.

Onunla beraber olmam seni şaşırttı mı? Dünya Bankası'nın bir elemanı olarak yapabileceğim bir şey yoktu. Müdür benden, onun yerine Büyükelçimizin verdiği kokteyle gitmemi istedi. Yani Başkan Balaguer'in büyükelçisi demek istiyorum. Başkan Balaguer'in demokratik ve sivil hükümetinin büyükelçisi. Chirinos, senden becerikli çıktı, baba. Seni yolundan uzaklaştırdı. Trujillo'yla arasını bozmadı, sonunda yüz seksen derecelik bir dönüş yaptı; en az senin kadar Trujillo yanlısı olsa da demokraside kendine yer bulmayı becerdi. Washington'daydı, büyükelçiydi, her zaman olduğundan daha çirkin, bir kurbağa gibi şişinerek konuklarla ilgileniyor, içip duruyordu. Trujillo Dönemi'ne ait fıkralar anlatarak davetlileri eğlendiriyordu. O, düşünebiliyor musun!"

Hasta adam gözlerini kapadı. Uyuyakalmıştı sanki. Başını arkaya dayıyor; dişsiz, buruşuk ağzı açık kalıyor. Bu haliyle daha zayıf, daha savunmasız görünüyor. Ropdöşambrının açık yakasından tüysüz göğsünün bir bölümü görünüyor. Düzgün nefes alıyor. Ancak o zaman babasının ayaklarının çıplak olduğunu fark ediyor Urania. Ayağının üstü ve topukları bir çocuk ayağı kadar küçük ve etsiz.

Henry Chirinos, onu tanımamıştı. İngilizce olarak müdürün selamını ileten bu Dünya Bankası uzmanının eski meslektaşı ve arkadaşı Cerebrito Cabral'in kızı olacağını nereden aklına getirebilirdi ki. Urania, Büyükelçi'yi selamladıktan sonra onun gibi görevleri nedeniyle orada olan kişilerle sıradan sohbetler yapmak için uzaklaşmıştı. Bir süre sonra da gitmeye hazırlanıyordu. Demokratik Hükümet'in büyükelçisinin çevresinde oluşan topluluğa yaklaştı. Ama elçinin anlattıkları dikkatini çekti. Kül rengi, çiçek bozuğu tenli, çifte gerdanlı, lacivert elbisesini patlatacak gibi şiş göbekli, fantezi bir yelek içine sıkışmış, kırmızı kravatlı Büyükelçi Chirinos, ola-

yın Barahona'da, Trujillo Dönemi'nin son zamanlarında geçtiğini söylüyordu. Trujillo o pek hoşlandığı palavracı nutuklarından birini atarken örnek olmak için yeniden Dominik demokrasisini hareketlendireceği müjdesini vermişti. Artık başkanlıktan çekilecek (kardeşi Héctor Bienvenido, namı diğer Negro'yu kukla başkan olarak atamıştı), yeniden başkanlığa aday olmayacak, kıyıda köşede kalmış bir ilin valiliğine aday olacaktı. Hem de muhalefet adayı!

Demokratik hükümetin büyükelçisi, içini çekiyor, soluklanıyor, sözlerinin dinleyiciler üzerindeki etkisini tartıyordu. "Düşünebiliyor musunuz, beyler," diye dalga geçiyordu, "Trujillo, kendi rejimi karşısında muhalefet adayı!" Gülümsüyor ve anlatmayı sürdürüyordu: Seçim kampanyasında Generalísimo'nun sağ kolu olan Don Froilán Arala, bir söylevinde Şef'i valiliğe değil Dominiklilerin gönlünde yatan yere, Cumhurbaşkanlığı'na aday olmaya ikna etmeye çalışıyordu. Herkes Don Froilán'ın Şef'in direktiflerini yerine getirdiğini düşünüyordu. Ama doğru değildi. Hiç değilse –Büyükelçi Chirinos, gözleri fesatlıkla parıldayarak kalan son yudum viskisini içti– bu, o gece için doğru değildi. Ya da Don Froilán, Şef'in emirlerini yerine getirmiş olabilirdi ama bir başka olasılık da Şef'in son dakikada fikir değiştirip valilik adaylığı oyununu birkaç gün daha sürdürmeye karar vermiş olmasıydı. En yetenekli yandaşlarını gülünç durumda bıraksa da, bazen böyle yapardı. Froilán Arala'nın boynuzları çok görkemli, beyni seçkindi. Şef, onu bu istemediği söylevi verdiği için en hassas yerinden vurarak, erkeklik onurunu ayaklar altına alarak cezalandırdı.

Dominik Partisi'nin Barahona il yöneticilerinin kulüplerinde Şef'in şerefine verdikleri resepsiyonda Barahona'nın bütün önde gelenleri hazır bulunuyordu. Dans ediliyor, içiliyordu. Geç saatlerde, Şef yalnızca erkekler-

den oluşan dinleyicilere –yöredeki kalenin subayları, ona bu yolculuğunda eşlik eden bakanlar, senatörler, milletvekilleri, valiler ve başka önemli kişiler– gözleri duygusallık ve nostalji dolu, otuz yıl önceki ilk siyasi gezisini anlatırken birden sanki bir güçsüzlüğe yenik düşmüşçesine, "Ben çok sevilen bir erkek oldum her zaman," demişti. "Bu ülkenin en güzel kadınlarını kollarına almış bir adamım. Bu kadınlar kamışımı kaldırmak için bana güç verdiler. Onlar olmasa bütün bu yaptıklarımı yapamazdım." (Kadehini kaldırmış, içindeki sıvıya bakmış, berraklığını, rengini kontrol etmişti). "Düzdüğüm dişiler arasında en iyisi hangisiydi biliyor musunuz?" "Bu kaba tabiri mazur görün, dostlarım," diye özür dilemişti diplomat, "Trujillo'yu kelimesi kelimesine yineliyorum." Trujillo bir kez daha duraklayıp *brandy* kadehini koklamıştı. Saçlarına ak düşmüş dinleyicileri arasında bakanının soluk, yuvarlak yüzünü arayıp bulmuştu. Ve sözlerini tamamlamıştı: "Froilán'ın karısı!"

Urania, o gece Büyükelçi Chirinos'u dinlerken yaptığı gibi tiksintiyle yüzünü buruşturuyor. Chirinos bir de sözlerine Froilán'ın kahramanca gülümsediğini, hatta Şef'in espirisine güldüğünü eklemişti. "Yüzü kâğıt gibi bembeyaz, baygınlık geçirip yere yıkılmadan," diye açıklık getirmişti diplomat.

"Nasıl olabilir, baba? Froilán Arala gibi kültürlü, iyi yetişmiş, zeki birisi böyle bir şeyi nasıl kabul eder? Ne yapıyordu bu adam insanlara? Ne veriyordu size, Don Froilán'ı, Chirinos'u, Manuel Alfonso'yu, seni, bütün sağ kollarını, sol kollarını kirli birer kuklaya çevirmek için?"

Anlamıyordun Urania. Döneme ait birçok şeyi zamanla anladın; bazı şeyler başlangıçta çok karmaşık geliyordu ama okuya okuya, dinleye dinleye, kıyaslamalar yaparak, kafa yorarak anladın ki propaganda dişlileri arasında ezilerek, bilgi yokluğunda zorla kafalarına sokulan

öğretilerle aptallaştırılmış, yalnızlığa mahkûm edilmiş, korku ve kölelikle özgür iradesi yok edilmiş milyonlarca insan, Trujillo'yu tanrılaştırmıştı. Ondan korkmakla kalmıyorlardı, seviyorlardı onu; tıpkı dayak ve cezaların onların iyiliği için olduğuna inandırılan çocukların otoriter ebeveynlerini sevdikleri gibi. Hiçbir zaman anlayamadığın, iyi eğitim görmüş Dominiklilerin, birçoğu ABD'nin ya da Avrupa'nın en iyi üniversitelerini bitirmiş, deneyimli, çok okuyan, düşünen, saçmalığın ne demek olduğunu bilmeleri gereken, avukat, doktor, mühendis olan ülke büyüklerinin nasıl olup da o gece Barahona'da olduğu gibi (en azından bir kez hepsinin başına gelmişti benzer bir olay) böylesine korkunç gerçekleri kabul ettikleriydi.

"Konuşamaman ne kötü," diye yineliyor Urania, bir kez daha şimdiki zamana dönerek. "Birlikte anlamaya çalışırdık. Ne yaptı da Don Froilán'ı kendine bu denli bağladı? O da senin gibi sonuna dek sadakatini korudu. İsyana katılmadı. Karısını düzmekle övünen adamın elini yalamayı sürdürdü. Trujillo sırf karısını becermek için adamı dışişleri bakanı yapıp bütün Güney Amerika'yı dolaştırdı; Buenos Aires'ten Caracas'a, Caracas'tan Río ya da Brasilia'ya, oradan Montevideo'ya, Montevideo'dan yeniden Caracas'a..."

Bu, uzun zamandır Urania'nın peşini bırakmayan, ona hem gülünç gelen hem de utanç duyduğu bir görüntü. O hırçın yolculuğu sürdürmek, boş nedenlerle hükümetlerin başını döndürmek için her gittiği havaalanında onu bekleyen ivedi emirlere uyarak bir uçaktan inip öteki uçağa binen, Güney Amerika başkentlerinde koşuşturan dönemin Dışişleri Bakanı'nın hayali. Ve bütün bunlar, Şef, karısına binerken Ciudad Trujillo'ya dönmesin diye. Trujillo'nun en tanınmış özgeçmişini yazan ünlü Crassweller anlatıyor bunları. Yani herkesin haberi vardı, Don Froilán da biliyordu.

"Değer miydi, baba? Erkin tadını çıkardığını sanmak için mi? Bazen düşünüyorum da, hayır diyorum; yücelme isteği ikinci plandaydı. Aslında, kirlenmek hoşunuza gidiyordu; senin, Arala'nın, Pichardo'nun, Chirinos'un, Álvarez Pina'nın, Manuel Alfonso'nun... Trujillo benliğinizin derinliklerinde gizli kalmış mazoşist eğilimleri gün ışığına çıkardı. Yüzünüze tükürülmeye, kötü davranılmaya ihtiyacınız vardı, aşağılandıkça kendinizi başarılı hissediyordunuz."

Hasta adam gözlerini kırpmadan, dudaklarını ve dizlerinin üstünde duran ellerini oynatmadan Urania'ya bakıyor. Sanki bir mumya, mumyalanmış bir adamcağız, mumdan bir bebek. Ropdöşambrı solmuş ve bazı yerleri iyice eprimiş bir ihtiyar. Ropdöşambr çok eski, en az on-on beş yıllık olmalı. Kapı vuruluyor. "Girin." Hastabakıcı kadın kapıdan başını uzatıyor. Bir tabak içinde yarımay biçiminde kesilmiş bir mango getirmiş, bir de elma ya da muz püresi.

"Sabahları bu saatlerde her zaman bir meyve yediriyorum," diye açıklıyor içeri girmeden. "Doktor, uzun süre midesinin boş kalmaması gerektiğini söylüyor. Azar azar yediği için hiç değilse günde üç-dört kez yemek vermek gerek. Akşamları yalnızca konsome içiyor. Girebilir miyim?"

"Evet, evet! Girin tabii."

Urania babasına bakıyor, gözlerini hâlâ ondan ayırmamış. Karşısına oturup kaşıkla ağzına meyve püresini vermeye başlayınca bile bakmıyor hemşireye.

"Takma dişleri nerede?"

"Çıkarmak zorunda kaldık. Çok zayıfladığı için dişetlerini kanatıyordu. Bütün yediği çorba, küçük küçük doğranmış meyve, püre, dövülmüş şeyler zaten, diş gerekmiyor."

Uzun bir süre sessiz kalıyorlar. Hasta adam ağzında-

kini yutunca hemşire bir kaşık daha uzatıyor, sabırla ihtiyarın ağzını açmasını bekliyor. Ağzını açınca yavaşça ikinci kaşığı veriyor. Her zaman böyle mi yediriyor? Yoksa bu yumuşaklık kızı orada olduğu için mi? Kesin öyle. Yalnız olduğunda dadıların, anneleri yokken henüz konuşmayan çocuklara yaptıkları gibi azarlar, çimdikler belki de.

"Birkaç lokma da siz verin," diyor hemşire. "Bunu istiyor. Öyle değil mi Don Agustín? Pürenizi kızınız yedirsin istiyor musunuz? Evet, evet, istiyor. Ben aşağıdan bir bardak su getirinceye kadar birkaç kaşık yedirin. Gelirken su getirmeyi unuttum."

Yarılanmış püre tabağını Urania'nın eline tutuşturup kapıyı açık bırakarak gidiyor. Urania bir otomat gibi tabağı alıyor. Birkaç saniye ne yapacağını bilemeden öylece kalıyor, sonra kaşıkla mangodan küçük bir parça koparıp ihtiyarın ağzına yaklaştırıyor. Yaşlı adam küçük bir çocuk gibi dudaklarını büzüştürerek ağzını kapatıyor.

5

"Günaydın!" diye yanıtladı Trujillo.

Albay Johnny Abbes, her sabah olduğu gibi masasının üstüne bir gün önceki olayların listesini, alınması gereken önlemleri ve önerileri içeren raporu bırakmıştı. Bu raporları beğeniyordu; Albay bir önceki Askerî İstihbarat Servisi Şefi Arturo R. Espaillat, namı diğer Navajita[1] gibi saçmalıklarla zaman öldürmüyordu. Arturo R. Espaillat, West Point Askerî Okulu'ndan mezun olmuştu ama stratejik sabuklamalarıyla hep canını sıkmıştı. CIA için çalışmayan tek bir kişi varsa o da bu albaydı. *Yankee*'lerden nefret ederdi.

"Kahve ister misiniz, Ekselans?"

Johnny Abbes üniformalıydı. Her ne kadar Trujillo'nun istediği gibi doğru dürüst giyimli olmaya gayret etse de, bu konuda gevşek ve çarpık fiziğinin elverdiğinden fazlasını beceremiyordu. Oldukça kısa boyluydu, bir çizgiyle ikiye bölünen çifte gerdanına hatırı sayılır bir göbek eşlik ediyordu. Yanakları da şiş ve tombuldu. Bu fiziki hiçliğin zekâsını fıldır fıldır, acımasız gözleri ele veriyordu yalnızca. Ne West Point'te eğitim görmüş ne de

1. (İsp.) Küçük çakı. (Ç.N.)

bir başka askerî okula gitmişti. İstese de hiçbir askerî okula kabul edilmezdi, fiziği ve eğilimleri buna uygun değildi. Kaslardan yoksun oluşu, yağ fazlalığı ve entrikaya düşkünlüğü yüzünden, Velinimet'in *marine* eğitimi görürken öğretmeni olan Gittleman'ın deyimiyle, "beden ve ruh olarak tam bir kurbağa" idi. Trujillo, politik kariyerinde sık rastlanan ani bir kararla bir çırpıda Johnny Abbes'e hem albay unvanı vermiş, hem de Navajita'nın yerine SIM'in başına getirmişti. Neden? Acımasız olmaktan çok soğukkanlı olduğu için. Albay, beden ve ruh olarak sıcak insanların ülkesi olan bu topraklarda tanıdığı en buz gibi yaratıktı. Doğru bir karar mıydı? Son zamanlarda yanlış kararlar almaya başlamıştı. Başkan Betancourt'a yapılan başarısız suikast girişimi tek başarısızlık örneği değildi. Fidel Castro'ya karşı Eloy Gutiérrez Menoyo ve William Morgan'ın kumandasındaki sözde ayaklanmada da yanılmıştı. Bu olay, sakallının baskını ve kaçak Kübalıların adaya sığınmasıyla sonuçlanmıştı. Velinimet bir yandan kahvesini yudumlayarak rapora göz atıyor, bir yandan da düşünüyordu.

"Piskopos Reilly'yi Santo Domingo Koleji'nden çıkarmak gerektiğinde ısrar ediyorsun," diye homurdandı. "Otur, kendine bir kahve koy."

"İzninizle Ekselans."

Albayın melodik sesi radyoda spor spikerliği yaptığı gençlik günlerinden kalmaydı. O günlerin alışkanlıklarından hâlâ koruduğu bir başkası da ezoterik kitaplar –Gül-Haç Biraderleri tarikatına bağlıydı– okumaktı. Örneğin, mendillerini kırmızıya boyatırdı. Kırmızının Koç Burcu'nda doğanların uğurlu rengi olduğu söylenirdi (Generalísimo bu saçmalıkları gülünç bulurdu). Herkesin başındaki haleyi seçme hakkı vardı. Albay elinde bir fincan kahveyle Şef'in karşısındaki koltuğa yerleşti. Dışarısı hâlâ karanlıktı, Şef'in odasıysa Trujillo'nun ellerini sarı bir daire içine

alan lambanın loş ışığıyla aydınlatılmıştı yalnızca.

"Bu apseyi deşmek gerek, Ekselans. Asıl önemli sorun Kennedy değil, o Küba çıkarmasının başarısızlıkla sonuçlanmasıyla çok fazla meşgul. Asıl sorun Kilise. Buradaki beşinci kolculara[1] derslerini vermezsek, başımıza iş açılır. Reilly işgal isteyenlerin çok işine yarıyor. Bir yandan Beyaz Saray'a zavallı rolü oynayan piskoposu kurtarmak için *marine* gönderilsin diye baskı yaparken bir yandan da her gün Reilly'yi biraz daha şişiriyorlar. Kennedy Katolik, bunu unutmayın."

"Hepimiz Katolik'iz," diye içini çekti Trujillo ve Albay'ın argümanını bozguna uğratarak ekledi: "Bu da ona dokunmamak için bir başka neden. Yoksa gringolara aradıkları bahaneyi kendi elimizle vermiş oluruz."

Trujillo zaman zaman Albay'ın açıksözlülüğünden rahatsız olsa da, bu huyuna göz yumuyordu. SIM Müdürü, Trujillo'dan, söyleyecekleri hoşuna gitmeyecek olsa bile içtenlikle her şeyi olduğu gibi anlatma emri almıştı. Navajita bu hakkı kullanmayı bilememişti. Johnny Abbes biliyordu.

"Kilise'yle ilişkilerde geri adım atabileceğimizi sanmıyorum, otuz yıl süren o eski güzel günler geçmişte kaldı artık." Yavaş yavaş konuşuyordu. Gözleri, çevresinde bir şey yakalamak ister gibi, fırıl fırıl dönüyordu. "25 Ocak 1960, Piskoposluk Bildirisi'yle Kilise bize savaş ilan etti, amaçları rejime son vermek. Sizi artık desteklemezler, Ekselans. Papazlara birkaç öncelik tanımak yeterli olmaz. *Yankee*'ler gibi Kilise de savaş istiyor. Ve savaşta yalnızca iki seçenek vardır, ya teslim olursun ya da düşmanı yenersin. Piskopos Panal ve Piskopos Reilly'nin yaptığı açıkça başkaldırı."

1. Ellerindeki her türlü araca başvurularak bir ulusun dayanışmasını yok etmeye çalışan yıkıcı yeraltı gruplarına verilen genel ad. (Y.N.)

Albay Abbes'in iki planı vardı. Birincisi, La Vega Piskoposluğu'na ve Santo Domingo Koleji'ne sığınan terörist papazları protesto eden kalabalıktan ayrılacak bir grup *calié*, çivili sopalar ve taşlarla silahlandırılacak, bu kiralık katiller, Albay'ın hizmetindeki eski mahkûmları kalkan olarak kullanarak saldırıya geçecek ve güvenlik güçleri yetişemeden başrahiplerin işini bitirecekti. Bu formül tehlikeliydi; Amerikalıların çıkarma yapmasına neden olabilirdi. Ama avantajları da vardı, bütün öteki rahipleri ve din adamlarını uzun bir süre etkisiz hale getirirdi. İkinci plansa şöyleydi: Güvenlik güçleri Panal ve Reilly'yi gözü dönmüş kalabalığın linç etmesine izin vermeden kurtaracaktı, hükümet de güvenlikleri için tek çare olduğunu ileri sürerek onları İspanya ve ABD'ye geri gönderecekti. Ardından Kongre yeni bir yasayla ülkede hizmet veren bütün rahiplerin Dominik asıllı olmaları gerektiğine karar verecekti. Yabancılar ya da sonradan Dominik vatandaşı olanlar ülkelerine geri gönderilecekti. Böylece –Albay not defterine baktı– Katolik misyonerlerin sayısını üçte birine indirecekti. Bu durumda, azınlıkta kalan yerli rahipler kolayca yönetilebilirdi.

Albay, Velinimet öne eğik duran başını kaldırınca sustu.

"Fidel Castro, Küba'da böyle yaptı," dedi Trujillo.

Johnny Abbes başıyla onayladı:

"Orada da Kilise önce hükümeti protesto etti, sonra ortamı *Yankee*'lere hazırlamak için başkaldırdılar. Castro yabancı rahipleri sınır dışı etti, kalanlara karşı da sert önlemler aldı. Ne oldu? Hiçbir şey."

"Şimdilik," diye düzeltti Velinimet. "Kennedy *marine*'leri her an Küba'ya gönderebilir. Bu kez, Domuzlar Körfezi'ndeki beceriksizliği tekrarlamazlar."

"O zaman sakallı savaşarak ölür," diye tamamladı Johnny Abbes. "*Marine*'lerin buraya çıkarma yapması

da olmayacak bir şey değil. Siz de kararlısınız. Savaşarak öleceğiz."

Trujillo alaycı bir gülümsemeyle baktı Albay'a. Eğer *marine*'lere karşı savaşarak ölmek gerekse kaç Dominikli kendini feda ederdi onun için? Askerler, kuşkusuz. Böyle olduğunu 14 Haziran 1959'da Fidel'in istilası sırasında gösterdiler. Kahramanca savaştılar; Constanza tepelerinde, Maimón ve Estero Hondo plajlarında, birkaç gün içinde istilacıları yok ettiler. Ama, *marine*'lere karşı...

"Korkarım benim yanımda pek çok kişi olmaz. Sıçanlar kaçarken ortalığı toz duman ederler. Sen, ölürsün elbette, başka çaren de yok zaten. Nereye gitsen karşına ya hapis çıkar ya da dünyanın dört bir yanına dağılmış düşmanların seni öldürür."

"Onları bu rejimi savunarak kazandım, Ekselans."

"Çevremdekiler arasında bana istese de ihanet edemeyecek tek kişi sensin," diye yineledi Trujillo, eğleniyormuş gibi bir hali vardı. "Senden nefret etmeyen, seni öldürmeyi düşünmeyen, yanına yaklaşabileceğin tek insan da benim. Ölüm bizi ayırıncaya kadar birlikteyiz."

Albay'ı, bir böcekbilimcinin hangi familyadan olduğunu bilmediği bir böceği incelediği gibi inceleyerek keyifle güldü. Albay hakkında birçok söylenti vardı, özellikle de acımasızlığı konusunda. Bu görevde olan birisi için yararlıydı bu nitelik. Örneğin, Alman asıllı bir Amerikalı olan babası, Johnny Abbes henüz kısa pantolonluyken onu kümeste iğneyle piliçlerin gözlerini oyarken bulmuş. Gençliğinde tıp öğrencilerine Independencia Mezarlığı'ndan çaldığı cesetleri satarmış. Korkunç! Çantasında tabancayla dolaşan Meksikalı Lupita'yla evli olsa da, ibne olduğu hakkında çıkarılan bir başka söylenti daha vardı. Söylenenlere bakılırsa Generalísimo'nun baba bir kardeşi Nene Trujillo'yla bile yatıyormuş.

"Sağda solda dolanan dedikoduları sen de duymuş-

sundur," diye bir çıkış yaptı Albay'ın gözlerinin içine bakarak, hâlâ gülümsüyordu. "Herhalde aralarında doğru olanlar vardır. Piliçlerin gözlerini oyar mıydın? Ceset satmak için Independencia Mezarlığı'nda mezarları yağmalar mıydın?"

Albay gülümsemekle gülümsememek arasında bocaladı.

"Birinci doğru olmamalı, anımsamıyorum. İkincisi yarı yarıya doğru. Ceset değildi, Ekselans. Yağmurlarla yarı yarıya üstü açılmış mezarlardaki kemikler ve kafataslarıydı. Birkaç kuruş kazanmak için. Şimdi artık SIM'de bu borcumu ödediğimi söylüyorlar."

"Ya şu ibne olduğun dedikodusu?"

Albay bu soru karşısında da istifini bozmadı.

"Hiç heveslenmedim, Ekselans. Hiç erkeklerle yatmadım."

"Tamam, bu kadar saçmalık yeter," diye kestirip attı Trujillo, ciddileşerek. "Şimdilik piskoposlara dokunma. Gelişmelere göre ne yapacağımıza karar veririz. Cezalandırılabilirlerse cezalandırırız. Sen onları izlemeyi sürdür. Sinir harbine devam et. Rahat rahat yiyip içip uyuyamasınlar. Bakalım kendi kendilerine gidecekler mi?"

İstediklerini elde edip o kara sıçan Betancourt gibi gel keyfim gel oturup kalırlar mı yoksa? Bir kez daha öfkesi kabardı. Bu Caracas çıyanı, OEA'ya istediğini yaptırmış, Dominik Cumhuriyeti'ne yaptırımlar koydurtmuş, bütün ülkelerin Dominik Cumhuriyeti'yle ilişkilerini kesmesine neden olmuş ve ekonomik baskı uygulatarak ülkeyi boğmuştu. Her gün, her saat bir zamanlar pırıl pırıl olan ekonomiyi tüketiyorlardı komşuları. Ve Betancourt, hâlâ hayatta, televizyonda yanık ellerini göstererek özgürlük bayrakları dalgalandırıyor, suikasttan sağ kurtulmuş olmakla övünüyordu. Bu suikast işini hiçbir zaman o salak Venezuelalı askerlere bırakmama-

lıydı. Bir dahaki sefere böyle bir görevi yalnız ve yalnızca SIM üstlenmeliydi. Abbes yeni operasyonu, teknik ve nesnel ayrıntılarıyla açıkladı. Çekoslovakya'da altın fiyatına alınıp şimdi Haiti'deki Dominik Cumhuriyeti Konsolosluğu'nda duran, müthiş biçimde patlayacak uzaktan kumandalı mekanizma. Oradan uygun bir zamanda Caracas'a götürmek kolaydı.

Velinimet, 1958'de Albay'ı bu göreve getirdiği günden beri şimdi oldukları bürosunda, Casa de Caoba'da ya da Trujillo o gün neredeyse orada, hep aynı saatte Johnny Abbes'le görüşürdü. Generalísimo gibi Albay da hiç tatil yapmazdı. Önceki SIM Müdürü, Trujillo'yu, Meksika'ya sığınmış Dominikliler hakkında topladığı kesin ve ayrıntılı bilgilerle şaşırtmıştı: Nerede oturuyorlar, kimden yardım alıyorlar, hangi diplomatlarla görüşüyorlar...

"Bu kadar ince bilgi edinebilmek için kaç kişi çalıştırıyorsun Meksika'da?" diye sormuştu Trujillo, Navajita'ya. O da, "Bütün bilgiler bir tek kişiden geliyor, Ekselans," diye yanıtlamıştı, memnuniyetini belirten bir tavırla. "Çok genç biri. Johnny Abbes García. Belki babasını tanımışsınızdır, elektrik şirketinde çalışmak için buraya gelen, sonra da bir Dominikliyle evlenen Alman asıllı bir gringo. Bu genç spor muhabirliği yapıyor, biraz da şairlik var serde. Burada, radyo ve basın çalışanlarıyla, Gómez Eczanesi'ndeki sohbetlere katılan aydınları izlemekte kullandım başlangıçta. Bu işi o kadar iyi başardı ki sonra onu uyduruk bir bursla Meksika'ya gönderdim. Ve işte görüyorsunuz, sürgündeki herkesin güvenini kazandı. Herkesle iyi geçiniyor. Nasıl yapıyor bilmiyorum, Ekselans ama Meksika'da solcu sendikacı Lombardo Toledano'ya yaklaşmayı bile başarmış. Evlendiği o çirkin kadın bu koca komünistin sekreteriymiş, düşünebiliyor musunuz?!"

Zavallı Navajito! West Point'te, bu görev için o kadar hazırlandıktan sonra, bu heyecanlı sözleri, yavaş ya-

vaş Askerî İstihbarat Servisi'nin liderliğini kaybetmesine neden olacaktı, sonun başlangıcı...

"Onu buraya, yakından izleyebileceğim bir yere getir," diye buyurmuştu Trujillo.

Asık yüzlü, fıldır fıldır gözlü, hantal adam o günden sonra boy göstermeye başlayacaktı Palacio National'in koridorlarında. Trujillo uzaktan inceliyordu Johnny Abbes'i. Ufak bir görevle SIM'de çalışmaya başladı. Şef, daha San Cristóbal'deki gençlik günlerinde, kısa bir konuşmadan sonra kimin işine yarayacağını, kimin yaramayacağını sezinlemeyi öğrenmişti. Birçok yardımcısını bu yöntemle seçmişti, sonuç hiç de fena değildi. Johnny Abbes birkaç haftayı, şair Ramón Emilio Jimenéz'in yönetimi altındaki ne idüğü belirsiz bir dairede, Dipp Velarde Font, Querol ve Grimaldi ile *El Caribe* gazetesinin Kamu Forumu sayfası sözde okuyucu mektupları yazarak geçirdi. Onu sınamadan önce, ne beklediğini kendisi de bilmeden bekledi. Belki de bir rastlantı bekliyordu. İşaret en beklenmedik bir şekilde, Abbes García'yı koridorda bir devlet bakanıyla konuşurken gördüğünde geldi. Efendi, dindar, ağzı sıkı Joaquín Balaguer, Navajito'nun muhbiriyle ne konuşuyordu?

"Belli bir konuda değil, Ekselans," diye açıkladı Balaguer, Bakanlar Kurulu toplantısında. "Bu genci tanımıyordum. Kendini okumaya kaptırmış görünce; koridorda hem yürüyor hem de okuyordu, merak ettim. Kitaplara düşkünlüğümü bilirsiniz. Beni bir sürpriz bekliyordu. Pek aklı başında biri olmamalı. O kadar hevesle okuduğu neydi biliyor musunuz? Kafası deşilmiş, derisi yüzülmüşlerin fotoğrafları olan bir Çin işkenceleri kitabı."

Hemen o gece yanına çağırttı adamı. Johnny Abbes, hiç beklemediği bu büyük onurlandırma karşısında öyle şaşırmıştı ki, Velinimet'i selamlarken zar zor birkaç sözcük çıktı ağzından.

"Meksika'da iyi işler yapmışsın," dedi Şef, karşısındakini şoke eden bakışları kadar keskin ve kesin bir ses tonuyla. "Espaillat bu konuda bana bilgi verdi. Daha ciddi görevler üstlenebileceğini düşünüyorum. Hazır mısın?"

"Ne emrederseniz, Ekselansları." Öğretmenin karşısında bir öğrenci ayaklarını bitiştirip nasıl kıpırdamadan durursa işte öyle duruyordu.

"Meksika'da José Almoina'yı tanımış mıydın? Sürgündeki cumhuriyetçi İspanyollarla buraya gelen bir Galicia'lı."

"Evet, Ekselans. Yani, kendisini gördüm, demek istiyorum. Ama onun grubundan, Café Comercio'da toplantı yapan birçok kişiyi tanıyorum. Kendilerine "Dominikli İspanyollar," diyorlar."

"Bu kişi, Gregorio Bustamante, diye sahte bir adla benim aleyhimde, Guatemala hükümetinin finanse ettiği bir kitap çıkardı, *Una satrapia en el Caribe*[1]. Sonra Arjantin'de, bu kez kendi adıyla, beni göklere çıkaran bir kitap daha bastırdı, *Yo fui Secretario de Trujillo*[2]. Aradan birkaç yıl geçtiği için kendini Meksika'da güvende hissediyor. Ailemin ve onu besleyen rejimin adına leke sürdüğünü unuttuğumu sanıyor. Bu tür suçlar unutulmaz. Onu yok etme işini üstlenir misin?"

"Benim için bir şereftir, Ekselans," diye yanıtladı Abbes García hemen, o âna dek göstermediği bir özgüvenle.

Bir süre sonra, Generalísimo'nun eski sekreteri, Ramfis'in öğretmeni, Saygıdeğer Hanımefendi Doña María Martínez'in başyazarı, Meksika'nın başkentinde, kurşunlarla delik deşik edilmiş olarak ölü bulundu. Meksika'da sürgündekilerden ve basından çığlıklar yükseldi ama de-

1. (İsp.) "Karayipler'de Bir Satrap". (Ç.N.)
2. (İsp.) "Ben Trujillo'nun Sekreteriyken". (Ç.N.)

nildiği gibi suikastın, "Trujillo'nun uzaktaki eli"yle işlendiğini kimse kanıtlayamadı. Johnny Abbes García'nın Meksika dönüşü Şef'e verdiği faturaya göre sadece bin beş yüz dolara mal olan seri, kusursuz bir operasyondu. Velinimet onu albay rütbesiyle Silahlı Kuvvetler'e aldı.

José Almoina olayı Albay'ın gerçekleştirdiği bir dizi çok parlak operasyondan yalnızca bir tanesiydi. Operasyonlarda Küba, Meksika, Guatemala, New York, Kosta Rika ve Venezuela'da sürgünde yaşayanlardan önde gelen birçok kişi ya öldü ya sakat kaldı ya da ağır yaralandı. Velinimet'i etkileyen temiz, kaptıkaçtı işler. Her biri ustalık ve gizlilik açısından ince bir iş, bir başyapıttı. Havana'da sürgündeki sendikacı Roberto Lamada, Çin Mahallesi'nde bir genelevde kadın simsarlarından yediği dayak sonucu ölmüştü. Bu adamlar, sendikacıyı sadomazoşist isteklerine karşı çıkan bir fahişeyi bıçaklamaya kalkmakla suçlamışlardı, saçları kızıla boyanmış melez kadın, Carteles'te ve Bohemia'da ortaya çıkıp ağlayarak sözde sapık sendikacının neden olduğu yaraları sergilemişti. Avukat Bayardo Cipriota, Caracas'ta, ibneler arasında çıkan bir kavgada ölmüştü: Ölüsü adı kötüye çıkmış bir otelde, dudakları rujlu, üzerinde kadın iç çamaşırlarıyla bıçaklanmış olarak bulunmuştu. Otopsi raporunda rektumunda sperm bulunduğu tespit edilmişti. Albay birbirine bu denli uzak, neredeyse hiç bilmediği kentlerde, basının sansasyonel sayfalarını süsleyen, yeraltı dünyasının eli tabancalı şövalyeleri, kiralık katilleri, kaçakçıları, eli bıçaklıları, fahişeleri, hırsızlarıyla nasıl olup da bu denli çabuk temasa geçebiliyordu? ABD'de ve neredeyse bütün Latin Amerika ülkelerinde bu denli az para harcayarak böylesine etkin bir muhbirler ve yamaklar ağı kurmayı nasıl başarmıştı? Trujillo'nun bu ayrıntıları öğrenmek için kaybedecek zamanı yoktu. Ama uzaktan, bir uzman gözüyle Johnny Abbes García'nın,

ustalık isteyen özgün yöntemlerle rejimi düşmanlardan nasıl birer birer temizlediğini izliyordu. Ne sürgündeki gruplar, ne karşıt hükümetler bu kazalar ve korkunç olaylarla Generalísimo arasında bir ilişki kurabilmişlerdi. Gerçekleştirilen en mükemmel işlerden biri, bütün Latin Amerika'da La Romana şekerkamışı işçilerinin yaşamları üzerine yazdığı *Over* adlı romanla ün kazanan Ramón Marrero Aristy'nin başına gelenlerdi. Aşırı Trujillo yanlısı *La Nación* gazetesinin eski müdürü Marrero, 1956'da Çalışma Bakanlığı yapmış, 1959'da ikinci kez bu göreve getirildiğinde gazeteci Tad Szulc'a, *The New York Times*'ta yayımladığı makalelerinde Dominik rejimine çamur atması için bilgi sızdırmaya başlamıştı. Marifeti ortaya çıkınca haberin yanlış olduğunu öne sürerek düzeltilmesi için Amerikan gazetesine mektuplar gönderdi. Süklüm püklüm Trujillo'nun bürosuna gelerek özür diledi, yeminler ederek hiçbir zaman ihanet etmediğini, etmeyeceğini söyledi. Velinimet onu ağzını açmadan dinledi, sonra da bütün soğukkanlılığıyla suratına iki şamar indirdi. Abbes García'nın bu iş için görevlendirilmesinin üzerinden daha bir saat geçmeden, adanın ortasındaki dağlık bölgedeki yolda, Constanza'ya giden bir otomobil kayarak –tanıkların gözü önünde– uçuruma yuvarlandı; kazadan sonra Marrero Aristy ve şoförü tanınmayacak durumdaydılar. Albay Johnny Abbes García'nın Navajita'nın yerine Askerî İstihbarat Servisi'nin başına geçmesi gerektiği artık açıklık kazanmamış mıydı? Galíndez'i New York'ta kaçırmaya yeltendiklerinde örgütün başında o olsaydı, büyük olasılıkla işi yüzüne gözüne bulaştırmaz, rejimin uluslararası prestijine onca zarar veren o skandal patlak vermezdi.

Trujillo burun kıvırarak masasının üstünde duran bir raporu gösterdi.

"Beni öldürmek için Juan Tomás Díaz'ın önayak ol-

duğu bir başka komplo mu? Bu da mı dalyarak CIA ajanı Konsolos Henry Dearborn tarafından örgütlenmiş?"

Albay Abbes García dinginliğini bozarak poposunu sandalyeye daha iyi yerleştirdi.

"Görünüşe bakılırsa öyle, Ekselans," diye doğruladı, fazla önemsemeyen bir tavırla.

"Tuhaf," diye Albay'ın sözünü kesti Trujillo. "OEA'nın kararına uymak için bizimle ilişkilerini kestiler. Diplomatlarını geri çağırdılar ama komplolarını sürdürebilmeleri için Henry Dearborn'u ve ajanlarını burada bıraktılar. Juan Tomás'ın komplo hazırladığı kesin mi?"

"Hayır, Ekselans, yalnızca kesin olmayan bazı ipuçları var. Ama siz onu azlettiğinizden beri General Díaz hınçlı, bu yüzden onu yakından gözetliyorum. Gazcue'deki evinde toplantılar yapılıyor. Küskün birinden her zaman en kötü şeyler beklenmeli."

"İşine son verdiğim için değil küskünlüğü," dedi Trujillo kendi kendiyle konuşur gibi ama yüksek sesle. "Korkak dediğim için. Üniformayı lekelediğini hatırlattığım için."

"O yemekte ben de vardım, Ekselans. Ben sandım ki General Díaz kalkıp gitmeyi deneyecek. Rengi attı, terledi ama dayandı."

"Juan Tomás'ın burnu fazla büyümüştü, bir ders vermek lazımdı," dedi Trujillo. "Constanza'da fazla zayıf davrandı. Ben, zayıf generallerin Dominik Silahlı Kuvvetleri'nde kalmasına göz yummam."

Olay Constanza, Maimón'da, Estero Hondo çıkarmasının bastırılmasından birkaç ay sonra gelişmişti. Çıkarmaya katılanların –ki aralarında Dominiklilerden başka Kübalılar, Kuzey Amerikalılar, Venezuelalılar vardı– hepsi ya ölmüştü ya da hapisteydi. Hükümet, Ocak 1960'ta rejim karşıtı gizli bir örgütü ortaya çıkarmıştı. Örgüt, çıkarmanın ideallerine bağlılığının göstergesi olarak 14 Haziran adını almıştı. Örgüt militanları öğrenciler, rejime

bağlı orta ve yüksek sınıf ailelerden gelen genç meslek sahipleriydi. Aralarında Mirabal kız kardeşler ve kocalarının da –anımsamak bile Generalísimo'nun midesini bulandırmak için yeterliydi– olduğu bu yasadışı örgüt üyelerine uygulanan temizlik operasyonu sürerken Trujillo, rejimin önde gelen elli kadar asker ve sivil şahsiyetine Palacio National'da bir yemek verdi. Toplantının asıl amacı La Vega Bölgesi Kumandanlığı'ndaki görevine kısa bir süre önce son verdiği, Trujillo Dönemi süresince en yüksek mevkilerde görev almış, çocukluk ve askerlik arkadaşına bir ders vermekti. General'in görevine son vermişti ama bölgenin dağlarına dağılmış son istilacı gruplar henüz yok edilememişti. General Tomás Díaz ordudan ihraç edildikten sonra Generalísimo'dan bir randevu almak için çok uğraşmıştı. Kız kardeşi Gracita'nın Brezilya Büyükelçiliği'ne sığınmasının ardından saraya davet edilişini yadırgamış olmalıydı. Şef, Tomás Díaz'ı ne selamladı ne de yemek süresince onunla iki laf etti, hatta oturduğu yöne başını bile çevirmedi. Gözden düşüşünün bir göstergesi olarak masanın en uzak köşesine oturtulmuştu.

Kahveler sunulurken birden masanın üzerinde uçuşan, mermer duvarlarda ve avizenin kristallerinde yankılanan konuşmalar arasından –davetteki tek kadın kuzeydoğu bölgesinin Trujillo yanlısı lideri Isabel Mayer'di– Şef'in bütün Dominiklilerin o çok yakından tanıdığı, fırtınanın yaklaştığını müjdeleyen çelik bir tını katılmış tiz sesi yükseldi:

"Rejimin en seçkin askerleri ve sivillerinin olduğu bu masada savaş meydanında başarısız olduğu için işine son verilmiş bir subayın bulunması sizi şaşırtmadı mı?"

Bir sessizlik oldu. İşlemeli dikdörtgen örtüyü çevreleyen elli kadar baş hareketsiz kaldı. Velinimet gene General Díaz'ın olduğu köşeye bakmıyordu. Bakışları, gizi çözmelerini ister gibi tek tek öteki davetlilerin şaşkın yüzünde dolaştı.

"Kimden söz ettiğimi biliyor musunuz?" diye sürdürdü konuşmasını, yapmacık bir suskunluğun ardından. "Küba-Venezuela çıkarması sırasında düşman karşısında yeteneksiz tutumu yüzünden savaşın orta yerinde azledilen La Vega Bölgesi Kumandanı General Juan Tomás Díaz'dan. Dünyanın her yerinde benzer bir davranış en ağır suçlamalarla yargılanıp cezalandırılır. Rafael Leonidas Trujillo Molina'nın diktatörlüğünde ise korkak generaller, ülkenin kaymak tabakasıyla sarayda yemeğe davet ediliyor."

Son cümleyi çok yavaş, kinayenin altını çizmek için hecelerin üstüne basa basa söyledi.

"İzin verirseniz, Ekselans," diye kekeledi General Juan Tomás Díaz, insanüstü bir gayret sarf ederek. "Ben azledildiğimde düşmanın yenilgiye uğratılmış olduğunu hatırlatmak isterim. Ben görevimi yaptım."

Güçlü kuvvetli bir adamdı, ama sanki sandalyesinde küçülmüştü. Sararmıştı, ikide birde dudaklarını ıslatıyordu. Velinimet'e bakıyordu ama o sanki General orada değilmiş, dediklerini duymamış gibi bir kez daha bakışlarını davetlilerin yüzünde gezdirdi ve sıkıcı söylevini sürdürdü:

"Saraya davet edilmekle kalmıyor, maaşının tamamı ve üç yıldızlı generallere tanınan tüm ayrıcalıklarla emekliye ayrılıyor ki, görevini yerine getirmiş birisi gibi gönül rahatlığıyla dinlensin. Beşinci karısı ve aynı zamanda birinci dereceden kan bağı olan yeğeni Chana Díaz'la birlikte çiftliğinde keyif çatsın. Kanlı dedikleri bu diktatörlüğün yüceliğini kanıtlayacak bundan iyi bir örnek bulunabilir mi?"

Konuşmasını tamamladığında Velinimet başıyla masanın turunu tamamlamıştı. Ve sonunda bakışları Juan Tomás Díaz'ın oturduğu köşede durdu. Şef'in yüzünde birkaç dakika önceki alaycı, melodram ifade yoktu artık. Yerini sakin ama öldürücü bir ifade almıştı. Gözleri, bu

ülkeyi ve Dominiklilerin yaşamlarını kimin yönettiğini anımsatmak ister gibi keskin, acımasız bakıyordu. Juan Tomás Díaz gözlerini indirdi.

Trujillo, "General Díaz benim emrimi yerine getirmeyi kabul etmedi, bu görevi üstlenen subayı azarlamaya kalktı," diye yavaş yavaş, aşağılayıcı bir tavırla sürdürdü konuşmasını. "Hem de istilanın en can alıcı anında. Tam Fidel Castro, Muñoz Marín, Betancourt ve Figueres'in silahlandırdıkları o kıskançlar ordusu kan ve ateş saçarak karaya çıkıp Dominikli askerleri öldürdükleri, bu masadaki herkesin kafasını koparmaya kararlı oldukları sırada... İşte tam da o zaman, La Vega'nın askerî şefi yufka yürekli bir adam olduğunu fark ediyor. İnce ruhlu, aşırı duyguları sevmeyen, kana bakamayan bir adam... Ve elinde silahla yakalanan bütün istilacıların kurşuna dizilmesi için verdiğim emri hiçe sayıyor. Ve emirlere itaat etmek, bu topraklarda komünist bir diktatörlük kurmaya gelenlere hak ettikleri cezayı vermek isteyen bir subaya hakaret ediyor. General vatanın tehlikede olduğu o günlerde karışıklık yaratmakta, askerlerimizi moral bozukluğuna uğratmakta bir sakınca görmedi. Bu yüzden hâlâ üniformasıyla gezinse de artık Silahlı Kuvvetler'in üyesi değil."

Su içmek için konuşmasına ara verdi Trujillo. Suyunu içer içmez, konuşmaya devam edecek yerde aniden ayağa kalktı ve veda ederek yemeğe son verdi: "İyi akşamlar, beyler."

"Juan Tomás yemeği terk etmeye kalkışmadı. Çünkü kapıdan sağ çıkamayacağını biliyordu," dedi Trujillo. "Peki, şimdi ne dümenler çeviriyor?"

Aslında somut bir kanıt yoktu ortada. Gazcue'deki evinde, karısı Chana'yla birlikte çokça ziyaretçiyi kabul ediyordu, o kadar. Ziyaretlerin nedeni damadının çalıştırdığı bir projektörle bahçede, açık havada film izle-

mekti. Birçok kişi katılıyordu bu gösterilere. Ev sahibinin kayınpederi ve kardeşi, Modesto Díaz Quesada gibi rejimin önde gelen kişilerinden tutun da, Amiama Tió ile Antonio de la Maza gibi hükümetten uzaklaşmış eski memurlar, yani tuhaf bir karışım. Albay Abbes García birkaç aydan beri hizmetçilerden birini *calié* yapmıştı. Ama bütün öğrenebildiği beylerin film gösterisi sırasında durmadan konuştuklarıydı. Sanki filmleri yalnızca konuştukları duyulmasın diye gösteriyorlarmış gibi bir izlenim veriyorlardı. Kısaca rom ya da viskiler içilirken rejim aleyhine konuşulan toplantılar değildi bu toplantılar. Ayrıca, General Díaz önceki gün Ekselansları'nın da tanıdığı, CIA'nın Ciudad Trujillo'daki adamı, sözde diplomat Henry Dearborn'un gönderdiği bir kişiyle gizli bir görüşme yapmıştı.

"Ondan benim başım için bin dolar istemiştir," dedi Trujillo. "Gringo beni yok etmek için ekonomik yardım isteyen bir sürü pislikten bıkmıştır. Nerede görüştüler?"

"El Embajador Oteli'nde, Ekselans."

Velinimet bir an düşündü. Juan Tomás ciddi bir şey örgütleyebilir miydi? Yirmi yıl önce, belki. O günlerde eylem adamıydı. Daha sonra duygusallaşmıştı. Arkadaşlarıyla yiyip içmeye, horoz dövüştürmeye fazlaca düşmüştü; sonra bir de evlenip boşanmakla uğraşıyordu.

"Tamam Ekselans, sanırım şimdilik General Díaz açısından bir tehlike yok. Adım adım izliyorum. Kimler evine gidiyor, o kimlerle görüşüyor, hepsini biliyoruz."

Başka bir şey var mıydı? Velinimet pencereye baktı. Hâlâ karanlıktı ama birazdan saat altı olacaktı. Artık ortalık önceki kadar sessiz değildi. Uzaktan, Palacio National'in yüksek parmaklıklarla çevrili geniş, ağaçlıklı bahçesinin ötesindeki sokaktan arada bir korna çalarak geçen otomobillerin sesi geliyor, binanın içinde temizlik işçilerinin harıl harıl çalıştıklarını duyuyordu. Koridor-

dan geçerken büroları tertemiz, pırıl pırıl bulacaktı. Bu düşünce ona keyif verdi.

"Israrımı mazur görün, Ekselans; Máximo Goméz'de, Malecón'da gezintileriniz sırasında yeniden güvenlik önlemleri almak istiyorum. Sonra Casa de Caoba'ya giderken yolda..."

Birkaç ay önce ani bir kararla güvenlik operasyonlarına son verilmesini emretmişti. Buna neden gerek görmüştü? Belki de bir akşamüstü, günbatımında Máximo Goméz'den denize doğru inerken gördükleri yüzünden. Gezintisi sırasında bulvara açılan bütün yolların ağzında yayaların ve otomobillerin Avenida'ya ve Malecón'a girmesini engelleyen polis barikatları olduğunu görmüştü. Johnny Abbes'in *calié*'lerle doldurduğu bir sürü Volkswagen'i geçtiği yollara saçtığını düşledi. Birden boğulduğunu hissetti. Bir başka gece, Fundación Çiftliği'ne giderken yol boyunca Kaplumbağalar[1] ve asker barikatlarını gördüğünde de aynı duyguya kapılmıştı. Klostrofobi duygusu. Yoksa öteden beri tehlikenin onda uyandırdığı –baş edilemez *marine* ruhu– hayranlık mıydı rejimin bu denli tehdit altında olduğu bir anda onu yazgıya meydan okumaya sürükleyen?

"Emir hâlâ geçerli," diye yineledi, tartışma kabul etmeyen bir ses tonuyla.

"Tamam, Ekselans."

Bir an Albay'ın gözlerinin içine –Albay hemen gözlerini indirmişti– bakarak öylece kaldı, sonra alaycı bir tavırla sokuşturdu:

"O çok beğendiğin Fidel Castro'nun sokaklarda benim gibi korumasız dolaştığını mı sanıyorsun?"

Albay başıyla yadsıdı.

1. Volkswagen'ın Beetle modelinin halk arasındaki adı. (Y.N.)

"Fidel Castro'nun sizin kadar romantik olduğunu sanmıyorum, Ekselans."

O, romantik? Belki sevdiği bazı kadınların yanında, belki Lina Lovatón'layken. Ama duygusal ilişkiler dışında, politikada o hep kendini bir klasik olarak görmüştü. Akılcı, sakin, pragmatik, soğukkanlı, uzak görüşlü.

"Onu Meksika'da tanıdığımda, Granma[1] seferini hazırlıyordu. Herkes onu maceracı, hiç ciddi olmayan çılgın bir Kübalı olarak görüyordu. Tümüyle duygudan yoksun oluşu, onu ilk gördüğüm anda etkilemişti beni. Söylevleri tropikal, coşkulu, tutkuluydu. Ama bu onun kamu karşısındaki yüzüydü. Aslında tamamen tersi. Buz gibi bir zekâ. Ben öteden beri iktidara geleceğini anlamıştım. Ama izin verin açıklayayım, Ekselans. Castro' nun kişiliğini beğeniyorum, gringoları aldatması, Ruslarla ve öteki komünist ülkelerle anlaşarak onları Washington'a karşı tampon olarak kullanması hoşuma gidiyor. Fikirlerini beğenmiyorum, ben komünist değilim."

"Sen has bir kapitalistsin," diye dalga geçti Trujillo, alaycı bir gülümsemeyle. "Senin Ultramar, Almanya'dan, Avusturya'dan, sosyalist ülkelerden ithalat yaparak iyi para kazandı. İmtiyazlı temsilciliklerinde gemini iyi yürütüyorsun."

"Size teşekkür borçlu olduğum bir başka konu, Ekselans," diye itiraf etti Albay. "Doğruyu söylemek gerekirse hiç aklıma gelmezdi. Ticaretle hiç ilgilenmedim. Ultramar'ı sizin emirlerinizi yerine getirmek için kurdum."

"Yardımcılarımın çalmak yerine kazançlı işler yapmasını yeğlerim," diye açıkladı Velinimet. "Kârlı işler ülkeye hizmettir, iş alanları sağlar, gelir sağlar, halkın moralini yükseltir. Hırsızlıklarsa moral bozar. Ambargo ve

1. Fidel Castro ve Devrim yandaşlarını 1956'da Meksika'dan Küba'ya götüren yat. (Y.N.)

kotalardan sonra Ultramar'ın işleri de kötüye gidiyor olmalı."

"Neredeyse tamamen durdu. Ama umurumda değil, Ekselans. Şimdi yirmi dört saatimi rejimi yıkıp sizi öldürmek isteyen düşmanlara ayırıyorum."

Konuşmasında heyecan yoktu, bu sözleri her zamanki donuk, tarafsız ses tonuyla söyledi.

"Bundan, bana da o salak Castro'ya hayran olduğun kadar hayran olduğun sonucunu mu çıkarmalıyım?" diye sordu Trujillo, Albay'ın kaçamak bakışlarını yakalamaya çalışarak.

"Sadece size hayran olmakla kalmıyorum, Ekselans," dedi Albay Abbes, gözlerini indirerek. "Ben sizin için yaşıyorum. Size hizmet için. İzin verirseniz şöyle diyeyim: Ben sizin sadık bekçi köpeğinizim."

Bu son sözleri söylerken Abbes García'nın sesi titriyormuş gibi geldi Velinimet'e. Duygusal biri olmadığını biliyordu, başkalarının ağzından sık dökülen coşkulu sözlere de düşkün değildi Albay. Bu yüzden bir süre keskin bakışlarını adamdan ayırmadan onu süzmekle yetindi Şef.

"Beni öldürürse çok yakın biri öldürür, aileden biri, örneğin," dedi, sanki başka birinden söz eder gibi. "Senin için büyük bir şanssızlık olur."

"Ülke için de, Ekselans."

"Bu yüzden inmiyorum koltuğumdan..." diye doğruladı Trujillo. "Yoksa Başkan Eisenhower'ın gönderdiği *Yankee* dostlarım William Pawley, General Clark, Senatör Smathers'in tavsiyelerine uyarak çekilirdim. 'Direksiyonu gençlere teslim eden bir büyük devlet adamı olarak tarihe geç.' Roosevelt'in arkadaşı Smathers bana böyle dedi. Beyaz Saray'dan gelen bir mesajdı. Bunun için gelmişlerdi. Gideyim diye, ABD bana sığınma izni verecekti. 'Orada malınız mülkünüz güvende.' Bu salak-

lar beni Batista'yla, Rojas Pinilla'yla, Pérez Jiménez'le karıştırıyorlar. Benim buradan ancak ölümü çıkarırlar."

Velinimet yeniden dalgınlaştı, Guadalupe'u –arkadaşlarıyla arasında Lupe'ydi– anımsamıştı. Johnny Abbes' in o esrarengiz, maceracı Meksika günlerinde evlendiği iriyarı, geniş omuzlu Meksikalı kadın. Abbes o günlerde bir yandan sürgündeki Dominikliler hakkında Navajita'ya ayrıntılı raporlar verirken bir yandan da devrimci çevrelere yakındı; örneğin Granma seferini hazırlayan Fidel Castro, Che Guevara ve 26 Temmuz Hareketi yanlısı Kübalılar; Meksika Hükümeti'yle yakın ilişkide olan koruması Vicente Lombardo Toledano gibi kişiler. Generalísimo, Albay'ın casusluk ve gizli hareket yeteneklerini keşfettiğinde yaşamının bu dönemi hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için zaman ayıramamıştı. Hikâyelerle dolu zevkli bir yaşamdı, kuşkusuz. O ucube kadınla neden evlenmişti?

"Sormak isteyip de hep unuttuğum bir şey var," dedi Trujillo, genelde yardımcılarıyla konuşurken sıkça yaptığı gibi, sert bir tavırla. "Nasıl oldu da bu kadar çirkin bir kadınla evlendin?"

Abbes García'nın yüzünde en ufak bir şaşkınlık ifadesi göremedi.

"Aşk evliliği değil, Ekselans."

"Böyle olduğunu baştan beri tahmin ediyordum," dedi Velinimet, gülümseyerek. "Kadın zengin değil, belden aşağı nedenlerle de olamaz."

"Gönül borcu. Lupe benim hayatımı kurtardı. Meksika'ya yeni gittiğimde, o Lombardo Toledano'nun sekreteriydi. Vicente'nin sayesinde politikanın ne olduğunu anlamaya başladım. Lupe olmasaydı yaptıklarımın birçoğunu yapamazdım, Ekselans. O korku nedir bilmez. Sonra onda öyle bir içgüdü var ki, şimdiye dek hep işe yaradı."

"Acar, ne istediğini bilen biri olduğunu biliyorum,

belinde tabancayla dolaşan bir maço olduğunu, erkeklerin gittiği yerlere gittiğini de," dedi Generalísimo keyifle. "Puchita Brazobán ona kız seçiyormuş. Ama, beni şaşırtan, böyle cins bir karıyla nasıl çocuk yaptın?"

"İyi bir koca olmaya çalışıyorum, Ekselans."

Velinimet, eskiden olduğu gibi kahkahalarla gülmeye başladı.

"İsteyince eğlenceli olabiliyorsun," diye kutladı Albay'ı Trujillo, "demek onu minnet borcunu ödemek için aldın. Yani senin alet gerekince kalkıyor."

"Öyle denilebilir, Ekselans. Ne Lupe beni seviyor ne de ben onu, doğrusu bu. Hayır, en azından aşk değil aramızdaki. Daha güçlü bağlarla bağlıyız birbirimize. Ölüm karşısında omuz omuza tehlikeyi paylaşmak. Ve ikimiz de ellerimizi çok kana buladık."

Velinimet evet anlamında başını salladı. Ne demek istediğini anlıyordu. O da isterdi o cadaloz karı gibi bir karısı olsun. O zaman bazı kararları alması gerektiğinde kendini şimdi olduğu gibi yalnız hissetmezdi. Kan kadar hiçbir şey bağlamazdı kişileri birbirine, doğruydu. Bu vefasızlar, korkaklar, hainler ülkesine bunca bağlanmasının nedeni bu muydu? Çünkü ülkeyi kaostan, cehaletten, vahşetten kurtarmak için birçok kez elini kana bulamıştı. Bu ülkenin salakları bütün yaptıkları için gelecekte ona teşekkür ederler miydi?

Yeniden morali bozulur gibi oldu. Saatine bakar gibi yaparak pantolonuna baktı. Bacakları arasında, fermuarın yanında leke filan yoktu. Ama bu da keyfini yerine getirmek için yeterli olmadı. Casa de Caoba'daki kızın anısı bir kez daha aklına geldi. Tatsız hikâye. Hemen oracıkta, bön bön bakarken beynine bir kurşun sıkmak daha mı doğru olurdu? Saçmalık. O hiçbir zaman boş yere kurşun sıkmamıştı, hele yatak işlerinde, hiç mi hiç. Yalnızca başka seçenek kalmadığında, ülkeyi kurtarmak için yüzde

yüz gerekli olduğunda ya da bir rezaleti temizlemek için kurşun sıkardı.

"İzninizle, Ekselans, bir şey söylemek istiyorum."

"Evet?"

"Dün akşam radyoda Başkan Balaguer bir grup siyasi mahkûmun serbest bırakılacağını ilan etti."

"Balaguer verdiğim emri yerine getirdi. Neden?"

"Serbest bırakılacakların listesini öğrenmem gerek. Saçlarını kesmek, tıraş etmek, doğru dürüst giydirmek için onları. Sanırım basına tanıtılacaklardır."

"Kontrol eder etmez gönderirim. Balaguer bu tür jestlerin diplomasi için yararlı olduğunu düşünüyor. Göreceğiz. Her halükârda, taktiği güzel tanıttı."

Balaguer'in söylevi masasının üzerinde duruyordu. Altını çizdiği bir bölümü yüksek sesle okudu: "Ekselansları Generalísimo Dr. Rafael L. Trujillo Molina'nın eseri öylesine güç kazandı ki otuz yılda bize düzenli bir barış ve sürekli bir liderlik kazandırdı. Kuzey Amerika'ya, Güney Amerika'da da bilinçli, gerçek bir temsili demokrasi olabileceğini gösterdi."

"İyi yazılmış, değil mi?" dedi. "Şair ve edebiyatçı bir Cumhurbaşkanı'nın avantajları. Kardeşim Negro'nun başkan olduğu günlerde yaptığı söylevler herkesi uyuturdu. Tamam, sen Balaguer'den pek hoşlanmıyorsun, biliyorum."

"Ben kişisel sempatilerimi ve antipatilerimi işime karıştırmıyorum, Ekselans."

"Neden ona güvenmiyorsun, hiçbir zaman anlayamadım. Balaguer, yardımcılarım arasında en zararsız olanı. Bu yüzden onu olduğu yere getirdim."

"Ölçülü davranmasının, öne çıkmamasının bir taktik olduğunu düşünüyorum. Aslında, gerçekten rejime hizmet etmiyor, yalnız ve yalnızca Balaguer için, kendisi için çalışıyor. Yanılıyor olabilirim. Davranışlarında kuşku uyandıracak bir şey bulamadım şimdiye kadar. Ama sa-

dakati konusunda bir şey söyleyemem."

Trujillo saatine baktı. Altıya iki dakika vardı. Abbes García'yla çalışması hiçbir zaman bir saatten fazla sürmezdi, ola ki sıra dışı bir konu olsun. Ayağa kalktı, SIM Müdürü de aynı şeyi yaptı.

"Piskoposlar konusunda fikrimi değiştirirsem haber veririm," dedi, veda eder gibi. "Siz harekete geçmeye hazır olun."

"Siz karar verdiğiniz anda harekete geçebiliriz. İzninizle Ekselans."

Abbes García çıkar çıkmaz Velinimet gökyüzüne bakmak için pencereye gitti. Ortalık hâlâ aydınlanmaya başlamamıştı, incecik bir ışık huzmesi bile görünmüyordu.

6

"Aa! Biliyorum kim olduğunu," dedi Antonio de la Maza.

Otomobilin kapısını açıp küt namlulu tüfeğini elinden bırakmadan indi. Arkadaşlarından hiçbiri –Tony, Estrellá Sadhalá, Amadito– arkasından gitmedi. Otomobilin içinden Antonio de la Maza'nın, soluk ay ışığında gölgeler arasında hafifçe aydınlanan, yakınlarına park etmiş, farları sönük küçük Volkswagen'e yaklaşan iri siluetini izlediler.

"Umarım bana Şef'in fikir değiştirdiğini söylemeye gelmemişsindir," dedi Antonio, başını camdan içeri uzatıp yüzünü arabayı kullanan yalnız adama iyice yaklaştırarak. Arabadaki kişinin üstünde takım elbise vardı, kravat takmıştı, heyecanlı görünüyordu. Ve öylesine şişmandı ki insan nasıl olup da o küçücük otomobile sığabildiğine şaşıyordu.

"Tam tersi," diye Antonio'yu sakinleştirdi Miguel Ángel Báez Díaz, elleriyle sıkı sıkı direksiyona sarılmıştı. "San Cristóbal'e gidecek gitmesine de biraz gecikti. Malecón'da gezindikten sonra Pupo Román'ı San Isidro Üssü'ne götürdü. Seni sakinleştirmeye geldim, sabırsızlanacağını biliyorum. Her an gelebilir. Hazır olun."

"Biz hedefi tutturamamazlık etmeyiz Miguel Ángel,

umarım siz de bir falso yapmazsınız."

Yüzlerini birbirine çok yaklaştırarak, şişman adam ellerini direksiyondan çekmeden, kısa bir süre konuştular. Antonio de la Maza ikide bir Ciudad Trujillo yönünden gelen var mı diye yola bakıyordu, araç her an görünebilirdi. Otomobille dönecek kadar zaman bulamamaktan korkuyordu.

"Hoşça kalın, umarım her şey yolunda gider," diye veda etti Miguel Ángel Báez Díaz.

Işıklarını yakmadan, yeniden Ciudad Trujillo'ya doğru yola çıktı. Antonio kıyıdan birkaç metre ötede, dalgaların kıyıya çarpışını dinleyerek –yüzüne ve saçlarının seyrekleşmeye başladığı alnına sıçrayan su damlacıklarını hissediyordu– otomobilin ta uzakta kentin titreşen ışıkları ve insanlarla dolu restoranlar arasında kaybolmasını seyretti. Miguel Ángel kendinden emin görünüyordu. Kuşku yoktu, gelecekti ve sonunda, bu Salı günü, 30 Mayıs 1961'de Moca'daki aile çiftliğinde, dört yıl dört ay önce, yani 7 Ocak 1957'de, Tavito'yu gömdükleri gün, bütün ailesinin önünde verdiği sözü yerine getirecekti.

Pony'ye ne kadar da yakındılar. Şimdi barın yüksek hasır taburelerinden birine oturup bol buzlu bir rom içmek nasıl da iyi gelirdi; son zamanlarda sık sık yaptığı gibi alkolün yavaş yavaş beynine çıktığını, onu dalgınlaştırdığını, Tavito'dan biraz olsun uzaklaştığını hissetmek... Ona en yakın olan en sevdiği küçük kardeşi Tavito'nun hunharca öldürülmesinden bu yana yaşamı burukluk, çılgınca öfke ve ateşler içinde geçmişti. "Özellikle de onu bir kez daha öldürmek için uydurdukları alçakça iftira," diye geçirdi içinden. Yavaş yavaş Chevrolet'ye döndü. Pırıl pırıl bir otomobildi. Antonio onu ABD'den getirtmişti. Güçlendirmiş, daha da mükemmelleştirmişti. Çiftlik ve Haiti sınırı yakınlarında Restauración'daki bıçkı fabrikası arasında gidip gelirken daha dayanıklı ve hız-

lı bir otomobile ihtiyacı olduğunu söylemişti tamirhanede. Son model Chevrolet'sini sınama günü gelmişti işte. Silindirleri ve motoru güçlendirilmişti, bu sayede neredeyse çalıştırılır çalıştırılmaz saatte iki yüz kilometre hız yapabiliyordu. Generalísimo'nun otomobilinin böyle bir marifeti yoktu. Yeniden otomobile binip Antonio Imbert'in yanına oturdu.

"Kimdi o gelen?" diye sordu arka koltuktan Amadito.

"Böyle şeyler sorulmaz," diye mırıldandı Tony Imbert, başını çevirip Teğmen García Guerrero'ya bakmadan.

"Artık bir sır değil," dedi Antonio de la Maza. "Miguel Ángel Báez. Haklıymışsın, Amadito. Bu gece San Cristóbal'e gidecekmiş. Gecikmiş ama bizi eli boş döndürmeyecek."

"Miguel Ángel Báez Díaz mı?" diye sordu Salvador Estrellá Sadhalá, ardından bir de ıslak çalarak. "O da mı bu işin içinde? İliklerine kadar bir Trujillo yanlısıdır o! Dominik Partisi Başkan Yardımcısı değil miydi? Teke'nin Malecón'daki gezintilerini kaçırmayan, kıçını yalayan, pazar günleri de hipodromda ona eşlik edenlerden biri Miguel Ángel Báez."

"Bugün de gezintiye katılmış," diye doğruladı Antonio de la Maza. "Onun için geleceğini biliyor."

Uzun bir sessizlik oldu.

"Pratik olmamız gerektiğini biliyorum, bu tür adamlara ihtiyacımız var," diye içini çekti El Turco. "Ama, doğruyu söylemek gerekirse Miguel Ángel gibi bir kişiyle ortak iş yapmaktan tiksinti duyuyorum."

"Sofu, püriten, temiz yürekli melekçik başını uzattı gene," diye kendini zorlayarak işi şakaya vurmaya çalıştı Imbert. "İşte gördün mü Amadito, neden sormamak gerektiğini. İşin içinde kimlerin olacağını bilemezsin."

"Sanki aramızda hiç Trujillocu yokmuş gibi konuşuyorsun, Salvador," diye homurdandı Antonio de la Maza.

'Tony, Puerto Plata Valiliği yapmadı mı? Amadito, Teke' nin özel askerî yaverler birliğinden değil mi? Ben yirmi yıldır Teke'nin Restauración'daki bıçkı fabrikasını yönetmiyor muyum? Senin çalıştığın inşaat firması Trujillo'nun değil mi?"

"Sözümü geri aldım," dedi Salvador, Antonio de la Maza'nın omzunu sıvazlayarak. "Dilimi tutamıyorum, saçmalıyorum. Haklısın. Miguel Ángel için söylediğimi herhangi biri de bizim için söyleyebilir. Bir şey demedim, siz de bir şey duymadınız."

Ama işte demişti. Herkesin çok beğendiği o sakin ve akılcı görünüşüne karşın adalet duygusu ağır bastığında birden çok acımasız sözler söyleyebiliyordu Salvador Estrellá Sadhalá. Antonia de la Maza'ya, o çok eski arkadaşına da ağır sözler söylemişti bir tartışma sırasında. De la Maza beynine bir kurşun sıkabilirdi o gün. "Ben üç kuruş için kardeşimi satmazdım." Bu cümle bir süre birbirlerinden uzaklaştırmıştı ikisini. Altı ay süresince ne görüştüler ne konuştular, sonraları da zaman zaman bu sözler bir hayalet gibi aralarına giriyordu. Böyle anlarda de la Maza'nın nasıl da şişelerce rom çekiyordu canı. Kafası dumanlanınca o kör öfke geri geliyor, en yakınında kim varsa sille tokat girişiyordu, ama olsun.

Antonio de la Maza birkaç gün önce kırk sekiz yaşını doldurmuştu. San Cristóbal yolunda siper almış Trujillo'yu bekleyen yedi kişilik grubun en yaşlı üyelerinden biriydi. Chevrolet'nin içinde bekleyen dört kişinin dışında, birkaç kilometre ileride, Estrellá Sadhalá'nın ödünç verdiği bir otomobilde Pedro Livio Cedeño ile Huáscar Tejeda Pimentel bekliyorlardı. Onlardan bir kilometre ötede, kendi otomobilinde Roberto Pastoriza Neret nöbet tutuyordu. Böylece, Teke'nin yolunu kesecekler, önden arkadan ateş ederek kaçmasına fırsat vermeyeceklerdi. Pedro Livio ile Huáscar en az onlar kadar tedirgin

olmalıydı. Roberto'nun durumu daha da kötüydü, yanında konuşacak, cesaret verecek kimse yoktu. Gelecek miydi? Evet, evet gelecekti. Ve Antonio'nun, kardeşi Tavito'nun ölümünden beri cehennem azabı içinde geçirdiği günler son bulacaktı.

Etrafı yıldızlarla çevrili yusyuvarlak tepsi gibi parıldayan ay, hindistancevizi ağaçlarının tepelerine gümüşi bir ışık serpiyordu. Antonio, ağaçların esintiyle sallanışını seyretti. Her şeye karşın bu güzel bir ülke, boş ver! Şu son otuz bir yıldan beri anasını ağlatanın ölümünden sonra daha da güzelleşecekti. Yüzyıllar boyunca Haitililerin işgaline, İspanyol ve Amerikalıların istilasına uğrayan, iç savaşlar yaşayan bu cumhuriyet, son otuz yıl süresince daha önce atlattığı binbir tür felaketten, depremlerden, siklonlardan çok daha beterini yaşamaktaydı. Teke ülkeyi bombok ettiği gibi onu da rezil etmişti. Antonio de la Maza işte bu yüzden Teke'yi affedemiyordu.

Arkadaşlarına tedirginliğini belli etmemek için bir sigara daha yaktı. Ağızlığı ağzından çıkarmadan, ağzından, burnundan dumanlar saçarak içiyordu sigarasını, bir yandan da bir başka komplocu arkadaşı aracılığıyla tanıdığı İspanyol dostu Bissié'nin bu akşam için özel olarak hazırladığı daha etkili mermileri düşünerek tüfeğini okşuyordu. Onu Bissié'yle tanıştıran komplocu arkadaşı, silahlardan çok iyi anlayan, keskin nişancı Manuel Ovín' di. O da en az Antonio de la Maza kadar iyi silah kullanırdı. Antonio de la Maza çocukluğundan beri keskin nişancılığıyla Moca'daki aile çiftliğinde, babasının, kardeşlerinin, akrabalarının, arkadaşlarının, kısaca herkesin hayranlığını kazanmıştı. Bu yüzden bu gece, Imbert'in sağ yanındaki koltukta oturuyordu, bu yüzden tanınmıştı bu ayrıcalık ona: İlk o ateş edecekti. Gruplarında her şeyi uzun uzun, ince eleyip sık dokuyarak tartışırlardı ama bu konuda hemen anlaşmışlardı: CIA'nın komplo-

culara verdiği tüfekleri iyi nişancı Antonio de la Maza ve Teğmen Amado García Guerrero kullanacak, otomobilin sağ yanında oturup ilk atışta hedefi tutturacaklardı.

Antonio de la Maza'nın ailesinin yaşadığı ve çiftliklerinin bulunduğu bölge halkı, daha ilk günden –1930' dan– beri Trujillo karşıtı olmakla gurur duyuyorlardı. Moca'da en varsıl kişiden en yoksul azaba varıncaya dek herkes Horacio yanlısıydı, çünkü Antonio'nun dayısı Başkan Horacio Vázquez de Moca'lıydı ve de la Maza'lar daha ilk gününden, Ulusal Polis Şefi (Ulusal Polis örgütü Kuzey Amerika işgali sırasında oluşturulmuş, sonra Dominik Silahlı Kuvvetleri'ne dönüştürülmüştü) Tuğgeneral Rafael Leonidas Trujillo'nun 1930 seçimlerinde, Horacio Vázquez'i düşürerek başkan seçilmek için çevirdiği dolapları kaygı ve antipatiyle karşılamışlardı. Daha sonra Trujillo uzun iktidar süresince pek çok seçime hile karıştıracaktı. Seçimden sonra Trujillo başkan seçilince bölgenin ileri gelen aileleri, kurulan her yeni hükümetten hoşlanmadıklarında, kendi ceplerinden para harcayarak silahlandırdıkları adamlarıyla dağa çıkmayı gelenek haline getirmişlerdi.

Kısa aralıklar dışında üç yıl süreyle, on yedi yaşından yirmi yaşına dek –sporcu, yorgunluk bilmez süvari, tutkulu avcı, neşeli, gözü pek, yaşamaktan keyif alan– Antonio de la Maza, babası ve kardeşleriyle omuz omuza Trujillo'nun güçlerine karşı savaşmıştı. Gerçi bu güçlerin kılına zarar verememişlerdi ama olsun. Trujillo'nun güçleri bu silahlı grupları, kimi zaman yenilgiye uğratmış, daha çok yorgunluktan harap ederek, iflas etme noktasına gelmiş şefleriyle yandaşlarını satın alarak yavaş yavaş dağıtmıştı. De la Maza'lar da sonunda hükümetin barış teklifini kabul ederek Moca'ya, uzun süre terk ettikleri topraklarına dönmüşlerdi. Yani ele avuca sığmaz, inatçı Antonio'nun dışında bütün öteki aile bireyleri. 1932 sonları, 1933

başlarındaki direşkenliğini anımsayarak gülümsedi. O günlerde, aralarında kardeşleri Ernesto ve Tavito'nun (Tavito o zamanlar hâlâ çocuk denecek yaştaydı) da olduğu yirmiden az adamıyla polis karakollarını basıyor, hükümet güçlerine pusu kuruyorlardı. Farklı günlerdi o günler, bütün o koşuşturmalar arasında üç kardeş, her zaman, ayın iki-üç gününü Moca'da, ailelerinin yanında geçirebiliyorlardı. Tamboril yakınlarındaki o baskında, hükümetin askerleri iki adamını öldürüp Ernesto'yla onu da yaraladıkları güne dek böyle sürüp gitmişti.

Santiago Askerî Hastanesi'nden babası Don Vicente'ye yazdığı mektupta hiçbir şeyden pişman olmadığını, Trujillo'ya onu bağışlaması için yalvararak aileyi küçük düşürmemesini rica ediyordu. Bu mektubu, Moca'ya ulaştırması için hastabakıcı çavuşun eline iyi bir bahşiş sıkıştırmıştı. İki gün sonra da Silahlı Kuvvetler'e ait bir kamyonet onu hastaneden alıp elleri kelepçeli olarak Santo Domingo'ya götürmek için gelmişti. (Henüz parlamento kentin adını değiştirmemişti, değişiklik üç yıl sonra yapılacaktı.) Ama Antonio de la Maza'nın şaşkın bakışları arasında, askerî araç onu hapishaneye götürecek yerde o zamanlar eski katedralin yanında bulunan hükümet binasına götürmüştü. İçeride kelepçelerini çıkarmışlar ve halı döşeli bir odaya götürmüşlerdi. Orada, pırıl pırıl üniforması, sinekkaydı tıraşı ve sımsıkı taranmış saçlarıyla Trujillo onu bekliyordu.

Şef'i ilk kez görüyordu.

"Böyle bir mektup yazmak için taşaklı olmak gerek," dedi hükümet başkanı, mektubu elinde sallayarak. "Üç yıl bana karşı savaşarak öyle olduğunu gösterdin zaten. Keskin nişancı olduğun doğru mu? Bir gün yarışmalıyız, bakalım benden daha mı iyisin."

Yirmi sekiz yıl sonra Antonio o hafiften alaylı cırlak sesi, o beklenmedik nezaketi bugün gibi anımsıyordu.

Bir de –kendine o denli güvenmesine karşın– karşı koyamadığı bakışları.

"Savaş bitti. Aralarında de la Maza'ların da olduğu bütün yerel elebaşıları teslim oldular. Yetti harcanan mermiler. Şimdi harap olan ülkeyi yeniden inşa etmek gerek. En iyi Dominikliler yanımda olsun istiyorum. Atılgansın ve kavga etmeyi biliyorsun, öyle değil mi? İyi. Gel benim yanımda çalış. Bol bol ateş etme fırsatın olur. Sana beni korumakla görevli askerî yaverlerle birlikte çalışmayı teklif ediyorum. Böylece bir gün seni hayal kırıklığına uğratırsam, beynime bir kurşun sıkarsın."

"Ama ben asker değilim," diye kekeledi genç de la Maza.

"Bu andan itibaren askersin," dedi Trujillo. "Teğmen Antonio de la Maza."

Bu, insanların kibir, açgözlülük, budalalığından ustaca yararlanmayı bilen o kurnaz tilkinin karşısında verdiği ilk ödün, ilk yenilgi oldu. Kaç yıl bir metreden daha yakınında oldu Trujillo'nun? Şu son iki yılda Amadito' nun olduğu görevde. Şimdi yapacağını o zaman yapsaydı, sayısız trajediden kurtarmış olurdu ülkeyi ve de la Maza ailesini. Kesin Tavito hâlâ hayatta olurdu.

Arkasında Amadito ile El Turco'nun hararetli hararetli konuştuklarını duyuyordu, arada bir Imbert de sohbetlerine karışıyordu. Antonio'nun sessiz kalmasını yadırgamamışlardı; öteden beri az konuşurdu. Ama Tavito' nun ölümünden sonra suskunluğu daha da artmış, neredeyse dilsizliğe varmıştı. Kardeşinin ölümü, bu felaket, onu başka biri yapmıştı. Bir tek saplantısı vardı, Teke'yi öldürmek.

"Juan Tomás'ın sinirleri bizden daha beter gergindir," dediğini duydu El Turco'nun. "Beklemekten sıkıcı bir şey olamaz. Ama geliyor mu, gelmiyor mu?"

"Her an gelebilir," dedi yalvarırcasına Teğmen García

Guerrero. "İnan bana, n'olursun, yahu!"

Evet, o dakikalarda General Juan Tomás Díaz, Gazcue'deki evinde tırnaklarını yiyerek Antonio'yla nice zamandır kurdukları düşün gerçekleşip gerçekleşmediğini soruyordur kendi kendine. Kesin tarih vermek gerekirse tam dört yıl dört aydan beri, yani Tavito'nun gömülmesinin üzerinden çok az bir zaman geçmişken Antonio o meşum görüşmenin ardından otomobiline atlayıp saatte 120 kilometre hız yaparak La Vega'daki çiftliğinde Juan Tomás'ı görmeye gittiği günden beri.

"Yirmi yıllık arkadaşlığımızın hatırı var; bana yardım etmelisin. Onu öldürmeliyim! Tavito'nun öcünü almalıyım, Juan Tomás!"

General eliyle Antonio'nun ağzını kapattı. Çevresine bakınarak hizmetkârların duyabileceğini ima etti. Sonra ahırın arkasına, atış talimi yaptıkları yere götürdü.

"Beraberce yapacağız bu işi, Antonio. Tavito'nun ve içimizde ayıbını taşıdığımız onca Dominiklinin öcünü almak için."

Antonio ile Juan Tomás, Velinimet'e yaverlik yaptığı günlerden beri birbirlerine çok yakındılar. Generalísimo'ya yurtiçi gezilerinde; Hükümet Sarayı, parlamento ve hipodroma gidip gelirken; davet ve gösterilerde, politik mitinglerde ya da gönül maceralarında; ortakları, yandaşları ve dostlarıyla gezintilerinde; özel, resmî ya da gizli toplantılarında önce teğmen, sonra yüzbaşı olarak eşlik ettiği o iki yıldan anımsadığı tek iyi şey generali tanımış olmaktı. O günlerde Juan Tomás Díaz gibi koyu bir Trujillo yanlısı olamasa da ve içinde bütün Horacio yanlıları gibi Başkan Horacio Vázquez'in politik yaşamına son verene gizli gizli hınç duysa da, yorgunluk nedir bilmeyen, günde yirmi saat sürekli çalışan, iki saat uyuduktan sonra güne bir delikanlı gibi taptaze başlayan bu adamın çekiciliğine karşı duramamıştı. Trujillo halkın

inançlarına göre terlemezdi, uyumazdı, üniforması, ceketi, sivil elbiseleri buruşmazdı. Antonio'nun, korumaları arasında görev aldığı o yıllarda gerçekten de ülkeyi değiştirmişti. Evet, inşa ettiği yollar ve köprüler, geliştirdiği endüstriler ülkenin yüzünü değiştirmişti ama öte yandan her alanda –politik, askerî, kamusal, sosyal, ekonomik– tüm gücü elinde toplamıştı. Bu yüzden de, ülkenin bütün cumhuriyet tarihi boyunca boyun eğmek zorunda kaldığı tüm acımasız diktatörler –Ulises Heureaux, Lilís de aralarında olmak üzere– Trujillo'nun yanında hiç kalırdı.

Antonio'nun Şef'e duyduğu saygı hiçbir zaman, öteki Trujillo yanlıları gibi hayranlığa, aşağılık ve koşulsuz bir bağlılığa dönüşmemişti. 1957'de Dominik Cumhuriyeti'ni ülkenin kanını emen, insanlarını ezen bu figürden kurtarmanın yollarını arayan Juan Tomás, 1940'larda fanatik bir Velinimet yanlısıydı. Ve Vatan'ın Kurtarıcısı olduğuna inandığı, gümrük idaresini *Yankee*'lerin elinden alıp Dominiklilerin eline veren, dış borçlar sorununu çözen, parlamentonun Mali Özgürlük Kahramanı unvanını verdiği, bütün Karayipler'in en iyi donatılmış modern ve profesyonel ordusunun kurucusu bu devlet adamı için her türlü suçu işlemeye hazırdı. O yıllarda Antonio de la Maza, Juan Tomás'a Trujillo aleyhinde tek bir söz söylemeye cesaret bile edemezdi. Juan Tomás, orduda üç yıldızlı generalliğe dek yükselmiş, La Vega Askerî Bölgesi'nin kumandanlığına getirilmişti. 14 Haziran 1959'da La Vega Çıkarması düşüşünün başlangıcı oldu. O tarihte Juan Tomás artık rejimden umudunu kesmişti. La Vega'da ya da Moca'daki av partilerinde, pazar günleri aile yemeklerinde yalnız kaldıklarında, kimsenin dinlemediğinden emin olunca cinayetlerden, kayıplardan, işkencelerden, kötü yaşam koşullarından, sahtekârlıklardan, milyonlarca Dominiklinin bedenlerini, ruhlarını ve

vicdanlarını bir tek kişiye adamalarından utanç duyduğunu itiraf etmeye başlamıştı.

Antonio de la Maza hiçbir zaman gerçek bir Trujillo yanlısı olmamıştı. Ne askerî yaverlik yaptığı günlerde ne de daha sonra askerliği bırakıp bir sivil olarak Trujillo'ların Restauración'daki bıçkı fabrikalarına müdür olduğunda. Tiksintiyle dişlerini gıcırdattı. Hep Şef için çalışmıştı. Asker ya da sivil olarak yirmi küsur yıldır Velinimet ve Yeni Vatan'ın Babası'nın, servetini ve gücünü çoğaltmasına yardım ediyordu. Yaşamının en büyük yenilgisiydi bu. Trujillo'nun tezgâhladığı tuzaklardan kurtulmayı becerememişti. Bütün kalbiyle nefret etse de Tavito'nun ölümünden sonra bile ona hizmet etmeyi sürdürmüştü. El Turco bu yüzden onu aşağılamıştı. "Ben üç kuruş için kardeşimi satmam." Satmamıştı Tavito'yu. Duyduğu tiksintiyi belli etmemek için yutkundu. Ne yapabilirdi ki? Bıraksın da, Johnny Abbes'in *calié*'leri onu öldürsünler daha mı iyiydi? Vicdanı rahat ölebilir miydi? Antonio'nun istediği vicdanını rahatlatmak değildi. Öç almak istiyordu, Tavito'nun öcünü almak... Bunu elde etmek için yeryüzünde akla gelebilecek ne kadar pislik varsa yutmuştu şu dört yıl süresince. Birçoklarının arkasından söylediğini bildiği o tümceyi en sevdiği arkadaşlarından birinin ağzından duymayı bile sineye çekmişti.

O Tavito'yu satmamıştı, hayır. Küçük kardeşi onun can dostuydu. Tavito, Antonio'nun tersine, tüm temiz kalpliliği ve saflığıyla Trujillo'ya inanmıştı. Şef'in insanüstü bir varlık olduğunu düşünenlerden biri de Tavito olmuştu. Aralarında çok tartışmışlardı. Kardeşinin bir papağan gibi durmadan Trujillo'nun gökten cumhuriyet için inen bir bağış olduğunu yinelemesi, Antonio'nun sinirine dokunuyordu. Tamam, doğruydu, Generalísimo Tavito'ya yardım etmişti. Onun bir buyruğuyla Havacılık Okulu'na alınmış, uçmayı –çocukluğundan beri en

büyük hayali– öğrenmişti. Daha sonra pilot olarak Dominik Havayolları'na katılmıştı. Böylece sık sık Miami'ye uçabiliyor, sarışınlarla bol bol yatıp kalkıyordu. Küçük kardeşi sarışınlardan çok hoşlanırdı, onlarla yatmak en sevdiği spordu. Havayollarında pilot olmadan önce Londra'da askerî ataşe olarak bulunmuştu. Orada, içkili olduğu bir akşam, bir kavgada Dominik Konsolosu Luis Bernardino'yu öldürmüştü. Trujillo diplomatik dokunulmazlığı olduğunu öne sürerek Tavito'yu hapse atılmaktan kurtarmış, Ciudad Trujillo mahkemesine verdiği bir emirle beraat ettirmişti. Evet, Tavito'nun kendini Trujillo'ya karşı borçlu hissetmek için özel nedenleri vardı; bir keresinde Antonio'ya dediği gibi: "Şef için hayatımı vermeye, bana vereceği her görevi yerine getirmeye hazırım." İçine doğmuş, lanet olsun!

"Evet, hayatını feda ettin," diye geçirdi içinden, sigarasından bir soluk çekerek. Tavito'nun karıştığı o olay daha ilk başından Antonio'nun midesini bulandırmıştı. Gelip anlatmıştı, Tavito ona her şeyi anlatırdı. Hatta Trujillo ülkenin başına geçtiği günden beri Dominik tarihini dolduran karanlık operasyonların en kötülerinden biri olan böyle bir olayı bile. Ama kafasız Tavito, endişelenip gözlerini dört açacak, verilen görevden ürkecek yerde – Montecristi'de, ABD'den gelen bir uçaktan indirilen, gözleri bağlı, uyuşturulmuş bir adamı uçuş izni olmayan bir küçük Cessna ile San Cristóbal'deki Fundación Çiftliği'ne götürmek– bunu Generalísimo'nun ona güven göstergesi olarak yorumlamıştı. ABD ayağa kalkıp Beyaz Saray, Dominik Hükümeti'nden Bask-İspanyol Profesör Jesús de Galíndez'in New York'ta kaçırılma olayını soruşturması için yardım istediğinde bile biraz olsun endişelenmemişti.

"Bu Galíndez olayı ciddi bir iş galiba," diye uyarmıştı kardeşini Antonio. "Montecristi'de Trujillo'nun çiftliğine götürdüğün adam bu kişi olmalı, başka kim olacak.

New York'ta kaçırıp buraya getirmişler. Çeneni tut. Olanları unut. Hayatın tehlikede, kardeşim."

Şimdi artık Antonio de la Maza, Jesús de Galíndez olayının ne olduğunu biliyordu. Trujillo çok iyi becerdiği o çelişkili politik oyunlardan birini daha gerçekleştirerek, iç savaş sona erdiğinde, Cumhuriyetçi bir İspanyol olan Jesús de Galíndez'e Dominik Cumhuriyeti'ne sığınma izni vermişti. Antonio bu profesörü şahsen tanımamıştı ama birçok arkadaşı yakından tanımışlardı onu. Onların aracılığıyla Hükümet'te, Devlet ve Çalışma bakanlıklarında, Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Escuela Diplomática'da çalıştığını biliyordu. 1946'da Ciudad Trujillo'dan ayrılıp New York'a yerleşmiş, orada sürgündeki Dominiklilere yardım etmeye, yakından tanıdığı Trujillo rejimini eleştiren yazılar yazmaya başlamıştı.

1956 Martı'nda, Amerikan vatandaşlığına geçen Jesús de Galíndez, son olarak Manhattan'ın göbeğinde, Broadway metro istasyonundan çıkarken görülmüş, sonra da kaybolmuştu. Bu olaydan bir hafta önce, bir süredir çalıştığı Columbia Üniversitesi'ne doktora tezi olarak verdiği bir kitabın basılacağı haberi duyulmuştu. Eğer Galíndez, Amerikan vatandaşı ve özellikle de skandal patladığında öğrenildiği gibi, CIA ajanı olmasa, birçok kişinin kaybolduğu bir kentte ve ülkede karanlık bir İspanyol mültecisinin yok olması gözden kaçabilirdi. Örneğin, sıradan Dominikli bir mülteci kaybolsa bağırıp çağırmalara kimse kulak vermezdi. Trujillo'nun ABD'deki güçlü gazetecileri, Kongre ve belediye meclisleri üyeleri, avukatlar ve işadamları ordusu, *The New York Times*'ın başı çektiği basının çığırtkanlığını bastıramamıştı. Birçok meclis üyesi de, Karayipli bir diktatör bozuntusunun bir Amerikan vatandaşını ABD topraklarından kaçırıp öldürmesini protesto edenlere katılmıştı.

Galíndez'in kaybolmasını –cesedi bulunamamıştı–

izleyen haftalar ve aylarda basının ve FBI'ın araştırmaları olayın sorumluluğunu bütünüyle rejime yüklüyordu. Olaydan kısa bir süre önce SIM Müdürü Espaillat, namı diğer Navajita, New York Konsolosluğu'na atanmıştı. FBI'ın araştırmalarında, BM'de çalışan, Trujillo'nun güvenini kazanmış Dominikli diplomat Minerva Bernardino ve karısının Galíndez olayıyla ilişkilerini gösteren bağlayıcı bilgiler ele geçirilmişti. Daha da kötüsü, FBI Galíndez'in kaçırıldığı gece, bir pilotun kullandığı uçuş izni olmayan, sahte kayıt numaralı küçük bir uçağın Long Island'daki bir havaalanından kalkarak Florida'ya uçtuğunu saptamıştı. Pilotun adı Murphy'ydi ve o tarihten sonra Dominik Cumhuriyeti'nde Dominik Havayolları'nda çalışmaya başlamıştı. Murphy ve Tavito beraber çalışıyorlardı ve yakın arkadaştılar.

Antonio'nun bütün bunlardan yavaş yavaş haberi olmuştu. Dominik radyo ve basınında uygulanan sansür nedeniyle bu konuda hiçbir haber yayımlanmıyordu. Ancak kısa dalgada dinlenebilen Porto Riko ve Venezuela radyoları ile Amerika'nın Sesi'nden, bir de pilotların ve hosteslerin çantalarında kaçak olarak ülkeye soktukları *Miami Herald* ve *The New York Times* gibi gazetelerden bölük pörçük haberler alınabiliyordu.

Galíndez'in kayboluşundan yedi ay sonra yabancı gazetelerde Murphy'nin adı Galíndez'i uyutarak ABD'den Dominik Cumhuriyeti'ne getiren pilot olarak açıklanmıştı. Antonio, Murphy'yi Tavito aracılığıyla –Padre Billini Sokağı'nda, Casa de España'da üçü birlikte La Rioja şarabı eşliğinde *paella* yemişlerdi– tanıyordu. Haberi okur okumaz hemen kamyonetine atlayıp son sürat Tiroli'den Ciudad Trujillo'ya geldi. Tavito'yu evinde, karısı Altagracia'yla briç oynarken buldu. Yengesini endişelendirmemek için kardeşini alarak gürültülü Típico Najayo Barı'na götürdü. Orada Combo de Ramón Gallardo orkestrası ve solist Ra-

fael Martínez'in gürültülü müziği eşliğinde, kimse duymadan, rahat rahat konuşabilirlerdi. İki bira içtiler ve "teke" yahnisi ısmarladılar. Antonio lafı uzatmadan bir elçiliğe sığınmasını önerdi Tavito'ya. Kardeşi kahkahayı bastı, neler saçmalıyordu. Murphy'nin adının bütün Amerikan basınında çıktığından haberi bile yoktu. Hiç telaşlanmadı. Trujillo'ya güveni saflığından da baskındı.

"Gringoyu uyarmalıyım," dediğini duydu Antonio kardeşinin, dalgın bir tavırla. "Eşyalarını satıp ABD'ye dönmeyi planlıyor. Oregon'da bir sevgilisi var, onunla evlenecek. Şimdi oraya gitmesi aslanın ağzına düşmek olur. Burada ona bir şey olmaz. Burada Şef'in dediği olur kardeşim."

Antonio dalga geçmesine izin vermedi. Kardeşinin bu aşırı saflığı onu çileden çıkarıyordu. Dikkatleri üzerlerine çekmemek için sesini yükseltmeden Tavito'nun gözünü açmaya çalıştı:

"Anlamıyor musun, budala? Durum çok ciddi. Galíndez'in kaçırılma olayı Trujillo'yu *Yankee*'lerin karşısında zor duruma düşürdü. Kaçırma olayına katılanların hepsinin yaşamı pamuk ipliğine bağlı. Murphy de sen de tehlikeli tanıklarsınız. Ve sen belki Murphy'den de daha tehlikelisin. Çünkü Galíndez'i Fundación Çiftliği'ne, Trujillo'nun evine sen götürdün. Aklın nerede?"

"Ben Galíndez'i götürmedim," dedi inatla kardeşi, kadehini Antonio'nun kadehiyle tokuşturarak. "Ben kim olduğunu bilmediğim bir sarhoşu götürdüm. Hiçbir şey bilmiyorum. Neden Şef'e inanmayacakmışım? Bu denli önemli bir görev için o bana güvenmedi mi? Ben niye ona güvenmeyeyim?"

O akşam Tavito'nun evinin önünde vedalaştıklarında, ağabeyinin ısrarı üzerine önerisini bir kez daha düşüneceğini söyledi. Merak etmesine gerek yoktu, çenesini tutacaktı.

Bu Antonio'nun kardeşini son görüşü oldu. Konuşmalarından üç gün sonra Murphy ortalıktan yok oldu. Antonio yeniden Ciudad Trujillo'ya döndüğünde Tavito tutuklanmıştı. Victoria'da tecritteydi. Kendisi şahsen Generalísimo'dan randevu istedi ama Şef, Antonio'yu görmeyi kabul etmedi. SIM'in şefi Albay Cobián Parra'yla görüşmek istedi, o da görünürlerde yoktu, kısa bir süre sonra da Trujillo'nun emriyle bir asker tarafından bürosunda öldürüldü. Antonio haberi izleyen kırk sekiz saat süresince, Senato Başkanı Agustín Cabral'den tutun da Dominik Partisi Başkanı Álvarez Pina'ya dek rejimin önde gelen ne kadar kişisi varsa hepsini telefonla aradı, ziyaret etti. Hepsinin yüzünde aynı endişeli ifadeyi gördü; hepsi de, kendisinin ve ailesinin güvenliğini gözetmesini, kimseyi aramamasını, kimsenin ona yardım edemeyeceğini söylediler. Yoksa onların da başını derde sokabilirdi. "Kendi başıma kaldım," demişti daha sonraları Antonio, General Juan Tomás Díaz'a. Eğer Trujillo onunla görüşmeyi kabul etseydi yalvarırdı, önünde diz çökerdi, Tavito'yu kurtarmak için her şeyi yapardı.

Birkaç gün sonra, sabaha karşı, içinde siviller ve silahlı *calié*'ler olan bir SIM kamyonu Tavito de la Maza'nın evinin önünde durdu. Tavito'nun cesedini kamyondan, öylece ön bahçeye, menekşelerin üzerine fırlattılar. Giderlerken ne olduğunu anlamak için geceliğiyle kapıya çıkan Altagracia'ya, "Kocan hapishanede kendini astı. Gömesin diye sana getirdik," diye bağırdılar.

"Ama en kötüsü bu değildi," diye geçirdi aklından Antonio. Hayır, o *calié* denen SIM'in vesikalı alçaklarının Tavito'nun cesedini, boynunda sözde kendini astığı iple getirip evinin kapısının önüne fırlatmaları en kötüsü değildi. Antonio şu dört buçuk yıl süresince günlerini ve gecelerini bu gece gerçekleşecek –Tanrı büyük– öç alma planlarını yapmaya harcarken bunu defalarca kendi ken-

dine yinelemişti. En kötüsü Tavito'yu öldürdükten birkaç gün sonra bir kez daha öldürmeleriydi: Rejim, ülkede ne kadar haber ve propaganda aracı varsa –*El Caribe* ve *La Nación* gazeteleri, televizyon, ve radyolar; La Voz Dominicana, La Voz Del Tropico, Radio Caribe ve bütün öteki radyo istasyonları, yerel gazete ve radyolar– hepsini kullanarak en acımasız sahtekârlık örneklerinden birini gerçekleştirdi; Octavio de la Maza'nın el yazısıyla kendini öldürmesinin nedenini açıklayan bir mektubu kamuoyuna sundu. Sahte bir mektuptu elbette. Dominik Havayolları'nda beraber çalıştıkları arkadaşı, dostu pilot Murphy'yi kendi elleriyle öldürmekten duyduğu pişmanlığı dile getiriyordu! Teke, Galíndez'in kaçırılıp öldürülmesinin izlerini silmek için Tavito'yu öldürmekle yetinmemiş, bir de onu katil ilan etme inceliğini göstermişti. Üstelik, her şeyi daha da iğrençleştirmek için güya Tavito'nun kendi el yazısıyla yazdığı mektubunda Murphy'yi neden öldürdüğü de açıklanıyordu: ibnelik. Murphy, Antonio'nun kardeşine âşık olmuş ve öylesine üstüne düşmüştü ki, Tavito erkeklik onurunu kurtarmak için onu öldürmüş, sonra da cinayetine kaza süsü vermişti.

Chevrolet'nin koltuğunda eğilerek tüfeği karnına bastırdı, sancılandığını fark etsinler istemiyordu. Karısı doktora gitmesi için ısrar ediyordu, ağrılar ülser ya da daha kötü bir şey olabilirdi ama o karşı geliyordu. Son yıllarda yürek sıkıntısından sağlığının bozulduğunu öğrenmek için doktora gitmesine gerek yoktu. Tavito'ya olanlardan sonra bütün hayallerini, bütün coşkusunu, hem bu hem öteki dünyaya inancını yitirmişti. Yalnızca öç alma isteği onu ayakta tutuyordu, yalnızca de la Maza'ların –baba, anne, kız ve erkek kardeşler, gelinler, damatlar, kuzenler, çocuklar, torunlar, amcalar, halalar, teyzeler, dayılar– başsağlığı ziyaretine gelen komşuların ürkek bakışlarına aldırmadan yüksek sesle herkesin önün-

de verdiği sözü yerine getirmek için yaşıyordu.

"Tanrı'nın karşısında yemin ediyorum ki bunu yapan orospu çocuğunu kendi ellerimle öldüreceğim!"

Herkes taptaze, mis gibi kokan çiçeklerle donanmış cenaze odasındaki çelenklerin en görkemlisini gönderen Velinimet, Yeni Vatan'ın Babası, Generalísimo Doktor Rafael L. Trujillo Molina'dan söz ettiğini biliyordu. De la Maza ailesi, çelengi ne geri çevirmeye ne de salondan çıkarmaya cesaret edebilmişti. Odaya girip katafalkın karşısında istavroz çıkarıp birkaç dua fısıldayan herkes çelengin üzerindeki başsağlığı pusulasından "en sadık, fedakâr, coşkulu yandaşlarımdan biri" havacı subayın trajik ölümünden Şef'in duyduğu üzüntüyü öğrenmiş oluyordu.

Cenazenin kaldırılışının ertesi günü, de la Maza'ların Moca'daki evlerinin önünde resmî plakalı bir Cadillac durdu. İçinden sarayda çalışan iki askerî yaver indi. Antonio'yu almaya gelmişlerdi.

"Beni tutukluyor musunuz?"

"Ne münasebet," diye hemen açıkladı Üsteğmen Roberto Figueroa Carrión. "Ekselansları sizi görmek istiyor."

Antonio yanına bir tabanca almak zahmetine girmedi. Palacio National'a girmeden nasıl olsa silahı alırlardı. Tabii eğer La Victoria'ya ya da La Cuarenta'ya değil de gerçekten saraya götürüyorlarsa ya da yolda bir uçurumdan aşağıya atmayacaklarsa... Umurunda değildi. Gücü kuvveti yerindeydi, nasıl olsa nefretle ikiye katlanan gücü bir gün önce verdiği sözü yerine getirmeye, Despot'u sille yumruk alt etmeye yeterdi. Bu kararı bir kez daha aklından geçirdi, böyle yapacaktı. Biliyordu ki kaçmasına fırsat vermeden öldürürlerdi onu. Ailesini ve onu mahveden Despot'u yok etmek için bu bedeli ödemeye hazırdı.

Otomobilden inince iki yaver ona Velinimet'in bürosuna dek eşlik ettiler. Subaylar kesin emir almış olma-

lıydılar, o bildik cırlak sesin "Girin," dediği duyulur duyulmaz, Üsteğmen Roberto Figueroa Carrión ve arkadaşı geri çekildiler, Antonio tek başına girdi Şef'in yanına. Bahçeye bakan pencerelerin panjurları kapalı olduğundan odanın içi yarı karanlıktı. Generalísimo'nun üzerinde Antonio'nun daha önce gördüğünü anımsamadığı bir üniforma vardı: altın düğmeli, beyaz uzun ceket, iri apoletlerden rengârenk madalyalarla dolu göğüslüğüne sarkan sarı bir kordon... Pantolonu açık mavi renkteydi, iki yanında boydan boya beyaz bir şerit vardı. Bir askerî kutlamaya gitmek üzere hazırlanmış olmalıydı. Masa lambasının ışığı özenle tıraş edilmiş ablak yüzünü, kafa derisine yapıştırılmış kır saçlarını, Hitler'in bıyığına benzetilmiş bıyığını (Antonio kimden duymuştu Şef'in Hitler'in "fikirlerini değil, üniforması ve geçit törenlerindeki tavırlarını" beğendiğini) aydınlatıyordu. Keskin bakışlar kapıdan girer girmez Antonio'yu olduğu yere mıhladı. Trujillo bir süre Antonio'yu inceledikten sonra konuştu:

"Biliyorum, Octavio'yu benim öldürttüğümü, intihar hikâyesinin İstihbarat Servisi'nin uydurduğu bir yalan olduğunu düşünüyorsun. Seni buraya yanıldığını benim ağzımdan öğrenesin diye getirttim. Octavio rejime bağlı biriydi. Her zaman sadık bir Trujillocuydu. Cumhuriyet Başsavcısı Francisco Elpidio Beras başkanlığında bir komisyon tayin ettim. Asker sivil herkesi sorguya çekebilmeleri için geniş yetki verdim bu komisyona. Eğer intihar bir yalansa sorumlular cezalandırılacaktır."

Hiç öfkelenmeden, ses tonunu değiştirmeden, buyruğu altında olanlarla, dostları ve düşmanlarıyla konuşurken her zaman yaptığı gibi dosdoğru karşısındakinin gözlerinin içine bakarak konuşuyordu. Antonio, sahtekârın üzerine atılıp kimsenin yardıma koşmasına fırsat bırakmadan boğazını sıkmaya her zamankinden daha kesin kararlı, kıpırdamadan duruyordu. Trujillo sanki işini

kolaylaştırmak istercesine ayağa kalktı, yavaş ama kararlı adımlarla yaklaştı. Siyah iskarpinleri büronun pırıl pırıl cilalı döşemesinden de daha parlaktı.

"FBI'a da buraya gelip o Murphy denen adamın ölümünü araştırmaları için izin verdim," diye ekledi aynı keskin ses tonuyla. "Bu egemenliğimizi hiçe saymak oluyor, tabii ki. Gringolar bizim polisimizin New York, Washington ya da Miami'de bir Dominiklinin öldürülmesini araştırmasına izin verir miydi? Herkes bilsin, bizim saklayacak bir şeyimiz yok."

Ancak bir metre ötesindeydi. Antonio, Trujillo'nun dingin bakışlarına dayanamıyor, durmadan gözlerini kırpıştırıyordu.

Trujillo, "Öldürmem gerektiğinde elim titremez," diye ekledi, bir süre sustuktan sonra. "Bir ülkeyi yönetirken bazen insan elini kana bulaştırmak zorunda kalıyor. Bu ülke için birçok kez bunu yapmak zorunda kaldım. Ama ben şerefli bir insanım. Bana sadık olanlara adaletli davranırım, öldürtmem onları. Octavio sadıktı, rejime bağlıydı, denenmiş bir Trujillo yanlısıydı. Bu yüzden, Londra'da içkiyi fazla kaçırıp Luis Bernardino'yu öldürdüğünde hapse atılmaması için araya girdim. Octavio'nun ölümü araştırılacak. Sen ve ailen komisyonun çalışmalarına katılabilirsiniz."

Geri döndü, gene geldiği gibi sakin adımlarla masanın başına gitti. Yakınına geldiğinde niye üstüne atlamamıştı? Dört yıl sonra hâlâ kendine bu soruyu sormadan edemiyordu. Söylediklerinin tek bir kelimesine inanmamıştı, hayır. O anda öldürmemesinin nedeni bu değildi. Trujillo'nun anlattığı öykü, oynamaya çok alışkın olduğu oyunun bir parçasıydı ve cinayetlerine, acıklı olaylara fazladan bir ironi ekliyordu. Neden öyleyse neden atlamamıştı üstüne? Ölmekten korktuğu için de değildi, çünkü birçok kusuru vardı ama ölüm korkusu bunlardan biri değildi. Başkaldırıp bir grup Horacio yanlısıyla

Diktatör'e karşı çarpışmaya başladığı ilk günden beri yaşamını tehlikeye atmıştı. Korku değildi, betimlenemez başka bir şeydi: Süsü püsüyle neredeyse rüküş, cırlak sesli, keskin bakışlı Diktatör'ün varsıl yoksul, kültürlü cahil, dost düşman bütün Dominikliler üzerindeki etkisiydi, ona orada dilini yutturup o palavraları dinleyip büyük bir arzuyla istediği şeyi yerine getirmesine engel olan. Paralize olmuştu, iradesi donmuştu, düşünme yeteneğini yitirmişti. Bu yüzden Trujillo'nun üzerine atlayıp ülke tarihinin içine edenin yaşamına son verememişti.

"Ayrıca, rejimin de la Maza'ları sadık bir aile olarak gördüğünü doğrulamak için bu sabah Santiago-Puerto Plata karayolunun yapımı sana verildi," dedi Trujillo.

Bir an duraklayarak dilinin ucuyla dudaklarını ıslattıktan sonra görüşmenin sona erdiğini bildiren son cümlesini söyledi:

"Böylece Octavio'nun dul karısına da yardım edebilirsin. Zavallı Altagracia zor durumda olmalı. Ona sevgilerimi ilet, babana da."

Antonio, Palacio National'dan sanki bütün gece içmiş gibi esrik, sersemlemiş olarak çıktı. O orospu çocuğunun söylediklerini dinleyen kendisi miydi? Trujillo'nun açıklamalarını kabul mü etmişti? Bu kadarla kalmayıp önüne sürülen, bilmem kaç bin pesoyu cebe indirmesine yarayacak o kârlı işi üstlenerek Tavito'nun öldürülmesine suç ortağı –evet bunun başka adı yoktu, suç ortaklığıydı bu– olmayı kabul mü etmişti? Neden karşı çıkmaya cesaret edememişti? Neden Trujillo'nun yüzüne karşı tıpkı Murphy gibi, yengesinin bahçesine cesedi atılan kardeşinin ölümünün de onun marifeti olduğunu haykırmamıştı? Sonra neden sözlerine, Amerikalı pilotun ibneliğinin de, Tavito'nun pişmanlık hikâyesinin de onun melodram tarzı ve sapkın hayal dünyasının ürünü olduğunu eklememişti?

O sabah, Moca'ya dönmek yerine nasıl olduğunu bilemeden, Vicente Noble Sokağı'yla Barahona'nın kesiştiği köşedeki, Loco Frías'ın dans yarışmaları organize ettiği o berbat barda, El Bombillo Rojo'da bulmuştu kendini. Başı önünde, uzaktan gelen *merengue*'leri (*San Antonio, Con el alma, Juanita Morel, Jarro pichao* ve diğerleri) dinleyerek sayısız rom devirmişti, sonra da hiçbir neden yokken orkestranın marakasçısını yumruklamaya kalkmıştı. Esriklikten hedefi tutturamamış, yere yuvarlanmış, bir daha da kalkamamıştı.

Bir gün sonra üstü başı paramparça, avurtları içine çökmüş, Moca'daki eve geldiğinde babası Don Vicente, kardeşi Ernesto, annesi ve karısı Aída korku içinde onu bekliyorlardı. İlk konuşan karısı oldu. Sesi titriyordu:

"Her yerde Trujillo'nun Santiago-Puerto Plata karayolunun inşaatını sana vererek seni susturduğu söyleniyor. Kaç kişi telefon etti, sayısını unuttum."

Antonio herkesin önünde Aída'nın onu böyle paylamasına ne kadar şaşırdığını anımsıyordu. Aída sessiz, çalışkan, fedakâr, kocasının içkisine ve başka kadınlarla maceralarına, kavgalarına, geceleri dışarıda geçirmesine ses çıkarmayan, eve geldiğinde onu hep güler yüzle karşılayan, hatta arka çıkan tipik bir Dominikli eşti. Yaşamın sıkıntılarını pazar ayinlerine katılarak, günah çıkararak, dua ederek unutuyordu.

"Salt poz atmak için beni öldürmelerine izin veremezdim," dedi Antonio, kendini Don Vicente'nin öğle yemeğinden sonra uyukladığı sallanır koltuğa atarak. "Açıklamalarına inanmış göründüm ve bıraktım beni satın aldığını sansın."

Kendini sanki yüz yaşındaymışçasına yorgun hissediyordu. Karısının, Ernesto'nun, annesinin, babasının bakışlarının ta içine işlediğini duyumsuyordu.

"Ne yapabilirdim ki? Aklına kötü şeyler getirme ba-

ba. Ant içtim, Tavito'nun öcünü alacağım. Yapacağım, anne. Bir daha benim yüzümden hiçbir zaman utanç duymayacaksın, Aída. Yemin ederim. Yeniden yemin ediyorum."

O zaman verdiği sözü her an yerine getirebilirdi, şimdi. Her hafta yaşlı tilkinin San Cristóbal'e, Casa de Caoba'ya giderken bindiği Chevrolet on dakika ya da bir dakika sonra uzaktan görünecek, önceden hazırlanmış plana göre Galíndez, Murphy, Tavito, Mirabal'ler ve daha binlerce Dominiklinin katili, hayatta olan bir başka kurbanı Antonio de la Maza tarafından kurşunlarla delik deşik edilecekti. Evet, Trujillo, Antonio de la Maza'yı da yaşayan bir ölüye çevirmişti, kurşunlarla, darbelerle ya da köpekbalıklarına atarak öldürdüklerinden daha yavaş, daha vicdansızca yok etmişti onu. Parça parça öldürmüştü; saygınlığını, şerefini, kendine saygısını, yaşam sevincini, umutlarını yok ederek, yıllarca vicdan azabından yavaş yavaş eriyerek, acılar içinde bir deri bir kemik olmaya mahkûm etmişti.

"Bacaklarımı açmak için çıkıyorum," dediğini duydu Salvador Estrellá Sadhalá'nın. "Oturmaktan kramp girdi."

El Turco'nun otomobilden inip yolun kenarında birkaç adım attığını gördü. Salvador da onun kadar endişeli miydi? Hiç kuşkusuz. Ve Tony Imbert de Amadito da. Daha ileride bekleyen Roberto Pastoriza, Huáscar Tejeda, Pedro Livio Cedeño da... Hepsi de herhangi bir şeyin, birisinin Teke'nin bu buluşmaya gelmesine engel olmasından korkuyorlardı. Ama Trujillo'nun görülecek hesabı asıl onunlaydı. Ne bu komploya katılan öteki altı arkadaşına, ne Juan Tomás Díaz'a ne de ötekilere Antonio'ya verdiği kadar zarar vermişti. Pencereden dışarı baktı. El Turco arabadan inmiş, hızlı hareketlerle bacaklarını sallıyordu. Yarı karanlıkta elinin tabancasında olduğunu seçebiliyordu. Sonra dönüp arka koltukta Amadito'nun yanında, otomobildeki yerini aldı.

"N'apalım, gelmezse biz de Pony'ye gider buz gibi bir bira içeriz," dediğini duydu, canı sıkkındı El Turco'nun.

O tartışmadan sonra Salvador'la aylarca görüşmemişlerdi. Zaman zaman bazı toplantılarda karşılaşmışlar ama birbirlerine selam bile vermemişlerdi.

Bu bozuşma Antonio'nun içindeki fırtınayı daha da güçlendirmişti. Ancak komplo hazırlıkları iyice ilerleyince Mahatma Gandhi, 21 numaraya gidip dosdoğru Salvador'un olduğu salona girecek gücü bulmuştu kendinde.

"Gücümüzü bölmemiz anlamsız," diyerek selamlamıştı El Turco'yu. "Senin Teke'yi öldürme planların çocukça. Imbert ve sen bize katılmalısınız. Planı iyice geliştirdik, başarısız olma şansı yok."

Salvador gözlerinin içine bakmış, onu evden kovmak için hiçbir girişimde bulunmamıştı.

"Gringolar da destekliyorlar," diye açıklamasını sürdürmüştü Antonio, sesini alçaltarak. "Elçilikle iki aydır ayrıntılar üzerinde görüşüyorum. Juan Tomás Díaz da Konsolos Dearborn'un adamlarıyla konuştu. Bize silah ve cephane verecekler. Bazı yüksek rütbeli askerlerden de söz aldık. Tony'yle sen de bize katılmalısınız."

"Üç kişiyiz," demişti sonunda El Turco. "Amadito García Guerrero birkaç günden beri bizimle."

Görece bir barışmaydı. Trujillo'yu öldürme planları yapılıp bozulurken Amerikalıların kararsızlığı yüzünden her gün, her ay başka bir eylem, başka bir tarihi tartışmak için yaptıkları toplantılar dışında, karşı karşıya gelip yalnız görüşmemişlerdi Salvador'la. Başlangıçta ABD elçiliği bir uçak dolusu silah vermeyi vaat etmişti. Sonra bir uçak dolusu silah, ine ine birkaç gün önce arkadaşları, Wimpy's süpermarketinin sahibi, Lorenzo Berry'ye verdikleri üç tüfeğe inmişti. Lorenzo Berry'nin CIA'nın Ciudad Trujillo'daki adamı olduğunu da böylece öğren-

mişlerdi. Yalnızca sürekli değişen planı görüşmek için bir araya geliyorlardı, eskiden olduğu gibi şakaları ve gizleri paylaştıkları kardeşçe ilişki yenilenmemişti. Antonio, El Turco, Imbert ve Amadito'nun ilişkilerinin böyle yakın bir ilişki olduğunu biliyordu ama Salvador'la kavgalarından beri o bu ilişkiden dışlanmıştı. Böyle bir dostu kaybetmiş olmanın da hesabını sormalıydı. Bu bile Teke'yi cezalandırmak için başlı başına bir nedendi.

Büyük olasılıkla otomobildeki üç arkadaşı ve daha ileride bekleyen öteki üç kişi komplonun ayrıntılarını en az bilenlerdi. Belki öteki komplocuların kimler olabileceğini tahmin ediyorlardı ama eğer bir aksilik olur da Johnny Abbes García'nın eline düşerler, *calié*'ler onları La Cuarenta'ya götürüp işkenceden geçirecek olursa ne El Turco, ne Imbert ve Amadito ne de ötekiler pek kimseyi ele verebilirdi. General Juan Tomás Díaz'ı, Luis Amiama Tió'yu ve bir ya da iki kişiyi daha bilebilirlerdi, o kadar. Aralarında hükümette yüksek görevler alanlar, örneğin Pupo Román –rejimin ikinci adamı, Savunma Bakanı– bir sürü bakan, senatör, yüksek rütbeli askerin de olduğu öteki komplocuların kimliklerinden haberleri yoktu. Bu kişiler, planın hazırlanmasında yardımcı olmuşlar ya da dolaylı olarak bilgilendirilmişlerdi (bunlardan biri de teorisyen ve kukla Başkan Balaguer'in ta kendisiydi). Hepsi de Teke'nin yok edilmesinden sonra ABD'nin desteğiyle oluşturulacak sivil-askerî cuntada görev almaya, politik yenilenme sürecine katkıda bulunmaya, Trujillo rejiminin tortularını yok etmeye, komünistlerin önünü keserek seçim hazırlıklarına katkıda bulunmaya söz vermişlerdi. Sonunda Dominik Cumhuriyeti normal bir ülke olabilecek miydi? Seçimle gelen bir hükümete, bağımsız bir basına, adını hak edecek bir adalete sahip olabilecek miydi? Antonio içini çekti. Bu değişime kavuşmak için o kadar çok çaba harcamıştı ki,

şimdi gerçekleşeceğine bir türlü inanamıyordu. Aslında, bir örümceğin ağını ördüğü gibi özenle örgütledikleri bu komployа katılanların tümünün adlarını yalnızca o biliyordu. İnsanı umutsuzluğa sürükleyen gizli görüşmeler sürerken bütün hazırlıklar yerle bir olup her şeye en baştan başlamak gerektiği her keresinde, kendini tıpkı ördüğü ağın tam orta yerindeki bir örümcek gibi hissetmişti. Birbirlerini tanımayan birçok kişi de bu ağın içinde hapsolmuştu. Hepsinin kim olduklarını bilen bir tek o vardı. Her birinin ne sorumluluklar aldığını bir tek o biliyordu. Şimdi o bile anımsamıyordu kaç kişi olduklarını. Bu ülkenin nasıl bir ülke olduğunu, Dominiklilerin nasıl insanlar olduklarını bilen biri için, birilerinin dokuyu bozacak bir hareket yapmamış olması bir mucizeydi. Belki de Salvador'un inandığı gibi, Tanrı onlardan yanaydı. Belki de önlemler işe yaramıştı. Kimsenin son amaç dışında pek bir şey bilmemesi, olayın nasıl, nerede, ne zaman gerçekleşeceğinden haberi olmaması başarıya ulaşmalarına yardım etmişti. Onların bu gece burada olduğunu, Teke'ye hak ettiği cezayı kimin vereceğini yalnızca üç ya da dört kişi biliyordu.

Arada bir aklına geldikçe, Johnny Abbes onu tutuklayacak olursa bu işe karışan herkesi biliyor olması canını sıkıyordu Antonio'nun. Kendisini canlı olarak yakalatmamaya kararlıydı, son mermiyi kendine saklayacaktı. Sonra, ayakkabısının topuğuna zehir saklamayı da ihmal etmemişti. Siyanür karışımı bu zehri Moca'daki eczacı hazırlamıştı; çiftlikte kümese dadanan bir köpeği öldürmek için hazırlattığını sanıyordu. Hayır, onu sağ yakalayamayacaklardı. Johnny Abbes, onu elektrikli sandalyede kıvranırken görme keyfini tadamayacaktı. Trujillo öldükten sonra SIM şefinin de defterini dürmek gerçek bir mutluluk olurdu. Bu işi seve seve üstlenecek bol bol gönüllü vardır kesin. Şef'in ölüm haberini alınca büyük olasılıkla

toz olacaktır Albay. Şimdiden önlemlerini almıştır; ne kadar nefret topladığını, kaç kişinin öç almak için beklediğini biliyor olmalı. Yalnızca rejim karşıtları değil, bakanlar, senatörler, askerler de açık açık söylüyorlardı bunu.

Antonio bir sigara daha yaktı, sıkıntısını dağıtmak için ucunu ısırarak içmeye başladı. Hiç gelen giden kalmamıştı artık; uzun süreden beri iki yönden de ne bir kamyon ne bir otomobil geliyordu.

Sigarasının dumanını ağzından, burnundan üfleyerek içinden "İşi bitirdikten sonra ne olacağı önemli değil," diye geçirdi. Önemli olan o andı, şimdiydi. Yaşamının bir işe yaradığını görmek, yeryüzüne gelişinin bir anlamı olduğunu kanıtlamak için Onun öldüğünü görmek...

"Bu deyyus gelmeyecek, lanet olsun," dedi öfkeyle yanında oturan Tony Imbert.

7

Urania üçüncü kez ısrar edince hasta adam ağzını açıyor. Hastabakıcı kadın bir bardak suyla döndüğünde Señor Cabral rahatlamış, dalgın bir tavırla kızının verdiği püreyi uysal uysal yiyor ve yarım bardak suyu yudumluyor. Birkaç damla su ağzının yanından çenesine akıyor. Hastabakıcı kadın dikkatle ıslanan çenesini siliyor.

"Çok iyi, çok iyi, uslu çocuklar gibi püresini yedi," diye kutluyor. "Kızınızın bu sürprizine sevindiniz, öyle değil mi Señor Cabral?"

Hasta adam zahmet edip bakmıyor kadına.

"Trujillo'yu anımsıyor musunuz?" diye soruyor Urania, hastabakıcıya.

Kadın afallamış gibi bakıyor Urania'ya. Kalçaları geniş, gözleri fıldır fıldır. Saçları sarartılmış, diplerindeki koyuluk, boyalı olduklarını ele veriyor. Sonunda tepki gösteriyor:

"Nereden anımsayacağım, öldürdüklerinde dört-beş yaşındaydım. Hiçbir şey anımsamıyorum, sadece evde dinlediklerim, o kadar. Babanızın o dönemde önemli bir kişi olduğunu biliyorum."

Urania başıyla doğruluyor.

"Senatör, bakan, her şey," diye fısıldıyor. "Ama sonunda şanssızlığa kurban gitti."

Yaşlı adam telaşlanmış gibi bakıyor kızına.

"Tamam, tamam," diye sevimli görünmeye çalışıyor hastabakıcı kadın. "Diktatör olabilir, bütün o söylenenler filan ama galiba o zamanlar daha iyiymiş yaşam. Herkesin işi varmış, bu kadar suç işlenmiyormuş. Öyle değil mi, Señorita?"

"Babam söylediklerinizi duysaydı çok mutlu olurdu."

"Tabii ki duyuyor," diyor hastabakıcı kapıdan çıkarken. "Öyle değil mi Señor Cabral? Babanızla uzun uzun sohbet ediyoruz. Evet, bir şey isteyecek olursanız beni çağırın."

Arkasından kapıyı kapayarak çıkıyor.

Belki de daha sonraki feci hükümetler yüzünden birçok Dominiklinin Trujillo'yu aradıkları doğruydu. Yolsuzluklar, cinayetler, hırsızlıklar, casusluklar, dış dünyadan soyutlanma, korkuyu unutturmuştu. Trujillo döneminin dehşeti bir mite dönüşmüştü artık. "O zamanlar herkesin bir işi vardı, bu kadar suç işlenmiyordu," deniyordu.

"Suç işleniyordu, baba..." Hasta adamın bakışlarını arıyor, hasta adam gözlerini kırpmaya başlıyor. "Evlerde şimdiki kadar hırsızlık olmuyordu belki ya da sokakta çanta, saat, kolye çalan kapkaççılar yoktu. Ama cinayet işleniyordu, dayak ve işkence vardı, kayıplar vardı. Rejime yakın olanlar için bile vardı bu tehlikeler. Örneğin, yakışıklı Ramfis, Şef'in kıymetli oğulcuğu neler neler yapmazdı. Bana göz koyacak, diye nasıl ödün patlardı!"

Ramfis'in Urania'nın ve Santo Domingo Koleji'ndeki arkadaşlarının, hatta o kuşağın bütün genç kızlarının rüyalarına girdiğini babası bilmiyordu. Çünkü bunları babasına anlatmamıştı Urania. Meksika filmlerindeki jönlerin bıyıkları gibi kesilmiş bıyıkları, Ray-Ban gözlükleri, üzerine oturan takım elbiseleri, Dominik Havayolları üniformaları, iri kapkara gözleri, atletik silueti, som altından saatleri ve yüzükleri, Mercedes Benz otomobiliy-

le tanrıların gözdesiydi: Zengin, güçlü, yakışıklı, sağlıklı, mutlu Ramfis. Çok iyi anımsıyorsun: Arkadaşların ve sen rahibelerden gizli, Ramfis Trujillo'nun sivil, üniformalı, mayolu, kravatlı, spor giyimli, süvari kıyafetiyle, Dominik polo ekibini yönetirken ya da uçağında çekilmiş fotoğraflarını birbirinize gösterirdiniz. Her biriniz onunla ilgili bir hikâye uydururdunuz; kulüpte, fuarda, partide, geçit töreninde, kermeste, görmüş konuşmuş olurdu içinizden birisi. Kızararak, korka korka anlatırdı çünkü bu sözle bile olsa günah işlemekti ve rahibe anlatılması gerekirdi. Fısır fısır söylenirdi Ramfis Trujillo'yu sevmenin ne hoş olacağı. Nasıl da yakışıklıydı.

"Kaç kez rüyama girdi bilemezsin, baba."

Babası gülmüyor. Trujillo'nun büyük oğlunun adını duyunca gözlerini açıyor, yerinde irkilir gibi oluyor. Şef' in en sevdiği, bu yüzden de onu en fazla hayal kırıklığına uğratan oğlu. Yeni Vatan'ın Babası isterdi ki, sevgili oğlu –"Gerçekten onun oğlu muydu, baba?"– da onun gibi erke düşkün, enerjik ve iyi bir yönetici olsun. Ama Ramfis hiç mi hiç ona çekmemişti, ne erdemlerini, ne kusurlarını almıştı; belki yalnızca sekse düşkünlüğü, kendi kendine erkekliğini kanıtlamak için kadınları yatağa atma gereksinimi benziyordu babasına. Politika tutkusu yoktu onda, daha doğrusu hiçbir tutku yoktu Ramfis'te. Tembeldi, depresifti, hastalık derecesinde içine kapanıktı. Kompleksler, korkular, kaygılarla doluydu. Ya isteri krizleri geçirir ya da istenç yokluğunu bastırmak için kendini uyuşturucu ve alkole kaptırırdı.

"Şef'in biyografisini yazanlar ne diyorlar biliyor musun, baba? O doğduğunda annesinin Trujillo'yla evli olmadığını öğrenince böyle olmuş. Asıl babasının Doktor Dominici ya da Trujillo'nun öldürttüğü, Doña María Martínez'in ilk sevgilisi o Kübalı olduğu dedikodularını duyunca girmiş depresyona. O günlerde Doña María

Martínez, Saygıdeğer Hanımefendi olacağını rüyasında görse inanamayacak kadar zavallı, gösterişe düşkün, karanlık bir yaşamı olan, Españolita takma adlı bir kadıncağızmış. Gülüyor musun? İnanmıyorum!"

Belki de gülüyor. Ya da belki yüz kasları gerilmiş olabilir. Her neyse, keyifli birinin yüzü değil bu yüz; daha çok esnerken ya da bağırırken çenesi yerinden oynamış, gözleri dönmüş, burun delikleri ve ağzı açık kalmış, dişsiz çene kemikleri görünen birinin yüzü.

"Hastabakıcıyı çağırmamı ister misin?"

Hasta adam ağzını kapıyor, yüz kasları gevşiyor, yüzü yeniden o dikkatli ama telaşlı ifadeyi alıyor. Sokaktan gelen bağırış çağırışlarla Urania'nın dikkati dağılıyor. Gürültü başladığı gibi bir anda son buluyor. Olağanüstü güzel, güneşli bir gün, güneş damlara, pencerelere vuruyor, odayı ısıtmaya başlıyor.

"Biliyor musun? Şef'ten, ailesinden, Trujillo kokan her şeyden ne kadar nefret etmiş ve hâlâ nefret ediyor olsam da, Ramfis'i düşününce ya da onun hakkında bir şey okuyunca ona acımamazlık edemiyorum."

O canavarlar ailesinin bütün bireyleri gibi o da bir canavardı. Öyle bir babanın oğlu olarak, o koşullarda yetişince başka nasıl olabilirdi ki? Bir Marcus Aurelius'un, bir Caligula'nın, bir Neron'un oğlu daha başka nasıl olabilirdi? Yedi yaşına geldiğinde bir yasa çıkarılarak –"Meclis'e sunuş söylevini sen mi yaptın, yoksa Chirinos mu baba?"– Dominik Ordusu'nda albaylık rütbesi verilen, on yaşında bütün diplomatların katıldığı, bütün komutanların selam durduğu görkemli bir törenle generalliğe yükseltilen bir çocuk başka nasıl olabilirdi ki? Babasının bir albüme yerleştirip salondaki bir kitaplıkta –hâlâ orada duruyor mudur?– sakladığı o fotoğraf Urania'nın belleğine kazınmıştı. Fotoğrafta çok şık bir frak giymiş Senatör Agustín Cabral ("Yoksa o zaman bakan mıydın

baba?"), kızgın güneş altında saygıyla eğilmiş, üstü tenteli şeref tribününde ayakta duran general üniforması içindeki çocuğu selamlıyor. Biraz önce geçit töreni sona ermiş, çocuk sıraya girerek onu kutlamaya gelen bakanları, meclis üyelerini, büyükelçileri kabul ediyor. Tribünde, arka planda Velinimet ve gururlu anne Saygıdeğer Hanımefendi'nin mutlu yüzleri görünüyor.

"Haylaz, sarhoş, ırz düşmanı, sahtekâr, haydut, kafadan çatlak olmayacak da ne olacaktı? Ramfis'e âşık olduğumuz günlerde ben ve Santo Domingo Koleji'ndeki arkadaşlarım bütün bunları bilmiyorduk tabii. Ama sen biliyordun, baba. Bu yüzden beni görmek istemesi seni korkutuyordu, küçücük kızını canı çekerse, diye ödün patlıyordu. Bunun için beni okşayıp iltifat ettiğinde kızmıştın. Bense neden kızdığını anlamamıştım!"

Hasta adam gözlerini kırpıştırıyor; bir kez, bir kez daha, bir kez daha arka arkaya üç kez.

Ramfis Trujillo, diye yürekleri hop eden, görmeden onu gördüklerini; konuşmadan onunla konuştuklarını söyleyen; gülümsedi, iltifat etti, diye yalanlar uyduran arkadaşlarının aksine, Urania'nın gerçekten başına gelmişti bütün bunlar. Trujillo Dönemi'nin yirmi beşinci yılını kutlamak için hazırlanan ve 20 Aralık 1955 günü başlayıp 1956 yılının sonuna dek sürecek olan, yirmi beş milyon dolarla yetmiş milyon dolar arasında bir servete mal olan –"Tam rakam hiçbir zaman öğrenilemedi, baba..."– yani ülke bütçesinin dörtte biri ile yarısı arasında bir toplam harcanan Özgür Dünya, Barış ve Kardeşlik Fuarı'nın açılışında olmuştu. O unutulmaz fuar sırasında bütün ülkede yaşanan heyecanı, olağanüstü duyguları, görüntüleri unutmamıştı Urania, hâlâ belleğinde capcanlıydılar: Trujillo, Santo Domingo'ya ("Pardon baba, Ciudad Trujillo.") Xavier Cugat Orkestrası'nı, Paris'ten Lido korolarını, ABD'den Ice Capades patencilerini getirterek kendi ken-

dini kutluyordu. Sekiz bin metre karelik fuar alanına, kırk iki Özgür Dünya ülkesinden gelen heyetleri barındırmak için yetmiş bir bina inşa edilmişti. Bol bol mermer, kaymaktaşı ve oniks kullanılmıştı bu yapılarda. Gelen önemli konuklar arasında göze çarpanlar Brezilya Cumhurbaşkanı Juscelino Kubitschek, New York Piskoposu Francis Spellman'ın mor renkli siluetiydi. Kutlamaların doruk noktasındaki iki olay ülkeye parlak hizmetleri nedeniyle Ramfis'in tuğgeneralliğe yükselmesinin kutlandığı törenle fuarın Kraliçesi Zarif Majesteleri I. Angelita'nın taç giyme töreniydi. I. Angelita törene bir gemiyle gelmişti. Deniz Kuvvetleri'nin bütün gemileri sirenlerini öttürerek, başkentin bütün kiliseleri çanlarını çalarak haber vermişlerdi I. Angelita'nın gelişini. Başında değerli taşlarla bezenmiş tacı, üzerinde Roma'da iki tanınmış modacı tarafından tasarlanmış ve dikilmiş zarif tül ve dantel bir elbise vardı. Fontana kardeşlerin diktiği giysi için kırk beş metre Rus kakımı kullanılmıştı; kuyruğu üç metre uzunluğundaydı, üzerine aldığı pelerin ise İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in taç töreninde giydiği pelerinin aynısıydı. Urania da üzerinde uzun organze çok güzel elbisesi, ipek eldivenleri ve elinde küçük bir buket gülle Kraliçe'ye eşlik eden genç kızlar, delikanlılar ve Dominik sosyetesinin öteki seçkin gençleri arasındaydı. Trujillo'nun kızı pırıl pırıl güneş altında, soylu delikanlıların en gencinin kolunda çıkmıştı sahneye. Başkan'ın özel kalem müdürü, şair Don Joaquín Balaguer kalabalığın alkışları arasında Majesteleri I. Angelita'ya övgüler yağdırmış ve Dominik halkını zarif ve güzel Majesteleri'nin emrine sunmuştu. Kendini bir genç kadın olarak algılayan Urania, resmî giysiler içinde babasının okuduğu övgüyü dinliyordu. Señor Cabral, Trujillo'nun direnci, uzak görüşü ve yurtseverliği sayesinde bu yirmi beş yılda gerçekleştirilen başarıları sayıp dökülyordu. Urania çok ama çok mutluydu. ("Hiçbir zaman

o günkü kadar mutlu olmadım, baba.") Bütün dikkatleri üzerine çektiğini düşünüyordu. Derken, fuarın tam orta yerinde Trujillo'nun bronz heykeli açılmıştı. Velinimet'in üzerinde profesör cüppesi, elinde diplomalar vardı. Urania birden –günün en büyüleyici ânı– tören üniformasıyla Ramfis Trujillo'nun hemen yanı başında bittiğini fark etmişti. Ramfis ipeksi bakışlarını ona dikmişti.

"Bu güzel küçük kız da kim?" diyerek gülümsemişti muhteşem Tuğgeneral. Urania, ince, sıcacık parmakların çenesine dokunduğunu duyumsamıştı. "Adın ne senin?"

"Urania Cabral," diye kekelemişti, yüreği hop ederek.

"Ne kadar güzelsin, dahası büyüyünce çok daha güzel olacaksın." Ramfis eğilmiş, kızın elini öpmüştü. Urania, Majesteleri I. Angelita'ya eşlik eden genç kızların ve oğlanların iç çekişlerini, şamatalarını ve şakalarını duyuyordu. Generalísimo'nun oğlu gitmişti. Sevinçten içi içine sığmıyordu. Arkadaşları Ramfis'in, herhangi biri değil de, onu güzel bulduğunu, yanağını okşadığını, küçük bir hanımefendi gibi elini öptüğünü duyunca ne diyeceklerdi?

"Bunu sana anlatınca nasıl canın sıkılmıştı baba. Ne kızmıştın. Ne tuhaf, değil mi?"

Babasının Ramfis'in ona dokunduğunu öğrendiğinde kabaran öfkesi Urania'da ilk kez, Dominik Cumhuriyeti'nde her şeyin söylendiği kadar, özellikle de Senatör Cabral'in dediği kadar, mükemmel olmadığı kuşkusunu uyandırmıştı.

"Bana güzel demesinde, yanağımı okşamasında ne kötülük var, baba?"

"Dünyanın bütün kötülükleri," diyerek sesini yükseltmiş, korkutmuştu onu babası. Hiç yapmadığı bir şeyi yapmış, işaretparmağını sallayarak paylamıştı: "Bundan sonra hiçbir zaman, duyuyor musun Urania, asla! Sana yaklaşırsa hemen kaç. Ona selam verme, konuşma onunla. Kaç. Senin iyiliğin için."

"Ama, ama..." Küçük kızın büsbütün aklı karışmıştı. Özgür Dünya Barış ve Kardeşlik Fuarı'ndan henüz dönmüşlerdi, Urania'nın çok şık elbisesi üzerindeydi, babası da hâlâ Trujillo'nun, Başkan *Negro* Trujillo'nun, diplomatların, bakanların, davetlilerin ve bayraklarla bezenmiş bulvarları, sokakları, binaları dolduran binlerce ve binlerce kişinin huzurunda söylev verirken giydiği fraklaydı. Neden böyle bozulmuştu?

"Çünkü Ramfis, o çocuk, o adam ... kötü." Babası içinden geçirdiklerini söylememek için gayret sarf ediyor. "Genç kızlarla, küçük kızlarla, küçük kızlara karşı kötü. Bu dediğimi arkadaşlarına söyleme. Hiç kimseye söyleme. Sana söylüyorum sadece, çünkü sen benim kızımsın. Sana söylemek benim görevim. Seni korumalıyım. Senin iyiliğin için, Urania, anlıyor musun? Sen akıllı bir kızsın. Sana yanaşmasına, seninle konuşmasına izin verme. Bir yerde karşılaşırsan, kaç, yanıma gel. Benim yanımda sana bir şey yapamaz."

Bir anlam veremiyorsun, Urania. Beyaz bir zambak kadar tertemizsin, kötülük nedir bilmiyorsun. İçinden babanın seni kıskandığını düşünüyorsun. Kendinden başka kimse seni okşasın, sana güzel desin istemiyor, bunun için böyle, diyorsun kendi kendine. Senatör Cabral'in o tepkisi yakışıklı, romantik Ramfis'in kız çocukları, genç kızlar ve kadınlarla ününe ün katan –varsılı yoksulu ne kadar Dominikli varsa böyle bir üne kavuşmak ister– edepsizliklerinin daha o günlerde bilindiğini gösteriyor. Müthiş Tokmakçı, Maço Teke, Korkunç Düzücü. Santo Domingo Koleji'nin dersliklerinde, bahçesinde yavaş yavaş öğreneceksin. Santo Domingo Koleji, iyi aile kızlarının gittiği, Kuzey Amerikalı ve Kanadalı Dominiken tarikatından rahibelerin kurduğu bir okul. Öğrencileri yeniyetme rahibelere benzemiyor; üniformaları pembe, mavi ve beyaz renkte, yani modern. Çorapları kalın

konçlu, ayakkabıları iki renkli (beyaz ve siyah), günün modasına uygun, sportif havalı... Ama Ramfis yalnız ya da arkadaşlarıyla sokaklarda, parklarda, gece kulüplerinde ya da bir derebeyinin şatosunu andıran büyük malikânesinin bulunduğu Quisqueya'da taze dişicik avına çıktığında hiçbir kız güvencede değil. Yakışıklı Ramfis kaç Dominikli kızı, kadını tavladı, kaçırdı, ırzına geçti? Yerli kızlara kadınlara, becerdikten sonra ya da becerebilmek için Hollywood yıldızlarına yaptığı gibi ne Cadillac armağan ediyor ne de vizon manto. Çünkü Ramfis savurgan babasına benzemiyordu, annesi María'ya benzemişti, onun gibi pintiydi. Dominikli kızları bedava düzüyordu, onlar veliaht prens, yenilgi bilmez polo takımının kaptanı, Tuğgeneral, Hava Kuvvetleri Komutanı tarafından düzülmenin onuruyla yetiniyorlardı.

Bütün bunları *sister*'lar duymadan, okuldaki kızlar arasındaki gizli fiskoslardan, gerçeklerle karışık fantaziler, abartılı dedikodulardan öğreniyorsun. Bazen inanıyorsun, bazen inanmıyorsun; bazen çekici geliyor sana, bazen de iğrenç. Sonunda okulda ve bütün Ciudad Trujillo'da o skandal duyuluyor; çünkü bu kez babasının kıymetli oğlunun kurbanı Dominik sosyetesinin en güzel kızı, üstelik bir Albay'ın kızı. Göz kamaştırıcı Rosalía Perdomo: Uzun sarı saçlar, gök mavisi gözler, saydam bir ten, okulda Pasión sahnelendiğinde Meryem Ana hep o olurdu, Oğlu son nefesini verdiğinde gerçek bir Dolorosa gibi yaşlar dökerdi. Olanlar hakkında çeşitli söylentiler vardı. Ramfis onu bir partide tanımış. Country Club'da görmüş. Hayır, bir kermeste görmüş. Yok yok, Hipodrom'da göz koymuş... Çok üstüne düşmüş, telefon etmiş, mektup yazmış ve o uğursuz cuma günü, antrenmandan sonra Rosalía –okulun voleybol takımında oynuyor– Ramfis'le buluşmayı kabul etmiş. Birçok arkadaşı okuldan çıkarken görmüş –Urania görüp görmediğini

anımsamıyor, görmüş de olabilir– Rosalía'yı. Okul otobüsüne binecek yerde kapıdan birkaç metre ileride bekleyen Ramfis'in otomobiline binmiş. Babasının biricik oğlu yalnız değilmiş. Hiçbir zaman yalnız olmuyor, yanında hep yaltakçıları, pohpohlayıcıları oluyordu. O gün de Aníbal, Angelita'nın kocası Pechito, bir başka yakışıklı Albay Luis José León Estévez yanındalarmış. Küçük kardeşi de onlarla mıydı acaba? Çirkin, kafasız, kahrolası Radhamés de onlarla mıydı? Kafaları dumanlı mıydı? Yoksa altın sarısı, Nivea güzeli Rosalía Perdomo'ya yaptıklarını yaparken mi sarhoş oluyorlardı? Kuşkusuz kızın böylesine kötü bir kanama geçireceğini beklemiyorlardı. Ve işte o zaman centilmence davranmışlar. Ama önce ırzına geçmişler. Ayrıcalığı olduğu için kaymağı tatmak önce Ramfis'e düşmüştür değil mi baba? Ötekiler sonra. Yaş sırasına göre mi, yoksa Oğul'a yakınlık sırasına göre mi? Kura mı çekerler? Nasıl yapmışlardır baba? Ve tam iş kızışmışken kanama başlamış.

Rosalía bir Perdomo, safkan bir beyaz, bir sarışın. Varsıl ve saygın, Trujillo yanlısı bir ailenin kızı olmayıp soyadı ve parası olmayan bir kızcağız olsaydı, kırlık bir yerde, bir çukura atıverirlerdi. Ama öyle değil, bu yüzden düşünceli davranmışlar. Marión Hastanesi'nin kapısına kadar götürüp oraya bırakmışlar. Rosalía'nın şansından mı şanssızlığından mı bilinmez, bu jest kızın hayatını kurtarmış. Bu arada haber yayıldı baba. Söylenenlere bakılırsa zavallı Albay Perdomo, sevgili kızının Ramfis Trujillo ile arkadaşları tarafından, öğle yemeğiyle akşam yemeği arasında, zaman öldürmek için sinemaya giden biri gibi gönül eğlendirmek için rezil edilişini hiçbir zaman unutamamış. Annesi utanç ve acıdan bir daha sokağa adımını atmamış. Aile bir daha kiliseye ayine bile gitmedi baba.

"Bundan mı korkuyordun baba?" Urania hasta adamın gözlerinin içine bakıyor. "Ramfis ve arkadaşlarının

Rosalía Perdomo'ya yaptıklarını bana da yapmalarından mı korkuyordun?"

"Anlıyor," diye geçiriyor içinden, susuyor. Babası gözlerini ona dikmiş, bakışlarının derinliklerinde sessiz bir yalvarış var gibi: "Sus, bırak bu yaraları deşmeyi, anıları canlandırmayı." Buna hiç niyeti yok Urania'nın. Bir daha dönmemeye söz verdiğin bu ülkeye bunun için gelmedin mi?

"Evet baba, bunun için gelmiş olmalıyım," diyor. Öyle alçak sesle söylüyor ki kendi sesini kendi bile zor duyuyor. "Senin biraz olsun canını sıkmak için. Gerçi beyin kanaması geçirerek önlemlerini almışsın. Tatsız şeyleri belleğinden sildin. Benimkini, bizimkini de sildin mi? Ben silemedim. Bir gün bile, şu otuz beş yıl süresince bir gün bile silemedim, baba. Asla unutmadım, ne de bağışladım. Bunun için Siena Heights Üniversitesi'ne ya da Harvard'a telefon ettiğinde sesini duyar duymaz, sözünü tamamlamana izin vermeden kapatıyordum telefonu. "Yavrucuğum, sen misin?..." Tık. "Uranita, dinle beni..." Tık. Bu yüzden hiç mektuplarına yanıt vermedim. Bana yüz mektup yazmış mısındır? İki yüz mü? Hepsini yırttım ya da yaktım. Mektupların çok ikiyüzlüydü. Dolaylı sözler ediyordun, laf dokunduruyordun, birilerinin eline geçerse hikâyeyi öğrenmesinler diye. Seni neden hiç affedemediğimi biliyor musun? Çünkü ta içinden, gerçekten hiç pişman olmadın. Onca yıl Şef'in yanında, ona hizmet verince utanmanın, duyarlılığın, dürüstlüğün ne olduğunu unuttun. Bütün öteki meslektaşların gibi. Şef'in gibi insanlıktan uzak bir canavara dönüştün. Rahat ve mutlu olmak için, tıpkı Rosalía'nın ırzına geçip sonra da kanlar içinde Marión Hastanesi'nin önüne bırakan yakışıklı Ramfis gibi."

Perdomo'ların kızı tabii bir daha okula dönmedi, ama Meryem Ana suretini andıran masum yüzü Santo Domingo Koleji'nin dersliklerinde, koridorlarında, avlularında dolaştı durdu; *sister*'lar her ne kadar Rosalía

Perdomo adının ağza alınmasını yasaklasalar da talihsiz öyküsü haftalarca, aylarca fısıldandı. Ama Dominik sosyetesinin en seçkinlerinin, hatta en ateşli Trujillo yanlısı olanların evlerinde bile bu ad korkunç bir olasılık, korku uyarısı olarak uzun süre anıldı. Özellikle de kız çocukları ve genç kızları olan ailelerde Rosalía Perdomo'nun öyküsü daha büyük bir korku uyandırıyordu. Ola ki günlerden bir gün güzel Ramfis (üstelik dul Octavia – Tantana– Ricart'la evliydi!) kızlarını ya da hizmetçilerini keşfetsin ve şımarık mirasyedinin canı kızlarla yaptığı o eğlencelerden birini çeksin. Şef'in büyük oğlu ve yakın çevresine kim hesap sorabilirdi ki?

"Senin Şef, Rosalía Perdomo olayından sonra Ramfis'i ABD'deki askerî akademiye gönderdi, değil mi baba?"

1958'de, Kansas City'deki Fort Leavenworth Askerî Akademisi'ne. Birkaç yıl oğlunu Ciudad Trujillo'dan uzak tutmak için, söylenenlere bakılacak olursa Rosalía Perdomo olayı Ekselansları'nı bile rahatsız etmişti. Ahlaki nedenlerle değil, tabii ki pratik nedenlerle. Bu salak oğlan, Şef'in oğlu olarak devlet işlerini öğrenmek yerine, kendini sefahate, poloya, boş gezenin boş kalfası asalaklar grubuyla içip içip sarhoş olmaya ve Trujillo'ya en sadık ailelerden birinin kızını iğfal edip ortada bırakmaya vermişti. Kendini beğenmiş, şımarık oğlan. Dosdoğru Kansas City'deki Fort Leavenworth Askerî Akademisi'ne!

Urania'yı isterik bir gülme krizi tutuyor. Kızının bu ani gülme krizi karşısında hasta adam yok olmak ister gibi küçülüp büsbütün içine kapanıyor. Urania öyle çok gülüyor ki gözlerinden yaşlar geliyor. Mendiliyle siliyor.

"İlaç hastalıktan beter çıktı. Güzel Ramfis'in Fort Leavenworth yolculuğu ceza olacak yerde bir ödül oldu."

Çok komik olmalı, değil mi baba? Dominikli genç subay seçkin Kuzey Amerikalı subaylarla birlikte kurs görmeye gidiyor ama rütbesi tuğgeneral, göğsü madalya-

larla dolu, arkasında uzun bir askerlik yaşamı var (askerî kariyerine yedi yaşında başlamıştı), yanındaysa ona eşlik eden yaverler, müzisyenler, hizmetkârlar, San Francisco Körfezi'ne demir atmış bir yat ve küçük bir otomobil filosu var. Okuldaki yarbaylar, teğmenler, çavuşlar, okutmanlar, profesörler nasıl şaşırmışlardır ama! Eğitim görmeye Fort Leavenworth Akademisi'ne geliyor ve rütbesi Eisenhower'dan bile yüksek, ondan daha fazla madalyası var. Bu adama nasıl davranılacak? Akademi'nin ve Amerikan Ordusu'nun prestijini zedelemeden nasıl böyle bir sürü ayrıcalık tanınabilir bir akademi öğrencisine? Bir hafta okulda olup Kansas City'den sıkılınca bir hafta kaçıp Hollywood'un gürültüsüne katılması görmemezlikten gelinebilir mi? Hollywood'da arkadaşı Porfirio Rubirosa tanınmış artistlerle milyonluk eğlenceler tertipliyor, dedikoduları magazin basınına malzeme oluyordu. Los Angeles'ın en tanınmış köşe yazarı Louella Parsons, Trujillo'nun oğlunun Kim Novak'a son model bir Cadillac, Zsa Zsa Gabor'a bir vizon manto armağan ettiğini açıklıyordu. Bir Demokrat milletvekili mecliste bu armağanların toplam değerinin Washington'un Dominik Devleti'ne bir yılda yaptığı askerî yardıma eşit olduğunu açıklıyor ve yoksul ülkelerin kendilerini komünizmden korumaları için Amerikan halkının parasını böyle harcamanın doğru yol olup olmadığını soruyordu.

Skandalı örtbas etmek imkânsızdı. Amerika Birleşik Devletleri'nde tabii ki, Dominik Cumhuriyeti'nde Ramfis'in hovardalıkları üzerine tek bir sözcük yazılmadı, tek bir söz söylenmedi. ABD'de evet, çünkü ne derseniz deyin, orada oluşmuş bir kamuoyu ve özgür basın var, politikacılar zayıf bir yanlarını gösterecek olurlarsa tuzla buz edilebilirler. Böylece Meclis'in isteği üzerine askerî yardım kesildi. Bütün bunları anımsıyor musun, baba? Akademi gizlice Savunma Bakanlığı'nı, Savun-

ma Bakanlığı da daha gizli olarak ve uygun bir şekilde Generalísimo'yu oğulcuğunun kursu başarıyla bitirmesinin imkânsız olduğu konusunda bilgilendirdi. Sicili göz önüne alınacak olursa Akademi'den atılmaktansa kendisinin çekilmesinin en iyi çözüm olduğunu söylediler.

"Zavallı Ramfis'e böyle bir kötülük yapmaları babacığının hiç mi hiç hoşuna gitmedi, değil mi baba? Çocukcağız birazcık eğlenmişti, o kadar... Ve şu püriten gringoların verdikleri tepkiye bakın! Baskı yapmak için ABD deniz ve askerî kuvvetlerinin Dominik Cumhuriyeti'nden çekilmesini istedi ve protesto etmek için Amerikan Büyükelçisi'ni çağırdı. En yakın danışmanlarının, Paíno Pichardo, sen, Balaguer, Chirinos, Arala, Manuel Alfonso'nun Şef'i ABD'yle ilişkileri koparmanın büyük zarar vereceğine inandırmak için mucizeler yaratmanız gerekti. Anımsıyor musun? Tarihçiler, Ramfis'in marifetleri yüzünden Washington'la ilişkilerin zehirlenmesini önleyenlerden birinin de sen olduğunu söylüyorlar. O dönemden, o abartılı olaylardan sonra Amerikalılar bu müttefikin rahatsızlık verici olduğunu, daha uygun birini bulmanın daha akıllıca olacağını anladılar. Ama nasıl geldik senin Şef'in oğullarına, baba?"

Hasta adam yanıtlar gibi omuzlarını silkiyor: "Ben ne bileyim, sen başladın," der gibi bir hali var. Öyleyse anlıyor mu? Hayır, en azından hepsini değil. Beyin kanaması anlama yeteneğinin tamamını yitirmesine neden olmamış; ama normal düzeyinin yüzde beşi, yüzde onuna indirmiş olabilir. Bu kısıtlanmış, zayıflamış beyin, ağır çekimle bütün duyularıyla algıladığı bilgileri bulanıklaştırmadan ancak birkaç dakika –yoksa saniye mi?– tutabiliyor. Bu yüzden zaman zaman gözleri, bakışları, omuz silkmesi gibi hareketler dinliyor, anlıyor izlenimi veriyor. Bölük pörçük parçalar halinde, bir gidip bir gelerek, uyumsuz bir şekilde... Boşuna heveslenme Urania.

Bir an anlıyor ve unutuyor. Onunla iletişim kurmuyorsun. Kendi kendine konuşuyorsun, otuz yıldan fazla bir zamandır yaptığın gibi.

Urania hüzünlü değil, ne de üzgün. Belki de pencereden giren güneş engelliyor hüzünlenmesini. Güneş ışınları odadaki nesneleri pırıl pırıl bir ışıkla aydınlatıyor, ayrıntılarını, kusurlarını, soluk renklerini, eskiliklerini meydana çıkarıyor. Bir zamanların güçlü Senato Başkanı Agustín Cabral'in yatak odası –evi– ne kadar sefil, ne kadar terk edilmiş, ne eski... Nasıl oldu da Ramfis Trujillo'dan söz etmeye başladın, nereden geldin Şef'in oğluna? Her zaman belleğin bu tuhaf gezintileri, sihirli dürtülerle yarattığı bu coğrafyalar, beklenmedik çağrışımlar seni büyülemiştir. Ha, evet, ABD'den çıkmadan *The New York Times*'ta okuduğun bir haber yüzünden olmalı! Yazı, küçük kardeşi, budala, çirkin Radhamés'le ilgiliydi. Ne haber ama! Ne son! Muhabir dikkatli bir araştırma yapmış. Birkaç yıldır beş parasız Panama'da yaşıyormuş Radhamés. Şüpheli işlere karışmıştı, kimse tam olarak ne yaptığını bilmiyordu. Sonra birden toz olmuştu. Geçen yıl olmuştu kayıplara karışması. Ne akrabalarının ne de Panama polisinin –Balboa'da oturduğu odada yapılan araştırmaya göre eşyaları hâlâ oradaydı– çabaları sonuç vermişti. Sonunda Kolombiya uyuşturucu kartellerinden biri Bogotá'da, Amerika'nın Atina'sı ününe uyacak gösterişli bir ifadeyle, "kardeş ülke Panama Cumhuriyeti'nde, Balboa'da ikamet eden Dominik Cumhuriyeti vatandaşı D. Radhamés Trujillo Martínez'in, yükümlülüklerini yerine getirmediği ve dürüst davranmadığı kesin olarak saptanınca Kolombiya'nın adı bilinmeyen ormanlık bölgelerinden birinde infaz edildiği" haberini vermişti. *The New York Times*, düzenbaz Radhamés'in birkaç yıldır yaşamını Kolombiya mafyasına hizmet ederek kazandığını açıklıyordu. Mütevazı yaşam

koşullarına bakılacak olursa ufak işler yaptığı kesindi; mafya babalarının ayak işlerine koşturmak, onlara ev kiralamak, patronları otellere, havaalanlarına, randevuevlerine götürüp getirmek, belki de kara para aklamak gibi işler. Yaşam koşullarını düzeltmek için patronlarından birkaç dolar aşırmaya mı kalkışmıştı? Küçücük beyniyle başından büyük işler karıştırmaya kalkınca da hemen yakalanmıştır. Örgütün tamamen kontrolü altındaki Darién'deki ormanlara götürmüşler. Acaba 1959 yılında Ramfis'le beraber Constanza, Maimón ve Estero Hondo Çıkarması'na ve 1961'de 30 Mayıs olaylarına karışanlara yaptıkları işkenceler ona da yapılmış mıdır?

"Hak yerini buldu, baba." Uyuklayan babası gözlerini açıyor. "Ne ekersen onu biçersin. Eğer Radhamés gerçekten böyle öldüyse bu atasözü doğru demektir. Çünkü böyle olduğuna dair hiçbir kanıt yok. Yazıda bir de bazı kişilerin DEA[1] için muhbirlik yaptığını ve bu örgütün hizmetlerine karşılık olarak onu koruması altına alıp yüzünü değiştirdiği söylentileri de var. Sadece dedikodu ve tahminler... Her nasılsa Şef'in ve Saygıdeğer Hanımefendi'nin çocukları ne hallere düşmüş! Yakışıklı Ramfis, Madrid'de, bir trafik kazasında paramparça oluyor. Bu kaza kimilerine göre Madrid'de aile mallarını yeniden ele geçirmek için planlar kuran Ramfis'e engel olmak için CIA ve Balaguer'in örgütledikleri bir operasyon. Bir zavallı durumuna düşen Radhamés, aklanmasına yardımcı olduğu Kolombiya mafyasının kara parasını çalarken yakalanıp öldürülüyor ya da DEA muhbirliği yapıyor. Taç giyme töreninde nedimeliğini yaptığım Majesteleri I. Angelita'nın nasıl yaşadığını biliyor musun? Miami'de, kutsal güvercinin kanatları altına sığınmış. Şimdi bir *New*

1. ABD'nin uyuşturucuyla ilgilenen hükümet dairesi.

Born Christian. Çılgınlık, budalalık, kaygı ve korkudan kurtulmak için icat edilen tarikatlardan birine girmiş. İşte ülkenin kraliçe ve hanımefendisinin sonu. Gringo-Karayipler rüküşlüğü karışımı, zevksiz ama temiz bir evde misyonerliğe adamış kendini. Diyorlar ki Dade Country köşelerinde, nüfusunu Latinlerin ve Haitililerin oluşturdukları mahallelerde ilahiler söyleyerek gelip geçenleri yaşamlarını İsa'ya adamaya çağırıyormuş. Yeni Vatan'ın Saygıdeğer Babası bütün bunlara ne derdi?"

Hasta adam yeniden omuzlarını silkiyor, gözlerini kırpıştırıyor, sonra yine uyukluyor. Gözkapaklarını indiriyor, kıvrılıyor, uyumaya hazırlanıyor.

Doğru, Ramfis'e, Radhamés'e, Angelita'ya hiçbir zaman nefret duymadın, Trujillo ve Saygıdeğer Hanımefendi'ye hâlâ duyduğun nefretle kıyaslanamaz onlara karşı duydukların. Çünkü üç çocuk, kendi paylarına düşen suç ve cinayetlerinin bedelini bir şekilde çöküşle ya da canlarıyla ödemişlerdi. Ve Ramfis'e karşı daha merhametli davranmaktan kendini alamadın. Neden Urania? Belki de nedeni sinir krizleri, depresyonları, çılgınlıkları, ailenin hep gizlemeye çalıştığı dengesizlikleridir. Ramfis 1959'da yüzlerce kişiyi öldürttükten sonra Trujillo oğlunu Belçika'da bir hastaneye yatırmıştı. Ramfis'in tüm eylemlerinde, en acımasızlarına varıncaya dek grotesk, zavallı, patetik bir yan vardı. Porfirio Rubirosa'nın (sırtlarından geçinmediği zamanlar) bedavadan düzdüğü Hollywood yıldızlarına verdiği o görkemli armağanlar, örneğin. Ya da babasının onun için hazırladığı planları altüst etmesi. Fort Leavenworth Askerî Akademisi'ndeki fiyaskoyu örtbas etmek için yapılacak karşılama törenini berbat etmesi gülünç değil miydi? Hani Şef, Parlamento'ya –"Yasa taslağını sen mi önermiştin, baba?"– oğlunu Genelkurmay Başkanı yaptırmış, dönüşünde Avenida'da askerî bir geçit töreniyle dikilitaşın yanında kararın ilan

edilmesini planlamıştı ya. Her şey hazırdı, o sabah birlikler yerlerini almıştı, Generalísimo'nun onu getirmesi için Miami'ye gönderdiği yat, Angelita, ırmaktan limana girince Trujillo yanına Balaguer'i de alarak bizzat kendisi almaya gitmişti oğlunu yata kadar. Oradan alıp geçit törenine götürecekti. Ama yatta onu bir sürpriz bekliyordu. Yolculuk boyunca süren âlemin Ramfis'i ne hale getirdiğini gören Şef'in nasıl şaşırdığını, ne biçim hayal kırıklığına uğradığını düşünebiliyor musun! Zavallı Ramfis zar zor ayakta durabiliyor, iki lafı bir araya getiremiyordu. Gevşeyen ve efendisine itaat etmeyen dili, sözcükler yerine homurtular üretiyordu. Gözleri cam gibi olmuş, şaşılaşmıştı; giysileri kusmuk içindeydi. Arkadaşları ve onlara eşlik eden kadınların durumu daha da beterdi. Balaguer anılarında anlatıyor: Trujillo'nun rengi attı, öfkeden tir tir titriyordu. Askerî geçit ve yemin töreninin iptal edilmesini emretti. Ramfis'in yanından ayrılmadan önce bir kadeh alarak şerefe kaldırdı: "Görev bilinci şerefine kaldırıyorum kadehimi, cumhuriyeti ileri götürecek tek yol!" Sahtekâra sembolik bir şamar indiriyordu (Ramfis o sarhoşlukla bunun farkına bile varmamıştır).

Bir kez daha gülme krizi tutuyor Urania'yı. Hasta adam gözlerini açıyor.

"Korkma," diyor Urania yeniden ciddi bir tavır takınarak. "Bu sahneyi düşününce kendimi tutamıyorum. O zaman sen neredeydin? Senin Şef, oğlunu, orospular ve arkadaşlarıyla çevrilmiş, sarhoş bulduğu anda yani? Frak giymiş, Avenida'daki tribünde yeni Genelkurmay Başkanı'nı mı bekliyordun? Ne açıklama yaptı? "Ramfis'in *delirium tremens*'i[1] nedeniyle geçit töreni iptal edilmiştir," mi dedi?"

1. (Lat.) Titremeli deliryum. Aşırı alkol kullanımının yanı sıra bitkinlik, kötü beslenme ve su kaybından da kaynaklanabilen zihinsel bozukluk. (Y.N.)

Hasta adamın insanın içine işleyen bakışları karşısında yeniden gülmeye başlıyor.

"Ciddiye alınacak bir aile değil, böylesine ya gülünür ya da ağlanır," diye fısıldıyor Urania. "Bazen onların yerine utanç duyar mıydın? Bazen yürekliliğin tutup da, için için bile olsa pişmanlık ve korku duyar mıydın? Şef' in çocuklarının melodramatik sonları hakkında ne düşündüğünü bilmeyi çok isterdim. Ve korkunç, kinci, Trujillo'nun katillerinin gözlerini oyacağını, derilerini yüzeceğini haykıran Saygıdeğer Hanımefendi Doña María Martínez'in son yıllarının iğrenç hikâyesini nasıl bulduğunu öğrenmek... Arteriyosklerozla eriyerek son bulduğunu biliyor muydun? Açgözlü kadın milyonlarca doları Şef'ten saklı mı çıkarmış yurtdışına? İsviçre'deki bütün gizli hesapların şifrelerini biliyordu da çocuklarından gizlemiş miydi? Gizlemekte haklıydı kuşkusuz. Milyonlarının üstüne yatıp sonra da son yıllarında başlarına bela olmasın diye bir tımarhaneye kapatmalarından korkuyordu belki de." Saygıdeğer Hanımefendi'yi Madrid'de felaketlerle beli bükülmüş, belleğini yitirmiş görmeyi ne kadar isterdi Urania. "Ama her şeye karşın, cimriliğini unutmamış, hesap numaralarını çocuklarına vermemeyi bilecek kadar aklı kalmıştı. Zavallı çocuklarının, Madrid' de salak Radhamés'in evinde ya da Miami'de, Angelita mistik yaşama geçmeden annelerine şifreleri nereye not ettiğini anımsatmak için ya da sakladığı yeri bulmak için nasıl çabaladıklarını görmeyi de çok isterdi. Gözünün önüne getirebiliyor musun? Gizli yeri bulmak için her yeri nasıl karıştırmışlardır, her şeyleri nasıl kırıp dökmüşlerdir. Annelerini bir Miami'ye götürüyor, bir Madrid'e getiriyorlar ama istediklerini asla elde edemiyorlar. Gizi de kendisiyle birlikte gömüldü! Buna ne dersin, baba? Ramfis, babasının ölümünden sonra kaçırmayı başardığı birkaç milyoncuğu har vurup harman savurmuş. Genera-

lísimo, aile bireyleri ve taraftarları kendilerini burada savunup burada ölsünler, diye yurtdışına bir kuruş çıkarmalarına izin vermemekte inat etmiş (bu doğru mu baba?). Angelita'yla, Radhamés sokakta kaldılar işte. Ve Saygıdeğer Hanımefendi de Panama'da, arteriyosklerozun yardımıyla yoksulluk içinde öldü; ölüsünü mezarlığa taksi içinde Kalil Haché götürdü. Ailenin milyonlarına da İsviçreli bankacılar el koydu! Ağlanacak ya da katıla katıla gülünecek bir durum ama hiçbir zaman ciddiye alınamaz. Doğru değil mi baba?"

Urania bir kahkaha daha atıyor ve gözlerinden yaşlar geliyor. Gözlerini silerken içinden gelen daralmayı bastırmaya çalışıyor. Hasta adam boş boş ona bakıyor, orada olmasını kanıksamış. Kendi kendine konuşmasına aldırmıyor.

"İsterik olduğumu sanma," diyor ve iç geçiriyor. "Henüz değil, baba. Bu yaptığımı, yani konudan konuya atlama ve anıları canlandırma işini başka zamanlarda hiç yapmıyorum. Bu benim yıllar sonra ilk tatilim. Tatil yapmayı sevmiyorum. Burada, küçük bir kızken severdim. *Sister*'ların yardımıyla Adrian'da üniversiteye başladığımdan beri artık sevmiyorum. Hayatım çalışarak geçiyor. Dünya Bankası'nda çalışırken bir gün bile izin almadım. Büroda, New York'ta da öyle. Kendi kendimle Dominik tarihi üzerine laflayacak zamanım yok."

Evet öyle, Manhattan'daki yaşamı çok yorucu Urania'nın. Sabah saat dokuzda Madison, 74. Sokak'taki büroya girdikten sonra her ânı kronometreye bağlanıyor. O saatten önce hava güzelse kırk beş dakika Central Park'ta koşuyor ya da hava kötüyse üye olduğu, köşedeki Fitness Center'da aerobik yapıyor. Günü öğleye kadar görüşmelerle, rapor hazırlamakla, tartışmalarla, danışmanlıklarla, arşivde araştırma yaparak geçiyor. Öğlende işyerinde ya da yakınlardaki bir lokantada birileriyle iş

yemeklerine katılıyor. Öğleden sonraları benzer işlerle dolu, sık sık saat sekize kadar çalışıyor. Hava iyiyse eve yürüyerek dönüyor. Televizyonda haberler başlamadan kendine bir salata hazırlıyor, bir yoğurt açıyor, haberlere baktıktan sonra biraz okuyor ama yatağa girdiğinde öyle yorgun oluyor ki okuduğu kitaptaki yazılar ya da bir şey izliyorsa ekrandaki imgeler on dakika geçmeden gözlerinin önünde uçuşmaya başlıyor. Her ay bir, bazen de iki yolculuk yapması gerekiyor; ABD içinde ya da Latin Amerika, Avrupa, Asya, hatta son zamanlarda Afrika'ya. Sonunda, kimi yatırımcılar riski göze alarak Afrika'da da yatırım yapmaya başladılar. Büro bu yatırımcılara hukuk danışmanlığı yapıyor. Bu işler Urania'nın uzmanlık alanına giriyor: firmaların finansal operasyonlarının hukuki yönü. Dünya Bankası'nın Hukuk Dairesi'nde uzun yıllar çalıştıktan sonra bu alana kaymıştı. Yolculuklar Manhattan'da çalışmaktan daha da yorucu. Beş, on, on iki saat uçması gerekiyor, Mexico City'ye, Bangkok, Tokyo, Rawalpindi ya da Harare'ye. Uçaktan iner inmez rapor vermek ya da bilgi almak, rakamları tartışmak, projeleri değerlendirmek gerekiyor. Bir yandan da hava değişimi, farklı iklimler, sıcaktan soğuğa, nemden kuru havaya geçiş... İngilizceden Japoncaya, İspanyolcadan Urducaya, Arapçadan Hintçeye, farklı farklı diller; çevirmenlerin en ufak bir yanılgısı kararlarda çok büyük yanlışlara neden olabilir. Bunun için her an beş duyusuyla dikkat kesilmesi, tam konsantre olması gerekiyor. Sonunda öyle bitap düşüyor ki katılmak zorunda olduğu resepsiyonlarda esnemesini zor bastırıyor.

"Kendim için bir cumartesi ya da pazar günü ayırabildiğimde evde kalmak beni çok mutlu ediyor. Böyle günleri Dominik Cumhuriyeti üzerine tarih kitapları okumakla geçiriyorum," diyor ve babasının evet anlamında başını salladığını görür gibi oluyor Urania. "Çok

kendine özgü bir tarihi var bu ülkenin doğrusu. Ama beni dinlendiriyor. Kökenlerimi yitirmemek için bulduğum bir yöntem. Orada, burada yaşadığımdan daha uzun süre yaşamış olsam da hâlâ *gringa*'laşmadım. Hâlâ Dominikli gibi konuşuyorum, değil mi baba?"

Hasta adamın gözlerinde alaycı bir ışık mı parlıyor?

"Tamam tamam! Yarı yarıya Dominikli, Kuzey Amerikalı bir Dominikli. Otuz yıldan uzun bir süre gringoların arasında yaşamış, haftalarca İspanyolca konuşmayan birinden daha ne beklenebilir? Biliyor musun, seni bir daha hiç görmeyeceğimden öyle emindim ki! Cenazene bile gelmeyecektim. Kesin bir karardı. Biliyorum, bu karardan neden vazgeçtiğimi merak ediyorsun. Neden buradayım? Doğrusunu istersen, ben de bilmiyorum. Bir şeyler dürttü. Üstünde çok fazla düşünmedim. Bir hafta izin istedim ve işte buradayım. Bir şeyler bulmaya gelmiş olmalıyım. Belki de seni. Nasıl olduğunu araştırmak. Beyin kanamasından sonra iyi olmadığını, seninle konuşmanın mümkün olmadığını biliyordum. Çocukluktaki eve döndüğümde neler hissettim? Nasıl bir harabeye dönüştüğünü görünce ne düşündüm?"

Babası yeniden dinliyor gibi. Merakla devam etmesini bekliyor. Ne hissediyorsun Urania? Burukluk mu? Bir tür melankoli mi? Hüzün mü? Eski öfkenin yeniden canlandığını mı? "En kötüsü, galiba hiçbir şey hissetmiyorum," diye geçiriyor içinden.

Sokak kapısının zili çalıyor. Kızgın, sıcak sabahta çınçın çınlıyor zil.

8

Anayasacı Ayyaş'ın başında eksik olan, kapkara bir tutam saç, komik bir şekilde, kelliğini ödünlemek istercesine, saldırganca kulaklarından fışkırıyordu. Ayaklı Çirkef takma adıyla yeniden vaftiz etmeden önce kendisi mi takmıştı Anayasacı Ayyaş adını Chirinos'a? Velinimet anımsamıyordu. Büyük olasılıkla evet. Gençliğinden beri takma adlar bulmakta ustaydı. İnsanlara yakıştırdığı bu acımasız takma adların birçoğu zamanla ete ve kemiğe bürünüp kurbanlarının asıl adlarını unutturuyordu. Senatör Henry Chirinos için de böyle olmuştu. Bütün Dominik Cumhuriyeti'nde, gazetecilerin dışında kimse onu adıyla tanımıyordu, herkes Anayasacı Ayyaş olarak biliyordu. Kulaklarına sığmayan yağlı kılları ellemeyi alışkanlık haline getirmişti. Hastalık derecesinde temizliğe düşkün olan Generalísimo, her ne kadar onun yanındayken kulaklarına dokunmayı yasaklamış olsa da işte gene yapıyordu. Bu iğrenç alışkanlığı başka kötü alışkanlıklar tamamlıyordu. Örneğin, burnundan kıl koparmak. Sinirliydi, çok sinirli. Generalísimo nedenini biliyordu. Şirketleriyle ilgili haberler olumsuzdu. Ama işlerin kötü gitmesi Chirinos'un suçu değildi. Neden, OEA'nın getirdiği yaptırımlardı; bütün bu yasaklar ülkenin soluğunu kesiyordu.

"Kulaklarınla ve burnunla oynamayı sürdürürsen kapıdakileri çağırır, seni dışarı attırırım," diye terslendi Trujillo. "Sana bu pislikleri yasaklamıştım. Sarhoş musun?"

Anayasacı Ayyaş, Velinimet'in masasının karşısında oturduğu koltukta doğruldu. Ellerini yüzünden çekti.

"Bir yudum içki almadım," diye özür diledi, ne yapması gerektiğini bilemiyordu. "Biliyorsunuz, gündüzleri ağzıma içki koymam. Yalnız akşamüstleri ve geceleri."

Generalísimo, Anayasacı Ayyaş'ın kılığının da tam bir zevksizlik örneği olduğunu düşündü. Üzerinde yanardöner parıltılı gri-yeşil bir takım elbise vardı. Şişman bedeni her giysisinin içinde oraya zorla, çekecekle sokulmuş gibi dururdu. Beyaz gömleğinin üstünde sarı puanlı mavimsi bir kravat sallanıyordu; kravatındaki yağ lekeleri Velinimet'in dikkatli gözlerinden kaçmadı. Tiksintiyle, yemek yerken nasıl lekelemiş olacağı geldi gözünün önüne. Senatör Chirinos yemek yerken sanki yanında oturanlar önündekini kaçıracaklarmış gibi ağzına koca koca lokmaları tıkıştırır, ağzı yarı açık çiğnerken yediklerinin yarısını sağa sola sıçratırdı.

"Yemin ederim, bir damla alkol yok kanımda," diye yineledi. "Kahvaltıda bir sade kahve içtim, o kadar."

Büyük olasılıkla doğruydu. Biraz önce odasına bir fili andıran iri gövdesini iki yana sallaya sallaya, bastığı yerden emin olmaya çalışarak yavaş yavaş girdiğini görünce sarhoş olduğunu düşünmüştü. Hayır, sarhoş değildi ama sarhoşluk içine işlemiş olmalıydı. Öyle içine işlemişti ki, ayık olduğu zamanlarda bile güvensiz ve titrek hareket ediyordu.

"Alkole yatırılmış gibisin, içmeden bile sarhoşsun," dedi Şef, yukardan aşağıya süzerek.

"Doğru," diye eliyle abartılı bir hareket yaparak hak verdi Chirinos. "Ben bir *poète maudit*'yim, Şef. Baudelaire ve Rubén Darío gibi, 'lanetli şair'."

Teni kül rengiydi. Çenesinin altından iki kat gerdanı sarkıyordu. Seyrek, yağlı saçları kafasına yapışmıştı; iki göz şişkin gözkapakları ardında içine gömülmüştü. Bir kaza sonucu yassılaşmış burnu, bir boksörün burnunu andırıyordu. Neredeyse dudaksız ağzı, küstah çirkinliğine bir de sapkınlık katıyordu sanki. Zaten eskiden beri karşısındakine rahatsızlık verecek derecede çirkindi. Arkadaşları bir mucize eseri sağ kurtulduğu kazadan sonra estetik ameliyatla biraz düzeleceğini sanmışlardı. Ama düzelecek yerde daha beter olmuştu.

Adının, Virgilio Álvarez Pina, Paíno Pichardo, Cerebrito Cabral (şimdilerde gözden düşmüş olan) ya da Joaquín Balaguer gibi Velinimet'in yakın çevresinde güvendiği kişiler arasında olması, Generalísimo'nun yardımcılarını seçerken kişisel zevklerini ve hoşnutsuzluklarını öne çıkarmadığının bir kanıtıydı. Henry Chirinos fiziği, pisliği ve davranışlarıyla her ne kadar Generalísimo'ya tiksinti verse de, iktidarının daha ilk günlerinden beri Trujillo'nun önemli görevler için güvenilir ve yetenekli kişilere tanıdığı ayrıcalıklardan bol bol nasibini almıştı. Üstelik bu özel kulübe alınanların en yeteneklilerinden biriydi. Avukattı, anayasa uzmanı olarak biliniyordu. Çok genç yaşında Agustín Cabral'le birlikte Trujillo Dönemi'nin anayasasını hazırlamışlardı, sonraki yıllarda da yapılan tüm düzeltmeler ve eklemeleri o kaleme almıştı. Uyum yasalarını ve olağan yasaları hazırlayan da oydu, rejimi yasallaştırmak için Kongre'nin aldığı tüm adli kararların tekliflerini o getirmişti Parlamento'ya. Latince sözcükler –sık sık Fransızca sözcükler de katardı– ve alıntılarla dolu söylevler vermede, yürütmenin en keyfi kararlarına güçlü hukuki bir görüntü vermede ya da Trujillo'nun onaylamadığı önerileri yıkıcı bir mantıkla tartışmada üzerine yoktu. Bir yasa kadar düzenli kafası hemen, Trujillo'nun, ister Sayıştay, ister Yüksek

Mahkeme, ister Meclis'ten geçmesi gereken herhangi bir kararına hukuki bir görünüm verecek argümanları bulup çıkartırdı. Şeytansı yeteneğiyle Trujillo Dönemi'nin yasal örümcek ağının büyük bölümünü bu şarlatan (bir keresinde, Trujillo'nun önünde en yakın dostu ve düşmanı Senatör Agustín Cabral ona böyle demişti) örmüştü.

Bütün bu niteliklerinden dolayı ömür boyu parlamenter Henry Chirinos, otuz yıllık dönem süresince ne kadar görev varsa üstlenmişti: milletvekilliği, senatörlük, Adalet Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi üyeliği, tam yetkili büyükelçilik ve ticaret ataşeliği, Merkez Bankası Müdürlüğü, Trujillo Enstitüsü Müdürlüğü, Dominik Partisi Merkez Komitesi üyeliği ve birkaç yıldır da, en güvenilir kişi olarak, Velinimet'in şirketlerinin müfettişliğini yapıyordu. Bu görevi nedeniyle Tarım, Ticaret ve Maliye bakanlıkları kontrolü altındaydı. Bu denli sorumluluk neden ünü bilinen bir alkol bağımlısına verilmişti? Çünkü hukukçuluğunun yanı sıra ekonomiden de iyi anlıyordu. Merkez Bankası Müdürlüğü sırasında ve kısa süreli Maliye Bakanlığı görevinde başarılı olmuştu: Çünkü, şu son yıllarda dört bir yandan döndürülmeye çalışılan dolaplar karşısında bu görevde tam güvenilir, ailenin kavgaları ve kargaşalarını idare edebilecek birine gereksinimi vardı Şef'in. Bu iş için de, bu alkole yatırılmış yağ topu biçilmiş kaftandı.

Nasıl olup da bu alkolik, yasal entrikalar çevirme yeteneğini ve çalışma kapasitesini yitirmemişti? Bu konuda Anayasacı Ayyaş yalnızca o sıralarda gözden düşmüş olan Anselmo Paulino'yla kıyaslanabilirdi. Ayaklı Çirkef hiç durmamacasına on-on iki saat sürekli çalışabilir, içip içip bir şarap fıçısına döner ama ertesi sabah taptaze ve aklı başında Kongre'de, bakanlıkta ya da Palacio National'da işinin başında olur, raporlar dikte eder, politik, hukuksal, ekonomik, anayasal konularda bütün

belagatini kullanarak söylevler verebilirdi. Üstelik şiirler, akrostişler, makaleler, tarih kitapları da yazıyordu. Ayrıca *El Caribe* gazetesindeki Halka Açık Tartışma sayfasının en sivri kalemiydi. Trujillo, Kamu Forumu'nda ortaya dökülen bütün zehri ona damıttırıyordu.

"İşler nasıl gidiyor?"

"Çok kötü, Şef." Senatör Chirinos derin bir soluk aldı. "Bu gidişle yakında şirketler can çekişiyor olacaklar. Böyle açık konuştuğum için beni bağışlayın ama bana sizi kandırayım diye aylık vermiyorsunuz. Yaptırımlar yakın zamanda kalkmazsa büyük felaketle karşı karşıya kalacağız demektir."

Şişkin çantasını açtı, içinden kâğıtlar, defterler çıkardı, Şef'in sahibi olduğu belli başlı şirketlerin durumunu incelemeye koyuldu. İncelemesine Dominik Şeker Şirketi'yle başladı, sonra Dominik Havayolları, çimento fabrikası, kereste ve bıçkı fabrikaları, ithalat-ihracat şirketleri ve ticari firmalarla sürdürdü. Adlar ve rakamlar, yalnızca yarım yamalak kulak veren Generalísimo'ya ninni gibi geldi, uykusunu getirdi: Atlas Comercial, Caribbean Motors, Compañia Anónima Tabacalera, Consorcio Algodonero Dominicano, Chocolatera Industrial, Dominicana Industrial del Calzado, Distribuidores de Sal en Grano, Fábrica de Aceites Vegetales, Fábrica Dominicana del Cemento, Fábrica Dominicana de Discos, Fábrica de Baterías Dominicanas, Fábrica de Sacos y Cordelería, Ferretería Read, Ferretería El Marino, Industrial Domínico Suiza, Industrial Lechera, Industria Licorera Altagracia, Industria Nacional de Vidrio, Industria Nacional del Papel, Molinos Dominicanos, Pinturas Dominicanas, Planta de Reencauchado, Quisqueya Motors, Rafinería de Sal, Sacos y Tejidos Dominicanos, Seguros San Rafael, Sociedad Inmobiliaria, *El Caribe* gazetesi. Ayaklı Çirkef, Trujillo ailesinin küçük ortak oldu-

ğu işletmeleri sona bırakmıştı, bunlarda bile "gelişmeler olumsuz"du. Velinimet'in bilmediği yeni bir şey söylememişti: Girdi ve yedek parça yokluğu nedeniyle üretimi durdurmamış olan işletmeler üretimlerini kapasitelerinin üçte biri, hatta onda birine dek düşürmüşlerdi. Kısaca, felaket kapıyı çalıyordu, hem de nasıl. Ama hiç değilse –Velinimet iç geçirdi– gringoların asıl bekledikleri darbe –petrolle otomobil ve uçak yedek parçalarının ülkeye girişini önlemek– gerçekleşmemişti. Johnny Abbes García nasıl beceriyorsa kaçak olarak Haiti sınırından bu malların girişlerini sağlıyordu. Pahalıya geliyordu ama fiyat farkını tüketici ödemiyordu, ödenekten karşılanıyordu. Devlet bu kan kaybına uzun süre dayanamazdı tabii ki. Döviz kısıtlaması ve ithalat-ihracatın dondurulmasıyla ekonomik yaşam durmuştu.

"Tek bir şirkette bile kazanç sağlanamıyor. Yalnız harcamalar var. Krizden hemen önce parlak durumda oldukları için hâlâ ayaktalar. Ama bu sonsuza dek böyle gitmez."

Bir başka uzmanlık alanı olan cenaze törenlerinde ağıt okurken yaptığı gibi ikiyüzlülükle ah ah, der gibi içini çekti.

"Ekonomik savaş bir yıldan fazla bir zamandır sürdüğü halde bir tek işçinin, rençberin ya da memurun işten atılmadığını hatırlatmak isterim. Bu şirketler ülke istihdamının yüzde altmışını sağlıyor. Durumun ciddiyetini düşünebiliyor musunuz? Abluka yüzünden bütün işletmeler neredeyse durmuşken Trujillo tek başına Dominikli ailelerin üçte birinin geçimini sağlayamaz. Yani..."

"Yani?..."

"Ya ortalık düzelinceye kadar giderleri düşürmek için personel indirimi yapmama izin verin..."

"Binlerce insanı işsiz bırakıp bir toplumsal patlamaya neden olmak mı istiyorsun?" diye sözünü kesti Tru-

jillo kararlı bir tavırla. "Başımdaki bir sürü soruna bir de bu belayı mı ekleyeceksin?"

"Olağanüstü durumlarda başvurulabilecek bir seçenek var," diye karşı çıktı Senatör Chirinos, şeytansı bir gülümsemeyle. "İçinde olduğumuz koşullar olağanüstü değil mi? Öyleyse tamam. İstihdamı ve ekonomik etkinliği garanti etmek için stratejik alanların yönetimini devlet üstlensin. Devlet, endüstri işletmelerinin, diyelim ki üçte birini, tarım ve hayvancılıkla uğraşan işletmelerin yarısını kamulaştırsın. Merkez Bankası'nda hâlâ bunu gerçekleştirmek için yeterli fon var."

"Bunu yapmakla elime ne geçecek ha!" diye sözünü kesti Trujillo, sinirli görünüyordu. "Merkez Bankası'ndaki dolarların benim hesabıma geçmesinin bana ne yararı olur?"

"Bundan sonra zararına çalışan üç yüz işletmenin kaybı sizin cebinizi yakmamış olur, Şef. Bir kez daha söyleyeyim, böyle devam ederse bütün bu işletmeler iflas eder. Bu teknik bir öneri. Ekonomik kuşatma yüzünden mal varlığınızın erimesini önleyecek tek çıkar yol, kaybı devletin hesabına geçirmek. Sizin batmanız kimsenin işine gelmez."

Trujillo kendini yorgun hissetti. Güneş her an biraz daha ısıtıyordu. Odasında onu ziyaret eden herkes gibi Chirinos da terlemeye başlamıştı. Durup durup rengi solmuş mavimsi bir mendille terini siliyordu. Herkes gibi o da Generalísimo'nun odasında havalandırma olsun isterdi. Ama Trujillo o yalancı soğuk havadan, o sahte atmosferden nefret ediyordu. Ancak çok fazla sıcak günlerde vantilatörü çalıştırıyordu, o kadar. Ayrıca hiç terlemeyen adam olmaktan gurur duyuyordu.

Bir süre düşünür gibi sessiz kaldı, yüzünü ekşitmişti.

"Sen de herkes gibi, o domuz kafanın içinde, bütün bu çiftliklere ve işletmelere kâr amacıyla el attığımı dü-

şünüyorsun," diye söylendi kendi kendine, yorgun bir ses tonuyla. "Sözümü kesme. Eğer bunca yıldır yanımda olan sen bile beni tanımadınsa ötekilerden ne bekleyebilirim? İktidarı zenginleşmek için mi istediğimi sanıyorsun?"

"Böyle olmadığını çok iyi biliyorum, Şef."

"Bilmem kaçıncı kez anlatmam mı gerekiyor? Eğer bu işletmeler Trujillo ailesinin olmasaydı bu kadar iş alanı yaratılmazdı. Ve Dominik Cumhuriyeti onu sırtladığım zaman olduğu gibi küçük bir Afrika ülkesinden farklı olmazdı. Hâlâ anlamadın mı?"

"Çok iyi anlıyorum, Şef."

"Benden bir şeyler aşırıyor musun?"

Chirinos bir kez daha kaykıldı oturduğu yerde, kül rengi suratı daha da koyu bir renk aldı. Gözlerini kırpıştırıyor, titriyordu.

"Siz ne diyorsunuz, Şef? Tanrı şahidim..."

"Biliyorum, biliyorum, yapmıyorsun," diye adamı sakinleştirdi Trujillo. "Elinde yapıp bozmak için bunca güç varken neden çalmıyorsun? Sadakatten mi? Belki. Ama daha çok korktuğun için. Biliyorsun ki çalacak olursan ve çaldığını öğrenirsem, seni Johnny Abbes'e teslim ederim. O da seni alır La Cuarenta'ya götürür, "Taht"a oturtur ve köpekbalıklarına atmadan bir güzel kızartır. SIM Müdürü ve adamları bayılırlar böyle görevleri üstlenmeye. Kontrol ettiğin şirketlerin yöneticileri, idarecileri, denetçileri filan da bu yüzden çalmıyorlar. Bu yüzden dakik ve iyi çalışıyorlar, bunun için şirketler büyüyüp gelişti ve böylece Dominik Cumhuriyeti modern ve zengin bir ülke oldu. Anladın mı şimdi?"

"Tabii Şef," diyerek gene yerinden sıçradı Anayasacı Ayyaş. "Çok doğru söylüyorsunuz."

"Oysa," diye devam etti Trujillo, Chirinos'un dediklerini duymamış gibi. "Aynı işi Trujillo ailesi için değil de Vicini'ler, Valdez'ler ya da Armenteros'lar için yapıyor

olsan çalardın. Ve eğer, şirketler devletin olsa çok daha fazlasını çalardın. O zaman doldururdun ceplerini, işte! Şimdi anlıyor musun, o şirketler, çiftlikler, hayvanlar neden benim?"

"Ülkeye hizmet etmek için olduğunu çok iyi biliyorum, Ekselâns," diye doğruladı Senatör Chirinos. Telaşlanmıştı, Trujillo adamın evrak çantasına nasıl sımsıkı sarıldığını, ses tonunun giderek daha fazla yılıştığını fark etti. "Tersini söylemek aklımdan bile geçmedi, Şef. Tanrı korusun!"

"Ama doğru, bütün Trujillo'lar benim gibi değil," derken Velinimet'in ses tonu yumuşamıştı. Yüzüne yazık, der gibi bir anlam vermişti. "Ne kardeşlerim, ne karım ne de çocuklarım paylaşıyor benim bu ülkeye olan tutkumu. Hepsi açgözlü. En kötüsü de, bu kadar işin arasında emirlerime uyup uymadıklarını kontrol etmek için bana zaman kaybettiriyorlar."

İnsanları yıldıran, gözlerini korkutan saldırgan bakışlarını takındı. Ayaklı Çirkef sandalyesinde küçüldükçe küçülüyordu.

"Ha, görüyorum, aralarından biri emirlerimi dinlemedi, öyle mi?" diye mırıldadı.

Senatör Henry Chirinos konuşmaya cesaret edemeden başıyla doğruladı.

"Gene yurtdışına döviz çıkarmaya mı kalktılar?" diye sordu, ses tonunu değiştirerek. "Kim? Kocakarı mı?"

Ter içindeki ablak surat yeniden doğruladı, ister istemez.

"Dün akşam, Şiir Gecesi sırasında beni bir kenara çekti," dedi ikircikli bir tavırla, sesini neredeyse duyulmayacak kadar alçaltmıştı. "Bunu kendisi için, çocukları için yapmadığını, asıl sizi düşündüğünü söyledi. Bir şeyler olursa size rahat bir yaşlılık sağlamak için. Doğru söylediğinden eminim. Size tapıyor."

"Ne istiyormuş?"

"İsviçre'ye para transfer etmek," dedi soluğu kesilerek. "Bu kez sadece bir milyon."

"Umarım, kendi iyiliğin için isteğini yerine getirmemişsindir," diye kestirip attı Trujillo.

"Dediğini yapmadım," diye kekeledi Chirinos, bedenini hafif bir titreme sarmıştı ve hâlâ telaştan doğru dürüst konuşamıyordu. "Baş nereye, ayak da oraya. Gerçi Doña María'ya saygım ve bağlılığım sonsuz ama size bağlılığım herkesten önce gelir. Böyle durumlar benim için çok nazik durumlar, Şef. İsteklerine olumsuz cevap verince Doña María'nın dostluğundan oluyorum. Bir hafta içinde ikinci kez benden istediğine hayır, demem gerekti."

Saygıdeğer Hanımefendi de mi rejimin çökmesinden korkuyordu? Beş ay önce Chirinos'tan İsviçre'deki hesabına beş milyon göndermesini istemişti, şimdi de bir milyon... Her an acele kaçması gerekebileceğini, rahat bir sürgün hayatını sağlama almak için yurtdışındaki hesaplarını şişkin tutması gerektiğini düşünüyordu herhalde. Tıpkı Pérez Jiménez, Batista, Rojas Pinilla, Peron gibi, tıpkı o pislikler gibi... Tamahkâr karı... Sanki sırtı pek değilmiş... Ama gözü doymuyordu. Gençliğinde de paragözdü, yaşlandıkça daha da beter oldu. Bütün bu paraları sanki öteki dünyaya götürebilecek. Kocasının otoritesine karşı çıkmayı göze aldığı tek konu buydu. Arkasından entrikalar çeviriyordu. İspanya'daki o evi, 1954'te Franco'ya yaptığı resmî bir ziyaretten sonra Trujillo'nun haberi olmadan, böyle satın almıştı. İsviçre'de, New York'ta o şifreli hesapları gizlice böyle açmış ve beslemişti. Bütün bunlardan Trujillo'nun sonradan, rastlantı eseri haberi olmuştu. İlk başlarda pek üzerinde durmamış, birkaç küfürle geçiştirmişti; daha sonra da menopoza girmiş resmî karısının kaprislerine omuz silkip düşünceli davranması gerektiğine karar vermişti.

Ama artık durum farklıydı. Şimdi, abluka kaldırılmadıkça Trujillo ailesi de dahil hiç kimsenin yurtdışına para çıkarmaması için kesin emir vermişti. Başta kaptan olmak üzere mürettebatın kaçmasına, gemiyi kendi kaderine terk ederek batırmalarına izin vermeyecekti. Lanet olsun, hayır, bırakmayacaktı peşlerini. Akrabalar, dostlar ve düşmanlar burada kalacak, her şeyleriyle savaşacaklar, gerekirse kemiklerini savaş meydanında bırakacaklardı. İşte o kadar! Tıpkı sevgili *marine*'ler gibi. Salak karı, pis açgözlü mendebur! Keşke onu boşayıp kollarına aldığı o güzel kadınlardan biriyle evlenseydi, ne iyi olurdu. Güzeller güzeli, uysal Lina Lovatón'la örneğin. Onu bile bu hayırsız uğruna feda etmişti. Bugün Saygıdeğer Hanımefendi'yi bir güzel haşlayıp ona Rafael Leonidas Trujillo Molina'nın ne Batista, ne domuz Pérez Jiménez, ne kokuşmuş Rojas Pinilla ne de briyantinlenmiş Peron olduğunu anımsatmalıydı. O, son yıllarını yurtdışında emekliye ayrılmış bir devlet adamı olarak geçirmeyecekti. Son dakikasına dek bir kabile, bir aşiret, bir karikatür olmaktan kurtarıp bir cumhuriyet yaptığı bu ülkede kalacaktı.

Anayasacı Ayyaş'ın hâlâ titrediğini fark etti. Ağzının kenarında hafiften köpükler oluşmuştu. Durmadan açıp kapattığı iki yağ topunu andıran gözkapaklarının ardından gözleri deli gibi bakıyordu.

"Başka bir şey daha mı var? Nedir, ne oldu?"

"Geçen hafta size İngiltere'de ve Hollanda'da Lloyd's of London'a satılan şeker için ödenecek bedeli bloke etmemelerini sağladığımızı bildirmiştim. Pek önemli bir tutar değil. Yedi milyon dolar kadar bir şey. Bundan sizin şirketlerinizin payına düşen dört milyon, geri kalanı iki şeker üreticisinin, Vicini ve Central Romana'nın. Sizin talimatınıza uyarak Lloyd's'a bu dövizi Merkez Bankası'na yatırmalarını söyledim. Bu sabah ikinci bir emir aldıklarını bildirdiler."

"Kimden?"

"General Ramfis'ten, Şef. Borcun tamamını Paris'e göndermelerini bildiren bir telgraf almışlar."

"Londra'daki Lloyd's da Ramfis'in sonradan verdiği emirlere uyan eşeklerle mi doluymuş?"

Generalísimo parlamamak için yavaş yavaş konuşuyordu. Bu tür aptallıklar çok zamanını alıyordu. Üstelik, başkalarının karşısında, çok yakını olsalar da, ailenin pisliklerinin ortaya dökülmesi canını sıkıyordu.

"General Ramfis'in isteğini henüz yerine getirmemişler, Şef. Biraz şaşırmışlar, beni de bu yüzden aradılar. Bir kez daha, paranın Merkez Bankası'na yatırılması gerektiğini yineledim. Ama General Ramfis'in elinde para çekmek için sizin verdiğiniz yetki belgesi var. Lloyd's'a bir yanlışlık olduğunu haber vermek doğru olur sanırım. Prestij meselesi, Şef."

"Söyle ona Lloyd's'u arasın ve özür dilesin. Hemen bugün."

Chirinos, rahatsız olmuş gibi koltuğunda kımıldadı.

"Siz emir verirseniz yaparım," diye mırıldandı. "Ama izin verirseniz sizden bir ricam olacak. Eski bir arkadaşın ricası. En sadık hizmetkârınızın ricası. Zaten Doña María'nın hıncını kazandım. Bir de büyük oğlunuzun düşmanlığını kazanmayayım."

Rahatsızlığını öylesine belli ediyordu ki, Trujillo gülümsedi.

"Ara onu, korkma. Henüz ölmeye hiç niyetim yok. Eserimi tamamlamak için on yıl daha yaşayacağım. İhtiyacım olan zaman bu kadar. Ve sen son güne kadar benimle olacaksın. Çünkü, çirkin, sarhoş ve pis olsan da en iyi yardımcılarımdan birisin." Durakladı, Ayaklı Çirkef'e bir dilencinin uyuz köpeğine baktığı sevecenlikle baktı ve kimsenin ağzından duymaya pek alışık olmadığı şu sözleri ekledi: "Keşke kardeşlerimden ya da oğullarım-

dan biri senin tırnağın kadar olabilse, Henry."

Senatör, ezilip büzüldü, ne diyeceğini bilemedi.

"Bu sözleriniz bütün uykusuz gecelerime değer," diye kekeledi, başını eğerek.

"Evlenmediğin, çocukların olmadığı için talihlisin," diye devam etti Trujillo. "Birçok kez sürgün vermemenin bir talihsizlik olduğunu düşünmüş olabilirsin. Saçma! Benim hayatımın en büyük yanlışı ailem. Kardeşlerim, karım, çocuklarım. Bu kadar felaketi bir arada gördün mü hiç sen? Akılları fikirleri içkide, parada, kadında. Bir tanesi olsun eserimi yaşatabilir mi? Ramfis ve Radhamés'in şu günlerde yanımda olmak yerine Paris'te polo oynuyor olmaları utanç verici değil mi?"

Chirinos, gözlerini yere dikmiş, ciddi bir ifadeyle kıpırdamadan, dayanışma içinde dinliyordu Şef'i. Kuşkusuz geleceğini tehlikeye atmaktan korktuğu için ağzını açıp Şef'in oğulları ve kardeşleri hakkında ne düşündüğünü söylemek istemiyordu. Trujillo'nun böyle acı düşüncelere daldığı pek sık görülen bir durum değildi. En yakınlarına bile ailesinden hiç söz etmezdi, hele eleştirerek asla.

"Emir hâlâ geçerli," diye hem ses tonunu hem de konuyu değiştirdi. "Yaptırımlar geçerli olduğu sürece hiç kimse ülke dışına para çıkarmayacak, hele hele bir Trujillo, hiç mi hiç..."

"Anlıyorum, Şef. Aslına bakarsanız, isteseler de çıkaramazlar. Ancak el çantalarında çıkarabilirler, bankalar zaten dış ülkelerle işlem yapmıyor. Mali işlemler ölü noktada. Turizm yok oldu. Rezervler her gün azalıyor. Bazı şirketlere devletin el koymasını tamamen saf dışı etmekte kararlı mısınız? Kötü durumda olanlar için bile düşünmez misiniz?"

"Bakarız," diye açık kapı bıraktı Trujillo. "Yazılı önerini bırak, üzerinde çalışırım. Acil bakmamız gereken başka hangi konu var?"

Senatör not defterini gözlerine yaklaştırarak baktı. Yüzüne trajikomik bir ifade geldi.

"ABD'de paradoksal bir durum var. Sözde dostumuz olanları ne yapacağız? Ülkemizi savunsunlar, diye ödeme yaptığımız senatörler, politikacılar, yandaşlarımız. Manuel Alfonso hastalanıncaya dek ödemeler sürdürüldü. O günden beri ödeme yapılmıyor. Aralarından bazıları kibarca bize şikâyetlerini ulaştırdılar."

"Kim durdurma emri verdi ki?"

"Hiç kimse, Şef. Sadece soruyorum. Bu iş için New York'ta ayrılan fonlar tükeniyor da. Yaptırımlar yüzünden yenilenemiyor. Ayda birkaç milyon peso tutuyor. Ablukanın kalkmasında etkili olamayan bu gringolara karşı böyle eli açık davranmayı sürdürecek misiniz?"

"Hepsi birer sülük, bunu öteden beri biliyordum," diyerek küçümseyen bir hareket yaptı Trujillo. "Ama aynı zamanda tek umudumuz. ABD'de politik durum değişecek olursa yaptırımların kaldırılmasında ya da yumuşatılmasında etkin olabilirler. Ve şu anda, hiç değilse Washington'ın satın aldığı şekerin parasını ödemesini sağlayabilirler."

Chirinos umutlu görünmüyordu. Dalgın, başını sallıyordu.

"Amerika el koyduğunun parasını verse bile pek işimizi görmez, Şef. Yirmi iki milyon dolar nedir ki? Sadece birkaç haftalık ana girdi ve temel ihtiyaç mallarının ithalatını karşılayabilir. Ama siz öyle karar verdinizse Konsolos Mercado ve Konsolos Morales'e bu asalaklara paralarını vermelerini söylerim. Yeri gelmişken Şef. New York'taki fonlar da dondurulabilir. Demokrat Parti'nin üç üyesinin verdiği öneri rağbet görürse Amerika'da ikamet etmeyen Dominiklilerin hesapları dondurulabilir. Biliyorum, Chase Manhattan ve Chemical'da anonim şirket olarak gözüküyorlar ama ya bu bankalar gizlilik

prensibini çiğneyecek olurlarsa? İzin verirseniz başka bir ülkeye transfer etmenizi öneririm. Kanada'ya ya da İsviçre'ye, örneğin."

Generalísimo midesinde bir yanma hissetti, nedeni öfke değildi, hayal kırıklığıydı. Uzun yaşamında yediği kazıklara sızlanmakla zaman kaybetmemişti hiç; ama BM'de her fırsatta lehinde oy veren ülkeye, ABD'nin bu yaptıkları onu isyan ettiriyordu. Adaya ayak basan bütün *Yankee*'leri birer prens gibi karşılayıp onurlandırmak ne işe yaramıştı?

"Bu gringoları anlamak zor," diye homurdandı. "Bana böyle davranmalarını aklım almıyor."

"Bu görgüsüzlere hiçbir zaman güvenememişimdir," dedi Ayaklı Çirkef de. "Hepsi aynı. Bu kovuşturmanın Eisenhower'ın marifeti olduğu bile söylenemez. Kennedy'ye de eziyet etmeyi sürdürüyor."

Trujillo kendini topladı –"Hadi bakalım, sıva kolları!"– ve bir kez daha konuyu değiştirdi.

"Abbes García, Piskopos Reilly'yi rahibelerin etekleri altına saklandığı yerden çıkarmak için her şeyi hazırlamış. İki önerisi var. Ülkesine geri göndermek ya da ders olsun, diye halkın entrikacı rahipleri linç etmesine izin vermek. Sen hangisini tercih edersin?"

"Hiçbirini, Şef." Senatör Chirinos da kendini toparlamıştı. "Benim ne düşündüğümü biliyorsunuz. Bu çekişmeyi yumuşatmak gerek. İki bin yıllık kiliseyi henüz kimse yenebilmiş değil. Baksanıza kiliseye karşı gelince Peron'un başına gelenlere."

"O da aynı şeyi söyledi bana, senin şimdi oturduğun koltukta oturuyordu," diye doğruladı Trujillo. "Senin tavsiyen bu, öyle mi? Yani bu deyyusların karşısında başımı eğmeli miyim?"

"Bağışlarla, yardımlarla satın alın, Şef," diye açıkladı Anayasacı Ayyaş. "Ya da, en kötü ihtimalle korkutun on-

ları ama tamiri mümkün olmayan bir şey yapmayın. Barışmak için kapıyı açık bırakmak gerek. Johnny Abbes'in önerisi bir intihar olur. Kennedy hemen *marine*'leri üstümüze salar. Benim düşüncem bu. Siz daha iyi karar verirsiniz. Ben kalemimle ve sözlerimle sizi savunurum. Her zaman olduğu gibi."

Ayaklı Çirkef'in şiir diliyle yaptığı küstahlıklar Velinimet'i eğlendiriyordu. Bu son küstahlığı üstüne çöken ağırlığı hafifletmiş, kaçan keyfini yerine getirmişti.

"Biliyorum," diye gülümsedi. "Bana sadıksın, bu yüzden tutuyorum seni. Aramızda kalacak, söyle bakayım, bir gün kaçman gerekirse dışarıda kaç paran var?"

Senatör sanki oturduğu koltukta diken varmış gibi üçüncü kez yerinde kaykıldı.

"Çok az, Şef. Yani görece demek istiyorum."

"Ne kadar?" diye yekindi Trujillo, sevecenlikle. "Ve nerede?"

"Dört yüz bin dolar kadar," diye itiraf etti, sesini alçaltarak. "İki ayrı hesapta. Panama'da. Ablukadan önce açmıştım, tabii ki."

"Beş para etmezsin," diye payladı Trujillo. "Bunca görevde bulundun, çok daha fazlasını biriktirebilirdin."

"Tutumlu birisi değilim, Şef. Ayrıca siz de biliyorsunuz, hiçbir zaman paraya değer vermedim. Her zaman yaşamak için yetecek kadar param oldu, o kadar."

"İçmek için, demek istiyorsun."

"İyi giyinecek, iyi yiyecek, iyi içecek, sevdiğim kitapları alacak kadar," diye doğruladı Senatör, gözlerini odanın duvar kaplamasında ve kristal avizede gezdirerek. "Tanrı'ya şükürler olsun yanınızda hep ilginç görevlerde bulundum. Bu parayı dağıtayım mı? Emir verirseniz hemen, bugün yaparım."

"Bırak dursun. Eğer sürgünde yardıma ihtiyacım olursa, imdadıma yetişirsin."

Keyifle güldü. Ama gülerken birden Casa de Caoba'daki ürkek kızı, insanı huzursuz eden, suçlayan tanığı anımsayınca yeniden keyfi kaçtı. En iyisi, bir kurşun sıkmak olurdu ya da nöbetçilere armağan etmek, onlar ister aralarında kura çeksinler, ister bildikleri gibi paylaşsınlar. Onu eziyet çekerken izleyen o aptal yüzün anısı ruhunu sızlatıyordu.

"Kim en tedbirli?" diye ortaya laf atarak huzursuzluğunu gizlemeye çalıştı. "Kim en fazla para çıkarttı dışarıya? Paíno Pichardo mu? Álvarez Pina mı? Cerebrito Cabral mi? Modesto Díaz mı? Balaguer mi? Kim? En çok istifleyen kim? Çünkü biliyorum, benim buradan mezarlığa gideceğime hiçbiriniz inanmadınız."

"Bilmiyorum, Şef. Ama izin verirseniz şunu söyleyeyim, bu saydıklarınızın dışarıda büyük miktarda paraları olacağını düşünmüyorum. Çok basit bir nedenle. Hiç kimse hiçbir zaman rejimin sona ereceğini, zor durumda yurtdışına çıkmamız gerekeceğini düşünmüyordu. Bir gün gelip de dünyanın güneşin etrafında dönmeyeceği kimin aklına gelir?"

"Senin," diye yapıştırdı Trujillo, gülümseyerek. "Bunun için paracıklarını Panama'ya gönderdin; benim ebedi olmayacağımı, entrikalardan birinin başarılı olacağını hesap ettin. Kendini ele verdin, budala."

"Hesabımdaki parayı hemen bugün yurda geri getireceğim," diye karşı çıktı Chirinos, yüzünü buruşturarak. "Merkez Bankası'nın döviz girişini gösteren makbuzlarını size göstereceğim. Bu paralar uzun süredir Panama'da. Diplomatik görevlerim sırasında biraz tasarruf fırsatı bulmuştum. Sizin hizmetinizde yurtdışına yaptığım yolculuklarda kullanmak için ayırmıştım, Şef. Hiçbir zaman fazla harcırah almadım."

"Korktun değil mi? Cerebrito'nun başına gelenler senin de başına gelir diye korktun." Trujillo gülümseme-

yi sürdürüyordu. "Şaka yaptım. Bana söylediğin sırrı unuttum bile. Hadi bakalım, başka hangi dedikodular var, anlat bana. Yatak odası dedikodularını öğrenmek istiyorum, politik dedikoduları boş ver."

Ayaklı Çirkef rahatlamıştı, gülümsedi. Ama o günlerde Ciudad Trujillo'nun alay konusu Almanya Konsolosu'nun, karısının onu aldattığını sanarak kadını bir güzel patakladığını anlatmaya başlar başlamaz Velinimet dalgınlaştı. En yakın yardımcıları ülke dışına ne kadar para çıkarmışlardı? Eğer Anayasacı Ayyaş yaptıysa hepsi yapmıştır. Gerçekten dört yüz bin dolar mı vardı hesabında? Öf, hepsi pislik! Bağlılık diye bir erdemden haberleri yoktu Dominiklilerin. Biliyordu. Otuz yıl boyunca yaltaklanmışlar, alkışlamışlar, tanrılaştırmışlardı onu; ama hele rüzgâr bir yön değiştirsin, hemen kılıçlarını çekerlerdi.

"Benim adımın baş harflerini kullanarak Dominik Partisi'nin sloganını kim uydurdu?" diye sordu. "*Rectitud, Libertad, Trabajo, Moralidad* (Doğruluk, Özgürlük, Çalışma, Töre). Sen mi, Cerebrito mu?"

"Hizmetkârınız, Şef," dedi Senatör Chirinos gururla. "Onuncu yıl kutlamaları içindi. Ama tuttu, yirmi yıl sonra slogan ülkenin bütün sokaklarında ve meydanlarında. Ve genelde evlerde..."

"Asıl Dominiklilerin bilinçlerine ve belleklerine kazınmalı," dedi Trujillo. "Bu dört kelime onlara verdiğim her şeyi özetliyor."

Ve tam bunlar ağzından çıktığı anda, başına bir balyoz inmiş, içine bir kurt düşmüştü. Gene olmuştu. Chirinos'un Trujillo Dönemi'ne yağdırdığı övgüleri anlayamadan, belli etmemeye çalışarak başını eğdi. Gözlerini dikerek dikkatini bir noktaya toplamak istiyordu. Heyecanla dikizledi. Dizlerinin bağı çözüldü. İşte oradaydı: Kara leke fermuarın çevresine yayılmış, sağ bacağına

doğru ilerliyordu. Hemen biraz önce başlamış olmalıydı, hâlâ ıslaktı. O anda duyarsız mesane hâlâ su salıyordu. Duymamıştı, duymuyordu. Bir öfke dalgasıyla sarsıldı. İnsanlara hükmedebiliyordu, üç milyon Dominikliyi dize getiriyordu ama bedeninin bir yerlerindeki büzgenine söz geçiremiyordu.

"Daha fazla dedikodu dinleyemem, zamanım yok," dedi gözlerini kaldırmadan. "Hadi git şu Lloyd's davasını hallet, bu parayı Ramfis'e göndermesinler. Yarın aynı saatte. Güle güle."

"Hoşça kalın, Şef. İzin verirseniz bu akşam Avenida' da görüşürüz."

Anayasacı Ayyaş'ın kapıyı kapattığını duyar duymaz Sinforoso'yu aradı. Yeni bir takım gri elbise ve iç çamaşırı getirmesini emretti. Ayağa kalktı, acele acele sağa sola çarparak banyoya gitti. Tiksinti duyuyor, tiksintiden başı dönüyordu. Tutamadığı çişiyle ıslanıp lekelenen pantolonunu, donunu ve atletini çıkardı. Gömleğinde leke yoktu ama onu da çıkardı, bideye oturdu. Dikkatle iyice sabunlandı. Kurulanırken bir kez daha bedeninin ona oynadığı bu oyuna küfretti. Birçok düşmana karşı savaş veriyordu, bir de ikide bir bu boktan büzgenle uğraşamazdı. Cinsel organını ve kasıklarını pudraladı, tuvalete oturup Sinforoso'yu beklemeye başladı.

Ayaklı Çirkef'le görüşmek onda yavan bir tat bırakmıştı. Söyledikleri doğru muydu? Sahtekâr kardeşleri, açgözlü vampir Saygıdeğer Hanımefendi, asalak oğullarının tersine, adam hiçbir zaman paraya önem vermemiş miydi gerçekten? İktidara hizmet etmek için gerekliydi para. Para olmasa ilk başlarda yolunu bulamazdı. San Cristóbal'in mütevazı mı mütevazı bir ailesinden geliyordu. Delikanlılığında temiz pak giyinebilmek için her türlü işi yapmak zorunda kalmıştı. Daha sonraları para etkin olmaya, engelleri yıkmaya, gerekli kişileri pohpoh-

lamaya ya da rüşvet vermeye ve işine engel olanları cezalandırmaya yaramıştı. O, daha nişanlılık günlerinde tutukevi gardiyanlarının üniformalarını yıkama işine giriştiği zamanlardan beri aklı fikri istifçilikte olan María'nın aksine, parayı biriktirmek için değil, dağıtmak için istiyordu.

Böyle olmasa halka bu kadar armağan dağıtır mıydı? Her 24 Ekim'de Dominikliler Şef'in doğum gününü kutlasınlar diye böylesine eli açık davranır mıydı? Bütün bu yıllar boyunca ne kadar para harcamıştı dağıttığı şekerler, çikolatalar, oyuncaklar, meyveler, giysiler, pantolonlar, ayakkabılar, bilezikler, kolyeler, içecekler, bluzlar, plaklar, *guayabera*'lar[1], iğneler, dergiler için. Yaş gününü kutlamak için saraya dek yapılan geçit törenlerinde milyonlarca peso harcamamış mıydı? Ya otuz yıldan beri haftada bir, hatta iki kez Saray'ın kilisesinde yapılan toplu vaftizlerde verdiği armağanlar. Her yıl en az yüzlerce yeni doğmuş bebeğin vaftiz babası olmamış mıydı? Bütün bunlar için milyonlar, milyarlar harcamamış mıydı? Verimli bir yatırımdı, hiç kuşkusuz. Bu, yönetimin ilk yıllarında aklına gelmişti. Dominiklilerin psikolojisini iyi biliyordu, tabii ki. Bir köylü, bir işçi, bir zanaatkâr, bir tüccarla hemşerilik ilişkilerine girmek, vaftizlerden sonra ellerine iki bin peso sıkıştırarak bir de sarılıp öperek zavallı adamın, kadının ona ömür boyu sadık kalmasını güvenceye alıyordu. Bolluk günlerinde iki bin peso. Vaftiz çocuklarının sayıları arttıkça, haftada yirmi, elli, iki yüze çıktıkça, armağanlar da –biraz Doña María'nın protesto çığlıkları yüzünden ama asıl 1955 yılındaki Özgür Dünya ile Barış ve Kardeşlik Fuarı'ndan sonra Dominik ekonomisinin çökmeye başlaması nedeniyle– kısıtlan-

1. (İsp.) Karayipli erkeklerin giydiği, genellikle beyaz ketenden, ceketle gömlek arası giysi. (Y.N.)

maya başlamıştı. Önce vaftiz edilen çocuk başına bin beş yüz pesoya düşmüş, sonra bin, beş yüz, en sonunda da iki yüz pesoya kadar inmişti. Şimdilerde Ayaklı Çirkef, yaptırımlar kaldırılıncaya kadar ya toplu vaftizlere son verilmesinde ya da sembolik bir armağan verilmesinde –örneğin bir küçük ekmek ya da çocuk başına on peso– ısrar ediyordu. Eşşoğlu eşek *Yankee*'ler!

Yeni iş alanları açmak ve ülkeyi geliştirmek, maddi kaynaklar yaratarak sağa sola armağanlar dağıtabilmek, böylece Dominiklileri memnun etmek için şirketler kurmuş, ticarete atılmıştı.

Sonra arkadaşları, yardımcıları ve ona hizmet verenlere *Quo Vadis*'teki Petronius gibi olağanüstü iyi davranmamış mıydı? Doğum günlerinde, düğünlerde, doğumlarda, görevlerini iyi yaptıklarında ya da sadece sadakate değer verdiğini göstermek için yüklü armağanlar vererek gırtlaklarına dek para denizinde yüzdürmüştü onları. Para, evler, çiftlikler, hisse senetleri armağan etmiş; çiftliklerine ve şirketlerine ortak etmiş, kazançları iyi olsun da devleti yolmasınlar diye yeni ticaret alanları açmıştı.

Kapının hafifçe vurulduğunu duydu. Elbise ve çamaşırlarıyla Sinforoso gelmişti. Gözlerini indirerek kapı aralığından getirdiklerini eline tutuşturdu. Yirmi yıldan fazla bir süredir yanındaydı bu adam. Orduda emir eriydi, sonra saraya getirerek vekilharçlığa terfi ettirdi. Sinforoso'dan yana hiç korkusu yoktu. Trujillo'yu ilgilendiren tüm konularda sağır, dilsiz ve kördü ve idrarını tutamamak gibi bazı özel konularda ağzından en ufak bir söz kaçırmanın onu varından yoğundan –ev, çiftlik, hayvanlar, kalabalık aile için büyük bir otomobil– hatta canından edeceğini anlayacak kadar burnu koku alıyordu. Bir bohça içinde bir kat elbise ve iç çamaşırı kimsenin dikkatini çekmezdi. Velinimet'in odasında, günde birkaç kez kıyafet değiştirdiğini herkes biliyordu.

Trujillo giyinirken Sinforoso –iri yapılı, asker tıraşlı, tertemiz üniformalı: siyah pantolon, beyaz gömlek, parlak beyaz düğmeli yelek– yere atılmış giysileri topluyordu.

"Bu iki terörist piskoposu ne yapmalıyım, Sinforoso?" diye sordu, pantolonunun düğmelerini iliklerken. "Ülkeden kovmalı mı? Hapse mi atmalı?"

"Öldürmeli, Şef," diye yanıtladı Sinforoso, ikircikllenmeden. "Herkes onlardan nefret ediyor, eğer siz öldürmezseniz, halk yapar bu işi. Kimse bu ülkeye ekmek yedikleri eli kesmek için gelen bu *Yankee*'yi ve İspanyol'u affetmez."

Generalísimo artık dinlemiyordu. Pupo Román'a haddini bildirmeliydi. Bu sabah, Johnny Abbes, Dış ve İçişleri bakanlarıyla görüştükten sonra San Isidro Hava Üssü'ne gitmesi gerekmişti. Ve orada midesini altüst eden manzarayla karşılaşmıştı. Hemen girişte, nöbetçilerin kontrol noktasından birkaç metre ötede, Dominik Cumhuriyeti bayrağı ve ambleminin altında, bir borudan sızan kapkara sular yolun kenarında çamurlara karışıyordu. Otomobilini durdurmuş, inip yakından bakmıştı. Bir kanalizasyon borusuydu, çevreye yoğun, pis – mendiliyle burnunu tıkamak zorunda kalmıştı– bir koku yayılıyordu ve bekleneceği gibi üzerinde bir sinek ve sivrisinek bulutu uçuşuyordu. Sızan sular birikiyor, gölcükler oluşturuyor, Dominik Cumhuriyeti'nin en önde gelen kışlasının havasını ve çevresini zehirliyordu. Öfkeden bedeninin korlaştığını duyumsamıştı. Üsse dönüp orada hazır bulunan şeflere ana avrat girişmemek için kendini zor tutmuştu. Bunun hesabını soracaktı. Silahlı Kuvvetler'i kokuşmuş, çevreye zarar veren, pis sular altında bir kurum olarak mı tanıtmak istiyordu? Hemen en baştakini cezalandırmak gerektiğine karar vermişti. Ve Pupo Román'a bu kanalizasyondan sızan sıvı halindeki boktan biraz tattıracaktı. Hemen aramayı aklına

koymuştu. Ama ofisine döndüğünde unutmuştu. Büzgeni gibi belleği de teklemeye mi başlamıştı? Lanet olsun! Bütün yaşamı boyunca en çok işine yarayan iki organı şimdi, yetmiş yaşında çürüğe çıkmıştı.

Giyinip kuşanmış olarak yeniden masasının başına oturdu. Telefonun ahizesini kaldırdı, doğrudan Genelkurmay Başkanlığı'na bağlanıyordu. General Román yanıtlamakta gecikmedi:

"Alo, evet? Siz misiniz Ekselans?"

"Bu akşam Avenida'ya gel," dedi kupkuru bir ses tonuyla, selamlama yerine.

"Tabii, emredin Şef." General Román'ın sesinde alarm çanları duyuluyordu. "Hemen şimdi saraya gelmemi ister misiniz? Bir şey mi oldu?"

"Ne olduğunu öğrenirsin," dedi, yavaşça. Yeğeni Mireya'nın kocasının sesindeki kuru tonu sezerek nasıl telaşlandığını gözünün önüne getirebiliyordu. "Herhangi bir yenilik var mı?"

"Her şey normal, Ekselans," diye yanıtladı telaşla General Román. "Bölgeler hakkındaki günlük raporu hazırlıyordum. Ama siz isterseniz..."

"Avenida'da," diye sözünü kesti ve telefonu kapattı. Bu konuşmanın Savunma Bakanı olacak bu salağın kafasında oluşturacağı soruları, varsayımları, korkuları, kuşkuları gözünün önüne getirince keyfi yerine geldi. Ne söylediler acaba Şef'e benim hakkımda? Düşmanlarım Şef'e ne dedikodu taşıdılar, nasıl kara çaldılar? Yoksa ben de gözden mi düştüm? Bana verdiği bir buyruğu yerine getirmedim mi acaba? Akşama dek cehennem azabıyla geçirecek gününü.

Ama bu düşünceler ancak birkaç saniyesini aldı, yeniden aklına o kızın sıkıcı anısı geldi. Anımsadıkları ruhunda öfke, hüzün, özlem karışımı yavan bir duygu bıraktı. Ve, işte o zaman geldi aklına: "Her derde deva!"

Gözlerinin önüne, ona verdiği zevkten dolayı binlerce kez teşekkür eden, kollarında zevkten eriyen, güzeller güzeli bir dişi getirdi. Böyle biri o budalanın şaşkın suratını silmez miydi kafasından? Evet, bu gece San Cristóbal'e, Casa de Caoba'ya gidecek, hakareti aynı yatakta, aynı silahlarla temizleyecekti. Bu karar –tılsımı bozmak için fermuarına dokundu– moralini yükseltti, günlük programını uygulamak için güç verdi.

9

"Segundo'dan yeni bir haber var mı?" diye sordu Antonio de la Maza.

Direksiyona doğru eğilmiş duran Antonio Imbert başını kaldırmadan yanıtladı.

"Dün gördüm. Artık her gün ziyaret etmeme izin veriyorlar. Kısa, yarım saatlik bir ziyaret. Ama kimi zaman, La Victoria'nın orospu çocuğu müdürünün canı isterse on beş dakikaya indiriyor ziyaretleri. Sırf ağzıma sıçmak için."

"Nasıl?"

Nasıl olabilirdi ki! Af vaatlerine inanıp Porto Riko'da, Ponce'de Ferré ailesinin yanındaki güzelim işini bırakıp ülkesine dönünce Puerto Plata'da, yıllar önce sözde bir sendikacıyı öldürmekle suçlanarak otuz yıl hapse mahkûm edilen biri kendini nasıl hissedebilirdi? Öldürdüyse bile rejim için öldürmüştü ama Trujillo onu beş yıldır hapiste çürütüyordu. Kendini nasıl hissediyordu acaba?

Ama Imbert yanıtlamadı, çünkü biliyordu, Antonio de la Maza, kardeşi Segundo'yla ilgilendiği için değil, bitip tükenmek bilmeyen bekleyişin verdiği sıkıntıyı hafifletmek için sormuştu soruyu. Omuz silkti:

"Segundo güçlüdür. Durumu kötüyse bile belli et-

miyor. Bazen bana bile moral verecek gücü buluyor kendinde."

"Bundan ona söz etmemişsindir herhalde."

"Tabii ki hayır. Hem dikkatli olmak gerektiğinden, hem de umutlanmasın diye. Ya başaramazsak?"

"Başaracağız," diye lafa karıştı, arka koltuktan Teğmen García Guerrero. "Teke gelecek."

Gelecek miydi? Tony Imbert saatine baktı. Evet, hâlâ geç değildi, gelebilirdi, umutsuzluğa kapılmanın âlemi yoktu. Çok uzun yıllardan beri sabırsız davranmamaya alışmıştı. Gençken evet, ne yazık ki sabırsızdı. Ve sabırsızlığı onu tüm bedeni ve ruhuyla pişmanlık duyacağı işler yapmaya sürüklemişti. 1949 yılında gönderdiği telgraf, örneğin. Puerto Plata vilayetinde vali olduğu sıralar, Horacio Julio Ornes'in komutası altında Trujillo karşıtları Luperón Sahili'ne çıkarma yaptıklarında öfkeden deliye dönmüştü. "Emir verin, Puerto Plata'yı ateşe vereyim, Şef." Hayatında ağzından çıktığı için en çok pişmanlık duyduğu cümle. Bu cümle bütün gazetelerde çıkmıştı. Generalísimo genç valinin ne denli inançlı ve fanatik bir Trujillo yanlısı olduğunu bütün Dominiklilerin bilmesini istiyordu. O şimdi uzakta kalan 1949 yılının 19 Haziranı'nda Horacio Julio Ornes, Félix Córdoba Boniche, Tulio Hostilio Arvelo, Gugú Henríquez, Miguelucho Feliú, Salvador Reyes Valdez, Federico Horacio ve diğerleri neden Puerto Plata'yı seçmişlerdi? Harekât büyük bir fiyasko olmuştu. İstilaya katılacak uçaklardan biri bile hedefine ulaşamamıştı ve Cozumel Adası'na dönmek zorunda kalmıştı. Horacio Julio Ornes ve arkadaşlarını getiren Catalina, Luperón'un çamurlu sularına iniş yapmayı becermişti ama çıkarmaya katılanların hepsi inemeden sahil korumalarının top ateşiyle paramparça olmuştu. Silahlı Kuvvetler'e bağlı güçler kısa sürede çıkarmacıları tutuklamışlardı. Bu olay Trujillo'ya o pek

sevdiği gösterilerden birini daha yapma fırsatı vermişti. Tutuklananlar arasında Horacio Julio Omes de vardı. Hepsini affetti, gücünün ve büyüklüğünün kanıtı olarak yeniden yurtdışına sığınmalarına izin verdi. Ama dışarıya karşı cömertlik gösterisi yaparken, Puerto Plata Valisi Antonio Imbert'le, aynı bölgenin ordu komutanı kardeşi Segundo Imbert'i azletmiş, hapse attırmış, burunlarından getirtmişti. Bir yandan da, sözde suç ortaklığı ettikleri gerekçesiyle birçok kişiyi tutuklattırmış, tutuklananlara işkence ettirmiş, birçoklarını da kurşuna dizdirmişti. "Suç ortağı olmayan suç ortakları," diye geçirdi içinden. "Çıkarma yaptıklarını gören herkesin onlara katılacağına inanıyorlardı. Aslında arkalarında kimse yoktu." Bu fantezi yüzünden kaç masum yaşamını yitirdi.

Bu geceki plan başarılı olmazsa, fiyaskoyu kaç masum başıyla öderdi? Antonio Imbert, Amadito ve Salvador Estrellá Sadhalá kadar iyimser değildi. Bu ikisi Antonio de la Maza aracılığıyla Savunma Bakanı General José René Román'ın da komplocular arasında olduğunu öğrendikleri günden beri, hele bir Trujillo ölsün, bütün işlerin tıkır tıkır yürüyeceğine inanıyorlardı. Çünkü askerler Román'ın emirlerini yerine getirecek, Teke'nin kardeşlerini tutuklayacaklar, Johnny Abbes'i ve en ateşli Trujillo yanlılarını öldürecek, siviller ve askerlerden oluşan bir cunta kuracaklardı. Özgürlüğe kavuşmanın sevinciyle halk sokaklara dökülüp *calle*'lerin peşine düşecekti. Böyle mi gelişirdi olaylar? Segundo'nun başına gelenlere neden olan o aptalca baskından sonra yaşadığı hayal kırıklıkları Antonio Imbert'i erken coşkulara karşı kuşkulu yapmıştı. O Trujillo'nun cesedini karşısında görmek istiyordu, gerisi pek umurunda değildi. Önemli olan bu ülkeyi bu adamdan kurtarmaktı. Bu engel ortadan kalktıktan sonra başlangıçta işler iyi gitmese de iyi günlere doğru kapı aralanmış olacaktı. Sağ kurtulamasalar da, bu

kadarı bile bu gece yapacaklarını geçerli kılıyordu.

Hayır, Tony, Victoria'daki haftalık görüşmelerde kardeşi Segundo'ya bu komplodan hiç söz etmemişti. Aileden, futboldan, bokstan konuşuyorlardı, Segundo, nereden buluyorsa buluyor, günlük hapishane hayatından fıkralar anlatıyordu; ama tek önemli konuya değinmekten ikisi de kaçınıyordu. Son görüşmelerinde vedalaşırlarken Antonio kulağına fısıldamıştı: "Değişecek, Segundo." İyi bir dinleyiciye, birkaç kelime yeter... Tahmin etmiş midir? Tony gibi Segundo da bir zamanlar coşkulu bir Trujillo yanlısıyken yediği darbelerden sonra Trujillo karşıtı olmuş, sonra da işi komploculuğa vardırmıştı. Epey bir zamandır da despotizme son noktanın ancak despotu yok etmekle konacağına karar vermişti, bunun dışında her şey boştu. Bu korkunç örümcek ağının tüm iplerini elinde tutan kişiyi tasfiye etmek gerekti.

"Hani o bomba işi vardı ya, bomba Teke'nin akşam gezisi sırasında Máximo Gómez'de patlasa ne olurdu?" diye hayal kurdu Amadito.

"Trujillo yanlıları gökyüzünde havai fişek gösterisi yapmış olurlardı," diye yanıtladı Imbert.

"Eğer nöbet günüme rastlasaydı havada uçanlardan biri de ben olurdum," diyerek güldü Teğmen.

"Cenazen için güllerden koskocaman bir çelenk yaptırırdım," dedi Tony.

"Ne plan ama," diye söze karıştı Estrellá Sadhalá. "Teke'yi ona eşlik edenlerin tümüyle uçurmak. Zalimlik bu!"

"Doğru ama senin o yalakalar arasında olacağını bilmiyordum. Üstelik, o günlerde seni pek tanımıyordum. Şimdi olsa daha bir iyi düşünürdüm."

"Oh be, rahatladım!" dedi Teğmen teşekkür yerine.

San Cristóbal yolunda bir buçuk saatlik bekleyiş süresince şimdi yaptıkları gibi birkaç kere sohbet etmeyi,

şakalaşmayı denemişlerdi ama hava hep gerginleşiyor, hepsi yeniden içine kapanıyor, sıkıntılarına, umutlarına, anılarına dalıyordu. Bir ara Antonio de la Maza radyoyu açtı ama La Voz del Trópico spikerinin tinselcilikle ilgili bir programı haber veren yavşak sesini duyar duymaz hemen kapattı.

Evet, Antonio Imbert iki buçuk yıl önce başarısızlıkla sonuçlanan bir planla Trujillo'yla birlikte, her akşamüstü Yüce Hanım, Doña Julia'nın evinden çıkıp Máximo Gómez'den ve Avenida'dan geçerek dikilitaşa dek Şef'e eşlik eden yağcıların hepsini havaya uçurmaya hazırdı. Ellerini en çok kana bulaştıranlar, en çok pisliğe batanlar hemen yanında yürüyenler değil miydi? Despot'un yanı sıra bir avuç kiralık katilin de kökünü kazımak ülke için iyi bir hizmet olurdu.

O suikastı yalnız başına, en yakın arkadaşı Salvador Estrellá Sadhalá'ya bile haber vermeden hazırlamıştı, çünkü her ne kadar Trujillo karşıtı olsa da Katolik inançları yüzünden El Turco'nun böyle bir planı kabul etmeyebileceğini düşünmüştü. Her şeyi kendi kafasında planlamış, hesaplamış, bütün olanaklarını, elindeki bütün kaynakları kullanmıştı. Ne kadar az kişi katılırsa planın başarılı olma olasılığının o denli yüksek olacağına inanıyordu. Yalnız son aşamada planına, daha sonraları "14 Haziran Hareketi" adını alacak olan örgüt üyelerinden iki genci katmıştı. Antonio Imbert bomba planını hazırladığı günlerde, 14 Haziran Hareketi henüz ne yapmaları gerektiğini pek bilemeden Despot'a karşı örgütlenmeye çalışan, öğrenciler ve genç profesyonellerden oluşmuş gizli bir gruptu.

Imbert'in planı basit ve kolay uygulanabilir bir plandı: Trujillo'nun hastalık derecesine varan bir dakiklikle gerçekleştirdiği günlük alışkanlıklardan yararlanmaktı. Yani Trujillo'nun Máximo Gómez ve Avenida'da yaptığı

akşam gezilerini kullanmak. Rejimin eski ve yeni önemli kişilerinin evlerinin sıralandığı bulvarı bir aşağı bir yukarı adım adım gezerek dikkatli bir inceleme yaptı Imbert. İki dönem kukla başkanlık yapan Hector Trujillo, namı diğer Negro'nun gösterişli evi. Şef'in her akşam ziyaret ettiği Yüce Hanım, Julia Ana'nın pembe konağı. Horoz dövüşü delisi, Nene takma adlı Luis Rafael Trujillo Molina'nın konağı. General Arturo Espaillat, namı diğer Navajita'nın konağı. Papalık Büyükelçiliği'ne komşu, halen kukla başkanlık görevini yerine getiren Joaquín Balaguer'in evi. Eskiden Anselmo Paulino'nun, şimdilerde Ramfis Trujillo'nun evlerinden biri olan saray yavrusu. Teke'nin kızı güzel Angelita ve kocası Albay Luis José León Estévez, namı diğer Pechito'nun köşkü. Cáceres Troncoso'nun evi ve Vicini hanedanının malikânesi. Radhamés Malikânesi'nin karşısında, Máximo Gómez'e bitişik, Trujillo'nun oğulları top oynasın diye, yaptırdığı *play*[1] ve bir zamanlar Teke'nin öldürttüğü General Ludovino Fernandéz'in evinin bulunduğu boş arsa. Konakların arasına, kaldırımın hemen kenarına yeşil boyalı tel örgülerle çevrili, yabani otlar bürümüş boş arsalar serpilmişti. Trujillo'nun her gün maiyetiyle birlikte geçtiği sağ kanatta ise Antonio Imbert'in saatlerce incelediği, yine tel örgülerle çevrili başka boş arsalar vardi. Nene Trujillo'nun evinin köşesinden başlayan arsanın tel örgülerini seçti. Müdürü olduğu Mezcla Lista tesislerinin (tesislerin sahibi Saygıdeğer Hanımefendi'nin kardeşi Paco Martínez'di) tel örgülerinin bir bölümünü yenilemek bahanesiyle aynısından on-on beş metre tel, telleri gerdirmek için gerekecek yeteri kadar içi boş direk satın aldı. İçleri boş direkleri bizzat kendisi seçti, bunları dina-

1. (İng.) Oyun, eğlence. (Y.N.)

mit kartuşlarıyla dolduracaktı. Mezcla Lista tesislerinin Ciudad Trujillo'nun dışında hammaddeyi çıkardıkları taşocakları vardı, oraya sık sık gidip geliyordu; dinamit kartuşlarını bulması zor olmadı. Kartuşları bürosunda sakladı. İşe hep herkesten önce geliyor, son memur gittikten sonra çıkıyordu.

Her şey hazır olduktan sonra, kendinden genç iki üniversite öğrencisi Luis Gómez Pérez ve Iván Tavárez Castellanos'la konuştu. Birincisi hukuk, ikincisi mühendislik okuyordu. Gizli Trujillo karşıtı grupta onunla aynı hücredeydiler. Her ikisini de uzun süre izledikten sonra ciddi, güvenilir, eyleme geçmeye hevesli olduklarına karar verdi. Teklifini ikisi de sevinerek kabul ettiler. Her seferinde değişik yerlerde, sekiz-on kişilik gruplar halinde toplanıp halkı Despot'a karşı nasıl eyleme hazırlayacaklarını tartıştıkları öteki grup arkadaşlarına plandan hiç söz etmemeye karar verdiler.

Beklediğinden çok daha iyi çıkan Luis ve Iván'la boruları kartuşlarla doldurdular, uzaktan kumandayı denedikten sonra ateşleyicileri bağladılar. Ne kadar zamana ihtiyaçları olacağını hesaplamak için işçiler ve memurlar çıkıp fabrika boşaldıktan sonra bir deneme yaptılar. Tel örgünün bir bölümündeki boruları söküp yerine içleri dinamit dolu yeni boruları yerleştirmek için beş saat kadar bir süre gerekiyordu. 12 Haziran'da her şey hazırdı. 15'inde, Trujillo'nun Cibao gezisi dönüşü harekete geçmeyi düşünüyorlardı. Sabahtan, eski tel örgüleri indirip –belediye işçilerinin mavi iş tulumlarından giyeceklerdi– yenilerini yerleştirmek için kamyon hazırdı. Patlamanın olacağı yere elli adım kadar ötede, Imbert'in sağdan, Luis ve Iván'ın soldan, uzaktan kumandayı ateşleyecekleri noktaları işaretlediler. Kısa aralıklarla ateşleyeceklerdi; birincisi tam boruların önüne geldiği anda Trujillo'yu öldürmek için, ikincisi işi sağlama bağlamak için.

Kararlaştırılan günden bir gün önce, 14 Haziran 1959'da, Küba'dan gelen, Dominik Havayolları'nın flamasını taşıyan, aynı renklere boyanmış, Trujillo karşıtı gerillaları getiren bir uçak Constanza tepelerine sürpriz bir iniş yaptı. Bu istilayı bir hafta sonra denizden Maimón ve Estero Hondo sahillerine yapılan çıkarma izledi. Başlarında Kübalı, sakallı kumandan Delio Gómez Ochoa'nın bulunduğu bu küçük müfrezenin Dominik topraklarına ayak basması rejimin içine kurt düşürdü. Saçma sapan, düzensiz bir girişimdi. Ülkedeki gizli karşıt grupların Küba'da hazırlananlardan en ufak bir bilgisi yoktu. Altı ay önce, Batista'nın düşüşünden bu yana Fidel Castro'nun Trujillo'ya karşı yapılacak devrime destek vereceği dedikoduları saplantı haline gelmiş, toplantıların baş konusu olmuştu. Yapılıp bozulan her planda, bir yandan av tüfekleri, tabancalar, eski tüfekler istiflenirken bir yandan da bu desteğin nasıl olacağı hesaplanıyordu. Ama Imbert'in bildiği kadarıyla, hiç kimse Küba'yla temasa geçmemişti ve 14 Haziran'da devrimcilerin çıkarma yapacağından kimsenin haberi yoktu. Küba'dan gelenler Constanza Havaalanı'ndaki birkaç nöbetçiyi etkisiz hale getirdikten sonra çevredeki dağlara yayıldılar; ama çıkarmayı izleyen birkaç gün içinde ya tavşan gibi avlanıp acımasızca hemen oracıkta öldürüldüler ya da Ramfis'in kumandası altında Ciudad Trujillo'ya götürülüp orada öldürüldüler (ama Kübalı Gómez Ochoa ve evlatlığı Pedrito Mirabal öldürülenler arasında değildi. Rejim tantanalı gösterilerine bir yenisini ekleyecek, bir süre sonra bu iki Kübalıyı Fidel Castro'ya iade edecekti).

Hiç kimse, çıkarmadan sonra hükümetin başlatacağı baskı rejiminin boyutlarını hesaplayamamıştı. Baskı, çıkarmayı izleyen haftalar ve aylarda azalacak yerde daha beter arttı. *Calié*'ler önlerine gelen şüpheliye el koyuyor, SIM'e götürüp orada işkenceden geçirerek –hadım et-

mek, kulak zarlarını patlatmak, Taht'a oturtmak– ad vermeye zorluyorlardı. La Victoria, La Cuarenta, El Nueve her iki cinsten gençler, öğrenciler, profesörler, memurlarla dolup taşıyordu. Tutuklananlardan birçoğu hükümetteki kişilerin çocukları ya da akrabalarıydı. Bu, Trujillo için büyük sürpriz olmuştu: Rejimden herkesten çok yararlananların çocukları, torunları, yeğenleri ona karşı olsunlar, böyle bir şey mümkün müydü? Soyadlarına, ak suratlarına, ortadirek giysilerine rağmen gözlerinin yaşına bakmadılar.

Kararlaştırılan suikast gününün sabahı *calié*'ler Luis Gómez Pérez ve Iván Tavárez Castellanos'u yakaladılar. Antonio Imbert, her zamanki gerçekçiliğiyle, bir yerlere sığınmasının imkânsız olduğunu anlamıştı. Bütün büyükelçiliklerin çevresi üniformalı polisler, askerler ve *calié*'ler tarafından kuşatılmıştı. İşkencelerde Luis ve Iván'ın ya da gizli grup üyelerinden bir başkasının, adını verebileceğini ve onu da aramaya geleceklerini düşünüyordu. O zaman da bu gece olduğu gibi ne yapması gerektiğini biliyordu: Onu almaya gelen *calié*'yi kurşun yağmuruna tutacaktı. *Calié*'ler onu delik deşik etmeden, hiç değilse birkaçını beraberinde öteki dünyaya götürmeye çalışacaktı. Onlara penseyle tırnaklarını söktürmeyecekti, dilini kestirmeyecekti, elektrikli sandalyeye oturtmalarına izin vermeyecekti. Öldürebilirlerdi, evet; ama eziyet edemeyeceklerdi, asla!

Bir bahane uydurup hiçbir şeyden haberleri olmayan karısı Guarina ve kızı Leslie'yi bir akrabalarının La Romana'daki çiftliğine yolladı. Elinde bir bardak romla oturup beklemeye başladı. Cebinde tabancası hazır duruyordu. Ama ne o gün, ne ertesi gün ne de daha sonraki günlerde *calié*'ler ne evinde ne de işyerinde göründüler. Her gün, hiç sektirmeden, bütün soğukkanlılığıyla, Mezcla Lista'daki işine gidip gelmeyi sürdürmüştü. Ne

Luis ve Iván ne de gizli gruptan tanıdıkları onu ele vermişlerdi. Suçlu suçsuz herkesi vuran, tutukevlerini dolduran baskıdan mucize eseri kurtulmuştu. Başarısız çıkarmadan esinlenerek sonradan 14 Haziran adını alan hareketin üyelerinin büyük bir bölümü orta sınıf ve geleneksel olarak Trujillo'yu destekleyen seçkin ailelerden geliyordu. Rejimin yirmi dokuz yıllık tarihinde ilk kez bu ailelerin bireyleri arasından bunca kişi tutuklanıyordu. Hareketin başını çekenlerden biri de Tony'nin kuzeni Ramón Imbert Rainieri –namı diğer Moncho– idi.

Neden kurtulmuştu? Luis'le Iván'ın –iki yıl sonra hâlâ La Victoria'nın zindanlarında sürünüyorlardı– yüreklilikleri ve adını unutan öteki 14 Haziran üyelerinin sayesinde, hiç kuşkusuz. Çünkü sıkılganlığı yüzünden Tony Imbert, Moncho'nun aracılığıyla katıldığı o toplantılarda çok az konuşurdu, daha çok dinler ya da en fazla tek heceli sözcüklerle açıklardı düşüncelerini. Sonra, Binbaşı Segundo'nun kardeşi olmak dışında, SIM'de fişlenmiş olma olasılığı yok gibiydi. Geçmişi temizdi. Yaşamı boyunca rejim için –Demiryolları İşletmeleri Denetçisi, Puerto Plata Valiliği, Ulusal Lotarya Genel Müdürlüğü Müfettişi, Nüfus İdaresi Müdürü, Trujillo'nun karısının kardeşinin fabrikası Mezcla Lista'nın müdürü– çalışmıştı. Neden şüpheleneceklerdi ki ondan?

14 Haziran'ı izleyen günlerde, geceleri fabrikada kalıp gerekli tedbirleri alarak kartuşları çıkardı, dinamiti yeniden taşocağına götürdü. Bu arada, Trujillo'yu ortadan kaldırmak için hazırlayacağı bir sonraki planı kiminle gerçekleştirebileceğini düşünüyordu. Bütün olanları (ve olamayanları) can dostu El Turco Salvador Estrellá Sadhalá'ya itiraf etti. El Turco, Máximo Gómez suikastını ona haber vermediği için Tony'ye kırılmıştı. Salvador da kendi kendine aynı sonuca varmıştı: Trujillo hayatta olduğu sürece hiçbir şey değişemezdi. Çeşitli suikast se-

çeneklerini gözden geçirmeye başladılar ama üçlünün öteki üyesi Amadito'nun yanında ağızlarını açmıyorlardı. Yaverlerinden birinin Velinimet'i öldürmek isteyeceğine ihtimal veremiyorlardı.

Aradan çok geçmeden Amadito'nun meslek hayatını sarsan o olay oldu. Terfi etmek için bir tutukluyu (eski sevgilisinin kardeşi olduğunu sanıyordu) öldürmesi gerekti. Böylece Amadito da ekibe katıldı. Kısa bir süre sonra Constanza, Maimón ve Estero Hondo çıkarmasının ikinci yılı dolacaktı. Daha kesin olarak söylemek gerekirse aradan bir yıl, on bir ay ve on dört gün geçmişti. Antonio Imbert saatine baktı. Geç olmuştu, artık gelmeyecekti.

Bu kısa sürede ne çok şey olmuştu Dominik Cumhuriyeti'nde, dünyada, onun özel yaşamında. Pek çok şey. 1960 yılının Ocak ayında gerçekleşen toplu baskınlarda 14 Haziran Hareketi'nden birçok genç kız ve delikanlı yakalanmıştı. Tutuklananlar arasında Mirabal kardeşler ve kocaları da vardı. Yine Ocak 1960'ta, piskoposların dikta rejimini suçlayan Piskoposluk Bildirisi'nden sonra Trujillo'yla eski ortağı Katolik Kilisesi'nin arası açılmıştı. Haziran 1960 Venezuela Cumhurbaşkanı Betancourt'a yapılan suikastın ardından Trujillo'nun en büyük müttefiki ABD de aralarında olmak üzere bütün ülkeler Trujillo'ya karşı harekete geçmişler, 6 Ağustos 1960'ta Kosta Rika Konferansı'nda Dominik Cumhuriyeti'ne ambargolar uygulanması için lehte oy kullanmışlardı. Ve 25 Kasım 1960'ta –Imbert o karanlık günü her anımsayışında olduğu gibi gene yüreği cız etti– üç kız kardeş –Minerva, Patria ve María Teresa Mirabal– kocalarını görmeye, tutuklu bulundukları Fortaleza de Puerto Plata Hapishanesi'ne gitmişlerdi. Dönerken, yolculuk ettikleri arabayı kullanan şoförle birlikte kuzeydeki sıradağların La Cumbre'ye yakın bir yerinde öldürülmüşlerdi.

Bu ani ve esrarengiz katliam bütün Dominik Cum-

huriyeti'nde kısa sürede duyulmuştu. Haber birkaç saat içinde ağızdan ağıza, evden eve ülkenin en uzak köşelerine dek yayılmıştı. Bu tür haberlere gazetelerde tek bir satırla yer verilmese de, insan tamtamlarıyla renkleniyor, öyküler kısalıyor ya da uzuyor, neredeyse olayla hiç ilgisi olmayan yeni yeni efsaneler, mitler, kurgular doğuyordu. Altı ay önce, Malecón'da Teke'yi bekledikleri yerden pek de uzakta olmayan bir yerde oturup konuştukları o geceyi anımsıyordu. Mirabal kardeşlerin öcünü de alacaklardı. Her akşam yaptıkları gibi –Tony, Salvador ve Amadito, o gece Antonio de la Maza da onlarla beraberdi– hem biraz hava almak hem de meraklı kulaklardan uzak sohbet etmek için korkuluk duvarına oturmuşlardı. O olağanüstü üç kız kardeşin Mirabal'lerin başına gelenler –sözde dağ yolunda bir otomobil kazasında ölmüşlerdi– hepsini çileden çıkarmış, midelerini bulandırmıştı.

"Babalarımızı, ağabeylerimizi, arkadaşlarımızı öldürüyorlardı. Şimdi de kadınlarımızı öldürmeye başladılar. Bizse kaderimize razı olmuş sıramızı bekliyoruz," demişti Imbert.

"Hiç de kaderimize razı değiliz, Tony!" diye homurdandı Antonio de la Maza. Restauración'dan yeni dönmüştü. Yolda, gelirken almıştı Mirabal'lerin ölüm haberini ve ötekilere o anlatmıştı. "Trujillo yaptıklarını ödeyecek. Hazırlıklar ilerliyor. Ama bu işi becermek gerek."

O günlerde suikastı, Trujillo'nun de la Mazaların çiftliklerinin bulunduğu Moca'ya yapacağı bir ziyaret sırasında gerçekleştirmeye hazırlanıyorlardı. OEA'nın rejimi dışlaması ve ekonomik abluka uygulamaya başlamasından sonra Trujillo ülkenin farklı bölgelerine geziler yapıyordu. Yörenin en önemli kilisesi, Sagrado Corazón de Jesús'ta bir bomba patlayacak ve Trujillo kilisenin avlusuna kurulan tribünden San Juan Bosco'nun menekşelerle örtülmüş heykelinin çevresinde toplanan halka söy-

lev verirken balkonlardan, terastan ve saat kulesinden üzerine kurşunlar yağacaktı. Imbert kiliseyi bizzat kendisi incelemişti. Ve gönüllü olarak, pusuya yatmak için saat kulesini seçmişti. Bu en tehlikeli noktaydı.

"Tony, Mirabal'leri tanıyordu," diye anlattı El Turco Antonio'ya. "Onun için böyle."

Arkadaş oldukları söylenemezdi, ama Mirabal'leri tanıyordu. Üç kız kardeşle ve Minerva'yla Patria'nın kocaları Manolo Tavares Justo ve Leonardo Guzmán'a zaman zaman, 14 Haziran Hareketi'nin tarihî Duarte Üçlüsü'nü örnek alarak oluşturduğu grup toplantılarında rastlamıştı. Üçü de, baskının her gün biraz daha bozguna uğrattığı heyecanlı ve farklı ama düzensiz ve pek etkili olamayan örgütün yöneticileriydi. Bu sonu belirsiz, güç dengeleri eşit olmayan kavgada kız kardeşlerin gösterdikleri atılganlık ve inanç Imbert'i çok etkilemişti. Özellikle de Minerva Mirabal. Tony Imbert katliamdan sonra kendi kendine Minerva Mirabal'i tanımadan önce bir kadının devrim için böyle kararlı çalışacağını hiç aklına getirmediğini itiraf etmişti. Bu kadın nereden buluyorsa silah, dinamit buluyor, molotofkokteylleri hazırlıyor, süngü tedarik etmek ve saklamak gibi erkeksi işleri beceriyordu; suikast, strateji ve taktik sözlerini ağzından düşürmüyordu. Tüm soğukkanlılığıyla, militanlara SIM'in eline düşecek olurlarsa işkence altında arkadaşlarını ele vermek tehlikesiyle karşı karşıya kalmamak için zehir içerek kendilerini öldürmeleri gerektiğini söylüyordu.

Minerva bütün bunlardan söz ederken en iyi biçimde nasıl gizli propaganda yapılacağını ya da üniversite öğrencilerinin nasıl örgüte girmeye ikna edileceğini anlatırken herkes kulak kesiliyordu. Çok zekiydi ve her şeyi çok açık, kolay anlaşılır biçimde anlatıyordu. İnancı çok güçlüydü, belagati sayesinde inancını çevresindekilere de bulaştırıyordu. Ayrıca, simsiyah saçları, simsiyah

gözleri, zarif yüz hatları, incecik burnu ve ağzı, mat teniyle tam bir çelişki oluşturan bembeyaz dişleriyle çok güzeldi. Sade ve ciddi giysiler içinde bile güçlü bir kadınsılık, zarafete sahipti; hareketlerinde ve gülümsemesinde doğal bir koketlik vardı. Tony onu boyalı makyajlı gördüğünü anımsamıyordu. Evet, çok güzeldi ama hiçbir zaman yoldaşlarından biri ona iltifat etmeye ya da Dominikliler arasında, hele aynı idealde birleşmiş, aynı tehlikeleri paylaşan gençler arasında, alışılmış, normal, hatta biraz da zorunlu şakalardan birini yapmaya cesaret edemezdi. Minerva Mirabal'in zarif görünüşünde ne vardı bilmiyordu ama bir şey, erkeklerin başka kadınlarla kurdukları ilişkiyi onunla kurmalarına engel oluyordu.

Daha o günlerde, Trujillo'ya karşı verilen gizli savaşın daracık evreninde bir efsaneye dönüşmüştü Minerva Mirabal. Söylentilerin hangisi doğruydu, hangisi abartıydı, hangisi uydurmaydı? Kimse o derin, küçümseyici bakışlara ve zaman zaman karşıtını susturuveren çıkışlardan birine hedef olmamak için sormaya cesaret edemiyordu. Genç kızlığında, onunla dansa kalkmayı reddederek Trujillo'yu bozum ettiği söyleniyordu. Bu yüzden babası, Ojo de Agua belediye başkanlığından alınmış, işinden olmuş, hapse atılmıştı. Kimilerine göreyse dansa kalkmış, ancak dans sırasında ya Trujillo kıza eliyle sarkıntılık ettiği ya da kaba bir şey söylediği için tokadı yemişti. Birçokları buna pek ihtimal vermiyordu (hâlâ hayatta olmazdı, oracıkta öldürür ya da öldürtürdü) ama Antonio Imbert, Minerva'nın bunu bile yapabileceğine inanıyordu. O tokat olayı doğru olmasa bile, daha Minerva'yı ilk gördüğü ve dinlediği günden beri, bunu yapabilecek karakterde olduğunu düşünmüştü. Ona saygısızlık edeni, bu kişi Trujillo bile olsa tokatlayabileceğini anlamak için Minerva Mirabal'i birkaç dakika görüp dinlemek (örneğin, soğukkanlı bir doğallıkla militanları psi-

kolojik olarak işkenceye hazırlamanın gerekliliğini anlatırken) yeterliydi. Birkaç kez tutuklanmıştı, o günlerde gösterdiği cesaretle ilgili de birçok öykü anlatılırdı. Önce La Cuarenta'da, sonra La Victoria'da yatmıştı. La Victoria'da ekmek ve solucanlı suya mahkûm edilince açlık grevi yaparak direnmişti. Bu tutukevinde Minerva'ya çok kötü davranıldığı söylenirdi. Ama o hiçbir zaman hapishane günlerinden, işkencelerden, Trujillo karşıtı olduğu günden beri ailesine yapılan eziyetler ve tehditlerden söz etmezdi. Zaten pek az olan malları elinden alınmış, ev hapsi verilmişti. Diktatörlük Minerva'nın hukuk öğrenimi yapmasına izin vermişti; ama okulu bitirince avukatlık ruhsatı vermeyerek –iyi planlanmış bir öç alma– cezalandırmıştı. Böylece mesleğini icra edemeyecek, yaşamını kazanamayacaktı. Böyle mahkûm ediliyordu. Genç yaşında düşlerini gerçekleştirmesine izin verilmiyor, beş yıllık üniversite öğrenimi boşa gitmiş oluyordu. Ama bunların hiçbiri onu yıldırmamıştı. Yorgunluk nedir bilmeden çalışan, herkese cesaret veren bir motor, geleceğin genç ülkesinin –Imbert kendi kendine birçok kez böyle demişti– öncüsüydü. Bir gün Dominik Cumhuriyeti'nin olacağı gibi güzel, coşkulu, idealistti...

Utandığını hissetti, gözleri doluyordu. Bir sigara yaktı, arka arkaya birkaç soluk çekti, dumanı ay ışığının oynaştığı denize doğru üfledi. Artık esinti kalmamıştı. Çok seyrek aralıklarla Ciudad Trujillo yönünden gelen otomobillerin farları görününce dördü de yerlerinde doğruluyor, geriliyor, başlarını uzatıyor, dikkat kesiliyorlardı. Ama otomobil yirmi-otuz metre kadar yaklaşınca Chevrolet olmadığını görüp hayal kırıklığıyla yeniden gevşiyorlardı.

Aralarında duygularını en iyi dizginleyen Imbert'ti. Öteden beri az konuşurdu ama son yıllarda tek başına Trujillo'yu öldürme fikri iyice kafasına yerleştiğinden

beri daha da suskunlaşmıştı. Hiçbir zaman çok arkadaşı olmamıştı. Son aylarda günlük yaşamı Mezcla Lista Fabrikası'ndaki bürosu, evi, Estrellá Sadhalá ve Teğmen García Guerrero'yla yaptıkları toplantılar arasında geçiyordu. Baskı, 14 Haziran Hareketi'nin kökünü kazımıştı. Kaçıp kurtulabilenler aile hayatına sığınıp göze batmamaya çalışıyordu. Belli aralıklarla bir soru kafasını kurcalayıp duruyordu: "Ben neden tutuklanmadım?" Bu belirsizlik kendisini kötü hissetmesine neden oluyordu, sanki kendini suçlu hissediyor, sanki o özgür olmanın keyfini sürerken başkalarının Johnny Abbes'in elinde eziyet çekmelerinin sorumlusu kendisiymiş gibi bir duyguya kapılıyordu.

Yarım bir özgürlüktü yaşadığı. Gençliğinden beri klanın fabrikalarından birinde çalışmıyor muydu? Ne tür bir hükümete hizmet ettiğinin bilincine vardığından beri bir tutsak olduğunu düşünüyordu. Belki de her attığı adımın kontrol edilmesinden, bütün devinimlerinin, izlemesi gereken yolun önceden çizildiği duygusundan kurtulmak için o denli sıkı sarılmıştı Trujillo'yu yok etme fikrine. Onun rejimden soğuma süreci yavaş ve gizli gizli gerçekleşmişti. Kardeşi Segundo'nun politik kavgalarından çok önce başlamıştı. Segundo, Antonio'dan çok daha ateşli bir Trujillo yanlısıydı ilk başlarda. Yirmi-yirmi beş yıl önce çevresindekiler arasında kim değildi ki? Herkes Teke'nin vatanı kurtaracağına inanıyordu. Toprak ağaları arasındaki çatışmalara, Haiti'nin istila tehlikesine ve ABD'ye olan bağımlılığa hep Trujillo son vermemiş miydi? O zamanlar ABD, Dominik gümrüklerini kontrol ediyor, ülkenin bir parası olmasını engelliyordu. ABD onayı olmadan Dominik bütçesi onaylanamıyordu bile. Ne kadar onur kırıcı bir durumdu bu. Trujillo ama iyi ama kötü, ülkenin başına bir hükümet getirmişti. Bütün bunlara karşı istediği kadınları düzmesinin ne önemi vardı?

Ya da, fabrikaları, çiftlikleri, hayvanları olması, ceplerini doldurması o kadar önemli miydi? Bir yandan da ülkenin millî gelirini artırmıyor muydu? Karayipler'in en güçlü silahlı kuvvetlerini kazandırmamış mıydı ülkeye? Tony Imbert de yirmi yıl önce bütün bunları söylemiş, savunmuştu. Bu yüzden şimdi karnına sancılar saplanıyordu.

Kuşkulanmaya, tahmin yürütmeye, rejime ters düşmeye ne zaman başlamıştı? Artık anımsamıyordu. Katı ama yaratıcı, sıra dışı bir devlet başkanının yönetiminde hızlı adımlarla ilerleyen ülke görünümü arkasında yok edilen, yıkılan, kandırılan insanlar gösterisi sahnelenmiyor muydu, propaganda ve şiddetin yücelttiği koskocaman bir yalan yok muydu? Sürekli damlayan damlacıklar, damlaya damlaya Trujillo yanlılığında gedikler açmıştı. Puerto Plata Valiliği'ni bıraktığında yüreğinin derinliklerinin gizli bir köşesinde, artık Trujillo yanlısı olmadığını biliyordu; rejimin yozlaşmış bir diktatörlük olduğuna içtenlikle inanmaya başlamıştı. Bundan kimseye söz etmedi, karısı Guarina'ya bile. O herkese karşı hâlâ bir Trujillo yanlısıydı, gerçi kardeşi Segundo, kaçıp kendi isteğiyle Porto Riko'ya sığınmıştı ama rejim "büyüklük göstermiş", Antonio'ya iş vermişti; hem de (Bundan büyük güven gösterisi olabilir miydi?) Trujillo ailesine ait bir kuruluşta.

Onu Trujillo'yu ölüme mahkûm etmeye –tabii yüreğinin en gizli köşesinde– götüren yıllardır duyduğu bu huzursuzluk olmuştu. Başka şeyler düşünüp her gün düşündüğünün tam tersini yapmak. Trujillo yaşadığı sürece onun gibi birçok Dominiklinin de kendinden nefret etmeye, her an yalan söylemeye, herkesi kandırmaya zorlandığından emindi. Kamusal bir yalan ve dile getirilmesi yasaklanan özel bir gerçekle yaşamaya mahkûmdular.

Karar vermek iyi gelmiş, moralini yükseltmişti. Gerçek duygularını başka biriyle paylaşmak, sıkıcı ikili yaşa-

mının sonu oldu. Salvador Estrellá Sadhalá'yla dostluğu sanki gökten inen bir nimetti. Ona istediği gibi içini dökebiliyordu. Tony Imbert, El Turco gibi davranışlarını dürüstlük ve ahlaksal bütünlükle dinsel inançlarına uydurabilen bir başka kişi daha tanımıyordu. Böylece Salvador Estrellá, Tony Imbert'in en yakın dostu olmaktan da öte, onun için bir model olmuştu.

El Turco'yla yakınlaşmalarından kısa bir süre sonra Imbert, kuzeni Moncho aracılığıyla yeraltı örgütünün toplantılarına katılmaya başladı. Gerçi, bu toplantılardan çıkarken bu delikanlılarla genç kızların özgürlüklerini, geleceklerini tehlikeye atsalar da Trujillo'ya karşı nasıl bir mücadele vermeleri gerektiğini bilmedikleri duygusuna kapılıyordu. Gene de binbir dolap çevirerek şifrelerle haberleşerek bilmediği bir eve –hep bir başka ev– gitmek, onlarla bir-iki saat birlikte olmak yaşamına anlam vermiş, vicdanını rahatlatmıştı.

Tony yavaş yavaş, tatsız bir sürprizle karşılaşmaması için Guarina'ya, her ne kadar göstermese ve herkes aksini düşünse de, artık Trujillo yanlısı olmadığını, hatta gizli gizli hükümet karşıtı çalışmalara katıldığını anlatmaya başlamıştı. Karısı şaşırmıştı ama onu caydırmaya kalkmamıştı. Segundo gibi onu da tutuklayıp otuz yıla mahkûm ederler, daha da kötüsü öldürürlerse kızları Leslie'ye ne olur, diye sormamıştı.

Bu akşamki planlardan ne karısının ne de kızının haberi vardı, El Turco'nun evinde kâğıt oynadıklarını sanıyorlardı. Başarısız olurlarsa onlara ne olurdu acaba?

"Sen General Román'a güveniyor musun?" diye sordu birden, kendini başka şeyler düşünmeye zorlayarak. "Bizden biri olduğundan emin misin? Trujillo'nun yeğeninin kocası, Şef'in en sevdiği yeğenleri General José Trujillo ve General Virgilio Trujillo'nun kız kardeşinin kocası bizimle olmayı nasıl kabul etti?"

"Bizimle olmasaydı şimdi hepimiz La Cuarenta'da olurduk," dedi Antonio de la Maza. "Bizimle ama bir koşulu var: Önce cesedi görmek istiyor."

"İnanmak zor," diye mırıldadı Tony. "Savunma Bakanı bununla ne kazanacak? Ama kaybederse çok şey kaybeder."

"Trujillo'dan senden benden çok daha fazla nefret ediyor," diye karşı çıktı Antonio de la Maza. "Seçkinlerin birçoğu gibi. Trujilloculuk bir sırça kale. Göreceksin, nasıl yerle bir olacak. Pupo Román birçok subayı da yanına aldı, ondan emir bekliyorlar. Bu emri verince yarın bu ülke bambaşka bir ülke olacak."

"Tabii eğer Teke gelirse," diye homurdandı Estrellá Sadhalá, arka koltukta.

"Gelecek, El Turco, gelecek," diye bir kez daha yineledi Teğmen.

Antonio Imbert yeniden düşüncelere daldı. Yarın sabah güneş doğduğunda bu topraklar, onun ülkesi, kurtulmuş olacak mı? Bütün kalbiyle istiyordu bunu, ama şu anda, olaydan birkaç dakika önce bile inanmak zordu buna. General Román'dan başka kaç kişi katılıyordu komploya? Hiçbir zaman öğrenmek istemedi. Onlardan başka katılan dört-beş kişi daha olduğunu biliyordu, ama çok daha fazlaydılar aslında. Bilmemek daha iyiydi. Hareketi tehlikeye atmamak için komplocular az şey bilmelerinin daha doğru olduğuna inanıyorlardı. Antonio de la Maza'nın açıklamalarını dikkatle dinlemişti. Despot'u öldürürlerse Silahlı Kuvvetler'in başı iktidara sahip çıkmaya söz vermişti. Teke'nin yakın ailesi ve ileri gelen Trujillo yanlıları yakalanacak, gerekirse bir karşıt hareket başlatmadan, öldürüleceklerdi. Neyse ki iki oğlu, Ramfis ve Radhamés Paris'teydiler. Antonio de la Maza kaç kişiyle konuşmuştu? Son aylarda o bitip tükenmek bilmeyen toplantılarda Antonio zaman zaman ağ-

zından ilişkilerle ilgili imalı, üstü kapalı sözler kaçırıyordu, bu da komployа pek çok kişinin katıldığını düşündürüyordu. Tony güvenlik önlemlerini öylesine abartıyordu ki, bir gün Salvador, Juan Tomás Díaz'ın evindeki bir toplantıda, Antonio de la Maza ile Imbert'i aralarına almak istemeyen bir grup komplocuyla nasıl tartıştıklarını anlatmaya başlayınca onu bile susturmuştu. Bu komplocular Tony'nin Trujillo yanlısı geçmişi yüzünden güvenilir olmadığını düşünüyorlardı. Aralarından biri Trujillo'ya Puerto Plata'yı yakmayı önerdiği o ünlü telgrafı anımsatmıştı. ("Ölünceye dek ve hatta ölümümden sonra bile peşimi bırakmayacak," diye geçirdi içinden.) El Turco ve Antonio, Tony için kendilerini ateşe atacaklarını söyleyerek itiraz etmişlerdi. Tony, Salvador'un daha fazla olayın ayrıntılarını anlatmasına izin vermemişti:

"Bilmek istemiyorum, El Turco. Beni iyi tanımayanlar neden bana güvensinler ki... Sonuçta, doğrudan ya da dolaylı olarak bütün ömrüm boyunca Trujillo'ya çalıştığım doğru."

"Peki ben ne yapıyorum?" diye karşı çıktı El Turco. "Dominiklilerin yüzde otuzu ya da kırkı ne yapıyor? Biz de ya Trujillo'nun şirketlerinde ya da resmî kuruluşlarda, ki o da aynı şey, çalışmıyor muyuz? Yalnızca gerçekten çok çok zenginlerin Trujillo için çalışmama gibi bir lüksleri var."

"Onların bile yok," diye geçirdi içinden Antonio. Zenginler de, zenginliklerini sürdürmek istiyorlarsa Şef'le ortak olmak zorundaydılar. Ya şirketlerinin yarısını ona satmaları ya da onun şirketlerinin yarısını satın almaları gerekiyordu. Ve böylece Şef'in gücüne güç katarak onu daha da büyütmeye mecburdular. Gözleri yarı kapalı, denizin sesini dinleyerek Trujillo'nun herkesi, er ya da geç, suç ortağı yapmayı başardığı şeytansı sistemini düşündü. Sürgündekilerden (o da her zaman değil) ve ölülerden

başka kimse kurtulamıyordu bundan. Ülkede, bir şekilde, herkes rejimin bir parçası olmuştu; bir parçasıydı ya da hâlâ olmadıysa da olacaktı. Álvaro Cabral'in ("En akıllı ve yetenekli Dominiklilerden biri," dedi kendi kendine) bir söylevinde söylediği bir cümle belleğine kazınmıştı:

Bir Dominiklinin başına gelebilecek en kötü şey akıllı ve yetenekli olmak. Çünkü, er ya da geç Trujillo bu Dominikliyi rejime ve kendisine hizmet etmeye çağıracaktır ve o zaman hayır demesine izin verilmez.

Bu sözleri doğrulayan en iyi örnek Cabral'in kendisiydi. Trujillo'nun tayin ettiklerine itiraz etmeyi hiçbir zaman aklından geçirmemişti. Estrellá Sadhalá'nın dediği gibi, Tanrı'nın insanlara lütfettiği "özgür irade"yi Teke, ellerinden almıştı.

El Turco'nun tersine, Antonio Imbert'in yaşamında din hiçbir zaman önemli bir yer işgal etmemişti. O da bütün Dominikliler gibi Dominik usulü bir Katolik'ti. Herkesin yaşamında iz bırakan bütün dinî törenlerden –vaftiz, konfirmasyon, Komünyon ayini, Katolik okul, kilisede evlenmek– nasibini almıştı; hiç kuşkusuz gömülürken de bir papaz vaaz verecek ve onu kutsayacaktı. Ama hiçbir zaman bilinçli bir dindar olmamış; din, günlük yaşamını etkilememiş, Salvador'un yaptığı gibi davranışlarının dinin emirlerine uyup uymadığını doğrulamaya kalkışmamıştı. Salvador'un dindarlığı hastalık derecesine varıyordu.

Ama, şu "özgür irade" konusu kafasını kurcalıyordu. Belki de bu yüzden Trujillo'nun ölmesi gerektiğine karar vermişti. Kendisinin ve bütün Dominiklilerin, hiç değilse yaşamlarını sürdürmek için yapacakları işi seçmek yetisine sahip olabilmeleri için. Tony, özgür iradenin ne demek olduğunu bilmiyordu. Belki çocukluğunda biliyordu da sonradan unutmuştu. Çok hoş bir duygu olmalıydı. Bir fincan kahvenin ya da bir kadeh romun tadı

başka gelirdi herhalde insan özgür iradesiyle hareket edebildiğinde. Trujillo'nun otuz bir yıldır zorla bütün Dominiklilerin elinden aldığı bu "özgür irade"ye sahip olunduğunda sigaranın dumanı, sıcak bir günde denize girmek, cumartesi günü sinemaya gitmek, radyoda çalınan *merengue* müziğini dinlemek bedende ve ruhta bambaşka hoş bir tat bırakırdı kesin.

10

Urania ve babası, kapının zilini duyar duymaz suçüstü yakalanmış gibi afallayarak kıpırdamadan birbirlerine bakıyorlar. Alt kattan sesler, şaşkın bağrışmalar geliyor. Merdivenleri hızlı hızlı çıkan ayak sesleri duyuluyor. Sabırsız parmaklar kapıyı tıklatıyor ve neredeyse aynı anda açılıyor kapı. İçeriye, Urania'nın hemen tanıdığı bir baş uzanıyor: halasının kızı Lucinda.

"Urania? Sen Urania mısın?" İri, fıldır fıldır gözleri Urania'yı yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya süzüyor, kollarını açıyor, sanki hayal görmediğini kanıtlamak istiyor. Urania, "Evet benim, Lucindita," diyerek okuldan sınıf arkadaşı, Adelina halasının kendisiyle aynı yaştaki küçük kızını kucaklıyor.

"Ama kadın!.. Sen ha!.. İnanamıyorum. Ne arıyorsun burada? Gel bakayım, yaklaş. Ama bu nasıl olur? Niye bana telefon etmedin? Niye eve gelmedin? Seni ne kadar sevdiğimizi unuttun mu yoksa? Adelina halanı, Manolita'yı hatırlamıyor musun? Ya beni, hayırsız seni?"

Öyle şaşırmış, öyle çok sorusu, öyle çok merak ettiği şey var ki –"Aman Tanrım, ülkene gelmeden nasıl dayandın otuz beş yıl... Otuz beş yıl oldu, değil mi? Ülkeni görmeden, aileni görmeden..." "Kız, ne çok anlatacak şeyin vardır kim bilir!"– yanıtlamasını bekleyemiyor, bırak-

mıyor yanıtlasın. Bu yönden pek değişmemiş. Çocukluğundan beri böyleydi, papağan gibi, konuşmadan duramazdı bir saniye. Gayretli, yenilikçi, şen şakrak Lucindita... Her zaman en iyi anlaştığı hala kızı. Urania onu bayramlık üniforması, beyaz eteği, lacivert ceketiyle ve her günkü pembe-mavi üniformasıyla anımsıyor: tombul ama çevik hali, yusyuvarlak kafası, tel takılı dişleri ve her an gülümsemeye dönüşebilecek dudaklarıyla. Şimdi ilerice yaşta, gergin yüzünde *lifting*[1] izlerine rastlanmayan, üzerinde basit çiçekli bir elbise, etine buduna bir kadıncağız. Tek süsü sallantılı, pırıl pırıl küpeleri. Birden Urania'ya sevgi gösterisini ve sorularını yarıda kesip hasta adama yaklaşıyor, alnından öpüyor.

"Kızın sana ne güzel bir sürpriz yapmış, dayı. Beklemiyordun küçük kızının ortaya çıkıp seni ziyarete geleceğini... Ne sevinmişsindir kim bilir Agustín dayı!"

Bir kez daha alnından öpüyor ve aynı hızla yeniden unutuyor hastayı. Yatağın kenarına, Urania'nın yanına oturuyor. Koluna giriyor, bakıyor, inceliyor ve hayret çığlıklarıyla yeniden sorularını sıralıyor.

"Ne kadar iyi görünüyorsun! Aynı yıl doğmuştuk, değil mi? Ama benden on yaş genç görünüyorsun. Haksızlık bu! Yoksa evlenmedin, çocukların olmadı mı? Koca ve çoluk çocuk kadar hiçbir şey yıpratmıyor insanı. Bu ne endam, bu ne ten! Gencecik bir kız gibisin Urania!"

Hala kızının sesinde Santo Domingo'nun bahçesinde onca kez oynadığı, onca kez geometri, trigonometri dersleri anlattığı o küçük kızın sesindeki renkleri, vurguları, müziği yeniden duyar gibi oluyor Urania.

"Bir ömür boyu birbirimizi görmeden, haber alamadan, Lucindita," diyor sonunda.

1. (İng.) Gerdirme operasyonu. (Y.N.)

"Senin suçun, hayırsız," diye söyleniyor hala kızı sevecenlikle. Ama hemen ardından gözlerinde sorular okunuyor. Urania Cabral'in 1961 Mayısı'nda aniden o uzak yere, Adrian, Michigan'a; Ciudad Trujillo'daki Santo Domingo Koleji'nin Dominiken tarikatından gelen rahibelerinin yakın ilişkide oldukları Siena Heights Üniversitesi'ne gidişinden hemen sonraki yıllarda, bütün kuzenlerin ve öteki akrabaların sordukları sorulardı bunlar. "Hiçbir zaman bir anlam veremedim Urania. Sen ve ben, akrabalığın ötesinde o kadar yakın arkadaştık, o kadar birbirimize bağlıydık ki... Ne oldu da birden bizi defterinden sildin? Babanı, amcalarını, kuzenlerini istemez oldun? Beni bile istemedin. Sana belki yirmi, belki de otuz mektup yazdım, sen bana bir satır bile göndermedin. Yıllarca sana kart gönderdim, doğum gününü kutladım. Annemle Manolita da gönderdiler. Biz sana ne yaptık? Bize hiç cevap yazmayacak, otuz yıl bu topraklara ayak basmayacak kadar neden kızdın?"

"Gençlik çılgınlıkları, Lucinda," diyor gülümseyerek Urania. Lucinda'nın elini tutuyor. "Ama görüyorsun, artık geçti, buradayım işte."

"Hayalet olmadığından emin misin?" Hala kızı ona bakmak için biraz uzaklaşıyor. İnanamıyormuş gibi başını sallıyor. "Niye böyle haber vermeden geldin. Havaalanına gelir, karşılardık seni."

"Sürpriz yapmak istedim," diye yalan söylüyor Urania. "Birden karar verdim. Bir anda içimden geldi. Çantama iki öteberi atıp uçağa atladım."

"Ailede herkes bir daha hiç dönmeyeceğine inanmıştı," diye ciddileşiyor Lucinda. "Agustín Dayım da öyle düşünüyordu. O çok üzüldü, sana bunu söylemem gerek. Onunla konuşmak istememen, telefonlarına yanıt vermemen onu çok üzdü... Çaresizlik içinde anneme gelip ağlıyordu hep. Ona böyle davranmana dayanamadı.

Bağışla, bunları sana neden söylüyorum bilmiyorum. Hayatına karışmak istemem, canım. Her zamanki yakınlığımıza güvendim herhalde. Sen anlat, nasılsın? New York'ta yaşıyorsun, değil mi? İşlerin iyi gidiyor, biliyorum. Seni çok yakından izledik. Ailede bir efsane oldun. Çok önemli bir büroda çalışıyorsun, öyle değil mi?"

"Şey, bizimkinden çok daha büyük hukuk büroları var tabii."

"ABD'de başarı kazanmış olman beni hiç şaşırtmıyor," dedi Lucinda. Urania, hala kızının sesinde iğneleyici bir tını sezer gibi oluyor. "Daha çocukluğundan belliydi, akıllı ve çalışkandın. Başrahibe *Sister* Francis, *Sister* Susana, seni durmadan pohpohlayan *Sister* Mary, hepsi söylerlerdi. Hele *Sister* Mary, senin için, 'Uranita Cabral, eteklikli Einstein,' derdi."

Uranita gülmeye başlıyor. Hala kızının söyledikleri değil ona eğlenceli gelen, söyleme şekli: Bıcır bıcır, tatlı tatlı söylüyor. Ağzıyla, gözleriyle, elleriyle, tüm bedeniyle konuşuyor. Dominik insanının o tadı damakta kalan neşeli hali var Lucinda'da. Dominiklilerin bu özelliğini otuz beş yıl önce Adrian, Michigan'a, Dominiken rahibelerinin Siena Heights Üniversitesi'ne gittiğinde keşfetmişti. Daha oraya gittiği günün hemen ertesinde çevresini yalnızca İngilizce konuşanlar sarmıştı.

"Bana bir veda bile etmeden gidince kahrımdan neredeyse ölecektim," diyor kuzeni, özlemle birlikte geçirdikleri günleri anımsayarak. "Ailede kimse bir anlam veremedi. Bu da nesi! Uranita, bir veda bile etmeden ABD'ye gidiyor! Sorularla dayımın başının etini yiyorduk. Ama onun da sanki aydaymış gibi bir hali vardı: 'Rahibeler bir burs teklif ettiler, fırsatı kaçırmak istemedi.' Kimse inanmıyordu tabii ki."

"Öyle oldu, Lucinda." Urania babasına bakıyor; yine hareketsiz, dikkatle onları dinliyor. "Michigan'a gidip

okuma fırsatı çıktı, aptal mıyım kaçırayım?"

"Bu kadarını anlıyorduk," diye hak verdi halasının kızı. "Bu bursu hak etmiştin. Ama niye kaçar gibi gittin? Neden ailenden uzaklaştın, babana, ülkene küstün?"

"Ben her zaman biraz uçuktum, Lucinda. Ama size yazmasam da, hep özlüyordum. Özellikle de seni."

Yalan. Hiç kimseyi özlemedin, sınıf arkadaşın, sırdaşın, suç ortağın halanın kızını bile. Begonyalar, laleler, manolya ağaçları dolu, sarmaşık güllerinin kokularının Alina'yla paylaştığın odana ulaştığı, koca çam ağaçlarıyla bakımlı bahçeler içindeki o uzak kampüste, Manolita gibi, Adelina hala gibi, baban gibi, bu kent gibi, bu ülke gibi Lucinda'yı da unutmak istiyordun... Yaşamının ilk on dört yılından çok farklı olan yeni yaşamında ilk arkadaşın Georgia'lı zenci kız Alina olmuştu. Adrian'daki Dominiken tarikatı rahibeleri, Santo Domingo Koleji'nde öğretmenin olan *Sister* Mary'nin yardımıyla neden ülkenden "kaçar gibi" ayrıldığını biliyorlar mıydı? Biliyor olmalıydılar. *Sister* Mary, geçmişini anlattığı raporda söylememiş olsaydı öyle alelacele burs vermezlerdi. Oradaki *sister*'lar da örnek bir davranış sergilediler. Hiçbiri Urania'ya, Siena Heights Üniversitesi'nde olduğu dört yıl boyunca onurunu incitecek tek bir söz söylemedi. Buna karşın, bunca cömert davranmış olduklarına hiç mi hiç pişman olmadılar: Bu üniversiteden çıkanlar arasında Harvard'a kabul edilen ilk sen oldun ve bu dünyanın en prestijli üniversitesini birincilikle bitirdin. Adrian, Michigan! Oraya dönmeyeli kaç yıl oldu! Artık güneş batar batmaz evlerine girip sokakları bomboş bırakan çiftçilerin, ufukları birbirine tıpatıp benzeyen komşu kasabalarda –Clinton ve Chelsea– son bulan ve en büyük eğlenceleri Manchester'daki ünlü kızarmış tavuk fuarına katılmak olan ailelerin taşra kenti değildir herhalde. Adrian temiz, güzel bir kent. Hele hele kışın kar yağıp da dümdüz –paten

kayılan, kayak yapılan– sokaklarını örttüğünde, çocuklar kardan adam yaparken gökten inen beyazlığa büyülenmiş gibi bakarak kederden –yoksa sıkıntıdan mı– ölebilirdin; eğer kendini pür gayret derslerine vermeseydin.

Hala kızı hiç susmuyor.

"Kısa bir süre sonra Trujillo'yu öldürdüler ve felaketler başladı. *Calié*'lerin okula girdiklerini biliyor muydun? *Sister*'ları dövdüler, *Sister* Helen'in yüzünü çürük ve tırmık içinde bıraktılar. Alman papaz Badulaque'ı öldürdüler. Az kalsın babanın akrabası olduğumuz için bizim evi de yakacaklardı. Agustín dayı olacakları bildiği için seni Amerika'ya gönderdi diyorlardı."

"Biraz da doğru, beni buradan uzaklaştırmak istiyordu," diye sözünü kesti Urania. "Gözden düşmüş olsa da Trujillo karşıtlarının ondan da hesap soracaklarını biliyordu."

"Bunu da anlıyorum," diye mırıldadı Lucinda.

"Herkese karşı iyi kalpli olduğun için iddiaya girerim ki bana kin beslemiyorsundur," diyerek güldü Urania. "Öyle değil mi, canım?"

"Tabii ki hayır," diye doğruladı hala kızı. "Bilsen babama ne çok yalvardım beni de Amerika'ya göndersin, diye. Senin yanına, Siena Heights Üniversitesi'ne. Sanırım tam ikna etmiştim ki o felaket oldu. Herkes bize saldırmaya başladı, ailemiz hakkında korkunç yalanlar uydurdular; sırf, annem bir Trujillo yanlısının kardeşi olduğu için. Kimse Trujillo'nun son dönemde babana köpek muamelesi yaptığını anımsamıyordu. O aylarda burada olmaman büyük şans, Uranita. Korkudan ölüyorduk. Agustín dayı bu evi yakmalarını nasıl önleyebildi bilmiyorum. Ama kaç kez taşa tuttular."

Kapı vurulunca sözü yarıda kalıyor.

"Rahatsız etmek istemezdim," diyor hemşire hasta adamı göstererek. "Ama saati geldi."

Urania anlamamış gibi bakıyor.

"İhtiyaçlarını yapma saati," diye açıklıyor Lucinda bakışlarıyla lazımlığa işaret ederek. "Saat gibi dakik. Çok şanslı, benim bağırsaklarımla öyle çok sorunum var ki, durmadan kuru erik yemem gerekiyor. Sinirsel diyorlar. Hadi, salona geçelim."

Merdivenleri inerken Urania, Adrian'da geçen o ayları, yılları anımsıyor yeniden. Bütün gününü okuyarak, defterlerini notlarla doldurarak, kitaplardan özetler çıkararak, raporlar yazarak geçirdiği o vitraylı kasvet dolu kütüphaneyi düşünüyor. Çok sistemli, çok yoğun, bütün dikkatini toplayarak çalışıyordu. Bu çalışmasıyla öğretmenlerin ve kimi arkadaşlarının beğenisini, kimi arkadaşlarınınsa düşmanlığını kazanıyordu. Öğrenme, başarı kazanma isteği değildi onu buna iten. Ülkesiyle ilgili anılarını def etmek, düşünmemek için derslerle –fen ya da edebiyat fark etmiyordu– başını döndürmek, içini zehirlemek istiyordu.

"Ama üstünde spor kıyafetler var," diyor Lucinda yeni fark etmiş gibi. Şimdi salonda, bahçeye bakan pencerenin yanındalar. "Bana bu sabah aerobik yaptığını söylemeyeceksin herhalde..."

"Malecón'da koştum. Otele dönecekken ayaklarım beni buraya getirdi. Birkaç gün önce geldiğimden beri buraya gelip onu görmekle görmemek arasında bocalıyordum. Beni karşısında görmek onu çok etkileyebilir diye düşünüyordum. Ama beni tanımadı bile."

"Kim olduğunu çok iyi biliyor," diyor hala kızı. Bacak bacak üstüne atıyor, çantasından bir sigara paketi ve bir çakmak çıkarıyor. "Konuşamıyor ama kim giriyor kim çıkıyor, biliyor, her şeyi anlıyor. Manolita ve ben hemen her gün geliyoruz. Annem kalçasını kırdığından beri gelemiyor. Bir gün gelmezsek ertesi gün bize surat asıyor."

Urania'ya öyle bir bakış atıyor ki daha söylemeden

ne demek istediğini anlıyor onun. Bir dizi sitem daha: Babanın son yıllarını bir hemşirenin eline terk edilmiş, sadece iki yeğeni tarafından ziyaret edilerek geçirmesinden utanmıyor musun? Yanında olmak, ona sevecen davranmak sana düşmez mi? Para göndermekle görevini yerine getirdiğini mi sanıyorsun? Bütün bunları Lucinda'nın fıldır fıldır gözlerinde okuyor. Urania'ya sigara tutuyor, geri çevirince, "Tabii, içmiyorsundur. ABD'de yaşadığına göre sigara içmediğini tahmin etmeliydim. Orada sigaraya karşı psikoz gelişmiş," diyor.

"Evet, gerçek bir psikoz," diye doğruluyor Urania. "Büroda da sigara içmeyi yasakladılar. Umurumda değil, ben zaten hiç içmedim."

"Kusursuz kız," diyerek gülüyor Lucindita. "Söyle bakalım canım, ikimizin arasında kalacak. Hiç kötü bir alışkanlığın oldu mu? Herkesin yaptığı şu çılgınlıklardan birini yaptın mı hiç?"

"Bazılarını, evet," diyor ve gülüyor Urania. "Ama söyleyemem."

Lucinda'yla konuşurken salonu inceliyor. Eşyalar aynı eşyalar, eskilikleri onları ele veriyor. Koltuğun bir ayağı kırılmış, altına bir destek konulmuş. Döşemesi lime lime olmuş, delikler açılmış, rengi solmuş. Urania anımsıyor, uçuk bir kırmızıydı, şarap tortusu renginde. Duvarlar eşyalardan da kötü durumda. Her tarafta rutubet izleri var, birçok yerinde sıvalar dökülmüş. Perdeler yok olmuş, ahşap rustik kornişler ve halkalar boş ama hâlâ duruyorlar.

"Evin yoksul görüntüsü seni etkiliyor," diyerek sigarasının dumanını üflüyor halasının kızı. "Bizimki de aynı durumda Urania. Trujillo'nun ölümüyle aile battı, gerçek bu. Babamı tütün fabrikasından attılar, bir daha da iş bulamadı. Sırf babanın kız kardeşinin kocası olduğu için. Ama tabii Agustín dayının durumu en kötüsüydü. Bin

türlü suç attılar üstüne, hakkında bir sürü dava açtılar; Trujillo'nun gözünden düşmüş olduğu halde. Hiçbir şey ispat edemediler ama hayatı berbat oldu. Neyse ki senin durumun iyi de yardım edebiliyorsun. Aileden kimse yardım edemezdi yoksa. Hepimiz meteliğe kurşun atıyoruz. Zavallı Agustín dayı! O birçokları gibi işini yoluna koymamıştı. Dürüst olduğu için battı."

Urania dinliyor. Ciddi. Gözleri, Lucinda'ya devam etmesi için cesaret veriyor. Ama aklı Michigan'da, Siena Heights Üniversitesi'nde, saplantıya varan dört yıllık okul hayatında. Sadece *Sister* Mary'den gelen mektupları okuyup yanıtlamıştı. Sevgi dolu, ölçülü, o olaydan hiç söz etmiyordu. Aslında etseydi de gücenmezdi: O biliyordu, Urania bir tek ona anlatmıştı, Urania'yı oradan uzaklaştırıp Adrian'a gönderme fikri onun aklına gelmiş, Senatör Cabral'i tehdit etmiş ve zorla kabul ettirmişti. Onu hiç rahat bırakmayan o hayaleti, bir mektubunda *Sister* Mary'ye anlatarak içini dökmenin yararı olmuş muydu?

Sister Mary okuldan haberler veriyor, önemli olayları, Trujillo'nun öldürülmesini izleyen çalkantılı günleri, Ramfis'in ve ailenin öteki bireylerinin ülkeden gidişlerini, hükümet değişikliklerini, sokaklarda yaşanan şiddeti, kargaşayı anlatıyordu. Dersleriyle ilgileniyor, akademik başarılarını kutluyordu.

"Nasıl oldu da hiç evlenmedin?" Lucinda ona içini deşer gibi bakıyor. "Eline fırsat geçmediği için olamaz. Hâlâ çok iyi görünüyorsun. Kusura bakma ama biz Dominikliler meraklı insanlarız, biliyorsun."

"Doğrusunu istersen, nedenini ben de bilmiyorum," diyor Urania, omuz silkerek. "Belki de zaman bulamadım, canım. Hep çok meşguldüm, önce okuyordum, sonra da çalıştım. Yalnız yaşamaya çok alıştım, artık bundan sonra hayatımı bir erkekle paylaşamam."

Kendini duyuyor ama söylediklerine inanmıyor. Oysa Lucinda sözlerini çok ciddiye alıyor.

"İyi yapmışsın, canım..." Hüzünleniyor. "Benim ne işime yaradı evlenmek, söylesene? Utanmaz Pedro beni iki küçük kızla bırakıp gitti. Bir gün çıktı gitti, bir daha da bir kuruş göndermedi. İki kızımı büyütmek için yapmadığım sıkıcı iş kalmadı. Emlakçılık yaptım, çiçek sattım, direksiyon dersleri verdim; ders verdiklerim öyle yüzsüzdü ki tahmin edemezsin. Üniversiteye gitmedim ya, ancak böyle işler bulabiliyorum. Kim senin gibi olabildi ki, dayı kızı. Elinde bir mesleğin var, dünya başkentinde ilginç bir işin var. Evlenmemekle iyi ettin. Ama maceraların olmuştur, ha?"

Urania, yanaklarının ateş gibi yandığını hissediyor, gülümsemesi Lucinda'yı kahkahalarla güldürüyor.

"Hımmm, nasıl oldun! Bir sevgilin var! Anlat, anlat. Zengin mi? Yakışıklı mı? Gringo mu Latin mi?

"Şakaklarına kır düşmüş, çok saygın bir beyefendi," diye uyduruyor Urania. "Evli ve çocukları var. Seyahatte değilsem hafta sonları görüşüyoruz. Bağlayıcılığı olmayan hoş bir ilişki."

"Nasıl imrendim sana, canım!" Lucinda el çırpıyor. "İşte hayalimdeki eş. Zengin ve saygın bir adamcağız. Gidip New York'ta aramam gerek, buradakiler bir felaket; hepsi hem şişko hem de züğürt."

Adrian'da her zaman partilere, kızlı, erkekli gezilere gitmemezlik edemiyordu. Bazen bir çiftçinin –atlarını, kışın karlı dağlara çıkışlarını anlatan– çilli oğluyla flört eder gibi yapmak zorunda kalıyordu. Gitmemek için binbir bahane icat ettiği bu tür eğlencelerden kaçamayınca da bütün gün rol yapmaktan *dormitory*'ye[1] bitkin

1. (İng.) Öğrenci yurdu. (Y.N.)

dönüyordu. Zamanla geniş bir bahaneler repertuvarı oluşturmuştu: sınavlar, ödevler, ziyaretler, rahatsızlıklar, *papers*[1] hazırlamak için yeterli zaman bulamama... Harvard'da geçirdiği yıllarda ne partiye ne bara gittiğini anımsıyordu ne de dans ettiğini.

"Manolita'nın da evlilik hayatı berbat. Onun kocası benimki gibi kadınlara düşkün değil. Cocuyo'nun (şey, adı Esteban) o tarakta bezi yok. Ama hiçbir işe yaramıyor, her çalıştığı yerden atılıyor. Şimdi Punto Cana'da turistler için yaptıkları bir otelde çalışıyor. Çok düşük bir maaşı var; kardeşim onu ancak ayda bir-iki kez görüyor. Buna evlilik mi denir?"

"Rosalía Perdomo'yu anımsıyor musun?" diye soruyor Urania, kadının sözünü kesmek için.

"Rosalía Perdomo mu?" Lucinda gözlerini yumarak çıkarmaya çalışıyor. "Doğrusu, hayır... Ha, tabii! Rosalía, hani şu Ramfis Trujillo'yla başı derde giren kız değil mi? Bir daha buralarda hiç görünmedi. Herhalde yurtdışına gönderdiler."

Urania'nın Harvard'a girişi Siena Heights Üniversitesi'nde büyük bir olay olarak kutlanmıştı. Bu üniversitenin Amerika Birleşik Devletleri'nde ne denli ünlü olduğunu ve o üniversiteyi bitirenlere, orada okuyanlara ya da çalışanlara nasıl saygıyla bakıldığını kabul edilinceye dek bilmiyordu Urania. Harvard'a kabul edilmesi çok doğal bir şekilde gerçekleşti. Eğer aklına koymuş olsaydı bu denli kolay olmazdı. Son sınıftaydı. Öğrencilerin mesleksel yönlendirilmelerinden sorumlu öğretmen, başarılarından ötürü Urania'yı kutladıktan sonra ilerisi için ne planları olduğunu sormuştu. Urania, "Avukatlığı seviyorum," diye yanıtladı. "İyi para kazandıran bir uğraş," diye

1. (İng.) Tez. (Y.N.)

tamamlamıştı onun sözünü Dorothy Sallison. Urania "avukatlık" demişti; çünkü ilk aklına gelen bu olmuştu. Tıp da diyebilirdi, ekonomi de ya da biyoloji. Geleceğini hiç düşünmemiştin, Urania. Geçmiş seni öylesine durgunlaştırmıştı ki, önünü, ileriyi göremez, düşünemez olmuştun. Doktor Sallison'la farklı seçenekleri incelemişler, sonunda dört prestijli üniversitede karar kılmışlardı: Yale, Notre Dame, Chicago ve Stanford. Formları dolduktan bir-iki gün sonra Doktor Sallison, Urania'yı çağırmış, "Niye Harvard'a da müracaat etmiyoruz? Ne kaybederiz!" demişti. Urania söyleşiler için yaptığı yolculukları, Dominiken rahibelerinin bulduğu yurtlarda geçirdiği geceleri anımsadı. Ve üniversitelerden yanıtlar gelmeye başlamıştı; Harvard'dan da gelmişti, Doktor Sallison, rahibeler, sınıf arkadaşları nasıl nasıl sevinmişti. Onuruna bir parti verilmişti ve dans etmek zorunda kalmıştı.

Adrian'da geçirdiği dört yıl süresince bir daha hiçbir zaman yapamayacağı gibi yaşama fırsat olmuştu. Bu yüzden Dominiken rahibelerine sonsuz gönül borcu vardı. Her şeye karşın Adrian, belleğinde puslu, gerçekdışı bir dönemdi. Tek gerçek olan kütüphanede düşünmemek için çalışarak geçirdiği bitmek tükenmek bilmeyen saatlerdi.

Cambridge, Massachussets başkaydı. Orada yeniden yaşamaya başlamış, hayatın yaşamaya değer olduğunu keşfetmişti. Çalışmanın, öğrenmenin yalnızca bir terapi olmayıp zevkli, çok heyecan verici bir eğlence olduğunu anlamıştı. Derslerden, konferanslardan, seminerlerden büyük keyif alıyordu. Öyle çok olanak vardı ki (hukuk dışında dinleyici olarak Latin Amerika tarihi derslerini izledi, Karayipler ve Dominik toplumsal tarihi üzerine seminerlere katıldı) göz açacak vakti bile olmuyor, bütün yapmak istediklerini yapabilmek için günün saatleri, haftanın günleri yetişmiyordu.

Çok yoğun bir tempoda geçen yıllardı. Sadece entelektüel çalışma da değil. Harvard'daki ikinci yılında, o yanıtlamadığı mektuplardan birinde babası, durumu çok kötüye gittiği için her ay gönderdiği beş yüz doların iki yüzünü kesmek zorunda kaldığını söylüyordu. Aldığı öğrenci kredisi sayesinde okul harçları garantiye alınmıştı. Ama asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmek için boş zamanlarında bir markette satıcılık, Boston'daki bir pizzacıda garsonluk, bir eczanede dağıtımcılık ve –en az sıkıcı olan iş– Polonya kökenli felçli bir milyonere, Mr. Melvin Makovsky'ye refakatçilik yaptı. Mr. Makovsky'ye Massachussets Avenue'de duvarları hartaşından evinde, akşamüstü saat beş ile sekiz arası yüksek sesle kalın XIX. yüzyıl romanları (*Savaş ve Barış*, *Moby Dick*, *Kasvetli Ev*, *Pamela*) okuyordu. Yaşlı adam, okuyucusu oluşundan üç ay sonra sürpriz bir şekilde Urania'ya evlenme teklif etmişti.

"Felçli bir adam mı?" diye soruyor Lucinda gözlerini koca koca açarak.

"Yetmiş yaşında," diye açıklama getiriyor Urania. "Çok ama çok zengin. Evet, bana evlenme teklif etti. Sadece yanında olmam ve ona kitap okumam için."

"Ne aptallık, sevgili kuzenim!" Lucindita şaşırıyor, sinirleniyor. "Her şeyi sana kalırdı, milyoner olurdun."

"Haklısın, çok kârlı bir alışveriş olurdu."

"Ama gençtin, idealisttin ve insanın severek evlenmesi gerektiğine inanıyordun," diyor Lucinda. Böylece Urania'nın açıklama yapmasına gerek kalmıyor. Lucinda işini kolaylaştırıyor. "Sanki böylesi durağan olurmuş gibi. Ben bir fırsat kaçırdım. Boğazına kadar para içinde yüzen bir doktor. Benim için ölüyordu. Ama biraz koyuca renkti, dediklerine göre annesi Haitili imiş. Irk ayrımcılığından değil ama ya oğlum bir kuşak geriye gider de kömür gibi çıkarsa ne olur, diye düşündüm."

Okumayı o kadar çok seviyordu, Harvard'da öylesi-

ne mutluydu ki akademik kariyer edinmeyi, doktora yapmayı düşündü. Ama maddi olanakları yoktu. Babası her geçen gün daha zor duruma düşüyordu, okulun üçüncü yılında, zaten kısıtlı olan aylığı da gönderemez olmuştu. Kısacası bir an önce üniversiteyi bitirip para kazanmaya başlaması, okumak için aldığı borcu ödeyip geçimini sağlaması gerekiyordu. Harvard Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'nin prestiji çok yüksekti. İş için başvuru formları gönderir göndermez birçok yerden görüşmelere çağrıldı. Dünya Bankası'na girmeye karar verdi. Üniversiteden ayrılmak üzücü oldu. Cambridge'teki yıllarda "sapkın" bir hobi edinmişti: Trujillo Dönemi üzerine kitaplar toplamak ve okumak.

Eskimiş salonda diploma töreninde çekilmiş, Senatör Cabral'in yatak odasındaki fotoğrafın –o güneşliklerle kaplanmış, şık insanlar, rengârenk kepli ve cüppeli öğrenciler ve hocalarla dolu *yard*'ı[1] aydınlatan pırıl pırıl güneşli günde çekilmiş– aynısı bir fotoğraf daha var. Nereden bulmuş? Tabii ki o göndermemişti. Ha, evet, *Sister* Mary! Bu fotoğrafı Santo Domingo Koleji'ne göndermişti. *Sister* Mary ölünceye dek Urania onunla mektuplaşmıştı. O merhamet dolu yürek, Senatör Cabral'e kızının haberlerini veriyor olmalıydı. Onu rahibelerin kaldığı, okulun öğrencilere yasak olan güney kanadında, parmaklıklara dayanmış denize bakarkenki haliyle anımsadı. İki Alman papazın –Badulaque ve Brutus– tenis kortları, voleybol sahaları ve havuz arasında gezindiği bahçede, uzaktan sıska silueti daha da küçük görünürdü.

Hava sıcak, terliyor. Havalandırmayla atmosferin çekilir hale getirildiği New York'un yakıcı yazlarında soluğunu böylesine sıcak, yakıcı hissetmemişti hiç. Bura-

1. (İng.) Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan. (Y.N.)

nın sıcağı başkaydı; çocukluğunun sıcaklığı. Kulakları da çoktandır böyle klakson, bağrışmalar, müzik, fren seslerinden oluşan bir senfoni duymamıştı. Açık pencereden gelen bu sesler yüzünden seslerini yükselterek konuşmak zorunda kaldılar.

"Trujillo öldürülünce Johnny Abbes'in babamı hapse attırdığı doğru mu?"

"Kendisi sana anlatmadı mı?" diyor Lucinda, şaşırmış gibi bir hali var.

"Ben o zaman Michigan'daydım," diye hatırlatıyor Urania.

Lucinda başıyla onaylıyor; bağışla, der gibi hafifçe gülümsüyor.

"Tabii attırdı. Hepsi deliye döndü; Ramfis, Radhamés, bütün Trujillo yanlıları. Sağda solda kimi buldularsa öldürmeye, hapsetmeye başladılar. İşte, pek iyi anımsamıyorum. Küçüktüm, politika umurumda değildi. Agustín dayı, Trujillo'dan uzaklaşmıştı ya, komploya karışmış olacağını düşünmüşlerdir. La Cuarenta denen o korkunç hapishaneye attılar. Hani şu Balaguer'in yıktırdığı, bugün yerinde bir kilise olan hapishane. Komploya katılmadığını kanıtlayıncaya dek orada birkaç gün tuttular. Sonra başkan ona aşağılık bir iş verdi, alay eder gibi. Üçüncü Bölge Nüfus Müdürlüğü'nde memurluk!"

"La Cuarenta'da ona nasıl davrandıklarını anlattı mı?"

"Belki annemle babama anlatmıştır ama Manolita ile bana anlatmadı; biz küçüktük o zamanlar. Trujillo'ya ihanet etmiş olabileceğini düşünmeleri Agustín dayının çok gücüne gitti. Yıllarca uğradığı bu haksızlık yüzünden yakındığını duydum."

"Generalísimo'nun en sadık hizmetkârı" diye dalga geçiyor Urania. "Trujillo için bütün canavarlıkları yapmaya hazır bir adam, onun katilleriyle işbirliği yapmakla suçlanıyor. Ne büyük haksızlık, gerçekten de!"

Kuzeninin yuvarlak yüzünde gördüğü kınayıcı ifade karşısında susuyor.

"Neden canavarlıktan söz ediyorsun, anlamıyorum," diye fısıldıyor Lucinda, afallamış. "Belki dayım Trujillo yanlısı olmakla yanlış yaptı. Şimdi Trujillo için, diktatördü, filan diyorlar. Ama baban iyi niyetle hizmet etti ona. Hep yüksek mevkilerde olduğu halde, kendine yarar sağlamadı. Sağladı mı? Son günlerini bir köpek gibi sersefil geçiriyor. Sen olmasan düşkünler yurdunda olurdu."

Lucinda, kuzeninin yorumundan hoşlanmadığını belli etmemeye çalışıyor. Sigarasından son bir nefes çekiyor, söndürecek bir yer bulamayınca –kırık dökük salonda kül tablası yok– pencereden dışarı fırlatıyor.

"Babamın, Trujillo'ya çıkar için hizmet etmediğini çok iyi biliyorum." Urania sesindeki ironi tınısını saklayamıyor. "Ama bunu hafifletici bir neden olarak görmüyorum. Tam tersi, daha kötü."

Halasının kızı anlamadan yüzüne bakıyor.

"Trujillo'ya duyduğu hayranlıktan, sevgiden yapması daha kötü," diye açıklıyor Urania. "Tabii Ramfis'in, Abbes García'nın ondan şüphelenmesi onuruna dokunur. Trujillo ona arkasını döndüğünde çıldırmasına ramak kalmıştı, hele ki bir de ondan şüphelensinler..."

"Tamam, belki yanıldı," diye yineliyor halasının kızı. Bakışlarıyla sanki, konuyu değiştirelim, der gibi. "Hiç değilse dürüst davrandığını kabul et. Başkaları gibi her başa geçenle gününü gün etmedi. Özellikle de üç hükümette de yer alan Balaguer gibi..."

"Trujillo'ya çıkar için ya da güce sahip olmak için hizmet etmiş olmasını yeğlerdim," diyor Urania ve Lucinda'nın gözlerinde bir kez daha şaşkınlık, kızgınlık görüyor. "Trujillo onu görmek istemediği, Kamu Forumu'nda hakarete uğradığı için ağlamaktan başka bir şey yapmış olsaydı da ne olursa olsundu."

Süreğen bir anı. Adrian'da ve Cambridge'te aklına geldikçe eziyet çekti. Bu anıyı Dünya Bankası'nda, Washington'da geçirdiği yıllarda unutur gibi olmuştu; ama hiçbir zaman büsbütün yok olmamış, hep kafasının bir yanında ona eşlik etmişti. Manhattan'da bile hâlâ zaman zaman saldırıya geçiyordu: Şimdi olduğu bu salonda korumasız Senatör Cabral öfkeden deliye dönmüş durmadan dolanıyor; kendi kendine Generalísimo'nun bir günden ötekine onun yaşamını yok etmesi için "Anayasacı Ayyaş"ın, yavşak Joaquín Balaguer'in, sinik Virgilio Álvarez Pina'nın ya da Paíno Pichardo'nun nasıl bir entrika çevirdiklerini soruyor. Velinimetinin mektuplarını yanıtlamadığı, Kongre'ye girmesini yasakladığı bir senatörün yaşamaya hakkı kalır mıydı? Anselmo Paulino'nun başına gelenler, bu kez de onun başına mı gelecekti? Bir sabah *calié*'ler gelip onu da alıp bir yeraltı hapishanesine gömecekler miydi? *La Nación* ve *El Caribe*'de bir gün hakkında hırsızlık, zimmetine para geçirme, ihanet suçları gibi çirkin yalanlarla dolu haberler çıkaracak mıydı?

"Onun için Trujillo'nun gözünden düşmek, Trujillo' nun çok yakını olduğu için öldürülmekten daha beterdi."

Halasının kızı, Urania'yı her geçen an biraz daha rahatsız dinliyor.

"Bu yüzden mi kızdın, Uranita?" diyor sonunda. "Politik nedenlerden dolayı mı? Ama çok iyi anımsıyorum, sen politikayla ilgilenmezdin. Örneğin, yarı yılda o kimsenin tanımadığı iki kız okula alındığında. Onların *calié* oldukları söyleniyordu ve kimse başka laf etmiyordu. Sen o politik konuşmalardan sıkılır, bizi sustururdun."

"Politika hiçbir zaman ilgimi çekmedi," diye doğruluyor Urania. "Haklısın, otuz beş yıl önce olanları konuşmanın anlamı yok."

Hemşire, merdivenlerde görünüyor. Mavi bir bezle ellerini kuruluyor.

"Tertemiz oldu, bir *baby* gibi pudralandı," diye haber veriyor. "İstediğiniz zaman çıkabilirsiniz. Don Agustín'in öğle yemeğini hazırlayacağım. Size de hazırlayayım mı, Señora?"

"Hayır, sağ olun," diyor Urania. "Otele gideceğim, hem fırsattan istifade bir duş alırım, hem de üstümü değişirim."

"Ama bu gece eve gelirsin değil mi? Yemeği bizimle yersin. Annem çok sevinir. Manolita'ya da telefon ederim, o da çok sevinir." Lucinda hüzünlü bir yüz hareketi yapıyor. "Evi görünce şaşıracaksın. Ne büyük, ne kadar güzel olduğunu hatırlıyor musun? Şimdi ancak yarısı kaldı. Babam ölünce bahçeyi, garajı ve hizmetçi odalarının olduğu bölümü satmak zorunda kaldık. Neyse bu saçmalıklardan yeteri kadar söz ettik. Seni görünce çocukluk anıları geri geldi. Mutluyduk, değil mi? Her şeyin değişeceği, yoksul kalacağımız aklımıza bile gelmezdi. Hadi, artık gidiyorum, yoksa annem aç kalacak. Akşam yemeğine geleceksin, değil mi? Bir otuz yıl daha ortadan kaybolmazsın herhalde? Ha! Evi hatırlıyor musun? Buradan dört sokak ötede, Santiago Sokağı'nda."

"Çok iyi hatırlıyorum," diyor Urania, ayağa kalkarken. Halasının kızını öpüyor. "Bu mahalle hiç değişmemiş."

Lucinda'ya sokak kapısına kadar eşlik ediyor. Bir kez daha sarılıp yanaklarından öpüyor. Halasının kızının çiçekli elbisesiyle sokakta ilerleyişini izlerken kızgın güneş altında, köpek havlamalarına gıdaklayarak yanıt veren tavukların gürültüsü arasında onun arkasından bakarken içini bir sıkıntı kaplıyor. Burada ne işin var? Santo Domingo'ya, bu eve niye geldin? Ne arıyorsun buralarda? Akşama Lucinda, Manolita ve Adelina halayla yemek yemeğe gidecek misin? Zavallı Adelina hala da baban gibi bir fosile dönüşmüştür.

Yeniden babasıyla karşılaşmayı geciktirmek için

merdivenleri yavaş yavaş çıkıyor. Onu uyur görmek Urania'yı rahatlatıyor. Koltuğa büzülmüş, gözleri yumuk, ağzı açık, sıska göğsü inip kalkıyor. "Bir lokmacık kalmış bir adam." Yatağa oturuyor ve babasını seyrediyor. Onu inceliyor, tahmin ediyor. Trujillo'nun ölümünden sonra onu da hapse attılar. Babasının da Antonio de la Maza, General Juan Tomás Díaz ve kardeşi Modesto, Antonio Imbert ve arkadaşları gibi komployu hazırlayan eski Trujillo yandaşları arasında olduğunu sanmışlardı. Ne korkunç, ne tatsız, değil mi baba? Urania o baskınlardan babasının da nasibini aldığını çok sonra okuduğu, 1961 Olayları'nı anlatan bir makaleden öğrenmişti. Ama ayrıntıları hiçbir zaman öğrenememişti. Anımsayabildiği kadarıyla o yanıtlamadığı mektuplarda Senatör Cabral, bu deneyimlerinden hiç söz etmemişti. "Bir an için bile olsa senin Trujillo'yu öldürmek isteyeceğini düşünmeleri, seni en az nedenini bilemeden gözden düşmek kadar üzmüştür." Babasını Johnny Abbes mi sorguya çekmiştir? Ramfis mi? Yoksa Pechito León Estévez mi? Onu da Taht'a oturtmuşlar mıdır? Babası da bir şekilde komplocuların karışmış mıydı? Yeniden Trujillo'nun gözüne girmek için insanüstü bir gayret gösterdiği doğruydu ama bu neyi ispat ederdi ki? Birçok komplocu da öldürülmeden birkaç saniye öncesine dek Trujillo'ya yaltaklanmamış mıydı? Modesto Díaz'ın yakın arkadaşı olan Agustín Cabral'in de plandan haberi olması pekâlâ mümkündü. Kimilerinin dediğine göre Balaguer'in bile haberi vardı. Devlet Başkanı'nın, Savunma Bakanı'nın bile haberi varsa babasının neden haberi olmasın? Komplocular, Şef'in Senatör Cabral'in işinden alınması için emir verdiğini haftalar öncesinden bildiklerine göre onu bir yandaş olarak görmelerinde şaşılacak bir şey yoktu.

Babasının zaman zaman hafifçe horuldadığı duyuluyor. Yüzüne sinek konunca bir baş hareketiyle kışlıyor.

Onu öldürdüklerinden nasıl haberin oldu? 30 Mayıs 1961'de artık Adrian'daydın. Üstündeki ağırlığı, onu dünyadan ve kendinden uzaklaştıran yorgunluğu yavaş yavaş atmaya başlamıştı ama hâlâ uyurgezer gibiydi; *dormitory*'den sorumlu *Sister* Urania'nın dört arkadaşıyla paylaştığı odaya girmiş, ona elindeki gazetenin başlığını göstermişti: *Trujillo killed*.[1] "Bak, diye sana bırakıyorum." Ne hissettin? Çevresinde gördüğü, duyduğu her şey gibi bu haberin de üzerinden kayıp gittiğine, vicdanını etkilemediğine yemin edebilirdi. Haberi okumayıp yalnızca başlıkta kalmış olman bile mümkün. Buna karşın birkaç gün sonra *Sister* Mary'den gelen mektubu anımsıyor. *Sister* Mary olayın ayrıntılarını anlatıyordu: *Calié*'ler nasıl okula baskın yapmışlar, Piskopos Reilly'ye nasıl alıp götürmüşler, ülkede nasıl bir kargaşa ve belirsizlik yaşanıyormuş. Ama *Sister* Mary'nin mektubu bile Dominik Cumhuriyeti'nin ve Dominiklilerin içine düştükleri duruma karşı duyduğu o derin umursamazlık halinden kurtarmamıştı onu. Ancak yıllar sonra Harvard'daki "Karayipler tarihi" dersinde açılmıştı gözleri.

Aniden Santo Domingo'ya gelip babasını görme kararı, iyileştiğinin işareti olabilir miydi? Hayır! Öyle olsa Olimpia ve Elite sinemalarında izlenen onca filmi, içilen onca vermutu paylaştığın en yakın arkadaşın Lucinda'yı görmekten sevinç duyardın, heyecan duyardın, yaşamının zavallılığına, umutsuzluğuna üzülürdün. Ne sevindin ne heyecanlandın ne de üzüldün. Sana tiksinti veren duygusallığından ve kendi kendine acımasından sıkıldın yalnızca.

"Buz gibisin. Sen Dominikli değilsin. Ben senden daha Dominikliyim." Aman Tanrım, şimdi nerden aklına

1. (İng.) Trujillo öldürüldü. (Y.N.)

geldi Dünya Bankası'ndaki arkadaşın Steve Duncan. 1985 miydi, yoksa 1986 mı? O yıllardan birindeydi. Taipei'de geçirdikleri gecelerden birindeydi. Kaldıkları Hollywood tapınağını andıran Gran Hotel'in pencerelerinden kent, bir ateşböceği bulutuna sarılmış gibi görünüyordu. Birlikte akşam yemeği yiyorlardı. Üçüncü, dördüncü ya da onuncu kez evlenme teklif etmişti Steve. Urania'nın ağzından daha öncekilerden çok daha kesin bir "hayır" çıkmıştı. O anda Steve'in kırmızımsı suratının allak bullak olduğunu görmüştü. Gülmesini tutamamıştı.

"Yoksa ağlayacak mısın Steve? Beni çok sevdiğin için mi? Yoksa viskiyi fazla mı kaçırdın?"

Steve gülmemişti. Bir süre hiçbir şey söylemeden Urania'ya bakmış, sonra o cümle dökülmüştü dudaklarından: "Buz gibisin. Sen Dominikli değilsin. Ben senden daha Dominikliyim." Bak şu işe, kızıl saçlı âşık oldu sana Urania. Nerelerdedir şimdi? Olağanüstü bir insandı. Chicago Üniversitesi'nde ekonomi okumuştu. Üçüncü Dünya ülkelerine, bu ülkelerin gelişme sorunlarına, dillerine ve dişilerine özel bir ilgi duyuyordu. Sonunda, Dünya Bankası'nda, iletişim konularıyla ilgili biriminde çalışan bir Pakistanlıyla evlendi.

Buz gibi misin gerçekten, Urania? Yalnız erkeklere karşı. Ve hepsine değil. Sadece bakışları, hareketleri, jestleri, ses tonları tehlike işaretleri veren erkeklere karşı. Ve kafalarının içinde ya da içgüdüsel davranışlarında kur yapmak, sana bir ok saplamak isteği sezersen. Evet, tıpkı kokarcaların koku salarak düşmanlarını korkuttukları gibi o, çevrene yaymayı çok iyi bildiğin kutup soğuğunu hissettiriyorsun bu türden erkeklere. Aklına koyduğun –öğrenmek, çalışmak, bağımsız yaşamak– her şeyi yapmak için kullandığın aynı ustaca tekniği kullanarak... "Mutlu olmanın dışında her şey." Bu konuya da istençle, disiplinle yaklaşsa başarılı olabilir, istek uyandırdırdığı

erkeklere tiksinti duymamayı başarabilir miydi? Belki. Bir psikoloğa, bir psikanaliste gidebilir, ona bir terapi uygulanabilirdi. Onlar, her soruna olduğu gibi erkeklerden tiksinmeye de bir çare bulabilirlerdi. Ama hiçbir zaman iyileşmek istemedin. Tam tersine, bunu bir hastalık olarak değil de yapısal bir özellik olarak gördün; zeki olman gibi, yalnızlığı sevmen gibi, mükemmelliyetçiliğin gibi bir özellik.

Babası gözlerini açmış, korkuyla ona bakıyor.

"Steve'i anımsadım, Dünya Bankası'nda çalışan bir Kanadalı," diyor, alçak sesle, babasını denemek için. "Onunla evlenmek istemediğim için bana bir buzdağı olduğumu söyledi. Başka bir Dominikliye aşağılayıcı gelecek bir suçlama. Biz Dominikliler aşk konusunda ateşlilik ve üstünlüğümüzle ün yapmışız. Ama ben, tam tersi; yapmacıklı, duygusuz, frijit olarak tanınıyorum. Sen ne diyorsun bu işe, baba? Hemen şuracıkta, halamın kızı Lucinda, hakkımda kötü düşünmesin, diye bir sevgili icat ettim."

Susuyor, çünkü koltuğunda küçülen hasta adam korkmuş gibi bakıyor. Artık yüzüne konan sinekleri kışkışlamıyor.

"Seninle bu konuda konuşmak isterdim. Kadınlar ve cinsiyet konusunda. Annemin ölümünden sonra bu tür maceraların oldu mu? Hiçbir zaman bir şey fark etmedim. Kadın düşkünü gibi görünmüyordun. Erk seni öylesine doyuruyordu ki cinselliğin eksikliğini duymuyordun. Bu sıcak ülkede bile böyleleri oluyor demek... Buna bir örnek ebedi devlet başkanımız Joaquín Balaguer. O da öyle değil mi? Doksan yaşında hâlâ bekâr. Aşk şiirleri yazmış, gizli bir kızı olduğu söylentileri dolaşıyor. Bana sorarsan cinsellikle hiç ilgilenmedi, başkalarına yatağın verdiği doyumu ona erk veriyordu. Senin için de mi öyle, baba? Yoksa gizli maceraların oldu mu? Trujillo, Caoba'daki evinde düzenlediği orjilere seni de davet etti mi?

Orada neler oluyordu? Şef de Ramfis gibi arkadaşlarını ve saray erkânını bacaklarını tıraş ettirmeye, kafalarını kazımaya, kadın kılığına girmeye zorlayarak küçük düşürüyor muydu?"

Senatör Cabral'in yüzü öyle sararıyor ki Urania, "Bayılacak!" diye geçiriyor içinden. Sakinleşmesi için yanından uzaklaşıyor. Pencerenin yanına gidiyor, başını dışarı çıkarıyor. Güneşi kafasında, ateş basmış yüzünde duyumsuyor. Terliyor. Otele dönüp küveti doldurmalısın, soğuk suyla uzun uzun yıkanmalısın. Ya da aşağıya inip fayanslarla kaplı havuza dalıp dalıp çıkmalısın. Sonra da Hotel Jaragua'nın restoranında yerel yemekler büfesindeki yemekleri denemelisin. Barbunya fasulye ve pilav, domuz eti vardır. Ama böyle yapmak istemiyorsun. Daha iyisi havaalanına gidip New York'a giden ilk uçağa binmek ve yeniden bürodaki iş hayatına, Madison 73. Sokak'taki evine dönmek.

Yeniden yatağa oturuyor. Babası gözlerini yumuyor. Uyuyor mu, yoksa korkusundan uyur gibi mi yapıyor? Hasta adamcağıza sıkıntı veriyorsun. İstediğin bu muydu? Onu korkutmak, birkaç saat korkutarak cezalandırmak mı istiyordun? Şimdi kendini daha mı iyi hissedeceksin? Üstüne bir yorgunluk çöküyor Urania'nın; babası gibi gözleri kapanmaya başlamasın, diye ayağa kalkıyor.

Elinde olmaksızın odanın bir duvarını kaplayan büyük, koyu renk ahşap dolaba doğru gidiyor. Hemen hemen boş. Telden birkaç askıda rengi kaçmış, soğan kabuğu gibi kızıllaşmış koyu gri bir takım elbise, yıkanmış ama ütüsüz birkaç gömlek; iki gömleğin düğmeleri kopmuş. Senato Başkanı Agustín Cabral'in giysilerinden bir tek bunlar mı kalmış geriye? Şık bir adamdı. Şef'in istediği gibi kendine iyi bakan, iyi giyimli... Smokinleri, frakları, İngiliz kumaşından koyu renk ya da incecik beyaz takımları ne olmuştu?

Yorgunluk, uyanık kalma istencinden daha ağır basıyor. Sonunda kendini yatağın üzerine bırakıyor ve gözlerini kapatıyor Urania. Uykuya dalmadan önce yatağın yaşlı adam, eski çarşaf, çok eski rüyalar ve karabasanlar koktuğunu düşünebilecek kadar bir zamanı ancak oluyor.

11

"Size bir sorum var, Ekselans," dedi Simon Gittleman. Devirdiği şampanya ve şarap kadehlerinin etkisiyle yüzü kızarmıştı ya da belki heyecandan. "Bu ülkeyi büyük bir ülke yapmak için aldığınız önlemlerin hangisi en zor olanıydı?"

İspanyolcayı, çok hafif bir aksanla, mükemmel konuşuyordu. Ama aksanı Palacio National'in bürolarından ve salonlarından gelip geçmiş öteki gringoların yanlışlar dolu, kötü vurgulu bozuk dilleri ve aksanlarıyla kıyaslanamazdı. Trujillo'nun onu tanıdığı 1921 yılından bu yana Simon'un İspanyolcası çok ilerlemişti. O yıl Muhafız Alayı'nda genç bir teğmen olan Trujillo, Haina Askerî Okuluna kabul edilince *marine* hocası olmuştu Simon Gittleman. O günlerde çat pat argo ve küfürle dolu bir İspanyolca konuşuyordu. Simon, sorusunu öyle yüksek sesle sormuştu ki herkes sustu ve yirmi beş baş –ciddi, meraklı, güler yüzlü– yanıt bekleyerek Velinimet'e doğru döndü.

"Sana hemen yanıt verebilirim Simon." Trujillo sesine ciddi durumlara yaraşır derin, genizden bir tını vermişti. Gözlerini çiçek biçimindeki kristal avizenin yapraklarına dikti ve ekledi: "Ekim 1937, Dajabón'da."

Trujillo'nun, Simon ve Dorothy'nin onuruna verdi-

ği öğle yemeğine katılanlar birbirlerine kaçamak bir bakış fırlattılar. *Ex marine*'nin, Juan Pablo Duarte Madalyası'yla ödüllendirildiği törenden sonra gelmişlerdi yemeğe. Teşekkür ederken sesi titremişti Gittleman'ın. Şimdi de, Ekselanslarının ne demek istediğini anlamaya çalışıyordu.

"Ha, evet, Haitililer!" diye elini masaya indirince masadaki pahalı kristal kadehler, sürahiler, bardaklar, şişeler şıkır şıkır etti. "Ekselanslarının Haiti istilasının Gordion Düğümü'nü kesmeye karar verdiği gün."

Herkesin önünde şarap kadehleri vardı ama Generalísimo yalnızca su içiyordu. Ciddileşmiş, anılarına dalmıştı. Ağır bir sessizlik oldu. Gösterişli, yapmacıklı bir tavırla ellerini kaldırdı ve davetlileri işaret etti:

"Bu ülke için ellerimi kana buladım," dedi, hecelerin üzerine basa basa. "O zenciler bir kere daha bizi sömürgeleştirmesinler, diye. Binlercesi ülkenin her yerine dağılmışlardı. Bugün Dominik Cumhuriyeti diye bir ülke var olamazdı, 1840'ta olduğu gibi bütün ada Haitililerin olurdu. Bir avuç beyaz insan, zencilere hizmet ediyor olurdu. Bu, otuz yılda almak zorunda kaldığım en zor karar oldu, Simon."

"Bize verdiğiniz görevi yerine getirdikten sonra, sınırın bir ucundan öteki ucuna dek gittik," dedi genç milletvekili Henry Chirinos, Başkan'ın masasının üzerine açılmış koskocaman haritaya doğru eğilerek ekledi: "Eğer böyle devam ederse Quisqueya'nın hiç şansı yok, Ekselans."

"Durum size anlattıklarından çok daha vahim, Ekselans," dedi genç milletvekili Agustín Cabral, işaretparmağını s'ler çize çize Dajabón'dan Pedernales'e doğru inen kırmızı çizginin üzerinde kaydırarak. "Binlerce, yüzbinlerce Haitili çiftliklerde, kırlarda, kasabalarda konuşlanmış. Dominikli işçileri yerlerinden sürmüşler."

"Boğaz tokluğuna, para almadan çalışıyorlar. Haiti'de

yiyecek bulamadıkları için biraz pirinç, biraz fasulye yetiyor onlara. Eşeklerden ve köpeklerden ucuza geliyorlar."

Chirinos geri çekildi; sözü, arkadaşı ve meslektaşı Cabral'e bıraktı.

"Büyük toprak ve çiftlik sahiplerine laf anlatmaya çalışmanın yararı yok, Ekselans," diye açıklık getirdi Cabral. "Ceplerini göstererek, 'Haitiliyse Haitili. N'apalım? Çok düşük bir ücret karşılığında kesiyorlar şekerkamışını. Vatanseverlik adına çıkarlarımdan vaz mı geçeceğim yani!' diyorlar."

Sustu, Chirinos'a baktı, bu kez de o sürdürdü konuşmayı:

"Dajabón, Elías Piña, Independencia ve Pedernales'te İspanyolca duyulmuyor, Kreol ile Afrika yerli dili karışımı bir homurtu duyuluyor."

Agustín Cabral'e baktı, o da zincirleme sürdürdü:

"Vudu[1], Afrika'dan gelen körinançlar ve ayinler, dilimiz ve ırkımız gibi ulusal özelliğimiz olan Katolikliğin de kökünü kurutuyor."

"Umutsuzluk içinde ağlayan rahipler gördük, Ekselans," dedi genç milletvekili Chirinos. "Diego Colón'un, Juan Pablo Duarte'nin, Trujillo'nun ülkesinde Hıristiyanlık öncesi barbarlık egemen oluyor. Haitili büyücüler, rahiplerden daha çok söz sahibi. Aynı durum eczacılar ve doktorlar için de geçerli; büyücü hekimler onların yerini almış."

"Ordu bir şey yapmıyor muydu?" diye sordu ve şarabından bir yudum aldı Simon Gittleman. Beyaz üniformalı garsonlardan biri koşarak gelip kadehini doldurdu.

"Ordu, Şef'in emirlerini yerine getirir Simon, sen de bilirsin." Yalnız Velinimet ve *ex marine* konuşuyor, öteki-

1. (Dahomey'deki Fon halkının dilinde tanrı ya da ruh anlamına gelen *vodun* sözcüğünden) Haiti'nin ulusal halk dini. (Y.N.)

ler dinliyor, başlarını sallayarak doğruluyordu. "Kangren en tepeye kadar tırmanmıştı. Montecristi, Santiago, San Juan, Azua, her yer Haitili kaynıyordu. Veba yayılmıştı. Uzak görüşlü, eli titremeyen bir devlet adamını beklerken kimse kılını kıpırdatmamıştı."

"Çok başlı bir Hydra[1] düşünün, Ekselans..." Genç milletvekili Chirinos, şiirsel dilini el hareketleriyle destekleyerek döktürüyordu. "Haitili işçiler, Dominiklinin işini çalıyor. İşi elinden giden Dominikli tarlası, kulübesi, neyi varsa satmak zorunda kalıyor. Kim satın alıyor bu toprakları? Varsıllaşan Haitili tabii ki."

"Canavarın öteki başı, Ekselans," diye tamamladı genç Milletvekili Cabral. "Dominiklilerin önce işini elinden alıyorlar, sonra da yavaş yavaş egemenliğimize sahip çıkıyorlar."

"Ve de kadınlarımıza," Genç Henry Chirinos sesini kalınlaştırdı, ağzından buharlar çıktı, kalın dudakları arasından yılansı kırmızı dili belirdi. "Bir zenci için hiçbir şey beyaz bedenler kadar çekici değildir. Haitililer her gün Dominikli kadınların ırzına geçiyor."

"Ya hırsızlıklar, Dominiklilerin mallarına saldırmalar," diye sızlandı genç Agustín Cabral. "Suçu iş edinenler sanki sınırda gümrük, kontrol, polisler yokmuş gibi Massacre Irmağı'nı geçiveriyorlar. Sınır, kevgire dönmüş. Çeteler çekirgeler gibi saldırıyor, kasabaları, çiftlikleri yerle bir ediyorlar. Sonra buldukları yiyecekleri, giyecekleri, süs eşyalarını alıp hayvanları önlerine katıyor, Haiti'ye götürüyorlar. O bölge artık bizim değil, Ekselans. Orada dilimizi, dinimizi, ırkımızı yitirdik. Artık oralar Haitili barbarların."

Dorothy Gittleman çok az İspanyolca biliyordu.

1. Yunan mitolojsiinde Ekhidna'nın Typhon'dan gebe kalarak doğurduğu dokuz başlı canavar. (Y.N.)

Yirmi dört yıl önce olmuş olaylarla ilgili karşılıklı konuşmalardan sıkılmış olmalıydı, ama büyük bir ciddiyetle, söylenenlerin her hecesini anlıyormuşçasına bütün dikkatini toplamış bir Generalísimo'ya bir kocasına bakıyor, arada bir başını sallayarak doğruluyordu. Onu masada Trujillo ile Savunma Bakanı General José René Román'ın arasına oturtmuşlardı. Ufak tefek, kırılgan bir kadındı, pembe tonlarında ince elbisesi içinde gençleşmiş görünüyordu. Tören sırasında, Generalísimo, birçok ülke Dominik Cumhuriyeti'ni arkadan vurmaya kalktığında, Gittleman ailesinin onlara gösterdiği dayanışmayı Dominik halkının unutmayacağını söylediğinde Bayan Gittleman'ın da gözünden bir damla yaş akmıştı.

"Benim olanlardan haberim vardı," dedi Trujillo. "Ama kuşku kalmaması için bir kez daha doğruluğunu kanıtlamak istedim. Anayasacı Ayyaş ile Cerebrito Cabral'i, yerinde araştırma yapmak için oraya gönderdikten sonra b:le hemen karar vermedim. Sınıra kendim gidip görmeyi uygun gördüm. Harp Okulu gönüllüleriyle at üzerinde sınır boyunca dolaştım. Kendi gözlerimle gördüm. Evet, 1822'de olduğu gibi ülkemizi yeniden istila etmişlerdi. Bu sefer savaşsız. Haitililerin bir yirmi iki yıl daha ülkemizde kalmalarına izin verebilir miydim?"

"Hiçbir vatansever böyle bir şey yapmazdı," diye karşı çıktı Henry Chirinos, kadehini kaldırarak. "Hele Generalísimo Trujillo asla. Kadehlerimizi Ekselansları şerefine kaldıralım."

Trujillo duymamış gibi konuşmasını sürdürdü.

"O yirmi iki yıllık istila süresince olduğu gibi, zencilerin kiliselerde bile cinayet işlemelerine, ırza geçmelerine, insanları boğazlamalarına göz yumabilir miydim?"

Anayasacı Ayyaş, teklifinin başarısızlığı karşısında derin bir iç çekti, kadehinden bir yudum aldı ve Trujillo'yu dinlemeye koyuldu.

"Gençliğin kaymak tabakasını oluşturan Harp Okulu Muhafız Kıtası gönüllüleriyle sınır boyunda yaptığım gezide, geçmişi bir kez daha gözden geçirdim," diye sürdürdü Generalísimo, her seferinde sözlerini daha da vurgulayarak. "Moca Kilisesi'nde boğulanları anımsadım. Santiago'daki yangını anımsadım. Dessalines ve Cristóbal'in Moca'lı dokuz yüz seçkin insanla Haiti'ye yürüşlerini anımsadım. Hepsi ya yolda ölmüşlerdi ya da Haitili askerî birlikler aralarında paylaşmış, esir almışlardı."

"Raporu vermemizin üstünden iki hafta geçti. Şef'te hiçbir hareket yok," diye meraklandı genç milletvekili Chirinos. "Bir karara vardı mı acaba Cerebrito?"

"Bunu sormak bana düşmez," diye karşılık verdi genç milletvekili Cabral. "Şef yapılması gerekeni yapar. Durumun ciddi olduğunu biliyor."

Trujillo, sınır boyunu atla gezerken yüz kadar Harp Okulu Muhafız Kıtası gönüllüsünün yanı sıra iki genç milletvekili de Şef'e eşlik etmişlerdi. Binek hayvanlarından daha beter soluyarak Dajabón kentine henüz gelmişlerdi. Çok gençtiler, yine de bütün günü at sırtında geçirdikten sonra sızlayan kemiklerini dinlendirmeyi yeğlerlerdi; ama Ekselansları Dajabón'un ileri gelenlerine bir resepsiyon veriyordu. Davetine uymamazlık edemezlerdi. Sert yakalı gömlekleri ve resmî giysileri içinde belediye binasının önünde, Trujillo'nun yanında sıcaktan boğuluyorlardı. Trujillo ise sanki sabahtan beri at üstünde dolanan o değilmiş gibi kusursuz gri-mavi üniforması, göğsündeki madalyalar ve sırma kordonlarıyla taptaze görünüyordu. Sağ elinde bir kadehle –Carlos I marka *brandy*'si– farklı gruplar arasında dolanıyor, karşısında reverans yapanları selamlıyordu. Tam o sırada bayraklarla dolu salona, tozlu çizmeleriyle genç bir subayın girdiğini gördü.

"Resmî bir resepsiyona ter içinde, savaş kıyafetinle

gelmiştin," dedi Velinimet ve kızgın bakışlarını Savunma Bakanı'na çevirdi. "Ne kadar iğrenç"ti.

"Alay kumandanıma bir haber getiriyordum da, Ekselans," diye kekeledi. General Román'ın aklı karışmış gibiydi, ne yapması gerektiğini bilemeden o eski hikâyeyi anımsamaya çalışıyordu. "Bir gece önce Haitili bir çete, kaçak olarak ülkeye girmişti. O sabah da Capotillo ve Paroli'de iki çiftliğe saldırmış, bütün hayvanları götürmüşlerdi. Üstelik arkalarında üç ölü bırakmışlardı."

"Benim karşıma o kılıkta çıkarak geleceğini tehlikeye atmıştın," diye suçladı General Román'ı Generalísimo, eskide kalmış rahatsızlığını yenileyerek.

"Tamam. Bardağı taşıran son damla. Savunma Bakanı, Devlet Bakanı ve bütün askerler yanıma gelsin. Ötekiler uzaklaşsın, lütfen."

Eskiden, kışlada emir verdiği günlerde olduğu gibi cırlak sesini daha da yükseltmişti.

Vızıltılar arasında buyruğu hemen yerine getirildi. Askerler çevresinde kalabalık bir halka oluşturdular; öteki erkekler ve kadınlar duvarlara doğru çekildiler. Serpantinler, kâğıt çiçekler ve Dominik Cumhuriyeti bayraklarıyla donanmış salonun orta yeri boşaldı. Başkan Trujillo saldırı emrini verdi:

"Gece yarısından itibaren Ordu ve Polis Kuvvetleri, Dominik topraklarında izinsiz olarak şekerkamışı çiftliklerinde çalışan bütün Haiti uyrukluları hiç duraklamadan öldürecek," dedi, gırtlağını temizledikten sonra, çevresindeki subaylara bir bir baktı. "Anlaşıldı mı?"

Subaylar evet anlamında başlarını salladılar. Kimilerinin yüzünde şaşkınlık okunuyordu, kimilerinin gözbebekleri yabani bir sevinçle parlamıştı.

"Dajabón Alay Kumandanı, o pis kılıkla buraya gelen subayı hücreye kapat, ekmek ve sudan başka bir şey verilmeyecek. Eğlence devam etsin. Hadi, keyfinize bakın!"

Simon Gittleman'ın yüzünde hayranlık ve nostalji birbirine karışıyordu.

"Karar günü gelip çattığında Ekselansları'nın hiçbir zaman eli titremedi." *Ex marine* masadakilere hitap ediyordu. "Haina Okulu'nda onu eğitmek şerefine nail oldum. Onu tanıdığım ilk günden beri, yükseleceğini biliyordum. Ama bu kadarını tahmin etmemiştim."

Güldü, gülüşü hafif gülüşmelerde yankı buldu.

"Hayır, asla titremedi," diye yineledi Trujillo, bir kez daha ellerini gösterek. "Çünkü yalnızca ülke çıkarları için, kesin olarak kaçınılmaz olduğunda, öldürme emri verdim."

"Ekselansları, bir yerlerde askerlere pala kullanmalarını, ateş etmemeleri emrini verdiğinizi okudum. Mermileri harcamamak için mi?" diye sordu Simon Gittleman.

"Uluslararası tepkileri öngörerek göz boyamak için," diye düzeltti Trujillo, gülerek. "Sadece pala kullanılırsa olayda devletin eli olmadığı, çiftçilerin kendiliklerinden hareket ettiği izlenimi verirdi. Yoksa biz Dominikliler eli açık insanlarız, hiçbir şeyi esirgemeyiz, hele mermiyi hiç..."

Masadakiler hep birlikte gülerek Şeflerine arka çıktılar. Simon Gittleman da onlara eşlik etti, ama bir hamle daha yaptı:

"Şu *Perejil*[1] işi de doğru mu, Ekselansları? Dominikliler Haitililerden ayırt edebilmek için siyahlara *Perejil* dedirtmek yani? Doğru telaffuz edemeyenlerin kafaları kesiliyormuş, hani?"

"Bu fıkrayı duydum," diyerek omuz silkti, Trujillo. "Söylenti bütün bunlar."

Birden aklına bir şey gelmiş de, çok derin bir düşünceye dalmış gibi başını önüne eğdi. Olmamıştı, bakışları-

1. (İsp.) Maydanoz. (Y.N.)

nı döndürdü ama ne fermuarın yanında ne bacakları arasında leke filan görünmüyordu. Başını kaldırdı, *ex marine*'ye dostça bakarak gülümsedi.

"Ölü sayısına gelince," dedi alaycı bir tonla. "Bu masadakilere sor bakalım. Hepsi ayrı bir sayı söyler. Mesela sence Senatör, kaç kişi öldü?"

Henry Chirinos'un karanlık yüzü aydınlandı; Şef'in ilk ona sormasından memnun olmuş, şişiniyordu.

"Bilmek çok zor," dedi sanki bir söylev verir gibi, gözünü kaşını oynatarak. "Çok fazla abartıldı. En fazla beşsekiz bin arası."

"General Arredondo, o günlerde sen Independencia'ydın. Kaç boyun vurdun?"

"Yirmi bin kadar, Ekselansları," diye yanıtladı üniformasının içine tepiştirilmiş gibi görünen şişman General Arredondo. "Yalnızca Independencia bölgesinde birkaç bindi. Senatör az söyledi. Ben oradaydım. Yirmi bin, daha az değil."

"Sen kendin kaç tane öldürdün?" diyerek alaya aldı Generalísimo; masadakiler sandalyalarını gıcırdatarak kadehlerini şıkırdatarak bir kez daha gülüştüler.

"Söylentilerden söz etmeniz çok doğru, Ekselansları," diye yerinde doğruldu bol yağlı subay, gülüşü burun kıvırmaya dönüştü. "Şimdi bütün ölümlerden bizi sorumlu tutuyorlar. Yalan, tamamen yalan. Ordu, emrinizi yerine getirdi. Yasadışı olanları ötekilerden ayırdık. Ama halk bırakmadı. Herkes Haitili avına çıktı. Köylüler, tüccarlar, memurlar saklandıkları yerleri buluyor, asıyorlar, döve döve öldürüyordu. Bazen de yakıyorlardı. Birçok yerde aşırılıkları önlemek için ordu müdahale etmek zorunda kaldı. Hırsızlara, yağmacılara kızgındı halk."

"Olaylardan sonra Haiti'yle pazarlık masasına oturanlardan biri de sizdiniz Başkan Balaguer," diye soruşturmasını sürdürdü Trujillo. "Kaç kişi öldü?"

Devlet Başkanı'nın koltukta kaybolan başı, minicik bedeninin önüne çıktı. Miyop gözlüğünün arkasından oradakileri inceledikten sonra Çiçek Festivali'nde ya da Dominik Cumhuriyeti Güzeli'nin taç giyme töreninde (her zaman güzellik kraliçelerinin ozanı oydu) şiir okurken, Trujillo'nun gezilerinde söylev verirken ya da Kongre'de hükümetin politikalarını anlatırken duyulan yumuşak sesi duyuldu.

"Tam sayıları hiçbir zaman bilinemeyecek, Ekselans," dedi, yavaş yavaş, kendine profesyonel bir hava vererek konuşuyordu. "Özenli bir hesaba göre on bin ile on beş bin arasında. Haiti hükümetiyle yaptığımız görüşmelerde sembolik bir rakam olarak iki bin yedi yüz elli ölü sayısında anlaştık. Dominik Hükümeti, Haiti'ye nakit olarak iki yüz yetmiş beş bin dolar ödedi. Bu bir iyi niyet göstergesiydi ve olaydan etkilenen ailelere dağıtılacaktı güya. Ama sizin de hatırlayacağınız gibi böyle olmadı."

Yuvarlak yüzünde rahatsız bir gülümsemeyle sustu; kalın camlı gözlüğünün ardında gözleri ufalmıştı.

"Bu ödemeler neden ailelere erişmedi?" diye sordu Simon Gittleman

"Çünkü Haiti Devlet Başkanı Sténio Vincent bir sahtekârdı, parayı sakladı," diye bir kahkaha attı Trujillo. "Yalnızca iki yüz yetmiş beş bin mi ödendi? Ben, itirazları önlemek için yedi yüz elli bin dolar olarak anlaştık diye hatırlıyorum."

"Doğru, Ekselansları," diye hemen ekledi Doktor Balaguer, aynı soğukkanlılık ve kusursuz bir diksiyonla. "Antlaşma yedi yüz elli bin dolardı ama sadece iki yüz yetmiş beş bini nakit verilecekti. Geriye kalan yarım milyon her yıl beş yüz bin peso olarak beş yılda ödenecekti. Ama çok iyi hatırlıyorum, o sırada geçici olarak Dışişleri Bakanlığı'ndaydım. Yardımcım Don Anselmo Paulini'yle antlaşmaya bir madde ekledik. Ödemeler,

1937 Ekim ayının ilk haftalarında bilinen iki bin yedi yüz elli kurbanın ölüm belgelerinin uluslararası mahkemeye gönderilmesinden sonra resmîleşecekti. Böylece, Dominik Cumhuriyeti kalan miktarı ödemek zorunluluğundan kurtuldu. Ödemeler nakit olarak verilen ilk taksitle sınırlı kaldı. Ödeme, Ekselansları'nın mal varlığından yapıldı; yani Dominik Devleti bir kuruş ödemedi."

"Yok olmamıza neden olabilecek bir sorunu çözüme bağlamak için düşük bir fiyat," diye özetledi Trujillo, ciddileşmişti. "Bazı masumların öldüğü doğru. Ama biz, Dominikliler, egemenliğimizi kazandık. O günden sonra Haitililerle ilişkilerimiz çok iyi, Tanrı'ya şükürler olsun."

Dudaklarını sildi, bir yudum su içti. Kahve ve likör servisi başlamıştı. O kahve içmiyordu. Öğle yemeklerinde, eğer San Cristóbal'deki evinde, Vakıf Çiftliği'nde ya da Caoba'daki evinde yakınlarıyla birlikte değilse hiçbir zaman içki içmezdi. Belleği ona karmakarışık bir sürü imgeyi geri getiriyordu. Bürosuna, sınırda ve bütün ülkede Haitili avının tüyler ürpertici boyutlara ulaştığı haberlerinin geldiği 1937 Ekim ayının o kanlı haftalarının imgelerine aşağılanmasını seyreden o aptal kızın nefretlik, sakin imgesi karışıyordu.

"Ünlü Cerebrito Senatör Cabral nerede?" diye sordu Simon Gittleman, Anayasacı Ayyaş'a dönerek. "Senatör Chirinos'u görüyorum ama yanından ayrılmayan ortağını göremiyorum? O ne oldu?"

Uzun süren bir sessizlik oldu. Davetliler kahvelerini ağızlarına götürüyor, bir yudum içiyor ve gözlerini ya masa örtüsüne ya da vazolardaki çiçeklere, kristallere, avizeye dikiyorlardı.

"Artık senatör değil ve bu saraya ayak basmıyor," dedi Generalísimo, kızdığı zamanlarda yaptığı gibi yavaş yavaş, soğukkanlı bir tavırla. "Yaşıyor ama bu rejim için artık öldü."

Ex marine rahatsız olmuş gibi bir dikişte konyağını içiverdi. Generalísimo bu adamın seksenine merdiven dayamış olduğunu düşündü. Olağanüstü iyi görünüyordu. Düz kesilmiş kısa saçlarıyla dimdik, sırım gibiydi, ne bir dirhem yağ ne de boynunda sarkmış bir deri vardı. El hareketleri, devinimleri enerjikti. Uzun yıllar yaşamış olduğunu bir tek gözkapaklarından yüzüne dağılan örümcek ağını andıran kırışıklıklar ele veriyordu. Amerikalı konuyu değiştirmek istedi:

"O yasadışı Haitilileri yok etme emrini verdiğinde, Ekselansları ne hissetmişti?"

"Bunu eski başkanınız Truman'a sor, atom bombasını Hiroşima ve Nagazaki üstüne bırakma emrini verdiğinde ne hissetmiş? Böylece, o gece, Dajabón'da ne hissettiğimi anlarsın."

Herkes içinden *Generalísimo*'nun bu çıkışını kutladı. *Ex marine*'nin Agustín Cabral'in adını anmasının yarattığı gerginlik kayboldu. Şimdi konuyu değiştirmek sırası Trujillo'ya gelmişti.

"Bir ay önce ABD, Domuzlar Körfezi'nde bir yenilgiye uğradı. Komünist Fidel Castro, Çıkarma'ya katılan yüzlerce askeri yakaladı. Bu Karayipler'de ne gibi bir sonuç doğurur Simon?"

"Başkan Kennedy bu çıkarmayı yapan yurtsever Kübalılara ihanet etti," diye fısıldadı, adam üzgün bir edayla. "Mezbahaya gider gibi gittiler. Beyaz Saray sözünü tutmadı; havadan korumaya ve topçu kuvvetlerinin çıkarmaya destek olmasına izin vermedi. Komünistler, onları atış talimi için kullandılar. Ama izin verin söyleyeyim Ekselansları, böyle olmasına sevindim. Bu *fellow travellers*'ı[1] hükümetine alan Kennedy'ye iyi bir ders olur.

1. (İng.) Yol arkadaşı. (Y.N.)

İspanyolcada nasıl deniyor: Evet, *compañero*; yol arkadaşı. Belki de artık onlardan kurtulmaya karar vermiştir. Beyaz Saray, Domuzlar Körfezi yenilgisini bir kez daha yinelemek istemeyecektir. Bu yüzden Dominik Cumhuriyeti'ne *marine* gönderme tehlikesi uzak bir ihtimal."

Ex marine bu sözleri söylerken gözle görülür derecede heyecanlanmıştı, sakin görünmek için belli bir çaba göstermesi gerekiyordu. Trujillo şaşırmıştı: Silah arkadaşlarının Dominik Cumhuriyeti'ndeki rejimi devirmek için adaya bir çıkarma yapma olasılığı, Haina'daki eski eğitmenini neredeyse ağlatacak kadar duygulandırmış mıydı?

"Zayıflığımı bağışlayın, Ekselans," diye fısıldadı Simon Gittleman, Trujillo'nun sorusunu kendiliğinden yanıtlar gibi. "Siz de biliyorsunuz, ben bu ülkeyi kendi ülkemmiş gibi seviyorum."

"Bu zaten senin ülken, Simon," dedi Trujillo.

"Solcuların etkisiyle Washington'un ABD'nin en yakın dostu olan bir yöneticinin üzerine *marine*'leri göndermesi bana şeytani geliyor. Bu yüzden zamanımı ve paramı yurttaşlarımın gözlerini açmak için harcıyorum. Dorothy ve ben, bu yüzden Ciudad Trujillo'ya geldik, *marine*'ler çıkarma yapacak olurlarsa Dominiklilerin yanında çarpışmak için..."

Ex marine'nin bu uzun ve sıkıcı söylevi masadaki tabakları, kadehleri şakırdatan bir alkış tufanıyla karşılandı. Dorothy kocasıyla dayanışma içinde olduğunu göstermek için gülümseyerek başını sallıyordu.

"Sizin sesiniz, Mister Gittleman, Kuzey Amerika'nın gerçek sesi," dedi heyecanla Anayasacı Ayyaş, ağzından tükürükler saçarak. "Bu dost, bu onurlu adamın şerefine kaldıralım kadehlerimizi! Simon Gittleman için beyler!"

"Bir dakika," Trujillo'nun keskin sesi ateşli havayı paramparça etti. Davetliler şaşkınlıkla baktılar Şef'e. Chirinos'un kaldırdığı kadeh havada, öylece kaldı. "Dostları-

mız ve kardeşlerimiz Dorothy ve Simon Gittleman için!"

Çift mahcup olmuş gibi, davetlileri gülümseyerek başlarını sallayarak selamladılar.

"Kennedy, *marine*'leri göndermeyecek, Simon," dedi Generalísimo, kadeh kaldırma heyecanı yatışınca. "O kadar budala olduklarını sanmıyorum. Ama eğer bunu yaparlarsa ABD, ikinci bir Domuzlar Körfezi yenilgisi yaşar. Silahlı Kuvvetlerimiz, Sakallı'nınkinden daha modern. Ve ben başlarında oldukça son Dominikliye dek dövüşürler."

Kendi kendine o alıntıyı tam olarak anımsayıp anımsayamayacağını sorarak gözlerini yumdu. Evet, anımsıyordu, başkan seçilişinin yirmi dokuzuncu yıldönümünde verilen bir söylevden bir alıntıydı. Davetlilerin saygılı suskunluğunda bir kez daha ezberden okudu:

> Gelecek bize hangi sürprizleri hazırlarsa hazırlasın, hepimiz şundan emin olabiliriz: Dünya, Trujillo'nun öldüğünü görebilir ama asla Batista, Pérez Jiménez gibi kaçtığını ya da Rojas Pinilla gibi mahkemeye çıkarıldığını göremez. Bu Dominikli devlet adamının ahlak anlayışı ve yapısı bambaşkadır.

Trujillo gözlerini açtı. Dalgın bir tavırla sözlerini dinleyen, başlarını sallayarak doğrulayan davetlilerine, halinden memnun, bir bakış fırlattı.

"Söylediğim bu cümleyi kim yazmıştı?" diye sordu Velinimet.

Hazır bulunanlar, yazarın kim olduğunu sorar gibi merak, kaygı ve telaşla birbirlerine baktılar. Sonunda bakışlar, Trujillo'nun OEA'nın yaptırımlarından kurtulmak umuduyla kardeşi Negro'yu istifaya zorlayarak cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturttuğu –gerçi Şef'in gayretleri boşa çıkmıştı ama olsun– sevimli, yuvarlak yüzünde al-

çakgönüllü bir utangaçlık okunan, dört köşe, ufak tefek, kültürlü adamda karar kıldı.

"Ekselansları'nın belleği beni hayran bırakıyor," diye mırıldandı Joaquín Balaguer; sanki bu onurlandırma altında eziliyormuş gibi, gereğinden fazla bir alçakgönüllülük sergileyerek. "Geçen Ağustos'un 3'ünde yaptığım mütevazı söylevi hatırlamakla beni çok onurlandırdınız."

Generalísimo, gözlerini kısarak Virgilio Álvarez Pina'nın, Ayaklı Çirkef'in, Paíno Pichardo'nun ve öteki generallerin yüzlerinin kıskançlıkla nasıl allak bulak olduğunu inceledi. Acı çekiyorlardı. Şef'in gözüne girmek, başkalarından çok takdir edilmek, adı geçmek, seçilmek, ödüllendirilmek için giriştikleri sonu gelmeyen yarışta bu ufak tefek, ağırbaşlı, karamsar profesör ve hukukçunun fazladan bir puan kazandığını düşünüyorlardı. Otuz yıldır emirlerini yerine girmek için yarışan güvensizlik içinde yaşattığı bu sürüngenlere sevecenlikle baktı.

"Ağız kalabalığı değil bu cümle, Simon. Trujillo ilk mermiler atılmaya başlar başlamaz iktidarı bırakan yöneticilerden değil. Ben senin yanında, *marine*'lerin arasında, onurun ne demek olduğunu öğrendim. Orada her an şerefli bir insan olmak ne demektir anladım. Şerefli insanlar kaçmaz. Mücadele eder ve eğer ölmek gerekiyorsa çarpışarak ölürler. Ne Kennedy, ne OEA, ne iğrenç zenci efemine Betancourt, ne komünist Fidel Castro Trujillo'yu her şeyini borçlu olduğu ülkeden kaçırmayı başarabilecek."

Anayasacı Ayyaş alkışlamaya başladı, tam öbürleri de onu izlemeye hazırlanırken Trujillo öyle bir bakış fırlattı ki alkışlar şıp diye kesildi.

"Bu korkaklarla benim aramdaki fark ne biliyor musun, Simon?" diye sürdürdü konuşmasını, eski öğretmeninin gözlerinin içine bakarak: "Ben Amerika Birleşik Devletleri'nin deniz piyadeleri arasında yetiştim. Bunu

hiçbir zaman unutmadım. Bunu bana Haina'da, San Pedro de Macoris'te sen öğrettin. Hatırlıyor musun? Policia Nacional Dominicana'nın[1] ilk mezunlarının yürekleri çeliktendir. Bizi çekemeyenler, PND'nin *pobres negritos dominicanos*[2] demek olduğunu söylüyorlardı. Ama işin doğrusuna bakacak olursan, bu ülkeyi o yıl mezun olanlar değiştirdi. Buna inanıyorum. Senin bu ülke için yaptıkların beni şaşırtmıyor. Çünkü sen de benim gibi gerçek bir *marine*'sin. Sadık bir adam. Arap atları gibi başını eğmeden, gökyüzüne bakarak ölen bir adam. Benim ülkeme ne kadar kötü davransalar da senin ülkene kin duymuyorum Simon. Çünkü beni Trujillo yapan *marine*'lerdir; bugün neysem onlara borçluyum."

"Bir gün Amerika, Karayipli ortakları ve dostları Dominiklilere karşı nankörlük ettiği için pişman olacaktır."

Trujillo, suyundan birkaç yudum içti. Konuşmalar başlamıştı. Garsonlar yeniden kahve fincanlarını dolduruyor, konyak ve likör servisi yapıyor, konuklara puro ikram ediyorlardı.

"Piskopos Reilly sorunu nasıl çözülecek, Ekselansları?" diye sordu bu kez de Simon Gittleman.

Trujillo küçümsediğini gösteren bir yüz hareketi yaptı.

"Hiçbir sorun yok, Simon. Bu piskopos düşman cephesine geçti. Sonra da halkın öfkesinden korkup kaçtı, Santo Domingo Koleji rahibelerine sığındı. O kadar kadın arasında ne yaptığı onun bileceği iş. Biz görevimizi yaptık, linç edilmemesi için koruyucular gönderdik."

"Kısa zamanda bir sonuca bağlansa iyi olur," diye ısrar etti *ex marine*. "Amerika'da yanlış bilgilendirilen bir-

1. (İsp.) Dominik Ulusal Polisi. (Ç.N.)
2. (İsp.) Zavallı Dominikli zenciler. (Ç.N.)

çok Katolik, *Monseñor* Reilly'nin beyanatlarına inanıyorlar. Yani tehdit altında olduğuna, yıldırma kampanyası filan uygulandığına..."

"Önemli değil, Simon. Her şey yoluna girer. Unutma ki benim hükümetimdeki herkes kusursuz Katolik'tir. XII. Pius beni Papalık San Gregorio nişanıyla onurlandırdı," derken birden konuyu değiştirdi Trujillo. "Petán sizi La Voz Dominicana'ya götürdü mü?"

"Tabii ki," diye karşılık verdi Simon; Dorothy de cömert bir gülümsemeyle doğruladı.

Kardeşi, General José Arismendi Trujillo, namı diğer Petán, işe yirmi yıl önce küçük bir radyo istasyonuyla başlamıştı, La Voz de Yuna. Daha sonra La Voz Dominicana[1] adını alan bu kuruluş birçok dala da atlayarak adanın (Petán, bütün Karayipler'de birinci olduğunda ısrarlıydı ama Generalísimo öncülüğü Tropicana de La Habana'nın elinden alamadığını biliyordu) en önde gelen televizyon kanalı, en önemli radyo istasyonu, en iyi kabare ve tiyatrosu olmuştu. Gittleman'lar kuruluşun olağanüstü tesislerinden çok etkilenmişlerdi. Petán bizzat gezdirmişti onları. O gece kabarede gösteri yapacak olan Meksika bale grubunun provalarını seyretmişlerdi. Petán, kötü biri değildi, insan biraz yakınlaşırsa anlıyordu bunu. Ne zaman ihtiyacı olsa Petán ve "Dağ Ayrıkları" adını verdiği renkli ordusu yardıma hazırdılar. Ama bütün diğer kardeşleri gibi onun da Şef'e yararından çok zararı olmuştu. Petán'ın yüzünden, o saçma kavga nedeniyle, araya girmesi otoritesini korumak için de o olağanüstü devi –üstelik Haina Askerî Akademisi'nde sınıf arkadaşı–, General Vázquez'i devirmesi gerekmişti. En iyi subaylardan –gerçek bir *marine*, köpoğlusu– her za-

1. (İsp.) Dominiklilerin Sesi. (Ç.N.)

man görevine sadık olan General Vázquez'i hem de! Ama ailesi, ne kadar bir asalaklar, hilekârlar ve zavallı ahmaklar ordusu olursa olsun, ailesiydi; dostluklardan, siyasi çıkarlardan önde gelirdi. Onun şeref anlayışına göre aile kutsaldı ve korunmalıydı. Generalísimo kendi düşünce çizgisinden uzaklaşmadan Voz Dominicana'yı ziyarete gelen Latin Amerikan sinema, radyo ve magazin dünyasının ünlülerinin fotoğraflarını gördüğünde ne denli şaşırdığını anlatan Simon Gittleman'ı dinliyordu. Petán'ın bürosunun duvarları, bu ünlü kişilerin fotoğraflarıyla kaplıydı: Los Panchos, Libertad Lamarque, Pedro Vargas, Yma Sumac, Pedro Infante, María Luisa Landín, Boby Capó ve Tin Tan ile Marcelo. Trujillo gülümsedi. Simon, Petán'ın Dominik gecelerine neşe katmaktan başka, getirdiği tüm artistleri düzmek istediğini bilmiyordu elbette. Yalnızca onları mı, küçük imparatorluğu Bonao'da evli-bekâr ne kadar kadın, kız varsa hepsini... Generalísimo, Ciudad Trujillo'nun sınırlarından içeri girmemek koşuluyla istediğini yapmasına göz yumuyordu. Ama çılgın yürek Petán, Voz Dominicana'nın kontrat yaptığı bütün artistlerin, ne zaman canı çekse onunla yatmak zorunda olduğuna inandığından bazen hovardalıklarını başkente de taşıyordu. Kimi zaman başarılı da oluyordu ama bazen de skandallara neden oluyordu. O zaman da kabak yine Trujillo'nun başına patlıyor; yangını söndürmek, kadınlara nasıl davranılması gerektiğini bilmeyen salak, düzenbaz Petán'ın küçük düşürdüğü artistlere pahalı hediyeler almak hep Trujillo'ya –her zaman o– kalıyordu. Örneğin, Amerikan pasaportlu İnka Prensesi Yma Sumac skandalı. Petán'ın cüretkârlığı, işi Amerikan Büyükelçisi'nin el koymasına kadar götürmüştü. Ve Velinimet buzları eritmek, İnka Prensesi'nin gönlünü yapmak için kardeşini özür dilemeye zorlamıştı. Bir çapulcu takımından başka bir şey olmayan ailesi-

nin açtığı gedikleri doldurmak için bu kadar zaman harcamasaydı, bir ülke daha yaratabilirdi.

Petán'ın bütün münasebetsizlikleri arasında hiçbir zaman bağışlayamadığı, Genelkurmay Başkanı'yla giriştiği o aptalca kavgaydı. Haina'da eğitim gördükleri yıllardan beri "Koca Dev" Vázquez Rivera, Trujillo'nun yakın arkadaşıydı. Olağanüstü güçlüydü ve bu yeteneğini her türlü spor yaparak daha da geliştiriyordu. Trujillo'nun düşünü gerçekleştirmede en çok emeği geçen askerlerden biriydi. Trujillo'nun düşü, orduyu geliştirmek, o küçücük ulusal polis örgütünden disiplinli, etkin, profesyonel, Kuzey Amerika ordusunun, küçük formatta, bir eşini yaratmaktı. Tam bu işe başlamışken o aptal kavga çıktı. Petán yarbaydı ve Genelkurmay Başkanlığı'nda çalışıyordu. Sarhoş olduğu bir gün emirlere uymadığı için General Vázquez Rivera tarafından paylanınca küstahlık etmişti. Koca Dev de rütbesini unutup apoletlerini sökmüş, Petán'ı bu işi avluda yumruk yumruğa halletmeye davet etmişti. Bu Petán'ın hayatında yediği en korkunç dayak olmuş ve böylece o güne dek birçok zavallıya çektirdiklerinin acısı çıkmıştı. Trujillo utanarak ama aile şerefini korumak zorunda olduğuna inandığı için General'in işine son vermiş; onu önemsiz bir görevle Avrupa'ya göndermişti. Bu olaydan bir yıl sonra İstihbarat Örgütü, Trujillo'ya komplo hazırlıkları haberini getirdi. Küskün General garnizonları ziyaret ediyor, eski adamlarıyla buluşuyor, Cibao'daki çiftliğinde silah saklıyormuş. Trujillo, General'i tutuklattı. Niguo Irmağı'nın denize ulaştığı yerdeki askerî hapishaneye kapattırdı. Bir süre sonra da askerî mahkemenin gizli oturumunda ölüm cezasına çarptırıldı. Kale kumandanı General'i ancak hapishanede cezasını çeken on iki adi suçlunun yardımıyla ipe götürebilmişti. Bu muhteşem sondan geriye tanık bırakmamak için, on iki sabıkalı da kurşuna dizilmişti.

Aradan uzun zaman geçmiş olsa da, bazen, Petán'ın salaklığı yüzünden feda etmek zorunda kaldığı, birlikte kahramanlık destanları yazdıkları arkadaşına özlem duyuyordu Trujillo.

Simon Gittleman, ABD'de kendi kurduğu komitelerin büyük bir operasyon için para toplamaya başladıklarını anlatıyordu. Aynı gün *The New York Times*, *The Washington Post*, *Los Angeles Times* ve Trujillo'ya saldıran, OEA ambargosunu destekleyen bütün diğer yayınlarda ambargoyu kınayan ve Dominik Cumhuriyeti'yle ilişkilerin yeniden başlamasını savunan, tam sayfa ilanlar verilecekti.

Simon Gittleman neden Agustín Cabral'i sormuştu? Cerebrito'yu anımsar anımsamaz duyduğu rahatsızlığı kontrol etmeye çalıştı. Simon'un kötü bir niyeti yoktu elbette. Eğer Trujillo'yu sayan, ona hayran olan, her şeyiyle rejimi savunan birisi varsa o da bu *ex marine*'ydi. Rejimi içten tanımadığı için Anayasacı Ayyaş'ı görünce Chirinos ve Cabral'in iki yakın dost olduklarını anımsamış, ağzından Cabral adı çıkmıştı. Doğruydu, Chirinos ve Cabral bir zamanlar ayrılmaz bir ikiliydi. Trujillo birçok kez onları birbirlerini tamamlayabilecekleri görevlere getirmişti. Örneğin, 1937'de birini İstatistik Genel Müdürü, ötekini Göçler Dairesi Genel Müdürü olarak tayin edip sınırdan sızan Haitililer hakkında bilgi toplamak için sınıra göndermişti. Ama bu ikilinin arkadaşlıkları, görece bir arkadaşlıktı; Şef'in gözüne girmek ya da övgüsünü kazanmak söz konusu olduğunda arkadaşlıkları bitiyordu. Ayaklı Çirkef ile Cerebrito'nun –Virgilio Álvarez Pina ile Paíno Pichardo'nun, Joaquín Balaguer ile Fello Bonnelly'nin, Modesto Díaz ile Vicente Florentino Rojas'ın ve çevresindeki herkesin– birbirlerinin ayağını kaydırmak, öne geçmek, Şef'e daha yakın olmak ve daha çok dikkat çekmek için uydurdukları nazik manev-

ralar, gizli kılıç darbeleri, çevirdikleri dolaplar Trujillo'yu eğlendiriyordu. Bu, kendi kendine oynadığı gizli ve son derece zevkli bir oyundu. "Tıpkı, haremdeki dişilerin sultanın gözdesi olmak için yaptıkları gibi," diye geçirdi aklından. Trujillo da yardımcılarını bu yarışta canlı tutmak, yozlaşmayı önlemek, monotonluğa ve yasaların çiğnenmesine izin vermemek için listedekileri dönüşümlü olarak cezalandırıyordu. Cabral'e işte bu ilkeyi uygulamıştı. Onu uzaklaştırmıştı ki geldiği yeri, bütün varlığını Trujillo'ya borçlu olduğunun, Velinimet olmadan bir hiç olduğunun bilincine varsın. Bu, yakın uzak bütün yardımcılarına uyguladığı bir sınavdı. Cerebrito anlamamış, kötüye yormuş, erkeğinin sokağa attığı bir dişi gibi umutsuzluğa kapılmıştı. Zamanından önce durumu düzeltmek isterken daha beter pot kırmaya başlamıştı. Yeniden var olmadan önce burnu daha çok boka batmalıydı.

Yoksa Cabral, Trujillo'nun *ex marine*'yi ödüllendireceğini öğrenmiş, ondan, araya girmesi için ricada mı bulunmuştu? *Ex marine* durup dururken bu adamın adını bunun için mi telaffuz etmişti? Kamu Forumu'nu okuyan bütün Dominikliler Cabral'in gözden düştüğünü biliyordu. Belki de Simon Gittleman *El Caribe*'yi okumuyordu?

Kanı dondu, gene idrarı sızmaya başlamıştı. Aktığını hissetti. Sarı sıvının o işe yaramaz vanadan, tutmayı beceremeyen o ölü prostattan izin almadan mesaneden sidik borusuna doğru keyifle koşturduğunu, oradan da hava ve ışık arar gibi donundan, pantolonunun fermuarından bacak arasına çıktığını görür gibi oldu. Başı döndü. Acizlik ve utançla bir an gözlerini yumdu. Büyük bir şanssızlık eseri sağında, Virgilio Álvarez'in yerinde Dorothy Gittleman vardı, sol yanında ise Simon Gittleman. İkisi de ona yardım edemezdi. Halbuki Virgilio olsa yardımcı olurdu. Virgilio, Dominik Partisi'nin başkanıydı

ama onun asıl görevi –Barcelona'dan gizlice getirilen Doktor Puigvert, Şef'e o lanetlik prostat tanısını koyduğundan beri– bugün olduğu gibi masa başında kaçırma durumlarında Velinimet'in üzerine hemen bir bardak su ya da içki dökmek, sonra beceriksizliğini bağışlatmak için binbir özür dilemekti. Aynı durum bir tribünde ya da yürüyüş sırasında olacak olursa hemen bir paravana gibi önüne geçerek ıslanan pantolonu örtmekti. Ama protokolü hazırlayan budalalar, Virgilio Álvarez'i dört koltuk öteye oturtmuşlardı. Kimse yardım edemezdi şimdi ona. Ayağa kalktığında Gittlemanlar ve başka konuklar zavallı bir ihtiyar gibi elinde olmadan altına işediğini görecekler, korkunç bir aşağılanmaya hedef olacaktı. Öfke elini oynatmasına, su içecek gibi yapıp önündeki sürahiyi üstüne devirmesine engel oluyordu.

Yavaşça, dalgın bir tavırla etrafına bakarak sağ eliyle su dolu bardağı masanın üzerinde kaydırdı. Yavaş, çok yavaş, en ufak bir hareketle devrilecek konuma gelinceye kadar masanın kenarına ittirdi. Birden Aminta Ledesma'ya, o delifişek, kadın bedeninde erkek ruhu taşıyan, ayakkabı değiştirir gibi koca değiştiren ilk karısı Flor de Oro'dan olan kızını anımsadı. Okula gitmeye başladıktan sonra bile yatağına işerdi. Pantolonuna bir kez daha göz atmak için cesaretini topladı. Utanç verici görüntüyü, beklediği lekeyi –gözleri tıpkı belleği gibi gücünden hiçbir şey yitirmemişti– görmedi, fermuarı ve bacak arası kuruydu. Kupkuruydu. Korkudan olmalı, yanlış bir izlenimdi... Hani hamile kadınlara olurdu ya, ebe kadınlar buna "suyu azaldı" derlerdi. İçi sevinç, iyimserlik doldu. Gün karanlık kehanetler ve kötü duygularla başlamıştı; şimdiyse deniz kıyısının yağmurdan sonra güneş çıkınca aydınlanması gibi güzelleşmeye başlamıştı.

Ayağa kalktı, herkes hazır ola geçen askerler gibi onu taklit etti. Dorothy Gittleman'a kalkması için yar-

dım ederken tüm kararlılığıyla, "Bu gece Caoba'daki evde yirmi yıl önceki gibi bir dişiye çığlık attıracağım," dedi içinden. Hayaları kaynamaya, kamışı dikilmeye başlamış gibi geldi.

12

Salvador Estrellá Sadhalá, Lübnan'ı asla göremeyeceğini düşününce bir iç sıkıntısı duydu. Çocukluğundan beri Sadhalá'ların göç etmek zorunda kaldığı Yukarı Lübnan'daki o kenti –yoksa kasaba mı– Baskinta'yı ziyaret etmeyi düşlerdi. Annesinin ataları Katolik oldukları için bu kentten sürülmüştü. Salvador, Paulina Anne'nin anlattıklarını dinleyerek büyümüştü. Sadhalá'lar Lübnan'da nasıl varsıl bir tüccar ailesi olduğunu, nasıl her şeylerini kaybettiklerini, Don Abraham Sadhalá ve ailesinin Müslüman çoğunluğun Katolik azınlığa uyguladıkları eziyetten kaçarken ne sıkıntılar yaşadıklarını anlatırdı. İsa'ya ve Haç'a sadık kalmış, bütün dünyayı dolaşmış, sonunda Haiti'ye gelmiş, oradan da Dominik Cumhuriyeti'ne geçmişlerdi. Santiago de Caballeros'a yerleşmiş, ailenin dillere destan doğruluğu ve çalışkanlığı sayesinde yeni vatanlarında yeniden varsıl ve saygın bir aile olmuşlardı. Anne tarafından gelen akrabalarıyla pek sık görüşmese de Paulina Anne'nin hikâyeleri, onu büyülediği için kendini her zaman bir Sadhalá olarak görmüştü. Bu yüzden Ortadoğu haritalarında bir türlü bulamadığı gizemli Baskinta'yı ziyaret etme hayalleri kurarak yaşamıştı. Neden, atalarının egzotik vatanına hiçbir zaman ayak basamayacağını düşünmüştü şimdi?

Ön koltukta oturan Antonio de la Maza'nın, "Galiba uyudum," dediğini duydu. Gözlerini ovuşturuyordu.

"Hepiniz uyudunuz," dedi Salvador. "Merak etme, Ciudad Trujillo'dan gelen otomobillerden gözümü ayırmıyorum."

"Ben de," dedi yanında oturan Teğmen Amado García Guerrero. "Kıpırdamadığım için uyuyor gibiyim ama kafamı boşaltmak için böyle yapıyorum. Bize bu yöntemi orduda öğrettiler, rahatlamak için."

"Geleceğinden emin misin, Amadito?" diye sataştı, önde direksiyon başında oturan Antonio Imbert. El Turco, arkadaşının sesindeki sitemi fark etti. Ne haksızlık! Sanki Trujillo'nun San Cristóbal yolculuğunu iptal etmesinden Amadito sorumluymuş gibi.

"Evet, Tony," dedi homurdanır gibi; ardından inançla ve güvenle ekledi: "Gelecek."

El Turco artık pek emin değildi, bir saat on beş dakikadır bekliyorlardı. Heyecan, sıkıntı ve umut dolu bir günü daha harcamış olabilirlerdi. Salvador kırk iki yaşındaydı, o gece San Cristóbal yolunda üç ayrı otomobilde Trujillo'yu bekleyen yedi kişi arasında en yaşlılardan biriydi. Kendini yaşlı hissetmiyordu, hayır, tam tersi. Otuz yaşındayken Almácigos Çiftliği'nde, bir eşeği bir yumrukta öldürür, dedikleri zamanlarda olduğu kadar güçlüydü. Kaslarının direnci efsaneleşmişti. Bunu Santiago Islahevi'nde ringde karşısına çıkanlar bilirdi. Islahevinde, gücü sayesinde genç suçlular ve serserilere sporu sevdirmiş; olağanüstü sonuçlar almıştı. Altın Eldiven ödülünü alarak bütün Karayipler'de ün salan, Dinamita orada yetişmişti.

Salvador, Sadhalá'ları seviyordu, damarlarındaki Lübnan-Arap kanından gurur duyuyordu, ama Sadhalá'lar onun doğmasını istememişlerdi. Annesi Paulina, asker politikacı ve kırma olan –Sadhalá'ların tüylerini ürperten üç şeydi bu– Piro Estrellá'nın kendisine kur

yaptığını söyleyince ailesi şiddetle karşı çıkmıştı. Ailesi izin vermeyince Piro Estrellá, Paulina'yı kaçırıp Moca'ya götürmüş, papazı silah tehdidiyle kiliseye sokarak nikâhlarını kıymaya zorlamıştı. Zamanla Sadhalá'lar ve Estrellá'lar barışmıştı. Paulina Anne 1936 yılında öldüğünde Estrellá Sadhalá kardeşlerin sayısı ona ulaşmıştı. General Piro, ikinci evliliğinde ne yapıp yapıp yedi evlat daha edinmişti. Kısacası, El Turco'nun resmî olarak on altı kardeşi vardı. Bu gece başarılı olamazlarsa onlar ne olurdu? Özellikle de bu işten haberi bile olmayan kardeşi Guaro'ya ne olurdu? General Guarionex Estrellá Sadhalá, Trujillo'nun başyaverliğini yapmıştı; şimdi de La Vega'da İkinci Tugay komutanıydı. Komplo başarılı olamazsa baskılar acımasız olurdu. Neden başarısız olacaktı ki? İnce eleyip sık dokunarak hazırlanmıştı plan. Üstü olan General José René Román, Trujillo'nun öldüğünü ve sivil-askerî cuntanın yönetime el koyduğunu haber verir vermez Guarionex, kuzeydeki askerî kuvvetleri yeni rejimin hizmetine verirdi. Beklemenin neden olduğu umutsuzluk yeniden Salvador'u kıskacına aldı.

Gözlerini kısarak içinden dua etti. Günde birkaç kez dua ederdi. Sabah kalktığında ve akşam yatmadan önce yüksek sesle, günün öteki saatlerinde ise, şimdi yaptığı gibi, içinden. Tanrı Babamız, Meryem Ana ve İsa Mesih duası, bir de duruma göre kendi kendine ettiği doğaçlama dualar... Gençliğinden beri küçük büyük nasıl olursa olsun, sorunlarına Tanrı'yı ortak etmeyi, gizlerini onunla paylaşmayı, ona danışmayı âdet edinmişti. Trujillo'nun gelmesi için, onun yardımıyla Kilise'ye saygısızlık, rahiplerine eziyet eden gözü dönmüş Dominik celladı öldürebilmek için yakardı. Bir süre öncesine dek Trujillo'nun hesabını görmek konusunda kararsızdı ama işareti aldığı günden sonra Tanrı'ya gönül rahatlığıyla anlatabilirdi. İşaret Papa'nın elçisinin söylediği o cümleydi.

Santiago'da oturan Kanadalı rahip Peder Fortín aracılığıyla Monseñor Lino Zanini'yle konuşmuştu. Bu yüzden bugün buradaydı. Peder Cipriano Fortín yıllarca Salvador'un ruhsal yönlendiricisi olmuştu. Ayda bir-iki kez uzun uzun sohbet ederler, El Turco ona yüreğini açar, içini dökerdi. Rahip onu dinler, sorularını yanıtlar, ona kendi kuşkularından söz ederdi. Bu sohbetler sırasında farkında olmadan siyasal sorunlar kişisel sorunların önüne geçmeye başlamıştı. Neden İsa'nın Kilisesi kanla lekelenmiş bir rejime destek oluyordu? Nasıl oluyordu da ruhani gücünü affedilemez suçlar işleyen bir yöneticiyi korumak için kullanıyordu?

El Turco, Peder Fortín'in bu soruları yanıtlarken çok zorlandığını anımsıyordu. Yaptığı açıklamalara kendisi de inanmıyordu; Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya, Sezar'ın hakkı Sezar'a... 'Trujillo için böyle bir ayrım var mı ki, Peder Fortín? Ayinlere gitmemezlik etmiyor ki, Komünyon ayinlerini de kaçırmıyor... Hükümetin bütün eylemleri için ayinler, *Tadeum* yapılıyor. Her gün piskoposlar zorbalıklarını kutsuyorlar. Kilise, Trujillo'yle özdeşleşerek inançlılar karşısında ne duruma düşüyor?'

Daha çok gençken deneyimlerle anlamıştı Salvador günlük yaşamdaki davranışları dinin buyruklarına uydurmanın ne denli zor, hatta imkânsız olduğunu. İlkeleri ve inançları ne denli sağlam olursa olsun, bu onun eğlenceye ve kadınlara düşkünlüğünü frenleyememişti. Şimdiki karısı Urania Mieses'le evlenmeden önce evlilik dışı iki çocuk yapmaktan hiçbir zaman pişmanlık duymamıştı. Ona utanç veren düşüşlerdi. Borcunu ödeyerek bu günahlardan kurtulmaya çalışmıştı hep, ama vicdanını bütünüyle rahatlatamamıştı hiçbir zaman. Evet, günlük yaşamda İsa'yı gücendirmemek çok zordu. O da, İlk Günah'ın izlerini taşıyan zavallı bir fani olarak insanlara özgü güçsüzlüğün canlı bir kanıtıydı. Ama Tanrı'nın elçisi

olan Kilise bir vicdansıza destek olmak gibi bir yanlışı nasıl yapabilirdi?

Beklediği mucize on altı ay önce –o günü asla unutmayacaktı– 25 Ocak 1960, Pazar günü gerçekleşmişti. Dominik Cumhuriyeti göklerinde parlayan bir gökkuşağı... Ocak ayının 21'i Nuestra Señora de la Altagracia Kilisesi Azizi'nin Kutsal Günü ve aynı zamanda 14 Haziran militanlarına yapılan o müthiş baskının yıldönümüydü. Altagracia Kilisesi o güneşli Santiago sabahında hıncahınç doluydu. Birden, Peder Cipriano Fortín vaaz kürsüsünden kararlı bir sesle –Dominik Cumhuriyeti'ndeki bütün kiliselerin papazları da, aynı anda, aynı şeyi yapıyordu– o bütün ülkede yankı bulan Piskoposluk Bildirisi'ni okumaya başladı. Bildiri, 1930'da Trujillo Dönemi'nin ilk günlerinde yaşanan o ünlü siklondan çok daha beter bir siklon etkisi yarattı.

Salvador Estrellá Sadhalá, karanlık otomobilin içinde, o mutlu günü anımsayarak gülümsedi. Peder Fortín' in hafif Fransız aksanıyla İspanyolca okuduğu, her cümlesi Canavar'ı deliye döndüren o Piskoposluk Bildirisi, Salvador'a kuşkuları ve rahatsızlığına bir yanıtmış gibi geldi. Bu metni öyle çok okumuştu ki –dinledikten sonra gizli olarak basılmış ve dağıtılmıştı– neredeyse tamamını ezbere biliyordu. Dominiklilerin patronu Azize Altagracia kutlamalarını "bir hüzün gölgeliyor'du. "Birçok Dominikli ailenin derin acıları karşısında ilgisiz kalamayız." Aziz Petrus gibi "ağlayanlarla ağlamak" istiyorlardı. En temel hak ve bütün diğer hakların kökeni "insan onurunun dokunulmazlığı" olduğunu anımsatıyorlardı. XII. Piu'nun ağzından "milyonlarca insan hâlâ baskı ve zorbalık altında yaşıyor" diyorlardı, birçoklarının "hiçbir güvenleri" yoktu. Ne evleri vardı ne malları, ne özgürlükleri ne de onurları.

Bildirinin her satırı Salvador'un yüreğinde gümbür-

düyordu. "Yaşam hakkı, can veren Tanrı'dan başka kimin elinde olabilir?" Piskoposlar bütün diğer hakların bu "temel hak"tan filizlendiğini söyleyerek çalışma hakkı, ticaret hakkı, yolculuk etme hakkı (Bu, her yurtdışına çıkışta polisten izin alınması gereken siyasal sistemi mahkûm etmek anlamına gelmez miydi?), onurunu koruma ve "olur olmaz bahanelerle, anonim ihbarlar" ile suçlanmama hakkı gibi birçok hakkın bu haktan doğduğunun altını çiziyorlardı. Piskoposluk Bildirisi, "fikir özgürlüğü, basın özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüğünün bir hak olduğunu" savunuyordu. Piskoposlar yüksek sesle, bu korku ve belirsizlik günlerinde ülkede birlik ve barış olması için yeniden kutsal insan haklarının tanınması gerektiğini duyuruyorlardı.

Salvador o gün kiliseden çıkarken öylesine duygulanmıştı ki, ne karısı ne de kilisenin kapısının önünde toplanmış arkadaşlarına Piskoposluk Bildisi'yle ilgili bir şey söyleyebildi. Birçokları ya biraz önce duyduklarının verdiği şaşkınlık ve heyecan içinde ya da ateş püskürerek, kilisenin önünde toplanmış tartışıyorlardı. Aslında anlaşılmayacak bir şey yoktu; bildiriye, başpiskopos başta olmak üzere, ülkenin önde gelen beş piskoposu imza atmıştı.

Yarım yamalak bir bahane uydurarak ailesinin yanından ayrıldı, uyurgezer gibi yeniden kiliseye döndü. Soyunma odasına gitti. Peder Fortín ayin giysisini çıkarıyordu. Salvador'u gülümseyerek karşıladı. "Artık, kilisenle gurur duyuyor olmalısın Salvador, öyle değil mi?" diye sordu. Salvador konuşamıyordu. Evet, İsa'nın Kilisesi sonunda masumların yanında yerini almıştı.

"Misillemeler korkunç olacak, Peder Fortín," diye mırıldandı.

Öyle de oldu. Ama rejimin entrika çevirmekteki o şeytansı yeteneği sayesinde bildirinin acısını –Dominik topraklarında doğan piskoposları yok sayarak– iki yaban-

cı piskopostan çıkardılar. Aşağılık kampanya San Juan de la Maguana Kilisesi papazı, Kuzey Amerikalı Monseñor Thomas F. Reilly ile La Vega piskoposu İspanyol Monseñor Francisco Panal'i hedef aldı.

Salvador, Trujillo'yu öldürmeyi ilk olarak 25 Ocak 1960 jübilesi ardından gelen günlerde düşünmeye başladı. İlk başlarda, bu düşünce onu korkutuyordu, iyi bir Katolik, beşinci emre[1] uymalıydı. Ama bunu bilmesine karşın, *El Caribe*'de, *La Nación*'da Monseñor Panal ve Monseñor Reilly'ye yapılan saldırıları okuduğunda –yabancı güçlerin ajanları, komünizme satılmışlar, sömürgeciler, hainler, engerekler– ya da aynı saldırıları La Voz Dominicana'da dinlediğinde saplantı dayanılmaz bir güçle geri geliyordu. Zavallı Monseñor Panal! La Vega'da, otuz yıl boyunca bir havari gibi çalışan, herkesin sevdiği bir rahibi, yabancı olmakla suçlamak... El Turco'nun, Johnny Abbes'in tezgâhladığı –ondan başka kimin aklına gelirdi ki böyle şeytanlıklar– bu aşağılayıcı dolaplardan Peder Fortín aracılığıyla haberi oluyordu. Sonunda bu barbarlıklar dinsel kuşkularına üstün geldi. Bardağı taşıran son damla, kutsal mekâna bile saygı göstermeden, La Vega Kilisesi'nde öğle ayini sırasında Monseñor Panal'e tezgâhlanan oyun oldu. Monseñor Panal, İncil'den o gün için hazırladığı bölümü okurken yüzleri gözleri boyalı, yarı çıplak sokak kadınları kiliseyi dolduran inançlıların şaşkın bakışları arasında kürsüye yaklaşıp yaşlı piskoposu sapkın olmakla, her birinden bir çocuk yapmakla suçladılar. Aralarından biri mikrofonu eline geçirerek avaz avaz, "Bize doğurttuğun çocukları açlıktan ölmeye mahkûm edemezsin, tanımalısın onları!" diye bağırdı. Oradakiler tepki gösterek fahişeleri kiliseden çıkarmaya ve şaş-

1. On Emir'den beşincisi, "Öldürmeyin!"dir. (Y.N.)

kınlık içinde neler olduğunu anlamaya çalışan piskoposu korumaya kalkınca nereden çıktıkları belli olmayan yirmi kadar *calié*, ellerinde demir sopalar ve zincirlerle halkı acımasızca itip kakmaya başladı. Zavallı piskoposlar! Evlerinin dış duvarlarını hakaretlerle doldurdular. Monseñor Reilly'nin San Juan de la Maguana'da piskoposluğa bağlı kiliseleri dolaşırken kullandığı kamyoneti dinamitleyip havaya uçurdular, Ciudad Trujillo'da Santo Domingo Koleji'ne sığınıncaya dek her gece evini hayvan leşleri, pis su, canlı fare yağmuruna tuttular. Monseñor Panal ise La Vega'da tehditlere, alçakça saldırılara, hakaretlere kahramanca direniyordu. Şehit toprağıyla yoğrulmuş bir ihtiyar.

Günlerden bir gün El Turco, ablak yüzü allak bullak olmuş bir halde Peder Fortín'in evinde bitti.

"Ne oldu Salvador?"

"Trujillo'yu öldüreceğim, Peder. Beni suçlayıp suçlamayacağınızı öğrenmek istiyorum," dedi. "Bu kadar da olmaz. Radyoda, televizyonda, gazetelerde piskoposlara, kiliseye karşı çok pis bir kampanya başlattılar. Canavarın başını kesmek, buna bir son vermek gerek. Beni lanetler misiniz?"

Peder Fortín, Salvador'u sakinleştirdi. Ona taze süzdüğü kahveden ikram etti; Santiago'nun, iki yanında defne ağaçları olan sokaklarında gezdirdi. Bir hafta sonra, Papalık elçisi Monseñor Lina Zanini'nin özel bir görüşme için onu Ciudad Trujillo'da beklediği haberini verdi. El Turco utana sıkıla Papalık Elçiliği'nin Máximo Gómez Bulvarı'ndaki zarif konağına gitti. Papa'nın elçisiyle görüşmeye kravat ve koladan kaskatı olmuş gömlekle gitmişti. Kendisini bu giysiler içinde boğuluyormuş gibi hisseden bu iriyarı, çekingen adam Kilise'nin prensinin karşısına çıkarılır çıkarılmaz rahatladı.

Monseñor Zanini ne kadar zarifti, ne kadar güzel ko-

nuşuyordu! Salvador, Papalık elçisi hakkında birçok öykü dinlemişti. Salt Trujillo'nun ondan nefret ettiği söylentileri bile adama sempati duymasına yetiyordu. Zanini'nin yeni Papalık elçisi olarak atandığını duyan Peron'un, yedi aydır sığındığı bu ülkeden kaçar gibi ayrıldığı doğru muydu? Herkes böyle olduğunu söylüyordu. Yeni elçi gelir gelmez Peron koşa koşa Palacio National'a gitmiş, "Dikkatli olun Ekselans. Kilise'yle başa çıkılmaz. Benim başıma gelenleri hatırlayın. Beni düşürenler askerler değil, rahiplerdi. Vatikan'ın gönderdiği bu yeni elçi, Arjantin'de cüppelilerle sıkıntılar başlayınca bana gönderdikleri elçiye benziyor. Ona dikkat edin!" demişti. Ve eski diktatör bavullarını hazırlayıp apar topar İspanya'ya kaçmıştı.

Salvador, o görüşmeden sonra, Monseñor Zanini hakkında söylenen bütün iyi şeylere inanmaya hazırdı. Elçi, onu çalışma odasına götürdü. İçecek soğuk bir şeyler ikram etti. Meleklerin şarkılarını anımsatan melodik İtalyan aksanıyla konuştuğu İspanyolca, El Turco'yu içinden geçirdiklerini anlatması için yüreklendirdi. Salvador çevresinde olanlara artık göz yumamadığını, rejimin Kilise'ye, piskoposlara yaptıklarının onu çılgına çevirdiğini söyledi. O söyledi, Peder Zanini dinledi. Uzun bir suskunluktan sonra elçinin yüzüklü elini tuttu:

"Trujillo'yu öldüreceğim, Monseñor. Günahım bağışlanabilir mi?"

Sesi kısıldı. Gözlerini yere indirdi, heyecanla soluk alıyordu. Monseñor Zanini'nin babacan bir tavırla sırtını okşadığını fark etti. Sonunda, cesaretini toplayıp gözlerini kaldırınca Monseñor Zanini'nin elinde Aquinolu Tommaso'nun kitabını tuttuğunu gördü. Parmağıyla açık duran sayfada bir bölümü işaret ediyordu. Salvador başını eğerek okudu: "Hayvan'ın madden yok edilmesi halkı kurtarıyorsa Tanrı katında mubahtır."

Papalık Elçiliği'nden çıkarken sevinçten uçuyordu.

Uzun süre George Washington Bulvarı'nda, deniz kıyısında, çoktan beri hissetmediği bir gönül rahatlığıyla gezindi. Hayvan'ı öldürecekti, Tanrı ve Kilise onu bağışlayacaktı, elini kana bulayarak Hayvan'ın ülkesinde akıttığı kanı temizleyecekti.

Ama oraya gelecek miydi? Bekleyişin arkadaşlarında yarattığı büyük gerginliği o da hissediyordu. Kimse ağzını açmıyordu, kıpırdamıyordu. Soluk alışlarını duyuyordu. Antonio Imbert, sıkı sıkı direksiyona sarılmış, sakin görünmeye çalışarak derin derin soluk alıyordu. Imbert'in yanında Antonio de la Maza, sabırsızlanıyor, gözlerini yoldan ayırmıyordu. Arka koltukta, onun yanında oturan Amadito da yüzünü Ciudad Trujillo'ya çevirmiş, düzgün ve derin derin soluk alıp veriyordu. Üç arkadaşının da elleri onun gibi silahlarında olmalıydı. El Turco, bir süre önce Santiago'da bir arkadaşının dükkânından aldığı 38'lik Smith&Wesson'un kabzasına dokunuyordu. Amadito, 45'lik bir tabancadan başka yanına tüfek –*Yankee*'lerin komplo için verdikleri gülünç yardımdan çıkan tüfeklerden biri– ve iki 12'lik Browning'den birini de almıştı. Ötekiyse Antonio'daydı. Antonio de la Maza, bu tüfeklerin namlularını İspanyol arkadaşı Miguel Ángel Bissié'in atölyesinde kestirmişti. Tüfeklere, Antonio'nun gene bir İspanyol olan bir başka yakın arkadaşı, eski piyade subayı Manuel de Ovín Filpo'nun özel olarak hazırladığı mermileri koymuştu. Ovín Filpo, bu mermilerin her birinin bir fili toz duman edeceğine dair garanti vermişti. İçinden bunun doğru olmasını diledi. CIA'nın verdiği karabinaları Teğmen García Guerrero ve Antonio de la Maza'nın kullanmalarını ve arabanın sağ yanına oturmalarını Salvador önermişti. Aralarındaki en iyi nişancılar bu ikisiydi; ilk kurşunu yakından, onların atması daha doğruydu. Herkes bunu hemen kabul etmişti. Gelecek miydi? Ah, ah! Gelecek miydi?

Salvador Estrellá Sadhalá'nın Monseñor Zanini'ye duyduğu hayranlık ve gönül borcu, Papalık Elçiliği'ndeki görüşmeden birkaç hafta sonra Merced tarikatı rahibelerinden olan kız kardeşi Rahiba Gisela'yı –Sör Paulina– Santiago'dan Porto Riko'ya gönderme kararı alınca bir kat daha arttı. Gisela, Salvador'un en sevdiği, en gözde kız kardeşiydi. Kendini dine adayınca daha da bir gözüne girmişti ağabeyinin. "Rahibe Paulina" adını alıp yemin ettiği gün El Turco'nun yanaklarından iri yaşlar süzülmüştü. Sör Paulina'yla her beraber oluşunda günahlarından arındığını, rahatladığını, ruhanileştiğini hissediyor, sevgili kardeşinin çevreye yaydığı neşe, dinginlik, Tanrı'ya adanmış bir yaşamın verdiği sakin güven duygusundan Salvador da nasibini alıyordu. Peder Fortín, El Turco'nun eğer rejimin komplo hazırladığından haberi olursa kız kardeşinin başına gelebileceklerden ne kadar korktuğunu Papalık Elçisi'ne çıtlatmış olabilir miydi? Sör Paulina'nın Porto Riko'ya gönderilmesinin bir rastlantı olduğunu hiçbir zaman düşünmemişti. Johnny Abbes'in acımasız cellatlarının hışmına uğrayabilecek temiz ve masum bir genç kızın Hayvan'ın el uzatamayacağı bir yere gönderilmesi, Kilise'nin akıllıca ve cömertçe aldığı bir karardı. Salvador'u en çok isyan ettiren, rejimin cezalandırmak istediği kimselerin ailelerine, anne, baba, çocuk ve kardeşlerine eziyet etmeyi alışkanlık haline getirmiş olmasıydı. Ailenin malları elinden alınıyor, aile bireyleri hapse atılıyor, işten çıkarılıyorlardı. Eğer bugün başarısız olurlarsa kardeşlerine kim bilir ne acımasız baskılar yapılırdı. Hatta Velinimet'in yakın dostu, ona çiftliğinde yemekler veren babası General Piro Estrellá bile kurtulamazdı baskılardan. Bütün bunları bir kez, bir kez daha düşünmüş, tartmıştı El Turco. Ama bir kere kararını vermişti. Katil ellerin Porto Riko'daki manastırda Sör Paulina'ya erişemeyeceğini bilmek rahatlatıcıydı. Arada bir

ağabeyine inci gibi el yazısıyla sevgi dolu, keyifli mektuplar gönderiyordu.

Dinine çok bağlı olmasına karşın Giselita'nın yaptığı gibi kendini dine adamayı, bir rahip olmayı hiç geçirmemişti aklından. İmrendiği ve takdir ettiği bir erdemdi ama Tanrı onu bundan dışlamıştı. Hiçbir zaman böyle bir yemine sadık kalamazdı, özellikle de bekârlık yeminine. Tanrı onu fazlaca dünyevi yaratmıştı. Bir İsa çobanı olmak, bu misyonu yerine getirmek için vazgeçmesi gereken zaaflara fazlaca eğilimi vardı. Öteden beri kadınlara düşkündü, şimdi bile –sadık evlilik yaşamında, zaman zaman ardından uzunca bir süre vicdan azabı duyduğu zaafları olmuyor değildi– buğday tenli, ince belli, dolgun yuvarlak kalçalı, pırıl pırıl gözlü, iri dudaklı –bakışları, yürüyüşü, konuşması, el hareketleri, kısacası her yerinden çapkınlık akan tipik Dominik güzeli– bir genç kız, Salvador'u heyecanlandırıyor; fantezilerini ve arzularını alevleniyordu.

Bu kötü eğilimlere direnmeye çalışıyordu. Arkadaşları, özellikle de Antonio de la Maza, Tavito'nun öldürülmesinden sonra kendini sefahate vermesiyle az dalga geçmemişlerdi. Ama genelevlerde sabahlamaması, çiçek koklamak için –öyle diyorlardı– körpecik kızların sunulduğu evlere giderlerken onlara eşlik etmeye yanaşmaması da alay konusu olmuştu. Bazen dayanamadığı olmuştu, doğru. Sonra da günlerce acı çekmişti. Epey zamandır bu zaafından, Trujillo'yu sorumlu tutmayı âdet edinmişti. Evet, yaşama hiç değer verilmeyen bir ülkede, özgürlük ve saygınlığa susamış bunca Dominiklinin tedirginliğini gidermek için fahişelerde, içkide, bin türlü sefahatte teselli aramasının sorumlusu Hayvan'dı.

"İşte bu!" diye kükredi Antonio de la Maza.

Amadito ve Tony Imbert de bir ağızdan, "Bu o! Bu gelen o!" diye bağırdılar.

"Bas gaza, oğlum!"

Antonio Imbert çoktan basmıştı. Ciudad Trujillo yönüne doğru park etmiş Chevrolet, tekerleklerini gıcırdatarak döndü –Salvador, polisiye bir filmi anımsadı– ıssız ve karanlık yolda Trujillo'nun San Cristóbal yönünde ilerleyen otomobilinin peşine düştüler. O muydu? Salvador görmemişti ama arkadaşları öylesine emindi ki, o olmalıydı. Kalbi, göğsünü parçalayacak gibi çarpıyordu. Antonio ve Amadito camları indirmişti. Imbert, bir engel atlamaya hazırlanan jokey gibi eğilerek direksiyonun üzerine abanmıştı. Hızlanınca rüzgâr öyle kuvvetli üflemeye başlamıştı ki Salvador gözlerini güçlükle açık tutabiliyordu. Boş olan eliyle korunmaya çabalıyordu (öteki eli tabancasındaydı). Yavaş yavaş kırmızı ışıklarla aralarındaki mesafe kısalıyordu.

"Teke'nin Chevrolet'si olduğundan emin misin Amadito?" diye bağırdı Salvador.

"Eminim, eminim," dedi avaz avaz. "Şoförü tanıdım. Zacarías de la Cruz. Ben size gelecek demedim miydim?"

"Daha hızlı, lanet olsun!" diye yineledi üçüncü ya da dördüncü kez Antonio de la Maza. Başını ve tüfeğinin kesik namlusunu pencereden dışarı çıkarmıştı.

"Haklıymışsın, Amadito," diye bağırdığı duyuldu Salvador'un. "Geldi, hem de dediğin gibi yanında korumaları yok."

Teğmen, tüfeğini iki eliyle tutuyordu. Salvador'a arkası dönük, yana doğru eğilmişti. M1 tüfeğinin dipçiğini omzuna dayamıştı, bir parmağı da tetikteydi. "Tanrım Dominikli evlatların adına sana şükürler olsun," dedi Salvador.

Antonio de la Maza'nın Chevrolet Biscayne'i yolda uçarcasına Amadito García Guerrero'nun defalarca betimlediği açık mavi Chevrolet Bel Air'e yaklaşıyordu. El Turco, 0-1823 resmî siyah plakayı ve pencerelerdeki ku-

maş perdeleri gördü. Oydu, evet, San Cristóbal'deki Casa de Caoba'ya –evine bu adı vermişti, "Maun Ev"– hep bu otomobille giderdi. Salvador'un sık sık gördüğü bir karabasan vardı: Şimdi olduğu gibi Tony Imbert'in kullandığı Chevrolet Biscayne'ın içindeydiler. Şimdi olduğu gibi gökyüzünde ay ve yıldızlar vardı. Birden takip için hazırlanan bu yepyeni otomobil hız kaybediyor, giderek yavaşlıyor, sonra da hep bir ağızdan savrulan küfürler arasında durup kalıyordu. Salvador, Velinimet'in karanlıkta kaybolan otomobilinin arkasından bakakalıyordu.

Chevrolet Bel Air gittikçe hızlanıyordu. Saatte yüz kilometreden daha hızlı gidiyordu besbelli. Imbert uzak farları yaktığı için net olarak görülebiliyorlardı. Salvador, Teğmen García Guerrero'nun önerisini kabul ederek Trujillo'ya haftalık San Cristóbal gezintilerinden birinde baskın yapmaya karar vermişlerdi. O günden sonra bu otomobilin öyküsünü çok dinlemişti Salvador. Baskında kullanılacak otomobil ne kadar hızlı olursa başarı şansı o kadar yüksek olacaktı. Antonio de la Maza bir otomobil tutkunuydu. Santo Domingo General Motors bayileri, işi nedeniyle her hafta kilometrelerce yol kat etmesi, Haiti sınırına gidip gelmesi gereken onun gibi birinin, özel bir otomobil almak istemesini yadırgamamışlardı. Ona bir Chevrolet Biscayne almasını önermişlerdi. Otomobil ABD'ye ısmarlandı. Ciudad Trujillo'ya üç ay kadar önce gelebildi. Salvador, denemek için ilk bindikleri günü anımsadı. Kullanım kılavuzunda New York Polisi'nin suçluları takip etmek için bu otomobil kullandıklarını okuduklarında ne çok gülmüşlerdi. Havalandırma, otomatik vites, hidrolik fren, sekiz silindirli 350 cc'lik motor, hepsi tamamdı. Yedi bin dolara mal olmuştu. Antonio, "Hiçbir zaman bundan iyi bir yatırım yapmadım," demişti. Moca'da denediler. Broşürde yazılanlar doğruydu; rahatça saatte yüz yetmiş kilometreye ulaşabiliyordu.

"Aman, dikkat, Tony!" diye bağırdı Salvador, otomobil bir yerlere çarpınca. Darbeyle çamurluk eğrilmiş olmalıydı. Ne Antonio ne de Amadito duymadılar bile, silahlar ellerinde başlarını camdan çıkarmış Imbert'in Trujillo'nun otomobiline yetişmesini bekliyorlardı. Yirmi metreden az bir mesafe kalmıştı. Rüzgâr soluk kesiyordu, Salvador gözlerini arka pencerenin kapalı perdesinden ayıramıyordu. Nişan alamadan, gözü kapalı ateş etmek, arka koltuğun tamamını mermilerle delik deşik etmek gerekiyordu. Tanrı'ya, Teke'nin Casa de Caoba'ya götürdüğü o talihsizlerden birinin yanında olmaması için dua etti.

Chevrolet Bel Air, ya takip edildiğini fark etti ya da salt sportif bir içgüdüyle kimsenin onu geçmesine izin vermemek için birkaç metre öne çıktı.

"Hızlan, lanet olsun!" diye buyurdu Antonio de la Maza. "Daha hızlı, daha hızlı!"

Chevrolet Biscayne hızlanmayı sürdürdü, birkaç saniyede arayı kapattı. Ya ötekiler? Pedro Livio ve Huáscar Tejeda? Neden ortalıklarda görünmüyorlardı? Sadece birkaç kilometre ötede Oldsmobile'de –o da Antonio de la Maza'nındı– siper almışlardı. Onlar da Trujillo'nun otomobilini görmüş olmalıydılar. Imbert farları yakıp söndürmeyi unutmuş muydu? Fifí Pastoriza Oldsmobil'den iki kilometre ilerde, Salvador'un eski Mercury'sinde park etmiş olmalıydı ama o da meydanda yoktu. İki, üç, dört kilometre hatta daha da fazla ilerlemiş olmalıydılar. Neredeydi bu adamlar?

"Sinyal vermeyi unuttun, Tony!" diye bağırdı El Turco. "Pedro Livio ile Fifí arkada kaldılar."

Trujillo'nun otomobilinin sekiz metre kadar gerisindeydiler ve Tony ışıkları yakıp söndürerek korna çalarak yol istiyordu.

"Daha yaklaş!" diye bağırdı Antonio de la Maza.

Chevrolet Bel Air, Tony'nin işaretlerine aldırış etmiyor yolun ortasından çekilmiyordu. Böylece biraz daha ilerlediler. Lanet olsun, Oldsmobil neredeydi? Ya Mercury ve Fifi Pastoriza nerede kalmıştı, peki? Sonunda Trujillo'nun otomobili biraz sağa yanaştı. Geçmeleri için yeterli yer açılmıştı.

"Yapış, daha yapış," dedi Antonio de la Maza sinirli sinirli ama yalvarırcasına.

Tony Imbert hızlandı, birkaç saniyede Chevrolet Bel Air'le aynı hizaya geldiler. Yan camın perdesi de çekiliydi. Salvador, Trujillo'yu göremedi ama ön camın yanında, Antonio ile Teğmen, ikisi birden kulaklarını çınlatan silahlarını patlattıkları anda Zacarías de la Cruz'un o bildik kaba, şişkin yüzünü iyice seçebildi. İki otomobil birbirlerine öyle yakındı ki öteki otomobilin ön camı tuzla buz olunca cam kırıkları onların otomobilinin içine kadar sıçradı. Salvador yüzüne iğnelerin battığını hissetti. Düşünde gördüğü gibi Zacarías'ın başıyla tuhaf bir hareket yaptığını gördü. Bir saniye sonra El Turco da Amadito'nun omzunun üstünden ateş ediyordu.

Ateş etmesi uzun sürmedi. Acı bir fren sesiyle durunca –tekerleklerin çıkardığı cazırtı tüylerini diken diken etti– Trujillo'nun otomobili arkada kalmıştı. Başını geriye çevirdi, arka pencereden baktı. Chevrolet Bel Air sanki devrilecekmiş gibi zikzaklar çiziyordu. Yok, hayır, geri dönmüyordu, kaçmaya çalışmıyordu.

"Dur, dur dedim!" diye gürledi Antonio de la Maza. "Geri bas, lanet olasıca."

Tony Imbert ne yaptığını çok iyi biliyordu. Neredeyse Trujillo'nun delik deşik olmuş otomobiliyle aynı anda zınk diye durmuştu. Ama frene öyle bir basmıştı ki araba neredeyse tepetaklak olacaktı. O zaman bir an için ayağını frenden çekti, sonra yeniden Chevrolet Biscayne duruncaya dek frene bastı. Hiç zaman kaybetmeden yüz

seksen derece dönerek –görünürde arkalarından gelen başka bir araç yoktu– tam ters yönde, Trujillo'nun otomobiline doğru ilerledi. Trujillo'nun Chevrolet'si orada, onlara yüz metreden daha yakın bir mesafede, farları yanık tuhaf bir şekilde park etmiş, sanki onları bekliyordu. Aralarındaki mesafeyi yarılamışlardı ki duran otomobilin ışıkları söndü. Ama El Turco hâlâ arabayı görebiliyordu. Tony Imbert uzak farları yakmıştı ve Chevrolet Bel Air işte oradaydı..

"Başlarınızı eğin," dedi Amadito. "Ateş ediyorlar."

Sol yandaki cam parçalandı. Salvador'un yüzüne ve boynuna iğneler saplanır gibi oldu, araba fren yapınca öne doğru fırladı. Chevrolet Biscayne gıcırdadı, zikzaklar çizdi, yolun bir yanına doğru kayarak durdu. Imbert farları söndürdü. Her yer karanlıkta kaldı. Salvador çevresinde ateş edildiğini duyuyordu. Amadito, Tony, Antonia, kendisi, ne zaman fırlamışlardı yola? Dördü de otomobilin dışındaydı, çamurlukların, açık kapıların arkasında siper almışlar Trujillo'nun otomobilinin olduğu, olması gereken tarafa ateş ediyorlardı. Onlara ateş eden kimdi, kimlerdi? Teke'nin yanında şoförden başka biri daha mı vardı? Çünkü, hiç kuşku yok, birileri ateş ediyordu. Mermiler havada uçuşuyor, Chevrolet'nin kapılarını, kilitleri delip geçiyordu ve işte arkadaşlarından biri yaralanmıştı bile.

"El Turco, Amadito, bizi koruyun," diye emir verdi Antonio de la Maza. "Trujillo'nun işini bitireceğiz."

Aynı anda –gökyüzünün yansıttığı koyu mavi ışıkta gözleri siluetleri seçmeye başlamıştı– Trujillo'nun otomobiline doğru sakınarak koşan iki gölge gördü.

"Ateş etme El Turco," dedi Amadito; yere diz çökmüş, tüfeğiyle nişan almıştı. "Onları vurabiliriz. Ama dikkatli ol. Başka taraftan kaçmaya kalkmasın."

Beş-on saniye kadar tam bir sessizlik oldu. El Turco

doğaüstü bir oyundaki gibi sol şeritten Ciudad Trujillo'ya doğru hızla iki otomobilin geçtiğini fark etti. Bir an sonra yeniden tüfekler ve tabancalar patladı. Sonunda, gecede Antonio de la Maza'nın sesi çınladı.

"Öldü, köpoğlusu! Öldü!"

Salvador ve Amadito koşmaya başladılar. Ancak birkaç saniye geçmişti, Salvador başını Tony Imbert'le Antonio'nun omzunun üzerinden uzatmış bakıyordu. Bu ikisi, birinin elinde bir çakmak, ötekinin elinde bir kibritle durmuş kan lekeleri içinde kalmış haki üniformasıyla, yüzü paramparça olmuş yerde koskocaman kan gölünün ortasında yatan bedeni inceliyorlardı. Ölmüştü. Hayvan ölmüştü. Tanrı'ya şükredecek zaman bulamadan koşuşturmalar oldu. Amadito, Trujillo'nun otomobilinin öteki tarafından ateş edildiğini duyar gibi oldu. Ani bir refleksle tabancasını kaldırdı ve ateş etti, *calié*'lerin ve korumaların Şef'in yardımına koştuklarını sanmıştı. Çok yakınında, Pedro Livio Cedeño'nun iniltilerini duydu; vurulmuştu. Sanki yer yarılmış, açılan uçurumdan Kötülük başını uzatmış kahkahalarla gülüyordu.

13

"Hakikaten biraz daha mısır gevreği yemek istemiyor musun?" diye ısrar ediyor Adelina hala sevecenlikle. "Hadi hadi, çekinme! Çocukken ne zaman gelsen benden mısır gevreği isterdin. Artık sevmiyor musun yoksa?"

"Tabii ki seviyorum, hala," diye karşı çıkıyor Urania. "Ama hayatımda hiç bu kadar çok yemek yememiştim. Bu gece gözümü kırpamayacağım galiba."

"Tamam, tamam. Burada dursun da, belki birazdan canın çeker," diyor Adelina hala.

Sesindeki kararlılık ve aklının berraklığı şekilsizleşmiş bedeniyle tam bir karşıtlık içinde. Küçülmüş, başında neredeyse saç kalmamış –bembeyaz saç telleri arasından saç dipleri görünüyor– yüzü bumburuşuk olmuş, konuşurken ve yemek yerken takma dişleri oynuyor. Bir damlacık kalmış bu kadıncağız; Lucinda, Manolita, Marianita ve hizmetçi kızın karga tulumba yukarıdan indirdikten sonra oturttukları sallanan koltukta kaybolmuş sanki. Halası ısrarla yemeğini, onca yıl sonra hiç beklenmedik bir anda ortaya çıkan kardeşi Agustín'in kızıyla yemek odasında yemek istemişti. Babasından büyük mü yoksa küçük mü? Urania anımsamıyor. Konuşurken içine çökmüş ışıl ışıl gözlerinde zekâ pırıltıları var. "Bu haliyle onu asla tanıyamazdım," diye geçiriyor içinden Urania.

Lucinda'yı da, hele Manolita'yı hiç mi hiç... Manolita'yı son gördüğünde on bir, en fazla on iki yaşında bir kızdı. Şimdiyse şişman, yüzü ve boynu buruşmuş, saçları mavi siyah boyalı, oldukça rüküş bir kadın. Kızı Marianita ise yirmi yaşlarında olmalı. Zayıf, solgun yüzlü, saçları kısacık kesilmiş, hüzünlü bakan bir kız. Büyülenmiş gibi gözlerini Urania'dan ayıramıyor. Yeğeni, onun hakkında neler dinlemiştir?

"Bana yalan gibi geliyor. Sen, burada," diyor hala keskin bakışlarını Urania'ya dikerek. "Seni tekrar göreceğimi hiç düşünmemiştim."

"İşte görüyorsun, hala. Burada karşındayım. Seni gördüğüm için ne kadar mutlu oldum!"

"Ben de yavrucuğum. Ağustín de kim bilir ne sevinmiştir. Kardeşim seni bir daha hiç göremeyeceğine inanmıştı."

"Bilmiyorum, hala." Urania arkadan sitemler, yersiz sorular geleceğini hissederek savunmaya geçiyor. "Bütün gün onun yanındaydım; ama bir an için olsun, beni tanımış gibi gelmedi."

Halasının iki kızı aynı anda, bir ağızdan yanıtlıyorlar: "Tabii ki tanıdı seni, Uranita," diye doğruluyor Lucinda.

"Konuşamadığı için belli olmuyor," diyor Manolita. "Ama her şeyi anlıyor, kafası çok sağlıklı çalışıyor."

"Hâlâ o zamanlar olduğu gibi 'Cerebrito'," diyor Adelina hala, gülerek.

"Her gün gördüğümüz için böyle olduğunu biliyoruz," diye tamamladı Lucinda. "Seni tanıdı ve gelmen onu çok sevindirdi."

"Umarım öyledir, canım."

Uzunca bir sessizlik oldu. Kristallerin durduğu bir büfe, soluk yeşil duvarlarında dinsel resimler olan dar yemek odasında, masanın üzerinden bakışlar kesişiyor. Urania bu odayı şöyle böyle anımsıyor. Burada da kendi-

ni tanıdık bir mekânda hissetmiyor. Manolita ve Lucinda'yla oynamaya geldiği Adelina hala ile kocası Aníbal'in evi büyük, aydınlık, şık, havadar bir evdi. Bu evse karanlık, kasvetli eşyalarla dolu.

Halası, "Kalçam kırıldıktan sonra Agustín'den tamamen uzak kaldım," diyor parmakları romatizmadan deforme olmuş küçücük elini sallayarak. "Bu olmadan önce saatlerce yanında kalıyordum. Uzun uzun sohbet ediyorduk. Ne dediğini anlamam için konuşması gerekmiyordu. Zavallı kardeşim! Onu buraya getirirdim ama bu delikte onu nasıl rahat ettirebilirim ki."

Kızgın görünüyor.

"Trujillo'nun ölümü, bizim aile için sonun başlangıcı oldu," diyerek içini çekiyor Lucindita. Sonra hemen telaşlanıyor. "Pardon, canım, sen Trujillo'dan nefret edersin, değil mi?"

"Daha önce başladı," diye düzeltiyor Adelina hala, Urania arkasını nasıl getireceğini bekleyerek dikkat kesiliyor.

"Ne zaman başladı, anneanne?" diye soruyor büyük kızı Lucinda incecik sesiyle.

"Trujillo'nun öldürülmesinden birkaç ay önce yayınlanan mektupla," diye kestirip atıyor Adelina hala. Bakışları sanki boşluğu deler gibi. "1961'in Ocak ya da Şubat ayıydı. Babacığına haberi biz verdik, sabah erkenden. İlk okuyan Aníbal oldu."

"Bir mektup mu, Kamu Forumu'nda çıkmıştı galiba?" Urania anımsamaya çalışıyor. "Ha, evet."

"Önemli bir şey olduğunu sanmıyorum, sanırım açıklığa kavuşur," demişti Aníbal telefonda; sesi kulağa öyle telaşlı, öyle endişeli, öyle yapmacıklı geliyordu ki, Agustín Cabral şaşırmıştı. Aníbal'e ne oluyordu? "*El Caribe*'yi okumadın mı?"

"Şimdi getirdiler, daha açmadım."

Aníbal'in sinirli sinirli öksürdüğünü duydu.

"Şey yani, bir mektup var da Cerebrito..." Aníbal hafife alıp dalga geçmeye çabalıyor. "Saçma sapan şeyler. En kısa zamanda açıklığa kavuştursan iyi olur."

"Haber verdiğin için sağ ol," diyerek veda ediyor Senatör Cabral. "Adelina ve kızları öperim. Uğrarım sonra."

Politik erkin en üst düzeylerinde geçirdiği otuz yıl Agustín Cabral'e sonuçları kestirilemeyen nazik durumları –tuzaklar, pusular, entrikalar, ihanetler– idare etmekte deneyim kazandırmıştı. Bu yüzden de Palacio National destekli *El Caribe* gazetesinin en çok okunan, en fazla korku saçan ve ülkenin siyasi yaşamının nabzını tutan "Kamu Forumu" sayfasında adını karalayan bir mektubun yayınlanması onu fazla telaşlandırmadı ilk başta. Adı bu lanet sayfada ilk kez geçiyordu. Birçok bakan, senatör, vali ve memur, bu sayfanın saçtığı zehirden nasibini almışlardı. Bugüne dek ona sıra gelmemişti. Yemek odasına döndü. Kızı kahvaltı ediyordu. Her günkü kahvaltı mönüsü: ***mangu*** –tereyağla ezilmiş muz– ve kızarmış peynir. Kızını başından öptü ("Merhaba, babacığım!"), karşısına oturdu. Hizmetçi kız kahvesini koyarken yavaş yavaş, sakin bir tavırla masanın köşesinde katlı duran gazeteyi açtı. Kamu Forumu sayfasına gelinceye dek sayfaları çevirdi.

Sayın Genel Yayın Yönetmeni,

Bu yazıyı bir yurttaş sorumluğuyla Generalísimo Trujillo'nun, cumhuriyetimizin tüm yurttaşlarına tanıdığı sınırsız düşünce özgürlüğünden yararlanarak Dominik yurttaşlarına yapılan haksızlığı protesto etmek amacıyla kaleme alıyorum. Değinmek istediğim konu şu: Bugüne dek sizin saygıdeğer ve çok okunan sayfanızda, herkesin bildiği bir olaya hiç yer verilmemiş olması. Senatör Agustín Cabral'in, namı diğer Cerebrito (Neden Cerebrito'ysa?), kısa bir süre öncesine dek başında bulunduğu

Bayındırlık Bakanlığı'nda yetkisini kötüye kullandığı kanıtlanınca Senato Başkanlığı görevine son verilmiştir. Gene biliniyor ki, kamu gelirlerinin doğru kullanımı konusunda çok titiz olan rejim, bu kişiye atfedilen yolsuzlukları –adı geçen senatörün bakanlığı sırasında yasadışı ödenekler, değerinden yüksek fiyata, kullanılamaz durumda olan malzemeler satın alınması, bütçenin şişirilmesi– araştırmak için bir komisyon atamıştır.

Trujillo yanlısı halkın bu hassas konularla ilgili bilgi edinmek hakkı değil midir?

Saygılarımla,

Mühendis Telésforo Hidalgo Saíno
Duarte Sokağı, No. 171
Ciudad Trujillo

"Hemen çıkıyorum, babacığım," dediğini duydu Urania'nın. İstifini bozmamayı başararak başını gazeteden kaldırdı ve kızını öptü. "Bu akşam okulun otobüsüyle dönemeyeceğim, dersten sonra okulda kalıp voleybol oynayacağım. Arkadaşlarla yayan döneceğiz."

"Karşıdan karşıya geçerken dikkat et, Uranita."

Acele etmeden portakal suyunu, üzerinde dumanı tüten süzme kahvesini içti. Ama ne *mangu*'ya ne kızarmış peynire ne de kızarmış ballı ekmeğe dokundu. Kamu Forumu'nda yayınlanan mektubu her kelimenin, her harfin üstünde dikkatle durarak bir kez daha okudu. Hiç kuşku yok Anayasacı Ayyaş'ın kaleminden çıkmıştı. Böyle zehir zıkkım yazıları kaleme almak Ayyaş'ın marifetiydi ama buyruk Şef'ten gelirdi. Kimse, Trujillo'nun izni olmadan böyle bir mektup yazamazdı. Hele hele yayımlamak, asla! Şef'i en son ne zaman görmüştü? Evvelki gün, akşam gezisinde. Şef'in yanında yürümeye çağrılmamıştı; Trujillo, gezinti boyunca General Román ve General Espaillat'la konuşmuştu ama onu da her zaman

olduğu gibi saygıyla selamlamıştı. Yoksa öyle değil miydi? Belleğini zorladı. O sabit bakışlarda farklı, yıldırıcı, delip geçerek incelediği ruhun derinliklerine girmek isteyen bir ifade var mıydı? Selamına karşılık verirken ters bir ifade var mıydı yüzünde, örneğin? Kaşları çatılmış mıydı? Hayır! Hiçbir anormallik sezmemişti.

Aşçı kadın, öğle yemeğine gelip gelmeyeceğini sordu. Hayır, sadece akşam yemeğine gelecekti. Aleli, akşam yemeği mönüsünü söyleyince başıyla onayladı. Senato Başkanlığı'na tahsis edilen otomobilin kapıya geldiğini duyunca saatine baktı: Saat tam sekizdi. Trujillo'nun sayesinde, "Vakit nakittir," sözünün değerini anlamıştı. Birçokları gibi o da gençliğinden beri Şef'in tutkularını, "düzen, dakiklik, disiplin, kusursuzluk" benimsemişti. Senatör Agustín Cabral bir söylevinde de buna değinmişti: "Ekselansları Velinimetimiz sayesinde biz Dominikliler dakikliğin erdemlerini keşfettik." Ceketini giyerek kapıya doğru giderken içinden: "Eğer azledilmiş olsam Senato Başkanlığı'nın otomobili beni almaya gelmezdi," diye geçirdi. Yardımcısı, Hava Teğmeni Humberto Arenal, ki hiçbir zaman SIM için çalıştığını gizlememişti, otomobilin kapısını açtı. Resmî plakalı otomobil gelmişti, her zamanki gibi direksiyonda Teodosio vardı. Yardımcısı da oradaydı. Endişelenmeye gerek yoktu.

"Hiçbir zaman neden gözden düştüğünü öğrenemedi mi?" diye soruyor Urania şaşkın bir tavırla.

"Tam olarak hiçbir zaman bilemedik," diye açıklık getiriyor Adelina hala. "Birçok varsayımlar vardı, o kadar. Agustín yıllar boyunca, 'Bir günden ertesi güne Trujillo'yu kızdıracak ne yaptım?' diye sorup durdu kendi kendine. Ömrü boyunca ona hizmet etmekten başka bir şey yapmamış olan birini neyle suçluyordu?"

Urania, Marianita'nın duyduklarına inanamıyormuş gibi dinlediğini fark ediyor.

"Sanki başka bir gezegenden söz ediyormuşuz gibi geliyor sana, değil mi, sevgili yeğenim?"

Genç kız kızarıyor.

"İnanılır gibi değil, teyzeciğim. Orson Welles'in Sinema Kulübü'nde gösterilen *Dava* adlı filmini anımsatıyor. Filmde Anthony Perkins, nedenini bilemeden yargılanıyor ve idam ediliyor."

Bir süredir iki elini yelpazelenir gibi sallayan Manolita lafa karışmak için yelpazelenmekten vazgeçiyor:

"Trujillo'yu, piskoposların onu Katolik Kilisesi'nin koruyucusu ilan etmemelerine, Agustín Dayı'nın neden olduğuna ikna ettikleri ve bu yüzden gözden düştüğü söylentileri yayılmıştı."

"Bir sürü şey söylendi," diyor Adelina hala. "En çok ondan kuşkulandıkları için azap çekiyordu. Aile, günbegün daha beter batıyordu. Kimse, Agustín'i neyle suçladıklarını bilmiyordu. Ne yaptığı ya da ne yapmadığı bilinmiyordu."

Agustín Cabral, her gün olduğu gibi saat sekizi çeyrek geçe Senato binasına girdiğinde henüz senatörlerden kimse gelmemişti. Kapıcı her zamanki gibi görevinin gereğini yerine getirerek saygıyla selamladı. Odasına giderken koridorda rastladığı odacılarla memurlar da her zamanki gibi güler yüzle selamlaştılar. Ama iki sekreteri ile Isabelita ve genç avukat Paris Goico'nun, sıkıntılı oldukları yüzlerinden okunuyordu.

"Kim öldü?" diye şaka yollu sordu Senatör Cabral. Kamu Forumu'nda çıkan mektup mu endişelendiriyor sizi? Bu alçakça pislik atmak. Hemen şimdi duruma açıklık getireceğiz. Bana *El Caribe*'nin genel yayın müdürünü bağla, Isabelita. Evinden ara; Pachito öğlenden önce gazeteye gitmez."

Masasının başına oturdu. İşini kusursuz yapan Parisito'nun masanın üzerine dizdiği belgelere, mektuplara, günlük programa bir göz attı. "Mektubu Şef dikte etmiştir." Sırtında buz gibi bir yılan geziniyormuş gibi geldi. Generalísimo'yu eğlendiren o oyunlardan biri miydi? Kilise'yle gerginlikler, ABD ve OEA'yla anlaşmazlıklar yaşanırken kendini güçlü hissettiği, hiçbir tehdit altında olmadığı eski günlerde oynamaktan hoşlandığı güçsüzlük oyununu oynamaya kalkmış olabilir miydi? Dönem, böyle maskaralıklara uygun muydu?

"Müdür Bey telefonda sizi bekliyor, Don Agustín."

Almacı kaldırdı ve konuşmaya başlamadan önce bir an bekledi.

"Uyandırdım mı, Pachito?"

"Ne uyandırması, Cerebrito!" Gazetecinin sesi iyi geliyordu. "Ben erkenciyimdir. Enenmiş horozlar gibi. Üstelik bir gözüm açık uyurum, ne olur ne olmaz! Ne var ne yok?"

"İyiyim, bildiğin gibi... Seni Kamu Forumu'nda bu sabah çıkan mektup için arıyorum," diyerek boğazını temizledi Senatör Cabral. "Bana bir açıklama yapabilir misin?"

Yanıt biraz evvelki ses tonuyla geldi, hafife alırmış, olağan bir şeyden söz edermiş gibiydi.

"Tavsiyeli geldi, Cerebrito. Böyle bir mektubu sorup soruşturmadan basmam. İnan bana, arkadaşlığımızı düşününce böyle bir mektubu basmak beni hiç mi hiç sevindirmedi."

"Evet, tabii," diye mırıldandı. Bir an için bile soğukkanlılığını yitirmemeliydi. Sonra alçak sesle ekledi:

"Bu iftiraların kaynağını araştıracağım elbette. Azil filan edilmedim, sana Senato Başkanlığı'ndan telefon ediyorum. Ve Bayındırlık Bakanlığı'ndaki icraatımı araştıracak o sözde komisyon da bir başka yakıştırma."

"En kısa zamanda bir tekzip mektubu gönder bana," dedi Pachito. "Aynı sayfada yayınlamak için elimden geleni yaparım. Seni ne kadar takdir ederim bilirsin. Saat dörtten sonra gazetede olacağım. Urania'yı öp benim yerime. Seni de öperim Agustín."

Telefonu kapattıktan sonra içine bir kuşku düştü. *El Caribe*'nin müdürüne telefon etmekle iyi mi etmişti? Korkusunu ele veren yanlış bir adım değil miydi bu? Pachito ne diyebilirdi ki; Kamu Forumu'nda basılan mektuplar doğrudan Palacio National'dan geliyordu, ona da sorgu sual etmeden basmak düşüyordu. Saatine baktı, dokuzu çeyrek geçiyordu. Daha zamanı vardı, Senato Başkanlık Kurulu'nun toplantısı, dokuz buçuktaydı. Isabelita'ya bütün yazışmalarında olduğu gibi kısa ve öz bir yalanlama mektubu dikte etti. Kısa, yalın ve öfkeli bir mektup. Hâlâ Senato Başkanı'ydı ve kimse Bayındırlık Bakanlığı'ndaki titiz yönetimini sorgulamamıştı. Onu bu göreve, rejimin başı, ona "Cerebrito" lakabını veren Velinimet, Yeni Vatan'ın Babası Generalísimo Rafael Leonidas Trujillo'nun ta kendisi getirmişti.

Isabelita, mektubu daktiloda yazmaya başlayacaktı ki Paris Goico odaya girdi.

"Başkanlık Kurulu toplantısı iptal edildi, Sayın Başkan."

Paris Goico henüz çok gençti, duygularını gizlemeyi bilemiyordu. Ağzı açık kalmış, mosmor olmuştu.

"Bana danışmadan mı? Kim dedi?"

"Başkan yardımcısı, Don Agustín. Bana kendisi söyledi."

Duyduklarını bir kez daha, etraflıca düşündü. Kamu Forumu'ndaki mektupla ilişkisi olmayan bir durum olabilir miydi? Zavallı Paris masanın karşısında, ayakta bekliyordu.

"Doktor Quintanilla odasında mı?" Yardımcısı ba-

şıyla evet işareti yapınca ayağa kalktı. "Söyle ona yanına gidiyorum."

"Nasıl hatırlamazsın, Uranita," diyor azarlar gibi Adelina hala. "On dört yaşındaydın. Ailenin başına gelen en vahim olaydı bu, annenin kazada ölümünden bile daha acıklı. Ve sen hiçbir şey fark etmedin, öyle mi?"

Kahvelerini ve çaylarını içmişlerdi. Urania mısır gevreğinden bir lokma aldı. Yemek masasının başında, küçük ayaklı lambanın solgun ışığında oturmuş sohbet ediyorlardı. Haitili hizmetçi kız, bir kedi gibi sessizce masayı toplamıştı.

"Babamın çok sıkıntılı olduğunu anımsıyorum tabii ki, hala," diyor Urania. "Ama ayrıntılar, günlük olaylar silinmiş belleğimden. İlk başlarda babam benden saklamaya çalışıyordu: 'Bazı sorunlar var Uranita, hallolur.' O günden sonra yaşamımın böylesini değişeceği hiç aklıma gelmezdi."

Halasının, kızlarının ve torununun yakıcı bakışlarını üzerinde hissediyor. Lucinda düşündüklerini yüksek sesle söylüyor:

"Senin işine yaradı. Böyle olmasa bugün olduğun yere gelemezdin. Ama bizim için felaket oldu."

"En çok da benim zavallı kardeşim için," diyor Adelina hala, Urania'yı suçlayarak. "Bir kama saplandı; otuz yıl yarası kanayarak öylece bırakıldı."

Başının üstünde bir papağan çığlık atarak korkutuyor Urania'yı. Ancak o anda fark ediyor hayvanı. Hırçınlaşmış papağan, mavi telli koskocaman kafesinde tahta salıncakların birinden ötekine atlayıp duruyor. Hepsi gülmeye başlıyor.

"Sansón," diye tanıtıyor Manolita. "Uyandırdığımız için kızgın. Çok uykucudur."

Papağan sayesinde hava yumuşuyor.

"Ne dediğini anlayabilsem eminim birçok gizi öğ-

renmiş olurum," diyor şaka yollu Urania, Sansón'u göstererek.

Senatör Agustín Cabral, gülücükler dağıtacak halde değildi. Haber vermeden, pat diye odasına girdiği Senato Başkan Yardımcısı Doktor Jeremías Quintanilla'nın yılışık selamına asık suratla yanıt verdi ve azarlar gibi:

"Senato Yönetim Kurulu toplantısını neden iptal ettin? Buna Başkan karar vermez mi? Ne demek oluyor bu?"

Senatör Quintanilla'nın sütlü kakao rengi büyük yüzü doğrular gibi bir anlatım aldı, bir yandan da yumuşak, neredeyse müzikal bir İspanyolcayla Cabral'i sakinleştirmeye çalıştı.

"Tabii, Cerebrito. Öfkelenme. Ölümden başka her şeye bir çare bulunur."

Quintanilla altmış yaşlarında, tıknaz, gözkapakları şişkin, dudakları yapışkan bir adamdı. Sanki lacivert bir takım elbisenin içine tıkıştırılmıştı, lame çizgileri olan kravatı pırıl pırıldı. İnatla sırıtıyordu. Agustín Cabral gözlüğünü çıkardığını, gözlerini kırpıştırdığını, gözlerini devirerek bakışlarını şöyle bir çevrede gezdirdiğini fark etti. Ona doğru bir adım atarak kolundan tuttu, çekiştirerek bağırır gibi, "Gel şuraya oturalım, daha rahat oluruz," dedi.

Ama masasının önündeki aslan ayaklı büyük koltuklara götürmemiş, aralık duran balkon kapısına yönelmişti. Senatör Cabral'i balkona çıkmaya zorluyordu, böylece açık havada, sokağın homurtuları arasında meraklı kulaklardan uzakta konuşabileceklerdi. Kızgın bir güneş vardı, aydınlık sabahta Malecón yönünden gelen otomobillerin koma sesleri, seyyar satıcıların bağırışlarına karışıyordu.

"Neler oluyor, Sarı?" diye fısıldadı Cabral.

Quintanilla hâlâ kolunu tutuyordu, ama şimdi ciddi bir tavır takınmıştı. Bakışlarında, dayanışma mı yoksa acıma mı belli olmayan bir anlatım seziliyordu.

"Ne olduğunu sen de çok iyi biliyorsun Cerebrito, aptallık etme. Üç-dört gündür gazetelerde adının 'Sayın Beyefendi' diye geçmediğini, 'beyefendi'liğe indirildiğini fark etmedin mi?' diye kulağına fısıldadı Quintanilla, namı diğer Sarı. "Bu sabah *El Caribe*'yi okumadın mı? Olan o işte."

Agustín Cabral, Kamu Forumu'nda yayımlanan mektubu okuduğundan beri ilk kez korkuya kapılıyordu. Doğru, dün ya da evvelki gün, Country Club'da birisi şakaya vurarak *La Nación*'da Cabral'in "sayın" olmaktan çıktığını söylemişti. Bu da pek iyiye yorumlanmaması gereken bir olaydı. Bu uyarılar Generalísimo'yu etkilerdi. Ciddi bir durum vardı. Bir fırtına kopacak demekti. Harcanmamak için bütün deneyimini ve kurnazlığını kullanması gerekti.

"Toplantıyı iptal etmek emri saraydan mı geldi?" diye sordu, fısıldar gibi Cabral. Başkan yardımcısı dediklerini duyabilmek için kulağını neredeyse ağzına yapıştırdı.

"Başka nereden gelebilir ki? Dahası var, katıldığın bütün komisyonlar iptal edildi. Yönetim, Senato Başkanlığı'nın durumu açıklık kazanıncaya kadar," diyor."

Dili tutulur gibi oldu. Olmuştu işte. Zaman zaman zaferlerinin, terfilerinin, politik başarılarının üzerine çöken o karabasan gerçeğe dönüşüyordu. Şef'le arasını bozmuşlardı.

"Bunu sana kim bildirdi Sarı?"

Quintanilla'nın tombul yüzü endişeyle gerildi ve Cabral, Sarı'ya buyruğun nereden geldiğini hemen anladı. Başkan yardımcısı güveni kötüye kullanamayacağını mı söyleyecekti? Birden karar verdi, "Henry Chirinos," dedi ve yeniden koluna girdi. "Üzgünüm Cerebrito. Kor-

karım elimden pek bir şey gelmez; ama yapabileceğim bir şey olursa bana güvenebilirsin."

"Chirinos, sana beni neyle suçladıklarını söyledi mi?"

"Emri bildirmekle yetindi ve ardından sıraladı: 'Bir şey bilmiyorum. Ben basit bir aracıyım, yukardan gelen bir kararı iletiyorum,' falan filan..."

"Baban hep Chirinos'tan şüphelendi, bu entrikayı çevirenin Anayasacı Ayyaş olduğunu düşündü," diye anımsatıyor Adelina hala.

"En iyi yer kapanlardan biri de o şişko, kara pislik oldu," diye söze karışıyor Lucindita. "Trujillo'nun masasının karşısından kalkıp Balaguer'in bakanlık koltuğuna oturdu, sonra da büyükelçi oldu. Bu ülkenin ne biçim bir ülke olduğunu görüyorsun işte Uranita!"

"Onu çok iyi hatırlıyorum. Birkaç yıl önce Washington'da gördüm, büyükelçiydi," diyor Urania. "Ben çocukken sık sık eve gelirdi. Babamın çok yakın arkadaşıydı, o zamanlar."

"Ve Aníbal'le benim de," diye ekliyor Adelina hala. "Buraya da gelirdi, dalkavukluğunu sergilemeye. Yazdığı şiirleri okur, ne kadar kültürlü olduğunu göstermek için durmadan kitaplardan alıntılar yapardı. Bir keresinde de bizi Country Club'a davet etti. Bu kadar eski bir arkadaşına ihanet ettiğine inanmak istemiyordum. N'apacaksın, siyaset böyle işte. Cesetler arasından yolunu bulmayı bileceksin."

"Agustín Dayı fazla dürüst, çok fazla iyiydi. Bu yüzden çekemediler onu."

Lucindita, Urania'nın da ona arka çıkmasını, bu haksızlığa onun da isyan etmesini bekliyor. Ama Urania kendinde rol yapacak gücü bulamıyor. Sadece üzgün bir yüz takınarak dinliyor.

"Buna karşın benim kocam, toprağı bol olsun, tam bir beyefendi gibi davrandı. Babana destek verdi." Adelina hala alaycı bir kahkaha atıyor. "Donkişotluktu tabii! Tütün Şirketi'ndeki işinden oldu, bir daha da iş bulamadı."

Papağan Sansón yeniden küfre benzer çığlıklar atmaya başlıyor. "Kes sesini cırlak, sen de!" diye azarlıyor papağanı, Lucindita.

"Neyse ki neşemizi kaybetmedik çocuklar," diye tamamlıyor Manolita da.

"Isabel çabuk bana Senatör Henry Chirinos'u bul ve hemen onu görmek istediğimi söyle," diye emir verdi Senatör Cabral odasına girerken. Sonra Doktor Paris Goico'ya bakarak ekledi: "Görünüşe bakılırsa bu kargaşayı tezgâhlayan o."

Masasının başına geçti ve günlük programını gözden geçirmeye hazırlanırken durumun bilincine vardı. Cumhuriyet Senatosu Başkanı sıfatıyla mektupları, kararları, memorandumları imzalamanın bir anlamı var mıydı? Başkanlığının sürdüğü kuşkuluydu. En kötüsü de astlarının karşısında umutsuzluk, yılgınlık belirtileri göstermekti. Kötü günde güler yüzlü olmak gerekirdi. Bir dosya alıp ilk yazıyı okumaya başlayacağı anda Paris'in hâlâ karşısında dikildiğini fark etti. Paris elleri titreyerek, "Sayın Başkan, ben size..." diye heyecandan kekeledi. "Demek istiyorum ki, ne olursa olsun sizin yanınızdayım. Her zaman. Size çok şey borçlu olduğumu çok iyi biliyorum, Doktor Cabral."

"Sağ ol Goico. Sen bu ortamda yenisin, bundan çok daha beter şeyler göreceksin. Üzülme. Bu fırtınayı da geçiştiririz. Hadi bakalım şimdi işimize."

"Senatör Chirinos sizi evinde bekliyor, Sayın Başkan," diyerek odaya girdi Isabelita. "Telefona kendisi cevap verdi. Bana ne dediğini biliyor musunuz? 'En yakın arkadaşım Senatör Cabral'e evimin kapıları her zaman açıktır.'"

Kongre'den çıkarken kapıdaki nöbetçi onu her zaman olduğu gibi asker selamıyla selamladı. Siyah otomobil, cenaze arabası gibi kapıda bekliyordu. Ama yardımcısı Humberto Arenal ortadan yok oluvermişti. Şoför Teodosio, otomobilin kapısını açtı.

"Henry Chirinos'un evine."

Şoför ağzını açmadan evet anlamında başını salladı. Sonra, kolonyal kenti çevreleyen Mella Bulvarı'nda ilerlerken aynadan Agustín Cabral'e bakarak, "Kongre'den çıktığımızdan beri içi *calié*'lerle dolu bir Kaplumbağa bizi takip ediyor Doktor," diye bilgi verdi.

Cabral dönüp baktı. On beş-yirmi metre arkalarından SIM'in bildik siyah Volkswagen'i geliyordu. Sabahın göz kamaştıran parlak aydınlığında, içinde kaç *calié* olduğunu seçemedi. "Artık yardımcımın yerine bana *calié*'ler refakat ediyor." Otomobil kolonyal kentin kalabalık dar sokaklarında, taş duvarlı, pencereleri demirli, iki katlı evler arasında ilerlerken, içinden durumun, tahmin ettiğinden daha da ciddi olduğunu geçirdi. Eğer Johnny Abbes peşine adam taktıysa belki de hakkında tutuklama kararı bile çıkmıştır. Anselmo Paulino'nun öyküsünün tıpkısının aynısı... Tam da o çok korktuğu şey... Ne yapmıştı? Ne demişti? Nerede açık vermişti? Son günlerde kimleri görmüştü? Bir rejim düşmanıymış gibi davranıyorlardı. Hem de ona!

Otomobil Salomé Ureña Sokağı ile Duarte Sokağı'nın köşesinde durdu. Teodosio, kapıyı açmak için indi. Kaplumbağa da birkaç metre gerilerinde durdu ama içinden kimse inmedi. Cabral yanlarına yaklaşıp Senato Başkanı'nı neden takip ettiklerini sormayı düşündü ama kendini tuttu. Emir kulu olan o zavallı budalalara kafa tutmanın ne yararı vardı ki?

Senatör Henry Chirinos'un iki katlı, balkonlu ve panjurlu kolonyal stildeki evi tıpkı sahibine benziyordu.

Yıllar, yaşlılık, bakımsızlık şekilsizleştirmiş, simetrisini bozmuştu. Birinci kattan sonra orantısız biçimde genişliyordu, sanki göbeği büyümüş de patlayacakmış gibi. Bir zamanlar büyük, soylu ve güzel bir ev olmalıydı. Şimdilerde kirlenmiş, bakımsız kalmıştı; yıkıldı yıkılacak gibi bir hali vardı. Duvarlarında beliren çeşit çeşit lekeler görüntüsünü çirkinleştirmişti. Damdan örümcek ağları sarkıyordu. Zili çalar çalmaz kapı açıldı. Karanlık, gıcırdayan merdivenleri çıktı. Merdiven parmaklıkları kayganlaşmıştı. Kâhya, ilk katın sahanlığında gıcırdayan bir camlı kapı açtı. Tıklım tıkış kütüphane Cabral'e bildik geldi: kalın kadife perdeler, kitaplarla dolu yüksek raflar, yumuşak soluk halı, oval çerçeveli resimler, panjurlardan içeri sızan sarımsı güneş ışığının parlattığı örümcek ağları... O cehennem gibi sıcak günde bile oda küf kokuyordu. Chirinos'u ayakta bekledi. Şef'in hizmetinde anlaşmalar, pazarlıklar, komplolar hazırlamak için toplandıklarında kaç kez gelmişti buraya?

"Hoş geldin Cerebrito, biliyorsun burası kendi evin. Bir *cherry* içer misin? Tatlı mı olsun, sek mi? Sana Montilla şarabına benzer çok kaliteli bir *cherry* ikram edebilirim. Buz gibi."

Pijamasının üstüne yünlü kumaştan, ipek biyeli yeşil, gösterişli ama şişmanlığını daha da belirginleştiren bir ropdöşambr giymişti. Cebinden pis bir mendil sarkıyordu, ayağındaki kemik çıkıntıları terliklerini deforme etmişti. Senatör Chirinos o haliyle karşısına geçmiş sırıtıyordu. Karmakarışık, seyrek saçları, çapaklı gözleri, şişman yüzü, mosmor gözkapakları ve dudakları, ağzının kenarında kurumuş tükürük izinden Chirinos'un henüz yıkanmamış olduğu anlaşılıyordu. Senatör Cabral, ev sahibinin hararetli karşılamasına yanıt vermedi; ama sırtını okşamasına, döşemesi lime lime olmuş eski ama rahat koltukları göstermesine karşı çıkmadı.

"Birbirimizi uzun zamandan beri tanıyoruz Henry. Uzun süre birlikte çalıştık, birçok işe imzamızı attık. Kimi iyi, kimi kötü işler. Bu rejimde, bizim kadar birbirine yakın çalışan iki kişi daha bulamazsın. Neler oluyor? Neden sabahtan beri gökten başıma taş yağıyor?"

Susmak zorunda kaldı çünkü kâhya *cherry* dolu kristal bir sürahi ve iki kadehle içeri girmişti. Bir gözü kör, yaşlı bir kırma; efendisi kadar bakımsız ve çirkin bir adam. Tepsiyi sehpaya bırakıp aksayarak odadan çıktı.

"Bilmiyorum," dedi Anayasacı Ayyaş, göğsüne vurarak. "Bana inanmayacaksın. Başına gelenlerden beni sorumlu tutacaksın, benim tezgâhladığımı, kışkırttığımı düşüneceksin. Annemin ölüsü üzerine, bu evdeki en kutsal şey üzerine yemin ederim ki bilmiyorum. Ben de dün öğleden sonra öğrendim ve dondum kaldım. Bekle, bekle, kadeh kaldıralım, umarım bu tuzak kısa zamanda aydınlanır, Cerebrito!"

HIZ Radyosu'nun, Castro'nun devriminden önce Havana'daki CMQ Radyosu'ndan satın aldığı pembe "arkası yarın"ların yürek sızlatan, vıcık vıcık duygusallık dolu, heyecanlı ve parlak sesiyle konuşuyordu. Ama Agustín Cabral onu iyi tanıyordu, maval okumakta üstüne yoktu. Söyledikleri doğru da olabilirdi, yalan da; bunu anlamak da, araştırmak da imkânsızdı. Tiksine tiksine bir yudum *cherry* içti, tiksinerek içiyordu çünkü sabahları alkollü içkiye hiç alışkın değildi. Chirinos sakalını sıvazladı.

"Dün Şef'le çalışırken birden benden Senato Başkan Yardımcısı Sarı Quintanilla'ya, yeni Senato Başkanı atanıncaya dek bütün toplantıları iptal etmesini bildirmemi istedi. İlk aklıma gelen, ne bileyim, bir kaza, kalp sektesi filan oldu. Sordum: 'Cerebrito'ya bir şey mi oldu Şef?' İnsanı donduran o soğuk tavrıyla, 'Ben de bunu bilmek istiyorum,' diye yanıtladı. Başka bir şey soramadım. İşimiz bitince beni gönderdi. Ve bu sabah da herkes gibi Kamu

Forumu'ndaki mektubu okudum. Bir kere daha annemin üstüne yemin ederim ki bütün bildiğim bu kadar."

"Kamu Forumu'ndaki mektubu sen mi yazdın?"

"Ben İspanyolcayı doğru yazarım," dedi Anayasacı Ayyaş öfkesini belli ederek. "O cahilin mektubunda gramer yanlışları var. Hepsini işaretledim."

"Öyleyse kim?"

Şişkin gözleriyle Cabral'e acır gibi bakıyordu.

"Ne önemi var ki Cerebrito. Bu ülkenin en akıllı adamlarından birisin. Bana aptal numarası yapma, seni çocukluğundan beri tanıyorum. Önemli olan, her nasılsa Şef'i kızdırmış olman. Konuş onunla, özür dile, anlat. Yanlışını düzeltmek istediğini hissettir. Yeniden güvenini kazan."

Kristal sürahiyi aldı, bir kez daha kadehini doldurdu. Burada Kongre'deki kadar gürültü gelmiyordu sokaktan. Ya duvarlar taş ve daha kalın olduğu ya da kent merkezinin dar sokakları, otomobillerin gözünü korkuttuğu için.

"Özür dilemek mi? Ne yaptım ki, Henry? Gecemi, gündüzümü Şef'e adamıyor muyum?"

"Bunu bana söyleme. Ona söyle, onu inandır. Ben zaten biliyorum. Moralini bozma. Onu sen de tanıyorsun. Aslında iyi kalplidir. Adildir. Biraz şüphecidir ama öyle olmasa otuz bir yıl iktidarda kalabilir miydi? Bir yanlışlık, bir yanlış anlama olmuş. Düzeltilmesi lazım. Görüşmek için randevu iste. Şef dinlemeyi bilir."

Ellerini oynatarak konuşuyordu. Kül rengi dudaklarından dökülen her sözcükle sanki keyifleniyordu. Otururken ayakta olduğundan daha da şişman görünüyordu. Koskocaman göbeği ropdöşambrının önünü zorlayarak dışarı fırlamış, soluk aldıkça belli bir tempoyla inip kalkıyordu. Cabral bu açgözlü ağzın yuttuğu yiyecekleri saatlerce öğütmeye çalışan bağırsakları gözünün önüne getirmeye çalıştı. Orada olmaktan pişmanlık duyuyordu.

Anayasacı Ayyaş ona yardım edecek miydi? Bunu tezgâhlayan o değilse bile, açıktan açığa olmasa da rakibine karşı kazandığı zaferi kutluyordur.

"Kafamı zorluyorum," diye ekledi Chirinos, hınzır bir tavır takınarak. "Belki de piskoposlar onu Katolik Kilisesi'nin koruyucusu ilan etmeyince Şef hayal kırıklığına uğramıştır, diye düşünüyorum. Bu işte başarısız olan komisyonda sen de vardın."

"Üç kişiydik Henry! İçişleri Bakanı Balaguer ve Diyanet İşleri'nden sorumlu Bakan Paíno Pichardo da o komisyondaydı. Görüşmeler üç ay önce, Piskoposluk Bildirisi'nden hemen sonra yapıldı. Neden bütün suç bana yüklensin?"

"Bilmiyorum Cerebrito. Gerçekten de abuk subuk bir nedenle olmalı. Gözden düşmen için geçerli bir neden benim de aklıma gelmiyor. Samimi söylüyorum, kaç yıllık arkadaşlığımızın hatırı var."

"Arkadaşlıktan da öte. Bu ülkenin kaderini değiştiren bütün kararlarda Şef'i destekledik. Biz yaşayan tarihiz. Birbirimize çelme taktık, kötü darbeler indirdik, öne geçmek için hileye başvurduk. Ama ötekini toptan yok etmek yoktu bu yarışta. Bu bambaşka bir şey. Bunun sonunda bütün prestijimi kaybetmek, hapse atılmak, yok olmak var. Bu planı sen tasarladınsa kutlarım. Gerçek bir başyapıt Henry!"

Cabral ayağa kalkmıştı şimdi. Sakin, objektif ve didaktik bir tonda konuşuyordu. Chirinos da toparlandı, bir eliyle koltuğun koluna dayanarak iri bedenini kaldırdı. Cabral duvarda, kitap raflarının arasında bir çerçeve içinde Tagore'den bir alıntı gördü:

> Bir kitap açık olduğunda konuşan bir beyin, kapalı olduğunda beklemede olan bir arkadaş, unutulduğunda bağışlayan bir ruh, yok edildiğinde ağlayan bir yürektir.

"Her yaptığı işi, her dokunduğu şeyi, her söylediği sözü, her hissettiğini basitleştiriyor," diye içinden geçirdi Cabral.

"Açık yürekliliğine karşı açık yürekli davranacağım," diyerek yaklaştı Chirinos. Bu sözleri söylerken ağzından gelen koku, Agustín Cabral'in midesini bulandırdı. "On yıl, hatta beş yıl önce, seni aradan çıkarmak için hiç çekinmeden ne olsa yapardım Agustín. Ama şimdi? Ne gereği var? Aramızda paylaşamadığımız bir şey kaldı mı? Hayır! Artık yarışmıyoruz Cerebrito, bunu benim kadar sen de biliyorsun. Can çekişen bu adamın ne kadar oksijene ihtiyacı var? Son olarak bir kez daha söylüyorum. Olanlarla hiçbir ilgim yok. Umarım bir çözüm bulursun. Samimi söylüyorum. Rejimi zor günler bekliyor, dalgalanmalara karşı durmak için seni yanına alması Şef'in işine gelecektir."

Senatör Cabral başıyla doğruladı, Chirinos sırtını sıvazlıyordu.

"Beni aşağıda bekleyen *calié*'lere gidip bana söylediklerini tekrarlasam, rejim boğuluyor, ölüyor, diyor desem, seni de benim yanıma gönderirler," diye mırıldadı Senatör Cabral veda eder gibi.

"Söylemezsin," derken ev sahibinin kapkara ağzı kulaklarına vardı.

"Ona ne oldu?" diye soruyor Urania. "Yaşıyor mu?"

Adelina hala kıkırdıyor, uyuyor gibi görünen papağan Sansón bir kez daha çığlıklar atmaya başlıyor. Papağan susunca Urania, Manolita'nın oturduğu sallanan koltuğun tak tak diye tekdüze bir ses çıkardığını duyuyor.

"Acı patlıcanı kırağı çalmaz," diyor halası. "Kolonyal mahallede, Salome Uraña Sokağı ile Duarte Sokağı'nın kesiştiği köşedeki ininde hâlâ. Lucindita kısa süre önce

görmüş. Elinde bastonu, ayaklarını sürüyerek dolaşıyormuş Independencia Parkı'nda."

"Bir sürü çocuk peşine takılmış, arkasından 'guguk, guguk' diye bağırıyordu," diyerek gülüyor Lucindita. "Eskisinden daha da çirkin ve pis. Doksanını geçmiştir herhalde, değil mi?"

Yemekten sonra hemen kalkmış olmamak için yeteri kadar zaman geçmiş midir? Urania bütün gece boyunca bir türlü rahat edemedi. Tam tersi her an bir saldırı gelecekmiş gibi tetikte bekliyor. Bu insanlar, kalan tek akrabaların ve sen kendini onlara yıldızlara olduğundan daha uzak hissediyorsun. Marianita'nın üzerine diktiği iri gözleri, sinirlendirmeye başlıyor Urania'yı.

"O günler aile için korkunçtu," diye yeniden başlıyor Adelina hala.

"Babamın, Agustín dayıyla bu salonda fısır fısır konuştuklarını anımsıyorum," diyor Lucindita. "Ve baban "Aman Tanrım, ben ne yaptım da Şef bana bu kadar kötü muamele ediyor?' diye soruyordu kendi kendine."

Yakınlardan gelen bir köpeğin havlaması, sözünü kesiyor. Önce iki, sonra beş köpek daha ilk havlayan köpeğe katılıyor. Urania küçük bir tepe camından ayı görüyor; yusyuvarlak, sapsarı ve muhteşem... New York'ta mehtap hiçbir zaman böyle olmuyor.

"Onu en çok üzen, ona bir şey olursa senin ne olacağındı." Adelina halanın bakışları sitem dolu. "Banka hesaplarına el koyduklarında kurtuluş olmadığını anladı."

"Evet, banka hesapları!" diyor Urania. "İlk o zaman konuştu benimle."

Urania yatmıştı, babası kapıyı vurmadan içeri girdi. Yatağın ayakucuna oturdu. Ceketini çıkarmış, gömlekle kalmıştı. Yüzü solgundu. Urania'ya daha zayıf, daha kırılgan ve yaşlanmış gibi gelmişti. Ağzından çıkan her sözcükten sonra duraklıyordu.

"İşler kötüye gidiyor, yavrucuğum. Hazırlıklı olmalısın. Bugüne dek durumun ciddiyetini senden saklamaya çalıştım. Ama, bugün artık... Belki okulda bir şeyler duymuşsundur..."

Küçük kız ciddiyetle evet anlamında başını salladı. Meraklanmamıştı, babasına güveni sonsuzdu. Böylesine önemli bir kişiye ne olabilirdi ki?

"Evet, babacığım, Kamu Forumu'nda senin hakkında yazılar çıkmış, seni suçluyorlarmış. Kimse inanmaz, ne aptallık. Herkes senin böyle kötü şeyler yapmayacağını bilir."

Babası, yorganın üzerinden öptü kızını.

Gazetede çıkan iftiralardan daha da ciddiydi durum. Onu Senato Başkanlığı'ndan uzaklaştırmışlardı. Bir komisyon, bakanlığı sırasında devletin parasını kötüye kullanıp kullanmadığını, yolsuzluklara karışıp karışmadığını araştırıyordu. Kaç gündür SIM'in Kaplumbağa'ları peşindeydi. Şu anda bile, içinde üç *calié* olan bir Kaplumbağa, evin kapısının önündeydi. Geçen hafta Trujillo Enstitüsü'nden, Country Club'dan, Dominik Partisi'nden atıldığını bildiren mektuplar almıştı. Ve bugün öğleden sonra para çekmek için bankaya gittiğinde son darbeyi yemişti. Banka müdürü, arkadaşı Josefo Heredia, Kongre'deki araştırma süresince cari hesaplarının dondurulduğunu söylemişti.

"Her şey olabilir yavrucuğum. Bu evi elimizden alabilirler, bizi sokağa atabilirler. Hatta beni hapse bile atabilirler. Belki de hiçbir şey olmaz, o da mümkün. Ama hazırlıklı olmalısın. Güçlü olmalısın."

"Azize Altagracia'ya dua edeceğim," demek gelmişti aklına. "Azizemiz Altagracia, bize yardım eder. Neden Şef'le konuşmadın? O seni sever. Bir emir versin, her şey yoluna girer."

"Görüşmek için başvurdum ama cevap bile vermedi

Uranita. Palacio National'a gidiyorum, sekreterler ve yaverler selam bile vermiyorlar. Ne Başkan Balaguer ne de İçişleri Bakanı –evet evet o, Paíno Pichardo'nun ta kendisi– görüşme isteğimi kabul etti. Yaşayan bir ölüyüm artık, yavrucuğum. Belki de haklısın, tek çare Azize'ye dua etmek."

Sesi ağlamaklı çıktı. Ama kızı ona sarılmak için doğrulunca kendini toparlayarak gülümsedi:

"Bunu bilmen gerekiyordu, Uranita. Bana bir şey olacak olursa halanlara git hemen. Aníbal ve Adelina sana bakarlar. Belki de bu sadece bir sınamadır. Şef, kimi zaman, yardımcılarını denemek için böyle şeyler yapar."

"Yolsuzlukla suçlayarak," diyerek içini çekiyor Adelina hala. "Gazcue'deki evden başka hiçbir şeyi olmadı hayatta. Ne çiftlikleri, ne şirketleri ne de yatırımları vardı. Bir tek biriktirdiği o yirmi beş bin dolar, hepsi buydu, hani şu okulda olduğun yıllarda azar azar sana yolladığı para. O çok namuslu siyasetçi ve en iyi babaydı, Uranita. Eğer yaşlı ve bunak halana özel yaşamına karışma izni verirsen sana derim ki, ona layık olduğu gibi davranmadın. Babana para gönderdiğini, hastabakıcının maaşını ödediğini biliyorum. Ama mektuplarına cevap vermemekle, sana telefon ettiğinde telefona çıkmamakla onu ne kadar üzdün, biliyor musun? Birçok kez burada, ben de Aníbal de, senin yüzünden ağladığını gördük. Artık aradan bunca zaman geçtiğine göre nedenini öğrenebilir miyim, kızım?"

Urania, koltuğunda ufalmış, bir tahtakurusuna dönmüş yaşlı kadının suçlayıcı bakışlarına direnerek bir süre düşünüyor.

"Senin sandığın kadar iyi bir baba olmadığı için, Adelina hala," diyor sonunda.

Senatör Cabral, Askerî İstihbarat Servisi'nin bulun-

duğu Meksika Bulvarı'ndaki Clínica Internacional'in önünde, SIM binasından birkaç köşe önce indi taksiden. Şoföre gideceği adresi söylerken utanç ve çekingenlik karışımı tuhaf bir duyguya kapılmış, SIM diyeceğine, kliniğin adresini vermişti. Dört yüz metreyi acele etmeden yürüdü. Johnny Abbes'in egemenliğindeki bu bina, yönetimin önemli binaları arasında şimdiye dek tek ayak basmadığı bir yerdi. İçi *calié*'lerle dolu, kaç gündür peşini bırakmayan Kaplumbağa gizlenmeye gerek görmeden yavaş yavaş, kaldırıma yapışarak onu izliyordu. Cabral sokakta yanından geçenlerin SIM'in simgesi Volkswagen'ı görünce korku içinde şaşkın şaşkın baş salladıklarını fark etti. Meclis Bütçe Komisyonu'nda, Johnny Abbes'in *calié*'lerinin bütün yurtta rejim düşmanı avına çıktıkları, bu yüz kadar Kaplumbağa'yı ithal etmek için bütçeden pay ayrılmasını savunduğunu anımsadı.

Soluk renkli, gösterişsiz binanın, kum torbaları ve tellerle güvenceye alınmış kapısında nöbet tutan kimi makineli tüfekli ve üniformalı, kimisi de sivil olan polisler üzerini aramadan, kimlik sormadan içeri bıraktılar. İçeride Albay Abbes'in yardımcılarından biri, César Báez, onu bekliyordu. İriyarı, yüzü çiçek bozuğu, kıvırcık kızıl saçlı adam terli elini uzatarak Cabral'i esenledi. Sonra dar bir koridorda yol göstermek için önüne geçti. Koridorda, omuzlarına asılmış ya da koltuk altına taktıkları tabancalarıyla sigara içerek çene çalan bir sürü polis vardı. Koridor boyunca küçük odalar sıralanmıştı; duvarlarına notlar, bildiriler yapıştırılmış, panolar asılmıştı, hepsi de sigara dumanına boğulmuştu. Ter, sidik ve ayak kokuyordu. Bir kapı açıldı. SIM müdürü oradaydı. Odanın bir manastırı andıran sadeliği Cabral'i şaşırttı. Duvarlar çıplaktı, ne bir afiş vardı ne de bir tablo. Sadece Albay'ın tam arkasında Velinimet'in resmî üniformalı – tüylü üç köşeli şapka, göğsü madalyalarla dolu– bir res-

mi asılıydı. Abbes García'nın üzerinde rahat bir kıyafet vardı; kısa kollu yazlık bir gömlek, ağzında dumanları tüten bir sigara. Bir de elinde Cabral'in daha önce de görmüş olduğu kırmızı bir mendil vardı.

"Günaydın Senatör," diye yumuşak, kadınımsı elini uzattı. "Oturun. Yerimiz fazla rahat değil, kusura bakmazsınız."

"Beni kabul ettiğiniz için müteşekkirim Albayım. Ne Şef ne Balaguer ne de bakanlar görüşme başvurularıma yanıt verdiler."

Ufak tefek, göbekli, şekilsiz adam başını salladı. Cabral, çift gerdanın üzerindeki ince dudaklara, sarkık yanaklara, fıldır fıldır dönen çukurda kalmış sulu gözlere bakıyordu. Dedikleri kadar zalim miydi gerçekten?

"Kimse bulaşmak istemiyor, Señor Cabral," dedi Johnny Abbes soğuk bir tavırla. Senatör içinden, "Eğer yılanlar konuşabilse sesleri böyle olurdu, ıslık gibi," diye geçirdi. "Gözden düşmek bulaşıcı bir hastalıktır. Sizin için ne yapabilirim?"

"Neyle suçlandığımı söyleyebilirsiniz Albayım." Soluk almak ve sakin görünmek için durakladı. "Vicdanım rahat. Yirmi yaşından beri yaşamımı Trujillo'ya ve ülkeme adadım. Bir yanlışlık olmalı, sizi temin ederim."

Albay, renkli mendilini tutan tombul elinin bir devinimiyle sözünü kesti. Metal bir küllükte sigarasını söndürdü.

"Bana açıklamalar yaparak zamanınızı harcamayın, Doktor Cabral. Benim işim siyaset değil, ben güvenlikten sorumluyum. Şef sizi kabul etmek istemiyorsa demek ki size küskün, yazın ona."

"Yazdım Albayım. Mektuplarımın eline geçip geçmediğini bile bilmiyorum. Saraya kendi elimle götürdüm."

Johnny Abbes'in şişkin yüzü rahatlar gibi oldu:

"Kimse Şef'e yazılmış bir mektubu yerine verme-

mezlik edemez Senatör. Mektuplarınızı okumuştur ve eğer siz yazdıklarınızda içtenseniz, yanıtlayacaktır." Endişeli gözlerini Cabral'in üzerinden ayırmadan bir süre suskun kaldı, sonra meydan okur gibi ekledi: "Bu renk bir mendil kullanmam dikkatinizi çekti, biliyorum. Neden bu renk biliyor musunuz? Gül-Haç Biraderler tarikatının öğretisi. Bana uyan renk kırmızı. Siz Gül-Haç Biraderler tarikatının öğretilerine inanmıyorsunuz; size boş inanç gibi, ilkellik gibi geliyor."

"Gül-Haç Biraderler tarikatının üzerine hiçbir bilgim yok Albayım. Bu konuda fikir yürütemem."

"Şimdilerde pek vaktim olmuyor ama gençken bu konuda çok okudum. Çok şeyler öğrendim. İnsanların kafalarının içini okuyabiliyorum, örneğin. Sizin şu anda korkudan ödünüz kopuyor."

"Çok korkuyorum," diye hemen yanıt verdi Cabral. "Kaç gündür adamlarınız peşimi bırakmıyor. Hiç değilse beni tutuklayıp tutuklamayacağınızı söyleyin bana."

"Bu benim elimde değil," dedi Johnny Abbes, Cabral'in sorusunu hafife alarak pek önem vermediğini göstermek ister gibi. "Emir gelirse tutuklarım. Peşinize takılan korumalar, sizi sığınma fikrinden caydırmak için. Eğer böyle bir şey yapmayı deneyecek olursanız adamlarım sizi tutuklar."

"Sığınmak mı? Ne diyorsunuz Albayım! Bir rejim düşmanı gibi sığınmak mı? Olur mu hiç, ben otuz yıldır bu rejimin bir parçasıyım."

"*Yankee*'lerin bize miras bıraktığı misyonun şefi, dostunuz Henry Dearborn'a sığınmak," diye sürdürdü alaycı bir tavırla Albay Abbes.

Afallayan Agustín Cabral'in dili tutulur gibi oldu.

"Amerikan Konsolosu mu? Dostum mu?" diye kekeledi. "Señor Dearborn'u hayatımda sadece iki-üç kez gördüm."

"Bildiğiniz gibi o bizim düşmanımız," diye sürdürdü Abbes García. "*Yankee*'ler, OEA'da yaptırımlar koyma kararı alınınca Şef'e karşı komplolarını yürütebilmek için onu burada bıraktılar. Hükümete karşı hazırlanan komplolar, bir yıldan beri Dearborn'un bürosunda tezgâhlanıyor. Buna rağmen siz, Senato Başkanı, kısa bir süre önce evinde verdiği bir kokteyle gittiniz. Hatırlıyor musunuz?"

Agustín Cabral'in şaşkınlığı gitgide daha da artıyordu. Bu muydu neden? ABD Elçiliği'ni kapattıktan sonra ticaret ataşesi olarak bıraktığı bu adamın evindeki kokteyle gitmek miydi suçu?

"Şef, bana ve Bakan Paíno Pichardo'ya bu kokteyle katılmamız için emir verdi," diye açıkladı. "Mr. Dearborn'un hükümetinin planlarını öğrenmemiz için. Bu buyruğa uyduğum için mi gözden düştüm? Bu toplantıyla ilgili yazılı olarak bir rapor verdim."

Albay Abbes García, bir kukla gibi, düşük omuzlarını kaldırıp indirdi.

"Eğer Şef'in emrine uydunuzsa söylediklerimi unutun," dedi, sakin ama alaycı bir tavırla.

Davranışları sabırsızlandığını gösteriyordu, ama Cabral veda etmedi. Hiç akla uygun olmasa da hâlâ bu söyleşiden bir yarar elde etmeyi umuyordu.

"Sizinle hiçbir zaman yakın olmadık Albayım," dedi kendini doğal olmaya zorlayarak.

"Ben kimseye yakın olamam," diye yapıştırdı yanıtı Abbes García. "Bu, işim için zararlı olur. Benim dostlarım ve düşmanlarım, rejimin dostları ve düşmanlarıdır."

"Bırakın da sözümü tamamlayayım lütfen," diye devam etti Agustín Cabral. "Ama her zaman size saygı duymuş ve ülke için üstün hizmetleriniz olduğunu kabul etmişimdir. Eğer bazı konularda ayrıldıysak..."

Albay elini kaldırınca Cabral bu hareketi onu sus-

turmak için yaptığını sandı. Ama hayır, sigarasını yakmak istemişti. Dumanı derin derin içine çekti, sonra da sakin bir tavırla ağzından ve burnundan dışarı üfledi.

"Tabii ki fikir ayrılıklarımız oldu," diye kabul etti. "*Yankee*'lerin ihaneti karşısında Ruslara ve Doğu Bloku'na yaklaşma tezime en hararetle karşı çıkanlardan biri de sizdiniz. Siz, Balaguer ve Manuel Alfonso'yla birlikte Şef'i *Yankee*'lerle uzlaşmanın mümkün olduğuna inandırmaya çalışıyorsunuz. Hâlâ bunun olabileceğine inanıyor musunuz?"

Yoksa neden bu muydu? Hançeri saplayan Abbes García mıydı? Şef, düşünmeden kabul mü etmişti? Kriz ortamında kendini politik strateji uzmanı sanan bu işkence ve cinayetler uzmanının karşısında daha fazla küçük düşmenin anlamı yoktu.

"Hâlâ başka çıkar yolumuz olmadığını düşünüyorum, Albay," dedi kararlı bir tonla. "Sizin önerdiğiniz, açıksözlülüğümü bağışlayın, bir hayalden başka bir şey değil. Ne SSCB ne de uyduları, Güney Amerika kıtasının komünist karşıtı kalesi Dominik Cumhuriyeti'ne yaklaşmayı kabul ederler. Kuzey Amerika da zaten buna izin vermez. Siz, yeni bir sekiz yıllık Amerikan işgali mi istiyorsunuz? Washington'la bir şekilde anlaşmamız gerek, yoksa rejimin sonu olur."

Albay sigarasının külünü yere silkti. Sanki sigarayı elinden almalarından korkuyormuş gibi birbiri ardından çekip duruyordu. Zaman zaman da ateş kırmızısı mendiliyle alnını siliyordu.

"Yazık, arkadaşınız Dearborn sizinle aynı fikirde değil," diyerek yeniden omuz silkti. Bu kez de ucuz bir komedyene benzetti Cabral onu. "Şef'e karşı bir darbe finanse etmekte ısrarlı. Neyse bu tartışma anlamsız. Korumaları çekmek için durumunuzun açıklığa kavuşmasını bekleyeceğim. Ziyaretiniz için size teşekkür ederim Senatör."

Elini uzatmadı. Şef'in duvardaki tören üniformasıyla çekilmiş fotoğrafı önünde, sigara dumanları arasında kaybolmuş şişkin yanaklı yüzüyle selam verir gibi bir işaret yapmakla yetindi. İşte o zaman Cabral her zaman cebinde taşıdığı defterine not ettiği bir alıntıyı anımsadı. José Ortega y Gasset'ten bir alıntı.

Urania'nın sözleriyle papağan Sansón da donup kalmış gibi görünüyor, sanki dili tutulmuş. Adelina hala da öyle. Yelpazelenmeyi bırakmış, ağzı açık bakıyor. Lucinda ile Manolita da ne diyeceklerini bilemeden Urania'ya bakıyorlar. Urania'nın aklına saçma bir fikir geliyor: Onlar onaylamasa da, tepeden onları dikizleyen o muhteşem ay, söylediklerini onaylıyor.

"Baban hakkında nasıl böyle konuşursun anlamıyorum?" diye tepki gösteriyor Adelina hala. "Şu uzun ömrümde kızı için zavallı kardeşim kadar fedakârlık eden başka birini görmedim. Bu 'kötü baba' sözünü ciddi mi söylüyorsun? Sen onun sevgi kaynağı ve azabı oldun. Çok erken dul kalmasına rağmen, seni üzmemek için annen öldükten sonra bir daha evlenmedi. Kimin sayesinde ABD'de okuyabildin? Elinde avucunda ne varsa sana harcamadı mı? Bu mu senin kötü baba dediğin?"

Karşılık vermemelisin Urania. O kadar eskilerde kalmış şeylerde bu kötürüm, acılı, son yıllarını, daha doğrusu aylarını ya da haftalarını yaşayan yaşlı kadıncağızın ne suçu var? Yanıt verme. Başını eğiyor, üzülmüş gibi yapıyor. Bir bahane uydur, veda et, onu sonsuza dek unut. Sakin sakin, inatlaşmaya kalkışmadan:

"O fedakârlıkları beni sevdiği için yapmıyordu hala. Beni satın almak istiyordu. Vicdanını temizlemek için yapıyordu. Boşuna olduğunu, ne yaparsa yapsın yaşamının son gününe dek o kötü ve aşağılık adam olmaktan kurtulamayacağını bile bile," dedi.

Augustín Cabral, İstihbarat Örgütü'nün Meksika

Bulvarı ile 30 Marzo Bulvarı'nın köşesindeki binasından çıkınca nöbetçi polislerin ona acıyarak baktıklarını sezer gibi oldu. Hatta aralarından biri, gözlerini özellikle ona dikerek omuzunda asılı duran San Cristóbal marka makineli tüfeğini okşuyordu. Hafifçe başı döner gibi oldu, soluğu kesildi. Ortega y Gasset'in kitabından not aldığı alıntı yanında mıydı? Tam yerinde, tam bir kehanet. Kravatını gevşetti, ceketini çıkardı. Taksiler yanından geçip duruyordu ama hiçbirini durdurmadı. Evine mi gidecekti? Kendini kafese sıkışmış gibi hissetmek, yatak odasından çalışma odasına, oradan salona geçip yeniden yukarı çıkarken kendi kendine ne olduğunu sormak, kafa patlatmak için mi? Görünmeyen avcılar onu neden bir tavşan gibi köşeye sıkıştırmışlardı, neden? Kongre'deki odasını, makam arabasını, Country Club kartını bile elinden almışlardı. Hiç değilse kartı olsa şimdi kulübe sığınır; barda oturup bakımlı bahçeleri, golf oynayanları seyrederek soğuk bir şeyler içerdi. Ya da bir arkadaş ziyaretine gitmek... Ama arkadaşı kalmış mıydı? Telefon ettiği herkes korkmuş gibi çekingen, düşmanca davranmıştı. Onlara zarar veriyordu aramakla. Nereye gittiğini bilmeden, ceketi kolunda dolaşıyordu. Gözden düşme nedeni Henry Dearborn'un evindeki kokteyl olabilir miydi? Mümkün değil. Kabine toplantısında Şef, onun ve Paíno Pichardo'nun kokteyle katılmasına kendisi karar vermişti, "nabız yoklamak için". Emirlerine uyduğu için nasıl cezalandırabilirdi? Yoksa Paíno, Trujillo'ya o kokteylde Cabral'in gringoya fazlasıyla yakınlık gösterdiğini mi ima etmişti? Hayır, hayır, hayır! Böylesine aptalca ve önemsiz bir şey için Şef, ona hiçbir çıkar peşinde koşmadan, onca bağlılıkla hizmet etmiş birini ayaklar altına almazdı.

Yolunu şaşırmış gibi iki-üç yüz metrede bir yönünü değiştirerek yürüyordu. Sıcaktan terliyordu. Çok uzun yıllardan beri ilk kez böyle başıboş dolaşıyordu Ciudad

Trujillo sokaklarında. Büyüyüp değiştiğine tanık olduğu bu kent... 1930'da San Zenón Siklonu'nun yerle bir ettiği harap kasaba şimdi asfaltlanmış, elektrikle aydınlatılmış sokaklar, son model arabalarla dolu modern, güzel, varsıl bir kente dönüşmüştü.

Saatine bakınca öğleden sonra beş buçuk olduğunu gördü. İki saattir yürüyordu, çok susamıştı. Casimiro Moya'ya, Pasteur Caddesi ile Cervantes Caddesi arasında bir yerlere gelmişti. Birkaç metre ötede bir bar vardı, El Turey. Girdi, gördüğü ilk boş masaya oturdu. Buz gibi bir President[1] istedi. Havalandırma yoktu ama vantilatörler çalışıyordu. Gölgede kendini iyi hissetti. Uzun yürüyüş sakinleştirmişti Cabral'i. Ne yapacaktı? Urania ne olacaktı? Onu hapse atarlarsa ya da bir taşkınlık anında Şef, onu öldürmeleri için emir verirse kızı ne yapardı? Adelina onu yetiştirebilir, ona annelik edebilir miydi? Evet, ederdi, kız kardeşi iyi ve gönlü bol bir kadındı. Lucindita ve Manolita'dan sonra Urania da üçüncü kızı olurdu.

Defterinde Ortega y Gasset'nin alıntısını ararken birasını keyifle yudumladı. Soğuk sıvı, yemek borusundan aşağıya inerken hoş bir duyguya kapıldı. Umutları yitirmemeli. Karabasan zamanla bitecektir. Daha önce de birkaç kez böyle olmamış mıydı? Şef'e üç mektup göndermişti. İçten, yürek yakıcı, içini döktüğü mektuplar. Yapmış olabileceği yanlışlar için özür dilemiş, eğer bilmeden ona karşı yanlış bir hareket yaptıysa bu yanlışını düzeltmek, pişman olduğunu göstermek için her şeyi yapmaya hazır olduğunu söylemişti. Ona, hizmetine adadığı uzun yılları, kusursuz dürüstüğünü hatırlatmıştı; bunun kanıtı olarak da Banco de Reserva'daki bloke edilince beş parasız kaldığı iki yüz bin pesosuyla Gaz-

1. Bir bira markası. (Ç.N.)

cue'deki evini gösteriyordu. Başka hiçbir şeyi yoktu. (Bir tek New York'ta Chemical Bank'taki kara gün için sakladığı yirmi beş bin dolardan söz etmemişti.) Trujillo büyük adamdı, doğru. Ülke koşulları gerektirdiğinde zalim olabiliyordu. Ama aynı zamanda, her zaman sözünü ettiği *Quo Vadis*'teki Petronius gibi yücegönüllüydü. Her an onu Palacio National'a ya da Radhamés Malikânesi'ne çağırabilirdi. Şef'in o pek sevdiği tantanalı açıklamalardan biriyle işi bitirirlerdi. Her şey açıklık kazanırdı. Trujillo'ya kendisi için bir Şef, bir devlet adamı, Cumhuriyet'in kurucusu olmakla kalmayıp bir model insan, bir baba olduğunu söylerdi. Böylece karabasan sona ererdi. Küçücük yazısıyla bir sayfanın köşesine kaydettiği Ortega y Gasset'nin satırlarını bulmuştu: "Bir insan eskiden olduğu, şimdi olduğu ya da gelecekte olacağı yerde sonsuza dek kalmaz. Bir gün olduğu yere gelmiştir, herhangi bir başka gün artık orada olmayabilir." Bu felsefenin sözünü ettiği geçiciliğin yaşayan bir örneğiydi işte kendisi.

El Turey'in duvarlarından birinde, saat yediden sonra Maestro Enriquillo Sánchez'in burada piyano çaldığını bildiren bir afiş vardı. İki masada romantik romantik bakışarak fısıldaşan çiftler oturuyordu. "Beni nasıl ihanetle suçlar..." Trujillo için hayatın bütün zevklerini ve keyfini, parayı, sevgiyi, kadınları feda eden onu ihanetle suçlamak... Birisi yandaki sandalyenin üzerinde bir *La Nación* gazetesi bırakıp gitmişti. Bir şeyler yapmış olmak için gazeteyi aldı, sayfalarını çevirmeye başladı. Üçüncü sayfada sağlık nedenleriyle yurtdışına gitmiş olan değerli ve saygın Büyükelçi Don Manuel Alfonso'nun döndüğü haberi vardı. Manuel Alfonso! Kimse onun kadar Şef'e yakın değildi. Trujillo giyim kuşamından, kullanacağı kolonyadan tutun da kadınlarla ilişkilerine dek en özel konuları onunla tartışırdı. Manuel arkadaşıydı, yardımcı olurdu belki. Bu iş için kilit kişi olabilirdi.

Parayı ödedi ve bardan çıktı. Kaplumbağa görünürlerde yoktu. Ya onlara görünmeden sıvışmayı becermişti ya da takip etmekten vazgeçmişlerdi. Yüreğinde rahatlatıcı bir duygu, keyif veren bir umut doğdu.

14

Velinimet, devlet başkanı yaptığı Doktor Joaquín Balaguer'in odasına saat tam beşte girdi. Dokuz ay önce, 3 Ağustos 1960'ta, OEA'nın yaptırımlarını önlemek için kardeşi Héctor Trujillo'yu, namı diğer Negro'yu istifa ettirmiş, yerine nazik ve çalışkan, ozan ve hukukçu Joaquín Balaguer'i başkan atamıştı. Balaguer ayağa kalktı, selamlamak için yanına geldi.

"İyi günler Ekselans."

Gittleman'lara verdiği öğle yemeğinden sonra Generalísimo yarım saat dinlenmiş, üstünü değişmiş –çok şık beyaz bir keten takım elbise giymişti– ve beş dakika öncesine dek dört sekreteriyle günlük işleri gözden geçirmişti. Yüzünde yorgun bir ifade vardı, kızgınlığını saklamaya çalışmadan hemen konuya girdi:

"Birkaç hafta önce Agustín Cabral'in kızının yurtdışına çıkış iznini siz mi onayladınız?"

Ufak tefek Doktor Balaguer, kalın camlı gözlüğünün ardından gözlerini kırpıştırdı.

"Doğru Ekselans. Evet, Uranita Cabral. Dominiken tarikatından rahibeler Michigan'da, aynı tarikata bağlı üniversitede okuması için kıza burs bulmuşlar. Sınava girmesi için bir an önce gitmesi gerekiyordu. Bana okul müdiresi söyledi, Piskopos Ricardo Pittini konuyla çok

ilgilenmişti. Bu ufak jestin Kilise büyükleriyle ara bulmaya yarayacağını düşündüm. Durumu size bir memorandumla anlatmıştım, Ekselans."

Ufak tefek adam, yuvarlak yüzünde her zamanki iyiliksever ifadeyle, gülümser gibiydi. Bir radyo sunucusu ya da bir fonetik diksiyon hocası gibi sözcükleri özenle telaffuz ediyordu. Trujillo bütün dikkatini toplayarak adamın yüzündeki ifadede, konuşurken ağzının aldığı şekilde, kaçamak gözlerinde gizli işler karıştırıp karıştırmadığını ele verecek en ufacık bir belirti, herhangi bir işaret olup olmadığını incedi. Tüm şüpheciliğine karşın hiçbir iz bulamadı. Tabii, kukla Başkan bir yanlış adımın onu zor durumda bırakmasına izin vermeyecek kadar usta bir politikacıydı.

"Bu memorandumu ne zaman gönderdiniz?"

"Birkaç hafta önce, Ekselans. Piskopos Pittini'nin başvurusundan hemen sonra. Kızın yolculuğunun ne derece acil olduğunu anlatıyor, eğer sizin için bir sakıncası yoksa yurtdışına çıkması için izin vereceğimi bildiriyordum. Kendisine ABD'ye giriş için vize verilmişti."

Velinimet, Balaguer'in masasının karşına oturdu; onu da oturmaya davet etti. Sarayın ikinci katındaki bu büroda kendini rahat hissediyordu. Büyük, havadar, sade döşenmiş, duvarları yerden tavana dek kitap dolu raflarla kaplı, tertemiz bir odaydı. Masasının üstü her zaman çok tertipliydi. Kukla Başkan'ın şık bir adam olduğu söylenemezdi. O bedenle nasıl şık olabilirdi ki? Sadece kısa boylu değil, tıknazdı da. Şu haliyle neredeyse cüce gibi görünüyordu; ama tıpkı konuşması gibi giyimi de düzgündü. Protokole saygılıydı. Çalışmaktan yorulmayan, mesai saati, bayram günü nedir, bilmeyen bir adamdı. Trujillo'ya telaşlanmış gibi geldi. Cerebrito'nun kızına bu izni vermekle büyük bir yanlış yapmış olabileceğini düşünmüştü belli ki.

"Bu memorandumu ancak yarım saat önce gördüm," dedi Trujillo, uyarırcasına. "Başka kâğıtlar arasına karışmış olabilir. Ama bana biraz tuhaf geldi. Kâğıtlarım her zaman çok düzenlidir. Sekreterlerimden hiçbiri görmemiş bugüne dek. Yani Cerebrito'nun dostlarından biri, izin vermeyeceğimden korkarak saklamış."

Doktor Balaguer üzülmüş gibi bir tavır takındı. Öne doğru eğilmiş, söylevlerde, politik tartışmalarda müzikal sesler çıkartan dudaklarını aralamıştı.

"Büronuza kimin götürdüğünü, kimin teslim ettiğini iyice araştıracağım. İzin vermekte acele ettim galiba. Sizinle şahsen konuşmalıydım. Sizden, bu yanlış adım için beni bağışlamanızı rica ederim." Küt tırnaklı, küçük tombul elleri gerilmişçesine bir açılıp bir kapandı. "Doğrusunu isterseniz, önemli olmadığını düşündüm. Siz Bakanlar Kurulu'nda, Cerebrito'nun durumunun ailesini etkilemediğini söylemiştiniz."

Trujillo bir baş hareketiyle Balaguer'i susturdu.

"Önemli ki, birisi, birkaç hafta saklamış bu mektubu," dedi sert bir ses tonuyla. "Sekreterlikte ya bir beceriksiz var ya da bir hain. Umarım bir haindir; beceriksizler daha zararlıdır."

Kendini biraz yorgun hissederek içini çekti. Doktor Enrique Lithgow Ceara'yı anımsadı. Gerçekten onu öldürmek mi istemişti, yoksa yanılmış mıydı? Odanın iki penceresinden denizi görüyordu, pamuk gibi bembeyaz iri yuvarlak bulutlar güneşi örtmüştü, kül rengi akşam saatlerinde denizin yüzü köpük köpük hareketlenmişti. Koca koca dalgalar kıyıyı dövüyordu. Denizden uzakta, San Cristóbal'de, doğmuş olsa da ufukta kaybolan köpüklü su, en sevdiği manzaraydı.

"Rahibeler, Cabral'in kötü durumda olduğunu bildikleri için bulmuşlardır bursu o kıza," diye homurdandı, rahatsız bir tavırla. "Bu kıyaklarından sonra kızın ba-

basının düşmanla işbirliği yapacağını düşünüyorlardır."

"Sizi temin ederim ki olamaz, Ekselans." Generalísimo, Doktor Balaguer'in sözcüklerini seçmekte zorlandığını fark etti. "Santo Domingo Koleji'nin müdiresi Başrahibe Maria, *Sister* Mary, Agustín hakkında pek iyi şeyler düşünmüyor. Kızıyla arası pek iyi değilmiş anlaşılan, kız evde rahat değilmiş. Kıza yardım etmek istemişler, Agustín'e değil. İzni imzalamakta aceleci davrandım, üzgünüm. Bunu daha çok Kilise'yle ilişkileri yumuşatmak için yaptım. Kilise'yle çekişmek bence tehlikeli, Ekselans. Benim bu konuda ne düşündüğümü biliyorsunuz."

Belli belirsiz bir yüz hareketi yaparak yeniden sustu. Cerebrito şimdiden ihanet etmiş miydi? Kendini dışlanmış, terk edilmiş hissetmek, işsiz, parasız, belirsizlik içinde kalmak onu düşman saflarına geçmeye itmiş midir? Öyle olmamasını diledi. Uzun yıllar Balaguer'e yardım etmişti, geçmişte rejime çok üstün hizmetleri olmuştu. Kim bilir, belki gelecekte de olacaktı.

"Cerebrito'yu hiç gördün mü?"

"Hayır, Ekselans. Görüşme isteğini kabul etmemek, telefonlarına yanıt vermemek konusunda verdiğiniz talimatlara uydum. Kendisinden, sizin de haberiniz olan, o mektuplar geldi, o kadar. Ama Tütün Fabrikası'nda çalışan kız kardeşinin kocası Aníbal'den çok kötü olduğunu öğrendim. 'İntiharın kıyısında' olduğunu söylüyor."

Rejimin şu zorlu günlerinde Cabral gibi işinde usta bir yardımcıyı böyle bir sınavdan geçirmek hafiflik miydi? Belki de.

"Agustín Cabral'le kaybettiğimiz zaman yeter. Şimdi gelelim Kilise'ye ve Amerika Birleşik Devletleri'ne. İşe buradan başlayalım. Piskopos Reilly ne olacak? Santo Domingo Koleji'nin rahibeleri arasında ne zamana kadar bir kahraman gibi yaşayacak?"

"Bu konuda Başpiskopos ve Papalık Elçisi'yle uzun

uzun konuştum. Onlara Monseñor Reilly'nin Santo Domingo'yu terk etmesi gerektiğini, burada varlığının hoş görülmediğini söyledim. Sanırım ikna ettim onları. Piskopos'un can güvenliğinin garanti edilmesini, *La Nación*, *El Caribe*, La Voz Dominicana'daki karşı kampanyaların sona erdirilmesini talep ediyorlar. Bir de San Juan de la Maguana Piskoposluğu'na geri dönebilmesini..."

"Cumhurbaşkanlığını da ona bırakmanızı istemediler mi?" diye sordu Velinimet. Reilly'nin, Panal'in adını duymak bile kanını beynine çıkarıyordu. İyi de, ya SIM Müdürü haklıysa? O mikrop yuvasını bir an önce yok etse ne olurdu? "Abbes García bana, Reilly ve Panal'i bir uçağa koyup ülkelerine geri göndermemi öneriyor. Onları, 'istenmeyen adam' ilan edip sınırdışı etmek. Fidel Castro' nun Küba'da, İspanyol rahip ve rahibelere yaptığı gibi."

Başkan ağzını açmadı, kılı kıpırdamıyordu. Tam bir dinginlik içindeydi.

"Ya da bu hainleri halka teslim etmek. Onlar istedikleri gibi cezalandırsınlar," diye sürdürdü Trujillo, kısa bir duraklamadan sonra. "Halk sabırsızlıkla bekliyor. Son günlerde çıktığım turlarda buna kendi gözlerimle tanık oldum. San Juan de la Maguana'da, La Vega'da halkı zor zapt ediyorlar."

Doktor Balaguer, halka izin verilecek olursa her ikisini de linç edeceklerini kabul etti. 1844'ten bugüne Katolik Kilisesi'ne bütün önceki hükümetlerin hepsinden daha fazla iyiliği dokunanlara nankörlükle yanıt veren bu mor cüppelilere halkın kızgın olduğu doğruydu. Ama neyse ki Generalísimo, SIM'in müdürünün düşüncesizlik örneği, hiç mi hiç politik olmayan tavsiyelerini dinlemeyecek kadar bilge ve gerçekçiydi. Böyle bir önlemin alınması, ülkeye çok büyük felaketler getirebilirdi. Yavaş yavaş, ahenkli bir tonda konuşuyordu, buna bir de tertemiz diksiyonu eklenince sözleri kulağa bir ninni gibi geliyordu.

"Rejim yandaşları arasında Abbes García'dan en fazla nefret eden sizsiniz," diye sözünü kesti Şef. "Neden?"

Doktor Balaguer'in yanıtı hazırdı.

"Albay güvenlik konularında başarılı bir teknisyen ve devlete büyük hizmetleri var," diye yapıştırdı hemen. "Ama politik konularda yaptığı öneriler genellikle korku verici. Size hayranlık duyarım, biliyorsunuz. Size karşı saygısızlık etmek istemem Ekselans ama izin verirseniz bu düşünceleri benimsememenizi öneririm. Reilly ve Panal'in ülkeden kovulması, daha da kötüsü öldürülmesi yeni bir askerî istilaya neden olur. Ve bu da Trujillo Dönemi'nin sonu demektir."

Yumuşak ve saygılı bir ses tonuyla konuştuğu, kulağa hoş gelen sözcükler seçtiği için Doktor Joaquín Balaguer'in sözlerinin içerdiği kesin kararlılık ve katılık sezilmiyordu. Bu ufak tefek adamcağız da böylelikle zaman zaman Şef'le konuşurken bu denli ileri gidebiliyordu. Çok mu ileri gitmişti? Omzuna yüklenen görevin altında ezilmiş miydi, Cerebrito gibi ona da güven gelmiş, kendini bir şey sanmaya mı başlamıştı? Onun da mı silkelenmeye ihtiyacı vardı? Garip bir kişilikti bu Joaquin Balaguer. 1930'da, kaldığı Santo Domingo Oteli'ne iki muhafız göndererek seçim kampanyasına yardım etmesi için evine çağırdığı günden beri yanından ayrılmamıştı. Balaguer, o yıl yapılan seçimlerde Trujillo'nun küçük müttefiki olan Juan Estrellá Ureña'nın sadık bir adamıydı. Onu bir ay evinde konuk etmişti. Bir tek davete katılması ve Şef'le yarım saatlik bir görüşme, kendi halinde bir kasaba olan Navarrete'de doğan bu yirmi bir yaşındaki ozan, profesör ve avukatın tam bir Trujillo yanlısı olması için yeterli olmuştu. Ve o günden sonra Şef'in kendisine verdiği bütün görevleri –diplomatik, idari, politik– hiç öne çıkma gayreti göstermeden başarıyla yerine getirmişti. Aslına bakılırsa otuz yıl boyunca

çok yakınında olan bu gösterişsiz adam insanları iyi tanımak, iyi koku almakla çokça övünen Trujillo için hâlâ bir kapalı kutuydu. Zaten bu niteliğinden dolayı ona "Gölge" adını takmıştı. Hakkında kesin bildiği bir şey varsa o da hırslı olmadığıydı. Davranışlarını, inisiyatiflerini, yalakalıklarını gözlerinden okuduğu yakın yardımcılar grubundaki ötekilerin tersine Joaquín Balaguer her zaman kendine verilen işten başka bir şey istemiyormuş izlenimi vermişti Trujillo'ya. İspanya, Fransa, Kolombiya, Honduras, Meksika'daki diplomatik görevleri, eğitim ve dışişleri bakanlıklarındaki işini ve cumhurbaşkanlığını beklediği, düşlediği, hak ettiği unvanların ötesinde bir paye gibi algılıyordu sanki. Bu yüzden başarılı olmak için çok çalışıyordu. Bu ufak tefek ozan ve hukukçu, alçakgönüllülüğü sayesinde her zaman en yüksek mevkilerde bulunmuş; ama hiçbir zaman göze batmayan kişiliği sayesinde, birçokları gibi gözden düşmemişti. İşte bu nedenle şimdi de kukla başkandı ya. 1957'de, Dominik Partisi'nin, kardeşi Negro Trujillo'nun başı çektiği listesine başkan yardımcısı olarak İspanya Büyükelçisi Rafael Bonnelly alınmıştı. Ani bir kararla Generalísimo bu aristokratı listeden çıkarıp yerine ufaklık Balaguer'i koydu: Geçerli bir gerekçesi vardı: "Bu adam haris değil." Efendi davranışlıydı evet, iyi hatip ve haris olmadığı için ülke başkanlığına dek yükselmişti; ama tutmuş işte Gizli İstihbarat Örgütü Müdürü'nün aleyhinde konuşuyordu. Bir gün ona da haddini bildirmeliydi.

Balaguer, Trujillo'nun düşüncelerini yarıda kesmek istemiyormuş gibi sessiz ve kıpırdamadan oturuyor, konuşmayı Velinimet'in başlatmasını bekliyordu. Sonunda konuştu ama Kilise konusuna değinmedi.

"Size hep 'siz' diye hitap ettim, değil mi? Yakın yardımcılarım arasında 'sen' demediğim tek kişi sizsiniz. Bu dikkatinizi çekmedi mi?" dedi Trujillo.

Balaguer'in yusyuvarlak yüzü kızardı.

"Haklısınız, Ekselans," diye mırıldadı, çekingen bir tavırla. "Kendi kendime hep sormuşumdur acaba bana öteki arkadaşlar kadar inanmadığı için mi 'sen' demiyor diye."

"Bu anda ilk kez fark ettim," diye ekledi Trujillo, şaşırmış gibi bir hali vardı. "Siz de bana ötekiler gibi Şef demiyorsunuz. Bunca yıllık beraberliğimize rağmen benim için bir bilmecesiniz. Hiçbir zaman sizin insancıl zaaflarınızı keşfedemedim, Doktor Balaguer."

"Pek çok zaafım var," diyerek gülümsedi Başkan. "Ama bunu över gibi değil de kusurumu yüzüme vurur gibi söylediniz."

Generalísimo şaka yapmıyordu. Keskin bakışlarını Balaguer'den ayırmadan bacak bacak üstüne attı, sonra bacağını indirdi. Parmağıyla badem bıyığına ve kuru dudaklarına dokundu. İnatla Balaguer'i inceliyordu.

"Sizde insanlık dışı bir şey var," dedi, sanki kendi kendine konuşuyormuş, bahsettiği kişi orada değilmiş gibi. "İnsanlarda rastlanan doğal heveslerden hiçbiri yok sizde. Bildiğim kadarıyla ne kadınlardan hoşlanıyorsunuz ne de oğlanlardan. Máximo Gómez Bulvarı'nda komşunuz olan Papalık Büyükelçisi'nden daha beter bir perhiz hayatı sürdürüyorsunuz. Abbes García, hakkınızda hiçbir şey bulamadı; ne bir sevgili, ne bir metres ne de katıldığınız bir eğlence... Yani yatak sefaları ilginizi çekmiyor. Paraya da düşkün değilsiniz. Birikmiş az bir paranız var; oturduğunuz evden başka bir taşınmazınız yok. Hisse senediniz, yatırımınız da yok, en azından burada. Hepsi sizin arkanızdan entrikalar çevirdiği halde, siz onların hiç durmadan kan kaybeden entrikalarına ve kavgalarına hiç karışmıyorsunuz. Bütün bulunduğunuz görevleri, bakanlıkları, büyükelçilikleri, başkan yardımcılığını, hatta şimdiki göreviniz başkanlığı size zorla kabul ettirmem gerek-

ti. Sizi başkanlıktan alıp Montecristi ya da Azua'nın bir köşesinde küçük bir göreve göndersem oraya da seve seve gidersiniz. Yemiyor içmiyorsunuz, ne içki ne sigara... Kadın, para, erk peşinde koşmuyorsunuz. Doğru değil mi? Yoksa bu davranış gizli amaçlı bir taktik mi?"

Doktor Balaguer'in sinekkaydı tıraşlı yüzü yeniden kıpkırmızı oldu. Sesini alçaltarak duraksamadan doğruladı:

"1930'un sizi tanıdığım o Nisan sabahından sonra benim tek tutkum size hizmet etmek oldu. O andan sonra ancak Trujillo'ya hizmet ederek ülkeme hizmet edebileceğimi anladım. Bu, bir kadının, paranın ya da erkin zenginleştireceğinden çok daha fazla zenginleştirdi yaşamımı. Ekselanslarına, bana yanında çalışma olanağı verdiği için ne kadar çok teşekkür etsem azdır."

Aman, aman! Her zaman duyduğu pohpohlamalar, herhangi biri, cahil bir Trujillo yanlısı da aynı sözleri söylerdi. Bir an için ufak tefek, zararsız görünen bu adamın içini dökeceğini, rahibin karşısında yaptığı gibi günahlarını itiraf edeceğini, ona korkularını, düşmanlıklarını, düşlerini anlatacağını düşünmüştü. Belki de gerçekten gizli bir yaşamı yoktu, belki de herkesin bildiği güzel söylevlere, mektuplara, anlaşmalara, sloganlara, diplomatik pazarlıklara, Generalísimo'nun fikirlerine şekil veren yalın ve çalışkan, inatçı ve hayal gücünden yoksun bir adamdı sadece. Dominikli Kadın'a Çiçek Şenlikleri'ne, kutlamalara, Dominik Cumhuriyeti Güzellik Yarışması'na ve ulusal bayramlara ev sahipliği yapan Quisqueya manzaralarına akrostişler ve övgüler yazan bir ozandı, o kadar. Ay gibi kendi ışığı olmayan, Trujillo Güneşi'nden feyz alan bir adamcağız.

"Biliyorum, her zaman iyi bir ideal arkadaşı oldunuz," diye doğruladı Velinimet. "O 1930 günü sabahından beri. O günlerde karım olan Bienvenida'nın önerisi

üzerine çağırtmıştım sizi. Akrabanız oluyordu değil mi?"

"Kuzenim olur Ekselans. O yemek hayatımı değiştirdi. Seçim gezisinde size eşlik etmemi istediniz. Bana, sizi San Pedro de Macorís ve La Romana mitinglerinde takdim etme şerefini verdiniz. Bu benim siyasi konuşmacı olarak ilk konuşmamdı. Ve ondan sonra yaşamım başka bir yön aldı. O güne dek benim işim edebiyat ve öğretmenlikti. O günden sonra sayenizde politika öne geçti."

Başkan'ın sekreterlerinden biri kapıyı tıklattı, girmek için izin istedi. Balaguer sorar gibi Generalísimo'ya baktı, o da izin verdi. Sekreter –dar takım elbiseli, bıyıklı, saçları briyantinle yapıştırılmış– San Juan de la Maguana'dan, "Nankör Monseñor Reilly'nin rahiplikten piskoposluğa dönmesine izin verilmemesi"ni talep eden beş yüz yetmiş altı imzalı bir bildiri getirmişti. Bildiriyi beldenin önde gelenleri imzalamıştı; Belediye Başkanı ve Dominik Partisi'nin yerel şefinin da aralarında bulunduğu bir komisyon, mektubu Başkan'a kendileri vermek istiyorlardı. Kabul eder miydi? Balaguer yeniden Velinimet'e baktı, o da başıyla onayladı.

"Söyle beklesinler lütfen," dedi Balaguer. "Ekselansları'yla işim bitince beyleri kabul ederim."

Balaguer söyledikleri kadar koyu Katolik miydi acaba? Sağda solda bekârlığı, ayinlerde, ayin alaylarında takındığı dindar tavırla dalga geçen sayısız fıkralar anlatılıyordu. Kendi gözleriyle görmüştü Balaguer'i, Komünyon ayininde şaraplı ekmeğini almaya giderken nasıl ellerini kavuşturup gözlerini yere indirdiğini. Kız kardeşleriyle oturmak için Máximo Gómez'de, Papalık Elçiliği'nin yanındaki evi yaptırırken Trujillo, Ayaklı Çirkef'e Kamu Forumu'nda yayımlanan bir mektup yazdırmıştı. Mektupta, satın alınacak ev için seçilen mahalle alaya alınıyor, ufacık doktorun Papa'nın Elçisi'yle herhangi bir akrabalığı olup olmadığı soruluyordu. Rejimin, Katolik

Kilisesi'yle izleyeceği politikayı hazırlama görevini de dindarlığı ve papazlarla iyi ilişkileriyle ün salan Balaguer'e vermişti. Bu görevi başarıyla yürütmüştü adam ve 25 Ocak 1960'ta bütün kiliselerde Piskoposluk Bildirisi okuyuncaya dek Kilise, rejimin sağlam bir müttefiki olmuştu. Pazarlığını Balaguer'in yaptığı ve Trujillo'nun 1954'te Roma'da imzaladığı konkordato, bütün Katolik dünyasında rejime ve Şef'e büyük destek vermişti. Hükümet ve cüppeliler arasında bir buçuk yıldır sürüp gelen bu anlaşmazlık, ozan ve hukuk danışmanını çok üzüyor olmalıydı. Gerçekten koyu Katolik miydi? Her zaman, dinî nedenler değil, pratik ve politik nedenler öne sürerek rejimin rahiplerle, piskoposlarla, Vatikan'la iyi geçinmesi gerektiğini savunmuştu. Katolik Kilisesi'nin onayının rejimin davranışlarını yasallaştırdığı görüşündeydi. Peron'un yaşadıkları, Trujillo'nun başına gelmemeliydi. Kilise'yi karşısına alır almaz, Peron'un hükümeti ufalanmaya başlamıştı. Haklı mıydı? Bu cüppeli hadımağaların husumeti, Trujillo'nun sonu olur muydu? Bu olmadan önce, Panal ve Reilly yalıyardaki köpekbalıklarını semizleştireceklerdi.

"Size hoşunuza gidecek bir şey söyleyeceğim," dedi Trujillo durup dururken. "Benim entelektüellerin yazdığı saçmalıkları okuyacak zamanım yok. Devlet işleri çok zamanımı alıyor. Uzun yıllardır yanımda çalıştığı halde Ramón Marrero Aristy'nin yazdığı hiçbir yazıyı okumadım. Ne *Over* romanını ne hakkımda yazdığı makaleleri ne de *Historia dominicana*'yı[1]. Birçok şairin ve yazarın bana ithaf ettiği yüzlerce kitabı da okumadım. Hatta karımın yazdığı saçmalıklara bile bir kerecik olsun bakmadım. Benim okumak için, müzik dinlemek, sinemaya,

1. (Isp.) Dominik Tarihi. (Y.N.)

baleye ya da sergilere gitmek için zamanım yok. Ayrıca hiçbir zaman sanatçılara güvenmedim. Hepsi kemiksiz ve onur nedir bilmez insanlar; ihanete yatkın ve köle ruhludurlar. Sizin de şiirlerinizi ve denemelerinizi okumadım. Bana nazik bir ithafla gönderdiğiniz Duarte hakkındaki *El Cristo de la libertad*[1] adlı kitabınıza şöyle bir göz attım o kadar. Ama bir istisna var. Yedi yıl önce kaleme aldığınız bir söyleviniz. Dil Akademisi'ne kabul edildiğiniz gün Güzel Sanatlar Okulu'nda okuduğunuz söylev. Hatırlıyor musunuz?"

Ufak tefek adamcağız daha da çok kızardı. Tarif edilemez bir sevinç okunuyordu gözlerinde, sanki çevresine ışık saçıyordu.

"*Dios y Trujillo: una interpretación*"[2] diye fısıldadı, gözlerini indirerek.

"İşte o yazıyı birçok kez okudum," dediği duyuldu Velinimet'in, cırlak sesine yumuşak bir ton vererek. "Şiir ezberler gibi birçok bölümünü ezberledim."

Nereden icap etmişti şimdi kukla Başkan'a böyle bir açıklama yapmak? Hiçbir zaman yenik düşmeye alışık olmadığı bir zaaf göstergesi miydi? Balaguer bunu bir pohpohlama olarak algılayabilir, kendini önemli kişi sanabilirdi. Bu günlerde, böyle birbiri ardına bir ikinci yakın yardımcıyı gözden çıkarmak akıllıca bir iş değildi. Bu adamcağızın en önemli niteliği yalnızca yararlı olanı bilmekle kalmayıp zararlı olandan uzak durmayı da çok iyi bilmesiydi. Bunu anımsayınca rahatladı. Öteki saray erkânı arasında ölümcül düşmanlar edinmemek için duyduklarını hiçbir zaman kimseye söylemezdi. Balaguer'in o söylevi, tüylerini ürpertmişti ve birçok kez,

1. (İsp.) Özgürleştiren İsa. (Y.N.)
2. (İsp.) Tanrı ve Trujillo: Gerçekçi Bir Yorum. (Y.N.)

bu sözler bir halkın geleceğini belirleyen ilahî ve derin bir gerçeği dile getirmek değil de ne, diye sormaktan kendini alamamıştı. O gece, frağının içine zorla tıkılmış gibi görünen kısa boylu, taze akademi üyesi, Güzel Sanatlar Okulu'nun tiyatro salonunda söylevinin ilk paragraflarını okurken Velinimet söylediklerine pek dikkat etmemişti. (Bütün erkek konuklar gibi Trujillo de frak giymişti, kadınlarsa uzun tuvaletle gelmişlerdi, dört bir yanda mücevherler parlıyordu, parıl parıl.) Söylev, Kristof Kolomb'un Hispaniola'ya gelişinden bugüne Dominik tarihinin bir senteziydi. Söylevci, ince ve zarif bir dille yeni bir sav ortaya atmaya başlayınca ilgilenmeye başlamıştı. Dominik Cumhuriyeti dört yüz yıl (dört yüz otuz sekiz yıl) birçok terslik yaşamıştı: korsan saldırıları, Haitililerin istilası, topraklarını Haiti'ye katma çabaları, soykırımlar ve beyazların adadan kaçışları (Haiti'den bağımsızlıklarını kazandıklarında adada sadece altmış bin beyaz kalmıştı). Ama Tanrı'ya şükürler olsun, karşı koymayı bilmiş ve yaşamını sürdürmüştü. O güne dek Dominik Cumhuriyeti'ni yaşatma görevini doğrudan Tanrı üstlenmişti. 1930'dan sonra ise bu güç görev, Rafael Leonidas Trujillo Molina'nın omuzlarına yüklenmişti.

Şiir okur gibi, "Cumhuriyet'in olgun bir geleceğe doğru yürüyüşünde, ona önderlik eden iyilikçi ve doğaüstü güçlere destek olan mücadeleci ve enerjik irade," dedi Balaguer'in söylevinden alıntı yaparak ve devam etti: "Tanrı'nın ve Trujillo'nun iradesidir: işte özet olarak ülkenin önce yaşamını sürdürebilmesinin, sonra da bugünkü yaşam düzeyine ve refaha erişmesinin nedeni."

Gözlerini kıstı, iç geçirdi, çok duygulanmıştı. Balaguer kendinden geçmiş gibi dinliyordu Trujillo'yu, öylesine duygulanmıştı ki sanki biraz daha ufalmıştı.

"Hâlâ, Tanrı'nın yerini bana bıraktığına inanıyor musunuz? Bu ülkeyi kurtarma sorumluluğunu bana mı

verdi?" diye sordu Trujillo, kaygı ve ironi karışımı bir ifadeyle.

"Buna olan inancım daha da arttı Ekselans," diye hemen yanıtladı Balaguer, ince ve net bir ses tonuyla. "İlahî bir gücün desteği olmadan Trujillo, bu insanüstü misyonu gerçekleştiremezdi. Bu ülke için siz Yüce Varlık'ın elisiniz."

"Ne yazık ki bu salak piskoposlar bunu anlamıyor!" diyerek gülümsedi Trujillo. "Eğer teoriniz doğruysa umarım Tanrı, bu körlüklerinin cezasını verir."

Trujillo'nun yapıtıyla Tanrı arasında ilişki kuran ilk insan, Balaguer değildi. Daha önce hukuk profesörü, avukat, politikacı Don Jacinto B. Peynado (1938'de Haitililerin katliamından sonra, üçüncü kez seçilmesine karşı, ülke dışından protestolar yükselince onu da kukla başkan yapmıştı) evinin kapısına "Tanrı ve Trujillo" yazılı bir levha asmıştı. O günden sonra başkentte ve taşra kentlerinde, aynı levha birçok evi süsler olmuştu. Hayır, önemli olan bu iki sözcük değildi. Trujillo'yu duygulandıran, ikisi arasında ilişkiyi haklı gösteren argümanların güçlü bir gerçeği dile getiriyor olmasıydı. Trujillo Enstitüsü'nün her yıl yeni baskısını yaptığı Balaguer'in bu söylevi, okullarda zorunlu olarak okutuluyordu. Okul ve üniversite öğrencilerini, Trujillo Doktrini'yle eğitilmesi için Balaguer, Cerebrito Cabral ve Ayaklı Çirkef'ten oluşan bir üçlü tarafından hazırlanan "Yurttaşlık Bilgisi" kitabındaki en önemli metin yine bu söylevdi.

"Sizin bu teoriniz üzerinde çok düşündüm Doktor Balaguer," diye itiraf etti Trujillo. "Bu, ilahî gücün bir kararı mıydı? Neden ben? Neden ben seçildim?"

Doktor Balaguer yanıt vermeden dilinin ucuyla dudaklarını ıslattı.

"Kutsal kararlara karşı gelinmez," dedi yağ çeker gibi. "Sizin üstün liderlik yetiniz ve çalışma kapasiteniz, sonra

en önemlisi, vatan sevginiz göz önüne alınmış olmalı."

Neden bu aptalca işlerle zaman kaybediyordu ki? Acele görülmesi gereken birçok iş vardı. Bunu bilmesine karşın, ne tuhaf, bu belirsiz, özel, sadece onu ilgilendiren konuşmayı uzatmak istiyordu. Neden Balaguer'le? Yakın yardımcı çevresinde Balaguer, en az samimi olduğu kişiydi. San Cristóbal'deki evde verdiği bol içkili ve bazen de ölçünün kaçırıldığı özel davetlere Balaguer'i hiç çağırmamıştı. Belki de entelektüel ve edebiyatçılar takımında onu hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmayan tek kişi o olduğu için. Ve belki akıllı (gerçi Abbes García'ya göre kukla Başkan'ın başının çevresinde kirli bir hale vardı) diye ün kazandığı için.

"Entelektüeller ve edebiyatçılar bende hep kötü bir izlenim bırakmıştır," diyerek sözlerini sürdürdü Trujillo. "Önem sıralamasında askerler ilk sıradadır. Emirlere uyarlar, biraz komplocudurlar ama insana zaman kaybettirmezler. İkinci sırada köylüler gelir. Tarlada, barakalarında yaşayan sağlıklı, çalışkan, onurlu insanlardır. Köylülerden sonra da memurlar, işadamları, tüccarlar gelir. Yazarlar ve aydınlar en sondadır. Hatta papazlardan bile sonra. Siz bir istisnasınız Doktor Balaguer. Ama ötekiler!.. Reziller sürüsü. Rejimden en çok onlar yararlandı ve onları yediren, giydiren, şereflendiren bu rejime en fazla zarar veren yine onlar oldu. José Almoina ya da Jesús de Galíndez gibi yeni gelen İspanyollar örneğin. Sığınma izni verdik, iş verdik. Dalkavukluk etmekten, dilenmekten kurtulur kurtulmaz alçakça iftiralar yazmaya başladılar. Ya Osorio Lizarazo'ya ne demeli, hani şu sizin getirdiğiniz topal Kolombiyalı? Buraya hayat hikâyemi yazmak, bana övgüler yağdırmak için geldi, krallar gibi ağırlandı. Ceplerini doldurup Kolombiya'ya döner denmez Trujillo karşıtı oldu."

Trujillo'nun, Balaguer'in takdir ettiği bir başka yönü

de ne zaman konuşacağını, ne zaman susacağını bilmesiydi. Generalísimo böyle içini dökmek istediğinde ağzını açmadan, bir sfenks gibi hareketsiz dinlerdi. Trujillo sustu. Pencereden görünen paralel çizgili, köpük köpük, metalsi yüzeyden bir ses duymaya çalıştı. Ama denizin mırıltısı, motor seslerini bastırıp oraya dek erişemiyordu.

"Ramón Marrero Aristy'nin ihanet ettiğine inanıyor musunuz?" diye birden karşısındakinin sessizliğini bozarak konuşmasını ister gibi sordu. "Bize böyle saldırması için şu *The New York Times*'ta çalışan gringoya hangi bilgileri vermiş olabilir?"

Doktor Balaguer, Trujillo'dan aniden gelen tehlikeli ve bağlayıcı, başkalarının köşeye sıkışıp kalacağı sorulara, hiçbir zaman şaşırıp kalmıyordu. Her zaman böyle durumlardan kurtulmak için hazırında bir kaçamak yol olurdu.

"Kendisi vermediğine yemin etti, Ekselans. Sizin oturduğunuz koltukta oturmuş, gözleri yaşlı, annesi ve bütün azizler üzerine yemin etti. Tad Szulc'a bilgi verenin o olmadığını söyledi."

Trujillo öfkeli bir el hareketiyle karşı çıktı.

"Ne yani, Marrero buraya gelip, satıldım, diye itiraf mı edecekti? Ben sizin ne düşündüğünüzü sordum. İhanet etti mi, etmedi mi?"

Balaguer kendini ateşe atmaktan başka çıkar yol kalmadığı zamanları iyi bilirdi, bu da Velinimet'in onda takdir ettiği bir başka erdemdi.

"Ramón'a bir aydın ve arkadaşım olarak değer verdiğim için üzülerek söylüyorum, Tad Szulc'a bilgileri verenin o olduğunu düşünüyorum," dedi, neredeyse duyulamayacak kadar alçak sesle. "Kanıtlar çok ezici, Ekselans."

Trujillo kendisi de aynı sonuca varmıştı. Otuz yıllık iktidarı süresince –ve daha önce muhafız bölüğündeyken hatta daha da önce şekerkamışı çiftliklerinde ustabaşıy-

ken– arkasına bakarak, verilmiş kararlar için ahlanıp vahlanmak ya da kendini tebrik etmekle zaman kaybetmemeyi ilke edinmişti. Ama Max Henríquez Ureña'nın "cahil deha" adını taktığı Ramón Marrero Aristy için durum farklıydı. Yazar ve tarihçi Marrero Aristy'yi gerçekten takdir etmiş, ödüllendirmiş, paraya boğmuş, yüksek makamlara getirmiş –*La Nación*'da köşe yazarı ve yayın yönetmenliği, çalışma bakanlığı– üç ciltlik "Dominik Cumhuriyeti Tarihi"nin yayın masraflarını cebinden ödemişti. Bunları anımsadıkça ağzında yavan bir tat duyuyordu.

Gözünü kırpmadan kendini ateşe atabileceği bir tek kişi varsa o da Dominik Cumhuriyeti ve dış dünyada en çok okunan kitap olan *Over*'ın –Romana Santralı'nın hikâyesini anlatıyordu– yazarıydı. Kitap, İngilizceye bile çevrilmişti. İflah olmaz bir Trujillo yanlısıydı. *La Nación*'un yayın müdürlüğünü yaptığı sürede bunu fazlasıyla göstermiş, Trujillo'yu ve rejimi, parlak fikirler ve güzel bir dille savunmuştu. Çok başarılı bir çalışma bakanı olmuş, işçiler ve patronlarla çok iyi ilişkiler kurmuştu. Bütün bu başarılarından dolayı *The New York Times* gazetesinde çalışan gazeteci Tad Szulc, Dominik Cumhuriyeti üzerine bir dizi röportajlar yapmak için geleceğini bildirince Marrero Aristy'ye ona refakat etmesini söylemişti. Gazeteciyle her yere birlikte gitmiş, yaptığı bütün söyleşilerde –bunlara Trujillo'yla yaptığı söyleşi de dahildi– hep yanında olmuştu. Tad Szulc, ABD'ye dönerken ona Miami'ye dek eşlik etmişti. Generalísimo hiçbir zaman *The New York Times*'ta çıkacak yazıların rejimi övmelerini beklememişti. Ama rejimden "Trujillocu zorbalıklar" diye söz edileceğini de düşünmemişti doğrusu; hele hele Trujillo ailesinin mallarını ve akrabalarına, dostlarına, yardımcılarına sağladığı ayrıcalıkları böyle kesin veriler, tarihler, adlar ve rakamlarla ortaya çıkaracağını hiç mi hiç aklına getirmemişti. Bu konuda yalnızca Marrero

Aristy bilgilendirebilirdi gazeteciyi. Gazetede çıkanlardan sonra Çalışma Bakanı'nın Ciudad Trujillo'ya ayak basmayacağından emindi. Miami'den, New York'ta çıkan gazeteye Tad Szulc'u yalanlayan bir mektup göndermesini yadırgamıştı; ama Dominik Cumhuriyeti'ne geri dönmesi iyiden iyiye şaşırtmıştı Trujillo'yu. Günlerden bir gün de Palacio National'da bitiverdi. Ağlayarak masum olduğunu söyledi, *Yankee* nasıl yapmışsa yapmış, ondan gizli Trujillo karşıtlarıyla konuşmuş olmalıydı. Trujillo çok seyrek yaptığı bir şey yaptı, sinirlerine hâkim olamadı; ağlayıp sızlaması karşısında duyduğu tiksinti ve öfkeyle suratına öyle okkalı bir tokat indirdi ki Marrero Aristy sendeledi ve hemen sustu. Korka korka geriledi. Trujillo küfürler yağdırdı, yüzüne bir hain olduğunu haykırdı, yaverleri Aristy'yi öldürünce de Johnny Abbes'e ceset sorununu çözmesi için emir verdi: 1959 Temmuzu'nun 17'sinde Çalışma Bakanı ve şoför, Constanza'ya giderlerken adanın ortasındaki dağlık bölgede bir uçuruma yuvarlanarak öldüler(!) Resmî bir cenaze töreni yapıldı, Senatör Henry Chirinos merhumun siyasi eserlerinden söz etti, Doktor Balaguer de bir methiye okudu.

"İhanet etmiş olsa da ölümüne üzüldüm," dedi Trujillo içtenlikle. "Gençti, kırk dört yaşındaydı. Daha çok hizmetler verebilirdi ülkeye."

"Kadere karşı konulmaz," dedi Bay Başkan, sesinde bir damla ironi yoktu.

"Bizi ilgilendiren konulardan uzaklaştık," diye tepki gösterdi Trujillo. "Kilise'yle barışmak için bir çıkar yol görebiliyor musunuz?"

"Çok yakın gelecekte, hayır. Görüş ayrılığı ilişkileri zehirledi. Açık konuşmak gerekirse eğer Albay Abbes'e *La Nación* gazetesinin ve Radio Caribe'nin piskoposlara karşı giriştikleri saldırıların yumuşatılması için emir vermezseniz, her gün daha da kötüye gidecektir. Daha bu-

gün Monseñor Panal'le ilgili yazıyı protesto etmek için Papalık Elçisi ve Başpiskopos Pittini büroma geldiler, şikâyetlerini dinlemek zorunda kaldım. Siz de okudunuz mu o yazıyı?"

Gazeteden kestiği yazı masasının üzerindeydi, saygılı bir tavırla okudu Velinimet'e. Radio Caribe'nin *La Nación*'da da yayımlanan flaş haberinde "Eskiden Leopoldo de Ubrique olarak tanınan" La Vega Piskoposu Monseñor Panal'in İspanya'dan kaçmış olduğu ve İnterpol'de fişlenmiş olduğu doğrulanıyordu. Teröristliğe başlamadan önce La Vega'da kilisenin yanındaki evini dindar kadınlarla doldurmakla suçlanıyordu; şimdi de halkın baskısından korktuğu için, gizli gizli Kilise'nin yasalarını çiğneyerek cinsel ilişkide bulunduğu rahibeler ve ruh hastası kadınların arkasına saklanıyordu.

Generalísimo içinden gelerek güldü. Neler de geliyordu Abbes García'nın aklına! Bu yaşlı İspanyol'un kamışı son kez ancak yirmi-otuz yıl önce kalkmış olmalıydı; onu La Vega'daki dindar kadınları düzmekle suçlamak bayağı iyimser bir yaklaşımdı. Yapsa yapsa, bütün açgözlü, ibne papazların yaptığı gibi, rahibecikleri ellerdi, o kadar.

"Albay da bazen abartıyor," dedi gülümseyerek.

"Papalık Elçisi ve kilisenin ileri gelenlerinden, 17 Mayıs'ta gazeteler ve radyoda San Carlos Borromeo Kilisesi rahipleri aleyhine başlatılan kampanyayla ilgili bir resmî şikâyet daha geldi, Ekselans," diye devam etti Balaguer büyük bir ciddiyetle.

İçinde ilgi çekici gazete makaleleri ve başlıklar olan mavi dosyayı kaldırdı. Terörist Fransisken keşişler, adı geçen kilisede bomba üretmek ve saklamakla suçlanıyordu. Durumu, bir patlama sonucu çevrede yaşayanlar fark etmişti. *La Nación* ve *El Caribe* gazeteleri, güvenlik güçlerinin bu terör yuvasını basmalarını istiyordu.

Trujillo gazete kupürlerine bir göz attı, canı sıkılmıştı.

"Bu rahiplerde bomba yapacak taşak nerede? Onlar ancak vaazlarıyla saldırırlar."

"Başrahibi tanıyorum, Ekselans. Rahip Alonso de Palmira, kendini havarilik görevine adamış, hükümete karşı saygılı, aziz bir kişi. Devlete karşı gelebilecek bir insan asla değil."

Kısa bir duraklamadan sonra konuşmaları süresince elden bırakmadığı aynı saygılı tonda, Generalísimo'nun birçok kez Agustín Cabral'den duyduğu argümanı yineledi. Kilise'nin başı, Vatikan ve rahiplerle –ki çoğu tanrıtanımaz komünistlerden korktukları için rejime sevgiyle yaklaşıyorlardı– köprülerin yeniden kurulabilmesi için, rejimi Katoliklik karşıtı göstermekten başka bir işe yaramayan basın yayın organlarındaki suçlamalar ve sert eleştirilerin ivedilikle sona erdirilmesi, hiç değilse yumuşatılması gerekiyordu. Doktor Balaguer hiçbir zaman elden bırakmadığı saygılı nezaketiyle Generalísimo'ya ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen ve Santo Domingo Koleji'ndeki rahibelerin tedirgin edilmesini protesto eden yazıyı gösterdi. Bu mektuba, polisin rahibeleri düşmanca hareketlerden korumak için orada oldukları, yanıtını vermişti. Ama işin aslına bakılırsa tedirgin etme politikası gerçekti. Örneğin, Albay Abbes García'nın adamları her gece hoparlörleri sonuna kadar açıp moda olan Trujillo yanlısı *merengue*'ler çalıyor; rahibeler bütün gece gözlerini kırpamıyorlardı. Aynı şeyi daha önce de San Juan de la Maguana'da, Monseñor Reilly'nin evinin yanında yapmışlardı. La Vega'da Monseñor Panal'in evinin yanında ise hâlâ sürdürüyorlardı. Henüz Kilise'yle barışmak için geç kalınmış sayılmazdı. Ama bu kampanya, krizi kopma noktasına sürüklüyordu.

"O Gül-Haç Biraderiyle siz konuşun ve ikna edin,"

diyerek omuz silkti Trujillo. "Rahip fobisi var ya onda; Kilise'yi yatıştırmak için geç kalındığına inanıyor. Ona göre rahipler beni; yurtdışına sığınmış, tutuklanmış ya da ölmüş olarak görmek istiyorlar."

"Sizi temin ederim ki doğru değil, Ekselans."

Velinimet onu dinlemiyordu. Hiç ses etmeden, sorguya çeker gibi bakan ürkütücü ve şaşırtıcı gözlerini dikmiş, bu renksiz Başkan'ı inceliyordu. Bu ufak tefek doktor, bakışlarla sorgulamaya herkesten daha uzun süre dayanırdı. Ama şimdi, birkaç dakika pervasız bakışlarla soyulunca rahatsızlık işaretleri göstermeye, kalın camlı gözlüğünün ardında durmadan gözlerini kırpıştırmaya başlamıştı.

"Tanrı'ya inanır mısınız?" diye sordu Trujillo, biraz kaygılı. İçtenlikle yanıtlamaya zorlar gibi buz gibi gözlerle Balaguer'i paramparça ediyordu sanki. "Ölümden sonra başka bir hayat var mı? İyiler Cennet'e, kötüler Cehennem'e gidiyorlar mı? Buna inanıyor musunuz?"

Sanki Joaquín Balaguer bu sorulara nasıl yanıt vereceğini bilemiyormuş, sanki küçük bedeni daha da küçülüyormuş gibi geldi Trujillo'ya. Ve sanki Başkan'ın arkasında, duvarda asılı duran kendi fotoğrafı –resmî üniforma içinde, başında üçgen tüylü şapkası, en çok onur duyduğu III. Carlos'un İspanyol Haçı'nın yanından göğsünü çaprazlama örten başkanlık şeridi– yaldızlı çerçevesi içinde büyüdükçe büyüyordu. Kukla Başkan ellerini ovuşturarak sanki bir sır veriyormuşçasına, "Bazen emin olamıyorum, Ekselans. Ama yıllar önce şu sonuca vardım: İnanmak gerek. Ateist olmak mümkün değil. Bizim dünyamız gibi bir dünyada bu imkânsız. Eğer insan kamu hizmetindeyse ve politikacıysa inanmamazlık edemez, hayır olmaz," dedi.

"Siz dindarlığınızla ün yapmış birisiniz," diye çıkış yaptı Trujillo, koltuğunda kıpırdanarak. "Hatta gizlice ra-

hiplik yemini ettiğiniz için evlenmediğinizi, bu yüzden sevgiliniz olmadığını, içki içmediğinizi, ticaret yapmadığınızı duydum. Laik bir rahipmişsiniz."

Ufak tefek yönetici başıyla yadsıdı. Hayır bu söylenenlerin hiçbiri doğru değildi. Hiçbir yemin etmemişti, etmeyecekti. Okul yıllarında Tanrı'nın onları çobanı olarak seçip seçmediğini sorarak kendi kendilerine eziyet eden kimi sınıf arkadaşının aksine, daha çok erken yaşta eğiliminin rahiplik olmadığını, ilgi alanının felsefe ve politika olduğunu anlamıştı. Din ona manevi bir destek, yaşamını sürdürmek için etik değerler veriyordu. Zaman zaman yüce güçten, Tanrı'nın varlığından kuşkuya düşüyordu; ama Katolikliğin toplumsal düzeni sağlamak için tutkuları, iştahları, insan denen hayvanın yoldan çıkarıcı eğilimlerini frenlemekte oynadığı kaçınılmaz ve olumlu rolden hiç kuşku duymamıştı. Ve Dominik Cumhuriyeti'nde, İspanyol dili gibi dini de ulusal birliği sağlıyordu. Katolik inanç olmasa ülke parçalanır, barbarlığın ağına düşerdi. İnanmaya gelince; o Ignacio de Loyola'nın gösterdiği yolu izliyordu: inanıyormuş gibi yapmak, dinî vecibeleri yerine getirmek; yani ayinler, Komünyon ayinlerine katılmak, günah çıkarmak, vb... Sürekli yinelenen bu dinsel şekilcilik giderek içeriği oluşturuyor –kimi zaman– boşluğu Tanrı'nın varlığıyla dolduruyordu. Balaguer sustu, sanki ruhunun karanlık köşelerini, Ulu Tanrı'yla kişisel uzlaşmalarını Generalísimo'ya açıklamaktan utanç duyuyormuş gibi gözlerini yere indirdi.

"Eğer biraz şüphem olsaydı Dominik Cumhuriyeti denen bu leşi hiçbir zaman ayağa kaldıramazdım," dedi Trujillo. "Yani harekete geçmek için bir işaret bekleseydim, demek istiyorum. Ölüm kalım kararları almam gerektiğinde kimseden yardım beklemeden sadece kendime güvenmek zorunda kaldım. Kimi zaman yanılmış olabilirim elbette."

Velinimet, Balaguer'in yüzündeki ifadeden kendi kendine neden ve kimden söz ettiğini sorduğunu fark etti. Bunları, Doktor Enrique Lithgow Ceara'yı, namı diğer Ufaklık'ı, düşünerek söylediğinden Balaguer'e bahsetmedi. Lithgow Ceara, idrarını yapmakta zorlandığını fark ettiğinde –çok ünlü diye Cerebrito Cabral'in tavsiyesi üzerine– onu ilk muayene eden üroloğuydu. 1950'li yılların başında Doktor Marión onu idrar yollarından ameliyat ettikten sonra bir daha bu yönde hiçbir sıkıntısı olmayacağını söylemişti. Ama kısa bir süre sonra rahatsızlıklar yeniden başlamıştı. Birçok tahlil ve sıkıcı bir el muayenesinden sonra Doktor Lithgow Ceara, bir fahişe ya da yılışık bir rahip suratı takınarak ve kusar gibi anlamadığı (*scleros uretreus perineal, uerthrographie, prostata oksal*), kendisine pahalıya mal olacak o berbat tanıyı koymuştu:

"Tanrı'ya emanet olun, Ekselans. Prostattaki ur kanserli," deyivermişti.

Altıncı hissi Trujillo'ya doktorun yalan söylediğini ya da yanıldığını söylüyordu. Ürolog hemen ameliyat deyince hislerinin doğruluğundan daha da emin oldu. Doktorun dediğine göre prostatı almamak çok riskliydi, metastas yapabilirdi, neşter ve kemoterapi yaşamını birkaç yıl uzatabilirdi. Abartıyordu ve yalan söylüyordu, ya beceriksiz bir doktordu ya da düşmanı. Yeni Vatan'ın Babası'nın ölümünü hızlandırmak istiyordu. İspanya'dan başka bir tanınmış doktor getirttikten sonra böyle olduğundan hiç mi hiç kuşkusu kalmadı. Doktor Antonio Puigvert kanser olmadığını, o lanetlik bezenin yaşlılıktan ötürü büyüdüğünü ve ilaçla sağaltılacağını, Generalísimo'nun hayatını tehdit etmediğini söyledi. Prostatın alınması gerekmiyordu. Hemen o sabah Trujillo'nun bir emriyle yaveri José Oliva, küstah Lithgow Ceara'yı, zehirleri ve vicdan azabıyla birlikte Santo Domingo Rıhtı-

mı'nda yok etme görevini yerine getirdi. Sırası gelmişken bu sersem Başkan hâlâ Peña Rivera'nın yüzbaşılığa terfisini imzalamamıştı! Kutsallıktan söz ederken bu kez de bir anda Abbes García'nın en becerikli kötü adamının hizmetlerinin karşılığına geçiverdi.

"Unutuyordum," dedi hoşnutsuzluğunu gösteren bir baş hareketiyle. "Üstün hizmetleri nedeniyle terfi ettirilen Teğmen Peña Rivera'nın terfi kararını imzalamamışsınız. Onayımla bir hafta önce büronuza göndermiştim."

Başkan Balaguer yusyuvarlak yüzünü ekşitti, dudaklarını büzüştürdü, elleri gerildi. Ama hemen sonra kendini kontrol etti ve her zamanki sakin pozunu takındı.

"İmzalamadım, çünkü bu terfi konusunu sizinle görüşmek istiyordum, Ekselans."

"Tartışılacak bir şey yok," diye kestirip attı Generalísimo, sert bir anlatımla. "Size talimat verildi. Yeterince açık değil miydi?"

"Tabii ki öyle, Ekselans. Ama çok rica ederim söyleyeceklerimi dinleyin. Eğer nedenlerim sizi ikna etmezse Teğmen Peña Rivera'nın terfisini hemen imzalarım. Burada hazır bekliyor. Hassas, önemli bir konu olduğu için önce sizinle görüşmek istedim."

Balaguer'in ileri süreceği nedenleri biliyordu, sinirlenmeye başlamıştı. Bu münasebetsiz, onun çok yaşlandığını, yorgun olduğunu düşündüğünden mi verdiği emirlere uymama cüretini gösteriyordu? Hoşnutsuzluğunu göstermemeye çalışarak dinledi. Balaguer, sözlerinin korkunçluğunu azaltmak için çok terbiyeli bir sesle, boş sözcüklerle dolu olağanüstü bir retoriğe başvuruyordu. Ekselansları'ndan, Teğmen Víctor Alicinio Peña Rivero gibi birisini, üstelik üstün hizmetler gerekçesiyle, terfi ettirmeyi bir kez daha, etraflıca düşünmesini saygıyla rica ediyordu. Teğmenin öyle olumsuz, öyle kötü davranışlarla lekelenmiş –Acaba haksızca mı?– bir geç-

mişi vardı ki bu terfi düşmanlarca, özellikle de ABD tarafından, kötüye kullanılabilir; Minerva, Patria ve María Teresa Mirabal kardeşlerin öldürülmesini ödüllendirmek olarak yorumlanabilirdi. Her ne kadar Mirabal kardeşler ve şoförlerinin bir kazada öldükleri adli incelemelerden sonra kesinlik kazanmış olsa da yurtdışında bu trajedi, Gizli İstihbarat Örgütü Santiago Şubesi Şefi Teğmen Peña Rivera tarafından işlenen bir siyasi cinayet olarak yorumlanıyordu. Başkan, Ekselansları'nın izniyle, bu yıl 7 Şubat'ta Cumhurbaşkanlığı'nın bir kararnamesiyle devletin hükümet karşıtı eylemlerinden dolayı istimlak ettiği Patria Mirabal ve kocasına ait dört hektarlık çiftlik ve evin Teğmen Peña Rivera'ya verilmesinden sonra rakiplerin nasıl çıngar çıkarttıklarını anımsatmak istiyordu. ABD'deki birtakım komiteler hâlâ Patria Mirabal'den alınıp işlediği cinayete karşılık olarak Teğmen Peña Rivera'ya hibe edilen topraklardan söz ederek ortalığı karıştırmayı sürdürüyorlardı. Doktor Joaquín Balaguer onu, düşmanlarına, "Trujillo, katilleri ve işkencecileri koruması altına alıyor," demek için yeni bir koz vermemesi konusunda uyarıyordu. Ekselansları'nın unutmadığını düşünüyor olsa da, bir kez daha anımsatmakta yarar gördüğü bir şey daha vardı: Albay Abbes García'nın gözde adamı, yurtdışına kaçanların kara çalma kampanyalarında yalnızca Mirabal kardeşlerin ölümleriyle ilintilendirilmiyordu. Marrero Aristy'nin kazası ve kayıplardan da sorumlu tutuluyordu. Neden dikkat çekmeden maddi bir jestle ya da diplomatik bir atamayla ülkeden uzaklaştırılarak ödüllendirilmiyordu?

Susunca yine ellerini ovuşturdu. Tedirgindi, gözlerini kırpıştırmayı sürdürüyordu. Nedenlerini, sözcüklerini çok dikkatle seçerek söylemişti ama bir işe yaramayacağını seziyor, azarlanmaktan korkuyordu. Trujillo içinde kabaran öfkeyi frenledi.

"Siz, Başkan Balaguer, çok şanslısınız. Sadece politikanın kolay yönüyle ilgileniyorsunuz," dedi buz gibi bir ifadeyle. "Yasalar, reformlar, diplomatik pazarlıklar, toplumsal değişimler... Otuz yıldır bunu yapıyorsunuz. Sizin payınıza yönetimin hoş, güler yüzlü yanı düştü. Size imreniyorum! Ben de isterdim sadece bir devlet adamı, bir yenilikçi olmayı. Ama ülke yönetiminin bir de çirkin yüzü var ki, bu olmadan sizin yaptıklarınız gerçekleşemez. Düzen. Bunu kim sağlayacak? Ya denge? Ve güvenlik? Sizi bu nankör konularla uğraştırmamaya çalıştım. Ama, barışın nasıl kazanıldığını bilmediğinizi söylemeyin bana. Siz şiirlerinizi ve söylevleri yazabilesiniz, diye biz, yani ben, Johnny Abbes, Teğmen Peña Rivera ve ötekiler, ülkeyi sakinleştirmeye çalışıyoruz. Sizin sadece öteki işlere bakmanıza izin verdiğim için bana teşekkür edin. Eminim derin zekânız ne dediğimi anlamanız için yeterlidir."

Joaquín Balaguer başıyla onayladı. Yüzü bembeyaz olmuştu.

"Bu sevimsiz konuları bırakalım," diye noktaladı Generalísimo. "Teğmen Peña Rivera'nın terfisini imzalayın, yarın *La Gaceta Oficial*'de[1] basılsın ve elyazınızla bir kutlama mektubu gönderin kendisine."

"Dediğiniz gibi yaparım, Ekselans."

Trujillo esneyecekmiş gibi elini yüzüne götürdü. Ama boşuna gayret, esnemesi gelmemişti. Bu gece, Casa de Caoba'nın açık pencerelerinden giren taze ağaç ve bitki kokularını içine çekecek, kapkaranlık gökyüzündeki sayısız yıldızları seyrederek zarifliği karşısında biraz çekingenlik duyacak bir genç kızın çıplak bedenini okşayacak, ılık cinselliğini yudumlayarak bacakları arasında

1. (İsp.) Resmî Gazete. (Y.N.)

coşkuyu tadacaktı. Kamışı eskiden olduğu gibi upuzun ve sapasağlam dikilecekti. Genç kızı zevkten inletecek, kendi de zevklenecek, böylece o salak iskeletin kötü anısını silecekti.

"Hükümetin serbest bırakacağı tutukluların listesini gözden geçirin," dedi tarafsız bir ses tonuyla. "Hani şu Montecristi'li Profesör Humberto Meléndez var ya, onun dışında hiç kimseye itiraz etmiyorum. Uygulamaya geçin. Perşembe günü öğleden sonra aileleri Saray'a çağırdım. Orada, salıverileceklerle buluşacaklar."

"Hemen muamelelere başlarım, Ekselans."

Generalísimo ayağa kalktı, onu izlemeye yeltenen salak Başkan'a eliyle yerinde kalmasını işaret etti. Henüz gitmiyordu. Ayaklarının uyuşukluğunu geçirmek istiyordu. Masanın karşısında birkaç adım attı.

Arkasında duyduğu sessizlik –ağır ve yapışkan– onu şaşırttı. Birden dönüp kukla Başkan'a baktı: Hemen oracıkta, kımıldamadan, yüzünde mutlu bir ifadeyle ona bakıyordu. Bu manzara hiç rahatlatmadı Trujillo'yu. Önsezileri onu hiçbir zaman yanıltmamıştı. Bu mikroskobik yaratık, bu cüce, bir şeyler biliyor olabilir miydi?

"Hükümete karşı çevrilen yeni entrikadan haberiniz var mı?"

Balaguer'in başıyla yadsıdığını gördü.

"Haberim olsa hiç vakit kaybetmeden Abbes García'yı bilgilendirirdim, Ekselans. Kulağıma bir söylenti geldiğinde her zaman böyle yapıyorum."

Ağzını açmadan masanın önünde birkaç adım daha attı. Rejime hizmet edenler arasında bir komploya asla karışmayacak tek bir adam varsa o da işte bu sakıngan Başkan'dı. Trujillo'suz var olamayacağını biliyordu. Velinimet ona hayat veren özsuydu. O olmadan politika sahnesinden silinirdi.

Geniş pencerelerden birinin önüne gidip durdu.

Sessizce uzun uzun denize baktı. Bulutlar güneşi örtmüştü. Gri gökyüzünde ince bulutlar gümüş çizgiler çiziyordu. Bir küçük tekne, suyu çaprazlama yararak Ozama Irmağı'nın denize ulaştığı yere doğru ilerliyordu. Bir balıkçı teknesi balıkları yüklemiş demir atmak için arkasında köpükten bir çizgi bırakarak kıyıya yanaşıyordu. Bu kadar uzaktan göremese de martıların kanat çırparak çığlıklar attıklarını duyar gibi oluyordu. Annesini ziyaret ettikten sonra tuzlu havayı koklayarak ve denizin ninnisini dinleyerek Máximo Gómez ve Avenida'da yapacağı gezintiyi düşündü, keyfi yerine geldi. Hava üssünün önünde akan kirli sular için Savunma Bakanı'nın kulağını çekmeyi unutmamalıydı. Pupo Román'ın burnunu bir kerecik o pislik birikintisine soksa, bir daha kışlanın önünde öyle bir manzaraya izin verir miydi bakalım!

Veda etmeden Başkan Joaquín Balaguer'in odasından çıktı.

15

"Biz iki kişiyken böyle olursak, Fifí Pastoriza orada tek başına kim bilir nasıldır," dedi Huáscar Tejeda, San Cristóbal'e giden yolun 7. kilometresinde park etmiş, dört kapılı, siyah kocaman, Oldsmobile 98'in direksiyonuna abanarak.

"Burada ne bok yiyoruz," dedi Pedro Livio Cedeño, ateş püskürüyordu. "Saat ona çeyrek var. Artık gelmeyecek!"

Dizlerinin üzerindeki yarı otomatik M1 karabinayı parçalamak ister gibi sıktı. Pedro Livio her an parlamaya hazırdı. Aksi karakteri askerlik kariyerini engellemiş, yüzbaşıyken meslekten atılmıştı. Daha o olay olmadan davranışları yüzünden birçok kişinin antipatisini kazandığı için hiçbir zaman bu meslekte ilerleyemeyeceğini zaten anlamıştı. Ordudan ayrılmak ona acı vermişti. Kuzey Amerika'da okuduğu askerî akademiden çok iyi notlarla mezun olmuştu. Ama birisi ona *Negro*, deyince bir meşale gibi parlama huyu, olur olmaz bir sorunu yumruklarla halletmeye kalkışması, üstün hizmetlerine karşın orduda yükselmesini engellemişti. Bir subay olarak askerlere dostça davrandığı için kendisini azarlayan bir generale tabanca çekmeye kalkınca da ordudan ihraç edilmişti. Ama şimdi onunla beraber bekleyen arkadaşı

mühendis Huáscar Tejeda Pimentel gibi onu yakından tanıyanlar, bu hırçın kabuğun altında, tanımadığı Mirabal kardeşlerin öldürülmesine ağlayacak kadar –mühendis gözleriyle görmüştü– duyarlı ve iyi yürekli bir kişiliğin saklandığını bilirdi.

"Sabırsızlık insanı öldürür, *Negro*," diye işi şakaya vurmaya çalıştı Huáscar Tejeda.

"*Negra* seni doğuran orospudur."

Tejeda Pimentel gülmeye çalıştı ama arkadaşının ölçüsüz tepkisi canını sıkmıştı. Pedro Livio hiç değişmeyecekti.

"Bağışla," diye özür dilediğini duydu, hemen ardından. "Bu bekleyiş öyle sinirlerimi bozdu ki."

"Benim de, *Negro*. Lanet olsun, bir kere daha *Negro*, dedim. Gene anneme sövüp sayacak mısın?"

"Bu sefer, hayır," diyerek güldü Pedro Livio.

"Neden bu *Negro* lafı seni öfkelendiriyor? Sevdiğimiz için böyle diyoruz."

"Bilmez miyim, Huáscar. Ama Amerika Birleşik Devletleri'nde, akademide, öğrenciler ve subaylar bana sevecen oldukları için değil, ırkçı oldukları için *nigger* diyorlardı. Orada kendimi saydırmam gerekiyordu."

Otoyoldan doğu batı yönünde, yani San Cristóbal'e doğru ya da batı doğu yönünde, Ciudad Trujillo'ya doğru, otomobiller geçiyordu ama hiçbiri Antonio de la Maza'nın Chevrolet Biscayne'ının arkasına takıldığı Chevrolet Bel Air, yani Trujillo'nun Chevrolet'si değildi. Talimatlar çok açıktı: Tony Imbert'in işaretinden –farları yakıp söndürecekti– otomobillerin geldiklerini anlayacak ve görür görmez siyah hantal Oldsmobile'i hareket ettirerek Teke'nin yolunu keseceklerdi. Ve o, Tejeda Pimentel, yarı otomatik M1 karabinasını –Antonio yeterince yedek mermi vermişti– Huáscar'sa 39 model 9 mm'lik Smith&Wesson'undaki dokuz mermiyi önden

boşaltacak, arkadan da bir o kadar mermiyi Imbert, Amadito, Antonio ve El Turco ateşleyeceklerdi. Şef'in arabası o noktadan ileri geçemeyecekti ama eğer geçecek olursa, bu kez de iki kilometre batıda, Estrellá Sadhalá'nın Mercury'sinde bekleyen Fifí Pastoriza önlerini keserek üzerlerine atılacaktı.

"Bu geceden karının haberi var mı, Pedro Livio?" diye sordu Huáscar Tejeda.

"Juan Tomás Díaz'ın evinde film seyrediyorum sanıyor. Gebe ve..."

Hızla bir otomobilin geçtiğini gördü, on metre arkasından bir başkası geliyordu. Karanlıkta Antonio de la Maza'nın Chevrolet Biscayne'ine benzetti.

"Bunlar onlar değil mi, Huáscar?" Bakışlarıyla karanlığı delmeye çalışıyordu.

"Farların yanıp söndüğünü gördün mü?" diye bağırdı heyecanla Tejeda Pimentel. "Gördün mü?"

"Hayır, işaret vermediler. Ama bunlar onlar."

"Peki ne yapacağız, *Negro*?"

"Gazla! Durma gazla!"

Pedro Livio'nun kalbi öyle hızlı atmaya başlamıştı ki zor konuşuyordu. Huáscar Oldsmobile'in direksiyonunu döndürdü. İki otomobilin kırmızı ışıkları uzaklaştıkça uzaklaşıyordu, biraz sonra da kayboldular.

"Onlardı Huáscar, kesin onlar olmalı. Lanet olsun, neden işaret vermediler."

Kırmızı ışıklar yok olmuştu, önlerinde yalnızca kendi farlarının konik ışığı ve karanlık gece vardı, bulutlar ayı örtmüştü. Pedro Livio, yarı otomatik karabinasını pencereye dayamıştı. Karısını, Olga'yı düşünüyordu. Kocasının Trujillo'yu öldürenlerden biri olduğunu öğrenince tepkisi ne olurdu? Olga Despradel ikinci karısıydı. Çok iyi anlaşıyorlardı. Çünkü Olga –evde ona hayatı zindan eden birinci karısının aksine– kızgınlık patlama-

larında çok sabırlı davranıyor, öfkesi kabardığında karşılık vermiyor, tartışmaya kalkışmıyordu. Evi sessiz sedasız çekip çeviriyor, onu mutlu ediyordu. Çok büyük bir sürpriz olacaktı Olga için. Son zamanlarda tanınmış Trujillo karşıtları Antonio de la Maza, General Juan Tomás Díaz ve Huáscar Tejeda'yla yakın arkadaş olsa da onun politikayla ilgilenmediğini sanıyordu. Birkaç ay öncesine dek arkadaşları rejimin aleyhinde konuştuklarında o susar, taş kesilir, kimse ağzından tek kelime alamazdı. Trujillo ailesine ait olan Dominik Batarya Fabrikası'ndaki işini kaybetmek istemiyordu. Fabrikada yöneticiydi ve işler çok iyi gidiyordu, ancak OEA yaptırımları her şeyi tepetaklak etmişti.

Olga, Pedro Livio'nun rejime hınç beslediğini biliyordu elbette; Pedro'nun birinci karısı iflah olmaz bir Trujillo yanlısı ve Generalísimo'nun yakın arkadaşıydı. Şef onu San Cristóbal'e vali olarak atamıştı. Kadın bu ilişkilerini kullanarak Pedro Livio'nun kızını görmemesi için mahkeme kararı çıkarttırmış ve çocuğun vesayetini kendisi almıştı. Belki de yarın, Olga kocasının bu komploya bu haksızlığın öcünü almak için katıldığını düşünecekti. Hayır, burada, yarı otomatik karabinasıyla Trujillo'nun peşine bunun için düşmemişti. Burada olmasının nedeni –Olga bunu anlayamazdı– Mirabal'lerin katledilmesiydi.

"Bu duyulan silah sesi değil mi, Pedro Livio?"

"Evet, evet, ateş ediliyor. Kahretsin, onlar işte! Hızlan, Huáscar."

Silah sesini tanırlardı. Gecenin karanlığını yaran bu sesler, bu duydukları –Antonio ve Amadito'nun karabinaları, El Turco'nun ve belki Imbert'in tabancasından sıkılan kurşunlar– silah sesleriydi, beklemenin sıkıntıya boğduğu yüreğini heyecanlandıran sesler. Şimdi Oldsmobile yolda uçuyordu. Pedro Livio başını pencereden

dışarı çıkardı ama Teke'nin Chevrolet'sini göremiyordu, ne de arkasına takılan otomobili. Virajı alırken kendi arabalarının farlarıyla aydınlanan, Estrellá Sadhalá'nın Mercury'sini ve Fifí Pastoriza'nın ince yüzünü seçebildi.

"Fifí'yi de atlamışlar," dedi Huáscar Tejeda. "Gene işaret vermeyi unutmuşlar. Salaklar!"

Yüz metreden az bir mesafede Trujillo'nun Chevrolet'si göründü. Durmuş, farları yanık yolun sağ yanına doğru yatmıştı. Pedro Livio ve Huáscar Tejeda bir ağızdan, "İşte oradalar! Lanet olsun!" diye bağırırlarken tabancalar, karabinalar, makineli tüfekler yeniden patlamaya başladı. Huáscar ışıkları söndürdü, Chevrolet'ye on metreden yakın bir mesafede zınk diye fren yaptı. Pedro Livio kapıyı açar açmaz ateş etmeye fırsat bulamadan yola fırladı. Bütün bedeninin sızladığını hissetti, bir de Antonio de la Maza'nın heyecanlı sesini –"Artık bu pezevenk piliçlere el süremez!" ya da benzer bir şeyler– sonra El Turco, Tony Imbert, Amadito'nun bağrışlarını duyar gibi oldu. Kendini toparlar toparlamaz karanlıkta onlara doğru koşmaya başladı. Bir-iki adım attı ve yeniden, çok yakından, silah sesleri geldi, bir yanmayla bir anda durdu ve yere yığıldı, midesi ağzına geldi.

"Ateş etmeyin, sersemler, biziz!" diye bağırıyordu Huáscar Tejeda.

"Yaralandım," diye yakındı Pedro ve hemen ardından ekledi: "Teke öldü mü?"

"Hem de nasıl, gebermiş, *Negro* gebermiş," dedi yanına gelerek Huáscar Tejeda. "Baksana!"

Pedro Livio gücünü kaybettiğini hissediyordu. Kaldırımda, moloz yığınları ve cam kırıkları arasına düşmüştü. Huáscar Tejeda'nın Fifí Pastoriza'yı aramaya gidiyorum, dediğini ve Oldsmobile'in hareket ettiğini duyar gibi oldu. Çevresindeki heyecanı fark edebiliyordu ama arkadaşlarının sesleri çok uzaktan geliyordu sanki, başı

dönüyordu, konuşulanları zar zor anlayabiliyordu. Bütün dikkati midesinde hissettiği yanmaya çevrilmişti. Kolunda da bir yanma vardı. Oldsmobile geri geldi. Fifí Pastoriza'nın "Aman Tanrım! Aman Tanrım ne büyük!" diye ünlediğini fark etti.

"Bagaja koyalım," dedi Antonio de la Maza, çok sakin bir sesle veriyordu buyruklarını. "Planı başlatması için cesedi Pupo'ya götürmeliyiz."

Ellerinin ıslandığını hissediyordu. Bu yapışkan sıvı ancak kan olabilirdi. Onun kanı mıydı, yoksa Teke'nin kanı mı? Asfalt ıslaktı. Yağmur yağmadığına göre bu ıslaklık da kan olmalıydı. Birisi elini omzuna koydu ve nasıl olduğunu sordu. Ses üzüntülüydü. Salvador Estrellá Sadhalá'nın sesini tanıdı.

"Sanırım mideme bir kurşun saplandı." Ağzından kelimeler yerine genizden gelen hırıltılar çıkıyordu.

Gölgeler arasında arkadaşlarının irice, çuval gibi bir şeyi taşıyıp Antonio'nun Chevrolet'sinin bagajına attıklarını görür gibi oldu. Trujillo'ydu, kahrolasıca! Başarmışlardı. Sevinç duymadı; sadece bir rahatlık hissetti, o kadar.

"Şoför nerede? Zacarías'ı gören yok mu?"

"O da geberdi, orada karanlıkta bir yerlerdedir," dedi Tony Imbert. "Onu arayarak zaman kaybetme Amadito. Dönmemiz lazım. Önemli olan bu cesedi Pupo Román'a teslim etmek."

"Pedro Livio yaralı," diye bağırdı Salvador Estrellá Sadhalá.

Cesedi içine attıktan sonra Chevrolet'nin bagajının kapağını kapatmışlardı. Pedro Livio'nun çevresinde dolanan siluetler, omzunu okşuyor, nasıl olduğunu soruyordu. Son kurşunu ona mı sıkacaklardı? Oybirliğiyle böyle bir karar almışlardı. Yaralı arkadaşlarını bırakmayacaklar, *calié*'lerin ve Johnny Abbes'in eline düşmesine,

aşağılanmasına, işkenceye uğramasına izin vermeyeceklerdi. Juan Tomás Díaz'la karısı Chana'nın evlerinin mango, flamboyan ağaçlarıyla dolu bahçesinde, Luis Amiama Tió'nun da katıldığı o konuşmayı anımsadı. Hepsi aynı düşüncede birleşmişlerdi: Öyle yavaş yavaş ölmek yok. İşler kötü gidecek olur da aralarından biri kötü yaralanırsa son kurşunu kendileri sıkacaktı. Ölecek miydi? Onu öldürecekler miydi?

"Bindirin arabaya," diye emir verdi Antonio de la Maza. "Juan Tomás'ın evinde bir doktor çağırırız."

Arkadaşlarının gölgeleri telaşla Teke'nin arabasını otoyoldan çekmeye çalışıyordu. Hızlı hızlı nefes aldıklarını duyuyordu. Fifí Pastoriza ıslık çalarak "Süzgece dönmüş pezevenk!" dedi.

Arkadaşları onu Chevrolet Biscayne'e taşımak için kaldırınca karnına öyle kuvvetli bir sancı saplandı ki kendini kaybetti. Ama sadece birkaç saniye için. Kendine geldiğinde henüz hareket etmemişlerdi. Arka koltuktaydı, Salvador, başını göğsüne dayamış, kolunu omzuna atmıştı. Bir bir otomobildekileri tanımaya başladı: Direksiyonda Tony Imbert vardı, yanındaki Antonio de la Maza'ydı. Nasılsın Pedro Livio? "Bu kuş beyinlinin ölümünden sonra iyiyim," demek istedi ama sadece bir hırıltı çıkarabildi.

"*Negro*'nun durumu ciddi galiba," diye lafı ağzında geveledi Imbert.

Demek yanlarında olmadığında arkadaşları ona *Negro* diyorlardı. Ne önemi vardı. Onlar arkadaşıydı, lanet olsun! Hiçbiri başına bir kurşun sıkmayı geçirmemişti aklından. Hepsi de en doğru işin, onu arabaya koyup Chana ile Juan Tomás'ın evine götürmek olduğunu düşünmüştü. Midesindeki ve kolundaki yanma hafiflemişti. Kendini güçsüz hissediyordu, konuşmaya çalışmadı. Aklı yerindeydi, söylenenlerin hepsini çok iyi anlıyor-

du. Görünüşe bakılırsa Tony, Antonio ve El Turco da yaralanmışlardı ama yaraları hafifti. Mermiler Antonio ve Salvador'u sıyırıp geçmişti, birincisinin alnını, ikincisinin başını. Ellerindeki mendillerle yaralarını siliyorlardı. Bir fişek kovanı Tony'nin göğüs ucunu sıyırmıştı. Gömleğinin ve pantolonunun kan lekeleri içinde kaldığını söylüyordu.

Millî Piyango binasını tanıdı. Eski Sánchez yoluna mı sapmışlardı, kente daha az trafik olan yoldan dönmek için mi bu yolu seçmişlerdi? Hayır, bunun için değildi. Tony Imbert arkadaşı Julito Senior'un Angelita Bulvarı'ndaki evine uğramak istemişti. Oradan Generał Díaz'a telefon edip münasip bir dille cesedi Pupo Román'a götürdüklerini haber verecekti: "Güvercinler fırına konulmaya hazır, Juan Tomás." Karanlık bir evin önünde durdular. Tony arabadan indi. Görünürlerde kimsecikler yoktu. Pedro Livio, Antonio'nun söylediklerini duydu: Zavallı Chevrolet'si kurşunlarla delik deşik olmuştu, bir tekerlek de patlamıştı. Pedro Livio farkındaydı, takur tukur çok kötü gıcırdıyordu, zıplattıkça darbeleri midesinde hissediyordu.

Julito Senior'un evinde kimse yoktu. Dosdoğru Juan Tomás'ın evine gitmek en doğrusuydu. Otomobil yeniden hareket etti, şimdi hafifçe yana yatmış gibiydi ve çok gıcırdıyordu. Anayollardan ve trafiğin fazla olduğu sokaklardan geçmemeye özen gösteriyorlardı.

Salvador, Pedro'ya doğru eğildi:

"Nasıl gidiyor, Pedro Livio?"

"İyidir El Turco, iyidir," ve elini sıktı.

"Az kaldı. Juan Tomás'ın evine gider gitmez doktor çağıracağız."

Kendinde arkadaşlarına "Merak etmeyin, Teke öldü ya mutluyum," diyecek gücü bulamaması ne kötüydü. Mirabal kardeşlerin öcünü almışlardı, onları Puerto Plata

Kalesi'ne, tutuklu kocalarını görmeye götüren zavallı şoför Rufino de la Cruz'un öcünü de. Trujillo olaya tam bir kaza süsü vermek için şoförü de öldürtmüştü. O katliam Pedro Livio'yu derinden sarsmıştı ve cinayetin işlendiği 25 Kasım 1960 gününden sonra arkadaşı Antonio de la Maza'nın hazırladığı komploya o da katılmıştı. Mirabal' leri sadece adlarından tanıyordu. Ama birçok Dominikli gibi, Salcedo'lu korunmasız kadınların öldürülmesi onu da altüst etmişti. Artık korunmasız kadınlar da öldürülüyordu ve kimse bir şey yapmıyordu! Alçaklığı buraya kadar vardırmışlar mıydı artık Dominik Cumhuriyeti'nde? Lanet olsun, bu ülkede hiç mi taşaklı kalmamıştı? Antonio Imbert'in o denli duygulanarak –ki Imbert duygularını hiç dışa vurmazdı– Minerva Mirabal'den söz ettiğini duyduğunda, ergenlik günlerinden beri hiç yapmadığı bir şey yapmış, ilk kez arkadaşlarının karşısında ağlamıştı. Evet, evet! Dominik Cumhuriyeti'nde hâlâ taşaklı kişiler vardı. Bagajda takur tukur eden ceset bunun kanıtıydı.

"Ölüyorum!" diye bağırdı. "Bırakmayın beni, ölmek istemiyorum!"

"Geldik işte, *Negro*," diye sakinleştirmeye çalıştı arkadaşını Antonio de la Maza. "Seni iyileştireceğiz."

Kendini kaybetmemeye çabalıyordu. Biraz sonra Máximo Gómez ve Bolívar Bulvarı'nın kavşağına gelmiş olduklarını fark etti.

"Şu resmî plakalı otomobili gördünüz mü?" dedi Imbert. "General Román değil miydi?"

"Pupo evinde, bizi bekliyor," diye karşı çıktı Antonio de la Maza. "Amiama'ya da, Juan Tomás'a da bu gece evden çıkmayacağını söylemiş."

Bir asır gibi gelen bir zaman sonra otomobil durdu. Arkadaşlarının konuşmalarından General Díaz'ın evinin arka bahçe kapısında oldukları anlaşılıyordu. Birisi kapı-

nın sürgüsünü çekti. Bahçeye girdiler ve garajın önünde durdular. Sokak lambalarının ve evin camlarından vuran solgun ışıkta Chana'nın bakımlı bahçesini tanıdı. Kaç pazar gününü, yalnız ya da Olga'yla bu ağaçlarla dolu bahçede geçirmiş, General'in arkadaşları için hazırladığı muhteşem yöresel yemekleri tatmışlardı. Bir yandan bunları anımsıyor, bir yandan da kendini kendisi değilmiş, bir gözlemciymiş, o gelgitin bir parçası değilmiş gibi hissediyordu. O gün öğleden sonra, o gece olacağını öğrendiğinde, evden çıkarken karısına film seyretmek için bu eve geleceğini söyleyerek veda etmişti. Olga cebine bir peso koymuş, ondan, dönüşte çikolatalı ve vanilyalı dondurma getirmesini istemişti. Zavallı Olga! Gebelikte durmadan canı bir şeyler çekiyordu. Ya korkudan bebeği kaybederse? Aman Tanrım, hayır! İki yaşındaki oğluna eşlik edecek bir kız çocuğu olacaktı. El Turco, Imbert ve Antonio arabadan inmişlerdi. Yalnız kalmıştı, karanlıkta Chevrolet'nin arka koltuğuna uzanmış yatıyordu. Hiçbir şeyin, hiç kimsenin onu ölümden kurtaramayacağını düşündü. Bu gece, çalıştığı fabrika, Hércules Aküleri'nin beyzbol takımının, Dominik Havacılık Şirketi'nin takımıyla, Dominik Ulusal Bira Fabrikası beyzbol sahasında oynadıkları maçı kimin kazandığını öğrenemeden ölecekti.

Bahçede hararetli bir tartışma başladı. Estrellá Sadhalá, Oldsmobile'le gelen Fifí, Huáscar ve Amadito'ya Mercury'sini yolda öylece bıraktıkları için çatıyordu. "Aptallar, salaklar. Anlamıyor musunuz? Beni ele verdiniz demektir! Şimdi hemen gidip Mercury'mi bulup getirmelisiniz." Tuhaf bir duyguydu orada olup da kendini orada değilmiş gibi hissetmek. Fifí, Huáscar ve Amadito El Turco'yu sakinleştirmeye çalışıyordu. Aceleden serseme dönmüşlerdi, Mercury kimsenin aklına gelmemişti. Ne önemi vardı, General Román bu gece kontrolü ele geçirecekti. Korkacak bir şey yoktu. Bütün ülke sokakla-

ra dökülecek, Despot'u cezalandıranlar için sevgi gösterileri olacaktı.

Onu unutmuşlar mıydı? Antonio de la Maza'nın buyurgan sesi herkesi hizaya soktu. Kimse yola geri dönmeyecekti. Şimdi suikastın yapıldığı yer *calié* kaynıyor olmalıydı. İlk iş Pupo Román'ı bulmak, istediğini yapmak ve ona cesedi göstermekti. Yalnız bir sorun vardı; Juan Tomás Díaz ve Luis Amiama biraz önce generalin evine uğramışlardı –Pedro Livio evi biliyordu, karşı köşedeydi– ve karısı, Mireya, Pupo'nun General Espaillat'la çıktığını söylemişti, "Çünkü... Galiba Şef'e bir şey olmuş," diye eklemişti. Antonio de la Maza arkadaşlarını sakinleştirdi: "Telaşlanmayın, Luis Amiama, Juan Tomás ve Modesto Díaz, Pupo'nun kardeşi Bibín'i bulmaya gittiler. O Pupo'yu bulmamıza yardım eder."

Evet, onu unutmuşlardı. Bu otomobilin içinde, kurşunlarla delik deşik edilmiş olarak, Trujillo'nun yanında ölecekti. Yaşamının en büyük talihsizliği olan ünlü öfke patlamalarından biriyle sarsıldı ama hemen sakinleşti. Canı cehenneme, şu anda kızmak ne işine yarar, salak?

Bir reflektörün ya da kuvvetli bir el fenerinin yüzüne vuran ışığıyla gözlerini araladı. Juan Tomás Díaz'ın damadı Dişçi Bienvenido García'nın ve Amadito'nun üzerine doğru eğilen yüzlerini tanıdı. Yanlarında biri daha vardı. Linito... Linito muydu? Evet, oydu, Linito, Doktor Marcelino Vélez Santana. Üzerine eğiliyorlar, elleriyle yokluyorlardı. Gömleğini sıyırdılar. Bir şeyler sordular ama anlayamadı. Ağrısının azaldığını söylemek, bedeninde kaç delik olduğunu sormak istedi ama sesi çıkmadı. Gözlerini iyice açmış, ölmediğini anlasınlar, diye öylece duruyordu.

"Hastaneye götürmemiz gerek," dedi, Doktor Vélez Santana. "Çok kan kaybediyor."

Doktor'un dişleri, sanki soğuktan donuyormuşçası-

na, takır takır birbirine vuruyordu. Onun yüzünden böyle titreyeceği kadar yakın arkadaş değillerdi. Herhalde biraz önce Şef'i öldürdüklerini öğrendiği için titriyordu.

"İç kanama var," derken sesi de titriyordu. "Bir kurşun da kalp bölgesine isabet etmiş olmalı. Hemen ameliyat edilmesi gerek."

Tartışıyorlardı. Ölmek umurunda değildi. Her şeye karşın mutluydu. Olga'yı altı aylık hamile haliyle ve Luis Marianito'yla yalnız bıraktığı için Tanrı onu nasıl olsa bağışlardı. Kesin bağışlardı. Tanrı onun Trujillo'nun ölümüyle hiçbir şey kazanmayacağını biliyordu. Tam tersine, Teke'nin bir fabrikasını yönetiyordu, ayrıcalığı olan birisiydi. Bu halta karışmakla işini ve ailesinin güvenliğini tehlikeye atmıştı. Tanrı anlardı ve onu bağışlardı.

Midesinde kuvvetli bir kasılma hissetti ve bir çığlık attı. "Sakin ol, *Negro*!" diye yalvardı Huáscar Tejeda. Ona, "*Negra* anandır," demek geldi içinden ama diyemedi. Chevrolet'den çıkarıyorlardı. Bienvenido'nun –Juan Tomás'ın damadı, kızı Marianela'nın kocası– ve Doktor Vélez Santana'nın yüzleri yüzüne çok yakındı. Doktor'un dişleri hâlâ takır takır birbirine vuruyordu. General'in şoförü Mirito'yu tanıdı, topallayan Amadito'yu da. Onu dikkatle Chevrolet'nin yanına park etmiş olan Juan Tomás'ın Opel'ine yerleştirdiler. Pedro Livio, mango ağaçları ve öteki ağaçların dalları arasından bulutsuz bir gökyüzündeki ayı gördü.

"Clínica Internacional'e gidiyoruz, Pedro Livio," dedi Doktor Vélez Santana. "Dayan, biraz daha dayan."

Giderek daha az umursuyordu olacakları. Opel'in içindeydi, Mirito sürüyordu, Bienvenido önde oturuyordu. Arka koltukta, yanında Doktor Vélez Santana vardı. Linito ona çok keskin eter gibi bir şey koklatıyordu. "Karnavalların kokusu." Dişçi ve Doktor onu yüreklendirmeye çalışıyorlardı: "Neredeyse geldik, Pedro Livio."

Ne dedikleri de umurunda değildi, Bienvenido ve Linito'nun da pek umursadıklarını düşünmüyordu. "General Román hangi deliğe girdi?" "Ortaya çıkmazsa bu iş biter." Olga çikolatalı ve vanilyalı dondurma yerine kocasının, Mirabal'lerin katilinin cezasını verdikten sonra, saraydan iki yüz metre ötede, Clínica Internacional'de ameliyat edildiği haberini alacaktı. Neden bir türlü varamıyorlardı hastaneye?

Neyse sonunda Opel fren yaptı. Bienvenido ve Doktor Vélez indiler. Floresan bir lambanın yanıp söndüğü bir kapıya vurduklarını gördü: "Acil." Beyaz gömleğiyle bir hastabakıcı belirdi ve sonra bir sedye. Bienvenido García ile Vélez Santana onu koltuktan kaldırırlarken kuvvetli bir sancı hissetti. "Öldüreceksiniz beni!" Koridorun beyazlığından gözleri kamaştı. Asansörle yukarı çıkarıyorlardı. Şimdi temiz bir odadaydı, başucunda bir Meryem imgesi vardı. Bienvenido ile Vélez Santana yok olmuşlardı; iki hastabakıcı giysilerini çıkarıyorlardı; bir bıyıklı yüz, yüzüne yapışmıştı:

"Ben, Doktor José Joaquín Puello. Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?"

"İyi, iyi," dedi, sesinin çıktığından memnun. "Önemli bir şey mi?"

"Ağrı için bir ilaç vereceğim," dedi Doktor Puello. "Sizi hazırlayacağız. Bu kurşunu çıkarmamız lazım."

Doktorun omzunun üstünden tanıdık bir yüz belirdi, açık alınlı ve keskin bakan iki iri göz: Operatör Doktor Arturo Damirón Ricart, Clínica Internacional'in sahibi. Ama her zaman olduğu gibi güleç ve babacan görünmüyordu yüzü, berbat görünüyordu. Bienvenido ve Linito ona olanları anlatmışlar mıydı?

"Bu iğne seni hazırlamak için, Pedro Livio," diye uyardı. "Korkma iyileşeceksin. Evine telefon etmek ister misin?"

"Olga'ya mı, hayır. Karım gebe, onu korkutmak istemiyorum. Baldızım Mary'ye haber verin, daha iyi."

Sesi daha iyi çıkıyordu. Mary Despradel'in telefon numarasını verdi. Yutturdukları hap, iğne ve hastabakıcıların koluna ve midesine boşalttıkları dezenfektan rahatlatmıştı. Artık bayılacakmış gibi olmuyordu. Doktor Damirón Ricart ahizeyi eline verdi. "Alo, alo?"

"Benim Mary, Pedro Livio. Clínica Internacional'deyim. Bir kaza. Olga'ya bir şey söyleme, korkmasın. Ameliyat edecekler."

"Aman Tanrım, aman Tanrım! Hemen geliyorum, Pedro Livio."

Doktorlar muayene ediyor, hareket ettiriyor, dokunuyorlardı. Pedro Livio hiçbir şey hissetmiyordu. Ama zihni açıktı, Damirón Ricart arkadaşı olsa da, o gece kurşun yarası alan bir kişinin kliniğe geldiğini SIM'e haber vermemezlik edemezdi; bütün hastaneler ve klinikler bunu yapmak zorundaydılar. Aksi halde bütün doktorlar ve hastabakıcılar tutuklanırdı. Kısacası, birazdan SIM'in adamları soruşturma yapmak için orada olurlardı. Ama hayır! Juan Tomás, Antonio, Salvador şimdiye kadar Pupo'ya cesedi göstermiş olmalıydılar. Román da kışlalara haber salmış, sivil-askerî cuntayı ilan etmiştir. Belki de şu sıralarda Pupo'ya sadık askerler, Abbes García'yı ve katiller çetesini tutukluyor, cezalarını veriyorlardı. Trujillo'nun kardeşleri ve yakınları zindanlara atılmış, halk radyodan Despot'un öldüğünü öğrenip sokaklara dökülmüştür. Kolonyal kent, Independencia Parkı, El Conde, Palacio National'in çevresinde özgürlük kutlanıyor, gerçek bir karnaval havası yaşanıyordur. "Sokaklarda dans etmek yerine bir ameliyat masasında olmak ne talihsizlik, Pedro Livio."

Ve işte o anda karısının ağlamaklı, korku dolu yüzünü gördü: "Bu ne hal sevgilim, ne oldu, sana ne yaptılar?"

Öperek üzerinden kaldırmaya, sakinleştirmeye çabalarken ("Korkma, sevgilim, bir kaza, ameliyata alacaklar.") Olga'nın kız kardeşi Mary ve kocası Luis Despradel Brache'nin orada olduğunu gördü. Luis de doktordu ve Doktor Damirón Ricart'a ameliyatla ilgili sorular soruyordu. "Bunu neden yaptın, Pedro Livio?" "Çocuklarımız özgür yaşasınlar, diye sevgilim." Karısı ağlamayı bırakmadan onu soru yağmuruna tutuyordu. "Aman Tanrım, her yanın kan içinde." Ne zamandır bastırdığı duyguları sel gibi akıtarak karısını kucakladı ve gözlerinin içine bakarak:

"Öldü Olga! Öldü, öldü!"

Filmlerde olduğu gibi, hani görüntü donar ve zamanın dışına çıkılır ya, işte öyle oldu. Olga'nın, onun kız kardeşinin ve kocasının, hastabakıcıların, doktorların karşısında içinden kahkahalarla gülmek geldi. Hepsi hayretler içinde ona bakıyorlardı.

"Kes sesini Pedro Livio," diye homurdandı Doktor Damirón Ricart.

Hepsi dönüp kapıya baktılar, koridorda yürüyen bir kalabalığın ayak sesleri geliyordu, "Sessiz olun!" çağrısına aldırış etmeden topuklarını yere vura vura yürüyorlardı. Kapı açıldı. Pedro Livio, askerlerin siluetleri arasından zayıf suratı, sarkık gerdanı, yarık çenesi ve çevresi şişkin dairelerle çevrili gözleriyle içeri giren Albay Johnny Abbes García'yı hemen tanıdı.

"İyi akşamlar," dedi Pedro Livio'ya bakarak ama odadaki ötekilerle konuşur gibi. "Dışarı çıkın, lütfen. Doktor Damirón Ricart? Siz kalın Doktor."

"Benim kocam," dedi Olga ağlamaklı, Pedro Livio'ya sarılmış: "Yanında olmak istiyorum."

"Çıkarın dışarı bu kadını," diye emir verdi Abbes García, Olga'nın yüzüne bakmadan.

Bir sürü adam doluşmuştu odaya, belleri tabancalı *calié*'ler, omuzlarında San Cristóbal makineli tüfekleriy-

le askerler. Gözlerini aralayarak baktı, durmadan ağlayan Olga'yı götürüyorlardı ("Ona bir şey yapmayın, o gebe!.."), Mary ve kocası itip kakmalarına gerek kalmadan arkadan yürüyorlardı. Odaya yeni gelenler ona bakıyorlardı, biraz merak, biraz tiksintiyle. Aralarında General Félix Hermida'yı tanıdı. Ordudayken tanıdığı Albay Figueroa Carrión'un da orada olduğunu fark etti. Bu sonuncunun Abbes García'nın sağ kolu olduğu söyleniyordu.

"Durumu nasıl?" diye sordu Abbes García, titrek ama alçak bir sesle.

"Ağır, Albayım," diye yanıtladı Doktor Damirón Ricart. "Kurşun kalbe çok yakın olmalı, canevine yakın. Kanı durdurmak ve ameliyat edebilmek için ilaç verdik."

Gelenlerin birçoğu sigara içiyordu, odanın içi duman dolmuştu. Canı nasıl da bir sigara çekiyordu, Huáscar Tejeda'nın içtiği, Chana Díaz'ın evine gittiklerinde hep ona da ikram ettiği şu mentollü Salem'lerden bir tane...

Abbes García'nın şişkin, gözkapakları düşük, kurbağa yüzü tam üzerinde, neredeyse yüzüne değecek gibiydi.

"Size ne oluyor?" diye sorduğunu duydu, yumuşak bir tonla.

"Bilmiyorum," dedi ve hemen pişman oldu. Böyle aptalca yanıt vermemeliydi ama aklına da bir şey gelmiyordu.

"Kim mıhladı bu kurşunları?" diye sürdürdü Abbes García istifini bozmadan.

Pedro Livio Cedeño sustu. Trujillo'yu öldürmeyi planladıkları bütün o aylar boyunca şu anda yaşadığı durumda ne yapmaları gerektiğini düşünmemiş olmaları inanılır gibi değildi. Bu tür soruşturmalardan kurtaracak bir plan... "Ne aptallık!'

"Bir kaza." Bu kadar budalaca bir bahane icat etmiş olmaktan bir kez daha pişmanlık duydu.

Abbes García sabırlı davranıyordu. Tüyler ürperten bir sessizlik vardı. Pedro Livio çevresindekilerin ağır, düşmanca bakışlarını üzerinde hissediyordu. Sigaralarını ağızlarına götürdüklerinde uçları kızıllaşıyordu.

"Anlat bakalım şu kazayı," dedi SIM Müdürü aynı ses tonuyla.

"Bir bardan çıkarken, bir otomobilden ateş ettiler. Kim olduklarını bilmiyorum."

"Hangi bardan?"

"El Rubio, Palo Hincado Sokağı'nda, Independencia Parkı yakınlarında."

Birkaç dakika içinde *calié*'ler yalan söylediğini doğrularlardı. Yoksa arkadaşları yaralanana son kurşunu sıkma sözünü yerine getirmemekle ona iyilik yapayım derken kötülük mü yapmışlardı?

"Şef nerede?" diye sordu Johnny Abbes. Sorguya çekende hafif bir heyecan dalgası belirmişti sanki.

"Bilmiyorum." Boğazı düğümlenir gibi olmuştu.

"Hayatta mı?" diye sordu SIM Müdürü ve bir önceki sorusunu yineledi: "Nerede?"

Yeniden başı dönmeye başlamıştı. Pedro Livio bayılacak gibi olmuştu ama gene de SIM Müdürü'nün sakin görüntüsü ardında çok endişeli olduğu kaçmadı gözünden. Sigarasını ağzına götürürken eli titriyordu.

"Bir Cehennem olduğu doğruysa umarım oradadır," diyen kendi sesini duydu. "Cehennem'e gönderdik."

Abbes García'nın sigara dumanının örttüğü yüzü bu kez de değişmedi ama sanki havasız kalmış gibi ağzını açtı. Sessizlik yoğunlaşmıştı. Gücünü kaybetse, bayılıverseydi ya.

"Kim gönderdi?" diye sordu yine yavaşça. "Kim Cehennem'e gönderdi?"

Pedro Livio yanıt vermedi. Gözlerinin içine bakıyordu, o da gözlerini gözlerinden ayırmıyordu; çocuk-

ken Higuey'deki okulda oynadıkları oyunu anımsadı: Kim gözlerini önce kırpacak. Albay'ın eli kalktı, sigarasını ağzından aldı, yüz ifadesini değiştirmeden sigarayı Pedro Livio'nun yüzüne, sol gözünün yanına bastırdı. Pedro Livio bağırmadı, inlemedi. Gözlerini yumdu. Çok sancıyordu, burnuna yanık et kokusu geliyordu. Gözlerini açınca Abbes García'nın yine orada olduğunu gördü. İşte, o şey başlamıştı.

"Bir işi iyi yapmayacaksan hiç yapma daha iyi," dediğini duydu. "Zacarías de la Cruz'un kim olduğunu biliyor musun? Şef'in şoförü. Marión Hastanesi'nden, onun yanından geliyorum. Senden beter durumda, baştan aşağı kurşun dolu. Ama hayatta. Sen de yaşayacaksın. Ve bana olanları bir bir anlatacaksın. Yolda yanında kimler vardı?"

Pedro Livio boğulur gibiydi, her an kusabilirdi. Tony Imbert'le Antonio, Zacarías de la Cruz da geberdi, dememişler miydi? Abbes García ağzından laf almak için yalan mı söylüyordu? Aptallık etmişlerdi. Teke'nin şoförünün de öldüğünü görmeleri gerekti.

"Imbert, Zacarías'ın geberdiğini söyledi," diye itiraz etti. Tuhaf bir durumdu yeniden hem kendi hem de başkası olmak.

SIM Müdürü eğilerek yüzünü yüzüne daha da yaklaştırdı. Pedro Livio, Albay'ın sigara kokan soluğunu duydu yüzünde. Gözleri koyu renk, sarı çizgili, ufacıktı. Bu herifin sarkık yanaklarını ısırabilecek gücü olsun nasıl isterdi. Hiç değilse suratına tükürecek kadarcık gücü olsaydı.

"Yanılmış, sadece yaralı," dedi Abbes García. "Hangi Imbert?"

"Antonio Imbert," diye açıkladı, endişeyle kıvranarak. "Demek beni aldattı... Lanet olsun!"

Ayak sesleri duydu, hareket eden bedenler görür

gibi oldu. Odadakiler yatağın çevresinde dönüyorlardı. Dumandan yüzler seçilmiyordu. Sanki göğsüne bastırıyorlarmış gibi geldi, soluk alamıyordu.

"Antonio Imbert, başka kim?" diyordu kulağına Albay Abbes García. Bu kez sigarayı gözüne bastıracağını, tek gözle kalacağını düşününce tüyleri diken diken oldu. "Imbert mi veriyor emirleri? O mu örgütlüyor?"

"Hayır, şef yok," diye kekeledi, sözlerini tamamlayacak gücü bulamamaktan korkarak. "Olsaydı, Antonio olurdu."

"Hangi Antonio?"

"Antonio de la Maza," diye sürdürdü açıklamayı. "Olsa o olurdu, tabii ki. Ama şef yok."

Yine uzun bir sessizlik oldu. Sodyum pentotal mi enjekte etmişlerdi, onun için mi böyle çok konuşuyordu? Ama yok, pentotal verilince insan uyurdu, oysa o uyanıktı, çok heyecanlıydı, hem de çok heyecanlı; içini kemiren bütün gizleri dışarı vurmak, anlatmak istiyordu. Bütün sorduklarını yanıtlayacaktı, lanet olsun. Mırıltılar, taş zemin üzerinde ayak sürtmeleri duyuluyordu. Gidiyorlar mıydı? Bir kapı açılıyor, kapanıyordu.

"Imbert'le Antonio de la Maza nerdeler?" SIM Müdürü içine çektiği dumanı Pedro Livio'nun yüzüne üfledi. Dumanlar ağzından burnundan girip bağırsaklarına dek iniyormuş gibi geldi.

"Pupo'yu arıyorlar, başka hangi cehennemde olacaklar." Cümlesini tamamlayacak gücü bulabilecek miydi? Abbes García, General Félix Hermida ve Albay Figueroa Carrión öyle hayranlıkla dinliyorlardı ki, anlayamadıklarını daha iyi açıklamak için olağanüstü bir gayret harcıyordu. "Teke'nin cesedini görmezse kılını kıpırdatmayacak."

Gözlerini koca koca açmış, güvensizlik ve korkuyla onu inceliyorlardı.

"Pupo Román mı?" Evet, işte şimdi Abbes García kendine güvenini yitirmişti.

"General Román Fernández mi?" diye yeniden sordu Figueroa Carrión.

"Savunma Bakanı mı?" diye bir kez de bağıra bağıra General Félix Hermida sordu, şaşkınlıktan sesi titriyordu.

Pedro Livio o elin yeniden inip yanan sigarayı ağzına bastırmasına hiç şaşmadı. Dilinde acı, tütün ve kül karışımı bir tat duydu. Dişetlerini ve damağını tırmalayan bu yakıcı pisliği tükürecek gücü bulamadı kendinde.

"Bayıldı Albayım," dediğini duydu Doktor Damirón Ricart'ın. "Eğer hemen ameliyat etmezsek ölür."

"Eğer onu yeniden canlandırmazsan asıl ölecek olan sensin," diye karşı çıktı Abbes García, öfkeyle. "Kan mı verirsiniz, ne yaparsanız yapın ama uyandırın. Bu adam konuşmalı. Canlandır onu, yoksa tabancadaki bütün mermileri boşaltırım üstüne."

Böyle konuştuklarına göre demek ki ölmemişti. Pupo Román'ı bulmuşlar mıydı? Cesedi ona gösterebilmişler miydi? Devrim başlamış olsa ne Abbes García, ne Félix Hermida, ne Figueroa Carrión yatağının başında olabilirlerdi. Ya tutuklanmış olurlardı ya da ölmüş, Trujillo'nun kardeşleri ve yeğenleri de öyle. Neden hâlâ tutuklanmamış ya da ölmemiş olduklarını açıklamalarını isteyecekti ama beceremedi. Midesi ağrımıyordu, gözkapakları ve ağzı yanıyordu, sigaradan. Şimdi iğne yapıyorlardı. Salem sigarası gibi kokan mentollü bir pamuk koklatıyorlardı. Yatağının yanında bir serum şişesi olduğunu fark etti. Onları duyuyordu ama onlar duymadığını sanıyorlardı.

"Doğru olabilir mi?" Figueroa Carrión şaşırmaktan çok korkmuş görünüyordu. "Silahlı Kuvvetler'in başı bu işe karışmış? Mümkün değil, Johnny!"

"Şaşırtıcı, saçma, anlaşılır gibi değil," diye doğruladı Abbes García. "Ama imkânsız değil."

"Neden, niçin?" General Félix Hermida sesini yükseltmişti. "Ne kazancı olur ki. Her şeyini Şef'e borçlu. Bu salak bizi şaşırtmak için sayıyor bu adları."

Pedro kendine gelmek için kımıldandı, uyumadığını, ölmemiş olduğunu görsünler, söylediklerinin doğru olduğunu anlasınlar istiyordu.

"Artık bunun Şef'in, kimlerin kendine sadık olup kimlerin olmadığını öğrenmek için icat ettiği bir oyun olduğuna inanmıyorsundur herhalde, Félix," dedi Figueroa Carrión.

"Yok artık," diye kabul etti, bu bir karabasan, der gibiydi General Hermida. "Eğer bu orospu çocukları Şef'i öldürdüyse bu ülke bombok olur."

Albay Abbes García "Aman Tanrım!" der gibi elini alnına vurarak:

"Şimdi anlıyorum, Román'ın beni neden Genelkurmay Başkanlığı'na çağırdığını. Tabii, o da bu işin içinde! Şef'in güvendiği kişiler yanında olsun istiyordu ki onları darbe olmadan kodese atsın. Eğer gitmiş olsaydım şimdi ölmüştüm."

"Lanet olsun! İnanamıyorum!" diye yineledi Félix Hermida.

"SIM'e haber ver, adamları göndersinler, Radhamés Köprüsü'nü kapatsınlar," diye emir verdi Abbes García. "Hükümetten, hele hele Trujillo'nun ailesinden kimse Ozama'yı geçmesin, 18 Diciembre Kalesi'ne de yaklaşmasınlar."

"Savunma Bakanı General José René Román, Mireya Trujillo'nun kocası," diye kendi kendine söyleniyordu General Félix Hermida, afallamıştı. "Hiçbir şey anlamıyorum artık, ne boktan işler."

"Masumiyetini kanıtlamadığı sürece bu herifin söylediklerine inan," dedi Abbes García. "Koş, Şef'in kardeşlerine haber ver. Palacio National'da toplansınlar. Şimdi-

lik Pupo'dan söz etme. Onlara suikast dedikoduları olduğunu söyle. Hadi, durma, koştur! Yaralıdan ne haber? Sorguya çekebilir miyim?"

"Ölüyor, Albayım," dedi Doktor Ricart. "Bir doktor olarak benim görevim..."

"Suç ortağı olmak istemiyorsan, senin görevin sesini kesmek." Pedro Livio bir kez daha SIM Müdürü'nün yüzünü çok yakınında gördü. "Ölmüyorum," diye geçirdi aklından. "Doktor, sigaralarını suratımda söndürmesin diye yalan söyledi."

"General Ramón Şef'i öldürtmek için emir verdi, öyle mi?" Bir kez daha Albay'ın sıcak nefesini burnunda ve ağzında hissetti. "Doğru mu bu?"

"Cesedi göstermek için onu arıyorlar," diye bağıran kendi sesini duydu. "İşte böyle, cesedi görsün ki inansın. Bir de çantayı."

Bu çaba Pedro Livio'yu bitkin düşürdü. O anda *calié*'ler de sigaralarını Olga'nın yüzünde söndürüyor olabilirlerdi, içini korku kapladı. Zavallı Olga, bebeği düşürebilir. Belki de eski Yüzbaşı Pedro Livio Cedeño'yla evlendiği güne lanet okuyordur.

"Ne çantası?" diye sordu SIM Müdürü.

"Trujillo'nun çantası," diye anında yanıtladı, tane tane üstüne basarak. "Dışı kan içinde, içi peso ve dolar dolu."

"Adının baş harfleri olan mı?" diye üsteledi Albay. "Madeni harflerle RLTM mi yazıyor üstünde?"

Yanıtlayamadı, belleği onu desteklemiyordu. Tony ile Antonio bavulu otomobilde bulmuş, açmışlardı. Dominik pesosu ve dolarla dolu olduğunu söylemişlerdi, hem de binlerce, binlerce peso ve dolar. SIM Müdürü'nün endişeli olduğunu seziyordu. Ah, orospu çocuğu ah! Çanta lafı söylediklerimin doğru olduğuna inandırdı seni değil mi, öldürdüğümüzü anladın mı şimdi?

"Başka kim var bu işe karışan?" diye sordu Abbes

García. "Bana ad ver. Ver ki seni ameliyathaneye indirsinler, kurşunları çıkarsınlar. Başka kim var?"

"Pupo'yu buldular mı?" diye heyecanla sordu Pedro Livio yanıt vermek yerine. "Cesedi ona gösterdiler mi? Balaguer'e de gösterdiler mi?"

Abbes García'nın çenesi bir kez daha sarktı. İşte onu, şaşkın ve kaygılı, ağzı açık bırakmıştı karşısında, oh olsun! Acı bir şekilde maçı kazanıyordu.

"Balaguer mi?" diye yineledi, heceleyerek. "Cumhurbaşkanı?"

"Sivil-askerî cuntada o da olacak," diye açıkladı Pedro Livio, mide bulantısını bastırmaya çalışarak. "Ben razı değildim. Ama OEA'yı sakinleştirmek için gerekli olduğunu söylediler."

Bu kez yatağın dışına kusacak zamanı olmadı. Ilık ve yapışkan bir şey boynundan aşağıya doğru inmeye başladı ve göğsüne yayıldı. SIM Müdürü'nün iğrenerek uzaklaştığını gördü. Çok kuvvetli bir sancı duyuyordu içinde, kemiklerinin buz kesildiğini hissediyordu. Artık konuşamayacaktı. Bir an sonra Albay'ın sabırsızlıktan binbir şekle girmiş yüzü gene üzerine eğilmişti. Sanki kafasını delerek içinden bütün gerçeği çıkarmak istiyormuş gibi bakıyordu.

"Joaquín Balaguer de mi?"

Bakışlarına ancak birkaç saniye direnebildi. Gözlerini yumdu, uyumak istiyordu. Ya da ölmek, umurunda değildi. Soruyu iki-üç kez daha duydu: "Balaguer mi? Balaguer de mi?" Yanıt vermedi, gözlerini de açamadı. Sağ kulağının memesinde korkunç bir yanmayla sıçradı ama gene açmadı gözlerini. Albay kulağında sigarasını söndürmüştü, şimdi de içine sokmuş çeviriyor, yırtmaya çalışıyordu. Bağırmadı, kıpırdamadı. *Calié* başını kül tablasına dönüştürdü ya, artık sen bittin Pedro Livio. Pööoh! Ne olursa olsun! Teke öldü ya! Uyumak. Ölmek. İçine düşmekte

olduğu derin çukurun dibinden Abbes García'nın sesini hâlâ duyuyordu: "Onun gibi bir dindar, tabii rahiplerle entrika çevirecektir. Bu gringolarla işbirliği yapan piskoposların hazırladığı bir komplo." Zaman zaman uzun süre, sessizlik oluyordu ve arada bir Doktor Damirón Ricart'ın çekingen, eğer müdahale edilmezse yaralının öleceğini tekrarlayan sesi duyuluyordu. "Ama ben zaten ölmek istiyorum," diye geçiriyordu içinden Pedro Livio.

Koşuşturmalar, seri ayak sesleri, hızla kapanan bir kapı. Oda yeniden dolmuştu. Figueroa Carrión da yeni gelenlerin arasındaydı:

"Yolda, Ekselansları'nın Chevrolet'sinin yakınlarında bir takma diş bulduk. Dişçisi Doktor Fernando Camino Certero incelemeye aldı. Doktoru ben şahsen uyandırdım. Yarım saate kadar sonuçları bildirecek. İlk bakışta Şef'inkine benziyordu."

Carrión'un sesinde ve dinleyenlerin suskunluğunda insanın içini karartan bir şey vardı.

"Başka bir şey bulamadınız mı?" diye sordu Abbes García, öfkeyle dişlerini gıcırdatarak.

"45'lik otomatik bir tabanca," dedi Figueroa Carrión. "Kaydını bulmak birkaç saat alır. Bir de suikastın yapıldığı yerden iki yüz metre ötede terk edilmiş bir otomobil var. Bir Mercury."

Pedro Livio içinden, Salvador'un Fifí Pastoriza'ya, Mercury'sini yolda bıraktığı için kızmakta haklı olduğunu düşündü. Otomobilin sahibini bulmakta gecikmezler ve biraz sonra da *calié*'ler sigaralarını *El Turco*'nun yüzünde söndürmeye başlarlar.

"Başka bir şeyler söyledi mi?"

"Balaguer de işin içindeymiş, iyi mi!" dedi Abbes bir ıslık eşliğinde. "Düşünebiliyor musun? Savunma Bakanı ve Cumhurbaşkanı. OEA'yı sakinleştirmek için başına Balaguer'i getirecekleri bir sivil-askerî cuntadan söz etti."

Albay Figueroa Carrión bir "it oğlu it!" daha savurdu.

"Bizi şaşırtmak için bir şifre. Önemli adları sayıyorlar, herkesi bu işe karıştırıyorlar."

"Olabilir, birazdan anlayacağız," dedi Albay Abbes García. "Kesin olan bir şey var. Yüksek düzeyden birçok kişi var bu işe karışan. Ve tabii ki rahipler. Piskopos Reilly'yi Santo Domingo Koleji'nden çıkarmak gerek. Gerekirse zor kullanarak."

"La Cuarenta'ya mı götürelim?"

"Öğrenir öğrenmez hemen oraya gidip çıkarmaya çalışırlar. Daha iyisi San Isidro'ya götürmek. Ama dur biraz, hassas bir konu bu, Şef'in kardeşlerine de danışmak gerek. Komploya karışmayan bir kişi varsa o da General Virgilio García Trujillo'dur. Bu kesin. Hemen git haber ver."

Pedro Livio, Albay Figueroa Carrión'un uzaklaşan ayak seslerini duydu. SIM Müdürü'yle yeniden yalnız mı kalmıştı? Başka sigaralar da söndürecek miydi orasında burasında? Ama şimdi ona acı veren bu değildi. Şef'i öldürmüşlerdi ama işler düşündükleri gibi yürümüyordu. Onun asıl canını acıtan buydu. Pupo neden askerleriyle iktidarı ele geçirmiyordu? Abbes García'nın *calié*'lerine Piskopos Reilly'yi tutuklama emri vermesi ne demek oluyordu? Bu kana susamış dejenere herif neden hâlâ emir vermeyi sürdürüyordu? Ve hâlâ üstüne eğilmişti; onu göremiyordu ama burnuna ve ağzına dolan soluğunun kokusunu alıyordu.

"Birkaç ad daha ver bırakacağım seni. Ondan sonra dinlenebilirsin," dediğini duydu.

"Sizi ne duyuyor ne de görebiliyor Albayım," dedi Doktor Damirón Ricart yalvarır gibi. "Komaya girdi."

"Ameliyat et öyleyse. Ama onu sağ salim istiyorum, duydun mu? Hayatın ona bağlı," dedi Abbes García.

"Bu kadarını isteyemezsiniz benden," diye iç çektiğini duydu doktorun. "Yalnız bir canım var, Albay."

16

"Manuel Alfonso mu?" diyor Adelina hala, duyamıyormuş gibi elini kulağına götürerek. Ama Urania yaşlı kadının kulaklarının çok iyi duyduğunu biliyor. İlk etkiden kurtuluncaya kadar zaman kazanmak için numara yapıyor. Lucinda ve Manolita da gözlerini açmış ona bakıyorlar. Yalnız Marianita etkilenmiş gibi görünmüyor.

"Evet, ta kendisi. Manuel Alfonso," diye yineliyor Urania. "Bir İspanyol fatihinin adı. Onu tanımış mıydın, hala?"

"Bir kere görmüştüm," diye doğruluyor yaşlı kadın merakla. Kırgın görünüyor. "Agustín için söylediğin o çirkin sözlerle ne alakası var onun?"

"Hani şu Trujillo'ya kadın bulan *playboy*," diye anımsıyor Manolita. "Öyle değil mi anneciğim?"

"*Playboy, playboy*," diye bir çığlık atıyor Sansón. Ama bu kez yalnızca sıska yeğen gülüyor.

"Kansere yakalanmadan önce çok yakışıklı, fidan gibi bir adamdı," diyor Urania.

Yaşıtları arasında en yakışıklı Dominikli diye anılırdı ama Agustín Cabral'in onu görmediği haftalarda –yoksa aylar mıydı?– zarafet ve şıklığıyla genç kızları döndürüp kendine baktıran bu yarı tanrı gitmiş gölgesi kalmıştı. Senatör gözlerine inanamıyordu. En az sekiz-on kilo

kaybetmişti; avurtları içine çökmüş, sıskalaşmış, bir zamanlar gururla gülümser gibi bakan –yaşamdan keyif alan bir adamın bakışları, muzafferlerin gülümsemesi– gözlerinin etrafında derin çukurlar, halkalar oluşmuştu, gözlerinin feri sönmüştü. Senatör Cabral, Manuel Alfonso'nun dilinin altında küçük bir ur bulduklarını duymuştu. Washington'da büyükelçiyken yıllık diş temizliğini yaptırmak için diş doktoruna gitmiş ve doktor bulmuştu uru. Bu haber, Trujillo'yu sanki olay öz oğlunun başına gelmiş gibi etkilemişmiş, öyle diyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri'nde, Mayo Kliniği'nde Manuel'i ameliyat ederlerken telefonunun başından ayrılmamış.

"Daha buraya ayak basar basmaz seni rahatsız ettiğim için çok özür dilerim, Manuel." Cabral arkadaşının odaya girdiğini görünce ayağa kalktı.

"Sevgili Agustín, ne kadar sevindim!" Manuel Alfonso arkadaşına sarıldı. "Beni anlayabiliyorsun, değil mi? Dilimin bir parçasını kesip almak zorunda kaldılar. Ama bir süre tedavi gördükten sonra yeniden normal konuşmaya başlayacağım. Söylediklerimi anlayabiliyor musun?"

"Tabii, mükemmel anlıyorum, Manuel. Konuşmanda hiçbir tuhaflık yok, emin ol."

Doğru değildi. Büyükelçi, sanki ağzında taşlar varmış ya da kekemeymiş gibi konuşuyordu. Yüzünün hareketlerinden konuşabilmek için ne büyük bir çaba sarf ettiği görülüyordu.

"Otur Agustín. Kahve mi istersin, yoksa bir kadehçik içki mi?"

"Hiçbir şey, teşekkürler. Fazla zamanını almayacağım. Böyle bir ameliyat ertesinde rahatsız ettiğim için bir kez daha özür dilerim. Çok zor durumdayım, Manuel."

Utanarak sustu. Manuel Alfonso, dostça bir hareketle, bir elini Cabral'in dizine koydu.

"Düşünebiliyorum, Cerebrito. Küçük kent, büyük cehennem! Dedikodular Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar ulaştı. Senato Başkanlığı'ndan azledilmişsin, bakanlıktaki icraatını soruşturuyorlarmış."

Büyülü çubuğun bir dokunuşuyla Külkedisi Cinderella'nın yaşamının değiştiği gibi, Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı ilk resmî gezide Generalísimo Trujillo'yu tanır tanımaz Manuel Alfonso'nun hayatı da değişivermişti. Ve o günden bugüne, hastalık ve acılar Generalísimo'nun dikkatini çeken inci gibi, bembeyaz dişli Dominikli Apollon'un omuzlarına çökmüştü. Ama hâlâ zarif bir erkekti. New York'a manken olarak ilk göç ettiği yıllardaki gibi ayağında süet mokasenler vardı, krem rengi kadife bir pantolon, İtalyan ipeğinden bir gömlek giymiş, boynuna havalı bir fular takmıştı. Küçük parmağında bir yüzük parlıyordu. Tıraş olmuş, parfümünü sürmüş, dikkatle saçlarını taramıştı.

"Beni kabul ettiğin için sana ne kadar minnettarım bilemezsin, Manuel Alfonso." Agustín Cabral toparlandı. Kendine acıyan insanlardan hiçbir zaman hoşlanmamıştı. "Senden başka kimse benimle görüşmeyi kabul etmedi. Şu sıralar, bulaşıcı hastalığa tutulmuş biri gibiyim. Kimse benimle konuşmak istemiyor."

"Benim için yaptıklarını unutmadım, Agustín. Bana her zaman cömert davrandın. Kongre'de hep bana arka çıktın. Çok iyiliğin dokundu bana. Elimden geleni yaparım. Seni neyle suçluyorlar?"

"Bilmiyorum, Manuel. Bilsem kendimi savunabilirdim. Şimdiye kadar kimse hatamın ne olduğunu söylemedi."

"Evet, Manuel Alfonso her yanımıza yaklaştığında birçoğumuzun kalbi çarpıyordu," diye kabul ediyor Adelina hala. "Ama bu adamın Agustín için söylediklerinle ne alakası olabilir?"

Urania'nın boğazı kuruyor, birkaç yudum su içiyor. Neden bundan söz etmekte ısrar ediyor? Niçin?

"Çünkü bütün arkadaşları arasında babama yardım etmeye çabalayan tek kişiydi. Bilmiyormuş gibi yapma. Siz de sevgili kuzenlerim."

Üçü de Urania'ya sanki aklını kaçırmış gibi bakıyorlar.

"Görüyorsun işte, hayır bilmiyordum," diye homurdandı Adelina hala. "Gözden düştüğünde yardım etmeye mi çalıştı? Emin misin?"

"Manuel Alfonso'nun içine düştüğü durumdan kurtarmak için ona nasıl yardım ettiğini size anlatmadığından emin olduğum kadar eminim."

Haitili hizmetçi kız odaya girince susuyor. Kız yarım yamalak ama ahenkli bir İspanyolcayla bir şey isteyip istemediklerini soruyor, artık ona ihtiyaçları yoksa, gidip yatmak istiyormuş. Lucinda "Tamam, git," anlamında bir el hareketi yapıyor.

"Manuel Alfonso kimdi, Urania Teyze?" diye soruyor incecik sesiyle Marianita.

"Çok önemli bir şahsiyet, sevgili yeğenim. Çok yakışıklıydı ve iyi bir aileden geliyordu. Hayatını istediği gibi yaşayabilmek için New York'a gitmişti. Orada modaevlerinde ve lüks mağazalarda mankenlik yaptı. Dişlerini fırçalamak, parlatmak için kullandığı Colgate'in reklamını yapan ağzı açık resimleri dört bir yanda boy gösteriyordu. Trujillo, ABD'ye yaptığı gezide afişlerdeki yakışıklının Dominik Cumhuriyeti kimlik belgesi taşıdığını öğrendi. Hemen bu genç adamı yanına çağırttı ve koruması altına aldı. Ondan önemli bir kahraman yarattı. Çevirmeni yaptı, çünkü İngilizcesi mükemmeldi; protokol şefliğine atadı çünkü çok zarif bir profesyoneldi; ona çok önemli bir iş verdi çünkü zevkliydi: New York'tan getirttiği ayakkabıları, çorapları ona seçtiriyor, Trujillo'yu giydiren New York'lu terzileri o buluyor, patronunu son er-

kek modası hakkında bilgilendiriyordu. Üniformalarının tasarımında, –Şef'in bayıldığı şey– yardımcı oluyordu."

"Her şeyden de önemlisi, Şef'in istediği kadınları o buluyordu," diye sözünü kesiyor Manolita. "Öyle değil mi, anneciğim?"

"Bütün bunların kardeşimle ne ilgisi var?" diye yineliyor yaşlı kadın, sert bir ses tonuyla.

"Kadınlar çok önemli değil," diyerek sürdürüyor yeğenini bilgilendirmeyi Urania. "Trujillo'nun umurunda değildi kadınlar, çünkü her istediğine sahip oluyordu. Oysa giysiler ve süsler çok önemliydi. Manuel Alfonso'nun sayesinde kendini nefis, rafine, şık hissediyordu. Adını ağzından düşürmediği *Quo Vadis*'in Petronius'u gibi."

"Şef'i henüz görmedim, Agustín. Bugün öğleden sonra randevum var. Evinde, Radhamés Malikânesi'nde. Sorarım, söz veriyorum."

Sözünü kesmeden bırakmıştı anlatsın. Senatör'ün morali bozulduğunda, burukluk ve kaygıyla sesi titrediğinde sadece başıyla onaylamakla yetiniyor, bekliyordu. Manuel Alfonso'ya, on gün önce, Kamu Forumu'nda çıkan ilk mektuptan sonra neler söylediğini, yaptığını ve düşündüklerini anlattı. O uğursuz günden beri ilk kez kendisine sempatiyle bakan bu düşünceli adama içini döküyor, hayatının mahrem ayrıntılarını anlatıyordu. Yirmi yaşından beri kendini Dominik tarihinin en önemli kahramanına hizmet etmeye adamıştı. Otuz yıldır kalbi onun için çarpan, onun için yaşayan birini dinlemek bile istememesi haksızlık değil miydi? Eğer yanlış bir şey yaptıysa hatasını kabul etmeye, bir vicdan muhasebesi yapmaya hazırdı. Ama bunun için, Şef hiç değilse onu beş dakikacık olsun huzuruna kabul edemez miydi?

Manuel Alfonso yeniden Cabral'in dizini okşadı. Evi yeni bir mahallede, Arroyo Hondo'da, bahçeyle çevrili çok büyük, zevkle döşenmiş bir evdi. İnsanların içindeki

gizli yetenekleri yanlışsız görebilen –Agustín Cabral Şef' in bu becerisine her zaman hayranlık duymuştu– bu eski manken, Şef'in çok işine yarıyordu. Manuel Alfonso, sempatikliği ve yetenekleri sayesinde diplomasi dünyasında rahatça hareket edebiliyor, rejime yararlı oluyordu. Bütün görevlerinde büyük beceri göstermişti; özellikle de son görevinde çok yararlı olmuştu. Trujillo'nun *Yankee* hükümetlerinin şımartılan çocuğu olmaktan çıkıp ayak bağı olmaya başladığı, parlamenterlerin ve birçok gazetenin saldırısına uğradığı bu çok zor döneminde, Washington'da büyükelçi olması büyük şanstı. Büyükelçi acı çektiğini gösteren bir hareketle elini yüzüne götürdü.

"Zaman zaman sancıyor," diyerek özür diledi. "Neyse ki hemen geçiyor. Umarım cerrahın söylediği doğrudur. Çok erken tanı konmuş. Başarı oranı yüzde doksanmış. Neden yalan söylesin ki? Gringolar açık sözlüdürler, onlarda bizim inceliğimiz yok, kötü haberi alıştıra alıştıra vermek diye bir şey bilmiyorlar."

Susuyor, berbat olmuş yüzü bir kez daha acıyla buruşuyor. Hemen tepki gösteriyor, ciddileşiyor, filozofça konuşmaya başlıyor:

"Kendini nasıl hissettiğini, aklından neler geçirdiğini biliyorum... Şef'le şu yirmi küsur yıllık dostluğum sırasında benim de birkaç kez başıma geldi. Seninki kadar kötü bir durum değildi ama zaman zaman benden de uzaklaştığı oldu, nedenini anlayamadığım bir soğukluk girdi aramıza. O zaman duyduğum endişeyi, yalnızlığı, yönünü kaybetmişlik duygusunu anımsıyorum. Ama her şey açıklığa kavuştu ve yeniden Şef'in güvenini kazandım. Yeteneklerini çekemeyen kıskanç birinin bir entrikasıdır kesin, Agustín. Ama biliyorsun, Şef adildir. Bugün konuşurum onunla, söz veriyorum."

Cabral duygulanmıştı, ayağa kalktı. Dominik Cumhuriyeti'nde hâlâ böyle düzgün kişiler vardı neyse ki.

"Bütün gün evde olacağım Manuel," dedi arkadaşının elini sımsıkı tutarak. "Güvenini kazanmak için her şeye hazır olduğumu söylemeyi unutma."

"Ben onu bir Hollywood kahramanı, bir Tyrone Power ya da Errol Flynn gibi düşünüyordum," diyor Urania. "O gece, o halde görünce çok hayal kırıklığına uğradım. Aynı kişi değildi. Boynunun yarısını almışlardı. Don Juan'dan başka her şeye benziyordu."

Halası, halasının kızları ve torunu arada bir birbirlerine bakarak ses çıkarmadan dinliyorlardı Urania'yı. Papağan Sansón bile ilgileniyormuş gibiydi, bir süreden beri çığlıklarıyla sözünü kesmiyordu.

"Sen Urania mısın? Agustín'in küçük kızı? Ne kadar büyümüşsün, ne kadar güzelleşmişsin, bebeğim! Senin altın bezli halini biliyorum. Gel bakayım buraya, bir öpücük ver."

"Bir şeyler çiğniyormuş gibi konuşuyordu, geri zekâlı gibi bir görüntüsü vardı. Ben bu insan yıkıntısının Manuel Alfonso olabileceğine ihtimal veremiyordum," diye sürdürüyor Urania.

"Babanla görüşmem lazım," dedi Büyükelçi, içeriye doğru bir adım atarak. "Ama, sen ne kadar güzelleşmişsin! Bu gidişle çok kalpler kıracaksın, besbelli. Agustín evde mi? Hadi koş, çağır babanı."

"Trujillo'yla görüşmüş ve Şef'le konuştuklarını anlatmak için Radhamés Malikânesi'nden doğru bizim eve gelmişti. Babam söylediklerine inanamıyordu. Bana sırt çevirmeyen, elimden tutan tek kişi diye tekrarlayıp duruyordu."

"Manuel Alfonso'nun bu aracılığını hayal etmiş olmayasın," diyor Adelina hala, aklı karışmış gibi. "Öyle olsa Agustín koşa koşa gelir bana ve Aníbal'e anlatırdı."

"Bırak da anlatsın anne. İkide bir sözünü kesme," diye araya giriyor Manolita.

"O gece, babamı bu beladan kurtarsın diye Azizemiz Señora de Altagracia'dan bir şey istedim ve ona bir söz verdim. Bilin bakalım ne sözü!"

"Manastıra mı kapanacaktın?" diyerek gülüyor Lucinda.

"Ömrümün sonuna dek bekâretimi koruyacaktım!" diyor Urania ve gülüyor.

Hala kızları ve yeğeni de, utançlarını gizlemeye çalışarak, istemeye istemeye gülüyorlar. Adelina hala gözlerini Urania'dan ayırmadan, sabırsızlığını gizlemeye çalışmadan ciddiyetini koruyor: "Sonra, Urania, sonra, sonra..."

"Bu kız ne kadar büyümüş ne kadar güzelleşmiş," diye tekrarlayıp durmuştu Manuel Alfonso, kendini Agustín Cabral'in karşısındaki koltuğa bırakırken. "Annesini anımsatıyor. Tıpkı karının dalgın gözleri, aynı gururlu ince bedeni, Cerebrito."

Ve Agustín Cabral bir gülümsemeyle teşekkür etmişti. Büyükelçi'yi salonda kabul etmemiş, çalışma odasına davet etmişti, kızının ve hizmetçilerin konuşmalarını dinlemelerine fırsat vermemek için. Senatör sanki her ağzından çıkan sözle yüreği de dışarı fırlayacakmış gibi kesik kesik konuşuyordu. Şef'le konuşabilmiş miydi?

"Tabii, Agustín. Sana söz vermiştim ve sözümü tuttum. Bir saat kadar senden söz ettik. Kolay olmayacak. Ama umudunu kaybetmemelisin. Önemli olan bu."

Kusursuz, koyu renk bir takım elbise vardı üzerinde: yakası kolalı beyaz bir gömlek, inci bir kravat iğnesiyle tutturulmuş, küçücük beyaz puanlı mavi bir kravat. Ceketin üst cebinden beyaz ipek mendilinin ucu görünüyordu; otururken pantolonun çizgisi bozulmasın diye paçalarını çekince en ufak bir buruşuğu, kırışığı olmayan beyaz çorapları meydana çıkmıştı. Ayakkabıları pırıl pırıl parlıyordu.

"Sana çok kırgın, Cerebrito." Ameliyat yeri rahatsız

ediyormuş gibi zaman zaman dudaklarını oynatarak tuhaf hareketler yapıyordu. Agustín Cabral dişlerini gıcırdattığını duydu. "Somut bir şey değil, son ayda biriken birçok şey. Şef, olağanüstü duyarlı birisi. Gözünden hiçbir şey kaçmıyor, insanlardaki en ufak değişiklikleri görüyor. Diyor ki, bu krizin ilk günlerinden beri, Piskoposluk Bildirisi'nden, Maymun Betancourt ve Sıçan Muñoz Marín yüzünden OEA'yla sorunları başladığından beri yavaş yavaş senden soğumaya başlamış. Bu işlerle onun istediği, senden beklediği gibi ilgilenmemişsin."

Senatör evet anlamında başını sallıyordu; eğer Şef öyle gördüyse belki de öyle olmuştur. Ama tabii ki önceden planlanmış, düşünülmüş bir tutum değildi; hele hele Şef'e hayranlığının, bağlılığının azaldığı için hiç değil. Bilinçsiz olarak, yorgunluktan, son yıl yaşanan gerginlikler yüzünden, bütün kıtada Trujillo'ya karşı komplo hazırlıklarının yarattığı stresten kaynaklanan bir durum. Komünistlerin ve Fidel Castro'nun, rahiplerin, Washington'un, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Figueres'in, Muñoz Marín'in ve Betancourt'un yüzünden; ekonomik yaptırımlar, sığınmacı alçakların yüzünden. Evet, evet, hiç istemese de işinde, Parti'de, Kongre'de verimi düşmüş olabilirdi.

"Biliyorsun Agustín, Şef güçten düşmeyi, zaafları kabul etmez. Hepimizin onun gibi olmamızı ister. Yorgunluk nedir bilmez, kaya gibi, demir gibi olmamızı ister..."

"Ve haklı da," diyerek yazı masasına bir darbe indirdi Senatör Cabral. "Böyle olduğu için bu ülkeyi buralara getirdi. O hep dörtnala gitti, Manuel, 1940'taki söylevinde dediği gibi. Bizim de ona benzememizi istemek hakkı. Farkında olmadan onu hayal kırıklığına uğrattım. Belki de piskoposların onu Kilise'nin efendisi ilan etmelerini sağlayamadığım içindir. Piskoposluk Bildirisi'nden sonra yeniden itibarının geri verilmesini istiyordu. Balaguer ve Paíno Pichardo'yla birlikte ben de bu iş için oluş-

turduğu komisyondaydım. Bu başarısızlık yüzünden olmasın kızgınlığı?"

Büyükelçi başıyla yadsıdı.

"Çok hassastır. Bunun için olsa bile bana söylemez. Belki de nedenlerden biri de budur. Onu anlamamız lazım. Otuz bir yıldır en çok yardımını görenler ona ihanet ediyor. En yakın arkadaşlarının arkadan vurduğu bir adam şüpheci olmasın da ne yapsın?"

"Süründüğü kokuyu anımsıyorum," diyor Urania, bir duraklamadan sonra. "O günden sonra ne zaman çok kuvvetli kokular sürünmüş bir erkek yanıma yaklaşsa inanın doğru söylüyorum, Manuel Alfonso geliyor gözümün önüne. Ve o biçimsiz konuşma tarzı... İki kez onurlandırdı beni o kıymetli varlığıyla."

Sağ elini masanın örtüsüne sürtüyor. Halası, hala kızları ve yeğeni, Urania'nın bu saldırgan ve alaycı davranışları karşısında ne yapacaklarını, ne diyeceklerini bilemiyorlar.

"Bu olayları anlatmak canını sıkıyorsa anlatma, canım," diyor Manolita.

"Evet, beni rahatsız ediyor, kusmak geliyor içimden," diye karşılık veriyor Urania. "İçim nefret ve tiksintiyle dolu. Bundan kimseye söz etmedim şimdiye kadar. Hazır başlamışken belki de içimi boşaltmak rahatlatır. Aileden daha iyi kimi bulacağım içimi dökmek için."

"Sen ne düşünüyorsun, Manuel? Şef bana bir şans daha verir mi?"

"Neden bir viski içmiyoruz, Cerebrito?" dedi, yanıt vermekten kaçınır gibi davranıyor Büyükelçi. İtiraz kabul etmediğini gösterircesine ellerini havaya kaldırıyor. "Biliyorum, bana alkol yasak. Amaan sen de! İnsan iyi şeylerden mahrum kalacaksa yaşamanın ne anlamı olur? İyi marka bir viski de asla mahrum kalınmaması gereken bir şey."

"Bağışla, sana bir şey ikram etmedim. Ben de bir kadehçik bir şey içerim. Salona inelim. Uranita bu saatte yatmıştır."

Ama Uranita henüz yatağına gitmemişti. Yemeğini henüz bitirmişti. Merdivenlerden indiklerini görünce ayağa kalktı.

"Seni son gördüğümde küçücük bir çocuktun," diye iltifat etmeye başladı yine Manuel Alfonso, gülümseyerek. "Şimdi çok güzel bir genç kız olmuşsun. Sen bu değişikliği fark etmemişsindir bile, Agustín."

"İyi geceler, babacığım," diyerek babasını öptü. Konuğun elini sıkmak için yanına yaklaştı ve elini uzattı ama elini sıkmak yerine Manuel Alfonso ona yanağını uzattı. Urania kızardı, dudaklarının ucunu neredeyse dokundurmadan öptü adamı. "İyi geceler, Beyefendi."

"Bana Manuel Amca de," diyerek kızı alnından öptü Manuel Alfonso.

Cabral eliyle kâhyaya ve hizmetçi kıza gidebileceklerini işaret etti, viski şişesini, bardakları ve buz kovasını kendisi aldı. Arkadaşının kadehini doldurdu, kendine de koydu, ikisi için de bir viski, *on the rocks*[1].

"Sağlığına, Manuel!"

"Sağlığına, Agustín."

Büyükelçi gözlerini kırpıştırarak memnuniyetle içkisinin tadını çıkardı. "Ah, ne hoş!" diye mutluluğunu belli etti. Ama sıvıyı yutmakta zorlanıyor, acıyla yüzünü buruşturuyordu.

"Hiçbir zaman sarhoş olmadım, asla kontrolümü kaybetmedim," dedi. "Ama evet, her zaman hayattan tat almayı bildim. Hatta kendime ertesi gün yemek bulup bulamayacağımı sorduğum günlerde bile en küçük şey-

1. (İng.) Buzlu. (Y.N.)

lerden, çok büyük zevk almaktan vazgeçmedim: iyi bir kadeh içki, iyi bir puro, bir manzara, güzel bir yemek, zarifçe bel kıran bir dişi..."

Özlemle güldü, Cabral de istemeye istemeye onu taklit etti. Onu aklından çıkaramadığı tek konuya nasıl döndürebilirdi? Kibarlığı elden bırakmamak için sabırsızlığını kontrol etti. Kaç gündür hiçbir şey içmiyordu. Üç yudum içince sersemlemişti. Manuel Alfonso'nun içkisini tazeledikten sonra sersemliğine karşın kendi kadehini de bir kez daha doldurdu.

"Senin de geçmişte para sıkıntısı çekmiş olacağın kimsenin aklına gelmez, Manuel," diye iltifat etti. "Seni hep şık, mükemmel, cömert, bütün hesapları öderken hatırlıyorum."

Eski manken, kadehini sallayarak halinden memnun, evet anlamında başını salladı.

Avizenin ışığı doğrudan yüzünü aydınlatıyordu. Cabral, Manuel Alfonso'nun boğazındaki yılankavi yara izini ancak o zaman fark etti. Yüzü ve bedeniyle bu denli övünen birisi için böyle bir eksiklik zor olmalıydı.

"Ben açlık nedir bilirim, Cerebrito. Gençliğimde, New York'ta, bir *tramp*[1] gibi, sokaklarda uyuduğum oldu. Günlerce, makarna veya ve ekmekten başka bir şey gitmedi mideme. Trujillo olmasa halim ne olurdu kim bilir? Kadınları çok sevdiğim halde hiçbir zaman, şu bizim Porfirio Rubirosa gibi jigololuk yapamadım. Trujillo olmasaydı sonunda Bowery'de, sokakta pezevenklik yapmaktan başka çarem kalmazdı herhalde."

Kadehte kalan içkiyi bir yudumda içti. Senatör Manuel Alfonso'nun kadehini yeniden doldurdu.

"Her şeyimi ona borçluyum. Sahip olduğum her

1. (İng.) Serseri. (Y.N.)

şeyi, geldiğim yeri..." Başını eğmiş kadehindeki buzlara bakıyordu Manuel Alfonso. "En güçlü ülkelerin bakanları ve başkanlarıyla dirsek temasım oldu sayesinde. Beyaz Saray'a davet edildim, Başkan Truman'la poker oynadım, Rockefeller'lerin partilerine gittim. Ameliyatımı Amerika'nın en iyi kliniğinde, Mayo Kliniği'nde, Amerika Birleşik Devletleri'nin en iyi cerrahı yaptı. Anlıyor musun, Agustín? Ülkedeki herkesin her şeyini olduğu gibi, bütün bunları ben de Trujillo'ya borçluyum."

Agustín Cabral, Country Club'da ya da bir çiftlikte, yakın arkadaş toplantılarında (yakın olduklarını sanıyordu) eski Colgate reklam yıldızı hakkında yaptığı her şaka için ayrı bir pişmanlık duydu. Atandığı yüksek diplomatik mevkileri, Trujillo'ya danışman olmasını Ekselansları için ısmarladığı sabunlara, talk pudralara, parfümlere ve Şef'in kullandığı kravatları, elbiseleri, gömlekleri, pijamaları ve ayakkabıları seçerken kanıtladığı zevkine borçluydu.

"Ben de varlığımı ve her şeyi ona borçluyum, Manuel," diye doğruladı. "Seni çok iyi anlıyorum. Ve bu yüzden arkadaşlığını yeniden kazanmak için ne isterse yapmaya hazırım."

Manuel Alfonso, başını öne doğru uzatarak Senatör'e baktı. Uzun bir süre ağzını açmadı ama sanki her sözünü tartıyormuşçasına incelemeyi sürdürdü.

"Öyleyse sıva kolları, Cerebrito. Çok güzel bir kızın var ya, bu fırsatı değerlendir işte."

"Ramfis Trujillo'dan sonra bana iltifat eden ikinci erkekti," diyor Urania. "Çok güzelmişim, yok anneme benziyormuşum, yok ne güzel gözlerim varmış... O zamanlar erkek çocuklarla partilere gitmeye, dans etmeye başlamıştım. Ama kimse benimle böyle konuşmamıştı. Ramfis fuarda laf attığında daha çocuktum. Küçük bir kadın olarak bana ilk iltifat eden Manuel Alfonso Amcam oldu."

Bunları birbiri ardına öfkeyle söylüyor ve akrabala-

rından kimse bir şey sormuyor. Küçük yemek odasındaki sessizlik, yaz aylarında yaşanan gürültülü fırtınalardan önceki sessizliği andırıyor. Gecenin sessizliğini uzaktan duyulan bir siren sesi yırtıyor. Sansón, tüylerini kaldırarak ahşap tüneğinin üzerinde sinirli sinirli yürüyor.

"Bana yaşlı bir adammış gibi geliyordu, ağzında bir şey çiğner gibi konuşması komik gelmişti. Boynundaki yara izi korkutuyordu beni." Urania ellerini hareket ettiriyor, sıkıyor. "Bir iltifatın bana ne zararı olabilirdi o anda. Ama sonraları, bana söylediği bütün o güzel sözleri kerelerce anımsadım."

Yorgun düşmüş gibi yeniden susuyor. Lucinda, Urania'ya aptalca gelen bir şeyler –"O zaman sen on dört yaşındaydın, değil mi?"– söylüyor. Lucinda ikisinin de aynı yaşta olduklarını çok iyi biliyor. On dört yaş, ne kandırıcı bir yaş. Çocukluğu geride bırakmışlardı ama hâlâ genç kız değildiler.

"Üç-dört ay önce ilk kez aybaşı olmuştum," diye fısıldıyor. "Galiba erken gelmiş."

"Şu anda aklıma geldi, girerken düşündüm," dedi Büyükelçi, elini şişeye uzatarak bir kez daha viski koydu kendine; sonra ev sahibine de servis yaptı. "Her zaman böyle oldu, önce Şef gelir, sonra ben. Dilini yutmuş gibi niye sustun, Agustín? Sağlığına, Cerebrito."

Senatör içkisinden uzun uzun bir yudum içti. Viski gırtlağını yaktı, gözleri yaşardı. O saatte horozlar mı ötüyordu?

"Şey yani, şey..." diye yineliyor, ne diyeceğini bilemeden Senatör Cabral.

"Unutalım. Umarım kötüye almamışsındır, Cerebrito. Unut! Unutalım!"

Manuel Alfonso ayağa kalkmıştı. Salonun, temiz ve düzenli ama bir kadın elinin değmediği belli olan orta halli eşyaları arasında dolaşıyordu. Senatör Cabral, karı-

sının ölümünden sonra yalnız kalmakla iyi mi kötü mü yaptığını –son yıllarda birçok kez düşünmüştü– düşünüyordu. Yeniden evlense başka çocukları olsa gelmez miydi acaba başına bu talihsizlikler? Neden evlenmedi? Herkese dediği gibi Uranita yüzünden mi? Hayır. Şef'e daha çok zaman ayırabilmek için, gecesini gündüzünü ona vermek için, hiçbir şeyin ve hiç kimsenin Agustín Cabral'in yaşamından ondan daha önemli olmadığını göstermek için evlenmemişti.

"Kötüye almadım." Sakin görünmek için olağanüstü bir çaba harcıyordu. "Sadece aklım karıştı. Hiç beklemediğim bir şey bu, Manuel."

"Hâlâ çocuk sanıyorsun, genç bir kadın olduğunu fark etmemişsin." Manuel Alfonso kadehindeki buzları tıkırdatıyor. "Çok güzel bir kız. Böyle bir kızın olduğu için gurur duyuyor olmalısın."

"Tabii ki," dedi Cabral beceriksizce ve ekledi: "Hep sınıfının birincisi."

"Biliyor musun, Cerebrito? Ben olsam, bir an bile düşünmem. Güvenini kazanmak için değil, onun için her fedakârlığı yapabileceğimi göstermek için değil. Sadece Şef'in memnun olması ve kızımı memnun etmesi kadar beni başka hiçbir şey tatmin etmeyeceği, mutlu etmeyeceği için. Abartmıyorum, Agustín. Trujillo, tarihte o az rastlanan şanslı ayrıcalıklılardan biri. Charlemagne gibi, Napoléon gibi, Bolívar gibi, yani o düzeyde biri. Doğanın olağanüstü bir gücü, Tanrı'nın bir aracı, ülkeler yaratıcısı. İşte böyle biri o, Cerebrito. Onun yanında olmak, onun yaptığı işleri görmek, ona yardımcı olmak bizim için bir ayrıcalık, bir şans. Bunun değeri hiçbir şeyle ölçülemez."

Kadehini başına dikti; Agustín Cabral de ağzına götürdü ama sadece dudaklarını ıslatmakla yetindi. Başının dönmesi geçmişti, şimdi de midesi bulanıyordu. Her an kusabilirdi.

"Hâlâ çocuk..." diye kekeledi.

"Daha iyi ya!" diye bağırdı Büyükelçi. "Şef bu jesti daha iyi değerlendirir. Yanıldığını, kuşkulara kapılmak ve senin düşmanlarına inanmakla acele ettiğini anlar. Sadece kendini düşünme, Agustín. Egoistlik etme. Kızını düşün. Her şeyini kaybeder, kötü icraattan, dolandırıcılıktan hapislere düşersen onun hali ne olur?"

"Bunu düşünmediğimi mi sanıyorsun, Manuel?"

Büyükelçi omuz silkti.

"Onun bu kadar güzel bir kız olduğunu görünce aklıma geldi," diye yineledi. "Şef güzelliğin değerini bilir. Ona 'Cerebrito size, sevgisinin ve bağlılığın kanıtı olarak, hâlâ bir señorita olan güzel kızını sunmak istiyor,' dersem geri çevirmez. Ben onu iyi tanırım. O şerefin ne demek olduğunu bilen mükemmel bir beyefendidir. Canevinden vurmuş olursun. Seni çağıracaktır. Elinden aldıklarını sana geri verecektir. Böylece Uranita'nın geleceği garanti edilmiş olur. Onu düşün, Agustín. Ve eski inançları silkele at. Egoistlik etme."

Yeniden şişeyi aldı, kendine ve Agustín Cabral'e birkaç damla viski koydu. Buzları eliyle alarak bardaklara attı.

"Bu kadar güzelleştiğini görünce birden aklıma geldi," diye akıl vermeyi sürdürdü, dördüncü ya da beşinci kez. Boynu rahatsızlık mı veriyordu, çok mu canını yakıyordu? Başını hareket ettiriyor, parmaklarının ucuyla yara izine dokunuyordu. "Eğer sözlerim canını sıktıysa söylemedim say."

"Aşağılık ve kötü dedin," diye patlıyor birden Adelina hala. "Sonunu beklerken yaşarken ölmüş olan baban için. Benim hayatta en sevdiğim ve saydığım kardeşim için. Neden böyle dediğini açıklamadan bu evden çıkmayacaksın, Urania."

"Aşağılık ve kötü dedim, çünkü daha güçlü kelimeler bulamıyorum," diye açıklıyor Urania, yavaşça. "Bula-

bilsem onları kullanırdım. Kuşkusuz onun da kendine göre nedenleri vardı. Hafifletici nedenler. Ama ben onu bağışlamadım, bağışlamayacağım da."

"Ondan bu kadar nefret ediyorsan niye yardım ediyorsun?" Yaşlı kadın öfkeyle, kırgınlıkla titriyor, bayılacak gibi yüzü bembeyaz olmuş. "Neden hastabakıcı tutuyorsun? Bırak ölsün öyleyse."

"Böyle yaşarken ölmesini istiyorum, acı çeksin..." Çok sakin konuşuyor, yere bakıyor. "Bu yüzden yardım ediyorum, hala."

"Ama, ama sana ne yaptı ki ondan bu kadar nefret ediyorsun, onun için bu kadar korkunç şeyler söylüyorsun?" Lucindita duyduklarına inanamıyormuş gibi ellerini havaya kaldırıyor. "Ulu Tanrım!"

"Söyleyeceklerim seni şaşırtacak, Cerebrito," dedi, Manuel Alfonso dramatik bir tavırla. "Bir güzel görünce, gerçek bir dişi, hani şu insanın başını döndüren dişiler olur ya, kendimi düşünmüyorum. Hemen Şef geliyor aklıma. Evet, onu düşünüyorum. Kollarına alıp sıkmak, sevmek ister mi diye düşünüyorum. Bunu kimseye söylememiştim. Şef'e bile söylemedim. Ama o biliyor. Benim için hep en önde geldi, bu konuda bile. Bunu dalkavukluk etmek, yarar sağlamak için, kendimi feda ederek yapıyorum sanma. Domuzlar, aşağılık kişiler böyle düşünüyor. Neden biliyor musun? Onu sevdiğim için, ona acıdığım için yapıyorum. Sen bunu anlayabilirsin, Cerebrito. Sen ve ben nasıl bir hayatı olduğunu biliyoruz. Yılın on iki ayı, haftanın yedi günü şafaktan gece yarısına dek çalışıyor. Hiç dinlenmeden. En önemli şeylerden en ufak ayrıntıya kadar her şeyle ilgileniyor. Her an üç milyon Dominiklinin hayatını etkileyecek kararlar almak. Bizim, yurttaşlarının, XX. yüzyıla ayak uydurmamızı sağlamak için çalışmak. Bir sürü küskün, vasat, nankör cin fikirliden nasıl korunacağını düşünmek. Bunları yap-

mak zorunda olan bir adamın zaman zaman biraz eğlenmek hakkı değil midir? Bir dişiyle birkaç dakika keyif çatmayı hak etmez mi? Yaşamında bu kadarcık olsun ödüllenmesi çok mu? Bu yüzden sivri dillilerin arkamdan söyledikleri gibi Şef'in çöpçatanı olmaktan gurur duyuyorum. Bu şeref veriyor bana, Cerebrito."

Viskisiz boş bardağı dudaklarına götürdü, ağzına bir buz aldı. Uzun bir süre buzu emerek dikkatini ona verdi, sözlerinin etkisini uzatmak istercesine sessiz kaldı. Cabral de sessizce kadehini okşayarak onu inceliyordu.

"Şişe bitti, başka da yok," diye özür diledi. "Al benimkini iç, ben içemiyorum."

Büyükelçi başıyla tamam der gibi bir hareket yaparak kadehini uzattı. Senatör Cabral viskisini onun bardağına boşalttı.

"Söylediklerin beni heyecanlandırıyor, Manuel," diye mırıldandı. "Ama şaşırtmıyor. Senin ona karşı duyguların, bu hayranlık, bu gönül borcu, ben de hep aynı duygularla doluydum Şef'e karşı. Bunun için şu an içinde olduğum durum beni bu kadar üzüyor."

Büyükelçi elini Cabral'in omzuna attı.

"Düzelir, Cerebrito, düzelir. Onunla konuşurum. Ben ona neyi, nasıl söyleyeceğimi bilirim. Bunun benim fikrim olduğunu söylemem, senin aklına geldiğini söylerim. Agustín Cabral'in inisiyatifi derim. Bağlılığından kuşku duyulmayacak birisi, kötü durumda olsa da, küçük düşürülse de sadık. Sen Şef'i iyi tanıyorsun. Böyle jestlerden hoşlanır. Yaşlanmış olabilir, sağlığı bozulmuş olabilir ama aşka meydan okumaktan hiçbir zaman vazgeçmez. Tam bir gizlilik içinde her şeyi hazırlarım. Hiç merak etme. Yeniden işinin başına getirilirsin, sana sırt çevirenler kapında kuyruğa girerler. Şimdi gitmem lazım. Viski için çok teşekkürler. Evimde bir damla bile içmeme izin vermiyorlar. Zavallı boğazımda o hafif acı

ve yakıcı gıdıklanmayı duymak ne kadar iyi geldi bilemezsin. Hoşça kal, Cerebrito. Kaygılanma artık. Bu işi bana bırak. En iyisi sen Uranita'yı hazırla. Ayrıntılara girmeden. Hiç gereği yok. Bunu Şef üstlenir. Böyle durumlarda ne kadar ince, şefkatli, insancıl davrandığını hayal bile edemezsin. Onu mutlu eder, ödüllendirir, geleceğini garanti altına alır. Her zaman böyle yaptı. Böyle tatlı, böyle güzel bir yaratıkla haydi haydi yapar..."

Sendeleyerek kapıya gitti, evden çıktı ve arkasından kapıyı hafifçe vurarak kapattı. Elinde boş kadehiyle salondaki kanepede öylece kalan Agustín Cabral uzaklaşan motor sesini duydu. Müthiş bir yorgunluk, sonsuz bir bezginlik hissediyordu. Bu durumda asla ayağa kalkacak, merdivenleri çıkacak, soyunacak, banyoya gidecek, dişlerini fırçalayacak, ışığı söndürüp yatağına yatacak gücü bulamazdı kendinde.

"Söylemeye çalıştığın, Manuel Alfonso'nun babana önerisinin şey ... yani şey mi..." Adelina hala sözünü tamamlayamıyor. Öfkeden boğulacak gibi oluyor, söyleyeceklerini hafifletecek, daha söylenebilir kılacak kelimeleri bulamıyor. Bir şekilde son noktayı koymak için yumruğunu sıkarak çoktan beri ağzını bile açmamış olan Sansón'u tehdit ediyor. "Sakin ol, pis hayvan!"

"Hiçbir şey demeye çalışmıyorum. Sana olanları anlatıyorum," diyor Urania. "Eğer duymak istemiyorsan, susarım ve giderim."

Adelina hala ağzını açıyor ama söyleyecek bir şey bulamıyor.

Bundan sonrasını, Manuel Alfonso'yla babası arasında konuşulanların daha fazla ayrıntısını Urania da bilmiyordu. O gece hayatında ilk kez Senatör odasına çıkıp yatağında yatmamıştı. Üstündeki giysilerle, viski şişesi ve bardaklar ayaklarının dibinde, salonda uyumuştu. Ertesi sabah okula gitmek için aşağıya indiğinde gördüğü man-

zara Urania'yı şaşırtmış ve ürkütmüştü. Babası çok içki içen biri değildi, tam tersine her zaman çok içenleri, sefahat düşkünlerini eleştirirdi. Umutsuzluktan, işlemediği bir suç yüzünden köşeye sıkıştırıldığı, hakkında kovuşturma, soruşturma başlatıldığı, işinden azledildiği, banka hesapları dondurulduğu için mi içmişti? Ağladı, salondaki kanepeye yığılmış yatan babasına sarıldı. Babası gözlerini açıp kızının yanında ağladığını görünce: "Ağlama, canım. Kurtulacağız bu durumdan, göreceksin. Yenilmeyeceğiz," diyerek öptü onu. Kendini toparladı, üstünü başını düzeltti, kahvaltı ederken kızına eşlik etti. Saçlarını okşayarak okulda hiçbir şey anlatmamasını söylerken bir tuhaf bakıyordu.

"İkircikleniyor, kıvranıyor olmalıydı," diyor yüksek sesle düşünür gibi Urania. "Sığınmayı düşünüyordu belki de. Ama, zaten hiçbir büyükelçiliğe giremezdi. Yaptırımlar başladığından beri bütün Latin Amerika ülkelerinin elçilikleri kapanmıştı. Ve hâlâ kapanmamış olan elçiliklerin kapılarının önünde *calié*'ler nöbet tutuyordu. Vicdanıyla çekişerek çok kötü bir gün geçirmiş olmalı. O gün okuldan döndüğümde ilk adımı atmıştı."

Adelina hala itiraz etmiyor. Çukura kaçmış gözler, ürküyle karışık bir suçlama ifadesiyle Urania'ya bakıyor. Bütün karşı çıkma çabalarına rağmen yüzündeki inanmaz ifade yavaş yavaş yok oluyor. Manolita bir tutam saçı parmağına sarıp sarıp bırakıyor, Lucinda ve Marianita birer heykel gibi dingin.

Her zamanki gibi düzgün giyinmiş ve tıraş olmuştu, kötü geçen bir önceki akşamdan en ufak bir iz kalmamıştı. Ama ağzına bir lokma bir şey koymamıştı; kuşkular ve üzüntü ölü gibi solgun yüzüne, kulaklarına ve korkuyla parlayan gözlerine yansımıştı.

"Hasta mısın, babacığım? Yüzün neden bu kadar solgun?"

"Konuşmamız lazım, Uranita. Gel, odana çıkalım. Hizmetçiler duysun istemiyorum."

"Hapse atacaklar," diye düşündü kızı. "Bana Adelina halalara gitmem gerektiğini söyleyecek."

Odaya girdiler. Urania kitaplarını çalışma masasının üstüne attı ve yatağın kenarına oturdu ("Walt Disney'in hayvan resimleri olan mavi yatak örtüsü") babası pencereye dayandı.

"Benim dünyada en çok sevdiğim sensin," dedi ve gülümsedi. "Sahip olduğum en değerli şey. Annenin ölümünden beri benim tek varlığım sensin. Anlıyor musun kızım?"

"Tabii babacığım," diye karşılık verdi Urania. "Daha korkunç bir şey mi oldu? Seni hapse mi atacaklar?"

"Hayır, hayır," diye başıyla yadsıdı babası. "Daha doğrusu, bir olasılık var, her şeyin düzelmesi için bir çıkar yol olabilir. Belki..."

Devam edemedi ve bir an durakladı. Dudakları titriyordu, elleri de. Urania şaşırmış babasına bakıyordu. Ama; öyleyse bu çok iyi bir haberdi. Bir fırsat, radyo ve gazeteler babasına saldırmaktan vazgeçecekler, öyle mi? Yeniden Senato Başkanı mı olacak? Öyleyse bu surat ne babacığım? Neden bu kadar bitkindi, neden üzüntülüydü?

"Çünkü benden bir fedakârlık istiyorlar, yavrum," diye fısıldadı. "Bir şeyi çok iyi bilmeni istiyorum. Ben hiçbir zaman, bunu iyi bilmelisin, iyice kafana sok, senin iyiliğin için olmayacak hiçbir şey yapmam. Sana şu anda söylediklerimi asla unutmayacağına söz ver."

Urania rahatsız olmaya başlamıştı. Neden söz ediyordu babası? Neden hemen söylemiyordu?

"Tabii ki, babacığım," dedi sonunda, sıkıntılı bir tavırla. "Ama ne oldu, neden bu kadar uzatıyorsun sözü?"

Babası kendini yatakta yanına bıraktı, omuzlarını tuttu, başını başına dayadı, saçlarını öptü.

"Bir parti var ve Generalísimo seni davet ediyor." Dudaklarını kızın alnına bastırdı. "San Cristóbal'deki evinde, Fundación Çiftliği'nde."

Urania babasının kollarından kurtuldu.

"Bir parti mi? Ve Trujillo bizi davet ediyor, öyle mi? Öyleyse her şey yolunda demektir, babacığım. Doğru mu?"

Senatör Cabral, omuz silkti.

"Bilmiyorum, Uranita. Şef'in ne yapacağı belli olmaz. Niyetinin ne olduğunu her zaman kolay kolay bilemezsin. İkimizi birlikte davet etmedi. Seni yalnız davet etti."

"Beni mi?"

"Seni, Manuel Alfonso götürecek ve o geri getirecek. Neden seni davet edip beni etmediğini bilmiyorum. Herhalde bir başlangıç, bana her şeyin bitmiş olmadığını göstermek için yaptığı bir jest. En azından, Manuel bu sonucu çıkarıyor."

"Kendini ne kadar kötü hissediyordu," diyor Urania. Adelina halanın azarlar gibi bakmadığını, güvenini yitirdiğini, başını önüne eğdiğini fark ediyor.

"Söyleyeceklerini karıştırıyordu, çelişkiye düşüyordu. Yalanlarına inanmazsam diye korkuyor, titriyordu."

"Manuel Alfonso onu kandırmış da olabilir..." diye başlıyor Adelina hala ama cümlesini yarıda kesiyor. Söylediklerinden pişman olmuş gibi, elini ve başını oynatıyor özür dilercesine.

"Gitmek istemiyorsan, gitmezsin Uranita." Agustín Cabral, sanki bu sıcacık öğle sonrası soğuk bir geceymiş, üşüyormuş gibi ellerini ovuşturuyordu. "Hemen şimdi Manuel Alfonso'ya telefon ederim, rahatsız olduğunu, Şef'ten özür dilemesini söylerim. Mecbur değilsin, yavrucuğum." Urania ne yanıt vereceğini bilememişti. Neden böyle bir kararı almak sorumluluğu ona bırakılıyordu?

"Bilmiyorum, babacığım," dedi kuşkuyla, aklı karışmıştı. "Bana biraz tuhaf geliyor. Neden beni yalnız davet ediyor? Orada yaşlı insanların arasında ne yapacağım? Yoksa benim yaşımda başka kızları da mı davet etmiş?"

Senatör Cabral'in ince boynunda küçük âdemelması çıkıp çıkıp iniyordu. Gözlerini Urania'dan kaçırıyordu.

"Seni davet ettiğine göre başka gençleri de davet etmiştir," diye kekeledi. "Belki de artık seni çocuk değil de bir genç kız olarak görüyor."

"Ama beni tanımıyor bile, sadece uzaktan, bir sürü insanın arasında görmüştü. Hatırlayabilir mi, babacığım?"

"Birileri senden söz etmişlerdir, Uranita," diye kaçamak bir şeyler söyledi babası. "Tekrar söylüyorum. Gitmek mecburiyetinde değilsin. İstersen Manuel Alfonso'ya telefon edeyim, rahatsız olduğunu söyleyeyim."

"Peki babacığım, bilmiyorum ki... Sen istersen giderim, istemezsen gitmem. Ben sana yardım etmek istiyorum. Dediğini yapmazsam kızmaz mı?"

"Hiç kuşkulanmadın mı? Bir dolaplar çevrildiğini anlamadın mı?" diye soruyor Manolita, cesaretini toplayarak.

Hayır, hiçbir şey, Urania. Hâlâ küçük bir kızsın. O günlerde, küçük kız demek istek, içgüdü ve erkle ilgili bazı şeylerin ne anlama geldiğini ve Trujillo'nun yönettiği bir ülkede bu tür şeylerin ne denli abartılabileceğini, hangi kötülüklere neden olabileceğini bilmemek, demekti. Uyanık bir çocuk olan Urania'ya her şey biraz aceleye getirilmiş gibi geliyordu elbette. Böyle önemli bir daveti son dakikada almak, davetiye hazırlanacak zaman bile kalmaması görülmüş şey bile değildi. Ama normal ve sağlıklı –son normal ve sağlıklı günün o gün oldu, Urania– yenilikçi bir kızdı. Kim bilir belki de San Cristóbal'de, bütün yarışları kazanan atların ve sığırların yetiştirildiği o ünlü çiftlikte bir partiye gitmek heyecanlandırmıştı, merakını çekmişti. Santo Domingo Koleji'nde-

ki arkadaşlarına anlatır, onları imrendirirdi. Son günlerde, Senatör Cabral hakkında gazetelerde, radyoda çıkan söylentileri fısıldaşarak epey canını sıkıyorlardı. Neden babasının izin verdiği bir şey için kuşku duyacaktı ki? Dahası, Senatör'ün de dediği gibi, bu davet belki de sıkıntılarının sonu olabilirdi, rahatlayacaklarını düşünerek umutlanmıştı.

Hayır, hiçbir şeyden şüphelenmemişti. Çiçeği burnunda bir genç kız olarak, hoppalık etmişti. Ne giyecekti? Hangi ayakkabıları? Bu kadar geç haber vermeleri ne kötü olmuştu, yoksa geçen hafta okuldaki partiye giderken saçını yapan berberi çağırırlardı. Saçını tarar, makyaj yapardı. Babasıyla birlikte Şef'i kızdırmamak için partiye gitmesi gerektiğine karar verdikten sonra tek düşüncesi bunlar olmuştu. Don Manuel Alfonso onu almaya gelecekti, saat tam sekizde.

"Señor Alfonso'ya kaça kadar kalabileceğimi söyledin?"

"İşte... Herkes veda etmeye başlayınca, filan," demişti Senatör Cabral, ellerini ovuşturarak. "Yorulur ya da canın sıkılır da daha önce çıkmak istersen, Manuel Alfonso'ya söylersin, hemen getirir seni."

17

Doktor Vélez Santana ve General Juan Tomás Díaz'ın damadı Bienvenido García, Pedro Livio Cedeño'yu kamyonete koyup Clínica Internacional'e götürünce, birbirinden hiç ayrılmayan üçlü –Amadito, Antonio Imbert ve El Turco Estrellá Sadhalá – kararlarını verdiler: Orada durup General Díaz, Luis Amiama, Antonio de la Maza'nın General José René Román'ı bulmalarını beklemenin anlamı yoktu. En iyisi, önce bir doktor bulup yaralarını sardırmak, sonra lekelenen giysilerini değiştirip temiz bir şeyler giymek ve ortalık sakinleşinceye kadar saklanacak bir yer bulmaktı. O saatte, güvenilir bir doktor nerede bulabilirlerdi? Saat gece yarısına geliyordu.

"Kuzenim Manuel," dedi Imbert. "Manuel Durán Barreras. Buraya yakın oturuyor ve muayenehanesi evine bitişik. Ona güvenebiliriz."

Tony Imbert'in sıkıntılı hali Amadito'nun tuhafına gitmişti. Salvador'un kullandığı otomobille Doktor Durán Barreras'ın evine giderlerken –kent sessiz, yollar bomboştu, haber henüz yayılmamıştı– sordu:

"Neden yüzün bu kadar asık?"

"Bu iş bok oldu," diye yanıtladı Imbert, homurdanır gibi.

El Turco ve Teğmen de sorar gibi yüzüne baktılar.

"Pupo Román'ın ortalarda olmaması normal mi sizce?" dedi, ardından dişlerini sıkarak ekledi: "Bunun yalnız iki açıklaması olabilir. Ya niyetini öğrendiler ve hapse attılar ya da korktu. Her iki durumda da boku yedik."

"Ama Trujillo'yu öldürdük, Tony!" diye keyiflendirmeye çalıştı arkadaşını Amadito. "Kimse onu yeniden canlandıramaz."

"Pişman oldum sanma," dedi Imbert. "Aslına bakarsanız hiçbir zaman darbeden, Antonio de la Maza'nın sivil-askerî cunta filan gibi hayallerinden çok umutlanmadım. Ben kendimizi hep bir intihar komandosu olarak gördüm."

"Keşke daha önce söyleseydin, kardeşim," diye şakaya vurdu Amadito. "Vasiyetimi yazardım."

El Turco onları Doktor Durán Barreras'ın evine bıraktı ve kendi evine gitti. Nasıl olsa *calié*'ler birazdan yolda bıraktıkları arabasını bulacaklardı, karısını ve çocuklarını uyarmak, giyecek birkaç şeyle biraz para almak istiyordu. Doktor Durán Barreras yatmıştı. Esneyerek ropdöşambrla açtı kapıyı. Imbert neden çamur ve kan içinde olduklarını, ondan ne istediklerini anlatınca ağzı açık kaldı. Sakalları uzamış kemikli yüzünde şaşkın bir ifadeyle bakakaldı. Amadito doktorun âdemelmasının boynunda bir inip bir çıktığını görüyordu. Durup durup hayalet görmüş gibi gözlerini ovuşturuyordu. Sonunda tepki gösterdi.

"Önce pansumanınızı yapmak lazım. Muayenehaneye gidelim."

Amadito daha kötü durumdaydı. Bir kurşun topuğunu delip geçmişti, merminin açtığı, girip çıktığı delikler görünüyor, yaranın yanından kemik parçacıkları çıkıyordu. Ayağı ve topuğunun bir bölümü şişmişti.

"Bu paramparça ayakla nasıl ayakta duruyorsun, anlamıyorum," dedi doktor, yarayı temizlerken.

"Ancak şimdi fark ettim acıdığını," diye yanıtladı Teğmen.

Olanların coşkusu içinde ayağını unutmuştu. Ama şimdi sancı oradaydı, kaşıntıyla karışık bir yanma dizine doğru yükseliyordu. Doktor yarasını sardı, bir iğne yaptı ve dört saatte bir, bir tane yutmasını söyleyerek hap dolu bir şişe tutuşturdu eline.

"Gidebileceğin bir yer var mı?" diye sordu Imbert, pansumanı tamamlanırken.

Amadito'nun ilk aklına gelen Meca Teyzesi oldu. On bir büyük teyzeden biriydi Meca Teyze. Çocukluğundan beri onunla en çok ilgilenen bu teyzesi olmuştu. Yaşlı kadıncağız, San Martín Caddesi'nde, Independencia Parkı'nın pek uzağında olmayan, çiçeklerle çevrili, ahşap bir evde yalnız yaşıyordu.

"Bizi ilk arayacakları yerler akraba evleri olur," diye uyardı Tony. "Güvenilir bir arkadaş daha iyi."

"Benim bütün arkadaşlarım asker, kardeşim. Hepsi de iflah olmaz Trujillo yanlısı."

Imbert'i çok karamsar ve endişeli görüyordu. Nedenini bir türlü anlayamıyordu. Pupo Román ortaya çıkacak ve planı uygulayacaktı, buna inanıyordu. Ve, ne olursa olsun, Trujillo'nun ölümüyle rejim un ufak olurdu.

"Sanırım sana yardım edebilirim, delikanlı," diye araya girdi Doktor Durán Barreras. "Kamyonetimi tamir eden tamircinin bir çiftliği var ve kiraya vermek istiyor. Ozama tarafında bir yerde. Konuşayım mı?"

Konuştu ve her şey şaşırtıcı derecede kolay oldu. Tamircinin adı Antonio Sánchez'di ama arkadaşları ona Toño derlerdi. Saat geç olmasına rağmen, Doktor telefon eder etmez hemen geldi. Ona gerçeği anlattılar. "Vay canına, öyleyse bu gece kafayı bulacağım!" diye bir nara attı. Çiftliğini ödünç vermek bir şerefti. Teğmen güvenlikte olurdu. Yakında komşu filan da yoktu. Onu ciple

kendisi götürecekti, sonra da yemeksiz kalmamasına dikkat ederdi.

"Bu hakkını nasıl öderim, Cankurtaran?" diye sordu Amadito, Durán Barreras'a.

"Kendine iyi bakarak, delikanlı." Doktor, Amadito'ya merhametle bakarak elini uzattı. "Yakalanacak olursan senin yerinde olmayı hiç istemem."

"Yakalanmayacağım, Cankurtaran."

Mermisi kalmamıştı ama Imbert tedbirli davranmıştı, bir avuç dolusu mühimmat tutuşturdu eline. Teğmen 45'lik tabancasına mermileri sürdü ve vedalaşır gibi, "Kendimi böyle daha güvende hissediyorum," diye ekledi.

"Yakında görüşmek üzere Amadito." Tony arkadaşına sarıldı. "Senin dostluğunu kazanmak başıma gelen iyi şeylerden biri."

Toño Sánchez'in cipiyle Ozama'ya doğru giderlerken, kentin değişmiş olduğunu gördüler. Birkaç kez içi *calié*'lerle dolu Kaplumbağa'larla karşılaştılar, Radhamés Köprüsü'nü geçtikten hemen sonra, bir kamyondan inen muhafızların köprüye barikat kurduklarını gördüler.

"Teke'nin öldüğünü öğrenmişler artık," dedi Amadito. "Şimdi Şef'siz kalınca ne yapacaklar bakalım?"

"Kimse cesedi görüp koklayıncaya kadar inanmayacaktır," diye bir yorum yaptı tamirci. "Ne farklı bir ülke olacak Trujillo'suz bu topraklar!"

Çiftlik evi, ekilmemiş on dönümlük bir tarlanın ortasında, rustik bir yapıydı. Ev neredeyse boştu: Portatif bir karyola, bir döşek, birkaç kırık sandalye ve bir damacana arıtılmış su, hepsi o kadar. "Yarın sana yiyecek bir şeyler getiririm," diye söz verdi Toño Sánchez. "Merak etme, kimse gelmez buraya."

Evde elektrik yoktu. Amadito ayakkabılarını çıkarıp üstündekilerle kendini yatağın üstüne bıraktı. Toño Sánchez'in uzaklaşan cipinden gelen motor sesi yavaş

yavaş duyulmaz oldu. Yorulmuştu, topuğu ve ayak bileği sancıyordu ama kendini sonsuz huzurlu hissediyordu. Trujillo'nun ölümüyle üzerinden büyük bir yük kalkmıştı. Şimdi biliyordu ki, o zavallı adamı –Luisa Gil'in erkek kardeşi, Aman Tanrım!– öldürmek zorunda kaldığı günden beri yüreğini kemiren vicdan azabı yavaş yavaş dağılacaktı. Yine eskiden olduğu gibi, aynada yansıyan yüzünden tiksinti duymayan bir delikanlı olacaktı. Ah, keşke bir de Abbes García'yı ve Yarbay Roberto Figueroa Carrión'u öldürebilseydi, ondan sonra hiçbir şey umurunda olmazdı. Huzur içinde ölürdü. Dizlerini karnına çekti, uyumak için doğru pozisyonu arayarak dönüp durdu ama bir türlü uyuyamıyordu. Karanlığın derinliklerinden gürültüler, motor sesleri duyuyordu. Sabaha karşı heyecanı ve ağrısı biraz yatıştı, birkaç saat uyuyabildi. Sıçrayarak uyandı. Bir karabasan görmüştü ama ne olduğunu anımsamıyordu.

Bütün gününü pencerelerde cipin gelişini gözetleyerek geçirdi. Evde yiyecek hiçbir şey yoktu ama zaten açlık da hissetmiyordu. Arada bir içtiği birkaç yudum su midesini oyalıyordu. Asıl canını sıkan yalnızlıktı, haber alamamaktı. Hiç değilse bir radyo olsaydı! Çıkıp insanların olduğu bir yere gidip gazete alma isteğini bastırmayı zor başardı. Sabırsızlık etme, çocuk, Toño Sánchez yakında gelir.

Toño ancak üçüncü gün, 2 Haziran günü, öğleüzeri geldi. Tam Amadito açlıktan ölmek üzere, haber alamadığı için deliye dönmüş, otuz ikinci yaş gününü kutlarken yani. Toño artık onu buraya getiren keyifli, coşkulu, kendine güvenen adam değildi. Yüzü sararmış, tıraşsızdı; endişeliydi, kekeliyordu. Sıcak kahve dolu bir termosla sucuklu, peynirli birkaç sandviç getirmişti. Amadito yiyecekleri yutarken kötü haberleri dinledi. Fotoğrafı bütün gazetelerdeydi ve General Juan Tomás Díaz, Anto-

nio de la Maza, Estrellá Sadhalá, Fifí Pastoriza, Pedro Livio Cedeño, Antonio Imbert, Huáscar Tejeda ve Luis Amiama'nın fotoğraflarını beş dakikada bir televizyonda gösteriyorlardı. Tutuklanan Pedro Livio Cedeño adlarını vermişti. Onlar hakkında bilgi verenlere yüksek para ödülü vaat ediyorlardı. Trujillo karşıtı olduğundan şüphelendikleri herkese korkunç bir kovuşturma başlatmışlardı. Doktor Durán Barreras bir gün önce tutuklanmıştı; Toño işkencelere dayanamayıp sonunda arkadaşlarını ele vereceğini düşünüyordu. Amadito'nun orada kalması çok tehlikeliydi.

"Güvenli bir sığınak bile olsa burada kalmam zaten," dedi Teğmen. "Böyle yalnız bir üç gün daha geçirmektense öldürsünler beni."

"Peki ama nereye gideceksin?"

Kuzeni Máximo Mieses geldi aklına. Duarte yolu üzerinde bir arazisi vardı. Ama Toño caydırdı: Bütün yollar polis doluydu, bütün arabaları arıyorlardı. Kuzeninin çiftliğine kadar tanınmadan gitmesi imkânsızdı.

"Durumun ciddiyetini anlamıyor musun?" dedi Toño Sánchez, öfkeyle. "Yüzlerce kişiyi tutukladılar. Deliler gibi sizi arıyorlar."

"Canları cehenneme!" dedi Amadito. "Öldürürlerse öldürsünler beni de. Teke kaskatı, onu tekrar canlandıramazlar ya. Sen merak etme, kardeşim. Benim için çok şey yaptın. Beni yola kadar çıkarabilir misin? Başkente yaya dönerim."

"Korkuyorum ama seni yarı yolda bırakacak kadar değil. O kadar namussuz değilim," dedi Toño, daha sakinlemişti. "Yürü, götüreyim seni. Eğer yakalanırsak, beni sen zorladın, tabancayla. Okey mi?"

Amadito'yu cipin arka tarafına, bir çadır bezinin altına yatırdı, üstüne halat demetleri ve benzin tenekeleri koydu. Tenekeler kıvrılmış yatan Teğmen'in üzerinde

tangırdayıp duruyordu. Bu biçimsiz pozisyonda bacaklarına kramplar giriyor, ayağı daha fazla zonkluyordu. Yoldaki çukurların üstünden geçerlerken omuzlarını, sırtını, başını bir yerlere vuruyordu. Ama bir an olsun 45'lik tabancasını elinden bırakmadı. Sağ elinde, ateş etmeye hazır tutuyordu. Ne olursa olsun sağ yakalanmayacaktı. Korkmuyordu. Aslına bakılırsa bu arbededen kurtulabileceğini düşünmemişti, hiç umutlanmamıştı. Ama, ne gam! Johnny Abbes'le geçirdiği o korkunç geceden beri bu kadar huzurlu hissetmemişti kendisini.

"Radhamés Köprüsü'ne geliyoruz," dediğini duydu Toño Sánchez'in, korkudan tir tir titreyerek. "Hareket etme, ses çıkarma. Devriyeler var."

Cip durdu. Konuşmalar, ayak sesleri duydu. Bir anlık duraklamadan sonra: "Ha, sen miydin Toñito!", "Merhaba, ahbap." Aramadan geçmelerine izin verdiler. Köprünün yarısına gelmiş olmalıydılar. Yeniden Toño Sánchez'in sesini duydu: "Yüzbaşı arkadaşım, sıska Rasputín' di, ne şans, bu! Hâlâ yüreğim ağzımda. Amadito, seni nerede bırakayım?"

"San Martín Caddesi'nde."

Biraz sonra cip yeniden durdu.

"Etrafta *calié* görmüyorum, kaçırma bu fırsatı," dedi Toño. "Tanrı yardımcın olsun, delikanlı."

Teğmen çadır bezi ve tenekelerden kurtuldu. Bir sıçrayışta yere atladı. Birkaç otomobil geçiyordu ama ona arkası dönük, bastonuna dayanarak uzaklaşan bir adamdan başka yaya görünmüyordu ortalıklarda.

"Tanrı senden razı olsun, Toño."

"Sana da yardımcı olsun," diye yineledi Toño Sánchez, gaza basarken.

Meca Teyze'nin evi (tek katlı, tamamen ahşap, parmaklıklı, bahçesiz ama sardunya saksılarıyla çevrili bir ev) yirmi metre ötedeydi. Amadito topallayarak, taban-

casını saklamaya gerek görmeden uzun adımlarla yürüdü. Kapı çalar çalmaz açıldı. Meca Teyze şaşıracak zaman bulamadı, çünkü Teğmen onu bir kenara iterek içeri daldı ve hemen arkasından kapıyı kapattı.

"Ne yapacağımı, nerede saklanacağımı bilemiyorum Meca Teyze. Birkaç gün için, güvenli bir yer buluncaya kadar..."

Teyzesi her zamanki sevecenliğiyle sarılmış öpüyordu yeğenini. Amadito'nun beklediği kadar korkmuş görünmüyordu.

"Seni görmüş olmalılar, oğlum. Gün ortasında gelmek nereden geldi aklına. Komşuların hepsi ateşli Trujillo yanlısı. Her yanın kan içinde. Bu sargılar da ne? Yaraladılar mı seni?"

Amadito tüllerin arasından sokağı gözetliyordu. Kaldırımlarda kimsecikler yoktu. Sokağın öteki yanındaki evlerin kapıları ve pencereleri kapalıydı.

"Haberi verdikleri andan beri Aziz Pedro Claver'e senin için dua ediyorum, Amadito. O mucizeler yaratan bir aziz." Teyzesi yüzünü iki elinin içine almış sıkıyordu. "Televizyonda, *El Caribe*'de resmin çıkınca komşular gelip sordular, soruşturdular. Umarım seni görmemişlerdir. Ne haldesin baksana, oğlum. Bir şey ister misin?"

"Evet, teyzeciğim," diyerek güldü, bir yandan da yaşlı kadının bembeyaz saçlarını okşuyordu. "Bir duş alıp bir şeyler yiyeyim. Açlıktan ölüyorum."

"Tabii, hem bugün senin doğum günün!" diye hatırladı yaşlı kadın ve yeğenini bir kez daha öptü.

Ufak tefek, enerji dolu bir ihtiyarcıktı, yüzünde kararlı bir ifade vardı. Bakışları keskin ve iyilikseverdi. Temizlemek için pantolonunu ve gömleğini çıkarttırdı; Amadito duşunu alırken –ne büyük keyif, tanrıların bir armağanı– kalan bütün yemekleri ısıttı. Teğmen fanila ve donuyla masaya oturunca karşısında bir ziyafet sofrası

buldu: ham muz kızartması, kızarmış sosis, pirinç pilavı ve tavuk kavurması. Meca Teyze'nin anlattıklarını dinleyerek iştahla yedi yemekleri. Trujillo'yu öldürenlerden biri olduğu öğrenilince ailede kızılca kıyamet kopmuştu. *Calié*'ler sabahın erken saatlerinde Amadito'yu aramak için üç kız kardeşinin evini basmışlardı. Buraya henüz gelmemişlerdi.

"İzin verirsen biraz uyumak istiyorum, teyze. Kaç gündür pek gözümü kırpmadım. Can sıkıntısından. Burada senin yanında çok mutluyum."

Yaşlı kadın onu odasına götürdü, yatağına yatırdı. Yatağın başucunda, en sevdiği azizin, Aziz Pedro Claver' in sureti asılıydı. Odayı karartmak için panjurları örttü. O uyurken üniformasını yıkayıp ütüleyeceğini söyledi. "Elbet saklanabileceğin bir yer buluruz, Amadito." Alnından ve saçlarından çok çok öptü. "Ben de seni Trujillo yanlısı sanıyordum. İlahi oğlum!" Hemen uyuyakaldı. Rüyasında El Turco Sadhalá ile Imbert'in onu ısrarla çağırdıklarını gördü: "Amadito! Amadito!" Ona önemli bir şey söylemek istiyorlardı ama o işaretleri ve söylediklerini anlayamıyordu. Dürtüklendiğini hissettiğinde gözlerini yeni yummuşmuş gibi geldi Amadito'ya.

"Geldiler, geldiler," diyordu teyzesi boğulur gibi, bir yandan da istavroz çıkararak. "On-on iki Kaplumbağa, bir sürü de *calié*, oğlum."

Şimdi zihni iyice açılmıştı, ne yapacağını çok iyi biliyordu. Yaşlı kadını yatağın öteki yanında, duvar tarafında Aziz Pedro Claver'in suretinin altında yere uzanmaya zorladı.

"Kıpırdama, ne olursa olsun ayağa kalkma," diye emir verdi. "Seni çok seviyorum, Meca Teyze."

45'lik tabancası elindeydi. Yalınayak, üniforması gibi haki renkli fanila ve donu üzerinde, duvara dayanarak giriş kapısına kadar kayar gibi ilerledi. Görünmeden, tül-

lerin arkasından gözetledi. Bulutlu bir öğle sonrasıydı, uzakta bir yerlerde bir bolero çalınıyordu. SIM'in siyah Volkswagenleri yolu kaplamıştı. Yirmiden fazla *calié* ellerinde makineli tüfekler, tabancalar evin etrafını sarmışlardı. Kapının önünde üç kişi vardı. Aralarından biri kapıya öyle bir vurdu ki kapının bütün tahtaları zangır zangır sarsıldı. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Orada olduğunu biliyoruz García Guerrero! Köpek gibi ölmek istemiyorsan, ellerini kaldır ve dışarı çık!"

"Köpek gibi değil," diye homurdandı. Kapıyı sol eliyle açarken sağ eliyle ateş etmeye başladı. Tabancasındaki mermileri boşalttı, bir *calié*'nin, teslim olması için bağıran *calié*, göğsünün tam orta yerinden vurulup yere yıkıldığını görebildi. Ama sayısız makineli tüfek ve tabanca mermileriyle delik deşik edilmeden önce, öldürdüğü bir *calié*'den başka ikisini de yaraladığını görecek kadar zamanı olmadı. Bedeninin Volkswagen'in üstüne nasıl bağlandığını –avcıların dağlarda avladıkları ölü geyikleri bağladıkları gibi– Kaplumbağa'nın içinde giden Johnny Abbes'in adamlarının pencerelerden kollarını çıkararak kol ve ayak bileklerinden tutarak onu nasıl götürdüklerini de görmedi. Katilleri, Independencia Parkı'nda bir tur atarak cesedini halka teşhir ettiler. Onlar bu işi yaparken öteki *calié*'ler de eve girip Meca Teyze'yi Amadito'nun bıraktığı yerde bulup ite kaka, yüzüne tükürerek SIM binasına götürdüler. Bu arada açgözlü bir güruh, polislerin ilgisiz ve alaycı bakışları arasında Meca Teyze'nin evine girip *calié*'lerin onlardan önce çalmadıkları ne varsa yağma ettiler, yıktılar, tahtaları ve çatıyı söktüler ve evi ateşe verdiler. Geriye küller ve kömürleşmiş molozlardan başka bir şey kalmadı.

18

Yardımcılarından biri Manuel Alfonso'nun şoförü Luis Rodríguez'i odasına getirince Generalísimo en önemli şahsiyetleri kabul ettiğinde bile yapmadığı bir şey yaptı; şoförü ayağa kalkarak karşıladı.

"Büyükelçi nasıllar?" diye sordu merakla.

"Şöyle böyle, Şef," dedi şoför, boynunu işaret ederek durumun pek iyi olmadığını gösteren bir ifade takındı. "Gene çok sancısı var. Bu sabah beni doktoru almaya gönderdi. Bir iğne yaptırmak için."

Zavallı Manuel. Ömrünü bedenini korumaya, yakışıklı ve zarif olmaya adamış bu adamın doğanın bu körolası her şeyi çirkinleştirme yasasına direndiği için en hassas yerinden vurulması, böyle aşağılayıcı bir cezayla cezalandırılması haksızlık. O yüz ki yaşam, güzellik, sağlık yayıyordu... Haksızlık bu! Ameliyat masasında kalsa daha iyiydi. Mayo Kliniği'ndeki ameliyattan sonra Ciudad Trujillo'ya döndüğünde onu ilk gördüğü gün Velinimet'in gözleri dolmuştu. Nasıl da harabeye dönmüştü. Dilinin yarısını kestikleri için söyledikleri de anlaşılmıyordu.

"Selamlarımı söyle kendisine." Generalísimo Luis Rodríguez'i süzdü: koyu renk elbise, beyaz gömlek, lacivert kravat, boyalı ayakkabılar; Dominik Cumhuriyeti'nin en süslü zencisi. "Haberler nasıl?"

"Çok iyi Şef," dedi Luis Rodríguez, gözleri parlıyordu. "Kızı buldum, hiç sorun olmadı. Siz ne zaman derseniz."

"Aynı kız olduğundan emin misin?"

Koyu renk, yara izleri olan bıyıklı yüz birkaç kez doğrular gibi bir hareket yaptı.

"Tamamen eminim. San Cristóbal Gençleri adına pazartesi günü size çiçek veren kız. Yolanda Esterel. On yedi yaşında. İşte fotoğrafı burada."

Okul kimliğindeki bir fotoğraftı ama Trujillo baygın bakan gözleri, dolgun dudakları, omuzları süpüren uzun saçları hemen tanıdı. Kız geçit törenine katılan okulların en ön sırasında, San Cristóbal merkezindeki parkta kurulan tribünün önünden geçerken Generalísimo'nun büyük bir fotoğrafını taşıyordu, sonra da şeref tribününe çıkıp Şef'e selofan kâğıdına sarılı, güller ve ortancalarla hazırlanmış bir buket vermişti. Küçük dolgun ve şekillenmiş beden, bluzun altından sutyensiz oldukları seçilen küçük göğüsler, çıkık kalçalar gözünün önüne geldi.

"Saat ona doğru Casa de Caoba'ya götür onu," diye kestirip attı, zaman kaybettiren hayalleri bastırmaya çalışarak. "Manuel'e de sevgilerimi söyle. Kendine iyi baksın."

"Söylerim, Şef. Kızı da saat ondan biraz önce götürürüm."

Reveranslar yaparak uzaklaştı. Generalísimo lake masasının üzerindeki altı telefondan biriyle Casa de Caoba'nın bekçi kulübesine telefon etti. Benita Sepúlveda'ya odaları hazırlaması, anason esansları dökmesi ve çiçekler koyması için haber vermelerini söyledi. (Böyle bir önlem almak gereksizdi, her an gelebileceğini iyi bilen kâhya kadın her zaman Casa de Caoba'ya tertemiz, pırıl pırıl bakıyordu ama o hiçbir zaman haber vermeden gitmezdi.) Emir erlerine Chevrolet'yi hazır bulundurmalarını, ona aynı anda hem şoförlük, hem yaverlik, hem de korumalık yapan Zacarías de la Cruz'a da haber

vermelerini tembih etti. Çünkü bu gece yürüyüşten sonra San Cristóbal'e gidecekti.

Akşam olacakları düşünmek bile heyecanlandırıyordu. Sakın San Cristóbal'deki o okul müdiresinin kızı olmasın? Hani on yıl önce, doğduğu kente bir siyasi gezi için gittiğinde Salomé Ureña'nın şiirlerini okurken tıraş edilmiş koltuk altlarını bol bol sergileyerek onu heyecanlandıran o kadının? Onuruna verilen resepsiyon henüz başlamıştı ki, San Cristóbal'li o güzeli Casa de Caoba'ya götürmek için salonu terk edivermişti. Terencia Esterel miydi adı? Evet öyleydi. Yolanda'nın o öğretmenin kızı ya da kardeşi olabileceği düşüncesiyle bir kez daha tahrik oldu. Palacio National'la Radhamés Malikânesi arasındaki bahçeyi geçerken hızlı hızlı yürüyor, eşlik eden yardımcısının anlattıklarını yarım yamalak dinliyordu: Millî Savunma Bakanı General Román Fernández birçok kez telefon etmiş, Ekselansları'nın akşam gezisinden önce onunla görüşüp görüşmeyeceğini sormuştu. Hah, gördün mü, bak, bu sabahki telefonumdan korktu! O pis sularla dolu çukurları gösterip ağzını bokla doldurunca daha da beter korkacak.

Radhamés Malikânesi'ndeki odasına fırtına gibi girdi. Günlük zeytin yeşili üniforması yatağının üzerinde hazır bekliyordu. Sinforoso'da kâhinlik vardı. San Cristóbal'e gideceğini ona söylememişti ama emektar uşak, Fundación Çiftliği'ndeki Casa de Caoba'ya giderken her zaman giydiği kıyafeti hazırlamıştı. Oraya giderken neden bu gündelik üniformasını giyiyordu sanki? Bilmiyordu. Nedense ritüellere aşırı bir düşkünlüğü vardı, gençliğinden beri böyleydi... Belirtiler iyiydi, ne pantolonunda, ne donunda idrar lekesi vardı. Balaguer'in Teğmen Víctor Alicinio Peña Rivera'nın terfi ettirilmesine karşı çıkarak neden olduğu rahatsızlık da kaybolmuştu. Hayalarında duyumsadığı o tatlı iğnelenme ve çok hoş

anıları geri getiren Terencia'nın kızı ya da kardeşini kollarına alma beklentisi onu gençleştirmiş, iyimserliğe boğmuştu. Bakire miydi acaba? Bu kez o iskelet kızla yaşadığı tatsız olaylar gelmeyecekti başına.

Bundan sonraki bir saati denizin tuzlu havasını koklayarak, esintisini hissederek, dalgaların Avenida'ya çarpışını seyrederek geçirecek olması sevinç vericiydi. Yürüyüş, bugün öğle sonrasının onda bıraktığı kötü tadı yok etmeye yardımcı olurdu. Hiçbir zaman depresyon ya da benzer saçmalıklara pabuç bırakmazdı. Bugünkü hali istisnai bir durumdu.

Çıkarken bir hizmetçi kız yanına gelerek Doña María'nın ona genç Ramfis'in bir mesajını iletmek istediğini söyledi. Ramfis, Paris'ten telefonla aramıştı. "Daha sonra, daha sonra, şimdi zamanım yok." Şimdi o can sıkıcı kocakarıyla konuşmak keyfini bozardı.

Yeniden hızlı adımlarla Radhamés Malikânesi'nin bahçesini geçti. Bir an önce kıyıya varmak için sabırsızlanıyordu. Ama önce, her gün olduğu gibi, annesinin Máximo Gómez Bulvarı'ndaki evine uğradı. Doña Julia'nın büyük, pembe evinin kapısında gezide ona eşlik edecek, bu onura erişemeyenlerce imrenilen ve kıskanılan, yirmi kişi kadar ayrıcalıklı kalabalık onu bekliyordu. Yüce Hanım'ın bahçesinde toplanan subaylar ve siviller Trujillo görününce iki yana sıra olarak yol verdiler: "İyi günler Şef," "İyi akşamlar, Ekselans." Kalabalığın arasında Navajita Espaillat, General José René Román –nasıl da endişeliydi bakışları, zavallı salak– Albay Johnny Abbes García, Senatör Henry Chirinos, damadı León Estévez, mahalle arkadaşı Modesto Díaz, Agustín Cabral'in yerine Senato Başkanlığı'na atanan Senatör Jeremías Quintanilla, *El Caribe*'nin yayın müdürü Don Pachito'yu seçebildi. Minnacık Başkan Balaguer'se aralarında kaybolmuştu. Kimsenin elini sıkmadı. Günbatımını seyretmek

için her akşamüstü sallanan koltuğuna oturan Doña Julia'nın yanına, birinci kata çıktı. Neredeyse cüce denecek kadar ufak tefek kalmış ihtiyarcık koltuğuna gömülmüş, gözlerini ayırmadan bir havai fişek gösterisi seyreder gibi ufukta yavaş yavaş kaybolan kızıl bulutlarla çevrilmiş güneşe bakıyordu. Annesinin etrafında dolanan kadınlar ve hizmetçiler geri çekildiler. Eğildi, annesini buruş buruş bir parşömene dönmüş yanaklarından öptü, şefkatle saçlarını okşadı.

"Günbatımını çok seviyorsun, değil mi anacığım?"

Kadın başıyla doğruladı, içine çökmüş ama fıldır fıldır gözlerinin içi gülümsüyordu. Bir pençeyi andıran sısıka eli oğlunun yanağına dokundu. Tanıyor muydu onu? Doña Altagracia Julia Molina doksan altı yaşındaydı, belleği anıların eridiği sabunlu bir su gibi olmalıydı. Ama içgüdüyle, her gün gelip onu ziyaret eden bu adamın sevilen bir yakını olduğunu seziyordu sanki. Kendisi ve kardeşleri yüz hatlarını San Cristóbal'e göç eden Haitililerin bu gayri meşru kızından almışlardı, Trujillo çok iyi bir insan olan annesini çok sevmesine karşın bu yüzden utanç duymaktan da hiçbir zaman kurtulamamıştı. Gerçi, bazen Hipodrom'da, Country Club'da ya da Güzel Sanatlar Okulu'nda, Dominikli aristokrat ailelerden gelenlerin kendisini saygıyla selamladıklarını gördüğünde alaylı bir tavırla "Bir köle torununun ayak bastığı yeri yalayın bakalım!" diye düşündüğü olmuyor değildi. Damarlarında zenci kanı akıyorsa bunda Yüce Hanım'ın ne günahı vardı? Doña Julia kendini ihmal etmiş, yalnız kocası, o kadın düşkünü sarhoş babacan Don José Trujillo Valdez ve çocukları için yaşamıştı. Kendisi her zaman en sonra gelmişti. Trujillo ondan hiçbir zaman para, üst baş, gezmek, mal mülk istemeyen bu kadına hep hayranlık duymuştu. Hayır, hiçbir şey istememişti annesi erk sahibi oğlundan. Asla. Neyi varsa hep Trujillo zorla vermişti.

Doğuştan gelen sadeliğiyle, Doña Julia'ya kalsa hâlâ San Cristóbal'de, Generalísimo'nun doğup çocukluğunu geçirdiği o mütevazı evde ya da açlıktan nefesleri kokan Haitili ataları gibi o berbat barakalardan birinde yaşıyor olurdu. Doña Julia'nın ondan tek istediği Petán, Negro, Pipí, Aníbal'e, her türlü ahlaksızlığa karışan, tembel ve hilekâr kardeşlerine karşı merhametli olmasıydı. Bir de çocukluklarından beri babalarının öfkesinden kaçmak için babaannelerine sığınan Angelica, Ramfis ve Radhamés'e şefkatli davranmasını isterdi. Doña Julia'nın hatırı için Trujillo çocuklarını bağışlıyordu. Dominik Cumhuriyeti'nin yüzlerce sokak, park ve okulunun adının Dul Julia Molina de Trujillo olduğundan haberi var mıydı acaba? Bu kadar pohpohlanması ve eller üstünde tutulmasına karşın o hâlâ Trujillo'nun çocukluğunda tanıdığı öne çıkmayan, mütevazı kadındı.

Bazen uzun süre annesinin yanında kalır, her ne kadar anlamasa da ona günün olaylarını anlatırdı. Bugün sadece birkaç gönül alıcı sözle yetindi ve hemen Máximo Gómez'e döndü. Bir an önce deniz kokusu almak için sabırsızlanıyordu.

Geniş bulvara çıkar çıkmaz –siviller ve subaylardan oluşan sıra bir kez daha ona yol vermek için açıldı– yürümeye başladı. Yedi-sekiz yüz metre ileride, yüzünde günbatımının oluşturduğu yalımlar ve yaldızlarla parıldayan deniz görünüyordu. Yeni bir mutluluk dalgası duydu. Yolun sağından yürüyordu. Arkasından gelen saray erkânı ve davetliler yelpaze gibi açılarak asfalta ve kaldırımlara yayılıyordu. Bu saatte Máximo Gómez ve Avenida trafiğe kapanıyordu. Şef'in emirlerine uyarak Johnny Abbes García yan sokaklardaki muhafızları bayağı gizlemişti, ortalıkta görünmez olmuşlardı, çünkü Generalísimo, köşeleri tutan *calié*'ler ve muhafızların kapattıkları yolları görünce kendini kapana kıstırılmış his-

sediyordu. Kimse muhafızların oluşturdukları barikatları geçip Şef'e bir metreden çok yaklaşamıyordu. Herkes yanına gelmek için Şef'ten işaret bekliyordu. Bahçelerin kokusunu içine çekerek elli metre kadar ilerledikten sonra döndü, Modesto Díaz'ın kel kafasını aradı ve yanına gelmesi için işaret etti. Bir anlık bir karışıklık oldu, çünkü Modesto Díaz'ın hemen yanında yürüyen şişko Senatör Chirinos kendisinin seçildiğini sanarak Generalísimo'ya doğru atıldı. Kiloları iyice artmış olan Modesto Díaz'sa bu gezilerde Trujillo'ya ayak uydurmakta çok zorlanıyordu. Ter içinde kalmıştı. Elinde tuttuğu mendiliyle sık sık alnını ensesini, tombul yanaklarını siliyordu.

"İyi akşamlar, Şef."

"Rejim yapman gerek," diye akıl verdi Trujillo. "Henüz elli yaşında öfleyip püflüyorsun. Beni örnek al. Yetmiş bahar gördüm ve hâlâ formumdayım."

"Karım her gün söylüyor, Şef. Ama bu iş için irademi kullanamıyorum. Her şeyden vazgeçebilirim ama iyi bir sofradan asla."

Tostoparlak adam yanında yürümeyi zar zor becerebiliyordu. Modesto da kardeşi general Juan Tomás Díaz gibi ablak suratlı, basık burunlu, kalın dudaklıydı, teni ırkının kuşku götürmez izlerini taşıyordu ama kardeşinden ve Trujillo'nun tanıdığı birçok Dominikliden daha zekiydi. Dominik Partisi Başkanlığı, Kongre üyeliği, bakanlık yapmıştı; ama Generalísimo tam da bu yüzden, yani çok akıllı olduğu için uzun süre hükümette kalmasına izin vermemişti. Sorunları yorumlama, inceleme ve çözmede gösterdiği zihinsel yetenek Şef'e tehlikeli görünüyordu. Onu gölgede bırakabilirdi ya da ihanet edebilirdi.

"Juan Tomás, ne komplolar çevirmekle meşgul?" dedi pat diye, Modesto'ya dönerek. "Kardeşinin ve damadının marifetlerinden haberdarsındır herhalde."

Modesto bir şaka duymuş gibi gülümsedi.

"Juan Tomás mı? Çiftlikleri ve ticaret işleri, viskisi ve evinin bahçesinde verdiği film gösterilerinden burnunu çıkarıp komplolarla uğraşacak zaman bulacağını hiç sanmıyorum."

"Şu Amerikalı diplomat Henry Dearborn'la entrikalar çevirip duruyor," diye yineledi Trujillo, Modesto Díaz'ın sözlerini duymamış gibi. "Saçmalamayı bıraksın, bir kez başı belaya girdi, bir dahaki sefer daha beter olur."

"Kardeşim size karşı komplolara karışacak kadar budala değil, Şef. Ama tamam, söylerim."

Ne hoştu: Denizden gelen esintiyi ciğerlerine doldurmak, dalgaların kayalıklara ve Avenida'nın çimento duvarına vurarak kırıldığını duymak... Modesto Díaz eliyle veda işareti yaparken Velinimet durdurdu:

"Bekle, daha bitirmedim. Yoksa daha fazla dayanamıyor musun?"

"Sizin için enfarktüs tehlikesini bile göze alırım."

Trujillo bir gülümsemeyle ödüllendirdi adamı. Modesto'ya her zaman sempati duymuştu, zeki olmanın yanı sıra ölçülü, dürüst, terbiyeliydi; ayrıca ikiyüzlülüğü yoktu. Ancak zekâsının kontrol edilemez olduğunu düşündüğü için Cerebrito'nun, Anayasacı Ayyaş'ın ya da Balaguer'in zekâsından yararlandığı kadar yararlanamıyordu ondan. Modesto'nun kafasında evcilleştirilemeyen bir damar, bir bağımsızlık tohumu vardı ki fazla erke sahip olacak olursa onu asileştirebilirdi. O ve kardeşi Juan Tomás da San Cristóbal'liydiler, ikisini de gençliğinden beri tanıyordu. Onları birçok yüksek mevkilere getirmişti, ayrıca da birçok kez Modesto Díaz'a danışman olarak başvurmuştu. Her keresinde zorlu denemelerden yüzünün akıyla çıkmıştı adam. İlk kez kırklı yılların sonunda denemişti onu. Modesto Díaz'ın Villa Mella'da örgütlediği Hayvancılık Fuarı'nı gezerek cins boğa ve ineklere bakmıştı. Orada büyük bir sürpriz bekliyor-

du Trujillo'yu: Pek büyük değildi ama Fundación Çiftliği gibi çok temiz, modern ve zengin bir çiftlikti. Trujillo'nun kıskançlığını depreştiren, tertemiz ahırlar, besili ve gösterişli ineklerden çok Modesto'nun ona ve öteki konuklara çiftliği gezdirirken takındığı kibirli, kendinden emin tavır olmuştu. Ertesi gün Ayaklı Çirkef'in eline on bin pesoluk bir çek tutuşturmuş, satın alma işlemlerini tamamlaması için Modesto'ya göndermişti. Hiç çekinmeden, gözü gibi baktığı eserini böyle komik fiyata (tek bir inek bile bu miktardan çok fazla ederdi) satmayı kabul etmiş ve kontratı imzalamıştı. Ayrıca Trujillo'ya gönderdiği kısa bir notla "Ekselansları, benim küçük çiftliğimi deneyimli eliyle yönetilmeye layık bulduğu" için teşekkür ediyordu. Velinimet iyice inceledikten sonra bu satırlarda ironi olmadığına karar verdi. Beş yıl sonra, Modesto Díaz, La Estrellá'da, bu kez çok daha büyük ve güzel bir sığır çiftliğinin sahibi olmuştu. Çiftlik uzak bir bölgede olduğu için göze batmayacağını düşünmüştü belki de. Trujillo pür keyif, yine on bin pesoluk bir çekle bu kez Cerebrito Cabral'i gönderdi. Mesajında Modesto'nun çiftlik yönetimindeki yeteneğine çok güvendiğini ve çiftliğini gözleri kapalı, ziyaret etmeden satın aldığını söylüyordu. Modesto çiftliğin el değiştirmesi için gerekli belgeleri imzaladı, sembolik meblağı cebe indirdi ve yine sevecen bir notla *Generalísimo*'ya teşekkür etti. Bu uysal tutumunu ödüllendirmek için Trujillo bir süre sonra, çamaşır makinesi ve mikser ithal etme imtiyazını Modesto'ya verecek, böylece kardeşi General Juan Tomás Díaz'la ticaret işlerinde uğradığı kayıpları telafi ettirecekti.

"Bu bokyedibaşı rahiplerle olan sorunun," diye homurdandı Trujillo, "çözümü var mı, yok mu?"

"Tabii ki var, Şef." Modesto dili bir karış dışarıda yürüyordu, alnı ve ensesi gibi keli de ter içindeydi. "Ama,

müsaadenizle söyleyeyim, Kilise'yle olan sorunlar önemli değil. Asıl sorun halledilirse yani gringolarla olan sorun demek istiyorum, öteki de kendiliğinden çözüme bağlanır. Her şey gringolarla ilişkilere bağlı."

"Öyleyse çözüm yok demek. Kennedy benim başımı istiyor. Benim de hiç öyle bir niyetim olmadığına göre kavga bir süre daha devam edecek demektir."

"Gringolar sizden değil, Castro'dan korkuyorlar, Şef. Hele hele Domuzlar Körfezi yenilgisinden sonra. Şimdi, hiçbir zaman ürkütmediği kadar ürkütüyor onları, komünizmin Latin Amerika'ya yayılma olasılığı. Bölgede kızıllara karşı en iyi savunma stratejisinin Betancourt ya da Figueres'i desteklemek olmadığını, bunu ancak sizin başarabileceğinizi göstermenin tam zamanı."

"Böyle olduğunu anlayacak kadar zamanları oldu, Modesto."

"Gözlerini açmak lazım, Şef. Gringolar bazı şeyleri geç anlarlar. Betancourt'a, Figueres'e, Muñoz Marín'e saldırmak yeterli değil. Tedbiri elden bırakmadan Venezuelalı ve Kosta Rikalı komünistlere yardım etmek daha etkili olur. Kennedy gerillanın bu ülkeleri karıştırmaya başladığını görünce ve bu ülkeleri Dominik Cumhuriyeti'yle karşılaştırınca anlayacaktır."

"Sonra devam ederiz," diye kestirip attı, Generalísimo.

Eskilerde kalmış bu sorunları yeniden duymak üzerinde kötü etki yapmıştı. İç karartan şeyler düşünmek istemiyordu. Gezisine başlarkenki iyimserliğini korumak istiyordu. Pankart taşıyan, çiçek veren kızı düşünmeye zorladı kendini. "N'olur, benden yardımını esirgeme! Bu gece, Yolanda Esterel'i bir iyi düzmem lazım. Öteki boklukları kendi başıma temizleyebilirim. Ama bu kızı düzmek için yardımına ihtiyacım var. Kötü olma, cimrilik etme. Yap bu iyiliği bana!" İçini çekti, o yalvar-

dığı, gerçekten varsa ilk yıldızların parıldamaya başladığı lacivert derinliklerden alay ederek seyrediyordu belki de Trujillo'yu.

Máximo Gómez Bulvarı'nda anılar kaynıyordu. Önünden geçerek geride bıraktığı evlerden her biri otuz bir yıllık iktidarının önde gelen şahsiyetlerine ait birer simgeydi. Artık Ramfis'in olan arsada, 1955'e kadar on yıl süresince sağ kolu olan Anselmo Paulino'nun evi vardı. Anselmo Paulino'yu bir süre hapse atıp bütün mallarına el koymuş, sonra da eline, hizmetlerine karşılık olarak, yedi milyon dolarlık bir çek tutuşturarak İsviçre'ye postalamıştı. Angelita ve *Pechito* León Estévez'in evlerinin karşısında daha önce rejim için onca kan akıtan hayvansı hizmetkârı General Ludovino Fernández'in evi vardı. Siyasal beklentileri başına vurmaya başlayınca onu da öldürmek zorunda kalmıştı. Radhamés Malikânesi'nin yanında Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği'nin bahçesi başlıyordu. Yirmi sekiz yıl boyunca bir dost evi olan bu yer, şimdi bir yılan yuvası olmuştu. İşte, Ramfis ve Radhamés beyzbol oynasınlar diye yaptırdığı *play* şuradaydı. Sonra da ikiz kardeşler gibi yan yana duran Balaguer'in evi ve Vatikan Elçisi'nin evi; işte kötülüğü, nankörlüğü seçen biri daha. Daha ötede, Gizli Servis'in eski müdürü General Espaillat'ın görkemli malikânesi. Karşısında, biraz aşağıya doğru, Ramfis'in eğlence arkadaşı General Rodríguez Méndez'inki. Daha sonra da şimdi boş olan büyükelçilikler, Arjantin ve Meksika büyükelçilikleri ve kardeşi Negro'nun evi geliyordu. Son olarak da, şimdilerde kenarda kalan, geniş çim alanları ve bakımlı çiçekleriyle şekerkamışı milyonerleri Vicini'lerin evi.

Geniş bulvardan karşıya geçip rıhtımda dikilitaşın olduğu yere doğru yürümeye başlar başlamaz köpüklerin yüzüne sıçradığını duyumsadı. Rıhtımın parmaklıklarına dayandı, gözlerini yumarak martı sürülerinin çır-

pınışları ve çığlıklarını dinledi. Esinti ciğerlerine doldu. Gücünü geri getiren, arıtıcı bir kür gibiydi. Ama dikkati dağılmamalıydı, henüz yapacakları bitmemişti.

"Johnny Abbes'i çağır."

SIM Müdürü'nün şekilsiz, gevşek bedeni, siviller ve askerlerin oluşturduğu kalabalıktan sıyrılarak yanına geldi. O sırada Generalísimo Washington'daki Obelisk'in taklidi beton dikilitaşa doğru hızlı adımlarla ilerliyordu. Johnny Abbes García şişmanlığına karşın rahatça yetişebiliyordu Trujillo'ya.

"Juan Tomás'a neler oluyor?" diye sordu yüzüne bakmadan.

"Hiçbir şey, Ekselansları," diye yanıtladı SIM Müdürü. "Bugün Antonio de la Maza'yla Moca'daki çiftliğindeydi. Bir dana getirttiler. General ve karısı Chana arasında hafif bir aile kavgası yaşandı. Chana dananın kesilmesi ve hazırlanmasının çok eziyetli bir iş olduğunu söylüyordu."

"Bugünlerde Balaguer ve Juan Tomás hiç görüştüler mi?" diye bir başka soruyla lafı Abbes García'nın ağzına tıkadı.

Yanıtlamakta gecikince dönüp baktı. Albay başıyla yadsıdı.

"Hayır Ekselansları. Bildiğim kadarıyla uzun zamandan beri görüşmediler. Neden soruyorsunuz?"

"Somut bir nedeni yok," diye omuz silkti Generalísimo. "Ama biraz önce, odamda Juan Tomás'ın komplo hazırladığını söyleyince Balaguer'in davranışlarında bir tuhaflık fark ettim. Daha doğrusu *hissettim*. Tam ne, bilmiyorum ama bir şey işte. Raporlarında hakkında şüphe uyandıracak hiçbir şey yok mu?"

"Hiçbir şey yok, Ekselansları. Biliyorsunuz yirmi dört saat izletiyorum. Haberimiz olmadan adım atmıyor, kimseyi kabul etmiyor, telefon konuşması yapmıyor."

Trujillo evet anlamında başını salladı. Ahmak Başkan'dan şüphelenmek için hiçbir neden yoktu; önsezisi yanıltıyor olabilirdi. Bu komplo işi pek ciddi görünmüyordu. Komploculardan biri Antonio de la Maza olabilir miydi? Yemek davetlerinde viskiyle teselli bulmaya çalışan bir başka küskün. Bu gece ikisi doğmamış bir buzağıyı indireceklerdi demek mideye? Juan Tomás'ın Gazcue'deki evine pat diye gidiverse? "İyi geceler beyler. Izgarayı sizinle paylaşmamın bir mahzuru var mı? Öyle güzel kokuyor ki! Saraya kadar geldi kokusu ve beni buraya getirtti." Dehşete mi kapılırlardı, yoksa sevinirler miydi? Beklenmedik ziyareti rehabilitasyon olarak mı yorumlarlardı? Hayır, bu gece olmaz. Bu gece, San Cristóbal'e gidecek, yarın kendini sağ salim ve genç hissetmek için Yolanda Esterel'i çığlıklara boğacaktı.

"Neden iki hafta önce Cabral'in kızının Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmesine izin verdin?"

Bu kez Albay Abbes García'yı gafil avlamıştı. Ne yanıt vereceğini bilemeden ellerini şişkin yanaklarında gezdirdiğini gördü.

"Senatör Agustín Cabral'in kızını mı?"

"Uranita Cabral, Cerebrito'nun kızı. Rahibeler ona Amerika'da burs bulmuşlar. Neden bana sormadan ülkeden çıkmasına izin verdin?"

Albay sararıyormuş gibi geldi Trujillo'ya. Ne söyleyeceğini düşünürken ağzını açıp kapıyordu.

"Üzgünüm Ekselans," dedi, başını öne eğerek. "Senatör'ü izlememi ve sığınmaya kalkışacak olursa tutuklamamı emretmiştiniz. Geçen gece Casa de Caoba'da ağırladığınız, çıkış izninde Başkan Balaguer'in imzası olan kızın... Düşünemedim... Doğrusunu isterseniz, size sormak aklıma gelmedi, önemli olduğunu düşünmedim."

Trujillo, "Böyle şeyleri düşünmelisin," diye azarladı SIM Başkanı'nı. "Sekreterliğimde çalışanları araştır. Bala-

guer'in yazdığı bu kızın yolculuğuyla ilgili raporu birisi saklamış. Kimin neden sakladığını bilmek istiyorum."

"Hemen Ekselans. Bu dikkatsizliğimi bağışlamanızı rica ederim. Bir daha tekerrür etmez."

"Umarım öyle olur," diyerek konuşmalarına noktayı koydu Trujillo.

Albay bir asker selamı vererek (Trujillo'nun içinden gülmek geldi) öteki erkânın yanına döndü. Birkaç yüz metre yanına kimseyi çağırmadan, düşünerek yürüdü. Abbes García, *calié*'leri ve muhafızları geri çekme konusunda verdiği emri sadece kısmen yerine getirmişti. Köşelerde dikenli tellerden bariyerler ve siperler görünmüyordu, küçük siyah Volkswagenlerle, ellerinde makineli tüfekler olan üniformalı polisler de yoktu görünürlerde. Ama zaman zaman Avenida'ya açılan sokakların öteki ucunda içlerindeki *calié*'lerin başları seçilen siyah Kaplumbağa'lar, elektrik direklerine dayanmış, koltuk altlarında tabancaların şişkinliği göze batan, külhanbeyi suratlı siviller görüyordu. George Washington Bulvarı'nda trafik durdurulmamıştı. Otobüslerden, otomobillerden insanlar dışarı sarkarak ona el sallıyor, "Yaşasın Şef," diye bağırıyordu. Dikkatini yürüyüşe vermişti, bedeninde nefis bir ılıklık, bacaklarında hafif bir yorgunluk hissediyor, bir yandan da elini sallayarak tezahüratlara karşılık veriyordu. Avenida'da büyükler yoktu, sadece çocuklar vardı: Sağa sola dağılmış ayakkabı boyacıları, çikolata ve sigara satan çocuklar ağızları açık ona bakıyorlardı. Yanlarından geçerken başlarını okşuyor ya da önlerine bozuk para – her zaman cebinde bol bol bozukluk bulundururdu– atıyordu. Bir süre sonra Ayaklı Çirkef'i yanına çağırdı.

Senatör Chirinos, bir av köpeği gibi, hevesle, koşa koşa yanına geldi. Modesto Díaz'dan bile daha çok terliyordu. Trujillo yeniden kendini iyi hissetti. Anayasacı Ayyaş ondan daha gençti ama biraz yürüyünce korkunç

yoruluyordu. Adama iyi akşamlar, dilemek yerine bir soruyla karşıladı:

"Ramfis'e telefon ettin mi? Lloyd's of London'da ne olmuş, açıkladı mı?"

"Onunla iki kere konuştum." Senatör Chirinos ayaklarını sürüklüyordu, deforme olmuş ayakkabılarının burunları ve tabanları palmiye ve badem ağaçlarının köklerinin kaldırdığı kaldırım taşlarına takılıyordu. "Kendisine sorunu anlattım, emirlerinizi ilettim. Nasıl karşıladığını, siz düşünün. Ama neyse sonunda, nedenlerimi kabul etti. Lloyd's'a, paranın Merkez Bankası'na transfer edileceğini doğrulayan bir mektup yazmaya söz verdi."

"Peki, yazdı mı?" diye sözünü kesti sert bir tavırla.

"İkinci kez bunun için telefon ettim, Şef. Telgrafını bir çevirmenin gözden geçirmesini istiyor, İngilizcesi çok iyi olmadığı için Lloyd's'a yanlışlarla dolu bir mektup gitsin istemiyor. Hemen gönderecek. Bana, yaptığından pişman olduğunu söyledi."

Ramfis, yaşlandığını, ona itaat etmeyebileceğini mi düşünüyordu? Eskiden, böyle eften püften bir bahaneyle emirlerine uymamazlık etmezdi.

"Yeniden ara," diye buyurdu, suratını asarak. "Eğer Lloyd's'la bu karışıklığı bir an önce halletmezse görür gününü."

Chirinos'u gönderdi ve gezisine yalnız olarak son vermeye karar verdi. Onunla bir-iki söz etmek isteyen ötekileri hayal kırıklığına uğratmak istemiyordu. Arkasından gelenleri bekledi, aralarına katılarak Virgilio Álvarez Pina ile İçişleri ve Kültür Bakanı Paíno Pichardo'nun yanında durdu. Polis Şefi Navajita Espaillat, *El Caribe*'nin müdürü ve Senato'nun gösterişli yeni başkanı Jeremías Quintanilla da aynı gruptaydı. Yeni Senato Başkanı'nı tebrik etti ve başarılar diledi. Terfi ettirilen Senatör mutluluktan uçuyordu. Ağzından türlü çeşitli teşekkür

sözleri dökülüyordu. Trujillo yolun deniz tarafında doğuya doğru hızlı adımlarla ilerleyerek yüksek sesle sordu:

"Haydi bakalım beyler, anlatın son Trujillo karşıtı fıkraları."

Esprisi bir kahkaha dalgasıyla kutlandı, hemen ardından da hepsi bir ağızdan konuşmaya başladılar. Dinliyormuş gibi yaparak başını sallıyor, gülümsüyordu. Arada bir José René Román'ın kederli yüzünü dikizliyordu. Savunma Bakanı endişesini gizleyemiyordu. Şef hangi kusurunu yüzüne vuracaktı? Birazdan öğrenirsin, ahmak. Kimse kendini ihmal edilmiş hissetmesin diye, bir şu grubun yanına gelerek, bir ötekinin yanına giderek Otel Jaragua'nın bahçesini geçti. Otelden kokteyl saatini neşelendiren nağmeler geliyordu. Yüz metre kadar ötede, Dominik Partisi'nin balkonlarının altından geçti. Parti çalışanları, sekreterler, yardım istemek için Parti'ye gelenler balkona çıkarak Şef'i alkışladılar. Dikilitaşın yanına gelince saate baktı: Gezisi tam bir saat üç dakika sürmüştü. Hava kararmaya başlıyordu. Artık martılar uçuşmuyordu, plajdaki kovuklarına gizlenmişlerdi. Birkaç yıldız parıldıyordu ama bulutlar ayı örtmüştü. Dikilitaşın hemen yanı başında bir hafta önce hizmete girmiş olan son model Cadillac onu bekliyordu. Herkese birden veda etti. ("İyi geceler, beyler, bana refakat ettiğiniz için teşekkür ederim.") Aynı anda buyurgan bir tavırla, ondan yana bakmadan, José René Román'a, üniformalı şoförün açık tuttuğu kapıyı işaret etti:

"Sen, benimle gel."

General Román –enerjik bir hareketle topuklarını vurdu, eli şapkasının siperliğine gitti– hızla buyruğa uydu. Otomobile bindi, şapkasını dizleri üzerine yerleştirerek dimdik koltuğun öteki ucuna ilişti.

"San Isidro'ya, üsse."

Resmî plakalı araba, Radhamés Köprüsü'nden Oza-

ma'nın karşı kıyısına geçmek için merkeze doğru ilerlerken sanki yanında kimse yokmuş gibi manzarayı seyretmeye koyuldu. General Román bir şey söylemeye cesaret edemiyor, sessizce fırtınanın kopmasını bekliyordu. Dikilitaşı Hava Üssü'nden ayıran beş kilometrelik yolun bir buçuk kilometresini kat ettikten sonra sağanak belirtileri baş gösterdi:

"Kaç yaşındasın?" diye sordu başını çevirmeden Trujillo.

Román –herkes ona Pupo derdi– uzun boylu, güçlü, atletik yapılıydı, saçları neredeyse dibinden tıraş edilmişti. Spor yaptığı için, mükemmel bir fiziğe sahipti, hiçbir yerinde en ufak bir yağlanma görünmüyordu. Şef'i yumuşatmak için alçak sesle ve alçakgönüllü bir tavırla yanıtladı.

"Kaç yılını orduda geçirdin?" diye sorularını sürdürdü Trujillo; camdan dışarı bakarak sanki orada olmayan birini sorguya çeker gibi.

"Otuz bir yıl, Şef. Mezun olduğum günden beri."

Bir şey söylemeden birkaç dakika bekledi. Sonunda, Savunma Bakanı'na dönerek her zaman onda uyandırdığı sonsuz horgörüyle baktı. Gölgeler hızla artmıştı, bu yüzden gözlerini seçemiyordu ama Pupo Román'ın gözlerini kırpıştırdığından emindi ya da kısmıştı, gece yarısı uyandıklarında karanlıktan korkan çocukların yaptığı gibi.

"Ve bunca yıl boyunca üstlerin astlarından sorumlu olduklarını öğrenemedin mi? Astlarının yanlışlarından üstlerin sorumlu olduğunu bilmiyor musun?"

"Çok iyi biliyorum, Şef. Eğer neden söz ettiğinizi söylerseniz, belki bir açıklama getirebilirim."

"Şimdi görürsün neden söz ettiğimi," dedi Trujillo, her zaman yanında çalışanlarda bağırmalarından daha çok korku uyandıran o sakin edayla. "Sen her gün yıkanıp sabunlanır mısın?"

"Tabii ki, Şef," diyerek gülümsemeye çalıştı General Román ama Generalísimo ciddiyetini bozmadığı için hemen sustu.

"Mireya'nın iyiliği için, umarım doğrudur. Her gün yıkanman, sabunlanman çok iyi, üniformanın ütülü olması, pabuçlarının boyalı olması da. Silahlı Kuvvetler'in başı olarak temizlik ve iyi giyiminle Dominikli subaylara ve askerlere örnek olmalısın. Öyle değil mi?"

"Elbette, Şef!" General kendini aşağılanmış hissetti. "Yalvarırım ne kusur ettim söyleyin. Yanlışımı düzelteyim. Sizi hayal kırıklığına uğratmak istemem!"

"İnsanın görünüşü ruhunun aynasıdır," diye felsefe yaptı Trujillo. "Kirli, sümükleri akarak dolaşan birine kamu sağlığı emanet edilemez. Öyle değil mi?"

"Tabii ki hayır, Şef."

"Kurumlar için de aynı şey geçerli. Görünüşlerini bile koruyamazlarsa kim saygı duyar onlara?" General Román bu kez sessiz kalmayı yeğledi. Generalísimo giderek daha da öfkeleniyordu. Onları San Isidro Hava Üssü'nden ayıran çeyrek saatlik yolculuk süresince paylamayı sürdürdü. Kız kardeşi Marina'nın kızının bu kadar kötü bir subayla evlenecek kadar eksik akıllı olması onu çok üzüyordu. Her şeye rağmen, hısım oldukları için bu adamı hiyerarşinin doruğuna getirmişti. Bu ayrıcalıklar onu heveslendireceğine, uzatılan defne dalları üzerine yatıp uyumuştu. Trujillo'yu, ona gösterdiği güvenden dolayı bin pişman etmişti. Askerlikte bir hiç olduğunu kabul edip yerinde durmamış, sanki tarımla uğraşmak, sığır yetiştirmek için beyin gerekmezmiş gibi bir de hayvancılık işine bulaşmıştı. Sonuç ne olmuştu? Boğazına kadar borca girmiş, bütün aileyi rezil etmişti. Daha on sekiz gün önce Román'ın Tarım Bankası'ndan aldığı ve batırdığı dört yüz bin pesoluk borcu bizzat Trujillo ödemişti. Neden, sırf Duarte yolu üzerinde, on dör-

düncü kilometredeki çiftlik açık artırmayla satılmasın diye. Ve bütün bunlara karşın hâlâ aptallığı elden bırakmak için en ufak bir çaba göstermiyordu? Falan filan...

Üstüne hakaretler ve eleştiriler yağarken General José René Román Fernández sessiz kalıyordu. Trujillo hızını alamıyor, öfkesi arttıkça hecelerin üstüne basarak, her söylediğini daha dikkatle telaffuz ediyordu. Sanki böylece her hece, her harf daha sivrileşiyordu. Şoför boş yolun tam ortasında, bir milimetre şaşmadan hızla sürüyordu otomobili.

"Dur," diye emir verdi Trujillo, etrafı tellerle çevrilmiş geniş hava üssünün ilk kontrol kapısına gelmeden hemen önce.

Bir sıçrayışta arabadan indi. Hava kararmıştı ama pis su birikintisini hemen buldu. Kötü kokan sıvı hâlâ borunun çatlağından sızıyordu. Çamur ve pis kokudan başka, bir de sivrisinekler üşüşmüştü su birikintisinin çevresine.

"Ülkenin en önde gelen kışlası," dedi Trujillo, ağır ağır, yeniden yükselen öfke dalgasını zorla bastırarak. "Karayipler'in en büyük Hava Üssü'nün girişinde, misafirleri boklar, çamur, kötü kokular ve bu münasebetsiz böceklerle karşılamak sence hoş mu?"

Román çömeldi. İncelemeye başlamıştı. Bakıyor, doğruluyor, yeniden çömeliyordu. Borudaki çatlağı bulmak için ellerini pisletmekten çekinmedi. Şef'in kızgınlığının nedenini öğrenmek onu rahatlatmıştı sanki. Bu salağın korktuğu daha ciddi bir şey mi vardı?

"Tabii ki utanç verici." Olduğundan daha utanmış görünmeye çalışıyordu. "Çatlağın hemen tamir edilmesi için hiç gecikmeden önlem alacağım, Ekselans. Bütün sorumluları da cezalandıracağım."

"Üs sorumlusu Virgilio García Trujillo'dan başlayarak," diye kükredi Velinimet. "Sen baş sorumlusun, o da ikinci. Umarım, suçlu benim yeğenim ve senin karının,

kız kardeşinin kocası da olsa ona en yüksek cezayı vermekten çekinmezsin. Eğer sen yapmazsan ben veririm ikinize de hak ettiğiniz cezayı. Ne sen, ne Virgilio ne de hazıra konan generallerden herhangi biri berbat edebilir benim eserimi. Silahlı Kuvvetler her zaman yarattığım örnek kurum olacaktır. Gerekirse seni, Virgilio'yu ve bütün işe yaramaz üniformalıları ömrünüzün sonuna dek kodeste çürütürüm."

General Román topuklarını vurarak hazır ol vaziyetine geçti.

"Evet Ekselans. Söz veriyorum bir daha olmayacak."

Ama Trujillo çoktan dönmüş, otomobile biniyordu.

"Buraya bir dahaki gelişimde şu gördüğüm ve koklad ığımdan en ufak bir iz bulursam yazıklar olsun!"

Şoförüne dönerek emir verdi: "Haydi gidelim." Savunma Bakanı'nı çamur içinde bırakarak gittiler.

Román'ın çamurlar içinde bocalayan acıklı siluetini arkasında bırakır bırakmaz can sıkıntısı geçiverdi. İçin için kıkırdadı. Emin olduğu bir şey vardı, Pupo yeri göğü birbirine katacak, hasarın onarılması için gerekli bütün küfürleri savuracaktı. O hayattayken bunlar olursa beceriksizlikleri, uyuşuklukları ve aptallıkları bizzat kontrol edemediğinde neler olmazdı? Bunca emek vererek yücelttiği ülke yerle bir olmaz mıydı? 1930'ların anarşi ve sefaleti, geri kalmışlığı ve yalnızlığı geri gelmez miydi? Ah, ah! Keşke şu Ramfis, o kadar hevesle beklediği erkek evlat, eserini sürdürebilecek yetenekte olsaydı... Ama siyasetle uzaktan yakından ilgisi yoktu; aklı fikri içki, polo, kadınlardaydı. Ah pezevenk! General Ramfis Trujillo, Dominik Cumhuriyeti, Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanı, polo oynuyor ve Paris'te, Lido'da dans eden kızları düzüyor... Babası da burada tek başına Kilise'yle, Amerika Birleşik Devletleri'yle, komplocularla, Pupo Román gibi geri zekâlılarla uğraşsın dursun... Bu acı dü-

şünceleri kafasından atmak için başını salladı. Bir buçuk saat sonra San Cristóbal'de; çayırlar, pırıl pırıl ahırlar, güzel mi güzel ağaçlarla çevrili sakin Fundación Çiftliği'nde olacaktı. Cihannümadan maun ağaçlarının, palmiyelerin, kocaman *ancahuita* ağacının yanından tembel tembel akan Nigua Deresi'ni seyredebilirdi. Yarın sabah orada, bu pırıl pırıl, dingin manzarayı seyrederken Yolanda Esterel'in bedenini okşamak iyi gelecekti ona. Petronius ve Kral Süleyman'ın reçetesi: Taze bir bakire, yetmişinci baharını yaşayan bir emektarın gençliğini geri getirir.

Radhamés Malikânesi'nde, Zacarías de la Cruz, her zaman San Cristóbal'e giderken kullandığı 1957 model açık mavi, dört kapılı Chevrolet Bel Air'i garajdan çıkarmıştı bile. Yardımcılarından biri ertesi gün Casa de Caoba'da gözden geçireceği belgeler, çiftlikte çalışanların maaşları ve başka masraflar için gereken yüz on bin pesonun olduğu çantayı hazır etmiş, bekliyordu. Yirmi yıldır yanına, adının baş harfleri yazılı bu kahverengi çantayı ve beklenmedik masraflar, armağanlar için birkaç bin dolar ya da bir o kadar nakit peso almadan hiçbir yere gitmiyordu. Yardımcısına eliyle çantayı ön koltuğa koymasını işaret etti; Zacarías'a –uzun boylu güçlü zenci, ordudayken emir eriydi ve otuz yıldır yanındaydı– hemen ineceğini söyledi. Saat dokuz olmuştu bile. Geç kalmıştı.

Tuvaletini tazelemek için odasına çıktı ve banyoya girer girmez lekeyi gördü. Fermuardan bacak arasına iniyordu. Tepeden tırnağa titrediğini hissetti: Şimdi sırası mıydı. Sinforoso'dan bir başka zeytin yeşili üniforma ve iç çamaşırı istedi. Üstünü değişmeden önce on beş dakika kadar bidede, duşta hayalarını, kamışını, yüzünü koltuk altlarını sabunladı, kremler ve kolonyalar süründü. Son öfke krizi yüzünden olmuştu, bok yiyesice Pupo'nun yüzünden. Yine içi karardı. Bu San Cristóbal'de olacaklar

için kötü bir kehanet olabilir, diye geçirdi aklından. Giyinirken Sinforoso eline telgrafı tutuşturdu: "Lloyd's işi halloldu. Sorumlu kişiyle konuştum. Para doğrudan Merkez Bankası'na gönderilecek. Sevgiler. Ramfis." Oğlu utanmıştı, bu yüzden telefon edeceğine telgraf gönderiyordu.

"Biraz geç kaldık Zacarías," dedi. "Hadi çabuk ol."

"Emredersiniz, Şef."

Yastıkları arkasına yerleştirdi, gözlerini yumdu, San Cristóbal'e kadar bir saat on dakika süren yolculuk sırasında dinlenmeyi planlıyordu. Güneye, George Washington Bulvarı'ndan otoyola doğru ilerliyorlardı. Tam o sırada gözlerini araladı:

"Moni'nin evini hatırlıyor musun, Zacarías?"

"Wenceslao Álvarez'de, Marrero Aristy'nin oturduğu evin yakınındaki ev mi?"

"Evet, oraya gidelim."

Birden, şimşek çakar gibi gelmişti aklına. Birkaç dakika sonra da Moni'nin tarçın rengi dolgun yüzünü gördü. Saçlarını sarmıştı, başında bigudiler vardı. Bademgözleri çapkın çapkın parıldıyordu, gergin bedeni, kalkık göğüsleri, sıkı baldırları, görkemli kalçaları görünce hayalarında bir gıdıklanma duyumsadı. Kamışının başı uyanıyor, ucu pantolonuna değiyordu. Moni. Neden olmasın. Güzel, sevecen bir kızdı. Onu tanıdığı o ilk günden beri hiç hayal kırıklığına uğratmamıştı. Quinigua, La Yuquera'da Amerikalıların verdiği partiye bizzat babası getirmişti: "Bakın size bir sürpriz getirdim, Şef!" Mexico Bulvarı'nın sonundaki o yeni mahalledeki evi iyi bir ailenin oğluyla evlendiği gün, düğün hediyesi olarak kendisi armağan etmişti kıza. Arada bir ona ihtiyacı olduğunda, Manuel Alfonso'nun böyle durumlar için ayırttığı El Embajador ya da El Jaragua'daki *suite*'lerinden birine götürürdü. Moni'yi kendi evinde düzmek heyecan verici olabilirdi. Kocasını, Rincón Pony'ye bira iç-

meye gönderirdi ya da –kıkırdadı– Zacarías de la Cruz'la biraz çene çalardı.

Sokak boş ve karanlıktı ama evin birinci katında ışık vardı. "Çağır kızı." Şoförün bahçe duvarının üstünden atlayıp evin kapısını çaldığını gördü. Kapıyı açmakta geciktiler. Sonunda açıldı, kapıyı hizmetçi kız açmış olmalı, Zacarías fısır fısır bir şeyler söyledi. Sonra kapıda beklemeye başladı. Hey gidi güzel Moni! Babası Cibao, Dominik Partisi yöneticilerindendi, kızını o partiye kendi elleriyle getirmişti, sempatik bir jest. Bunlar olalı bayağı bir zaman olmuştu, doğrusunu söylemek gerekirse bu güzel kadına her bindiğinde kendini mutlu hissetmişti. Kapı yeniden açıldı, içeriden gelen ışığın aydınlığında Moni'nin silueti göründü. Bir heyecan dalgası daha yaşadı Trujillo. Moni, Zacarías'la konuştuktan sonra otomobile doğru yürüdü. Karanlıkta üstünde ne olduğunu göremiyordu. İçeri gelmesi için kapıyı açtı ve elini uzattı.

"Bu ziyareti beklemiyordun herhalde, güzelim."

"Aman ne şeref. Nasılsınız, Şef?"

Trujillo kadının elini bırakmıyordu. Onun bu kadar yakınında olmak, sürtünmek, kokusunu duymak... Kendini çok güçlü hissetti.

"San Cristóbal'e gidiyordum, birden aklıma sen geldin."

"Benim için ne şeref, Şef," diye yineledi kız, çok şaşırmış gibi bir hali vardı. "Bilseydim hazırlanırdım."

"Sen her zaman güzelsin, nasıl olursan ol," diyerek yanına çekti Trujillo, elleriyle göğüslerini ve bacaklarını okşayarak öptü. Bir dikilme hissetti, bu onu evrenle ve yaşamla barıştırdı. Moni biraz kasılmıştı ama okşamalarına, öpmesine engel olmuyordu. Zacarías dışarıda, Chevrolet'den birkaç metre ötede, her zaman olduğu gibi ihtiyatlı, elinde makineli tüfeği, bekliyordu.

"Kocan evde mi?"

"Evet," diye yanıtladı, alçak sesle. "Yemek yiyecektik."

"Gitsin bir bira içsin," dedi Trujillo. "Bir tur atıp beş dakika sonra dönerim."

"Şey," diye kekeledi Moni, Generalísimo kadının gerildiğini hissetti. Huzursuzlanmıştı kadın, sonunda fısıldar gibi, neredeyse duyulmayacak kadar alçak sesle: "Âdet görüyorum da, Şef."

"Regl mi?" dedi çığlık atar gibi. Hayal kırıklığına uğramıştı.

"Çok özür dilerim, Şef," diye kekeledi kızcağız. "Öbür gün iyi olurum."

Kızı bıraktı, derin bir nefes aldı. Rahatsız olmuştu.

"Tamam, görmeye gelirim. Hoşça kal." Moni'nin çıktığı kapıdan başını uzattı. "Zacarías, gidelim!"

Biraz sonra Zacarías de la Cruz'a aybaşılı bir kadınla hiç düzüşüp düzüşmediğini sordu.

"Asla, Şef," oldu şoförün yanıtı. Soru karşısında şaşırmış gibiydi. Yüzünde tiksinti ifadesi vardı. "Frengi kaparmış insan, öyle diyorlar."

"Daha beter, çok pis," dedi Trujillo, üzgün bir tavırla. Ya Yolanda Esterel de, olur ya, bugün âdetliyse?

San Cristóbal yoluna çıkmışlardı, sağ yanında Hayvancılık Fuarı'nın ve çiftlerin yiyip içmeye geldiği El Pony'nin ışıklarını gördü. Moni'nin böyle çekingen davranması tuhaf değil miydi? O her zaman tertemiz, her zaman hazır olurdu. Kocası olduğu için mi böyle davranmıştı? Aybaşı numarasını rahat bıraksın, diye uydurmuş olmasın sakın! Bir korna sesi duydu. Uzak farlarını yakmıştı.

"Bu sarhoşlar," dedi Zacarías de la Cruz.

O anda Trujillo'nun aklına bir sarhoş olmayabileceği geldi, dönüp koltuğun üstünde duran tabancasına davrandı ama yetişemedi. Aynı anda bir tüfeğin patladığını duydu, bir mermi arka pencereyi tuzla buz ederek omzunun ve sol kolunun bir parçasını kopardı.

19

Antonio de la Maza, General Juan Tomás Díaz'la kardeşi Modesto ve Luis Amiama döner dönmez, daha ağızlarını açmadan, yüzlerindeki ifadeden, General Román'ı bulamadıklarını anlamıştı. Boşuna aramışlardı.

"İnanmak gelmiyor içimden," diye mırıldandı Luis Amiama, ince dudaklarını ısırarak. "Ama Pupo tüydü galiba. Sırra kadem bastı."

Genelkurmay Başkanlığı binası, 18 Diciembre Kalesi de dahil, olabileceği her yerde aramışlardı. Muhafızlar, Luis Amiama ve Pupo'nun küçük kardeşi Bibín Román'ı ite kaka kovmuşlardı: Babalık onları ya kabul edemiyor ya da kabul etmek istemiyordu.

"Son umudum planı kendi başına uygulamaya koymuş olması," diye hayal kurdu, Modesto Díaz. Bu olasılığa pek inanmıyordu ya... "Belki birlikleri harekete geçirmeye, kumandanları ikna etmeye çalışıyordur. Ne olursa olsun, bu durumda biz de işin içinde ve tehlikedeyiz."

General Juan Tomás Díaz'ın salonunda ayakta konuşuyorlardı. Juan Tomás'ın genç karısı Chana konuklara buzlu limonata getirdi.

"Pupo'dan gelecek haberleri beklerken saklanmamız gerekecek," dedi General Juan Tomás Díaz.

O zamana dek hiç ses çıkarmayan Antonio de la

Maza, bütün bedeninden bir öfke dalgasının geçtiğini duyumsadı.

"Saklanmak mı?" diye öfkeyle bağırdı. "Korkaklar saklanır. İşi bitirelim, Juan Tomás. Üniformanı giy, bize de birer üniforma bul, saraya gidiyoruz. Oradan, halka ayaklanmaları için çağrı yaparız."

"Biz, dördümüz, sarayı teslim mi alacağız?" diye aklını başına toplamaya davet etti, Luis Amiama. "Aklını mı kaçırdın sen, Antonio?"

"Şimdi orada muhafızlardan başka kimse yoktur," diye ısrar etti Antonio de la Maza. "Trujillocular harekete geçmeden, bu eli biz kazanmalıyız. Ülkenin bütün radyo istasyonlarıyla bağlantıyı ele geçirir, halka çağrıda bulunuruz. Sokaklara dökülsünler. Ordunun da destek vermekten başka çaresi kalmaz."

Juan Tomás, Amiama ve Modesto Díaz'ın yüzlerindeki şüpheci ifade Antonio'yu daha beter çileden çıkardı. Birkaç dakika sonra, Antonio Imbert'i ve Amadito'yu Doktor'un evine bırakan Salvador Estrellá Sadhalá ile Pedro Livio Cedeño'yu Clínica Internacional'e bırakan Doktor Vélez Santana da onlara katıldılar. Pupo Román'ın ortadan kaybolması hepsini çok etkilemişti. Yeni gelenler de subay kılığına girerek Palacio National'a sızmanın gereksiz bir ataklık, bir intihar olduğunu düşünüyorlardı. Arkadaşlarının teklifini geri çevirmesi Antonio de la Maza'da son zamanlarda sık uğradığı aşırı öfke krizlerinden birine daha neden oldu. Korkaklar, hainler! Hiçbiri giriştikleri işin, vatanı Hayvan'dan kurtarmanın, üstesinden gelecek yeteneğe sahip değillerdi! Chana Díaz'ın bağrışmalardan ürkerek korku dolu gözlerle odaya girdiğini görünce fazla ileri gittiğini anladı. Ağzında bir şeyler geveleyerek arkadaşlarından özür diledi ve sustu. Ama için için hepsine diş biliyordu.

"Hepimizin morali bozuldu, Antonio," diyerek om-

zunu sıvazladı Luis Amiama. "Şimdi önemli olan saklanacak güvenli bir yer bulmak. Pupo ortaya çıkıncaya dek. Bakalım Trujillo'nun ölüm haberine halk nasıl tepki gösterecek, görmemiz lazım."

Antonio de la Maza'nın yüzü bembeyazdı. Başıyla onayladı. Evet, sonuçta askerlerin ve rejimin kodamanlarının komployа katılmaları için onca emek veren Amiama belki de haklıydı.

Luis Amiama ve Modesto Díaz ayrılıp kendi başlarının çaresine bakmaya karar verdiler. Dağılırlarsa daha az dikkat çekerlerdi. Antonio, Juan Tomás ve El Turco Sadhalá'yı birlikte kalmaya ikna etti. Saklanabilecekleri yerleri –akrabalar, arkadaşlar– gözden geçirerek bir bir elediler. Polis o evlerin hepsini arardı. Kabul edilebilir bir ad Vélez Santana'nın aklına geldi:

"Robert Reid Cabral. Benim arkadaşımdır. Politikayla hiç ilgisi yok, hayatını tıbba adamış biri. Hayır demez."

Otomobille oraya kadar götürdü ikisini. Ne General Díaz ne de El Turco doktoru şahsen tanıyorlardı; ama Antonio de la Maza, Roberto'nun Washington ve New York'ta komployа yardım eden ağabeyi Donald Reid Cabral'in arkadaşıydı. Gece yarısına yakın uyandırdıkları genç doktor çok şaşırdı. Komplodan haberi yoktu, ağabeyi Donald'ın Amerikalılarla işbirliği yaptığını da bilmiyordu. Yine de, yüzüne biraz renk gelir gelmez ve konuşabilecek kadar kendini toparlayınca onları hemen içeri aldı. Mağribi tarzda iki katlı küçücük bir evdi, bir masal evini anımsatıyordu. Doktor köseydi ama iyilikseverliği gözlerinden okunuyordu; can sıkıntısını saklamak için insanüstü bir çaba harcıyordu. Yeni gelenleri karısı Ligia'yla tanıştırdı. Birkaç aylık hamileydi. Ligia, gecenin bu saatinde evinin istilaya uğramasını kötü karşılamamış, fazla telaşlanmamıştı. Onları yemek odasının bir köşesinde yatırdıkları iki yaşındaki oğluyla da tanıştırdı.

Genç çift komploculari ikinci katta sandık odası olarak kullandıkları tavan arasına götürdü. Odanın neredeyse hiç havalandırması yoktu ve tavanı çok basık olduğu için dayanılmayacak derecede sıcaktı. Ancak ayaklarını altlarına alarak otururlarsa sığabiliyorlardı. Ayağa kalkacak olurlarsa başlarını kirişlere vurmamak için iki büklüm eğilmeleri gerekiyordu. İlk gece rahatsızlığı ve sıcağı pek hissetmediler. Bütün geceyi alçak sesle konuşarak geçirdiler. Pupo Román'ın ne yaptığını tahmin etmeye çalıştılar. Her şey ona bağlıyken neden toz olmuştu? General Díaz, 24 Mayıs'ta Pupo'nun doğum gününde, on dördüncü kilometredeki çiftliğinde konuştuklarını anımsadı. Pupo ona ve Luis Amiama'ya cesedi görür görmez bütün Silahlı Kuvvetler'i harekete geçirmek için her şeyin hazır olduğu güvencesini vermişti.

Marcelino Vélez Santana moral vermek için bütün gece onlarla kaldı. Yoksa onun saklanması için bir neden yoktu. Ertesi sabah haber almak için çıktı. Öğlenden biraz önce döndü. Dilini yutmuştu sanki. Askerî ayaklanma filan yoktu. Tam tersi, SIM'in Kaplumbağalar'ı, cipler ve askerî kamyonlar seferberlik halindeydi. Devriyeler bütün mahalleleri arıyorlardı. Söylentilere bakılırsa yüzlerce kadın, erkek, çocuk ite kaka evlerinden çıkarılmış, La Victoria, El Nueve ya da La Cuarenta'ya götürülmüşlerdi. Ülkenin iç bölgelerinde de Trujillo karşıtlarının evlerine baskınlar yapılıyordu. La Vega'dan bir meslektaşı Doktor Vélez Santana'ya, başta babası Don Vicente olmak üzere, Antonio de la Maza'nın Moca'da oturan bütün ailesi, erkek ve kız kardeşleri, kadın erkek bütün yeğenleri ve kuzenlerinin tutuklandığını anlatmıştı. Artık bütün kent muhafızların ve *calié*'lerin istilası altındaydı. Juan Tomás'ın, kardeşi Modesto'nun, Imbert ve Salvador'un evlerinin çevresi dikenli tellerle ve silahlı muhafızlarla sarılmıştı.

Antonio hiçbir yorum yapmadı. Şaşırması için bir neden yoktu. Bu işe giriştikleri ilk günden beri eğer komplo başarılı olmazsa rejimin eşi görülmemiş bir korkunçlukla tepki vereceğini biliyordu. Yaşlı babası Don Vicente ve kardeşlerinin, Abbes García'nın elinde çekecekleri eziyetleri düşününce yüreği daraldı. Öğleden sonra saat iki gibi, sokakta içi *calié*'lerle dolu iki siyah Volkswagen belirdi. Ligia, Reid Cabral'in karısı –Doktor Cabral, mahalledekilerin dikkatini çekmemek için muayenehanesine gitmişti– silahlı sivillerin komşu evlerden birini aradıklarını fısıldadı. Antonio küfretmeye başladı (ama tabii kısık bir sesle):

"Benim sözümü dinlemeliydiniz, sersemler. Sarayda çarpışarak ölmek bu sıçan deliğinde yakalanmaktan daha iyi olmaz mıydı?"

Akşama kadar tartıştılar, birbirlerini suçladılar. Bu tartışmaların bir yerinde Vélez Santana patladı. General Juan Tomás Díaz'ı gömleğinden çekerek, durup dururken onu bu saçma komplonun içine sürüklemekle suçladı. Saçma bir komploydu, baksana, komplocuların nasıl kaçacakları, nereye saklanacaklarını bile düşünmemişlerdi. Şimdi başlarına neler gelebileceğini tahayyül edebiliyor muydu? Estrellá Sadhalá aralarına girerek birbirlerini yumruklamalarına engel oldu. Antonio kusmamak için kendini zor tutuyordu.

İkinci gece tartışmaktan ve birbirlerini suçlamaktan öyle bitkin düşmüşlerdi ki birbirlerini yastık olarak kullanarak, ter içinde, sıcak havadan yarı baygın uyuyakaldılar.

Üçüncü gün, Doktor Vélez Santana sığınaklarına *El Caribe*'yi getirince koca bir başlık altında fotoğraflarını gördüler: "Trujillo'nun katilleri aranıyor." Hemen altında Generalísimo'nun cenaze töreninde, Ramfis'e sarılmış General Román Fernández'in fotoğrafını da görünce her şeyin bittiğini anladılar. Asker-sivil cunta filan olmaya-

caktı. Ramfis ve Radhamés dönmüşlerdi, bütün ülke diktatör için gözyaşı döküyordu.

"Pupo bize ihanet etti," dedi, General Juan Tomás Díaz, yıkılmıştı. Ayakkabılarını çıkarmıştı, ayakları şişmişti, dalgın bir hali vardı.

"Buradan çıkmamız lazım," dedi Antonio de la Maza. "Daha fazla bu ailenin başına bela olamayız. Eğer bizi burada bulurlarsa hepsini öldürürler."

"Haklısın," diye destekledi El Turco. "Onlara haksızlık etmiş oluruz. Çıkalım buradan."

Nereye gideceklerdi? 2 Haziran günü akşama kadar kaçış planları yaptılar. Öğlenden biraz önce, içi *calié*'lerle dolu iki Kaplumbağa karşı evin önüne geldi, altı-yedi silahlı adam kapıyı tekmeleyerek açıp içeri girdiler. Ligia haber verince tabancaları hazır beklediler. Ama *calié*'ler kelepçe taktıkları bir genci arkalarından sürükleyerek gittiler. Bütün öneriler arasında en akla yakın olan Antonio'nun önerisiydi: bir otomobil ya da bir kamyonet bulmak ve Restauración'a gitmek. Orada Antonio'nun çam ve kahve plantasyonları vardı, yine aynı bölgede Trujillo'nun bıçkı fabrikasının yöneticiliğini yapmıştı, çok tanıdığı vardı. Sınıra çok yakın olacakları için Haiti'ye geçmek zor olmazdı. Ama otomobili nereden bulacaklardı? Kimden isteyebilirlerdi? O gece de gözlerini kırpmadılar. Bütün geceyi sıkıntı, yorgunluk, umutsuzluk, kuşkuyla kıvranarak geçirdiler. Gece yarısı ev sahibi yaşlı gözlerle yanlarına geldi:

"Bu sokakta üç evi bastılar," diye yalvardı. "Her an benim evime de gelebilirler. Ben ölmekten korkmuyorum. Ama karım ve küçük oğlum ne olacak? Ya yakında doğacak bebek?"

Nasıl olursa olsun, ertesi gün gideceklerdi, söz verdiler. Ve 4 Haziran günü günbatımında vaatlerini yerine getirdiler. Salvador Estrellá Sadhalá arkadaşlarından ay-

rılıp yalnız başına başının çaresine bakmaya karar verdi. Nereye gideceğini bilmiyordu ama eğer yalnız giderse Juan Tomás ve Antonio de la Maza'yla beraber olacağından daha fazla kurtulma şansı olacağını düşünüyordu. Bu ikisinin resimleri televizyonlarda ve gazetelerde daha çok gösteriliyordu. İlk çıkan El Turco oldu. Ayrıldığında saat altıya on vardı, hava yeni kararmaya başlıyordu. Reid Cabral'lerin yatak odasının jaluzileri arasından köşeye doğru hızla uzaklaştığını, orada bir taksi durdurmak için elini kaldırdığını gördü Antonio de la Maza. İçi burkuldu. El Turco canciğer arkadaşıydı, o budalaca kavgadan sonra tam olarak barışamamışlardı. Artık yeni bir fırsat da geçmeyecekti ellerine.

Doktor Vélez Santana, arkadaşı ve meslektaşı Doktor Reid Cabral'in evinde bir süre daha kalmaya karar verdi, bitkin ve üzgün görüyordu onu. Antonio bıyığını kesti, divanın üzerinde bulduğu bir şapkayı kulaklarına kadar indirdi. Juan Tomás Díaz ise kılık değiştirmek için en ufak bir çaba göstermedi. İkisi de Doktor Vélez Santana'ya sarılarak veda ettiler.

"Hınç beslemeden, değil mi?"

"Hınç beslemeden. İyi şanslar."

Ligia Reid Cabral'e onlara gösterdiği konukseverlik için teşekkür ederlerken genç kadın ağlamaya başladı, haç çıkardı, "Tanrı sizi korusun!" diye hıçkıra hıçkıra, dua ederek yolcu etti onları.

Boş sokaklarda, Antonio de la Maza'nın bacanağı Toñito Mota'nın evine dek, elleri ceplerinde tabancalarını sıkarak, yedi-sekiz yüz metre kadar yürüdüler. Toñito'nun Ford marka bir kamyoneti vardı, belki ödünç verir ya da çalmalarına razı olurdu. Ama Toñito evde yoktu, kamyonet de orada değildi. Kapıyı açan kâhya Antonio de la Maza'yı anında tanıdı: "Don Antonio, siz burada ha!" Yüzünde dehşet okunuyordu, Antonio ve

General ayrılır ayrılmaz hiç kuşku yok hemen polise haber verecekti. Hızla oradan uzaklaştılar. Ne bok yiyeceklerini bilmiyorlardı.

"Sana bir şey söyleyeyim mi, Juan Tomás?"

"Ne diyeceksin, Antonio?"

"O sıçan deliğinden çıktığımıza sevindim. O cehennem sıcağından, insanın burnuna dolan, soluk aldırmayan o tozdan, o rahatsız yerden kurtulduk. Açık havada olmak çok güzel, insan ciğerlerinin temizlendiğini hissediyor."

"Bir tek, 'Hadi gidip hayatın güzelliklerini kutlamak için birer bira içelim,' demen eksik. Sende de amma taşak var ha, ahbap!"

İkisi de güldü; içten, kısa, anlık bir gülüş. Pasteur Bulvarı'nda uzun bir süre bir taksi durdurmaya çalıştılar. Bütün taksiler dolu geçiyordu.

"Sizinle yolda, orada olmadığıma, çok pişmanım," dedi General Díaz, birden önemli bir şey anımsamış gibi. "Teke'ye birkaç kurşun da ben sıkardım... Lanet olsun!"

"Üzülme, olmuş kadar oldun, Juan Tomás. İstersen Johnny Abbes'e, Negro'ya, Petán'a, Ramfis'e sor bak, onlar ne diyor!.. Onlara göre sen de yolda bizimle Şef'e kurşun yağdırıyordun. Merak etme. Mermilerin birini senin için sıktım."

Sonunda bir taksi durdu. Bindiler, nereye gideceklerine karar veremediklerini görünce esmer, şişman, kır saçlı şoför arkasına döndü ve baktı. Antonio de la Maza bakışından onları tanıdığını anladı.

"San Martín'e!" dedi.

Siyaha yakın melez adam, ağzını açmadan tamam anlamında başını salladı. Biraz sonra homurdanarak benzinin bitmek üzere olduğunu, benzin alması gerektiğini söyledi. Trafiğin daha yoğun olduğu 30 Mart Caddesi'ne

döndü, San Martín ve Tiradentes'in köşesinde Texaco benzin istasyonunda durdu. Deponun kapağını açmak için arabadan indi. Artık Antonio ve Juan Tomás'ın tabancaları ellerindeydi. Antonio de la Maza sağ ayağından ayakkabısını çıkardı. Topuğuna bir şeyler yaptı, selofan kâğıdına sarılı küçük bir paket çıkardı ve cebine koydu. Juan Tomás'ın merakla ona baktığını görünce de açıkladı:

"Striknin. Moca'da, kuduz bir köpeği bahane ederek aldım."

Şişman general küçümsercesine omuz silkti, tabancasını gösterdi:

"Bundan iyi striknin mi olurmuş! Zehir köpekler ve kadınlar içindir, S..tir et bu saçmalıkları. Ayrıca insan siyanürle intihar eder, strikninle değil, salak."

Yine o kaçamak, hüzünlü gülüşle güldüler.

"Kasadaki tipe dikkat ettin mi?" diye gişeyi gösterdi Antonio de la Maza. "Kime telefon ediyor dersin?"

"Belki de deliğinin ne âlemde olduğunu sormak için karısını arıyordur."

Antonio de la Maza gene güldü, bu kez içinden gelerek uzun bir kahkaha attı.

"Neye gülüyorsun, lanet salak!"

"Sana komik gelmiyor mu?" dedi Antonio, artık ciddileşmişti. "İkimiz, bu taksinin içinde. Ne halt ediyoruz burada? Nereye gideceğimizi bile bilmiyoruz."

Şoföre kolonyal kente dönmesini söylediler. Antonio'nun aklına bir şey gelmişti. Eski kent merkezine geldiklerinde Billini Sokağı'ndan Espaillat Sokağı'na sapmasını söylediler, emreder gibi. İkisinin de tanıdığı Avukat Generoso Fernández bu sokakta oturuyordu. Antonio onun Trujillo aleyhinde atıp tuttuğunu duymuştu, belki arabasını verirdi. Avukat kapıya geldi ama onları içeri almadı. İlk şaşkınlıktan sonra kendini topar-

layınca –dehşet içinde gözlerini kırpıştırıyordu– öfkeyle paylamaya başladı:

"Çıldırdınız mı? Beni nasıl bulaştırırsınız bu pis işe! İki dakika önce karşı eve kim girdi bilmiyor musunuz? Anayasacı Ayyaş! Bana bunu yapmadan önce biraz düşünemez miydiniz? Defolun gidin, benim bir ailem var. En sevdiğinizin hatırı için gidin! Ben zavallı biriyim, zavallı!"

Kapıyı suratlarına kapattı. Yeniden taksiye döndüler. Zenci melez sakin bir tavırla, onlara bakmadan, direksiyon başında oturuyordu. Biraz bekledikten sonra, dişlerini sıkarak sordu:

"Şimdi nereye?"

"Independencia Parkı'na," dedi Antonio de la Maza, bir şey söylemiş olmak için.

Hareket etmelerinden birkaç saniye sonra –sokak köşelerinde lambalar yanmış, insanlar biraz hava alıp gezinmek için sokağa çıkmaya başlamıştı– şoför uyardı:

"Kaplumbağalar arkamızda. Gerçekten üzgünüm, beyler."

Antonio rahatladığını hissetti. Bu sonu olmayan saçma koşu bitecekti neyse ki. Salakça yakalanmaktansa kurşun sıkarak ölmek daha iyiydi. Arkalarına döndüler. On metre kadar arkalarından iki yeşil Volkswagen geliyordu.

"Ölmek istemiyorum, beyler," diye yalvarmaya başladı şoför, bir yandan da istavroz çıkarıyordu. "Tanrı aşkına, beyler!"

"Tamam, gidebildiğin kadar parka doğru git, bizi nalburun önünde bırak," dedi Antonio.

Trafik çok yoğundu. Şoför bir sağa bir sola kırarak her yanından insan sarkan otobüslerin arasından ilerledi. Nalbur Reid'in mağazasının büyük vitrininin önünde aniden fren yaptı. Antonio elinde tabanca inerken par-

kın ışıklarının onlara hoş geldiniz der gibi yanmaya başladığını fark edecek kadar bir zaman buldu. Çevrede seyyar satıcılar, ayakkabı boyacıları, serseriler, cambazlar vardı, duvar diplerinde dilenciler oturuyordu. Bir yerlerden meyve ve yanık yağ kokusu geliyordu. Dönüp Juan Tomás'a acele etmesini söyledi. Şişmanlıktan hızlı koşamıyordu. Tam o anda arkalarından silah sesleri duyulmaya başladı. Çevreden kulakları sağır eden çığlıklar yükseldi. İnsanlar otomobillerin arasından koşuyor, kaldırımlara çıkıyordu. Antonio isterik çığlıkları ayrımsadı: "Teslim olun, Tanrı'nın belaları!" "Çevrildiniz, budalalar!" Yorgunluktan bitkin düşen Juan Tomás'ın durduğunu görünce o da yanına gelip durdu ve ateş etmeye başladı. Hiçbir şey göremeden ateş ediyordu, çünkü *calié*'ler ve muhafızlar yolu tıkayan Volkswagenlerin arkasına gizlenmişlerdi. Juan Tomás'ın dizleri üzerine yığıldığını ve tabancayı ağzına götürdüğünü gördü ama ateşlemesine kalmadan bir kurşun darbesiyle yıkıldı arkadaşı. Onun da üstüne kurşunlar yağmıştı ama ölmemişti. "Ölmedin, daha ölmedin!" Bütün kurşunlarını boşaltmıştı ve yerde sürünerek cebinden striknini çıkarmaya çalışıyordu. Lanet olsun! Eli beynine itaat etmiyordu. Gerekmez, Antonio. Taze gecede parlamaya başlayan yıldızları gördü, Tavito'nun güleç yüzü geldi gözlerinin önüne. Kendini yeniden genç hissetti.

20

Şef'in limuzini onu pis çamurların içinde bırakarak gittiğinde, General José René Román'ın Dajabón'da, askerlik hayatına yeni başladığında, Haiti-Dominik sınırındaki kışlada sıtmadan ölen askerler gibi, tir tir titriyordu bütün bedeni. Trujillo yıllardan beri ona kızar durur, her fırsatta aptallığını yüzüne vurarak ailesinin ve yabancıların yanında saygıya layık olmadığını hissettirirdi. Ama hiçbir zaman bu geceki kadar ileri götürmemişti aşağılamalarını ve saldırılarını.

San Isidro Hava Üssü'ne doğru yürümeye başlamadan önce bir süre titremesinin geçmesini bekledi. Kapıda nöbet tutan muhafız, karanlığın içinden birdenbire üstü başı çamur içinde çıkıveren Savunma Bakanı'nı görünce korktu. Román'ın karısı Mireya'nın ikiz kardeşiyle evli olan Virgilio García Trujillo üste değildi. Ama Savunma Bakanı bütün subayları topladı ve azarladı: Ekselanslarını çığrından çıkaran delik kanalizasyon borusu *ipso facto*[1] tamir edilmeliydi, yoksa çok şiddetli cezaya çarptırılacaklardı. Şef gelip kontrol edecekti, hepsi temizlik konusunda ne denli hoşgörüsüz olduğunu bili-

1. (Lat.) Sırf bunun için. (Y.N.)

yorlardı. Evine dönmek için bir cip ve şoför istetti; temizlenmeden, üstünü değişmeden ayrıldı.

Cipte, Ciudad Trujillo'ya giderken içindeki titremenin nedeninin Şef'in hakaretleri olmadığını düşündü. Asıl neden Velinimet'in sabah telefon ettiğinde, kızgın olduğunu anladığı andan beri yaşadığı gerginlikti. Bütün gün boyunca bin kez kendi kendine dostu Luis Amiama ve çok yakın arkadaşı Juan Tomás Díaz'ın hazırladıkları komplodan haberi olmasının imkânsız olduğunu, mümkün olmadığını yineleyip durmuştu. Öyle olsa telefon etmezdi, hemen tutuklattırırdı. Ve şimdi ya La Cuarenta'da ya da El Nueve'de olurdu. Gene de, içine düşen kurt iştahını kaçırmıştı. Neyse birkaç kötü dakika geçirmesine rağmen, hakaretlerin nedeninin komplo değil de patlak boru olması rahatlatmıştı onu. Trujillo'nun komploculardan biri olduğunu öğrenmiş olabileceğini düşünmek bile kanını donduruyordu.

Birçok şeyle suçlanabilirdi ama korkaklıkla, asla. Öğrencilik günlerinden beri her atandığı yerde ataklık göstermişti. Tehlike karşısında korkusuzca davranması arkadaşları ve emrindekiler arasında ona *maço* lakabını kazandırmıştı. Her zaman iyi dövüşürdü, eldivenli ya da eldivensiz. Hiç kimse ona saygısızlık edemezdi. Ama birçok subay, birçok Dominikli gibi Trujillo'nun karşısında cesareti ve onur duygusu gölgeleniyor, aklı ve adaleleri paralize oluyor, üstüne bir uysallık çöküyordu. Şef'in varlığının onu neden böyle ürküttüğünü pek çok kez sormuştu kendi kendine. Belki boğuk sesi, belki yılan bakışlarıydı nedeni.

Çünkü, Trujillo'nun insanların üzerindeki gücünü, onların karakterlerini nasıl etkilediğini biliyordu. Beş buçuk ay önce, Luis Amiama rejime son vermek için hazırladıkları komplodan ilk söz ettiği gün ona da söylemişti General Román:

"Kaçırmak mı? Saçmalama! O yaşadıkça hiçbir şey değişmez. Öldürmek lazım onu."

Luis Amiama'nın Montecristi bölgesinde, Guayubín'deki çiftliğinin güneşli terasından Yaque Irmağı'nın bulanık sularını seyrediyorlardı. Dostu Luis Amiama, Juan Tomás'la rejimin bütün ülkeyi büsbütün batırmaması ve Küba'da olduğu gibi yeni bir komünist ihtilaline neden olmaması için bir operasyon hazırladıklarını anlatmıştı. Planı Amerika Birleşik Devletleri de destekliyordu. Ciddi bir plandı. ABD Elçiliği'nden Henry Dearborn, John Banfield ve Bob Owen resmî destek veriyorlardı ve CIA'nın Ciudad Trujillo'daki sorumlusu Lorenzo D. Berry ("Wimpy's süpermarketlerinin sahibi mi?" "Evet, ta kendisi.") komploculara para, silah ve dinamit temin edecekti. Venezuela Başkanı Rómulo Betancourt'a yapılan suikast girişiminden sonra Trujillo'nun aşırılıkları ABD'yi endişelendirmeye başlamıştı, ondan kurtulmak istiyorlardı. Ama aynı zamanda yerine bir ikinci Fidel Castro gelmesini de önlemek istiyorlardı. Bu yüzden, ABD açıkça antikomünist bir asker-sivil cunta oluşturup en geç altı ay içinde seçim yapmayı düşünen ciddi bir grubu desteklemeye hazırdı. Amiama, Juan Tomás Díaz ve gringolar anlaşmışlardı: Pupo Román bu cuntanın başına geçmeliydi. Bütün birliklerin katılımını, düzenli olarak demokrasiye geçişi daha iyi kim sağlayabilirdi?

"Kaçırmak ve istifa etmesini istemek mi?" dedi Pupo. Hem sinirlenmiş hem de şaşırmıştı. "Ülke ve kişide yanılıyorsunuz, dostum. Onu tanımıyorsunuz galiba. Hiçbir zaman canlı yakalattırmaz kendini. Ve asla elinden bir istifa mektubu alamazsınız. Onu öldürmek lazım."

Cipin şoförü ve onlara eşlik eden çavuş suskundu. Román, Lucky Strike'ın –en sevdiği sigara– dumanını derin derin içine çekiyordu. Komploya katılmayı neden kabul etmişti? O Juan Tomás gibi gözden düşmemişti,

ordudan atılmamıştı. Çok şey kaybedebilirdi. Bir askerin gelebileceği en yüksek mevkiye gelmişti. Ticarette işleri pek iyi gitmiyordu ama çiftlikler hâlâ onundu. Tarım Bankası'na dört yüz bin peso ödendikten sonra ambargo tehlikesi de kalkmıştı. Şef bu borcu ona iyilik olsun diye kapatmamıştı; hep o kibri yüzünden, sırf aile kötü bir izlenim vermesin, imajına gölge düşmesin, diye yapmıştı bunu. Trujillo'lar ve hısım akrabaları her zaman tertemiz bir örnek olsunlar diye. Komploya katılmayı kabul etmesinin nedeni erk hevesi, Dominik Cumhuriyeti geçici başkanı olma –sonra seçilerek başkanlığa gelme olasılığı da yüksekti– isteği de değildi. Ona komploya katılma kararı verdiren, Trujillo'nun sayısız saldırı ve hakaretlerinin kurbanı olması yüzünden içinde biriktirdiği kindi. Mireya'yla evliliği onu klanın ayrıcalıklı ve dokunulmazlığı olan bir bireyi yapmıştı. Bu yüzden Şef onu başkalarından önce terfi ettirmiş, önemli mevkilere getirmiş ve zaman zaman ona para armağanları da vermişti. Ama bütün bu iyilikleri ve ayrıcalıkları Trujillo'nun hakaretlerini ve küstahlıklarını sineye çekerek ödemek zorunda kalmıştı.

Şu son beş ay süresince General Román, Şef'in onu her aşağılayışında –o anda, cip Radhamés Köprüsü'nü geçerken olduğu gibi– kendini tam bir erkek hissetmesine, kendine ait bir hayatı olmasına az kaldığını düşünmüştü. Trujillo onun kendini uyuşuk, işe yaramaz biri olarak hissetmesi için eline geçen her fırsatı değerlendiriyordu. Luis Amiama ve Juan Tomás'ın akıllarının ucundan bile geçmezdi ama onun bu komploda olmasının asıl nedeni Şef'e işe yaramazın biri olmadığını göstermekti.

Teklifi kabul etmek için ortaya çok somut birkaç şart atmıştı. Şef'in öldüğünü gözleriyle görmeden kılını kıpırdatmayacaktı. Ancak cesedi gördükten sonra birlikleri harekete geçirecek, Trujillo'nun kardeşlerini ve başta

Johnny Abbes García olmak üzere rejime en fazla bağlı olan subayları, sivilleri yakalatacaktı. Luis Amiama ve General Díaz, komplonun parçası olduğunu kimseye ama hiç kimseye –grubun başı olan Antonio de la Maza'ya bile– söylemeyeceklerdi. Yazılı mesaj göndermeyecekler, telefon konuşmaları yapmayacaklar, bu konuda sadece karşı karşıya konuşacaklardı. O, yavaş yavaş ve çok dikkatli davranarak, önemli noktalara güvendiği subayları yerleştirecekti, böylece günü geldiğinde, bütün birlikler bir tek ses dinleyecek, itaat edeceklerdi.

Ve böyle yapmıştı. Ülkenin ikinci büyük garnizonu Santiago de los Caballeros Kalesi'nin başına sınıf arkadaşı ve yakın dostu General César A. Oliva'yı getirmişti. Dajabón'daki Dördüncü Tugay'ın başına da yakın mesai arkadaşı General García Urbáez'i atamıştı. Öte yandan, La Vega'da konuşlanmış olan İkinci Tugay'ın başında General Guarionex Estrellá vardı. Koyu bir Trujillo yanlısı olan Guaro'yla pek arkadaşlığı yoktu ama kardeşi El Turco Estrellá Sadhalá hareketi hazırlayan grubun içinde olduğuna göre, onların yanında saf tutmasını beklemek doğaldı. Sırrını bu generallerin hiçbirine açıklamamıştı. Kimsenin onu ele vermesine olanak vermeyecek kadar kurnazdı. Ama olay gerçekleştiğinde hepsinin duraksamadan emirlerine uyacağını düşünüyordu.

Ne zaman olacaktı? Çok yakında kuşkusuz. Doğum gününde, 24 Mayıs'ta, yani sadece altı gün önce, Luis Amiama ve Juan Tomás Díaz'ı çiftlik evine davet etmişti. Her şeyin hazır olduğunu söylemişlerdi. Juan Tomás kesin konuşmuştu: "Her an olabilir, Pupo." Başkan Joaquin Balaguer de Pupo'nun başkanlığında bir askerî-sivil cuntada yer almayı kabul ediyordu. Ayrıntıları öğrenmek istemişti ama anlatmamışlardı. Balaguer'le Antonio de la Maza'nın kuzeni Indiana'nın kocası ve Balaguer'in özel doktoru Rafael Batlle Viñas konuşmuştu. Kukla

Başkan'ın nabzını yoklamış, Trujillo'nun aniden yok olması durumunda "vatanseverlerle işbirliği yapıp yapmayacağı"nı sormuştu. Üstü kapalı bir yanıt vermişti Balaguer: "Anayasaya göre, Trujillo yok olacak olursa benim fikrime başvurulmalı." İyiye alamet miydi? Bu yumuşak huylu, cin fikirli ufak tefek adamcağız Pupo Román'da güvensizlik duygusu uyandırmıştı öteden beri. Tıpkı bütün bürokratlara ve aydınlara güvenmediği gibi ona da hiç güvenmiyordu. Ne düşündüğünü anlamak imkânsızdı, nazik ve rahat davranışlarının ardında hep bir bilmece gizli gibiydi. Ama her neyse arkadaşlarının dedikleri doğruydu: Balaguer'in suça ortak olması Amerikalıları rahatlatırdı.

Gazcue'deki evine geldiğinde saat dokuz buçuk olmuştu. Cipi San Isidro'ya geri gönderdi. Mireya ve oğlu Álvaro –genç teğmen izin günü olduğu için onları ziyarete gelmişti– Pupo'yu o halde görünce telaşlandılar. Kirli giysileri çıkarırken olanları anlattı. Mireya'ya kardeşine telefon ettirdi, General Virgilio García Trujillo'yu Şef'in öfke krizinden haberdar etti.

"Üzgünüm Virgilio, ama sana ihtarda bulunmam gerekiyor. Yarın sabah ondan önce büroma gel."

"Delik bir boru için mi bu kadar şamata!" diye bağırdı Virgilio alaycı bir tavırla. "Herifin tafrasından geçilmiyor!"

Duşa girdi, her yanını iyice sabunladı. Küvetten çıkarken Mireya temiz bir pijama ve bir ipek ropdöşambr uzattı. Kurulanırken yanında kaldı, giyinmesine yardım etti, kolonya verdi. Başta Şef olmak üzere birçoklarının düşündüklerinin aksine, Mireya'yla çıkar için evlenmemişti. Bu çok esmer, utangaç kızcağıza âşık olmuş, Trujillo'nun onaylamamasına karşın hayatını tehlikeye atarak kur yapmıştı Mireya'ya. Yirmi yıldır kavgasız gürültüsüz yaşayan mutlu bir çifttiler. Masada Mireya ve

Álvaro'yla sohbet ederken –aç değildi, bir *on the rocks* rom içti– karısının nasıl tepki göstereceğini soruyordu kendi kendine. Kocasının tarafını mı tutardı, yoksa aşiretin tarafını mı? Kuşku içini kemiriyordu. Şef'in durmadan kocasını aşağılaması pek çok kez Mireya'yı da kızdırmıştı; belki bu ondan yana olmasını sağlardı. Ayrıca, kim istemezdi ki cumhurbaşkanı karısı olmayı?

Yemek bitince Álvaro arkadaşlarıyla bira içmeye gitti. Pupo ve Mireya ikinci kata, yatak odasına çıktılar, La Voz Dominicana'yı açtılar. Moda olan bir orkestranın çaldığı dans müziği programı vardı televizyonda. Yaptırımlardan önce, Latin Amerika'nın en iyi oyuncularıyla kontratlar imzalanıyordu ama son dönemde kriz nedeniyle, Pétan Trujillo'nun televizyonunda bütün programlar yerli sanatçılara kalmıştı artık. Şef, Luis Alberti'nin yönetimindeki Generalísimo Orkestrası'nın çaldığı *danson*'ları ve *merengue*'leri dinlerken Mireya, Kilise'yle yaşanan sorunlara çok üzüldüğünü söyledi. Bu meselenin yakında çözüleceğini umduğundan söz etti. Ortalık kötüydü, oyun arkadaşları devrim dedikodularından, Kennedy'nin *deniz piyadeleri* göndereceğinden söz ediyorlardı. Pupo karısını sakinleştirdi: Şef bir kez daha gerekeni yapar ve sözünü dinletir, ülke rahata ve bolluğa kavuşurdu. Sesi kendine bile öyle yapmacık geldi ki, öksürür gibi yaparak sustu.

Biraz sonra bir fren sesi duyuldu, ardından da çılgınca bir korna sesi geldi. General yataktan fırlayarak pencereye koştu. Yeni gelen otomobilden inen silueti tanır gibi oldu: General Arturo Espaillat, namı diğer Navajita. Sokak lambasının sarı ışığında generalin yüzünü görür görmez yüreği hop etti: Tamam.

"Ne var, Arturo?" diye sordu, pencereden başını uzatarak.

"Çok kötü bir şey," dedi General Espaillat, eve doğru

gelerek. "Karımla El Pony'deydik, Şef'in Chevrolet'si geçti. Biraz sonra silah sesleri duydum. Bakmaya gittim, kendimi yolun ortasında çapraz ateşin ortasında buldum."

"İniyorum, iniyorum," diye bağırdı Pupo, Mireya da bir yandan üstüne bir sabahlık geçirmeye çalışırken bir yandan da istavroz çıkarıyordu.: "Aman Tanrım, amcam," "Tanrı korusun, İsa Mesih!"

Kendi geleceği, ailesinin geleceği, komployu yapanların ve sonuçta bütün Dominik Cumhuriyeti'nin geleceklerinin belirlendiği o anda ve o anı izleyen dakika ve saatlerde General José René Román, tam bir zihin açıklığıyla ne yapması gerektiğini çok iyi kavradı. Peki neden tam tersini yaptı? O anı izleyen aylarda kendine bu soruyu birçok kez soracak ama yanıtını bulamayacaktı. Merdivenlerden inerken eğer hayatına değer veriyorsa ve komplonun başarısızlığa uğramasını istemiyorsa o anda yapabileceği en akıllıca işin, rejimin bütün kıyıcı operasyonlarına katılmış, Trujillo'nun emirlerine uyarak sayısız kaçırma, şantaj, işkence ve cinayeti gerçekleştirmiş olan bu eski SIM Müdürü'ne kapıyı açmak ve tabancasındaki bütün kurşunları üzerine boşaltmak olduğunu biliyordu. Navajita'nın, geçmişi göz önünde tutulursa eğer hapse atılmak ya da öldürülmek istemiyorsa sonuna dek köpek gibi Trujillo'ya ve rejime sadık kalmaktan başka bir şansı yoktu.

Pupo, kapıyı açıp General Espaillat'ı ve karısını içeri alırken bunu çok iyi biliyordu. Ligia Fernández de Espaillat kontrolünü kaybetmiş, saçma sapan bir şeyler geveliyordu. Kadını, elini öperek selamladı ve sakinleştirmeye çalıştı. Navajita daha ayrıntılı bilgiler vermeye başladı: Arabasıyla yaklaşınca silah –tabanca ve makineli tüfek– sesleri artmış, kulakları sağır edecek dereceye varmıştı. Karşılıklı ateşin orta yerindeki otomobil Şef'in Chevrolet'siydi. Sonra asfaltta ateş eden bir siluet gör-

müştü, belki de Trujillo'ydu. Yardım edememişti, sivil giyimliydi, yanında silahı da yoktu, Ligia'ya bir kurşun isabet etmesinden korktuğu için hemen buraya gelmişti. Bütün bunlar on beş, en çok yirmi dakika önce olmuştu.

"Bekle, giyinip geliyorum." Román merdivenleri ikişer ikişer çıktı. Mireya deli gibi kollarını, başını oynatarak arkasından gitti.

"Negro Amcama haber vermeliyiz," dedi Mireya bağıra bağıra, Pupo üniformasını giyerken. Cevap vermesine fırsat kalmadan telefona gidip numarayı çevirmeye başladığını gördü. Buna izin vermemesi gerektiğini bildiği halde karısına engel olmadı. Bir eliyle gömleğini düğmelerken öteki eliyle ahizeyi aldı. General Héctor Bienvenido Trujillo'yu olanlardan haberdar etti.

"Biraz önce San Cristóbal yolunda Ekselansları'na bir suikast yapılmış olabileceğini haber verdiler. Hemen oraya gidiyorum. Sizi bilgilendirmeyi sürdürürüm."

Giyinmeyi tamamladı, aşağı indi. M1 karabinasını hazır durumda elinde tutuyordu. Ateşleyip Navajita'nın işini bitireceği yerde bir kez daha canını bağışladı. Üstelik, fare gözünü andıran gözlerinde endişe okunan Espaillat, Genelkurmay'ı arayıp hazır ola geçme emri vermesini önerdiğinde başıyla onayladı. General Román, 18 Diciembre Kalesi'ne telefon etti ve bütün birliklere kışladan çıkmama, kentin bütün çıkış yollarını kapatma emri verdi. İç bölgelerdeki kumandanları uyardı ve en kısa sürede çok acil bir konuda onlarla yeniden telefon ya da radyo aracılığıyla iletişime geçeceğini bildirdi. Çok zaman kaybediyordu, bir daha bu şans eline geçmeyebilirdi ama başka türlü davranamıyordu. Ancak böyle yok edebilirdi Navajita'nın aklına gelebilecek bütün kuşkuları.

"Hadi, gidelim," dedi Espaillat'a.

"Ligia'yı eve götüreceğim," diye karşı koydu Navajita. "Sana yolda yetişirim. Yedinci kilometrede filan..."

Otomobilinin direksiyonuna geçince hemen Juan Tomás Díaz'ın, kendi evinden birkaç metre ötedeki evine gitmesi gerektiğini biliyordu. Planın gerçekleşip gerçekleşmediğini öğrenmeli –kesin gerçekleşmişti– ve planı uygulamaya geçirmeliydi. Artık kaçış yoktu, Trujillo yaralı da olsa, ölmüş de olsa, komplonun içindeydi. Ama Juan Tomás ya da Amiama'nın evine gitmek yerine, otomobilini George Washington Bulvarı'na doğru sürdü. Sığır Panayırı yakınlarında bir otomobilden birilerinin ona işaret ettiklerini gördü. Trujillo'nun özel korumalarının şefi Marcos Antonio Jorge Moreno'ydu, yanında da General Pou vardı.

"Merak ediyoruz," diye seslendi Moreno, başını pencereden çıkararak. "Ekselansları daha San Cristóbal'e varmamış."

"Bir suikast yapılmış," diye bilgi verdi Román. "Gelin benimle."

Sekizinci kilometrede, Moreno ve Pou'nun el fenerlerinin ışığında kurşunlarla delik deşik olmuş Chevrolet'yi gördü. Camları tuzla buz olmuştu. Asfalttaki kan lekeleri ve molozları görünce suikastın başarılı olduğunu anladı. Böyle bir kurşun yağmurundan sonra ancak ölmüş olabilirdi Trujillo. Dolayısıyla, Moreno'yu ve Pou'yu esir almalı, tutuklamalı ya da öldürmeli ve Espaillat ile öteki subaylar gelmeden uçar gibi, güvende olacağı 18 Diciembre Kalesi'ne gitmeliydi. Ama bunu da yapmadı. Dahası, Moreno ve Pou gibi üzüntüyle etrafı kontrol etti, albay çalıların arasında bir tabanca bulunca sevindi. Birkaç dakika sonra Navajita da yanlarındaydı, arkasından da polisler ve muhafızlar yetişti. Onlara araştırmayı sürdürme emri verdi.

Sonra, şoförü Başçavuş Morones'in kullandığı makam arabasına bindi. 18 Diciembre Kalesi'ne giderken birkaç Lucky Strike daha tüttürdü. Luis Amiama ve

Juan Tomás, Şef'in cesediyle, telaş içinde onu arıyor olmalıydılar. Onlara bir işaret göndermesi gerekti. Ama böyle yapacağına, Genelkurmay Başkanlığı'na gelir gelmez muhafızlara kim olursa olsun, hangi nedenle olursa olsun, hiçbir sivili içeri almama emri verdi.

Kale kaynıyordu, normal zamanlarda bu saatlerde görülmeyen bir hareketlilik vardı. Makam odasına gitmek için merdivenleri ikişer üçer çıkarken sorular yağdıran subayları selamlıyordu: "Hayvancılık ve Tarım Fuarı karşısında bir suikast girişimi mi olmuş, Generalim?" Durup yanıtlamadı.

Odasına girdi. Kalbi hızla çarpıyordu. Yirmi kadar yüksek rütbeli subay odasında toplanmışlardı. Onlara şöyle bir göz atınca hâlâ planı uygulamaya koymak için geç kalmadığını, hâlâ fırsatın kaçmamış olduğunu anladı. Onu görür görmez topuklarını vurarak asker selamı veren bu generallerin hepsi arkadaşıydı ve hâlâ birliklerinin başındaydılar, ondan emir bekliyorlardı. Biraz önce korkunç bir iktidar boşluğu doğduğunu ya biliyorlar ya da seziyorlardı. Disiplin ve Şef'e tam bağlılık prensipleriyle yetişen bu kişiler onun kararlılıkla kumandayı eline almasını bekliyorlardı. General Fernando A. Sánchez' in, General Radhamés Hungría'nın, General Fausto Caamaño ve General Félix Hermida'nın, Albay Rivera Cuesta ve Albay Cruzado Piña'nın, Yarbay Wessin y Wessin, Yarbay Pagán Montás, Yarbay Saldaña, Yarbay Sánchez Pérez, Yarbay Fernández Domínguez ve Yarbay Hernando Ramírez'in yüzlerinde korku ve umut okunuyordu. Kendilerini neden savunacaklarını, nasıl savunacaklarını bilemedikleri için korkuyorlardı. Onları bu ikircikli durumdan kurtarması için gözünün içine bakıyorlardı. Taşaklı, ne yaptığını bilen bir şefin iki dudağının arasından çıkacak bir emir onları rahatlatacaktı. Onlara, içinde bulundukları bu ciddi durumda, üzerinde iyi dü-

şünülmesi gereken nedenlerle Trujillo'nun kaçırılmış ya da ölmüş olmasının Cumhuriyet'in yenilenmesi için bulunmaz bir fırsat olduğunu söylemesi yeterliydi. Her şeyden önce kaosu, anarşiyi, komünizmin gelişini ya da onun karşıtı ama benzer sonuçlar doğuracak Amerikan istilasını önlemek gerekti. Eğilimleri ve meslekleri icabı birer vatansever olan onların harekete geçmeleri gerekti. Ülke dibe vurmuştu; ilk başta sayısız hizmetler vermiş olsa da sonraları yasaları dinlemeyen bir rejim ülkeyi karantinaya almıştı; dejenere olmuş, evrensel tiksinti yaratan bir despotluk rejimine dönüşmüştü. İleriyi görerek, olayları yönlendirmek gerekti. Onları ikaz ediyordu, onunla ilerlemeliler, derinleşmeye başlayan uçurumu doldurmalıydılar. Silahlı Kuvvetler'in başı olarak önde gelen kişiler tarafından oluşturulan askerî-sivil cuntaya o başkanlık edecekti. Bu cunta demokrasiye geçişi sağlayacak, Amerika'nın koyduğu yaptırımların kaldırılması ve OEA'nın denetiminde seçimlerin yapılması için çalışacaktı. Amerikalılar cuntaya iyi gözle bakıyorlardı ve ülkenin en önde gelen kurumlarının başında olanların yardımını istiyorlardı. Bu sözlerin alkışlarla karşılanacağını biliyordu ve eğer aralarında çekingen birisi varsa bile, ötekilerin heyecanını görünce sonunda o da katılmamazlık edemeyecekti. Yani, Fausto Caamaño ve Félix Hermida gibi kurmaylara Trujillo'nun kardeşlerini tutuklama, Abbes García'yı, Albay Figueroa Carrión'u, Yüzbaşı Candito Torres'i, Clodoveo Ortiz'i, Américo Dante Minervino'yu, César Rodríguez Villeta'yı ve Alicinio Peña Rivera'yı köşeye sıkıştırma emri vermek hiç de zor olmayacaktı. Böylece SIM saf dışı edilecekti.

Ama, o anda ne demesi, ne yapması gerektiğini kesinlikle bildiği halde, gene gerekeni yapmadı. Birkaç dakikalık ikircikli bir suskunluktan sonra, kısa, pek açık olmayan bir dille, kekeleyerek Generalísimo'ya yapılan

suikast karşısında Silahlı Kuvvetler'in tek yürek olarak harekete geçmeye hazır olması gerektiğini söyledi. Astlarındaki hayal kırıklığını hissedebiliyor, neredeyse dokunabiliyordu. Onlara güven vermek yerine, kendi güvensizliğini onlara da bulaştırıyordu. Ondan bekledikleri bu değildi. Şaşkınlığını ve telaşını belli etmemek için iç bölgelerdeki birliklerle temasa geçti. Santiago'daki birliğin başında olan General César A. Oliva'ya; Dajabón'da, General García Urbáez'e ve La Vega'da, Guarionex Estrellá'ya aynı ikircikli anlatımla –diline zor hâkim olabiliyordu, sarhoş gibiydi– bu büyük katliam nedeniyle birliklerini kışlalarında hazır bekletmelerini, izin almadan harekete geçmemelerini söyledi.

Telefon konuşmalarını bitirdikten sonra inisiyatifi ele aldı ve beklenen açıklamayı yaptı:

"Gitmeyin," dedi ayağa kalkarak. "Hemen yüksek düzey konseyi toplayacağım."

Cumhurbaşkanı'nı, Askerî İstihbarat Servisi Müdürü'nü ve eski Cumhurbaşkanı Héctor Bienvenido Trujillo'yu çağırmalarını emretti. Eğer Balaguer de komplonun içindeyse bundan sonraki adımında ona yardımcı olabilirdi. Subayların şaşırdıklarını sezdi, birbirlerine bakıyorlar, fısır fısır bir şeyler konuşuyorlardı. Başkan telefondaydı, görüşebileceğini söylediler. Doktor Joaquín Balaguer'i yataktan kaldırmışlardı.

"Sizi uyandırdığım için üzgünüm Sayın Başkan. San Cristóbal'e giderken Ekselansları'na bir suikast yapıldı. Savunma Bakanı olarak sizi 18 Diciembre Kalesi'nde bir toplantıya çağırıyorum. Lütfen hiç zaman kaybetmeden gelmenizi rica ederim."

Başkan Balaguer uzun süre yanıt vermeyince Román bağlantının kesildiğini sandı. Şaşkınlık mıydı bu suskunluğun nedeni? Yoksa planın uygulanmaya konulduğunu düşünerek sevindiği için dili mi tutulmuştu? Ya

da bu zamansız telefon güvensizlik mi yaratmıştı? Sonunda yanıt geldi, sesinde en ufak bir heyecan yoktu:

"Mademki durum bu kadar ciddi, Cumhurbaşkanı olarak benim kışlada değil Palacio National'da olmam gerekir. Hemen oraya gidiyorum. Size toplantının orada yapılmasını öneririm. İyi geceler."

Yanıtlamasına fırsat vermeden kapattı telefonu.

Johnny García dikkatle dinledi. "Tamam, toplantıya gelirim ama önce Zacarías de la Cruz'un ifadesini alacağım. Ağır yaralı olarak biraz önce Marión Hastanesi'ne getirildi." Çağrıyı sadece Negro Trujillo kabul etti. "Hemen geliyorum." Negro olanlardan çok etkilenmiş gibi geldi Pupo'ya. Ama yarım saat bekledikten sonra o da görünmeyince, José Réne Román son anda uygulamaya koyduğu planının gerçekleşemeyeceğini anladı. Üçü de pusuya düşmeyecek kadar kurnazdılar. Ama o tutumu yüzünden giderek batıyordu. Eğer bir askerî uçağa el koyup Haiti, Trinidad, Porto Riko, Fransız Antilleri ya da Venezuela'ya kaçmazsa çok geç olacaktı.

O andan sonra üzerine bir ağırlık çöktü, uyurgezer gibi davranmaya başladı. Zaman yok oluyordu ya da ilerleyeceğine yerinde sayıyordu. Çılgınca aynı durumlar yineleniyor, bir çileden çıkıyor, bir bunalıma giriyordu. Geri kalan dört buçuk aylık yaşamında, tabii eğer buna cehennem ya da karabasan değil de yaşamak denebilirse, bu ruh halinden kurtulamayacaktı. 12 Ekim 1961 gününe dek bir daha kesin bir zaman kavramına sahip olamadı. Buna karşın daha önce hiç ilgisini çekmemiş olan gizemli bir sonsuzluk duygusu vardı içinde. Zaman zaman bir anlığına hayatta olduğunu, arbedenin bitmediğini anımsıyor ve aynı soruyu sorarak kendi kendine eziyet ediyordu: "Neden seni ***bunun*** beklediğini bile bile gerektiği gibi hareket etmedin?" Bu soru onu cesaretle karşı durduğu işkencelerden daha çok hırpalıyordu. Yoksa işkenceye metanetle

dayanarak kendi kendine o bitip tükenmek bilmeyen 31 Mayıs 1961 gecesi o denli kararsız davranışının nedeninin korkaklık olmadığını ispat etmek mi istiyordu?

Uyumlu hareket edemeyince çelişkilere düşmeye başladı, yanlış adımlar atmayı sürdürdü. Karısının kız kardeşinin kocası General Virgilio García Trujillo'ya 18 Diciembre Kalesi'nin korunmasını güçlendirmek için, zırhlı birliklerin bulunduğu San Isidro'dan dört tank ve üç piyade alayı göndermesini emretti. Ama hemen sonra oradan ayrılıp saraya gitmeye karar verdi. Genelkurmay Başkanlığı'nda kalan genç General Tuntin Sánchez'e kendisiyle temasta olmasını emretti. Ayrılmadan önce La Victoria'ya, Américo Dante Minervino'ya telefon etti. Kesinlikle, tam bir gizlilik içinde orada tutuklu bulunan Yarbay Segundo Imbert ve Rafael Augusto Sánchez Saulley'in öldürülmesini ve cesetlerinin yok edilmesini emretti. Antonio Imbert'in komploya katıldığını kardeşine duyurmuş olmasından korkuyordu. Bu tür görevlere alışık olan Américo Dante Minervino soru sormadı: "Emirlerinizi anladım, Generalim." General Tuntin Sánchez'i, aramalara katılacak SIM görevlilerine, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri'nin muhafızlarına, "düşman" ve "muhalifler" listelerindekilerin tutuklanmaları sırasında direnişe kalkışmaları durumunda hemen oracıkta işlerinin bitirilmesini emretmesini söyleyerek şaşırttı. ("Ülkemize karşı uluslararası kampanyalar başlatacak tutuklular istemiyoruz.") Astından yorum gelmedi. "Emirlerinizi harfi harfine ileteceğim, uygulattıracağım, Generalim."

Kaleden çıkarken kapıdaki muhafız teğmen, içinde iki sivil olan bir otomobilin geldiğini, sivillerden birinin kardeşi Ramón (Bibín) olduğunu ve General'i görmek istediğini haber verdi. General'in emirlerine uyarak uzaklaştırmıştı. Yanıt vermeden, başıyla onayladı. Demek kardeşi de komplonun içindeydi, demek ki çekin-

gen davranmasının ve işleri karıştırmasının bedelini Bibín de ödeyecekti. Hipnotize olmuş gibiydi, yoksa bu hali Şef'in bedeni ölmüş olsa da ruhu, canı, işte her neyiyse onu esir almış olduğu için mi böyle davranıyordu?

Palacio National'ı perişanlık ve düzensizlik içinde buldu. Neredeyse bütün Trujillo ailesi orada toplanmıştı. Petán, ayağında çizmeleri, omzunda bir makineli tüfek, Bonao'daki çiftliğinden yeni gelmiş, salonun bir ucundan öteki ucuna yürüyüp duruyordu. Héctor (namı diğer Negro), kanepeye gömülmüş, üşümüş gibi kollarını sıvazlıyordu. Mireya ve kayınvalidesi Marina, Şef'in karısı Doña María'yı teselli etmeye çalışıyorlardı. Doña María'nın yüzü bembeyazdı ama gözleri ateş püskürüyordu. Güzel Angelita ise iki gözü iki çeşme ağlıyor, ellerini büküp duruyor, üniformasıyla gelen kocası Albay José León Estévez (namı diğer Pechito) bütün çabalarına rağmen karısını bir türlü teselli edemiyordu. Pupo hepsinin bakışlarının üzerine dikildiğini hissetti. Yeni bir haber var mıydı? Teker teker hepsine sarıldı. Bütün kent taranıyordu, bütün evler, sokaklar tek tek ve sonra birden, aniden fark etti ki hepsi ondan, Savunma Bakanı'ndan, daha çok şey biliyordu. Komploculardan biri, bir eski asker, Pedro Livio Cedeño yakalanmıştı. Abbes García tutukluyu Clínica İnternacional'de sorguya çekiyordu. Ve Albay José León Estévez, Ramfis ve Radhamés'e haber vermişti. Trujillo'nun iki oğlunu Paris'ten getirecek uçağı kiralamak için Air France'la görüşülüyordu. O andan itibaren anladı ki, makamının gerektirdiği ve son saatlerde iyi kullanamadığı erki yitirmeye başlamıştı. Kararları artık o almıyordu, SIM Müdürü ve yardımcısı, Johnny Abbes García ve Albay Figueroa Carrión, Pechito ve karısının kız kardeşinin kocası Virgilio gibi Trujillo'nun akrabaları ve yakınları alıyorlardı. Görülmeyen bir baskı onu iktidardan uzaklaştırıyordu. Negro

Trujillo, toplantı çağrısına neden uymadığını açıklama gereği bile duymamıştı. Bu da General'i şaşırtmadı.

Gruptan ayrıldı, hızla bir telefon kabinine giderek kaleye telefon etti. Kale kumandanına hemen bir birlik göndererek Clínica İnternacional'i kuşatmasını, eski subay Pedro Livio Cedeño'yu göz hapsine almasını emretti. Gerekirse zor kullanarak, SIM'in bu kişiyi klinikten çıkarmasına hiçbir şekilde izin verilmemeliydi. Tutuklu 18 Diciembre Kalesi'ne götürülmeliydi. Orada bizzat kendisi sorguya çekecekti. Tuntin Sánchez ilgisiz bir suskunluktan sonra "İyi geceler, Generalim," diye veda etti. Kendi kendine, endişeyle bu gecenin en büyük yanlışı bu mu yoksa, diye sormaktan alamadı.

Trujillo'ların olduğu salonda başkaları da vardı. Hepsi üzgün ve sessiz, ayakta sıkıntılı bir tavırla konuşan Albay Johnny Abbes García'yı dinliyorlardı:

"Yolda bulunan diş protezi Ekselansları'na ait. Doktor Fernando Camino doğruladı. Eğer ölmediyse durumunun çok ciddi olduğu tahmin ediliyor."

"Katiller hakkında ne biliniyor?" diye sözünü kesti Román, kafa tutar gibi. "O kişi konuştu mu? Suç ortaklarını ele verdi mi?"

SIM Müdürü şişkin yüzünü General'den yana çevirdi. Aşırı alıngan bir ruh hali içindeki General, Albay'ın kurbağa gözlerini andıran gözlerinde alaycı bir ifade görür gibi oldu.

"Üçünün adını verdi," diye açıkladı Johnny Abbes, gözlerini kırpmadan Román'a bakarak. "Antonio Imbert, Luis Amiama ve General Juan Tomás Díaz. Bu sonuncusu şefleriymiş, öyle diyor."

"Yakalandılar mı?"

"Adamlarım bütün Ciudad Trujillo'da onları arıyor," dedi, kendine güvenen bir tonla. "Bir şey daha var. ABD de bu işin arkasında olabilir."

Albay Johnny Abbes'i kutlamak için birkaç sözcük mırıldadı ve dosdoğru telefon kabinine gitti. Yeniden General Tuntin'i aradı. Gezgin polis birlikleri derhal General Juan Tomás, Luis Amiama ve Antonio Imbert'i ve ailelerini tutuklamalıydılar. "Sağ ya da ölü, yoksa CIA onları yurtdışına kaçırabilir." Ahizeyi yerine koyduğunda artık bir şeyden emindi: Bu gidişle sığınması bile mümkün olmayacaktı. Başına bir kurşun sıkmaktan başka çıkar yol kalmamıştı.

Abbes García salonda açıklamalarını sürdürüyordu. Artık katillerden söz etmiyordu, ülkenin durumunu, geleceğini anlatıyordu.

"Bu durumda Trujillo ailesinden birinin ülkenin başına geçmesi, Cumhurbaşkanlığı'nı alması lazım," diye güven vermek istedi. "Doktor Balaguer istifa etmeli ve yerini General Héctor Bienvenido ya da General José Arismendi'ye bırakmalı. Böylece halk Şef'in ruhu, felsefesi ve politikalarının yok olmayacağını ve Dominik Cumhuriyeti'ne yol göstermeyi sürdüreceğini anlar."

Rahatsızlık edici bir suskunluk oldu.

Petán Trujillo'nun kaba ve bayağı sesi salona hâkim oldu:

"Johnny haklı, Balaguer istifa etmeli. Başkanlığı ya Negro ya da ben üstlenirim. Halk Trujillo'nun ölmediğini anlar."

İşte o zaman, orada olanların bakışlarını çevirdikleri yöne baktı ve kukla Başkan'ın da orada olduğunu fark etti. Her zaman olduğu gibi ufak tefek ve temkinli, köşedeki bir sandalyeden söylenenleri dinliyordu. Rahatsız etmek istemiyormuş gibi bir hali vardı. Yine her zamanki gibi düzgün giyinmişti. Sanki olağan bir olay tartışılıyormuş gibi tam bir dinginlik içindeydi. Hafifçe gülümsedi ve ortalığı yumuşatan bir sakinlikle konuştu:

"Bildiğiniz gibi ben Cumhurbaşkanlığı'na, her za-

man anayasaya uygun hareket eden Generalísimo'nun kararıyla getirildim. İşleri karıştırmak için değil kolaylaştırmak için bu makamda bulunuyorum. Eğer istifam durumu düzeltecekse hemen istifa ederim. Ama bir öneri getirmeme izin verin. Yasallıktan ayrılmak anlamına gelecek böyle önemli bir kararı almadan General Ramfis Trujillo'nun gelmesini beklemek daha akıllıca olmaz mı? Şef'in ruhsal, askerî ve siyasi mirasçısı büyük oğlunun fikrini almak gerekmez mi?"

Trujillo'nun titiz protokolüne uyarak tarihçilerin "Saygıdeğer Hanımefendi" diye hitap etme zorunluluğunda oldukları kadına çevirdi bakışlarını. María Martínez de Trujillo buyurgan bir tavırla tepkisini gösterdi:

"Doktor Balaguer haklı. Ramfis gelinceye kadar hiçbir değişiklik yapılmamalı." Yusyuvarlak suratına renk gelmişti.

Cumhurbaşkanı'nın çekingenlikle gözlerini indirdiğini gören General Román birkaç saniye için zihinsel bulanıklıktan kurtularak içinden, kendisinin aksine, şiirler yazan, tabancalı ve makineli tüfekli maçolar arasında bir hiç olan bu ufacık adamın ne istediğini, ne yaptığını çok iyi bildiğini, bir an olsun soğukkanlılığını kaybetmediğini düşündü. Elli yıllık yaşamının en uzun gecesi olan o gecede General Román, Şef'in başına gelenlerin yarattığı boşluk ve düzensizlik ortamında hepsinin bir kâtip, rejimin dekoratif bir figürü olduğuna inandıkları bu ikinci sınıf insanın şaşılacak bir otorite kazandığını fark etti.

Bu dakikaları izleyen saatlerde, farklı gruplar oluşup bozuluyordu. General Román, rüyada gibi, bu gruplara katılıyor, ayrılıyordu. Sonra, yeni olgular bir araya gelip bir yapbozun boş yerlerini dolduran parçalar gibi bütün bir figür ortaya çıkınca Trujillo ailesi ve yakınları, yüksek bürokratlarının meclisi bir kez daha oluşuyordu. Gece yarısından önce suikastın yapıldığı yerde bulunan taban-

canın General Juan Tomás Díaz'ın tabancası olduğu öğrenildi. Román, Juan Tomás Díaz'ın evinin yanı sıra bütün kardeşlerinin evlerinin de aranmasını emredince kendisine bunun Albay Figueroa Carrión'un yönettiği SIM muhafızları tarafından gerçekleştirildiği, kardeşi Modesto Díaz'ın evine sığındığı arkadaşı horoz yetiştiricisi Chucho Malapunta tarafından yetkililere teslim edildiği ve La Cuarenta'da tutuklu olduğu haberi verildi. On beş dakika sonra Pupo, oğlu Álvaro'ya telefon etti. M1'lik karabinası (omzundan hiç indirmemişti) için yedek mermi getirmesini istedi. Her an kendini savunmak ya da öldürmek zorunda kalacağına inanıyordu. Piskopos Reilly hakkında, bürosunda Abbes García ve Luis José Léon Estévez'le görüştükten sonra Piskopos'un kendi sorumluluğu altında Santo Domingo Koleji'nden çıkarılmasına karar verdi. Ayrıca, SIM Müdürü'yle aynı fikirdeydi: Piskopos hemen öldürülmeliydi; çünkü bu suç mekanizmasının işlemesinde kesin Kilise'nin parmağı vardı. Angelita Trujillo'nun kocası, tabancasına dokunarak bu emri yerine getirmenin onun için büyük bir onur olacağını söyledi. Bir saatten önce de kurumlanarak döndü. Operasyon, ufak tefek olaylar dışında, başarıyla gerçekleştirilmişti. Mor giysiliyi korumaya kalkışan birkaç rahibe ve iki Amerikalı rahip birkaç darbe yemişlerdi, o kadar. Tek ölü, okulun bekçiliğini yapan bir çoban köpeği olmuştu; ölmeden önce bir *calié*'yi ısırmıştı. Piskopos o anda Hava Kuvvetleri'nin San Isidro yolu üzerinde, dokuzuncu kilometresindeki tutukevi merkezindeydi. Kumandan Rodríguez Méndez, bu merkezin şefi, Piskopos'un cezalandırılmasına karşı çıkmış, Cumhurbaşkanı'nın emirlerini öne sürerek Pechito León Estévez'in onu öldürmesine izin vermemişti.

Román iyice sersemlemiş, Balaguer'i mi kastettiğini sordu. Ondan daha az şaşkın olmayan Angelita'nın kocası evet anlamında başını salladı:

"Görünüşe bakılırsa hâlâ birisi olduğunu düşünüyor. Asıl inanılmaz olan her işe burnunu sokan bu işgüzarın bu işe de karışması değil. Emirlerinin dinlenmiş olması. Ramfis ona haddini bildirmeli."

"Ramfis'i beklemeye gerek yok. Şimdi hemen gidip hesap soracağım," diye parladı Pupo Román.

Hızlı adımlarla Başkan'ın odasına giderken bir baş dönmesi geçirdi. El yordamıyla kenarda duran bir koltuğa kadar gidebildi ve hemen oraya çöküverdi. Birkaç saat sonra uyandığında buz gibi bir karabasan anımsadı. Karla kaplı bir bozkırda tir tir titriyordu, bir kurt sürüsü üzerine geliyordu. Sıçrayarak yerinden kalktı ve koşar adım Başkan Balaguer'in bürosuna doğru seğirtti. Kapılar ardına kadar açıktı. Yetkesini göstermeye kararlı bir tavırla girdi bu her şeye burnunu sokan bücürün odasına. Ama orada da bir sürpriz bekliyordu Pupo'yu. Piskopos Reilly, Başkan'ın odasındaydı. Yüzü gözü darmadağın, giysisi yırtılmış, tartaklandığı besbelli olan uzun boylu Piskopos'un hâlâ heybetli bir görünüşü vardı.

"A, bakınız Monseñor, kim geldi! Savunma Bakanı, José René Román Fernández," diye tanıştırdı Balaguer, General'i. "Askerî otorite adına, bu üzücü yanlışlık için sizden özür dilemeye gelmiş. Size kendi adıma ve ordunun başı adına söz veriyorum, öyle değil mi General Román, ne siz ne Kilise'nin öteki önde gelenleri ne de Santo Domingo'daki rahibeler bir daha rahatsız edilecekler. Ben *Sister* Williemine ve *Sister* Helen Claire'le bizzat konuşacağım. Zor saatler yaşıyoruz, siz deneyimli birisiniz, halden anlarsınız. Bu gece olduğu gibi, zaman zaman kimi astlar kontrolü kaybediyorlar, aşırılıklara neden oluyorlar. Bir daha olmayacak. Size okula kadar eşlik etmeleri için korumalara emir verdim. Sizden ricam en ufak bir sorun olursa şahsen benimle temasa geçmeniz."

Çevresindekilere Marslılarmış gibi bakan Piskopos

Reilly başıyla belli belirsiz bir hareket yaparak veda etti. Román makineli tüfeğine dokunarak çirkin bir şekilde Doktor Balaguer'in karşısına dikildi.

"Bana bir açıklama borçlusunuz, Señor Balaguer. Siz kim oluyorsunuz da benim adamlarıma emir veriyorsunuz? Bana sormadan nasıl bir subayıma emir verirsiniz? Siz kendinizi ne sanıyorsunuz?"

Ufak tefek adam, ona sanki yağmurun sesini dinliyormuş gibi baktı. Bir süre inceledikten sonra dostça gülümser gibi yaptı. Masasının önündeki koltuğu göstererek oturmaya davet etti. Pupo Román kımıldamadı. Sinirleri ayağa kalkmıştı, kanı kızışmış, damarlarını delecek gibi akıyordu.

"Soruma cevap ver diyorum sana!" diye bağırdı.

Balaguer bu sefer de istifini bozmadı. Konferans verir ya da söylev okur gibi yumuşak bir ses tonu ve babacan bir tavırla ikaz etti:

"Aklınız karışık. Bu durumda çok normal, General. Ama biraz çaba gösterin. Belki de cumhuriyetimizin en kritik anlarını yaşıyoruz ve sizin serinkanlı davranarak herkese örnek olmanız gerekiyor."

Balaguer, General'in öfkeli bakışları karşısında direndi –Pupo dövmek istiyordu bu adamı ama merak elini kolunu bağlamıştı– ve masasının başına geçip oturduktan sonra aynı sakin ses tonuyla ekledi:

"Çok ciddi bir yanlışlığa engel olduğum için bana teşekkür etmelisiniz, General. Bir piskoposu öldürmek hiçbir şeyi halletmez. İşleri daha kötüye götürür. Bunu bilmenizin bir yararı olur mu bilmiyorum ama hakaretler yağdırdığınız Başkan'ın size yardım etmeye hazır olduğunu bilmenizi isterim. Ama korkarım istesem de pek yardımcı olamayacağım."

Román bu sözlerdeki manayı kavrayamadı. Bir tehdit mi gizliydi acaba? Balaguer'in bakışlarına bakılacak

olursa hayır. Öfkesi dağıldı. Şimdi korkmaya başlamıştı. Bu yumuşak başlı cücenin dinginliğine imreniyordu.

"La Victoria'da tutuklu olan Segundo Imbert ve Papito Sánchez'in infazını emrettiğimi bilmenizi isterim," diye gürledi, ne dediğini bilmeden. "Onlar da bu komplonun içindelermiş. Şef'in öldürülmesine karışan herkesi aynı cezaya çarptıracağım."

Doktor Balaguer, yüzündeki ifadeyi hiç mi hiç değiştirmeden, evet anlamında hafifçe başını eğdi.

"Her derde deva," diye mırıldandı, gizemli bir tavırla. Ayağa kalktı, kapıya doğru yürüdü ve veda etmeden çıkıp gitti.

Román ne yapacağını bilemeden öylece kaldı. Sonunda kendi bürosuna gitmeye karar verdi. Gece saat iki buçukta, sakinleştiricinin etkisindeki Mireya'yı Gazcue'deki eve götürdü. Kardeşi Bibín'i evde buldu; Carta Dorada marka bir rom şişesini elden ele geçirerek muhafız askerleriyle kafayı bulmuştu. Serseri, eğlence düşkünü, kurukafa, göbekli, sempatik Bibín zar zor ayakta durabiliyordu. Kusturup yüzünü yıkama bahanesiyle kucakladı ve banyoya götürdü. Yalnız kalır kalmaz Bibín hüngür hüngür ağlamaya başladı. Yaşlı gözlerinde sonsuz bir hüzünle kardeşini seyrediyordu. Dudaklarından incecik bir çizgi halinde salya sızıyordu. Sesini alçaltarak tıkana tıkana Luis Amiama ve José Tomás'la birlikte bütün gece kentin her yerinde onu aradıklarını anlatmaya çalışıyordu. Umutsuzluğa kapılmışlar, bela okumuşlardı. Ne oldu Pupo? Neden hiçbir şey yapmadın? Neden saklandın? Bir planımız vardı, değil mi? Eylemi gerçekleştirmeyi üstlenenler üzerine düşeni yaptı. İstediğin gibi cesedi getirdiler sana.

"Sen neden sözünü tutmadın, Pupo?" İç çekmelerle göğsü inip kalkıyordu Bibín'in. "Şimdi ne olacağız?"

"Aksilikler oldu, Bibín. Navajita Espaillat her şeyi görmüş, o geldi. Olmadı. Şimdi..."

"Şimdi, boku yedik," dedi Bibín burnunu çeke çeke hırıltılarla. "Luis Amiama, Juan Tomás, Antonio de la Maza, Tony Imbert, hepsi. Ama herkesten çok da sen boku yedin. Sen ve sonra da kardeşin olduğum için ben. Eğer beni biraz seviyorsan sık bir kurşun başıma, Pupo. Sarhoşluğumu fırsat bil, ateş ediver şu makineliyle. Onlar ateş etmeden. En sevdiğinin hatırı için, Pupo."

Tam o sırada Álvaro banyo kapısını tıklattı: Biraz önce Generalísimo'nun cesedini, General Juan Tomás Díaz'ın evindeki bir otomobilin bagajında bulmuşlardı.

General o gece gözünü kırpmadı, ertesi gece de ve daha ertesi gece de; büyük olasılıkla ondan sonraki dört buçuk ay süresince uyku namına bir şey bilmedi. Ne dinlendi ne kendini ve başkalarını unutabildi ne de kendini daha dinç hissettiği bir yok olma durumu yaşadı. Gerçi birçok kez bilincini kaybettiği, uzun saatler boyunca, günlerce hiçbir şey görmeden, düşünmeden tam bir budala gibi şaşkınlık içinde, bir tek sabit düşünceyle ölümün gelip onu kurtarmasını beklediği doğruydu. Her şey birbirine karışmıştı, zaman kavramı kalmamıştı. Öyle bir karmaşa yaşıyordu ki, öncesi, şimdiki zaman ve gelecek diye mantıklı bir sıra yoktu artık, hiç durmadan geri dönen, tekrarlanan durumlar vardı. Gösteriyi bütün netliğiyle anımsıyordu. Palacio National'a gelişini, Doña María Martínez de Trujillo'nun Şef'in naaşı önünde kükremesini: "Katillerin kanları son damlasına kadar akacak!" Bunu izleyen bir sahne daha vardı ama aynı gün olamaz, bir gün sonra olmalıydı: Beti benzi atmış, iskeletimsi bir Ramfis bütün bedeniyle oymalı tabutun üzerine eğiliyor, Şef'in makyajlı yüzüne bakıyor ve mırıldanıyor: "Ben düşmanlara karşı senin gibi âlicenap olmayacağım, babacığım." Ramfis sanki bu sözleri babasına değil de ona söylüyormuş gibi gelmişti Pupo'ya. Sımsıkı sarılıp öpmüştü adamı ve kulağına inler gibi "Ne büyük ka-

yıp, Ramfis. Neyse ki sen bizimlesin," demişti.

Kendini görüyordu, merasim üniforması ve elinden hiç bırakmadığı makineli tüfeğiyle, San Cristóbal'in tıklım tıkış dolu kilisesinde, Şef'in cenaze törenindeydi. Devleşmiş Başkan Balaguer'in söylevinden gözlerini yaşartan bazı bölümleri duyuyordu: Ve işte, beyler, kalleş kurşunların devirdiği, otuz yıl boyunca bütün şimşeklere meydan okumuş ve bütün fırtınalara göğüs germiş güçlü meşe. Söylevi, taş kesilmiş, tüfekli korumalarla çevrili Ramfis'in yanında dinliyordu. Ve aynı anda kendini (bir gün önce mi, yoksa iki-üç gün önce mi?) sarayın merdivenlerinde, saatlerce kızgın güneşin altında bekleyen her sınıftan, her yaştan, her renkten binlerce ve binlerce Dominiklinin oluşturduğu kuyrukta görüyordu. İsterik çığlıklar arasında, acı çeken, bayılan, Şef'e, Erkeğe, Velinimet'e, Generalísimo'ya, Baba'ya son görevlerini yerine getiren, *Vudu* armağanları sunan kalabalığın ortasında yardımcılarının getirdiği yeni haberleri dinliyordu: Huáscar Tejeda ve Salvador Estrellá Sadhalá nasıl yakalanmış, Antonio de la Maza ile Juan Tomás Díaz, Independencia Parkı'nın Bolívar Bulvarı'yla kesiştiği köşede kendilerini mermilerle nasıl savunmuşlar ve neredeyse aynı anda, birbirlerinden az uzakta nasıl ölmüşler; Amador García, *calié*'ler onu öldürmeden önce nasıl bir *calié* öldürmüş ve halk, onu saklayan teyzesinin evini nasıl yağma ederek yakıp yıkmış... Arkadaşı Amiama Tió'nun ve Antonio Imbert'in –Ramfis yakalanmalarına yardımcı olacaklara beş yüz bin peso ödül vermeyi vaat ediyordu– gizemli bir şekilde kayboldukları dedikodularını, Ciudad Trujillo'da, Santiago'da, La Vega'da, San Pedro de Macorís'te ve daha birçok yerde iki yüz sivil ve askerin Trujillo'nun öldürülmesiyle ilişkili olarak yakalandığını anımsıyordu.

Bütün bunlar birbirine karışıyordu ama hiç değilse anlaşılırdı. Net olarak son aklında kalan anı şuydu: San

Cristóbal Kilisesi'nde Generalísimo için yapılan ayinden sonra Pétan Trujillo koluna girmişti. "Gel Pupo, benim arabamla gidelim," demişti. Pétan'ın Cadillac'ına bindiklerinde –ki bu kesin olarak bildiği son şey olmuştu– bundan sonra başına geleceklerden kurtulmak için son şansı kurşunlarını önce Şef'in kardeşinin üzerine, sonra da kendi kafasına boşaltmaktı. Çünkü o yolculuk Gazcue' deki evinde son bulmayacaktı. Pétan yalan söylediğini saklamaya gerek duymadan "bir aile toplantısı," diyerek onu San Isidro Üssü'ne götürmüştü. Hava Üssü'nün girişinde iki general, karısının kız kardeşinin kocası Virgilio García Trujillo ve eski Genelkurmay Başkanvekili, şimdiki Genelkurmay Başkanı Tuntin Sánchez, Pupo'ya tutuklandığı haberini verdiler. Ülke'nin Velinimeti, Yeni Vatanın Babası'nı öldürenlerle işbirliği yapmakla suçlanıyordu. Generallerin yüzleri bembeyazdı, gözlerine bakmamaya çalışarak silahını istediler.

Onu bir masa, eski bir daktilo, bir tomar boş kâğıt ve bir sandalye olan bir odaya götürdüler. Kemerini ve ayakkabılarını çıkararak çavuşa teslim etmesini söylediler. Soru sormadan söylenenleri yaptı. Sonra yalnız bıraktılar ve aradan birkaç dakika geçince Ramfis'in en yakın iki arkadaşı girdi odaya, Albay Luis José León Estévez (namı diğer Pechito) ve Pirulo Sánchez Rubirosa. Selamlamadan komplonun bütün ayrıntılarını ve komplocuların adlarını soyadlarını yazmasını söylediler. General Ramfis'in –o gece Kongre'nin ivedilikle onaylayacağı bir kararnameyle Başkan Balaguer, Ramfis'i Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri Başkumandanı ilan edecekti– yakalananların açıklamaları sayesinde planın bütün ayrıntılarından haberi vardı.

Daktilonun başına oturdu ve birkaç saat süresince emredileni yaptı. Çok kötü bir daktilografti. Sadece iki parmakla yazıyordu, yazarken çok yanlış yapıyordu ama

düzeltmeye kalkışmadı. Bütün bildiklerini anlattı. Altı ay önce Luis Amiama'yla ilk konuşmasından başladı, komployа katıldığını bildiği yirmi kadar kişinin adlarını sıraladı ama kardeşi Bibín'den söz etmedi. Komployа katılmasında ABD'nin komployu destekliyor olması çok önemli bir rol oynamıştı ve sivil-askerî cuntanın başına geçmeyi ancak, Juan Tomás, hem Konsolos Henry Dearborn'un hem Konsolos Jack Bennett'in hem de CIA'nın Ciudad Trujillo'daki şefi Lorenzo D. Berry'nin (Wimpy) cuntanın başında onun olmasını istediklerini söyledikten sonra kabul etmişti. Sadece küçük bir yalan sıkıştırdı araya: Komplocularla işbirliği yapmayı kabul etmek için Generalísimo Trujillo'nun kaçırılması ve istifaya zorlanmasını şart koşmuştu, hiçbir durumda öldürülmesini kabul edemezdi. Öteki komplocular sözlerini tutmamışlar, onu aldatmışlardı. Yazdıklarını yeniden okudu ve imzaladı.

Uzun bir süre yalnız kaldı, 30 Mayıs'tan beri hiçbir zaman olmadığı kadar gönül rahatlığı içindeydi. Geldiklerinde gece oluyordu. Gelenler tanımadığı bir grup subaydı. Ellerine kelepçe taktılar, ayakkabısız üssün bahçesine çıkardılar ve camları boyalı, üzerinde Panamerikan Eğitim Enstitüsü yazan bir kamyonete bindirdiler. La Cuarenta'ya götüreceklerini düşündü. 40. Sokak'ta, Dominik Çimento Fabrikası'nın yanındaki o korkunç evi çok iyi biliyordu. Ev Juan Tomás Díaz'a aitti. Devlete satmıştı ve Johnny Abbes bu evi tutukluları konuşturmak için o imbikten geçirilmiş yöntemleri uyguladığı merkeze çevirmişti. Hatta o da Castro'nun 14 Haziran istilasından sonra, Doktor Tejada Florentino'nun sorgulamasında bulunmuştu. O garip "Taht"a –cip koltuğu, borular, elektrikli bastonlar, boğa cinsel organı, bir yandan elektrik verilirken bir yandan da tutuklunun boğazını sıkmak için sapları tahtadan bir demir halka– oturtulan Doktor Tejada, SIM teknisyeni yanılarak yüksek vol-

taj verdiği için ölmüştü. Ama hayır, La Cuarenta'ya götürmediler, Pirulo Sánchez Rubirosa'nın Mella yolu üzerindeki eski malikânesini değiştirerek yaptıkları El Nueve'ye götürdüler. Orada da bir Taht vardı. Daha küçük ama daha modern bir Taht.

Korkmuyordu. Artık hayır. Trujillo'nun öldürülmesinin ardından, bir "ele geçirilmiş zombi" gibi (Vudu ayinlerinde içleri boşalıp başka ruhlarla dolanlar için "ele geçirilmiş zombi" sözcüğü kullanılırdı), beynini saran ürkü tamamen yok olmuştu. El Nueve'de Pupo'yu soydular, penceresiz yarı karanlık bir odanın ortasında koyu renk bir sandalyeye oturttular. Keskin sidik ve dışkı kokusu midesini bulandırdı. Sandalye, eklenen parçalarla şekilsiz, tuhaf bir alet görüntüsü almıştı. Yere sabitlenmişti, kol ve ayak bileklerini, göğüs ve başı bağlamak için kayışlar ve halkalarla donatılmıştı. Kolların dayandıkları yerler elektrik akımını kolaylaştırmak için tenekeyle kaplanmıştı. Taht'ın bir yerlerinden çıkan bir tutam kordon, voltaj kontrolü için kullanılan düğmelerin bulunduğu bir masaya –ya da tezgâh demek daha mı doğru olurdu?– bağlanmıştı. Loş ışıkta koltuğa bağlanırken Pechito León Estévez'le Sánchez Rubirosa'nın arasında duran Ramfis'in solgun yüzünü tanıdı. Bıyığını kesmişti ve hiç çıkarmadığı aynalı Ray-Ban gözlüğünü takmamıştı. Román'a da, tıpkı 1959'da Constanza, Maimón ve Estero Hondo'da ölümden kurtulanlara yapılan işkenceleri seyrettiği gibi boş gözlerle bakıyordu. Bir *calié* saçlarını dibinden tıraş ederken, öteki diz çökmüş ayak bileklerini bağlıyor, bir başkası da odaya parfüm fısılatıyordu. Ramfis bir şey söylemeden bakmaya devam ediyordu. General Román Fernández gözlerini indirmeden direndi bu bakışlara.

Ramfis'in, "Sen hepsinden daha kötüsün Pupo," dediğini duydu birden, acıyla kıvranır gibiydi. "Neysen, neyin

varsa hepsini babama borçlusun. Neden yaptın bunu?"

"Vatanımı sevdiğim için," diyen kendi sesini duydu.

Bir suskunluk oldu. Ramfis yeniden konuştu:

"Balaguer de bu işin içinde mi?"

"Bilmiyorum. Luis Amiama bana, doktoru aracılığıyla ağzını aradıkları söyledi. Pek emin görünmüyordu. Karışmış olacağını pek sanmıyorum."

Ramfis başını salladı ve Pupo sanki siklona tutulmuş gibi ileri fırladığını duyumsadı. Sarsıntıyla sanki başından ayağına kadar bedeninde ne kadar sinir varsa hepsi ezilmişti. Kayışlar ve halkalar kaslarını sıkıyordu, gözlerinin önünde ateşten toplar uçuşuyordu, bütün gözeneklerine iğneler, sivri uçlu çiviler batıyordu. Bağırmadan, sadece kızararak direndi. Her elektrik verilişinde – aralıklarla veriyorlardı, ara verince canlandırmak için üstüne bir kova su döküyorlardı– kendini kaybedip gözleri kararsa da sonra kendisine geliyordu. İşte o zaman burnuna o hizmetçilerin süründüğü ucuz parfüm doluyordu. Başını dik tutmaya, merhamet dilenerek aşağılanmamaya çalışıyordu. Bir daha hiç kurtulamayacağı bu karabasan süresince iki şeyden çok emindi: Johnny Abbes hiçbir zaman işkencecilerin arasında olmamıştı bir; ya Pechito León Estévez ya da General Tuntin Sánchez ona Bibín'in reflekslerinin ondan daha iyi çıktığını, SIM görevlileri José Reyes'le onu Başpiskopos Nouel'in evinden almaya gittiklerinde ağzına bir kurşun sıktığını söylemişti, iki. Pupo, komplodan hiç söz etmediği iki oğlu Álvaro ve José René'nin kendilerini öldürecek zamanları olup olmadığını sormuştu kendi kendine.

Bir elektrikli sandalye seansıyla öteki arasında, Pupo'yu çırılçıplak sürükleyerek rutubetli bir hücreye götürüyorlardı. Orada kendine gelinceye dek başından aşağıya çirkef döküyorlardı. Uyumasını önlemek için gözkapaklarını bantla kaşlarına yapıştırıyorlardı. Gözleri

açık olduğu halde kendini kaybedince de beyzbol sopalarıyla vurarak uyandırıyorlardı. Birçok kez yenmeyecek şeyler doldurmuşlardı ağzına. Bir keresinde bunun bok olduğunun farkına varmış ve kusmuştu. İnsanlıktan çıktıktan sonra verdiklerini midesinde tutabiliyordu ancak. İşkencenin ilk seanslarında Román'ı sorgulayan Ramfis' ti. Kendisiyle çelişkiye düşüp düşmediğini görmek için aynı soruyu birçok kez soruyordu. ("Başkan Balaguer de komplocular arasında mı?") Diline hâkim olmak, yanıtlamak için görülmemiş bir gayret harcıyordu. Sonunda, gülüşmeler ve Ramfis'in monoton, biraz efemine sesini duydu: "Kapa çeneni Pupo. Senden öğreneceğim hiçbir şey yok. Artık her şeyi biliyorum. Artık sadece ihanetinin diyetini ödüyorsun." 14 Haziran'daki kanlı orjiden sonra aklını oynatıp Şef'in Belçika'da bir psikiyatri kliniğine göndermek zorunda kaldığı zamanki o inip çıkan uyumsuz sesiyle söylemişti bu sözleri.

Ve bu son konuşmadan sonra bir daha görememişti Ramfis'i. Bantları çıkarmışlardı, çıkarırken kaşları da yolunmuştu. Hemen sonra esrik, neşeli bir sesin, "Şimdi artık rahat uyuyabilmek için karanlıkta kalacaksın," dediğini duymuştu. Gözkapaklarını delen iğneyi hissetti. Dikerlerken kıpırdamadı. İğne iplikle gözkapaklarını dikerlerken canının "Taht"ta yandığı kadar yanmadığını fark ederek şaşırdı. O güne kadar kendini öldürmek için yaptığı iki girişim de başarısız olmuştu. İlk denemesi, toplayabildiği bütün gücüyle başını hücrenin duvarına vurmak olmuştu. Sadece kendini kaybetmiş, başından akan kanla saçları kafatasına yapışmıştı, o kadar. İkincisinde, amacına çok yaklaşmıştı. Parmaklıklara tırmanarak –"Taht"a oturtmadan hemen önce kelepçeyi çıkarıyorlardı– hücreyi aydınlatan ampulü kırmıştı. Yere dört ayağı üstüne diz çökerek, bir iç kanamaya neden olmak umuduyla bütün cam kırıklarını yutmuştu. Ama SIM'in

gece gündüz işbaşında olan iki nöbetçi doktoru vardı ve işkence edilenlerin kendi elleriyle ölümlerini önlemek için gerekli bütün araç ve gerece sahiptiler. Hemen revire götürmüşler, kusturucu bir sıvı içirtmişler ve midesini temizlemek için bir sonda yutturmuşlardı. Ramfis ve arkadaşları yavaş yavaş öldürebilsin, diye hayatını kurtarmışlardı.

Artık sonu çok yaklaşmıştı. Hayalarını bıçakla kesmediler, "Taht"tayken makasla kestiler. Yüzleri olmayan, yalnızca birer ses, ter ve tütün gibi keskin kokular karışımı olan kişilerin fazlaca heyecanlı gülücükleri ve açık saçık yorumlarını duyuyordu. Onları sevindirmemek için bağırmadı. Hayalarını ağzına tıktılar, o da yuttu, bunun ölümünü hızlandıracağını umuyordu. Ölüm. Hiçbir zaman ölümün bu kadar özlenebileceğini düşünmemişti.

Bir ara, Juan Tomás Díaz'ın kardeşi Modesto Díaz'ın sesini duydu ve tanıdı. Modesto'nun da en az Cerebrito Cabral ve Anayasacı Ayyaş kadar akıllı olduğunu söylerlerdi. Onu da mı hücreye getirmişlerdi? Ona da mı işkence yapıyorlardı? Modesto'nun sesinde acı ve suçlama vardı:

"Senin yüzünden buradayız, Pupo. Neden bize ihanet ettin? Bütün bunların kendi başına da geleceğini bilmiyor muydun? Arkadaşlarına ve vatanına ihanet ettiğin için nedamet getir, günah çıkar."

Ses çıkaracak gücü bulamadı kendinde, ağzını bile açacak gücü kalmamıştı. Bu konuşmadan bir süre sonra, saatler de olabilirdi, günler de, yıllar da, SIM'in doktoruyla Ramfis arasında şu konuşmanın geçtiğini duydu:

"Daha fazla yaşatmak mümkün değil, Generalim."

"Ne kadar zamanı kaldı?" Hiç kuşku yok bu ses Ramfis'in sesiydi.

"Birkaç saat, serumu iki katına çıkarırsam belki bir gün daha yaşayabilir. Ama içinde bulunduğu durumda

doz artışını kaldıramaz. Dört ay dayanmış olması inanılacak gibi değil, generalim."

"Çekil öyleyse normal bir ölümle ölmesine izin vermeyeceğim. Arkama geç, boş kovanlar üstüne sıçramasın."

General José René Román büyük bir mutluluk içinde son kez ateş edildiğini duydu.

21

İki gündür Robert Reid Cabral'in Mağrip stili evinin boğucu tavan arasındaydılar. Marcelino Vélez Santana haber almak için sokağa çıktı. Döndüğünde, teselli etmek ister gibi elini omzuna koyarak *calié*'lerin Mahatma Gandhi'deki evini bastıklarını, karısı ve çocuklarını götürdüklerini anlatınca Salvador Estrellá Sadhalá teslim olmaya karar verdi. Terliyordu, boğulacak gibiydi. Başka ne yapabilirdi? O barbarların karısını ve çocuklarını öldürmesine izin mi verecekti? Kesin onlara işkence yapmışlardır. Böyle kaygı ve korku içindeyken ailesi için dua bile edemiyordu. Öyleyse bir şeyler yapmalıydı. Arkadaşlarına yapmayı düşündüğü şeyi anlattı.

"Bunun ne demek olduğunu biliyor musun, El Turco?" diye azarladı Antonio de la Maza. "Öldürmeden önce sana vahşice eziyet edecek, işkenceden geçireceklerdir."

"Ve herkesi ele vermen için aileni senin gözlerinin önünde yavaş yavaş öldüreceklerdir," diye karşı çıktı Juan Tomás Díaz.

"Kimse bana ağzımı açtıramaz, isterlerse beni canlı canlı yaksınlar," diye yemin etti El Turco, gözleri yaşarmıştı. "Yalnız kalleş Pupo Román'ı ihbar edeceğim."

Saklandıkları yerden onlardan önce çıkmamasını is-

tediler, Salvador bir gece daha kalmayı kabul etti. Karısı ve çocuklarının, on dört yaşındaki Luis ve henüz dört yaşındaki Carmen Elly'nin, SIM'in mahzenlerinde, o canavarların arasında olduklarını düşünmekten bütün gece gözüne uyku girmedi. Başka bir şey düşünemiyor, dua edemiyordu. Pişmanlık yüreğini kemiriyordu. Nasıl aileni böyle bir tehlikeye atarsın? Pedro Livio Cedeño'ya ateş etmekten duyduğu vicdan azabı bile ikinci plana geçmişti. Zavallı Pedro Livio! Şu anda neredeydi? Neler yapmışlardır ona?

4 Haziran günü Reid Cabral'in evinden ilk çıkan o oldu. Bir taksiye bindi, şoföre adresi verdi. Santiago Sokağı'nda, karısının kuzeni, mühendis Feliciano Sosa Mieses'in evine gidecekti. Feliciano'yla öteden beri ilişkileri iyiydi. Tek derdi karısı ve çocuklarından, ailesinin öteki bireylerinden haberi olup olmadığını sormaktı ama olmadı. Kapıyı bizzat Feliciano açtı, onu görür görmez şeytan görmüş gibi bir el hareketi yaptı.

"Ne yapıyorsun burada, El Turco?" diye bir çığlık attı, öfkeyle. "Benim bir ailem var, bilmiyor musun? Bizi öldürsünler mi istiyorsun? Git! En sevdiğinin başı için, git buradan!"

Korku ve tiksintiyle kapıyı yüzüne kapattı. Salvador kemiklerini sızlatan bir hüzünle taksiye döndü.

"Daha ilk bindiğinizde kim olduğunuzu biliyordum," dedi taksi şoförü, sakin bir edayla. "Merak etmeyin, benim yanımda emniyettesiniz. Ben de Trujillo karşıtıyım. Koşmak gerekirse beraber koşarız. Nereye gitmek istiyorsunuz?"

"Bir kiliseye," dedi Salvador. "Herhangi bir kilise olabilir."

Tanrı'ya emanet edecekti canını, fırsat bulursa günah da çıkaracaktı. Vicdanını rahatlattıktan sonra papaza polis çağırmasını söyleyecekti. Ama kent merkezine

doğru, gölgelerin uzadığı birkaç sokakta dolandıktan sonra şoför uyardı:

"O tip sizi ihbar etti, beyim. *Calié*'ler peşimizde."

"Dur," diye emir verdi Salvador. "Seni de öldürmeden önce ineyim."

İstavroz çıkardı ve ellerini havaya kaldırarak taksiden indi. Böylece Volkswagen'deki makineli tüfek ve tabancalarını ona doğru çevirmiş olanlara direniş göstermeyeceğini göstermek istiyordu. Ellerine bileklerini sıkan bir kelepçe geçirip ite kaka Kaplumbağa'lardan birinin arka koltuğuna tıktılar. Neredeyse üzerine oturan *calié* leş gibi ter kokuyordu, bir de postal kokusu geliyordu. Hareket ettiler. San Pedro de Macoris yoluna sapınca onu El Nueve'ye götürdüklerini anladı. Yolda sessizce dua etmeye çalıştı ama edemiyordu, bu da canını yakıyordu. Sanki kafasının içinde çıtır çıtır ateşler yanıyordu, her şey karmakarışıktı, hiçbir düşünce, hiçbir imge yerli yerinde durmuyor, sabun köpüğünden baloncuklar gibi kıpır kıpır kıpırdayıp patlıyordu.

İşte ünlü ev oradaydı, dokuzuncu kilometrede, duvarlarla çevrili. Bir bahçeden geçtiler, rahat bir çiftliği andırıyordu. Ağaçlarla çevrili bir şale, yan tarafta rustik binalar... Yine ite kaka Kaplumbağa'dan indirdiler. İki yanında çıplak adamlarla dolu hücreler olan karanlık bir koridordan geçtiler. Salvador'u yüksek ve uzun merdivenlerden indirdiler. Yakıcı, insanın içine işleyen dışkı, kusmuk ve yanık et kokusu midesini bulandırdı. Cehennemi düşündü. Merdivenlerin sonunda çok az ışık vardı. Yarı karanlıkta dikkatle bakınca bir sıra demir kapılı, pencereleri parmaklıklı hücre olduğunu fark etti. Parmaklıklar arasına sıkışmış, dışarıyı görmeye çalışan başlarla doluydu hücreler. Bodrumdaki koridorun sonunda pantolonunu, gömleğini, külodunu, ayakkabılarını, çoraplarını yırtarcasına çıkarttılar. Elleri kelepçeli, çıplak

kaldı. Ayaklarının altında yapışkan, bütün zeminin döşeme taşlarını lekeleyen bir ıslaklık hissediyordu. Gene iterek, neredeyse tamamen karanlık bir başka odaya soktular. Teneke levhalarla –buz gibi tenine dokunuyordu– kaplı, elleri ve ayakları bağlamak için kayışlar ve metal halkalar eklenmiş bir sandalyeye oturtup bağladılar.

Uzun bir süre hiçbir şey olmadı. Dua etmeye çalışıyordu. Onu bağlayanlardan biri –gözleri yavaş yavaş karanlıkta görmeye alışıyordu, adamın üstünde bir tek don vardı– havaya ucuz bir parfüm sıkmaya başladı; radyoda reklamı yapılan Nice marka kokuydu. Teneke levhaların soğukluğunu baldırlarında, kalçasında, sırtında hissediyordu ama bir yandan da terliyor, sıcak havadan bunalıyordu. Artık çevresindeki çemberi daraltan kişilerin yüzlerini, siluetlerini seçebiliyor, kokularını duyuyordu. Göbekli, biçimsiz bir bedenin üzerine yerleşmiş çift gerdanlı o gevşek yüzü tanıdı. Biraz uzakta bir bankta, iki kişinin arasında oturuyordu.

"Ayıp değil mi, pislik! General Piro Estrellá'nın oğlu da bu herzeye karışmış," dedi Johnny Abbes. "Senin kitabında minnettarlık diye bir şey yok mu, ha?"

Ailesinin bununla hiçbir ilişkisi olmadığını, ne babasının, ne karısının ne de Luisito ile küçük Carmen Elly'nin bu işle bir ilgisi olmadığını söylemek üzereyken elektrik akımıyla sıçradı, kayışlara ve halkalara yapıştı. Gözeneklerine iğneler battığını, kafasında küçük kor parçacıklarının alev aldığını hissetti. Altına kaçırdı, içinde ne varsa alttan üstten çıkardı. Hemen ardından Abbes García'nın yanındaki silueti de tanıdı: Ramfis Trujillo'ydu. Hakaret etmek istedi, bir yandan da karısıyla çocukları Luisito ve Carmen'in serbest bırakılması için yalvarmak geliyordu içinden ama gırtlağından ses çıkmadı.

"Pupo Román'ın da komplonun içinde olduğu doğru mu?" dedi Ramfis, çatlak sesiyle.

Bir kova daha soğuk su başından aşağı dökülünce yeniden konuşma yeteneğine kavuştu.

"Evet, evet," dedi, kendi sesini tanıyamamıştı. "O korkak da, o hain de... Evet! Bize yalan söyledi. Öldürün beni General Trujillo; ama karımı ve çocuklarımı serbest bırakın. Onlar suçsuz."

"Bu o kadar kolay olmayacak, salak herif," diye yanıtladı Ramfis. "Cehennem'e gitmeden önce Araf'tan geçeceksin. Orospu çocuğu!"

İkinci kez verilen elektrik akımı bir kez daha yerinden fırlattı Salvador'u –gözleri çukurlarından fırlıyormuş gibi geldi– ve kendini kaybetti. Kendine geldiğinde bir hücrenin zemininde çamur içinde, çıplak, elleri kelepçeli yatıyordu. Kemikleri, kasları ağrıyordu, hayalarında ve makatında dayanılmaz bir yanma duyuyordu, sanki derisi yüzülmüştü. Boğazı, dili, damağı sanki kızgın bir zımpara kâğıdı gibiydi. Gözlerini yumdu ve dua etti. Evet, edebiliyordu! Aralıklarla. Bilinci, birkaç saniye için, boşalıyordu; sonra yeniden dikkatini dualarına veriyordu. Gençliğinde Jarabacoa'ya yaptığı hac gezisini anımsayarak Azize Mercedes'e dua etti. Kutsal Tepe'ye çıkmış, Azize'nin ayak ucunda diz çöküp dua etmişti. Alçakgönüllülükle karısını, Luisito'yu ve Carmen Elly'yi Canavar'ın acımasızlığından koruması için yakardı. Yeniden dua edebiliyordu.

Gözlerini açınca yanına atılmış çıplak ve ezilmiş, yaralar ve çürükler dolu bedenin, kardeşi Guarionex olduğunu gördü. Aman Tanrım, ne hale getirmişlerdi zavallı Guaro'yu! Generalin gözleri açıktı, koridordaki ampulün parmaklıklı küçük pencereden içeri sızan soluk ışığında ona bakıyordu. Tanımış mıydı?

"El Turco'yum ben, ağabeyin, Salvador," dedi. Sürünerek yanına yaklaşmaya çalıştı. "Beni duyabiliyor musun? Görebiliyor musun beni, Guaro?"

Bitip tükenmeyecek gibi gelen uzun bir süre, kardeşiyle iletişim kurmaya çalıştı ama başaramadı. Guaro yaşıyordu; kımıldıyordu, inliyordu, gözlerini açıp kapıyordu. Arada bir küfürler savurarak bağırıyor, astlarına emirler veriyordu: "Yürüt bu katırı, çavuş!" Guaro'yu fazla Trujillo yanlısı olarak gördükleri için planı ondan saklamışlardı. Ne sürpriz olmuştur zavallı Guaro için, habersiz olduğu bir olay yüzünden tutuklanmak, işkence görmek, sorguya çekilmek... İkinci kez işkence odasına götürülüp "Taht"a oturtulduğunda, elektrik şoklarının neden olduğu bir baygınlıkla öteki baygınlık arasında, Ramfis ve Johnny Abbes'e anlatmaya çalışmış, "boğa kamışları" darbeler indirirken derisini yüzerken birçok kez yinelemişti. Gerçeği öğrenmek onları ilgilendirmiyordu sanki. Ne Guarionex'in ne de öteki kardeşlerinin bir şey bildiklerini, hele babasının hiçbir şeyden haberi olmadığını söylüyor, yemin ediyor, bağıra bağıra General Estrellá Sadhalá'ya yaptıklarının korkunç bir haksızlık olduğunu, öteki dünyada bunun hesabını vereceklerini yineliyordu. Ama onu dinlemiyorlardı; onların istediği sorgulamak değildi, sadece eziyet etmek istiyorlardı, o kadar. Ancak çok uzun bir süre sonra –tutuklandığından beri saatler mi olmuştu, yoksa günler, haftalar mı?– gardiyanların arada bir *yuca* çorbası, bir dilim ekmek ve maşrapayla su getirdiklerinin ayrımına vardı. Çorba tasını eline tutuştururken içine tükürüyorlardı. Artık umurunda değildi. Dua edebiliyordu ya, bu ona yetiyordu. Boş bıraktıklarında, kendindeyse durmadan dua ediyordu; hatta bazen uyurken ve baygınken bile. Ama işkence ederlerken, hayır. "Taht"a oturtulduğunda acı ve korkudan donup kalıyordu. Zaman zaman bir doktor geliyor, kalbini dinliyor, yeniden güçlendirmek için iğne yapıyordu.

Bir gündüz ya da gece vakti, çünkü bu zindanda saati bilmek imkânsızdı, onu çıplak ve kelepçeli olarak

hücresinden alıp merdivenlerden yukarı çıkardılar ve iterek güneşli bir odaya soktular. Bembeyaz ışık gözlerini kamaştırdı. Sonunda Ramfis Trujillo'nun solgun yüzünü görebildi. Yanında, yaşına rağmen dimdik, babası General Piro Estrellá duruyordu. Yaşlı adamı görünce Salvador'un gözleri yaşardı.

Ama babası oğlunu o berbat durumda görmekten duygulanacağı yerde, öfkeyle kükredi.

"Seni tanımıyorum! Benim oğlum değilsin! Katil! Hain!" diye öfkeden boğulur gibi elini sallıyordu. "Benim, senin, hepimizin Trujillo'ya ne çok şey borçlu olduğumuzu bilmiyor musun? O adamı nasıl öldürürsün? Nedamet getir, sefil!"

Bir masaya dayanmak zorunda kaldı, çünkü sendelemeye başlamıştı. Gözlerini yere indirdi. Numara mı yapıyordu ihtiyar? Böylece Ramfis'i kazanarak oğlunun hayatını bağışlamasını istemeyi mi düşünüyordu? Yoksa ateşli Trujillo yanlılığı evlat sevgisinden ağır mı basıyordu? Bu kuşku işkence seanslarının dışında kalan bütün saatlerde içini kemirdi durdu. İşkence her gün, iki saatte bir sürüyordu. Ve şimdi işkencenin yanı sıra bir de uzun, çıldırtıcı sorgulama vardı artık. Aynı soruları bir kere, bin kere yineliyorlar, aynı ayrıntıları tekrar tekrar anlatmasını, yeni komplocu adları vermesini istiyorlardı. Onların bildikleri dışında başka kimseyi tanımadığına, ailesinden kimsenin, hele Guarionex'in komplocularla işbirliği yapmadığına hiçbir zaman inanmadılar. Bu seanslara Johnny Abbes ve Ramfis katılmıyordu. Sorgulamayı astlar üstlenmişti. Zamanla Salvador'a bu yüzler tanıdık gelmeye başlamışlardı: Teğmen Clodoveo Ortiz, Avukat Eladio Ramírez Suero, Albay Rafael Trujillo Reynoso, Polis Üsteğmeni Pérez Mercado. Bazıları vücudunda elektrikli sopayı gezdirmekten, lastik kaplı sopalarla kafasına ve sırtına vurmaktan, tenine sigaralarını bastırmaktan ke-

yif alıyorlardı, ötekilerse sanki bu işi sıkılarak, sevmeden yapıyor gibiydiler. İşkenceye mutlaka elektrik vererek başlıyorlar, seanstan önce bir işkenceci yanık et ve dışkı kokusunu bastırmak için havaya Nice sıkıyorlardı.

Bir gün... Hangi gün olabilirdi? Evet bir gün, hücresine Fifí Pastoriza, Huáscar Tejeda, Modesto Díaz, Pedro Livio Cedeño ve Tuntí Cáceres'i getirdiler. Tuntí Cáceres, Antonio de la Maza'nın ilk plana göre arabayı kullanacak olan yeğeniydi; sonra onun yerine Antonio Imbert kullanmıştı. Hepsi de kendisi gibi çıplak ve kelepçeliydiler. Başından beri burada, El Nueve'de, başka başka hücrelerdeydiler ve aynı işlemlerden geçirilmişlerdi: elektrik akımı, sopalarla dayak, yanıklar, kulakları ve tırnakları delmek. Ve bitip tükenmek bilmeyen sorgulamalar.

Imbert ve Luis Amiama'nın yok olduklarını onlardan öğrendi. Ramfis, çaresizlik içindeydi, bulundukları yeri bildirene beş yüz bin peso ödül vaat ediyordu. Antonio de la Maza, General Juan Tomás Díaz ve Amadito' nun dövüşerek öldüklerini de yine onlardan öğrendi. Ötekiler onun gibi tecrit edilmemişti; gardiyanlarla konuşmuşlar, dışarıda olup bitenlerden haberleri olmuştu. Huáscar işkencecilerden biriyle yakınlık bile kurmuş, onun aracılığıyla Ramfis Trujillo'yla Antonio de la Maza' nın babası arasında geçen konuşmayı öğrenmişti. Generalísimo'nun oğlu, Don Vicente de la Maza'nın hücresine gelerek oğlunun öldüğünü haber vermişti. Moca'nın yaşlı efendisi, sesi titremeden sormuştu: "Dövüşerek mi öldü?" Ramfis evet yanıtını verince Don Vicente de la Maza istavroz çıkarmış, "Şükürler olsun, Tanrım!" demişti.

Pedro Livio Cedeño'yu iyileşmiş görmek Salvador'u sevindirmişti. Negro Livio Cedeño, o gece kargaşada ona ateş ettiği için El Turco'ya kin beslemiyordu. "Ama o gece beni öldürmediğiniz için sizi affetmiyorum," diye dalga geçiyordu. "Neden hayatımı kurtardınız ki? Bunun

için mi? Sersemler!" Hepsi de Pupo Román'a sonsuz kin besliyordu. Yine de Modesto Díaz, üst kattaki hücresinden, dört işkencecinin Pupo Román'ı çırılçıplak sürükleyerek işkence odasına götürdüklerini gördüğünü anlattığında hiçbiri sevinmemişti. Modesto Díaz artık bütün yaşamı boyunca olduğu zarif ve zeki politikacının gölgesi bile değildi; çok kilo kaybetmişti, bedeni yara bere doluydu, bakışlarında sonsuz bir mutsuzluk okunuyordu. "Ben de böyle görünüyor olmalıyım," diye geçirdi içinden Salvador. Tutuklandığından beri kendini hiç aynada görmemişti.

Birçok kez sorguya çekenlerden, günah çıkarmak için, bir rahip istemişti. Sonunda bir gün yemek getiren gardiyan rahip isteyen olup olmadığını sordu. Hepsi ellerini kaldırdılar. Hepsine pantolon giydirdiler, dik merdivenlerden çıkarıp babasının El Turco'yu aşağıladığı salona götürdüler. Güneşi görmek, sıcaklığın teni okşayışını duymak Salvador'a can verdi. Hele bir daha hiç yapamayacağını sandığı şeyi yapmak, günah çıkarmak iyice moralini düzeltmişti. Rahip Peder Rodríguez Canela onları Trujillo'nun anısına edeceği duaya katılmaya davet edince sadece Salvador diz çökerek rahiple beraber dua etti. Arkadaşları rahatsız, ayakta kaldılar.

Peder Rodríguez'den o günün tarihini öğrendi: 30 Ağustos 1961'di. Sadece üç ay mı geçmişti! Oysa ona bu karabasan yüzyıllardır sürüyormuş gibi geliyordu. Bunalıma girmişler, zayıf düşmüşler, moral yıkımına uğramışlardı; aralarında çok az konuşuyorlardı. Konuştukları zaman da konu hep El Nueve'de gördükleri, duydukları, yaşadıklarıydı. Hücre arkadaşlarının anlattıkları tanıklıklar arasında Salvador'un belleğine bir daha silinmemek üzere kazınan Modesto Díaz'ın hıçkıra hıçkıra ağlayarak anlattığı hikâye oldu. Modesto ilk haftalarda Miguel Ángel Báez Díaz'la aynı hücrede kalmıştı. El Turco, 30

Mayıs'ta, bu şahsiyetin Volkswagen'ıyla San Cristóbal yoluna gelip Trujillo'nun geleceğini doğruladığında ne kadar şaşırdığını anımsıyordu. Trujillo'nun Avenida'daki gezintisine katıldıktan sonra yanlarına geldiğinde öğrenmişti Salvador bu seçkin Trujillo yanlısı beyefendinin de komploda olduğunu. Trujillo'nun çok yakını olması Johnny Abbes ve Ramfis'i büsbütün öfkelendirmişti. Bu yüzden elektrikli işkence, yakma, dövme seanslarına bizzat katılmışlardı. Kendini her kaybedişinde SIM doktorlarına zorla kendine getirtiyorlardı. Tutukluluklarının ikinci ya da üçüncü haftasında hücreye o berbat mısır unu çorbası yerine et parçaları dolu bir tencere getirmişlerdi. Miguel Ángel ve Modesto, elleriyle saldırıp tıka basa karınlarını doldurmuşlardı. Biraz sonra gardiyan içeri girmiş, Báez Díaz'a dönerek yüzüne karşı, "Ramfis Trujillo, kendi oğlunu yerken midesi bulandı mı, öğrenmek istiyor," demişti. Miguel Ángel olduğu yerden küfürler savurmaya başlamıştı. "Söyle o iğrenç orospu çocuğuna, kessin sesini. Gebersin." Gardiyan gülmeye başlamıştı. Gitmiş ve hemen elinde saçlarından tuttuğu kesik bir çocuk başıyla geri dönmüştü. Miguel Ángel Báez Díaz birkaç saat sonra kalp krizinden Modesto'nun kollarında ölmüştü.

Miguel Ángel'in hikâyesi –büyük oğlu Miguelito'yu da tanıyordu– Salvador'da saplantı haline geldi. Karabasanlarda Luisito ve Carmen Elly'nin kesik başlarını görüyordu. Uykusunda bağıra bağıra söyledikleri arkadaşlarını kızdırıyordu.

Hayatlarına son vermeyi deneyen bazı arkadaşlarının aksine Salvador sonuna kadar direnmeye karar vermişti. Tanrı'yla –gece gündüz dua etmeye devam ediyordu, Kilise intiharı yasaklamıştı– barışmıştı. Zaten kendini öldürmek de kolay değildi. Huáscar Tejeda gardiyanlardan birinden çaldığı bir kravatla –katlayıp arka cebine

koymuştu– kendini boğmayı denemişti ama başarılı olamamıştı. Onun bu denemesi yüzünden cezalar daha da beter artmıştı. Pedro Livio Cedeño işkence odasında Ramfis'i kızdırıp kendini ona öldürtmeyi denedi: "Orospu çocuğu", "piç", "kanı bozuk", "Anan olacak İspanyolcuk, Trujillo'nun sevgilisi olmadan önce kerhanede çalışırmış," dedi; hatta yüzüne bile tükürdü. Ramfis beklediği gibi kafasına bir kurşun sıkmadı. "Henüz zamanı değil, çatlasan da patlasan da o iş, en sonunda. Önce cezanı çekeceksin."

Salvador Estrellá Sadhalá ikinci kez günün tarihini öğrendiğinde, 9 Ekim 1961'di. O gün yine pantolon giydirdiler, dik merdivenleri çıkardılar, aydınlığı gözleri kamaştıran, sıcağı teni okşayan odaya götürdüler. Dört yıldızlı kusursuz üniforması içinde solgun yüzlü Ramfis oradaydı; elinde o günün *El Caribe*'sini tutuyordu: 9 Ekim 1961. Salvador manşeti okudu: "General Pedro A. Estrellá'nın General Rafael Leonidas Trujillo'nun oğluna mektubu."

"Babanın bana gönderdiği mektubu oku," dedi Ramfis, gazeteyi uzatarak. "Senden söz ediyor."

Kelepçelerden Salvador'un bilekleri şişmişti, *El Caribe*'yi zor tutuyordu. Başı dönüyordu, tiksinti ve hüzün karışımı belirsiz bir duyguyla son satırına kadar okudu mektubu. General Piro Estrellá, Teke için "En büyük Dominikli," diyordu, Trujillo'nun dostu, koruması olmaktan ve onun tarafından korunmaktan gurur duyduğunu söylüyordu. Salvador için aşağılayıcı sıfatlar kullanıyordu, "yolunu şaşırmış bir oğulun hainliği"nden (Koruyucusuna ihanet eden oğlum, babasına ve ailesine ihanet etti.) söz ediyordu. Bütün bu hakaretlerden de beter olan mektubun son paragrafıydı: Babası abartılı bir yaltaklanmayla Ramfis'in, yaşamını sürdürebilmesi için, kendisine para yardımında bulunduğunu, bu yüzden

ona minnettar olduğunu yazıyordu. Oğlu katliama katıldığı için ailenin bütün mallarına el konulmuştu.

Hücreye dönerken utançtan ve üzüntüden başı dönüyordu. Moral bozukluğunu arkadaşlarından gizlemeye çalışıyordu ama başı dik yürüyemiyordu. "Beni Ramfis değil babam öldürdü," diye düşünüyordu. Ve Antonio de la Maza'ya imreniyordu. Don Vicente'nin oğlu olmak ne büyük şanstı!

O acımasız 9 Ekim gününden birkaç gün sonra, Salvador ve beş hücre arkadaşı –hortumla hepsini yıkadılar ve tutuklandıkları gün üzerlerindeki giysilerini geri verdiler– La Victoria'ya nakledildiler. El Turco yaşayan bir ölüydü. Ziyaretçi kabul etme –perşembe günleri, yarım saat– karısına, oğluna, kızına sarılma olasılığı bile Piro Estrellá'nın Ramfis'e gönderdiği açık mektubu okuduktan sonra donan yüreğini ısıtmaya yetmemişti.

La Victoria'da işkence ve sorgulamalar son buldu. Hâlâ yerde uyuyorlardı ama artık çıplak değillerdi. Evlerinden giysi getirtebiliyorlardı. Kelepçeleri çıkarmışlardı. Aileleri yiyecek, içecek ve biraz da para gönderebiliyordu. Bu parayla gardiyanları ayartıyor, gazete aldırtıyorlardı, başka tutuklulardan haber alabiliyor, dışarı mesaj gönderebiliyorlardı. Başkan Balaguer, Birleşmiş Milletler'de yaptığı konuşmada Trujillo'nun diktatörlüğünü kınamış, "düzen içinde" demokrasi getirmeye söz vermişti. Bu sözler tutuklular arasında umut rüzgârları estirmişti. İnanılır gibi değildi ama Sivil Birlik ve 14 Haziran Hareketi gün ışığına çıkmış, muhalefet yüzünü göstermeye başlamıştı. Özellikle de, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Venezuela'da ve başka yerlerde, onların sivil mahkemelerde, uluslararası gözlemcilerin katılımıyla yargılanmalarını isteyen komiteler kurulmuş olması arkadaşlarını sevindiriyordu. Salvador da onların beklentilerini, hayallerini paylaşmak için kendini zorluyordu. Dualarında

Tanrı'ya yeniden umut edebilmek için yakarıyordu. Çünkü artık hiç mi hiç umutlanamıyordu. Ramfis'in yüzündeki o kararlı ifadeyi görmüştü. Onları serbest bırakır mıydı?Asla bırakmayacaktı! İntikamını sonuna dek götürecekti.

Şef'in kardeşleri Petán ve Negro Trujillo'nun ülkeyi terk ettikleri haberi gelince La Victoria'da bayram sevinci yaşandı. Şimdi sıra Ramfis'teydi. Sonunda, Balaguer'in af çıkarmaktan başka çaresi kalmayacaktı. Modesto Díaz güçlü mantığı ve olayları incelerken takındığı soğukkanlı tavrıyla hepsini, avukatlarının ve ailelerinin onları savunmak için harekete geçmelerinin zamanı geldiğine inandırdı. Ramfis, babasını cezalandıranları ortadan kaldırmadan hiçbir yere gitmezdi. Salvador, Modesto'yu dinlerken ne hale geldiğini düşünmeden edemiyordu: Kilo kaybetmeyi sürdürüyordu, yüzü yaşlı birinin buruşuk yüzüydü. Kaç kilo kaybetmişti? Karısının getirdiği pantolonlar öylesine bol geliyordu ki, her hafta kemerine bir delik daha açması gerekiyordu.

Babasının mektubundan kimseye söz etmemişti ama içi hüzün doluydu. Sanki bu mektup sırtına indirilmiş bir hançerdi. Planlarını öngördükleri gibi gerçekleştirememişler, birçok kişi ölmüş, birçokları acı çekmişti ama bir değişimin gerçekleşmesine yardımcı olmuşlardı. La Victoria'nın hücrelerine kadar sızan haberlerde mitinglerden, Trujillo'nun heykellerini yıkan, onun ve yakınlarının adları yazılı levhaları söken gençlerden, ülkeye geri dönen bazı sürgünlerden söz ediliyordu. Bu Trujillo Çağı'nın sonunun başlangıcı demek değil miydi? Eğer onlar Hayvan'ı öldürmeselerdi bunların hiçbiri olmazdı.

Trujillo kardeşlerin geri dönüşü, La Victoria'da soğuk duş etkisi yaptı. 17 Kasım'da hapishane müdürü Yarbay Américo Dante Minervino, sevincini gizlemeye gerek duymadan, Salvador, Modesto Díaz, Huáscar Teje-

da, Pedro Livio, Fifí Pastoriza ve genç Tuntí Cáceres'e akşamüzerine doğru Adalet Sarayı hücrelerine nakledilecekleri haberini verdi. Ertesi gün Avenida'da suikast bir kez daha canlandırılacaktı. Ellerinde kalan bütün parayı toplayarak bir gardiyana verdiler ve ailelerine mesaj gönderdiler. Kuşkusuz şüpheli bir senaryo hazırlanıyordu, canlandırma yeni bir farstı. Kesin Ramfis hepsini öldürme kararı almıştı.

Akşamüzeri kelepçelendiler. Altısını birden, üç silahlı muhafızın eşliğinde, başkentlilerin "Köpek Kulübesi" dedikleri siyah, camları koyu renk boyanmış kamyonetlerden birine bindirdiler. Salvador gözlerini yumdu, karısı ve çocuklarını koruması için Tanrı'ya yalvardı. Rejimin gizli infazları gerçekleştirmek için en uygun yer olarak seçtiği yalıyara götürülmekten korkuyordu. Öyle olmadı. Kent merkezine, La Feria'daki Adalet Sarayı'ndaki hücrelere götürüldüler. Gecenin büyük bir bölümünü ayakta geçirdiler, oldukları yer öyle dardı ki aynı anda hepsi birden oturamıyorlardı. Sırayla ikişer ikişer oturuyorlardı. Pedro Livio ve Fifí Pastoriza umutluydular, buraya getirildiklerine bakılırsa canlandırma işi doğruydu. Bu ikilinin iyimserliği Tuntí Cáceres ve Huáscar Tejeda'ya da bulaştı. Evet, evet, neden olmasın, onları adalete teslim edecekler, yargılamayı sivil yargıçlar üstleneceklerdi. Salvador ve Modesto Díaz şüpheciliklerini gizlemeye çalışıyor, sessiz kalmayı yeğliyorlardı.

Güneş doğmadan onları hücreden çıkarmaya geldiler. Altı tutukluyu bir kez daha Köpek Arabası'na bindirdiler. Adalet Sarayı'nın çevresinde olağanüstü koruma önlemleri alınmıştı. Alacakaranlıkta görebildiği kadarıyla bütün askerlerin Hava Kuvvetleri arması taşımaları Salvador'un dikkatini çekti. Bütün askerler, Ramfis ve Virgilio García Trujillo'nun emrinde olan San Isidro Üssü'nden geliyordu. El Turco arkadaşlarını telaşlandır-

mamak için bir şey söylemedi. Dar furgonda, bütün gece boyunca yaptığı gibi Tanrı'yla konuşmaya çalıştı, onuruyla ölebilmek, korkaklık gösterip küçük düşmemek için ondan yardım istedi ama dikkatini toplayamıyordu. Başarılı olamayınca yüreğinin daraldığını hissetti.

Kısa bir yolculuktan sonra, kamyonet durdu. San Cristóbal yolundaydılar. Burası suikastın gerçekleştiği nokta olmalıydı. Güneş gökyüzünü sarıya boyamıştı, yol boyunca hindistancevizi ağaçları uzanıyordu, deniz kayalıklara çarparak gürüldüyordu. Çevrede çok fazla muhafız vardı. Yolu kordon altına almışlar, iki yönde de trafiği durdurmuşlardı.

"Bu komedinin ne gereği var, babasının sevgili oğlu da babası gibi palyaçoluk yapmayı sever çıktı," dediği duyuldu Modesto Díaz'ın.

"Neden komedi olsun?" diye karşı çıktı Fifí Pastoriza. "Karamsar olma. Bir canlandırma yapılacak. Yargıçlar da gelmiş. Görmüyor musunuz?"

"Babacığının bayıldığı palyaçoluklardan biri daha," diye yineledi Modesto, başını sallayarak.

Fars ya da değil, canlandırma saatlerce sürdü. Güneş tam tepeye çıkmıştı, kafataslarını deliyor, beyinlerini sulandırıyordu. Teker teker açık havada kurulmuş bir masanın önüne götürülüyorlar, El Nueve ve La Victoria'da defalarca sorulan soruları bir kez daha soruyorlardı. Daktilolar yanıtlarını kaydediyordu. Çevrede yalnızca küçük rütbeli askerler dolanıyordu. Sıkıcı tören devam ederken şeflerden hiçbiri –Ramfis, Abbes García, Pechito León Estévez, Pirulo Sánchez Rubirosa– ortalıkta görünmedi. Öğlende yemek vermediler, bir şişe gazozla geçiştirdiler. La Victoria'nın tıknaz müdürü Américo Dante Minervino göründüğünde akşam oluyordu. Biraz sinirli bıyığını ısırıyordu, görüntüsü her zaman olduğundan daha ürkütücüydü. Yanında iriyarı, boksör burnu

gibi yassı burunlu, omzunda makineli tüfek, kemerinde bir tabanca olan bir zenci vardı. Hepsini yeniden "Köpek Kulübesi"ne bindirdiler.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Pedro Livio, Minervino'ya.

"La Victoria'ya dönüyoruz. Yolda kaybolmayasınız diye bizzat almaya geldim," oldu Minervino'nun yanıtı.

"Ne büyük şeref!"

Yarbay direksiyona geçti, boksör suratlı zenci de yanına oturdu. "Köpek Kulübesi"nde onlara eşlik eden üç muhafız çok gençti, büyük olasılıkla yeni askere alınmışlardı. Gergin görünüyorlardı, bu kadar önemli tutukluları korumanın sorumluluğu altında ezilmiş gibi bir halleri vardı. Kelepçelerden başka ayak bileklerini kısa adım atabilmelerine izin veren gevşek halatlarla bağlamışlardı.

"Lanet olsun! Bu ipler ne anlama geliyor?" diye itiraz etti Tuntí Cáceres.

Muhafızlardan biri Yarbay'ı göstererek sus, der gibi işaretparmağını dudaklarına götürdü.

Yolculuk uzayınca Salvador, La Victoria'ya geri dönmeyeceklerini anlamıştı, arkadaşlarının yüzünden onların da anladıkları belli oluyordu. Hepsi susuyordu, kimisi gözlerini yummuş, kimisinin gözleri ise furgonun metal levhalarını bakışlarıyla delerek nereye gittiklerini görmek ister gibi iyice açılmıştı. Dua etmeyi denemedi. Öyle tedirgindi ki nasıl olsa beceremezdi. Tanrı anlayış gösterirdi.

Kamyonet durunca yalıyara çarpan dalgaların sesini duydular. Muhafızlar furgonun kapısını açtılar. Kızılımsı toprakla örtülü boş bir düzlüğe gelmişlerdi. İleride, bir tepeye doğru tek tük ağaçlar vardı. Güneş hâlâ parlaklığını koruyordu ama epey alçalmıştı. Salvador, içinden ölüm bir tür dinlenme, diye geçirdi. O anda yalnızca çok büyük bir yorgunluk hissediyordu.

Dante Minervino ile boksör suratlı zenci üç delikanlı muhafızı furgondan indirdiler. Altı tutuklu onların ardından inmeye yeltenince durdurdular: "Kıpırdamayın." Hemen ardından ateş etmeye başladılar. Üç delikanlı şaşıracak, neye uğradıklarını kavrayacak, bağıracak zaman bulamadan kurşunlarla delik deşik edilip yere yığıldılar.

"Ne yapıyorsunuz, ne yaptınız, caniler!" diye haykırdı Salvador. "Bu zavallı muhafızlardan ne istiyorsunuz, katiller!"

"Onları biz öldürmedik, siz öldürdünüz," diye karşı çıktı ciddi ciddi, Yarbay Dante Minervino, makinelisine yeni mermileri sürerken. Yassı suratlı zenci, Yarbay'ın bu sözlerini bir kahkahayla kutladı.

Bu ani sürpriz karşısında sersemleyen, aptallaşan altı tutuklu, üç muhafızın cesetleri ayaklarına dolaşarak –ayakları bağlı olduğu için zıplayarak ilerlemek zorunda kalıyorlardı– birkaç metre ileride park etmiş, ötekinin tıpatıp aynısı, bir başka kamyonete götürüldüler. Kamyonetin başında bir sivil bekliyordu. Onları furgona tıktıktan sonra üçü de kamyonetin önüne sıkıştılar. Dante Minervino yeniden direksiyon başına geçti.

Evet, Salvador şimdi dua edebiliyordu. Arkadaşlarından birinin ağladığını duydu ama dikkati dağılmadı. Hiç zorlanmadan dua edebiliyordu, tıpkı eski, güzel günlerde olduğu gibi. Kendisi için, ailesi için, üç muhafız için, beş arkadaşı için dua etti. Sinir krizi geçiren bir arkadaşı küfür ederek başını oturdukları yeri, furgonun ön tarafından ayıran metal levhaya vuruyordu.

Bir an olsun dua etmeyi bırakmadığı için bu yolculuğun ne kadar sürdüğünü anlayamadı. Sonsuz bir huzur duyuyordu, karısını ve çocuklarını düşünmek içini sevgiyle dolduruyordu. Kamyoneti durdurup kapıyı açtıklarında denizi, günbatımını, güneşin lacivert gökyüzünde batışını gördü.

İte kaka kamyonetten indirildiler. Büyük bir evin bahçesinde, bir havuzun yanındaydılar. Tepesi dimdik birkaç palmiye vardı avluda. Yirmi metre kadar ötedeyse bir teras ve ellerinde kadehler tutan siluetler görünüyordu. Aralarından Ramfis, Pechito León Estévez, bu sonuncunun kardeşi Alfonso, Pirulo Sánchez Rubirosa'yı tanıdı, bir de tanımadığı iki-üç kişi daha vardı. Alfonso León Estévez, viski bardağını bırakmadan, onlara doğru geldi. Américo Dante Minervino ve zenci boksör onları hindistancevizi ağaçlarına doğru iterken yardımcı oldu.

"Birer birer, Pechito," diye emir verdi Ramfis. "Sarhoş," diye geçirdi içinden Salvador. Teke'nin oğlu ayık kafayla son şenliğe katılamamıştı, kutlayabilmek için sarhoş olması gerekmişti.

Önce Pedro Livio'yu kurşunladılar, üzerine sıkılan tabanca kurşunları, makineli tüfek ateşiyle bir anda yere yığıldı. Sonra Tuntí Cacéres'i hindistancevizi ağaçlarına doğru sürüklediler. Tuntí ölmeden önce Ramfis'e hakaretler yağdırdı: "Dejenere, korkak, ibne!" Ondan sonra sıra Modesto Díaz'a geldi. Modesto da "Yaşasın cumhuriyet!" diye bağırdı ve son nefesini vermeden kıvrılarak yere yığıldı.

Sonunda, sıra ona geldi. Onu itmek, sürüklemek zorunda kalmadılar. Ayağındaki bağların izin verdiği kadar küçük adımlarla, arkadaşlarının yattığı yere, hindistancevizi ağaçlarının yanına gitti. Son anlarında onun yanında olmasına izin verdiği için Tanrı'ya teşekkür etti. Biraz melankoliyle Baskinta'yı, Sadhalá'ların inançlarını koruyabilmek için terk ettikleri, Lübnan'daki o küçük kasabayı hiçbir zaman göremeyeceğini düşündü.

22

Başkan Joaquín Balaguer, uykusunda telefonun çaldığını duydu. Önseziyle çok kötü bir şey olduğunu anladı. Bir eliyle gözlerini ovuşturarak öteki eliyle ahizeyi kaldırdı. Hattın öteki ucundan General José Román'ın Genelkurmay Başkanlığı'nda üst düzey bir toplantıya çağıran sesi geldi. "Öldürdüler," diye düşündü. Komplo başarılı olmuştu. İyice uyandı. Kendine acıyacak ya da öfkelenerek kaybedecek zamanı yoktu; şimdilik sorun Savunma Bakanı'ydı. Öksürerek gırtlağını temizledi ve alçak sesle konuştu: "Bu denli ciddi bir durum varsa Cumhurbaşkanı olarak hazır bulunmam gereken yer kışla değil Palacio National'dır. Hemen oraya gidiyorum. Toplantının benim makamımda yapılmasını öneriyorum. İyi geceler." Savunma Bakanı yanıt veremeden telefonu kapattı.

Kalktı, ablalarını uyandırmamak için sessizce giyindi. Trujillo'yu öldürmüşlerdi, kesin. Román'ın başı çektiği darbe yoldaydı. Yoksa onu neden 18 Diciembre Kalesi'ne çağırsın? İstifaya zorlamak, tutuklamak ya da ayaklanmaya destek vermesi için çağırıyordu. Beceriksiz bir hali var gibiydi, sanki bu göreve hazır değildi. Aslında telefon edeceğine bir devriye göndermeliydi. Román, Silahlı Kuvvetler'in başındaydı ama birlikler arasında pek prestiji yoktu. Malum plan başarısızlığa uğrayacaktı.

Dışarı çıktı, kapıda nöbet tutan muhafıza şoförünü uyandırmasını söyledi. Palacio National'a doğru bomboş ve karanlık Máximo Gómez Bulvarı'ndan ilerlerken önündeki saatlerde olabilecekleri geçirdi aklından: sadık birliklerle ayaklanan birlikler arasında çatışmalar, olası bir Amerika Birleşik Devletleri müdahalesi... Washington'un bu müdahale için anayasal bir bahaneye gereksinimi olacaktır. Böyle anlarda Cumhurbaşkanı yasallığı temsil eder. Makamı bir süstü, doğru. Ama Trujillo ölünce gerçeklik kazanıyordu. Kukla başkanlıktan Dominik Cumhuriyeti'nin gerçek başkanı olmaya giden yol onun benimseyeceği tutuma bağlıydı. Belki de bilmeden 1906'dan, yani doğduğu günden beri bugünü bekliyordu. Bir kez daha hayatının sloganını yineledi: "Her ne nedenle olursa olsun bir an için bile soğukkanlılığı elden bırakmamak."

Palacio National'a girer girmez karşılaştığı kargaşayı görünce kararı iyice pekişti. Muhafız sayısı artırılmıştı, silahlı askerler koridorlarda ve merdivenlerde kime ateş edeceklerini araştırırcasına bir oraya bir buraya koşuşturup duruyorlardı. Onun acele etmeden odasına doğru yürüdüğünü gören bazı subaylar rahatladı; belki o nasıl hareket edilmesi gerektiğini biliyordur. Bürosuna ulaşamadı. Generalísimo'nun odasının yanındaki ziyaret salonunda Trujillo ailesini gördü; Şef'in karısı, kızı, erkek kardeşleri, yeğenler, hepsi orada toplanmışlardı. Durumun gerektirdiği gibi acıklı bir yüz takınarak yanlarına gitti. Angelita'nın gözleri yaşlıydı, beti benzi atmıştı; ama Doña María'nın gergin ve kocaman yüzünde öfke vardı; sınırsız bir öfke.

"Şimdi biz ne olacağız, Doktor Balaguer?" diye kekeledi Angelita, Başkan'ın kolunu tutarak.

Balaguer, Saygıdeğer Hanımefendi'yi sarılarak karşıladı. "Hiçbir şey, size hiçbir şey olmaz," diye onu teselli etti. "Önemli olan soğukkanlılığı elden bırakmamak.

Güçlü olmalıyız. Tanrı, Ekselansları'nın ölmesine izin vermeyecektir."

Daha ilk bakışta, bu zavallı düzenbazlar klanının pusulayı şaşırmış oldukları göze çarpıyordu. Pétan omzunda tüfeği, kuyruğunu ısırmaya çalışan bir köpek gibi dönup duruyor, bir yandan da ter içinde özel ordusuyla –*cocuyos de la cordillera*, yani "dağ ayrıkotları" diye ad takmıştı– ilgili saçma sapan bir şeyler söylüyordu. Eski Başkan Héctor Bienvenido (namı diğer Negro) ise sanki bilincini yitirmiş, ağzında tükürükler köpürerek, kim olduğunu nerede olduğunu anımsamaya çalışır gibi gözlerini boşluğa dikmişti. Şef'in kardeşlerinin en zavallısı Amable Romeo (namı diğer Pipí) bile oradaydı. Üstü başı dökülüyordu, ağzı bir karış açık bir sandalyeye ilişmişti. Büyük koltuklarda Trujillo'nun kız kardeşleri Nieves Luisa, Marina, Julieta ve Ofelia Japonesa oturuyorlardı; kimisi gözyaşlarını siliyor, kimisi öylece bakıyor, kimisi de yardım istiyordu. Birkaç söz mırıldanarak hepsini teselli etti. Tek bir eksik vardı, o boşluk da hemen doldurulmalıydı.

Odasına gitti ve Silahlı Kuvvetler müfettişi, General Santos Mélido Marte'ye telefon etti. General Santos Mélido askerî erkân arasında, çok eskiden beri tanıdığı tek subaydı. Olanlardan haberi yoktu henüz. Habere o kadar şaşırmıştı ki bir dakika kadar ağzından "Aman Tanrım!" lafından başka söz çıkmadı. General Santos'tan öteki generallere ve ülkenin bütün birliklerinin kumandanlarına telefon etmesini, onları olası cinayetin anayasal düzeni bozmadığına inandırmasını ve Devlet Başkanı'nın görevlerinin başında kalmalarını istediğini haber vermesini söyledi. "Hemen kolları sıvıyorum, Sayın Başkan." Generale veda etti.

Vatikan Elçisi, Kuzey Amerika Konsolosu ve Birleşik Krallıklar Ticaret Ataşesi'nin sarayın girişinde muha-

fızlar tarafından durdurulduğunu haber verdiler. İçeri alınmalarına izin vermelerini emretti. Gelişlerinin nedeni Monseñor Reilly'nin şiddet kullanılarak tutuklanmasıydı, suikasttan haberleri yoktu. Silahlı kişiler kapıları kırarak Santo Domingo Koleji'ne girmişlerdi. Havaya ateş etmişler, rahibeleri ve piskoposa eşlik eden San Juan de la Maguana rahiplerini tartaklamışlar ve bir bekçi köpeğini öldürmüşlerdi.

"Bay Başkan, Monseñor Reilly'nin hayatından sizi sorumlu tutuyorum," diye bir tehdit savurdu, Papalık Elçisi.

"Hükümetim Piskopos'un hayatının tehlikeye atılmasını hoş karşılamayacaktır," diye dikkatini çekti Amerikalı diplomat. "Washington'un Amerikan vatandaşı olan Reilly'yle yakından ilgilendiğini hatırlatmam gerekmez herhalde."

"Buyrun oturun, lütfen," diyerek masasının önündeki koltukları gösterdi Başkan. Ahizeyi kaldırdı ve San Isidro Hava Üssü Komutanı General Virgilio García Trujillo'yu bağlamalarını istedi. "İnanın sizden daha çok üzgünüm. Bu barbarlığa son vermek için elimden gelenden fazlasını yapacağım, söz veriyorum."

Biraz sonra hattın öteki ucundan Generalísimo'nun özbeöz yeğeninin sesi geldi. Gözlerini konuklarından ayırmadan, durgun bir sesle konuştu:

"Ben Cumhurbaşkanı, General. Sizinle San Isidro Üssü'nün Komutanı ve Ekselansları'nın en sevdiği yeğeni sıfatıyla konuşuyorum. Durumun ciddiyetini göz önüne alarak uzun bir girizgâh yapmayacağım. Çok sorumsuz davranan bir astınız, belki de Albay Abbes García, Piskopos Reilly'yi zor kullanarak Santo Domingo Koleji'nden çıkartmış ve tutuklatmış. Şimdi karşımda Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Vatikan'ın elçileri var. Eğer bir Kuzey Amerika vatandaşı olan Monseñor Reilly'nin başına bir şey gelecek olursa ülke için

büyük bir felaket olur. Hatta, Amerikan deniz piyadeleri bir çıkarma yapabilir. Size bunun vatanımız için ne anlama geleceğini açıklamam gerektiğini sanmıyorum. Dayınız Generalísimo adına sizi uyarıyorum, böyle bir tarihî şanssızlığa engel olmalısınız."

General Virgilio García Trujillo'nun yanıtını bekledi. Hattın öteki ucunda duyduğu soluma bir kararsızlık işaretiydi.

"Fikir benim değildi, Doktor," diye mırıldandığını duydu, sonunda. "Bu konuda beni bilgilendirmediler bile."

"Çok iyi biliyorum, General Trujillo," diye yardımına koştu Balaguer. "Siz sağduyulu ve sorumluluk taşıyan bir subaysınız. Asla böyle bir çılgınlık yapmazsınız. Monseñor Reilly, San Isidro'da mı? Yoksa La Cuarenta'ya mı götürdüler?"

Tüyleri diken diken eden bir sessizlik oldu. En kötü olasılığı düşündü.

"Monseñor Reilly hayatta mı?"

"Buraya iki kilometre ötede, San Isidro Üssü'ne bağlı bir karargâhta, Doktor. Karargâh kumandanı Rodríguez Méndez, öldürmelerine izin vermemiş. Beni şimdi bilgilendirdi."

Başkan sesini yumuşattı.

"Sizden, benim adıma bizzat oraya giderek Monseñor'ü almanızı rica ediyorum. Bu yanlışlık için hükümet adına kendisinden özür dileyin. Sonra da Piskopos'a buraya, büroma kadar eşlik edin. Sağ salim, buraya kadar. Bu bir dost ricası ama aynı zamanda Cumhurbaşkanı'nın emri. Size güvenim tam."

"Emirlerimin yerine getirileceğinden emin değilim, beyler. Ama görüyorsunuz, aklın gereğinin yerine getirilmesi için elimden geleni yapıyorum."

"Şimdi ne olacak, Sayın Başkan?" diye sordu Konso-

los. "Trujillo yanlıları sizin otoritenizi kabul edecekler mi?"

"Bu Birleşik Devletler'in tutumuna bağlı, dostum. Açık konuşmak gerekirse bilmiyorum. Şimdi izninizi isteyeceğim, beyler."

Trujillo ailesinin olduğu salona gitti. Salon daha kalabalıklaşmıştı. Albay Abbes García son bilgileri veriyordu. Katillerden biri tutuklu olarak Clinica Internacional' deydi; üç komplocunun adını vermişti: Emekli General Juan Tomás Díaz, Antonio Imbert ve Luis Amiama. Hiç kuşkusuz başkaları da vardı. General Román'ın da şaşkınlıkla izleyenler arasında olduğunu fark etti. Haki gömleği terden sırılsıklam olmuştu, yüzünden ter akıyordu, makineli tüfeğini iki eliyle sıkı sıkı tutuyordu. Gözleri yenik düştüğünü bilen bir hayvanın gözleri gibi deli deli bakıyordu. İşlerin istediği gibi gitmediği belliydi. SIM'in şişko müdürü ahenksiz sesiyle, eski asker Pedro Livio Cedeño'ya göre komploya Silahlı Kuvvetler'den katılan olmadığını anlatıyordu. Johnny Abbes'i dinlerken bu adama karşı çıkma zamanının geldiğini düşündü. Johnny Abbes ondan nefret ediyordu. Balaguer'se Albay'ı küçümsüyordu, o kadar. Ama ne yazık ki böyle anlarda fikirler değil silahlar ağır basıyordu. Tanrı'ya, ki her zaman olmasa da bazen inanıyordu, kendi tarafında olması için yalvardı.

İlk saldırı Albay Abbes García'dan geldi. Suikast bir boşluk yaratmıştı, bu yüzden Balaguer istifa etmeli ve yerine aileden birisi başkan olmalıydı. Pétan her zamanki ölçüsüzlüğünü ve kabalığını bir kez daha sergileyerek hemen öne atılıp Albay'ı destekledi: "Evet, istifa etsin." Balaguer istifini bozmadan, bir rahip gibi ellerini önünde kavuşturmuş, ses çıkarmadan dinliyordu. Bakışlar ondan yana çevrilince sanki söz almak zorunda kaldığı için özür diler gibi çekingen bir tavırla başını evet anlamında indirdi. Alçakgönüllü bir ses tonuyla onu başkanlığa ge-

tirenin Generalísimo olduğunu hatırlattı. Eğer ülke için bir yararı olacaksa hemen istifa ederdi elbet. Ama haddi olmayarak, anayasal düzeni bozmamayı, Ramfis'in geri dönmesini beklemeyi öneriyordu. Böylesine ciddi bir konuda Şef'in öz oğlu kararların dışında bırakılabilir miydi? Saygıdeğer Hanımefendi hemen Başkan'a arka çıktı: Büyük oğlunun katılmayacağı hiçbir kararı kabul etmiyordu. Albay Luis José Léon Estévez'in (namı diğer Pechito) dediğine göre Ramfis ve Radhamés Paris'te Air France'ın bir uçağını kiralamak için hazırlık yapıyorlardı. Böylece bu sorunun çözümü daha sonraya ertelendi.

Odasına dönerken vermesi gereken gerçek mücadelenin Trujillo'nun kardeşlerine, o aptal katiller çetesine karşı olmayacağını düşündü. Asıl düşman Abbes García'ydı. Bu adam hem deli hem de sadistti ama aynı zamanda şeytansı bir zekâya sahipti. Ramfis'e gereken önemi vermeyerek bir pot kırmıştı. María Martínez, Balaguer'in saflarına geçmişti. Başkan bu ittifakı güçlendirmek için ne yapması gerektiğini biliyordu: İçinde bulunulan durumda Saygıdeğer Hanımefendi'nin açgözlülüğü yararlı olabilirdi. Ama o anda en acil iş, olası bir ayaklanmayı önlemekti. Masasının başına geçerken General Mélido Marte telefon etti. Bütün bölgelerdeki askerler ve kumandanlarla konuşmuştu, hepsi baştaki hükümete bağlılıklarını yenilemişlerdi. Ancak, Santiago de los Caballeros'tan General César A. Oliva, Dajabón'dan General García Urbáez ve La Vega'dan Guarionex Estrellá, Savunma Bakanı'nın verdiği çelişkili haberlerden rahatsızdılar. Sayın Başkan, bu konuda bir şey biliyor muydu?

"Hayır, net bir fikrim yok ama ben de sizin düşündüğünüzü düşünüyorum, dostum," dedi Balaguer, General Mélido Marte'nin sorusuna yanıt olarak. "Komutanları rahatlatmak için hepsini şahsen ararım. Ramfis Trujillo uçakla yola çıktı, gelir gelmez askerî komutayı alacak."

Hiç zaman kaybetmeden üç komutana telefon ederek kendilerine güvenlerini yeniledi. Onlardan, General Ramfis yurda dönünceye kadar bölgelerinde askerî ve siyasi erki kontrolleri altına almalarını ve düzeni sağlamalarını, yalnızca onun emirleriyle hareket etmelerini rica etti.

General Guarionex Estrellá Sadhalá'ya veda ederken yaverler, General Virgilio García Trujillo'nun Piskopos Reilly'yle kapının önünde olduğunu haber verdiler. Trujillo'nun yeğeninin yalnız girmesini söyledi.

"Siz bugün Cumhuriyeti kurtardınız," dedi General'e sarılarak, bu sık yaptığı bir jest değildi. "Eğer Abbes García'nın emirleri yerine getirilmiş olsaydı düzeltilmesi imkânsız bir şey olurdu. Şu anda *marine*'ler Ciudad Trujillo'ya çıkarma yapıyor olurlardı."

"Emir yalnız Abbes García'dan gelmiyordu," diye karşı çıktı San Isidro Üssü'nün kumandanı. "Hava Kuvvetleri Tutukevi Kumandanı Rodríguez Méndez'e Piskopos'u kurşuna dizme emrini Pechito León Estévez vermiş. General Román'ın emri olduğunu söylemiş. Evet, bizzat Pupo'nun emri. Anlamıyorum. Kimse bana bir şey sormadı. Rodríguez Méndez'in benimle konuşmadan hiçbir emri uygulamaması bir mucize."

Ramfis'in en yakın arkadaşı olan General García Trujillo, tıpkı kuzeni gibi her zaman vücut bakımına ve giyimine –ince, Meksikalı bıyığı, briyantinli saçlar, hemen resmî bir törene katılacakmış gibi pırıl pırıl ve ütülü bir üniforma ve cebine asılı, olmazsa olmaz Ray-Ban güneş gözlüğü– özen gösterirdi. Ama şimdi, gömleği dışarıda, saçları karışmıştı; gözlerinde kaygı ve kuşku okunuyordu.

"Pupo ve Pechito'nun önce benimle görüşmeden neden böyle bir karar aldıklarını anlamıyorum. Hava Kuvvetleri'ni tehlikeye atmalarına ramak kaldı, Doktor."

"General Román, Generalísimo'ya olanlardan çok

etkilenmiş olmalı, sinirlerini kontrol edemiyor herhalde," diye Pupo'yu bağışlatmaya çalıştı Başkan. "Neyse ki Ramfis yolda. Onun burada olması çok önemli. Dört yıldızlı bir general ve Şef'in oğlu olarak Velinimet'in politikasını sürdürmek ona düşer."

"Ama Ramfis politikacı değil, politikadan nefret eder, siz de biliyorsunuz Doktor Balaguer."

"Ramfis çok akıllı bir adam ve babasına hayranlığı sonsuz. Vatanın ondan beklediğini kabul etmemezlik edemez. Biz onu ikna ederiz."

General García Trujillo, Balaguer'e sempatiyle baktı.

"Yardıma ihtiyacınız olursa bana güvenebilirsiniz, Sayın Başkan."

"Dominikliler bu gece ülkeyi kurtardığınızı öğrenecekler," diye yineledi Balaguer, General'e kapıya kadar eşlik ederken. "Size büyük bir sorumluluk düşüyor General. San Isidro ülkenin en önemli üssü. Bu yüzden düzenin korunmasını sağlamak size düşüyor. Bir şey olacak olursa çekinmeyin, arayın. Sizin telefonlarınıza öncelik verilmesi için uyardım."

Piskopos Reilly, *calié*'lerin elinde çok kötü saatler geçirmiş olmalıydı. Giysileri buruş buruş olmuş, çamur içinde kalmıştı; zayıf yüzündeki çizgiler daha da derinleşmiş, dehşet ifadesi hâlâ silinmemişti. Dimdik ve sessiz duruyordu. Başkan'ın maruzatını ağırbaşlı bir tavırla dinledi, hatta girişimlerinden memnun olduğunu göstermek için gülümsemeye bile çalıştı: "Bağışlayın onları Sayın Başkan, ne yaptıklarını bilmiyorlar." Tam o anda kapı açıldı, elinde makineli tüfeği, ter içinde, korkudan ve öfkeden gözleri dönmüş General Román odaya daldı. Başkan hemen o anda eğer inisiyatifi kaptırırsa bu primatın hemen ateş etmeye başlayacağını anlamıştı. "Aa! Monseñor, bakın kim geldi!" Heyecanla, Savunma Bakanı'na Silahlı Kuvvetler adına San Juan de la Maguana

Piskoposu'ndan, kurbanı olduğu yanlışlıktan dolayı özür dilemek için bizzat oraya kadar gelmesine sevindiğini söyledi, teşekkür etti. General Román taş kesilmiş gibi odanın ortasında kalakaldı, aptal aptal çapaklı gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Birkaç saniyelik bir duraksamadan sonra bir şey söylemeden en az kendisi kadar afallamış olan Piskopos'a elini uzattı. Başkan, Piskopos'u kapıya kadar geçirdi.

Masasının başına döndüğünde, Pupo Román bağırmaya başlamıştı: "Bana bir açıklama borçlusunuz. Kim olduğunuzu sanıyorsunuz siz, Balaguer!" Tüfeğini Başkan'ın yüzüne yaklaştırmış, evirip çeviriyordu. Başkan hiç istifini bozmadan General'in gözlerinin içine baktı. Balaguer, yüzünde gözle görülmeyen bir serpinti hissetti, General köpürmüştü, tükürükler saçarak konuşuyordu. Bu sinir küpü, artık ateş etmeye cesaret edemezdi. Román bir süre anlamsız cümleler arasına küfürler ve edepsiz laflar katarak içini döktükten sonra sustu. Başkan yumuşak bir ses ve saygılı bir tavırla General'e kendini kontrol etmek için biraz çaba harcamasını öğütledi. Kendisine tehditler ve hakaretler savuruyor olsa da, isterse ona yardım etmeye hazırdı. General Román birden yeniden gürledi, biraz da sayıklar gibi, La Victoria'da tutuklu olan Yarbay Segundo Imbert ve Papito Sánchez'in hemen infaz edilmesini emrettiğini bildirdi. Şef'i öldüren komplocularla işbirliği yaptıkları için cezalandırılacaklardı. Balaguer bu tür tehlikeli itirafları dinlemek istemiyordu. Hiçbir şey söylemeden odayı terk etti. Artık hiç kuşkusu kalmamıştı: Román'ın Generalísimo'nun ölümüyle ilgisi vardı. Yoksa bu davranışlarına bir anlam verilemezdi.

Yeniden salona döndü. Trujillo'nun cesedini, General Juan Tomás Díaz'ın garajındaki bir otomobilin bagajında bulmuşlardı. Doktor Balaguer, uzun yaşamı bo-

yunca kurşunlarla delik deşik olmuş, bir mermiyle çenesi parçalanmış, yüzü şeklini kaybetmiş cesedi masanın üzerine koyduklarında oradaki sivil ve askerlerin yüzlerindeki ifadeyi, o altüst olmuş yüzleri, ağlamaklı gözlerdeki, yüzlerdeki o öksüz kalmışlık, kaybolmuşluk, umutsuzluk ifadesini bir daha hiç unutmayacaktı. Birkaç saat önce Simon ve Dorothy Gittleman'ın ağırlandığı sarayın yemek salonundaki uzun masa şimdi boşaltılmış, temizlenmiş, doktorların cenazeyi incelemesi için hazırlanmıştı. Ceset soyulmuş ve yıkanmıştı. Orada bulunanların tepkileri arasında Balaguer'i en çok etkileyen Trujillo'nun dul karısının tepkisi olmuştu. Doña María Martínez, ayağında yüksek topuklu ayakkabılar, hipnotize olmuş gibi dimdik cesede bakıyordu. Gözleri büyümüştü, kıpkırmızıydı ama ağlamıyordu. Birden ellerini kaldırarak kükredi: "İntikam! İntikam! Hepsi öldürülmeli!" Doktor Balaguer hızla yanına giderek kolunu omzuna doladı. María Martínez kurtulmaya kalkışmadı. Başkan kadının iç çekişlerini duyuyordu. Tir tir titriyordu. "Cezalarını çekecekler, yaptıklarını ödeyecekler!" diye yineliyordu. "Elimizden gelen her şeyi yapacağız, Doña María," diye fısıldadı kulağına. O anda yüreği hop etti: Şimdi, hemen Saygıdeğer Hanımefendi'yi kazanmak için attığı adımı tamamlamalıydı, yoksa geç olabilirdi.

O acıklı manzaradan uzaklaştırmak ister gibi şefkatle kolunu sıkarak Doña María Martínez'i yemek salonunun yanındaki küçük salonlardan birine götürdü. Yalnız olduklarından emin olur olmaz kapıyı kapattı.

"Doña María, siz olağanüstü güçlü bir kadınsınız," dedi sevecen bir ses tonuyla. "Bunun için böyle acılı bir gününüzde size zamansız gelebilecek bir meseleden söz etmek istiyorum. Bence zamansız değil. Beni bunu yapmaya iten size duyduğum hayranlık ve sevgi. Oturun lütfen."

Saygıdeğer Hanımefendi'nin yuvarlak yüzünde güvensizlik okunuyordu. Başkan üzüntülü bir ifadeyle hafifçe gülümsedi. Kuşkusuz yüreği kan ağlarken böyle günlük meselelerle onun canını sıkmak saygısızlıktı. Ama ya gelecek? Doña María'nın önünde uzun bir yaşam vardı. Bu felaketten sonra neler olabileceğini kim kestirebilirdi? Geleceği düşünerek bazı önlemler alması kaçınılmazdı. Halkların nankörlüğü, Yahuda'nın İsa'ya ihanetinden bugüne dek birçok kez kanıtlanmıştı. Bugün, bütün ülke Trujillo'ya ağlar, katillerine lanet okurdu. Ama yarın hâlâ Şef'in anısına sadık kalacaklar mıydı bakalım? Zamanını almak istemiyordu. Bu yüzden hemen sadede gelecekti. Doña María kendini güvenceye almalıydı. Trujillo ailesinin gayretleriyle kazanılan ve bütün Dominiklilerin onca yararlandıkları yasal mallarını herhangi bir olasılık karşısında korumaya almalıydı. Ve bunu yeni siyasal düzenlemeler bir engel teşkil etmeden önce yapmalıydı. Doktor Balaguer bu konuyu, ailenin mali işlerini denetleyen Senatör Henry Chirinos'la görüşmesini, fazla zarara uğramadan mal varlığının hangi bölümünü yurtdışına aktarabileceğini araştırmasını öneriyordu. Şimdilik bu muameleler hâlâ gerekli gizlilik içinde gerçekleştirilebilirdi. Başkan'ın bu tür operasyonlara –örneğin, Merkez Bankası aracılığıyla Dominik pesosunu dövize çevirmek– izin verme yetkisi vardı. Ama daha sonra, mümkün olabilir miydi? Bilemiyordu. Generalísimo, bu konularda fazla titiz olduğu için, yurtdışına para transferleri yapılmasına karşı çıkmıştı hep. Bu politikayı, bugün içinde bulunulan durumda sürdürmek, özür diliyordu ama akılsızlık olurdu. Bunlar dostça tavsiyelerdi, aileye bağlılığı ve sevgisinden esinleniyordu.

Saygıdeğer Hanımefendi, Balaguer'i gözlerinin içine bakarak, hiç ses çıkarmadan dinledi. Sonunda, minnettarlık ifade eden bir baş hareketiyle onayladı.

"Ben sizin sadık bir dost olduğunuzu biliyordum, Doktor Balaguer," dedi kendinden emin bir tavırla.

"Umarım size bunu kanıtlayabilirim, Doña María. Tavsiyelerimi kötüye almadığınıza inanmak isterim."

"İyi bir öneri, bu ülkede yarın ne olacağı belli olmaz," dedi Doña María, dişlerini sıkarak, homurdanır gibi. "Hemen yarın Doktor Chirinos'la konuşacağım. Her şey büyük bir gizlilik içinde yapılacak, değil mi?"

"Şerefim üstüne söz veriyorum, Doña María," diye doğruladı Başkan, elini kalbinin üstüne koyarak.

Generalísimo'nun dul karısının yüzünü endişeli bir ifadeyle buruşturduğunu gördü. Ve ondan ne isteyeceğini hemen anladı.

"Sizden, bu işten çocuklarıma bile söz etmemenizi rica edeceğim," dedi, sanki duymalarından korkuyormuşçasına sesini iyice alçaltarak. "Nedenini anlatmam çok zamanımızı alır."

Kadını, "Ne onlara ne de başka birine, Doña María," diye rahatlattı Başkan. "Tabii. İzin verin karakterinizi ne kadar takdir ettiğimi bir kez daha söyleyeyim, Doña María. Siz olmasanız, Velinimet bu büyük eseri asla gerçekleştiremezdi."

Balaguer, Johnny Abbes García'ya karşı pozisyon kapma savaşında bir puan daha kazanmıştı. Doña María Martínez'in yanıtının bu olacağını önceden tahmin etmişti. En güçlü tutku para tutkusuydu. Doğrusunu söylemek gerekirse Saygıdeğer Hanımefendi, Doktor Balaguer'de bir tür saygı uyandırıyordu. Onca yıl, önce sevgilisi, sonra karısı olarak Trujillo'nun yanında olmak, Española'yı her tür duygusallık ve duygulardan –özellikle de merhamet duygusundan– arındırmış olmalıydı. Boş kalan yüreğini hesap kitapla doldurmuştu, bir de nefretle.

Buna karşın, Ramfis'in tepkisi Balaguer'i şaşırttı. Ramfis, kardeşi Radhamés, *Playboy* Porfirio Rubirosa ve

bir grup arkadaşıyla birlikte Air France'tan kiralanan uçakla San Isidro Üssü'ne dönüşünden –Ramfis'i uçağın merdivenlerinde ilk kucaklayan Balaguer olmuştu– iki saat sonra, tıraş olmuş ve üzerinde dört yıldızlı general üniformasıyla, Palacio National'a gelerek babasına saygılarını sunmuştu. Ağlamamış, ağzını açmamıştı. Morarmış gibiydi, kederli ince yüzünde tuhaf bir ifade vardı. Şaşkındı, gerilmişti, gerçekleri kabul etmez görünüyordu. Sanki bu çelenklerle dolu salonda, resmî kıyafetleri içinde göğsünü örten madalyalarla, şamdanlarla çevrilmiş o lüks tabutta yatan adama orada olamazmış, olmamalıymış, sanki orada olması evrenin düzenini bozuyormuş gibi bakıyordu. Uzun süre böyle bakmayı sürdürdü. Yüzüne yapışmış görünmeyen bir örümcek ağından kurtulmak ister gibi eliyle yüzünü sıvazlıyor, buruşturuyordu. Sonunda, Ramfis'in, "Ben, düşmanlarına karşı senin kadar cömert olmayacağım," dediğini duydu. İşte o zaman, eksiksiz yas giysileri içinde Ramfis'in yanında yerini almış olan Balaguer, Trujillo'nun oğlunun kulağına "Birkaç dakika konuşmamız lazım, General. Sizin için zor günler, biliyorum. Ama ertelenemeyecek meseleler var," diye fısıldadı. Ramfis kendini toparlayarak evet anlamında başını salladı. Birlikte Başkan'ın odasına giderlerken pencerelerden dışarıda toplanan devasa kalabalığı görebiliyorlardı. Kalabalığa sürekli, Ciudad Trujillo'nun kenar mahallelerinden, komşu köyler ve kasabalardan gelen kadınlar ve erkekler katılıyordu. Her sırası dörder beşer kişiden oluşan kuyruk kilometrelerce uzuyor, silahlı muhafızlar düzeni sağlamakta zorlanıyordu. Saatlerdir bekliyorlardı. Yürek parçalayan sahneler yaşanıyordu. Palacio National'in merdivenlerine gelebilmiş olanlar, Generalísimo'nun katafalkına yaklaştıklarını hissedenler arasında ağlayanlar, isterik çığlıklar atanlar vardı.

Doktor Joaquín Balaguer, başından beri, kendi gele-

ceğinin ve Dominik Cumhuriyeti'nin geleceğinin Ramfis'le yapacağı bu konuşmaya bağlı olduğunu biliyordu. Bu yüzden, ihtiyatlı doğasıyla çeliştiği için olağanüstü durumların dışında hiçbir zaman yapmadığı bir şey yapmaya karar verdi: tehlikeyi göze almak ve damdan düşer gibi konuya girmek. Yine de, Trujillo'nun büyük oğlunun masanın başına, karşısına oturmasını bekledi. Pencereden, Velinimet'in naaşına ulaşmak için dalgalanarak ilerleyen uçsuz bucaksız kalabalığı görebiliyorlardı. Başkan, her zamanki sakin tavrıyla, endişelerini hiç belli etmeden, dikkatle hazırladığı sözlerine başladı:

"Trujillo'nun gerçekleştirdiği eserden geriye bir şeyler, çok şeyler kalması ya da hiçbir şey kalmaması size ve sizin tutumunuza bağlı. Eğer mirası yok olursa Dominik Cumhuriyeti yeniden barbarlığın pençesine düşer. 1930' dan önce olduğu gibi, Batı Yarımküre'nin en sefil, en vahşi ulusu olma yolunda yine Haiti'yle yarışa gireriz."

Uzun konuşması sırasında Ramfis bir kez olsun sözünü kesmedi. Dinliyor muydu? Ne doğruluyor ne de yadsıyordu. Zaman zaman gözleri bir noktaya dikiliyor, bazen de boşluğa çevriliyordu. Doktor Balaguer, Fransa ve Belçika'da psikiyatri kliniğine kaldırılmasına neden olan o kendini kaybetme durumlarının ve depresyon krizlerinin böyle bakışlarla başlayabileceğini düşündü. Ama hayır. Dinliyordu. Ramfis, Balaguer'in ileri sürdüğü nedenleri tartıyordu. Her ne kadar içkici ve sefih olsa da, politikayla ve sivil haklarla ilgilenmese de, duyarlılığı sadece kadınlar, atlar, uçaklar ve içkiyle sınırlı olsa da, en az babası kadar zalim olsa da; Balaguer, Ramfis'in zeki biri olduğunu biliyordu. Belki de Trujillo ailesinin, burnunun ucunu, göbeğinin ve kamışının ötesini görebilen tek bireyiydi. Hızlı ve keskin bir zekâsı vardı, iyi eğitilmiş olsa yetkin meyveler verebilirdi. Söylevini ürkütücü bir açıksözlülükle bu zekâya yöneltmişti. Elinde kalan

son kozun bu olduğundan emindi. Balaguer, eğer silahlı beyler tarafından işe yaramaz bir kâğıt parçası gibi çöpe atılmak istemiyorsa bu kozu iyi oynamalıydı.

Sözlerini bitirdiğinde, Ramfis'in yüzü babasının cesedine bakarken olduğundan daha solgundu.

"Bana söylediklerinizin yarısı yüzünden hayatınızı kaybedebilirsiniz, Doktor Balaguer."

"Biliyorum, General. Ama durumun ciddiyeti bana içtenlikle konuşmaktan başka seçenek bırakmıyor. Size uygulanabilir olduğuna inandığım tek politikayı anlattım. Eğer siz başka bir yol görüyorsanız, kabulüm. İstifam çekmecede hazır duruyor. Kongre'ye sunayım mı?"

Ramfis başıyla hayır işareti yaptı. Derin bir soluk aldı, birkaç saniye sonra radyo skeçlerindeki oyuncuların sesine benzeyen melodik sesiyle açıklamaya başladı:

"Başka yollardan ben de çok önce benzer sonuçlara vardım." Omuzlarını oynatarak çaresizlik ifade eden bir hareket yaptı. "Haklısınız, başka bir politika izlenebileceğini sanmıyorum. *Marine*'ler ve komünistlerden kurtulmak için, OEA'nın ve Washington'un yaptırımları kaldırması için başka çare yok. Ama her adımı atarken her önlemi alırken her antlaşmayı yaparken bana sormanız gerekecek, benim onaylamamı bekleyeceksiniz. Evet, böyle olmalı. Askerleri yönetmek ve güvenlik benim işim. Ne sizin ne sivillerin ne de *Yankee*'lerin işime karışmasını isterim. Babamın ölümüne doğrudan ya da dolaylı karışmış hiç kimse cezasız kalmayacak."

Doktor Balaguer ayağa kalktı.

"Sizin babanıza taptığınızı biliyorum," dedi, ağırbaşlı bir tavırla. "Bağlılık duygularınızı anlıyorum, bu korkunç cinayetin intikamını almak istiyorsunuz. Bu sizin hakkınız, kimse adaleti yerine getirmenize engel olmayacak, hele ben asla. Bu, benim de en önde gelen isteğim."

Trujillo'nun oğlunu yolcu ettikten sonra yudumla-

yarak bir bardak su içti. Kalp atışları normal ritmine kavuşmuştu. Hayatını oynamıştı ama bahsi kazanmıştı. Şimdi kararlaştırılanı uygulamaya koymalıydı. Uygulamayı Velinimet'in cenaze töreninde, San Cristóbal'de başlattı. Söylevinde Generalísimo'ya duygulandırıcı övgüler yağdırdı. İnce ve ustaca gizlenmiş eleştirilerle erkânda yer alan kimi şahsiyetlerin gözlerini yaşarttı, kimilerini şaşırttı, bazılarının kaşlarının kalkmasına neden oldu, birçoklarının da aklını karıştırdı; hepsi de hazırlıksız yakalanmışlardı. Diplomatlardansa kutlamalar geldi. "Bir şeyler değişmeye başlıyor, Sayın Başkan," diye övdü, adaya kısa süre önce ayak basmış olan Amerika Birleşik Devletleri Konsolosu. Ertesi gün, Doktor Balaguer acil olarak Albay Abbes García'yı makamına çağırttı. Sıkıntıdan terlemişti adam –yanından hiç eksik etmediği kırmızı mendiliyle terini siliyordu– şişkin yüzünü görür görmez, SIM Müdürü'nün niçin çağrıldığını bildiğini anladı.

"Beni azledildiğimi söylemek için mi çağırdınız?" diye sordu selam bile vermeden. Üzerinde üniforması vardı; pantolonu sarkmış, kepi komik bir şekilde yana yatmıştı, belindeki tabancasından başka omzuna da makineli tüfeğini asmıştı. Balaguer arkasından dört-beş haydut suratlı korumasının geldiğini gördü ama korumalar içeri girmediler.

"Diplomat olarak atanmayı kabul etmenizi rica etmek için çağırdım," dedi Başkan, kibarca. Küçücük eliyle oturması için koltuğu gösteriyordu. "Yetenekli bir vatansever, ülkesine birçok alanda hizmet verebilir."

"Şatafatlı sürgün nereye?" diye sordu Abbes García, yenilgisini ve öfkesini saklamaya çalışmıyordu.

"Japonya'ya," dedi Başkan. "Konsolos olarak tayininiz için gereken belgeleri biraz önce imzaladım. Maaşınız ve harcırahlarınız büyükelçi düzeyinde olacak."

"Daha uzağa gönderemez miydiniz?"

"Gönderebileceğim daha uzak bir yer yok," dedi Doktor Balaguer, ciddi bir tavırla özür diler gibi. "Daha uzak bir ülke Yeni Zelanda ama bu ülkeyle diplomatik ilişkimiz yok."

Şişko yaratık oturduğu yerde soluyarak kıpırdadı. Fıldır fıldır bakan gözlerinde sonsuz hoşnutsuzluk okunuyordu. Bir an için kırmızı mendilini tükürecekmiş gibi dudaklarına götürdü.

"Zafer kazandığınızı sanıyorsunuz, Doktor Balaguer," dedi küfredercesine. "Ama yanılıyorsunuz. Siz de en az benim kadar bu rejimle özdeşleştiriliyorsunuz. En az benim kadar lanetlenmişsiniz. Kimse sizin bu sahtekârca oyununuzu yutmaz. Sözde demokrasiye geçişin başını siz mi çekeceksiniz?"

"Başarısız olabilirim," diye kabul etti Balaguer, uysal bir tavırla. "Ama denemeliyim. Bunun için de bazı kimselerin harcanması gerekiyor. Sizin bu kişilerin ilki olmanıza üzüldüm ama başka çare yok. Rejimin en karanlık yüzünü temsil ediyordunuz. Gerekli; kahraman, trajik bir yüz, biliyorum. Bunu bana bir keresinde, şimdi sizin oturduğunuz yerde otururken bizzat Generalísimo'nun kendisi hatırlatmıştı. İşte tam da bu nedenle şu anda rejimin en kurtarılamaz olan yüzü sizsiniz. Zeki birisiniz, anlarsınız. Açıklama yapmama gerek yok sanırım. Gereksiz yere hükümete zorluk çıkarmayın. Yurtdışına çıkın ve dikkatli davranın. Uzaklaşmanız, unutuluncaya dek kendinizi göstermemeniz sizin için yararlı olur. Çok düşmanınız var. Size el atmak isteyen kim bilir kaç ülke vardır. Amerika Birleşik Devletleri, Venezuela, Interpol, FBI, Meksika, bütün Orta Amerika... Siz benden daha iyi bilirsiniz. Japonya güvenli bir yer, hele diplomatik bir kimliğiniz olacağına göre... Duyduğuma göre öteden beri tinselcilik ilginizi çekiyormuş. Gül-Haç Biraderler tarikatı, öyle değil mi? Bu konuda bilginizi artırmak için

yararlanabilirsiniz bu dönemden. Ayrıca, başka bir yere yerleşmek isterseniz ama nereye gittiğinizi bana söylemeyin lütfen, maaşınızı almaya devam edeceksiniz. Yolculuk ve yerleşme masrafları için de ayrıca bir ödenek verilmesi için emir verdim. İki yüz bin peso. Paranızı hazineden alabilirsiniz. İyi şanslar."

Elini uzatmadı, eski askerin (bir gün önce ordudan ihraç edilmesi için çıkarılan kararnameyi imzalamıştı) sıkmayacağını tahmin ediyordu. Abbes García bir süre kıpırdamadan, gözlerini Balaguer'e dikerek, öylece kaldı. Ama Başkan, pratik bir adam olduğu için, aptalca bir atılım yapmayacağını, ehvenişeri kabul edeceğini biliyordu. Ayağa kalkıp veda etmeden gittiğini gördü. Sekreterine, Emekli Albay Abbes García'nın yurtdışında bir görevi yerine getirmek için İstihbarat Örgütü'ndeki görevinden istifa ettiğini bildiren mektubu bizzat kendisi yazdırdı. İki gün sonra, Doktor Balaguer, *El Caribe* gazetesinde Generalísimo'nun katillerinin beş sütunluk ölüm ve tutuklanma haberlerinin yanında, bir köşeye sıkıştırılmış haberin yanındaki fotoğrafta Abbes García'yı, Dickens'in kahramanlarının giydiklerine benzeyen eski bir palto ve yuvarlak bir şapkayla bir uçağın merdivenlerinden çıkarken gördü.

O zamana dek, Başkan, Parlamento'yu kimseyi ürkütmeden, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı toplumlarının kabul edeceği doğrultuda yönlendirecek yeni liderinin kim olacağına karar vermişti bile. Yeni Senato Başkanı Henry Chirinos olacaktı, Agustín Cabral değil. Aslında Balaguer, alışkanlıkları ve ciddiyeti ona daha çok benzeyen Cerebrito'yu tercih ederdi. Anayasacı Ayyaş'ın alkol düşkünlüğünden tiksiniyordu. Ama yine de bu ikinciyi seçti, çünkü Ekselansları'nın kararıyla karalanmış birisini bir çırpıda işbaşına getirmek, hâlâ ona gerekli olabilecek önde gelen Trujillo yanlılarını kızdıra-

bilirdi. Şimdilik kimseyi fazla kışkırtmamak daha iyiydi. Chirinos fizik olarak ve ahlaki yönden tiksinti vericiydi ama entrikacılık ve şeytanın avukatlığını yapmada üstüne yoktu. Parlamento'da çevrilen entrikaları kimse onun kadar iyi bilmiyordu. Hiçbir zaman birbirlerine –Balaguer'e tiksinti veren alkole düşkünlüğü yüzünden– yakın olmamışlardı. Ama saraya çağrılır çağrılmaz, hele Başkan'ın ondan ne beklediğini öğrenince Senatör sevinçten uçmuştu. Bir o kadar da, Saygıdeğer Hanımefendi'nin parasının çok çabuk ve en göze batmayacak şekilde yurtdışına transfer edilmesinde yardımcı olmasını isteyince sevinmişti. ("Çok asilce bir hareket, iyi düşünmüşsünüz Sayın Başkan, zor durumda olan şerefli bir hanımın geleceği söz konusu.") O sıralarda henüz neler döndüğünden haberi olmayan Senatör Chirinos, Başkan'a anlattığına göre Antonio de la Maza ve General Juan Tomás Díaz'ın kolonyal kentte olduklarını SIM'e haber verme şerefine nail olduğunu itiraf etti (otomobillerini Espaillat Sokağı'nda bir arkadaşlarının evinin önünde görmüştü) ve Balaguer'den, Ramfis'in katillerin yakalanmasında yardımcı olacaklara vaat ettiği ödülü almak için kendisine yardımcı olmasını istedi. Doktor Balaguer ona bu ödülden vazgeçmesini, bu örnek vatanseverlik girişiminin reklamını yapmamasını öğütledi. Siyasi geleceğini onarılamaz biçimde kötü etkileyebilirdi. Trujillo'nun yakın çevresinde "Ayaklı Çirkef" diye andığı bu adam Başkan'ın ne demek istediğini hemen anlamıştı.

"İzninizle sizi tebrik edeyim, Sayın Başkan," dedi, sanki tribüne çıkmış da söylev veriyormuş gibi. "Her zaman rejimin yeniliklere açık olması gerektiğini düşünmüşümdür. Şef öldükten sonra Dominik gemisini demokrasiye doğru ilerletmek için dümeni sizden daha iyi kullanabilecek birisi olamaz. Sadık ve çalışkan bir yardımcı olarak bana güvenebilirsiniz."

Öyle de oldu. General Ramfis'in Dominik Cumhuriyeti askerî hiyerarşisinin ve emniyet güçlerinin başına getirilmesi için hazırlanan öneriyi Kongre'ye Senatör Chirinos sundu; Başkan'ın önayak olduğu yeni politikalar hakkında milletvekilleri ve senatörleri o bilgilendirdi. Bu yeni politikalar, geçmişi ve Trujillo Dönemi'ni yadsımadan diyalektik bir yaklaşımla ileriye götürmek, yeni zamanlara uyarlamak ilkesinden esinleniyordu; tıpkı Quisqueya gibi –geri adım atmadan– ülke çapında demokrasiyi yetkinleştirmek, ülkenin yeniden Latin Amerikalı kardeş ülkeler arasında, OEA'daki yerini almasını, yaptırımlar kaldırıldıktan sonra uluslararası toplumun bir parçası olmasını amaçlıyordu. Başkan Balaguer'le sık sık yaptıkları toplantılardan birinde Senatör Chirinos, biraz da endişeyle, Ekselansları'nın eski Senatör Agustín Cabral'le ilgili planlarını sormuştu.

"Banka hesaplarına konulan blokajın kaldırılması ve Devlet'e verdiği hizmetlerden doğan haklarının tanınması için emir verdim. Kendisine emekli maaşı bağlanacak," diye bilgi verdi Balaguer. "Şimdilik, politik yaşama geri dönmesi mümkün değil gibi görünüyor."

"Tamamen aynı fikirdeyiz," diye onayladı Senatör. "Cerebrito'yu çok eskiden beri tanırım. Biraz geçimsizdir, bu yüzden de çok düşman kazanır."

"Fazla ortalarda görünmemek şartıyla, devlet her zaman yeteneklerinden yararlanabilir," diye ekledi Başkan. "Ona, hukuki danışman olarak yönetime yardımcı olmasını teklif ettim."

Generalísimo'nun ölümünün üzerinden yalnızca beş hafta geçmişti ama ülkede bu kısa sürede büyük değişiklikler yaşanmıştı. Joaquín Balaguer, halinden hiç şikâyetçi değildi: Kukla Başkanlıktan, "hiç kimse"likten, Gerçek Başkanlığa yükselmişti. Gerçi Başkanlığın da zor yanları yok değildi. Özellikle de Amerika Birleşik Dev-

letleri'yle olan ilişkiler konusunda fazlaca zorlukları vardı. Amerikalılar başlangıçta çekingen davranmışlardı ama Balaguer planlarını konsolosa anlattıktan sonra, artık düzen içinde, meydanı komünistlere bırakmadan, yavaş yavaş demokrasiye geçiş sözünü daha ciddiye alıyorlardı. İki-üç günde bir işbitirici –az ve öz konuşan kovboy kılıklı bir diplomat– John Calvin Hill'le yaptığı toplantılarda konsolosu içinde oldukları durumda Ramfis'i yanlarına almanın yararlı olacağına ikna etmişti. General Ramfis de yavaş yavaş aşamalı dışa açılış planını kabul etmişti. Askerî denetimi elinde tutuyordu ve bu sayede vahşi gangsterler Pétan ve Héctor ile Trujillo yanlısı ilkel askerî güçler uslu oturuyorlardı. Yoksa Balaguer'i çoktan yerinden indirmiş olurlardı. Belki de Ramfis, Balaguer'e verdiği ödünlerle politik geleceğini güvenceye aldığını düşünüyordu. Sürgündeki bazı kişiler geri dönmüştü. Basın yayın organlarında çekinceli de olsa Trujillo rejimine eleştiriler başlamıştı. En saldırgan yazılar ağustosta çıkmaya başlayan *La Unión Cívica* gazetesinde yer alıyordu; Viriato Fiallo ve Ángel Severo Cabral liderliğindeki sağcı Ulusal Sivil Birlik ve solcu 14 Haziran Devrimci Hareketi muhalif güçler olarak sokak gösterileri düzenliyorlardı. Ama hiçbiri Trujillo soyadlı birinin gelecekte ülkenin siyasal yaşamında önünü açmıyordu. Şimdilik yanlışını yüzüne vurmamakta yarar vardı. Ramfis tankları denetliyordu. Askerler ona sadıktı. Silahlı Kuvvetler'i yeniden örgütlemek ve Trujillo yanlılarını ayıklamak zaman alırdı. Hükümetin Kilise'yle ilişkisi yeniden düzelmişti, Balaguer arada bir Papalık Elçisi ve Başpiskopos Pittini'yle çay içiyordu.

Uluslararası kamuoyunda gerektiği gibi çözümleyemediği tek sorun "insan hakları" sorunuydu. Her gün La Victoria, El Nueve, La Cuarenta, ükenin öteki tutukevleri ve kışlalardaki siyasal tutukluların uğradıkları işken-

ceyi, kayıpları, ölümleri protesto eden mitingler yapılıyordu. Makamına manifestolar, mektuplar, telgraflar, raporlar, diplomatik bildiriler yağıyordu. Yapabileceği fazla bir şey yoktu. Daha doğrusu üstü kapalı, karmaşık vaatler vermek ya da duymamazlıktan gelmek dışında hiçbir şey yapamıyordu. İstese de zorla gelinen uzlaşmayı bozamazdı. Generalísimo'nun oğlu Doña María ve Angelita'yı Avrupa'ya göndermişti; sanki Trujillo'ya karşı komplo kitlelerin işiymiş gibi durmak dinlenmek bilmeden işbirlikçileri arıyordu. Bir gün genç general aniden soruverdi:

"Biliyor musunuz, Pedro Livio Cedeño babama karşı komploya sizi de karıştırmak istedi."

"Şaşılacak bir şey değil," dedi Başkan gülümseyerek, hiç istifini bozmadan. "Katillerin en kolay savunma mekanizması, herkesi suçlarına ortak etmektir. Özellikle de Velinimet'e yakın kişileri. Fransızlar buna *intoxication* derler."

"Eğer bir başka katil de bunu doğrulasaydı, şu sıralar doğduğuna pişman olan Pupo Román'ın başına gelenler sizin de başınıza gelirdi." Ramfis çevreye yaydığı alkol kokusuna karşın aklı başında görünüyordu.

"Ne durumda olduklarını bilmek istemiyorum, General," diye sözü bağladı ve elini uzattı Başkan. "Bu suçun intikamını almak sizin hakkınız. Ama lütfen ayrıntıları anlatmayın bana. Aşırılıkları bilmezsem, dünyanın her yerinden gelen eleştirilere karşı durmam daha kolay olur."

"Tamam. Sadece Antonio Imbert ve Luis Amiama'nın tutuklandığı haberini veririm size, tabii yakalayabilirsek." Balaguer, komploya katılıp da tutuklu olmayan ya da öldürülmüş olmayan bu iki kişinin her adı geçtiğinde olduğu gibi genç adamın gözlerinin yuvalarından uğradığını fark etti. "Hâlâ buralarda bir yerlerde olduklarına inanıyor musunuz?"

"Bence, evet," diye doğruladı Balaguer. "Eğer yurtdışında olsalardı konferanslara katılır, basına beyanatlar verir, ödüller alır, televizyon programlarına çıkarlardı. Sözde kahramanlıklarının keyfini çıkarırlardı. Buralarda bir yerlerde saklanıyor olmalılar."

"Öyleyse er ya da geç yakalanırlar," diye homurdandı Ramfis. "Binlerce kişi onları arıyor; ev ev, köşe bucak. Eğer hâlâ Dominik Cumhuriyeti'ndelerse yakalanacaklar. Yok değillerse dünyanın neresine giderlerse gitsinler, babamı öldürmenin cezasından kurtulamazlar. Bu iş için son kuruşuma kadar harcamam gerekse bile."

"Umarım isteğiniz gerçekleşir, General," dedi Balaguer anlayışlı bir tavır takınarak. "İzninizle sizden bir şey rica edeceğim. Görüntüyü korumaya özen gösterin. Dünyaya demokratik bir açılım yapmaya çalıştığımızı ispatlamaya uğraşırken ülkenin bir skandalla başarısızlığa uğraması kötü olur. Bir başka Galíndez meselesi ya da Betancourt meselesine benzer bir olay örneğin."

Generalísimo'nun oğluyla üzerinde anlaşmasının imkânsız olduğu tek sorun, komplocular konusuydu. Balaguer komplocuları kurtarmak için araya girerek zaman kaybetmeme kararı almıştı. Tutukluların geleceği belliydi, yakalanırlarsa Imbert ve Amiama da aynı kaderi paylaşırlardı. Ayrıca onları kurtarmanın planları için yararlı olacağından da pek emin değildi. Kitlelerin duyguları değişkendi. Dominikli iflah olmaz Trujillo yanlısı kalabalıklara 30 Mayıs 1961 günü Juan Tomás Díaz, Antonio de la Maza, Estrellá Sadhalá, Luis Amiama, Huáscar Tejeda, Pedro Livio Cedeño, Fifí Pastoriza, Antonio Imbert ve onlarla işbirliği yapanların herhangi biri teslim edilseydi, gözlerini oyardı. Ama artık Dominiklilerin Şef'e karşı otuz yıldan beri duydukları mistik yakınlık azalmaya başlamıştı. Önceleri öğrencilerin, Ulusal Sivil Birliğin, 14 Haziran Hareketi'nin çağrılarıyla yapı-

lan sokak gösterilerine çok az kişi korka korka katılıyordu. Bir ay, iki ay, üç ay sonra katılımcıların sayısı katlanmıştı. Sadece Santo Domingo'da –Ciudad Trujillo'nun yeniden eski adını alması için Senatör Chirinos'un, günü geldiğinde, Kongre'ye sunup onaylatacağı önerge Başkan Balaguer'in masasında hazır bekliyordu– zaman zaman Independencia Parkı'nı doldurmakla kalmıyorlar, Santiago, La Romana, San Francisco de Macoris ve daha birçok kentte de gösteriler düzenliyorlardı. İyi koku alma yeteneği, tarihsel sezileri Doktor Balaguer'e bu yeni duygunun giderek karşı konulamaz şekilde artacağını söylüyordu. Ve halk arasında doğacak Trujillo karşıtı hava, Trujillo'nun katillerini güçlü birer politik şahsiyete dönüştürürdü. Böyle bir gelişme kimin işine yarardı? Bu yüzden, Ayaklı Çirkef çekine çekine, yeni Balaguer yanlısı hareketin parlamentoda başını çeken kişi olarak, gelip ona Kongre'nin 30 Mayıs komploculari için bir af çıkarmasının OEA'nın ve ABD'nin yaptırımları kaldırmasına yardımcı olup olmayacağı hakkında ne düşündüğünü sorduğunda hemen kestirip atmıştı:

"Niyet olarak iyi, Senatör. Ama ya sonuçları? Bir af Ramfis'in duygularını yaralar ve hiç zaman kaybetmeden bütün affa uğrayanları öldürtür. Yani bütün gayretlerimiz boşa çıkabilir."

"Her zaman doğru görüşlerinizle şaşırtıyorsunuz beni," dedi heyecanla Senatör Chirinos, neredeyse alkışlayacaktı.

Ramfis Trujillo, komploculaın yakalanması ve cezalandırılması konusundaki gayretleri dışında, Balaguer'in beklediğinden de iyi bir tutum sergiliyordu. San Isidro Hava Üssü'nde ve Boca Chica'da deniz kenarındaki evinde bol bol içip esrik yaşamını sürdürüyordu. Lido Gazinosu'nda balerin olan son sevgilisini annesiyle beraber Paris'ten getirtmiş, resmî nikâhlı karısı genç oyuncu

Lita Milán'ı hamile olarak Paris'te bırakmıştı. Ciudad Trujillo'ya eski adının geri verilmesine ve yeniden Santo Domingo olmasına; Generalísimo, Ramfis, Angelita, Radhamés, Doña Julia ve Doña María olarak vaftiz edilmiş bütün kent, yer, sokak, meydan, dağ, köprü adlarının değiştirilmesine ses çıkarmamıştı. Trujillo'nun ve aile bireylerinin adları yazılı olan sokak levhalarını, heykelleri, büstleri ve fotoğrafları yıkan, yırtan öğrencilerin, devrimcilerin ve serserilerin daha şiddetli cezalara çarptırılması konusunda ısrar etmemişti. Ayrıca Doktor Balaguer'in deyişiyle "cömertlik örneği vatansever bir davranışla" Generalísimo'ya ve çocuklarına ait toprakları, çiftlikleri ve tarım işletmelerini devlete, yani halka bırakma teklifini tartışmadan kabul etti. Ramfis bu jesti kamuya yaptığı bir açıklamayla duyurdu. Böylece devlet ekilebilir toprakların yüzde kırkına sahip oluyordu, bu da Dominik Cumhuriyeti'ni bu kıtada, Küba'dan sonra en fazla kamu kuruluşuna sahip ülke durumuna getiriyordu. General Ramfis bir yandan da Trujillo döneminin simgelerinin birer birer yok olmasından rahatsız olan Şef'in akılsız, dejenere kardeşlerini yatıştırıyordu.

Bir akşam Doktor Balaguer ablalarıyla tavuk suyu, pirinç pilavı, salata ve krem karamelden oluşan her günkü mütevazı akşam yemeğini yedikten sonra odasına gitmek için sofradan kalkarken bayılıverdi. Sadece birkaç saniye kendini kaybetmişti ama Doktor Félix Goico onu uyardı: Eğer bu tempoda çalışmayı sürdürürse yıl sonundan önce kalbi ya da beyni bir el bombası gibi patlayabilirdi. Daha çok dinlenmesi –Trujillo'nun ölümünden beri sadece üç dört saat uyuyordu– spor yapması ve hafta sonları eğlenmesi gerekiyordu. Kendini her gece beş saat uyumaya zorladı, yemekten sonra da yürüyüşe çıkıyordu. Kimse geçmişle tehlikeli benzerlikler yaratmasın diye George Washington Bulvarı'ndan geçmemeye özen

gösteriyordu. Genellikle adı Eugenia María de Hostos olarak değiştirilen eski Ramfis Parkı'na gidiyordu. Pazar ayininden sonra, ruhunu dinlendirmek için birkaç saatini romantik ve modernist şiirler ya da Altın Çağ İspanyol klasiklerini okuyarak geçiriyordu. Zaman zaman yolda öfkeli aşağılamalara hedef oluyordu –"Balaguer, göstermelik kahraman"– ama çoğu kez el sallayarak selamlıyorlardı: "Günaydın, Bay Başkan." O da son zamanlarda başından çıkarmadığı, uçmasın diye kulaklarına dek indirdiği, şapkasını saygıyla çıkararak selamlıyor, teşekkür ediyordu.

2 Ekim 1961'de, New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantısında, yüzlerce delege karşısında, Trujillo rejiminin çağdışı, özgürlükleri ve hakları kısıtlayan bir diktatörlük olduğunu kabul etti. "Dominik Cumhuriyeti topraklarında yeni bir demokrasi ve yepyeni bir ülke doğuyordu." Ve özgür ülkeleri, Dominiklileri yeniden yasallığa ve özgürlüğe kavuşturmak için, ona yardım etmeye çağırdı. Birkaç gün sonra Paris'ten, Doña María Martínez'den bir mektup aldı. Saygıdeğer Hanımefendi, Trujillo Dönemi'nden söz ederken "yanlış" bir tablo çizmesinden şikâyet ediyor ve Başkan'ı "kocamın otuz yıl boyunca yaptığı, sizin de o günlerde övgüler yağdırdığınız, onca iyi şey"i hatırlamamakla suçluyordu. Ama Başkan'ı endişelendiren María Martínez değildi, onu asıl düşündüren Trujillo'nun kardeşleriydi. Pétan ve Negro'nun Ramfis'le ani bir toplantı yaparak Ramfis'e harekete geçmesini söyledikleri haberini almıştı. Ramfis, bu her işe burnunu sokan adamın BM'de babasını rezil etmesine izin verecek miydi? Onu Palacio National'dan atıp halkın da istediği gibi yerine Trujillo ailesinden birini getirmenin zamanı gelmiş de geçiyordu! Ramfis amcalarına, *marine*'lerin hazır beklediğini, bir darbe yapılması durumunda hiç zaman kaybetmeden çıkarma yapacak-

larını, bunu bizzat John Calvin Hill'in ağzından duyduğunu söyledi. Yapılabilecek tek bir şey vardı, o da birlik olup kırılgan yasallığı desteklemekti. Bu yasallık Başkan'dı. Balaguer akıllıca OEA ve ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yaptırımları kaldırması için çalışıyordu. Bu yüzden, BM'deki konuşma gibi, inançlarına karşı olan konuşmalar yapmak zorunda kalıyordu.

Ancak, New York'tan dönüşünden kısa bir süre sonra, Trujillo'nun oğluyla yaptığı bir görüşmede Ramfis pek de hoşgörülü davranmamıştı.

"Genel Kurul toplantısında yaptığınız gibi babama saldırmaya devam mı edeceksiniz?" Ramfis, Şef'in öldürülmeden birkaç saat önce oturduğu koltukta oturuyordu. Gözlerini duvara dikmiş, Balaguer'e bakmadan konuşuyordu.

"Yapabileceğim başka bir şey yok, General," dedi Başkan, çekingen bir tavırla. "Onları ülkenin değiştiğine, demokratikleşme sürecinin başladığına inandırmak istiyorsam geçmişin eleştirisini yapmam gerekiyor. Bu size acı veriyor, biliyorum. Ben de en az sizin kadar üzülüyorum. Ama siyaset bazen böyle acı veren kopmaları gerekli kılıyor."

Ramfis bir süre yanıt vermedi. İçkili miydi? Uyuşturucunun etkisinde miydi? Onu deliliğin sınırına götüren krizlerden biri başlamak üzere miydi? Ateş saçan dalgın gözlerinin çevresinde mor halkalar vardı, tikler geliştirmişti.

"Size daha önce de anlatmıştım," diye ekledi Balaguer. "Kararlaştırdığımız kurallara sıkı sıkıya bağlı kaldım. Siz benim projemi onayladınız. Ama, tabii ki o zaman da söylediğim adım hâlâ geçerli. Eğer direksiyonu ele almak istiyorsanız, tankları San Isidro'dan çıkarmanıza gerek yok. Hemen şimdi istifa mektubumu verebilirim size."

Ramfis uzun süre yüzünde bıkkın bir ifadeyle Balaguer'e bakakaldı.

"Hepsinin benden istediği bu," diye mırıldadı, isteksizce. "Amcalarım, bölge kumandanları, askerler, kuzenlerim, babamın arkadaşları. Ama ben sizin oturduğunuz o yere oturmak istemiyorum. Ben bu işten hoşlanmıyorum, Doktor Balaguer. Niye isteyecekmişim ki? Babama yaptıkları gibi bana da nankörlük etsinler diye mi?"

Derin bir bezginlikle sustu.

"Öyleyse, General, madem siz iktidara gelmek istemiyorsunuz, ülkeyi yönetmek için bana yardım edin."

"Daha ne kadar?" diye karşı çıktı Ramfis, alaycı bir tavırla. "Ben olmasam, amcalarım sizi çoktan kurşunlarla çıkarmıştı buradan."

"Bu kadarı yeterli değil," diye cevabı yapıştırdı Balaguer. "Sokaklardaki protestoyu görüyorsunuz. Ulusal Sivil Birliğin, 14 Haziran'ın mitingleri her gün daha fazla şiddet içeriyor. Kontrol altına almazsak durum daha da kötüye gider."

General'in yüzüne yeniden renk geldi. Başını öne doğru uzatmış, Başkan'ın ondan aklından geçirdiklerini isteyip istemeyeceğini sorar gibi bakıyordu.

"Amcalarınız ülkeyi terk etmeli," dedi Balaguer, sesini yumuşatarak. "Burada oldukları sürece ne uluslararası toplum ne de kamuoyu ülkenin değiştiğine inanır. Onları ancak siz ikna edebilirsiniz."

Hakaret mi edecekti? Ramfis, duyduklarına inanamıyormuş gibi şaşkınlıkla bakıyordu Balaguer'e.

"İnsanlara bu yeni zamanlar yalanını yutturabilmek için, benim de babamın kalkındırdığı bu ülkeden gitmemi isteyecek misiniz?"

Balaguer birkaç saniye bekledi.

"Evet, sizin de," diye mırıldandı, yüreği hop ederek. "Ama henüz değil. Amcalarınızı gönderdikten sonra.

Hükümeti yerine oturtmama yardım ettikten, Silahlı Kuvvetler'in artık Trujillo'nun aramızda olmadığını iyice anlamalarını sağladıktan sonra. Bu sizin için yeni bir şey değil, General. Başından beri biliyordunuz. Bu projenin başarılı olması sizin için, aileniz için, dostlarınız için en iyi çözüm. Ulusal Sivil Birlik ya da 14 Haziran Hareketi iktidara gelecek olursa daha beter olur."

Ramfis ne tabancasına davrandı ne de yüzüne tükürdü. Bir kez daha rengi sarardı, tuhaf tuhaf yüzünü gözünü oynatmaya başladı. Bir sigara yaktı, halkalar yaparak dumanı üfledi ve dumanın havada yayılmasını seyretti.

"Bu sersemler, nankörler ülkesinden çoktan giderdim," diye lafı ağzında geveledi. "Amiama ile Imbert'i bulabilseydim şimdi burada olmazdım. Bir tek onlar eksik. Babama verdiğim sözü yerine getireyim, hemen gideceğim."

Başkan, Ramfis'e Dominik Devrimci Partisi'nden (PRD)[1] Juan Bosch ve arkadaşlarının sürgünden dönmeleri için izin verdiğini söyledi. Bu girişiminin nedenini açıklarken General'in onu dinlemediğini fark etti. İzin vermişti çünkü Bosch ve PRD, Ulusal Sivil Birlik ve 14 Haziran Hareketi'ne karşı amansız bir savaş başlatacaktı ve böylece hükümete hizmet etmiş olacaktı. Çünkü asıl tehlike Ulusal Sivil Birliğin başındaki beylerdi. Bu hareketi oluşturanlar arasında paralı kişiler ve Severo Cabral gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili olabilecek muhafazakârlar vardı. Bunu Juan Bosch da biliyordu ve bu güçlü rakibin iktidara gelmemesi için gereken –hatta gerekmeyen– her şeyi yapacağı kesindi.

La Victoria'da iki yüz kadar gerçek ya da sözde komplocu kalmıştı. Trujillo ailesi gider gitmez bu kişiler için af çıkartılmalıydı. Ama Balaguer, Trujillo'nun oğlu-

1. (İsp.) Partido Revolucuonario Dominicano. (Ç.N.)

nun hâlâ hayatta olan suikastçıların sağ çıkmalarına izin vermeyeceğini biliyordu. General Román ve Modesto Díaz'a yaptığı gibi, onlara da öldürünceye dek eziyet edecekti. General Román'a, ihanetinden pişmanlık duyarak intihar ettiği haberi verilmeden (cesedi hiçbir zaman bulunamamıştı) önce dört ay süresince işkence etmişti, Modesto Díaz eğer hâlâ hayattaysa çok kötü durumda olmalıydı. Tutuklular sorunu –muhalefet onlara "Cellatlar" diyordu– ülkeye vermek istediği yeni imaja gölge düşürüyordu. Hiç durmadan onlarla ilgilenen delegasyonlar, politikacılar, yabancı gazeteciler ülkeyi ziyaret ediyor ve Başkan onlara neden hâlâ yargılanmadıklarını açıklamak için bir sürü cambazlığa başvurmak zorunda kalıyordu, yaşam haklarının korunacağına, yargılamaya yabancı gözlemcilerin katılmasının sağlanacağına inandırmaya çabalıyordu. Ramfis, Antonio de la Maza'nın hemen hemen bütün yakınlarını öldürtmüştü – Mario, Bolívar, Ernesto, Pirolo ve birçok kuzeni, yeğeni ve amcası tutuklandıkları gün kurşunlarla ya da dövülerek öldürülmüşlerdi– neden öteki komploculara öldürtmemiş ve muhaliflere işleri karıştırmak için fırsat vermişti? Balaguer, suikasta bizzat katılanların hiç de uğraşmayı istemediği insanlar olduklarını biliyordu.

Bu görüşmeden birkaç gün sonra Ramfis iyi haberi vermek için telefon etti, amcalarını ikna etmişti. Pétan ve Negro uzun bir tatil için yurtdışına gideceklerdi. 25 Ekim'de, Héctor Bienvenido Trujillo, namı diğer Negro, Amerikalı karısıyla birlikte Jamaika'ya uçtu. Pétan da, Presidente Trujillo adlı firkateynle Karayipler'de bir geziye çıktı. Konsolos John Calvin Hill bu gelişmelerden sonra yaptırımların kaldırılması olasılığının arttığını itiraf etti.

"Aman ne olur, Sayın Konsolos, daha fazla geç kalınmasın," diye ısrar etti Başkan. "Ülkenin soluğu her gün biraz daha kesiliyor."

Siyasal belirsizlik ve girdi ithalatındaki kısıtlamalar nedeniyle sanayi işletmelerinde üretim neredeyse tamamen durmuştu; dükkânlar gelirlerdeki düşüş yüzünden bomboştu. Ramfis, babasının adına kayıtlı olmayan işletmeleri ve hamiline hazırlanmış hisse senetlerini yok fiyatına satıyordu, Merkez Bankası toplanan paraları gerçek olmayan bir kur üzerinden dövize çeviriyor, Kanada ve Avrupa'daki bankalara transfer ediyordu. Trujillo ailesinin transfer ettiği döviz miktarı Başkan'ın korktuğu kadar yüksek değildi. Doña María on iki milyon dolar, Angelita on üç milyon dolar, Radhamés on altı milyon dolar ve Ramfis yirmi milyon dolar kadar gönderebilmişlerdi; yani toplam altmış dört milyon dolar ediyordu. Çok daha kötü olabilirdi. Ama rezervler kısa sürede tükenecekti; o zaman da askerlerin, öğretmenlerin ve memurların maaşları ödenemeyecekti.

15 Kasım'da İçişleri Bakanı telefon etti. Dehşet içinde Pétan ve Héctor Trujillo'nun ani bir kararla geri döndüklerini haber verdi. Balaguer'e bir elçiliğe sığınması için yalvardı, her an bir askerî darbe gerçekleşebilirdi. Ordunun büyük bir bölümü Trujillo kardeşleri destekliyordu. Balaguer ivedilikle Konsolos Calvin Hill'i çağırttı. Ona durumu anlattı. Pétan ve Héctor darbe yapmaya kalkışırlarsa ve eğer Ramfis buna engel olamazsa darbecilerin birçok birlikten destek alabileceklerini söyledi. Bu durumda, sonucu kestirilemeyecek bir iç savaş çıkar ve birçok Trujillo karşıtı öldürülürdü. Konsolos zaman kaybetmeden durumu Başkan Kennedy'ye bildirdi. ABD Başkanı hemen bir savaş filosu gönderdiğini haber verdi. Porto Riko'dan yola çıkan Valley Forge adlı uçak gemisi, İkinci Filo'nun tanınmış kruvazörü Little Rock; Hyman, Bristol ve Beatty adlı muhripler Dominik Cumhuriyeti'ne doğru yol alıyordu.

Balaguer dört saat uğraşarak Ramfis'e ulaştı ama

General, kötü bir haber verdi telefonda. Amcalarıyla aralarında şiddetli bir tartışma olmuştu. Ülkeyi terk etmemekte ısrarlıydılar. O zaman Ramfis de, bu durumda, kendisinin gideceğini söylemişti.

"Şimdi ne olacak, General?"

"Ne olacak, şu andan itibaren cadı kazanında yalnız kalacaksınız, Sayın Başkan," dedi Ramfis, gülerek. "İyi şanslar."

Doktor Balaguer gözlerini yumdu. O andan sonraki saatler, günler çok kritik saatler ve günler olacaktı. Trujillo'nun oğlu ne yapmayı düşünüyordu? Gidecek miydi? Kafasına bir kurşun mu sıkardı? Yoksa Paris'e, karısı, annesi, kardeşlerinin yanına gider, eğlenceler, polo partileri düzenleyerek, Neuilly'de satın aldığı evde sevgililerini ağırlayarak kasvet mi dağıtırdı? Çıkarabileceği bütün parasını çıkarmıştı ülkeden, sadece birkaç taşınmazı kalmıştı, onlara da er geç el konacaktı. Neyse, sorun Ramfis değildi. Sorun o mantıksız canavarlardı. Generalísimo'nun kardeşleri çok geçmeden sağa sola kurşun yağdırmaya başlarlardı, yapmayı iyi bildikleri tek iş... Kısacası, sık sık tekrarlamayı pek sevdiği atasözünün de dediği gibi "Ayağını denk al', her şey iyi giderse sevinecekti. Korkmuyordu, sadece bir kuyumcu gibi sabırla işlediği eseri, katillerin kurşunlarına hedef olacak, diye üzülüyordu.

Ertesi sabah, İçişleri Bakanı bir grup subayın Trujillo'nun cesedini San Cristóbal Kilisesi'ndeki mezarından çıkardığını haber vermek için uyandırdı. Boca Chica'ya, General Ramfis'in yatı Angelita'nın demir atmış beklediği özel iskeleye götürmüşlerdi.

"Benim hiçbir şeyden haberim yok, Sayın Bakan!" diye sözünü kesti Balaguer. "Siz de bana hiçbir şey söylemediniz. Birkaç saat dinlenmenizi tavsiye ederim. Bizi zor bir gün bekliyor."

Bakan'a önerdiğini kendisi uygulamadı. Ramfis, ba-

basının katillerini öldürmeden gitmezdi. Ve bu cinayet, aylardır herkesi onun başkanlığında ülkenin iç savaş olmadan, ABD'nin ve Dominikli yönetici sınıfın korktukları gibi bir kaos yaşanmadan, demokrasiye doğru ilerlediğine inandırmak için gösterdiği bütün çabaları boşa çıkartırdı. Ama ne yapabilirdi? Ramfis'e rağmen tutuklularla ilgili herhangi bir karar verirse emir yerine getirilmeyecek, böylece Silahlı Kuvvetlerin üzerinde hiçbir otoritesi olmadığı ortaya çıkacaktı.

Esrarengiz bir şekilde, bir askerî ayaklanma olacağı ve sivillerin katledileceği dedikoduları yayılmaya başladı. Ama ne 16 ne de 17 Kasım günü hiçbir şey olmadı. Balaguer sanki ülke tam bir sükûnet içindeymiş gibi gündelik işlerini yürütmeyi sürdürdü. 17 Kasım günü akşama doğru, Ramfis'in plajdaki evini boşalttığı haberi geldi. Kısa bir süre sonra sarhoş olarak bir arabadan indiğini görmüşlerdi, sonra da küfürler savurarak El Embajador Oteli'ne bir el bombası fırlattığı –neyse ki bomba patlamamıştı– haberi geldi. O andan sonra ne yaptığını, nerede olduğunu bilen yoktu. Ertesi sabah Ulusal Sivil Birlik'ten, başlarında Ángel Severo Cabral'in bulunduğu bir komisyon Palacio National'a geldi. Derhal Başkan'la görüşmek istiyorlardı. Bir ölüm kalım meselesiydi. Balaguer komisyonu kabul etti. Severo Cabral elinde Huáscar Tejeda'nın La Victoria'dan kaçak olarak karısına gönderdiği bir notu sallıyordu. Trujillo'nun ölümünden sorumlu tutulan altı kişi (aralarında Modesto Díaz ve Tuntí Cáceres de vardı) öteki siyasi tutukluların yanından alınarak başka bir tutukevine götürülmüşlerdi. Huáscar Tejeda'nın notu, "Bizi öldürecekler, sevgilim," diye son buluyordu. Ulusal Sivil Birliğin lideri tutukluların hemen yargıya teslim edilmelerini ya da bir başkanlık kararnamesiyle serbest bırakılmalarını istiyordu. Tutuklu eşleri avukatlarıyla beraber Başkanlık Sarayı'nın önünde top-

lanmışlardı. Uluslararası basına, ABD Dışişleri Bakanlığı'na ve Batılı ülkelerin elçiliklerine haber verilmişti.

Doktor bu kez telaşlanmıştı, bu işe bizzat el koyacağına söz verdi. Böyle bir katliama izin vermeyecekti. Ona gelen bilgilere göre altı komplocunun nakli sorgulamayı hızlandırmak içindi. Olay yerinde bir canlandırma gerçekleştirilecekti, ondan sonra da yargı süreci başlatılacaktı. Ve elbette yargılamaya, Lahey Uluslararası Adalet Divanı'ndan gelecek gözlemciler de katılacaktı. Gözlemcileri bizzat kendisi davet edecekti. Ulusal Sivil Birlik yöneticileri gider gitmez, Cumhuriyet Başsavcısı Doktor José Manuel Machado'ya telefon etti. Polis Şefi Marcos A. Jorge Moreno'nun Estrellá Sadhalá, Huáscar Tejeda, Fifí Pastoriza, Pedro Livio Cedeño, Tuntí Cáceres ve Modesto Díaz'ı Adalet Sarayı'ndaki hücrelere neden naklettirdiğini öğrenmek istiyordu. Manuel Machado'nun bundan haberi var mıydı? Hayır, Cumhuriyet Savcısı'nın hiçbir şeyden haberi yoktu. Balaguer'in tepkisi sert oldu: Birileri yasama yetkisini hiçe sayıyordu, hiçbir yargıç yeni bir canlandırma kararı almamıştı. Başkan endişesini saklamayarak bunun kabul edilemez olduğunu söyledi. Girişimlerinin yazılı belgelerle kanıtlanabilmesi için sekreterine bir memorandum dikte etti ve bu yazının Adalet Bakanlığı'na götürülmesini emretti. Sonra da Bakan'ı telefonla aradı. Bakan telaşlanmıştı:

"Ne yapacağımı bilemiyorum, Sayın Başkan. Tutukluların eşleri kapımın önünde. Bilgi vermem için birçok yerden baskı var ama ben hiçbir şey bilmiyorum. Siz neden Adalet Sarayı'ndaki hücrelere nakledildiklerini biliyor musunuz? Kimse bilgi vermiyor. Şimdi de resmî bir emir ya da izin olmadan yeni bir canlandırma yapmak için otoyola götürülüyorlarmış. Oraya yaklaşmanın imkânı yok, San Isidro Üssü'nden askerler kordon altına almışlar. Ne yapabilirim?"

"Bizzat gidin ve zorla bir açıklama isteyin," diye akıl verdi, Başkan. "Hükümet'in yasaların çiğnenmemesi amacıyla elinden geldiğini yaptığını kanıtlayabilmek için tanıklara ihtiyaç var. Birleşik Devletler ve İngiltere elçilerini de yanınıza alın."

Doktor Balaguer, John Calvin Hill'e kendisi telefon etti ve Adalet Bakanı'na eşlik etmesini rica etti. Ayrıca, eğer sanıldığı gibi General Ramfis ülkeyi terk edecek olursa Trujillo kardeşlerin harekete geçeceklerini de haber verdi.

Sanki bir şey olmamış gibi, Maliye Bakanı ve Merkez Bankası Müdürü'yle kritik mali durumu incelemeyi sürdürdü. Öğle yemeği saatinde odasından ayrılmadı. Telefonlara cevap vermedi, konuk kabul etmedi. Akşama doğru sekreteri Adalet Bakanı'ndan bir mesaj getirdi. Bakan, Hava Kuvvetleri'ne bağlı silahlı askerlerin kendisinin ve konsolosun suikastın canlandırmasının yapıldığı yere yaklaşmalarına engel olduklarını bildiriyordu. Bir kez daha bakanlıktan, savcılıktan ya da mahkemelerden davayla ilgili herhangi bir işlem yapılmasını isteyen olmadığını, bu kararın tamamıyla askerî bir karar olduğunu tekrarlıyordu. Evine döndü. Saat sekiz buçukta Polis Şefi Albay Marcos A. Jorge Moreno'dan bir telefon geldi. Canlandırma işleminin tamamlanmasından sonra, içinde üç tane de silahlı muhafız bulunan kamyonet La Victoria'ya dönerken kaybolmuştu.

"Kamyoneti bulmak için elinizden ne geliyorsa yapın, Albayım. Ne kadar kuvvet gerekiyorsa hepsini harekete geçirin," diye emir verdi Başkan. "Hangi saatte olursa olsun beni arayabilirsiniz."

Trujillo'yu öldürenlerin katledildiği dedikodularını duyan ablaları endişelenmişlerdi. Onlara böyle bir şeyden haberi olmadığını söyledi. Büyük olasılıkla bütün bunlar, karşıt güçlerin karışıklık ve güvensizlik yaratmak

için uydurdukları dedikodulardı. Bir yandan ablalarını sakinleştirmeye çalışırken bir yandan da tahmin etmeye çalışıyordu: Ramfis bu akşam kesin ülkeyi terk ederdi, tabii şimdiye kadar gitmediyse. Demek ki Trujillo kardeşlerin ayaklanması yarın sabah başlayacaktı. Onu tutuklatırlar mıydı? Öldürürler miydi? Ufacık beyinleriyle onu öldürmekle tarihi bir çırpıda değiştirmeyi umuyorlardı muhtemelen ama bu eylemlerinin onları Dominik Cumhuriyeti'nin siyasal hayatından sileceğini akıl edemezlerdi. Endişe duymuyordu, sadece merak ediyordu. Pijamasını giyerken Albay Jorge Moreno bir kez daha aradı. Kamyoneti bulmuşlardı: Altı tutuklu üç muhafızı öldürdükten sonra kaçmışlardı.

"Kaçakları bulmak için yerin altını üstüne getirin," dedi şiir okur gibi, sesini hiç değiştirmeden. "Tutuklulaların yaşamlarından siz sorumlusunuz, Albay. Onları bu yeni suçlarının hesabını vermek için mahkemeye çıkarmalıyız."

Uyumadan önce, içini bir acıma duygusu kapladı. Hayır, tutuklular için değil, ki kesinlikle biliyordu ki Ramfis öğleden sonra onları da kendi eliyle öldürmüştü. Onu en çok üç muhafızın ölümü üzmüştü. Kuşkusuz, kaçma hikâyesine gerçek süsü vermek için onları da Trujillo'nun oğlu öldürtmüştü. Kimsenin inanmayacağı bir yalanı gerçek gibi göstermek için öldürülen üç zavallı muhafıza acıyordu. Nasıl da boş yere kan dökülüyordu hâlâ!

Ertesi gün, Palacio National'a giderken yolda, *El Caribe*" nin iç sayfalarında, La Victoria'ya dönerken "Trujillo'nun katillerinin, üç muhafızı kalleşçe öldürdükten sonra" kaçtıklarını okudu. Ama korktuğu gibi bir skandal patlak vermedi, başka olaylar bu olayı gölgede bıraktı. Sabah on gibi bürosunun kapısı bir tekmeyle açıldı. Elinde makineli tüfek, kemerinden el bombaları ve tabancalar sarkan General Pétan Trujillo girdi içeri. Karde-

şi Héctor da general üniformasıyla arkasından geliyordu. İki kardeşin arkasında yirmi kadar da koruma vardı. Hepsinin yüzlerinden haydutluk akıyordu ama o kadarla da kalmıyordu, üstelik hepsi de zil zurna sarhoştu. Bu uygarlık dışı manzara korkuya baskın çıktı.

"Size yer gösteremeyeceğim, hepinize yetecek kadar sandalyem yok, üzgünüm," diye özür diledi, ufak tefek Başkan. Sakin görünüyordu, yuvarlak yüzünde nazik bir gülümseme vardı.

"Gerçekleri konuşmanın zamanı geldi, Balaguer," diye kükredi hayvansı Pétan, tükürükler saçarak. Tüfeğini sallayarak tehdit eder gibi Başkan'ın yüzüne yaklaştırdı. "Bu kadar salaklık, bu kadar ikiyüzlülük yeter! Ramfis'in dün o orospu çocuklarının hakkından gelmesi gibi biz de ortalıkta dolaşan öteki pezevenkleri haklayacağız. İlk önce de Yahudalardan başlayacağız, hain cüce!"

Korumaları gibi bu adi hiçlik de sarhoştu. Balaguer kızgınlığını ve kaygılarını gizledi, kontrolünü kaybetmedi. Sakin bir tavırla pencereyi gösterdi.

"Sizden benimle gelmenizi rica ediyorum, General Pétan." Sonra da dönerek Héctor'a, "Siz de, lütfen," diye ekledi.

Önden giderek pencereden denizi gösterdi. Güneşli bir sabahtı. Tam karşıda, kıyıdan biraz ötede, çok net olarak pırıl pırıl parlayan üç Amerikan savaş gemisi görünüyordu. Adları okunmuyordu ama uzun menzilli Cruise füzeleriyle donanmış Little Rock, Valley Forge ve Franklin Roosevelt uçak gemilerinin kenti hedef aldıkları besbelliydi.

"Ateş etmeye başlamak için sizin iktidarı ele geçirmenizi bekliyorlar," dedi Başkan, her sözcüğün üzerine basa basa. "Bir kez daha istila etmek için bir neden bekliyorlar. *Yankee*'lerin Dominik Cumhuriyeti'ni ikinci kez istilasına neden olan Dominikliler olarak mı tarihe geç-

mek istiyorsunuz? Bunu istiyorsanız hemen ateş edin, böylece beni bir kahraman yaparsınız. Benim yerime kim geçerse geçsin bu sandalyede bir saat bile oturamaz."

Bu kadar sözü söylemesine izin verdiklerine göre artık onu kolay kolay öldüremeyeceklerini düşündü. Pétan ve Héctor aralarında fısıldaştılar. İkisi de aynı anda konuştukları için bir türlü anlaşamıyorlardı. Katiller ve korumalar afallamış, ağızları bir karış açık birbirlerine bakıyorlardı. Sonunda Pétan adamlarına çıkmaları için emir verdi. Odada iki kardeşle yalnız kalınca bu eli kazandığını düşündü. Gelip karşısına oturdular. Nasıl da rahatsız görünüyorlardı! Nereden başlayacaklarını bilemediler. İşlerini kolaylaştırmak lazımdı.

"Ülke sizden bir jest bekliyor," dedi Başkan, sevecen bir tavırla. "Siz de General Ramfis gibi cömert davranın, vatanseverlikle hareket edin. Yeğeniniz barışı sağlamak için ülkeyi terk etti."

Pétan terslenerek sözünü kesti:

"Tabii, yurtdışında Ramfis gibi dolarları, malı mülkü olunca vatansever olmak çok kolay. Ama Negro'nun da benim de yurtdışında evlerimiz, hisse senetlerimiz, hesaplarımız yok. Bizim bütün varlığımız burada, ülkemizde. Bir tek biz aptallık etmişiz, yurtdışına para çıkarmayı yasaklayan Şef'in sözünü dinlemişiz. Bu haksızlık değil mi? Enayi yerine konuluyoruz, Señor Balaguer. Böyle giderse buradaki bütün topraklarımıza ve mallarımıza el konulacak."

Rahatladı.

"Bunun çaresi var, beyler," diyerek kardeşleri rahatlattı. "Lafı bile olmaz! Vatan için yapılan böyle bir fedakârlık her zaman ödüllendirilir."

Bundan sonra, Başkan'ın paragözlere öteden beri duyduğu tiksintiyi pekiştiren sıkıcı bir kâr zarar pazarlığı başladı. Karşılığında ülkenin barışa ve güvenliğe kavuşa-

cağı düşünülürse makul görülebilecek bir tutarda uzlaştılar. Merkez Bankası'na her birine ikişer milyon dolar verilmesi ve ellerindeki on bir milyon pesonun dövize çevrilmesi için emir verdi. On bir milyonun bir kısmı ayakkabı kutularında, bir kısmı da kentteki bankalardaydı. Anlaşmayı garantiye almak için Amerika Birleşik Devletleri Konsolosu'nun da imza atmasını şart koştular. Calvin Hill, işler kan dökülmeden, iyilikle sonuçlanacağı için memnun olmuştu, hemen geldi. Başkan'ı kutladı ve, "Kimin gerçek devlet adamı olduğu kriz günlerinde anlaşılır," diye ahkâm kesti. Balaguer alçakgönüllü bir tavırla başını eğdi ve kendi kendine, "Trujillo'ların gittikleri öğrenilince, öyle bir heyecan ve sevinç yaşanacaktır ki – belki biraz da kargaşa– çok az insan altı tutuklunun öldürülmesini anımsayacaktır, büyük olasılıkla cesetleri de hiçbir zaman bulunamayacaktır!" dedi.

Bakanlar Kurulu'na oybirliğiyle genel af çıkarılması, hapishanelerin boşaltılması, ayaklanma nedeniyle açılan davaların düşmesiyle ilgili bir öneri getirdi. Bir başkanlık kararnamesiyle Dominik Partisi'ni kapattı. Bakanlar ayağa kalkarak alkışladılar. İşte o zaman Sağlık Bakanı Tabaré Álvarez Pereyra, biraz kızararak altı aydan beri evinde – çoğu zaman bir dolapta pijamalar ve elbiseler arasında– kaçak Luis Amiama Tió'yu sakladığını açıkladı.

Doktor Balaguer Sağlık Bakanı'nın bu insancıl davranışını övdü ve Doktor Amiama'yı Palacio National'a getirmesini söyledi. Doktor Amiama ve hiç kuşkusuz kısa sürede ortaya çıkacak olan Don Antonio Imbert'i Cumhurbaşkanı olarak makamında kabul edecek ve vatana yaptıkları hizmetler için onlara teşekkür edecek, saygılarını sunacaktı.

23

Antonio Imbert, Amadito gittikten sonra uzun süre kuzeni Doktor Manuel Durán Barreras'ın evinde kaldı. Juan Tomás Díaz ile Antonio de la Maza'nın General Pupo'yu bulabileceklerinden pek umutlu değildi. Belki askerî-siyasi plan öğrenilmişti, Pupo ölmüş ya da tutuklanmıştı. Ya da belki korkup geri adım atmış, saklanmaktan başka çaresi kalmamıştı. Uzak bir akraba olan Doktor Gladys de los Santos'ta karar kılmadan önce kuzeni Manuel'le birçok seçeneği gözden geçirdiler. Gladys de los Santos, Manuel Durán'ın karısının kız kardeşiydi.

Şafak vaktiydi ama ortalık hâlâ karanlıktı. Oldukları yerden altı yüz metre kadar uzaktaki eve hızlı hızlı giderken ne bir motorlu araca ne de bir yayaya rastladılar. Doktor kapıyı açmakta biraz gecikti. Üzerinde sabahlığı vardı, onları dinlerken gözlerini ovuşturuyordu. Belli ki uyandırılmış olmaktan hiç hoşlanmamıştı. Ama pek korkmuş gibi görünmüyordu. Tuhaf denecek kadar sakindi. Topluca ama çevik, kırkla elli yaş arasında bir kadındı. Kendine güveni olduğu her halinden belli oluyordu; dünyaya bakışında kayıtsızlık seziliyordu.

"Seni bir yerlere yerleştirmeye çalışacağım," dedi Imbert'e. "Ama burası güvenli bir sığınak sayılmaz. Bir kere tutuklandım, SIM'de dosyam var."

Hizmetçinin görmemesi için onu garajın yanındaki penceresiz malzeme odasına götürdü. Yere, katlanabilen bir yatak serdi. Basık tavanlı, havalandırması olmayan küçücük bir odaydı. Antonio bütün gece gözünü kırpmadı. 45'lik Colt'unu yakınına, yattığı yerin hemen yanında, konserve kutularının durduğu rafa koydu. Her an tetikteydi, en ufak bir seste silahı eline almaya hazırdı. Kardeşi Segundo her aklına geldiğinde tüyleri diken diken oluyordu. Ya işkence ediyorlardı ya da La Victoria'ya götürüp öldürmüşlerdi.

Ev sahibesi kapıyı üzerine kilitlemişti ama sabah saat dokuzda gelip onu bu delikten çıkardı.

"Hizmetçi kıza ailesini görmesi için Jarabacoa'ya gitmesini söyledim," diye Imbert'i cesaretlendirdi. "Evin içinde dolaşabilirsin. Ama sakın komşulara görünme. O in gibi yerde kim bilir ne kötü bir gece geçirmişsindir."

Mutfakta *mangu*, kızarmış peynir ve kahveyle kahvaltı ederlerken haberleri açtılar. İki haber programının ikisinde de suikastla ilgili haber yoktu. Doktor Gladys de los Santos kahvaltıdan biraz sonra işe gitti. Imbert duş aldıktan sonra salona indi, 45'lik Colt'u dizleri üstünde bir koltukta uyuyakaldı. Birinin sarstığını fark edince inleyerek yerinden sıçradı.

"*Calié*'ler bu sabah, sen oradan çıktıktan biraz sonra gelmişler, Manuel'i alıp götürmüşler," dedi heyecanla Gladys de los Santos. "Er ya da geç ondan burada olduğunu öğrenirler. Ne kadar çabuk gidecek bir yer bulursan senin için o kadar iyi olur."

Evet, ama nereye? Gladys, Imbert'lerin evinin önünden geçmişti; sokak, muhafız ve *calié* kaynıyordu. Hiç kuşku yok karısını ve kızını tutuklamışlardı. Sanki görünmeyen eller, boğazını sıkıyormuş gibi geldi Imbert'e. Ev sahibesini daha fazla korkutmamak için sıkıntısını belli etmemeye çalıştı. Doktor Gladys de los

Santos değişmişti, durmadan gözlerini kırpıştırmasından sinirli olduğu belli oluyordu.

"Her yerde *calié*'lerle dolu Kaplumbağa'lar var. Otomobilleri kontrol ediyorlar, herkese kimlik soruyorlar, evlere giriyorlar."

Ne televizyonda ne de radyoda suikastla ilgili bir haber vardı, gazeteler de susuyordu ama söylentiler durdurulamıyordu. Fısıltı gazetesi, Trujillo'nun öldürüldüğü haberini bütün kente yaymıştı. Halk hazırlıksız yakalanmıştı, bundan sonra neler olabileceği kestirilemiyordu. Bir saat kadar kafasının içinde aynı soru döndü dolaştı: Nereye gidebilirdi? Bir an önce buradan çıkmalıydı. Doktor de la Santos'a yardımları için teşekkür etti, sokağa çıktı; eli pantolonunun sağ cebindeki tabancasındaydı. Ne yöne gideceğini bilemeden bir süre dolaştı, sonra aklına dişçisi Doktor Camilo Suero geldi; evi, Askerî Hastane'nin oralarda bir yerdeydi. Camilo ve karısı, Alfonsina Imbert'i içeri aldılar. Onu evlerinde saklayamazlardı ama ona yardımcı olabilir, sığınacak bir yer bulabilirlerdi. Nerede saklanabileceğini beraberce düşünürlerken birden Imbert'in gözlerinin önüne Francisco Rainieri'nin yüzü geldi. Rainieri eski bir arkadaşıydı, İtalyan asıllıydı, Malta Şövalyeleri'nin elçisiydi; karısı Venecia da Imbert'in karısı Guarina'nın arkadaşıydı, birlikte çay içer, kâğıt oynarlardı. Belki diplomat, sığınabileceği bir elçilik ayarlayabilirdi. Çok dikkatli davranarak Rainieri'nin evinin telefonunu çevirdi, ahizeyi Alfonsina'ya verdi, o da kendini Guarina Tessón olarak tanıttı. Tessón, Imbert'in karısının kızlık soyadıydı. Queco'yla[1] konuşmak istediğini söyler söylemez Rainieri hemen telefonu aldı ve nazikçe selamlayarak onu şaşırttı:

1. Francisco adının yakınları arasında kullanılan kısaltması, Mehmet'e Memo denilmesi gibi. (Ç.N.)

"Nasılsın sevgili Guarina, telefonuna çok sevindim. Bu geceki toplantı için arıyorsun, değil mi? Merak etme, otomobili gönderir seni aldırırım. Senin için uygunsa tam yedide. Adresi hatırlatır mısın, lütfen?"

"Bu adam ya bir kâhin ya çıldırdı ya da bilmiyorum işte?..." dedi ev sahibesi almacı yerine koyarken.

"Şimdi saat yediye kadar ne yapacağız, Alfonsina?"

"Azize Altagracia'ya dua edeceğiz," dedi Alfonsina istavroz çıkartarak. "*Calié*'ler daha önce davranırlarsa tabancanı kullanırsın, o kadar."

Saat tam yedide kordiplomatik plakalı pırıl pırıl mavi Buick kapının önünde durdu. Arabayı Francisco Rainieri kullanıyordu. Imbert yanına oturur oturmaz hareket etti.

"Mesajın senden geldiğini hemen anladım, çünkü Guarina ve kızın bizim evde," diyerek selamladı Rainieri. "Ciudad Trujillo'da iki Guarina Tessón olamayacağına göre ancak sen olabilirdin."

Çok sakindi, hatta yüzü gülüyordu. Üzerinde yeni ütülenmiş, lavanta kokan *guayabera*'sı vardı. Imbert'i ara sokaklarda dolana dolana uzak bir yerde, bir eve götürdü. Ana caddelerde barikatlar kurulmuş gelen geçen araçları kontrol ediyorlardı. Bir saat kadar önce, resmî olarak Trujillo'nun öldüğü haberi verilmişti. Sanki her an bir patlama olabilirmiş gibi kaygı ve kuşku dolu bir hava hüküm sürüyordu. Diplomat her zaman olduğu gibi çok nazikti, Trujillo'nun öldürülmesiyle ve komplo arkadaşlarıyla ilgili hiçbir şey sormadı. Büyük bir doğallıkla, sanki Country Club'daki son şampiyonadan söz edermişçesine, "Bu durumda, bir elçiliğin sana sığınma hakkı vermesi imkânsız. Verse de bir işe yaramaz. Hükümet, tabii hâlâ bir hükümet varsa, bu tür uluslararası antlaşmalara uymayacaktır. Nerede olursan ol, gelir seni zorla çıkarır alırlar. Şimdilik tek yapabileceğin şey sak-

lanmak. İtalyan Konsolosluğu'nda arkadaşlarım var, ama oraya her zaman çok gelip giden olur. Sana yardım edebilecek, çok emin başka birini biliyorum. Daha önce de birini sakladı; arandığı sırada Yuyo d'Alessandro'yu sakladı. Yalnız bir şartı var. Hiç kimsenin bilmemesi gerekiyor, Guarina bile bilmeyecek. Özellikle kendi güvenliği için," dedi.

"Tabii," diye mırıldandı Tony Imbert. Pek yakın arkadaşı bile olmayan bu adamın inisiyatifi ele alışı, kendini tehlikeye atarak hayatını kurtarmaya kalkması şaşırtmıştı onu. Hem de öyle şaşırtmıştı ki Queco'nun bu cömertliği karşısında teşekkür etmeli miydi, bunu bile bilemedi.

Rainieri'nin evinde, karısı ve kızını kucakladı. Durumun ciddiyeti düşünülecek olursa tahmin edebileceğinden çok daha sakin görünüyorlardı. Ancak, Leslie'yi kucaklayınca tir tir titrediğini fark etti. Birkaç saat karısı, kızı ve Rainieri'lerle birlikte oldu. Karısı, ona temiz kıyafetler ve tıraş takımını koyduğu küçük bir el çantası getirmişti. Trujillo'dan hiç söz etmediler. Guarina komşulardan duyduklarını anlattı. Evleri sabaha karşı üniformalı ve sivil polislerce basılmıştı. Ne var ne yok boşaltmış, götürmediklerini kırıp dökmüş, ortalığı toz duman etmişlerdi.

Gitme zamanı gelince diplomat saati işaret etti. Imbert karısına ve kızına sarıldı, öptü. Francisco Rainieri önde o arkada, servis kapısından sokağa çıktılar. Birkaç saniye sonra ışıkları karartılmış küçük bir otomobil durdu önlerinde.

"Güle güle, iyi şanslar," dedi Rainieri, elini uzatarak. "Aileni merak etme. Her türlü ihtiyaçları karşılanacak."

Imbert otomobile bindi ve ön koltuğa, şoförün yanına oturdu. Arabayı kullanan genç bir adamdı; gömleğinin üzerine kravat takmış ama ceket giymemişti. İtalyan

aksanıyla ama kusursuz bir İspanyolcayla kendini tanıttı.

"Adım Cavaglieri, İtalyan Büyükelçiliği'nde çalışıyorum. Karım ve ben, evimizde kaldığınız sürece rahat edebilmeniz için elimizden geleni yapacağız. Merak etmeyin, bizim evde sizi rahatsız edecek, istenmeyen tanıklar yok. Karım ve ben yalnız yaşıyoruz. Ne aşçımız ne de hizmetçimiz var. Karım, ev işlerini kendisi yapmayı seviyor. Yemekleri de ikimiz birlikte yapıyoruz."

Sözlerini tamamladıktan sonra güldü; Imbert de nezaket kurallarının gülümsemesini gerektirdiğini düşündü. Genç çift, Mahatma Gandhi Sokağı'na ve Salvador Estrellá Sadhalá'nın evine yakın, yüksek bir apartmanın en üst katında oturuyordu. Bayan Cavaglieri kocasından daha gençti –ince yapılı, hafif çekik, badem gözlü, siyah saçlı bir genç kadın– onları güler yüzle ve içten bir nezaketle, sanki hafta sonunu geçirmeye gelen eski bir dostu karşılar gibi karşıladı. Ülkenin efendisinin katili, munafızların ve polisin şiddet ve nefretle aradığı bir yabancıyı evinde misafir etmekten en ufak bir kaygı duymuyor gibiydi. Evlerinde geçirdiği altı ay, üç gün boyunca onları rahatsız ettiği –ki bu konuda fazlaca duyarlıydı ve içinde bulunduğu durum kuruntular icat etmeye çok elverişliydi– duygusu vermediler. Bu çift, hayatlarının tehlikede olduğunu biliyor muydu? Tabii ki biliyorlardı. Bu ahlaksız katillerin Dominikliler arasında nasıl bir korku yarattığını, insanların değil onları evlerinde saklamak, ihbar etmek için nasıl yarıştığının öykülerini televizyonda izliyor, radyolarda duyuyorlardı. İlk olarak, mühendis Huáscar Tejeda yakalanmıştı. Santo Cura de Ars Kilisesi'nin korkak papazı dehşete kapılmış, Huáscar'ı kiliseden kovmuş, SIM'in kucağına atmıştı. Sonra ayrıntılarıyla General Tomás Díaz ile Antonio de la Maza'nın maceralarını izlemişlerdi; bir takside Ciudad Trujillo sokaklarında nasıl dolaştıklarını, yardım istemeye gittikleri kişi-

ler tarafından nasıl ihbar edildikleri öğrenmişlerdi. Ve *calié*'lerin Amadito García Guerrero'yu öldürdükten sonra, onu evinde saklayan, zavallı yaşlı kadını nasıl götürdüklerini ve çapulcuların kadıncağızın evini nasıl talan edip yaktıklarını da görmüşlerdi. Ama bu sahneler ve hikâyeler Cavaglieri'lerin gözünü korkutmamış, Imbert'e karşı saygılı davranışlarını değiştirmemişti. Ramfis'in dönüşünden sonra Imbert de, ev sahipleri de sığınma süresinin uzayacağını anlamışlardı. Trujillo'nun oğlu ile General José René Román'ın herkesin gözü önünde sarmaş dolaş olmaları çok anlamlıydı: General ihanet etmişti ve ayaklanma olmayacaktı. Imbert, küçük evreninden, Cavaglieri'nin *penthouse*'undan[1], kalabalıkların Trujillo'ya bağlılıklarını göstermek için nasıl saatlerce kuyrukta beklediklerini seyretmiş, ekranda Luis Amiama'nın (onu tanımıyordu) fotoğrafının yanında kendi fotoğrafını görmüştü. Saklandıkları yeri söyleyenlere önce yüz milyon, sonra iki yüz milyon vaat edilmişti; sonunda ödül beş yüz milyona çıkarıldı.

"Ohoo! Dominik pesosu bu kadar değer kaybettikten sonra hiç de kârlı bir iş değil," demişti Cavaglieri.

Kısa sürede yaşamını belli bir düzene uydurdu. Bir yatak ve bir komodin olan, bir masa lambasının aydınlattığı küçük, kendine ait bir odası vardı. Erken kalkıyor, bir saat kadar jimnastik yapıyordu. Ev sahipleriyle kahvaltı ediyordu. Uzun tartışmalardan sonra temizlik işlerine yardım etmesine izin verdiler. Ortalığı toplamak, elektrik süpürgesi yapmak, tüyle eşyaların tozunu almak hem bir meşgale hem de bir göreve dönüştü. İşini bütün dikkatini vererek yapıyor, bundan keyif alıyordu. Ama Señora Cavaglieri mutfağa girmesine hiçbir zaman izin

1. (İng.) Çatı katı. (Y.N.)

vermedi. Günde iki öğün yedikleri makarnalara çok lezzetli soslar hazırlıyordu. Imbert çocukluğundan beri severdi makarnayı. Ama altı aylık ev hapsinden sonra bir daha ne makarna ne erişte yiyebilecek, İtalyan mutfağının bu ana yemeklerini ağzına alamayacaktı.

Ev işlerini bitirdikten sonra saatlerce okuyordu. Hiçbir zaman iyi bir okur olmamıştı. O altı ay boyunca okuma keyfini keşfetti. Kitaplar ve dergiler, onun için kapalı kalmanın doğurduğu umutsuzluk, tekdüzelik ve belirsizliğe karşı en iyi savunma aracı oldu.

Guarina'nın komployа katılan arkadaşlarının karılarıyla birlikte birkaç haftadır tutuklu olduğunu televizyonda bir OEA komisyonunun siyasi tutuklularla söyleşi yapmaya geldiği haberini verdiklerinde öğrendi. Ev sahipleri o güne dek Guarina'nın tutuklu olduğunu ondan saklamışlardı. Buna karşın, birkaç hafta sonra serbest bırakıldığı haberini sevine sevine, hiç zaman kaybetmeden hemen verdiler.

45'lik Colt'unu hiç yanından ayırmadı; yerleri silip süpürürken toz alırken bile cebindeydi. Kararı kesindi. O da Amadito'nun, Juan Tomás Díaz'ın, Antonio de la Maza'nın yaptığını yapacaktı. Sağ teslim olmayacaktı, öldürecek ve ölecekti. Böylesi daha onurlu bir ölümdü, Ramfis ve arkadaşlarının sapkın zihniyetlerinin icat ettiği işkencelere, aşağılanmalara boyun eğmeden.

Öğleden sonra ve akşamları ev sahiplerinin getirdikleri gazeteleri okuyor, onlarla haberleri dinliyordu. Fazla umutlanmadan rejimin gelişimini izliyordu: Bir yanda ülkenin demokratikleşmeye doğru gittiğini söyleyen Balaguer'in başında olduğu sivil hükümet, öte yanda Şef'in günlerinde olduğu gibi Ramfis'in liderliğinde gerçekleştirilen katliam, işkence ve kayıpları sürdüren polis ve askerî güçler... Gene de sürgünlerin dönüşü, ufak tefek muhalif yayınların –Ulusal Sivil Birlik ve 14 Haziran

Hareketi'nin yayın organları– çıkmaya başlaması, öğrencilerin hükümet karşıtı mitingleri, rahatlatıcı ve sevindiriciydi. Bazen bu miting haberlerini resmî yayın organları da veriyordu; gerçi miting yapanları komünistlikle suçluyorlardı ama olsun, veriyorlardı ya...

Joaquín Balaguer'in, Birleşmiş Milletler'de Trujillo'nun diktatörlük rejimini eleştiren ve ülkeyi demokratikleştirmeyi vaat eden söylevi, Imbert'in ağzını açık bıraktı. Bu küçük adam, otuz bir yıl boyunca "Yeni Vatan'ın Babası"nın en sadık, en ayrılmaz hizmetkârı olan adam mıydı? Cavaglieri'ler sık sık akşam yemeklerinde dışarı çıkıyor, o zaman da evin hanımı, olmazsa olmaz makarnayı fırında hazır bırakıyordu. Aileyle akşam yemeğini evde yediklerinde sohbet ediyorlar; onlardan birkaç gün önce yeniden Santo Domingo diye vaftiz edilen kentte dolanan son dedikodu ve haberleri öğreniyordu. Herkes Trujillo'nun kardeşlerinin bir darbeyle yeniden zalim diktatörlüğü hortlatacağını düşünüyordu ama yavaş yavaş korkular dağılmaya başlamıştı. Daha doğrusu Trujillo'ya canı gönülden bağlı kimi Dominikliler için bile Trujillo rejimi cazibesini yitirmeye başlamıştı. Durmadan Trujillo karşıtı yeni sesler yükseliyor, bildiriler yayınlanıyor, davranışlar görülüyordu. Ulusal Sivil Birlik ve 14 Haziran Hareketi'ni destekleyenlerin sayısı sürekli artıyordu. Dominik Devrimci Partisi (PRD) liderleri de ülkeye dönmüş ve kentin merkezinde bir büro açmışlardı.

Bu maceranın en hüzünlü günü, aynı zamanda en mutlu günü oldu. 18 Kasım'da bir yandan Ramfis'in yurtdışına gittiği haberi verilirken öte yandan da Şef'in altı katilinin (dördü suikasta doğrudan katılmıştı, ikisi yardım etmişti), suikast yerinde canlandırma yapıldıktan sonra La Victoria'ya dönerken üç askeri öldürüp kaçtıkları haberi verilmişti. Imbert kendini tutamamış, ekranın karşısında hüngür hüngür ağlamıştı. Bu şu de-

mekti: Arkadaşları –canciğer arkadaşı El Turco– pantomimin görgü tanığı üç zavallı muhafızla birlikte öldürülmüştü. Cesetleri hiçbir zaman bulunmayacaktı elbette. Señor Cavaglieri ona konyak kadehini uzatırken, "Yakında karınızı ve kızınızı göreceğinizi düşünün, teselli bulun Señor Imbert. Artık son yakın," dedi.

Kısa bir süre sonra Trujillo kardeşlerin aileleriyle çok yakında yurtdışına gidecekleri haberi veriliyordu. Bu, saklanmanın sonu demekti. Hiç değilse şimdilik yakalanmaktan kurtulmuştu. Kendisi ve Luis Amiama – onun altı ay boyunca günün büyük bölümünü bir dolapta geçirdiğini sonra öğrenecekti– dışında komployа katılanların hepsi ve yüzlerce masum insan –kardeşi Segundo da bunların arasındaydı– öldürülmüş, işkenceye uğramıştı ya da hâlâ tutukluydu.

Trujillo kardeşlerin yurtdışına gidişlerinin ertesi günü, siyasi af çıkarıldı. Hapishanelerin kapıları açılmaya başladı. Balaguer, "Despot'u cezalandıranlar"ın başına gelenleri araştırmak için bir komisyon kurulacağını ilan etti. O günden sonra radyolar, televizyonlar, gazeteler onlara "katiller, caniler" demekten vazgeçtiler. Artık yeni unvanları "kahramanlar"dı. Kısa bir süre sonra ülkedeki birçok sokak, meydan ve caddeler, adlarıyla yeniden vaftiz edilecekti.

Üçüncü gün akşamüzeri sessizce, tek başına evine döndü. Ev sahipleri teşekkür ederek vakit kaybetmesine izin vermediler, sadece diplomatik pozisyonlarını tehlikeye atmamak için nerede saklandığını kimseye söylememesini rica ettiler. Uzun bir süre, Guarina ve Leslie'yle sarmaş dolaş, konuşamadan öylece kaldılar. Birbirlerini incelediler, Guarina ve Leslie çok zayıflamıştı. Imbert'se beş kilo almıştı. Onlara kaldığı evde –hangi ev olduğunu söyleyemezdi– ne kadar çok spagetti yediğini anlattı.

Pek fazla konuşamadılar. Imbert'lerin harap evi çi-

çekler, dostlarla doldu. Hiç tanımadıkları kişiler Imbert'e sarılmaya, kutlamaya –kimileri heyecandan titriyor, kimileri gözyaşları tutamıyordu– geliyordu. Ona kahraman diyorlar, yaptıkları için teşekkür ediyorlardı. Ziyaretçiler arasında birden bir subay belirdi. Cumhurbaşkanlığı yaveriydi. Birbirlerini selamladıktan sonra Yarbay Troforino Cáceda, Başkan'ın onu, Don Antonio Imbert'i ve Señor Don Luis Amiama'yı ertesi gün öğleüstü Palacio National'a davet ettiğini söyledi. O da saklandığı yerden çıkmıştı. Meğer yeni sağlık bakanının evinde saklanıyormuş. Sonra hafif bir gülümsemeyle, Senatör Henry Chirinos'un Kongre'ye ("Evet efendim, Trujillo'nun Kongresi") bir önerge verdiğini söyledi. Bir yasa çıkarılacak ve Antonio Imbert ile Luis Amiama ülkeye hizmetleri nedeniyle Dominik Silahlı Kuvvetleri'nde üç yıldızlı general unvanıyla ödüllendirileceklerdi.

Ertesi sabah, Guarina ve Leslie'yle birlikte –üçü de en iyi kıyafetlerini giymişti, sadece Antonio'nun giysileri biraz dar geliyordu– saraydaki davete gittiler. Orada onları bir fotoğrafçılar ordusu karşıladı ve iki sıra olmuş bir muhafız kıtası silahlarıyla selamladı. Sarayın bekleme salonunda tanıdı Luis Amiama'yı. Zayıf, ince dudaklı, ciddi görünüşlü bir adamdı. O günden sonra içtikleri su ayrı gitmeyen iki dost oldular. El sıkıştılar ve söz verdiler: Toplantıdan sonra, öldürülen ya da kayıp bütün komplocuların dul eşlerini ziyarete gidecekti ve onlara kendi hikâyelerini anlatacaklardı. Tam o sırada Cumhurbaşkanı'nın odasının kapısı açıldı.

Doktor Balaguer gülümseyerek, yüzünde derin bir sevinç ifadesiyle kollarını açarak onlara doğru geldi. Fotoğrafçıların flaşları patladı.

24

"Manuel Alfonso tam saatinde beni almaya geldi," diyor Urania, boşluğa bakarak. "Kapı vurulduğunda, salondaki guguklu saat tam sekizi vuruyordu." Halası Adelina, halasının kızları Lucinda ve Manolita, Lucinda'nın kızı Marianita gerginliği artırmamak için birbirlerinin yüzüne bakmaktan çekiniyor; merak ve korkuyla Urania'ya bakıyorlar. Sansón, kıvrık gagasını tüyleri arasına saklamış, uyuyor.

"Babam tuvalete gitmek bahanesiyle yukarı çıktı," diye anlatmayı sürdürüyor Urania, buz gibi soğuk, neredeyse bir noter edasıyla. "'*Bye bye*, yavrucuğum, güle güle git.' Gözlerime bakarak veda etmeye cesaret edemedi."

"Bütün bu ayrıntıları nasıl hatırlıyorsun?" diye buruşuk yumruğunu oynatıyor halası ama artık ne enerjisi kalmış ne de otoritesi.

"Birçok şeyi unutuyorum," diye yanıtlıyor Urania, gözleri parlayarak. "Ama, o geceye ait her şeyi hatırlıyorum. Birazdan göreceksin."

Örneğin, Manuel Alfonso'nun spor bir kıyafetle – Generalísimo'nun davetine spor kıyafetle mi gidecek?– geldiğini anımsıyordu; yakası açık mavi bir gömlek, krem rengi ince bir ceket, boynundaki yara izini örten ipek bir fular. Zorla çıkan kısık sesiyle Urania'ya pembe organze

elbisesinin çok güzel olduğunu, ince topuklu ayakkabılarının yaşını büyüttüğünü söyledi. Yanağından öptü: "Acele et güzelim, geç kalıyoruz." Otomobilin kapısını açtı, yanına oturdu. Üniformalı ve şapkalı şoför, otomobili hareket ettirdi. Adını da hatırlıyordu: Luis Rodríguez.

"Otomobil, George Washington Bulvarı'ndan ineceğine vakit geçirmek için anlamsız turlar attı; Independencia'dan yukarı çıkarak kolonyal kentten geçti. Geç kaldığımız yalandı, San Cristóbal'e gitmek için daha erkendi."

Manolita ellerini uzatıyor, şişman bedenini öne doğru çıkartıyor.

"Madem sana tuhaf geliyordu, neden Manuel Alfonso'ya hiçbir şey sormadın?"

Başlangıçta hayır, hiçbir şey sormamıştı. Tabii ki eski kentte dolaşmaları, Manuel Alfonso'nun Generalísimo' nun davetine giderken Hipodrom'a ya da Country Club'a gider gibi giyinmiş olması tuhaftı; ama Urania hiçbir şey sormamıştı. Agustín Cabral ve Alfonso'nun maval okuduğunu anlamış mıydı? Sadece suskun kalmış, ne dediğine pek dikkat etmeden Manuel Alfonso'nun bozuk konuşmasıyla, anlattıklarını dinlemişti. Manuel Alfonso artık eskilerde kalan, Kraliçe II. Elizabeth'in taç giyme töreniyle ilgili bir şeyler anlatıyordu. Kendisi ve Angelita ("O zamanlar o da senin gibi güzel bir genç kızdı.") Londra'ya Velinimet'in temsilcisi olarak gitmişlermiş. Daha doğrusu, dikkatini eski zamanlardan kalma kapıları sonuna kadar açık evlere, kendilerini sokaklara atmış ailelere vermiş, onları seyretmişti. Bunaltıcı sıcak bir günden sonra gecenin serinliğinden yararlanmak isteyenler –yaşlı kadınlar ve erkekler, gençler ve çocuklar, köpekleri, kedileri, papağanları ve kanaryalarıyla– biraz serinlemek için sokağa çıkardıkları sallanan koltuklarına, sandalyelerine, kapı eşiklerine, duvarların üstüne otur-

muş sohbet ediyorlardı. Başkentin eski sokaklarını büyük bir toplantı alanı, popüler bir bayram yerine döndürmüşlerdi. Gaz lambaları ya da mumlarla aydınlanmış masalarda dörder beşer domino oynayanlar –hepsi erkek, hepsi ileri yaşlarda– bu hareketliliğin bütünüyle dışındaydılar. Barların arkasında beyaza boyanmış raflarda konserveler, Carta Dorada marka viski, Jacas ve Bermúdez marka elma şarabı şişeleri sıralanmıştı. Bu sokak şenlikleri de her zaman önleri müşteri dolu neşeli büfeler kadar görülmeye değerdi. Belki bugünün Santo Domingo'sunda artık yok olan bu manzara Urania'nın belleğine kazınmıştı. Belki de hâlâ vardır, yüzyıllar önce Avrupa'dan gelen maceraperestlerin Yeni Dünya'da kurdukları ve Santo Domingo de Guzmán diye keyifli bir ad koydukları, ilk Hıristiyan kentin kurulduğu bu birkaç adaya sıkışmış kalmıştır.

"Otoyola çıkar çıkmaz, belki de tam iki hafta sonra Trujillo'yu öldürdükleri yerde, Manuel Alfonso başladı..." Urania yüzünde rahatsız bir ifadeyle konuşmasını kesiyor.

"Ne demek istiyorsun?" diye soruyor Lucinda, kısa bir sessizlikten sonra. "Neye başladı?"

"Beni hazırlamaya," diye yeniden anlatıyor, kararlı bir tavırla. "Yumuşatmaya, korkutmaya, büyülemeye. Tıpkı, canavarın ağzındaki ateşe atılmadan önce gönülleri alınıp prenses giysileri giydirilen Molek'in[1] kurbanları gibi."

"Demek Trujillo'yu tanımıyorsun, onunla hiç konuşmadın," diyor Alfonso sevinerek. "Bu senin hayatının tecrübesi olacak, küçük kız!"

1. İlkçağ'da Ortadoğu'nun pek çok bölgesinde kendisine çocuk kurban edilen Tanrı. Adı İbranice *melek* (kral) sözcüğünün ünsüzleri ile *boşet* (utanç) sözcüğündeki ünlü harflerin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. (Y.N.)

Evet, öyle olacak. Otomobil yıldızlı bir gökyüzünün altında, hindistancevizi ağaçları ve palmiyeler arasında, kıyıyı izleyerek San Cristóbal'e doğru ilerliyordu. Dalgalar gürültüyle kıyıdaki kayaları dövüyordu. Urania yeniden susunca Manolita, "Ama ne diyordu sana?" diye soruyor yüreklendirmek için.

Generalísimo'nun kadınlara karşı ne denli kusursuz bir centilmen olduğunu anlatıyordu. Askerî konularda ve hükümet işlerinde çok katı olan Şef, şu deyişi özümlemişti: "Kadına, gülün taçyaprağı gibi..." Güzel genç kızlara hep böyle davranırdı.

"Ne kadar şanslısın, küçük kız." Sevincini, konuştukça artan heyecanını ona da sirayet ettirmeye çalışıyordu. "Bizzat Trujillo tarafından Casa de Caoba'ya davet edilmek... Ne büyük ayrıcalık! Böyle bir şeye layık görülenlerin sayısı bir elin parmaklarından azdır. Öyle diyorsam öyledir, inan bana."

Ve işte o zaman Urania, Manuel Alfonso'ya gecenin ilk ve son sorusunu sormuştu:

"'Bu partiye başka kim davetli?" Sorum buydu." Adelina halasına, Lucinda ve Manolita'ya bakıyor. "Bakalım ne yanıt verecek, diye sordum. Yoksa ben artık partiye filan gitmediğimizi biliyordum."

Büyükelçi, küstah erkeksi yüzünü Urania'ya çevirdi; Urania, onun gözbebeklerindeki pırıltıyı gördü.

"Başka kimse gelmiyor. Bu senin için, özel bir parti. Sadece senin için! Düşünebiliyor musun? Anlıyor musun? Sana çok özel dememiş miydim? Trujillo senin için bir parti veriyor. Bu, piyangoda büyük ikramiyeyi kazanmak gibi bir şey, Urania."

"Ya sen? Ya sen?" diye soruyor incecik sesiyle yeğeni Marianita. "Sen ne düşündün, teyze?"

"Şoförü, Luis Rodríguez'i. Sadece onu."

Büyükelçi'nin o sahte söylevine tanık olan o kasket-

li şoförün adına nasıl utanç duyuyordun. Radyoyu açmıştı, o günlerde moda olan iki İtalyan şarkısı çalıyordu –*Volare* ve *Ciao, ciao bambina*– ama emindi, Manuel Alfonso'nun onu kandırmak için, kendini mutlu ve şanslı hissetmesi için söylediği bütün o yalanların, söylevin bir kelimesini bile kaçırmıyordu. Trujillo'nun yalnız onun için verdiği bir parti!

"Babanı düşünüyor muydun?" diye ağzından kaçırdı Manolita. "Agustín dayımın sana şey... yani?.."

Sonunu nasıl getireceğini bilemeden susuyor. Adelina hala ters ters bakıyor kızına. Yaşlı kadının yüzü sanki içine çökmüş, sonsuz bir bitkinlik ifadesi var.

"Manuel Alfonso asıl babamı düşünüyormuş," diyor Urania "Ben iyi bir evlat mıymışım. Senatör Cabral'e yardım etmek istiyor muymuşum."

Bunları elçilik yıllarında, zor görevlerde edindiği deneyimin verdiği incelikle soruyordu. Bu, aynı zamanda onun da dostu Cerebrito'yu bir sürü kıskanç insanın hazırladığı tuzaktan kurtarması, ona yardım etmesi için bulunmaz bir fırsattı. Urania öyle düşünmüyor muydu? Doğru, Generalísimo ülke sorunlarıyla ilgili şeylerde sert, acımasız biriydi. Ama aslında o bir romantikti. Sertliği güzel bir kızın karşısında güneşte kalmış bir buz parçası gibi erirdi. Eğer Urania isterse –ki akıllı bir kız olduğu hemen belli oluyordu– Generalísimo, Agustín'e elini uzatır; babasına makamını, prestijini, gücünü, görevini geri verirdi. Trujillo'nun gönlünü kazanırsa –ki bu gönül genç ve güzel bir kızın karşısında dayanamazdı– yaptırabilirdi bunu.

"Bana öğütler de verdi," diyor Urania. "Şef nelerden hoşlanmazdı, neleri yapmamalıydım... O yumuşak, şefkatli genç kızlardan hoşlanırmış ama sevgilerini ve hayranlıklarını da abartmamalılardı. Bense kendi kendime, 'Bunları bana mı söylüyor?' diye soruyordum."

Ünlü kasabaya, San Cristóbal'e gelmişlerdi. Ünlüydü; çünkü Trujillo orada, mütevazı bir evde doğmuştu. Sonradan Trujillo, doğduğu evin yanına büyük bir kilise yaptırmıştı. Senatör Cabral, Urania'yı duvarları fresklerle süslenmiş kiliseyi gezmeye götürmüş, İspanyol ressam Vela Zanetti'nin yaptığı fresklerdeki İncil'den alınmış hikâyeleri anlatmıştı. İyi yürekli Şef, bu İspanyol'a Dominik Cumhuriyeti'nin kapılarını açmış, sığınmasına izin vermişti. San Cristóbal'e yaptıkları o yolculukta Senatör Cabral, kızına şişe ve silah fabrikalarını da gezdirmiş; sonra da bütün Nigua Vadisi'ni dolaştırmıştı. Şimdiyse kızını San Cristóbal'e, kendini affettirmek, banka hesaplarına konan blokajı kaldırtmak, onu yeniden Senato Başkanlığı'na getirmesi için Şef'e yalvartmak için gönderiyordu.

"Casa de Caoba'nın manzası çok güzeldir; vadi, Nigua Irmağı, Fundación Çiftliği, atlar ve hayvanlar görünür," diye tek tek sıralamıştı Manuel Alfonso.

Otomobil, birinci kontrol noktasını geçmişti. Adada çok az kalan maun ağacından yapılmış evin oturtulduğu tepenin doruğuna tırmanıyordu. Generalísimo haftada birkaç gün bu eve gelir, gizli buluşmalarını, kirli işlerini, cesur pazarlıklarını kimsenin haberi olmadan burada gerçekleştirirdi.

"Uzun süre Casa de Caoba'dan aklımda kalan sadece o halı oldu. Bütün odayı kaplıyordu, üzerine bütün renkleriyle çok büyük bir arma işlenmişti. Daha sonra başka şeyler de hatırlayacaktım. Yatak odasındaki camlı dolapta çeşit çeşit üniformalar asılıydı. Dolabın üzerine de her stilde kepler, bereler sıralanmıştı. Aralarında iki köşeli Napoléon şapkası bile vardı."

Gülmüyor. Ciddi görünüyor, sesi biraz boğuk çıkıyor, gözleri buğulu. Adelina hala, Manolita, Lucinda, Marianita da gülmüyorlar. Marianita kusmak için gittiği

banyodan yeni dönmüş. Papağan hâlâ uyuyor. Santo Domingo'nun üzerine sessizlik çökmüş: Ne bir klakson sesi duyuluyor ne de motor. Radyolar da susmuş. Sarhoş kahkahaları, sokak köpeklerinin havlamaları da duyulmaz olmuş.

"Benim adım Benita Sepúlveda, buyrun geçin," diyor ahşap merdivenlerin başındaki kadın. İleri yaşlarda, çevresiyle ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu ama davranışlarında bir tür anaçlık vardı. Üniforma giymiş, başına bir eşarp takmıştı. "Gelin, bu tarafa."

"Evin bakımıyla görevliymiş," diyor Urania. "Her gün bütün odalara çiçek koymak onun işiymiş. Manuel Alfonso kapıdaki subayla kaldı. Onu bir daha hiç görmedim."

Benita Sepúlveda tombul elleriyle pencereden dışarıyı gösteriyor, anlatıyordu: "Bu meşe ağacı," bahçede birçok mango ve sedir ağacı vardı. Ama buradaki en güzel ağaçlar bütün evi çevreleyen, mis gibi kokuları her köşede duyulan badem ve maun ağaçlarıydı. Kokuyor muydu? Kokar mıydı? Sabah manzarayı görebilirdi. Güneş çıkınca ırmağı, vadiyi, sıradağları, Fundación Çiftliği'nin ahırları ve ağıllarını görecekti. Kahvaltıyı nasıl istiyordu? Dominik usulü mü, yani *majado*, yağda yumurta, sucuk ya da *cecina* ve meyve suyu mu? Yoksa Generalísimo gibi yalnız kahve mi?

"Böylece Benita Sepúlveda'dan geceyi orada geçireceğimi, Ekselansları'yla uyuyacağımı öğrenmiş oldum. Ne büyük şeref!"

Kâhya kadın uzun yılların verdiği deneyimle onu ilk merdiven sahanlığında durdurmuştu, oradan yarı karanlık geniş bir mekâna götürmüştü. Burası bir bardı. Çevresinde, arkaları duvara dayalı tahta sandalyeler sıralanmış, ortada dans pisti olarak kullanılabilecek geniş bir alan bırakılmıştı. Bir kenarda büyük bir post vardı. Onun yanında arkasında şişelerin, üzerinde bardakların durdu-

ğu bar yer alıyordu. Ama Urania'nın dikkatini odanın bir köşesinden öteki köşesine kadar uzanan, Dominik Cumhuriyeti armalı koskocaman gri halı çekmişti. Generalísimo'nun duvarlarda asılı duran portreleri ve resimlerini –ayakta, at üstünde, askerî üniformayla, köylü kıyafetiyle, bir masa başında otururken ya da göğsünün üzerini, omzundan beline doğru kaplayan başkanlık bandıyla tribünde– gümüş kupaları ve Fundación Çiftliği'ndeki cins ineklerin ve atların kazandıkları ödülleri görmemişti bile. Ha, bir de sehpaları, vitrinleri, rafları süsleyen bir sürü plastik kül tablası, üzerinde hâlâ New York'taki, Marcy mağazasının etiketleri duran ucuz süsler vardı. Kısacası, Benita Sepúlveda'nın onu getirip bıraktığı bu mekân, tam bir *kitsch* abidesiydi. Onu yalnız bırakmadan önce, bir kadehçik bir şey içmeyi gerçekten mi istemediğini bir kez daha sormuştu.

"Sanırım o günlerde *kitsch* sözcüğü henüz kullanılmıyordu," diye açıklama getiriyor, halası ve kuzenleri sormuşlar gibi. "Yıllar sonra duyduğumda ya da bilmiyorum, belki de bir yerde okudum ve aşırı zevksiz anlamına geldiğini öğrendiğimde, aklıma ilk gelen Casa de Caoba olmuştu. Bir *kitsch* abidesi."

Ayrıca, o ılık mayıs gecesinde, resmî toplantılara giderken giydiği pembe organze elbisesi, küçük zümrütlü gümüş kolyesi, babasının yalnız Trujillo'nun verdiği partilere giderken takmasına izin verdiği annesinin altın kaplama küpeleriyle kendisi de bu *kitsch* abidesinin bir parçasıydı. İnanamıyordu, bu da başına gelenleri algılamasına engel oluyordu. Sanki bu acayip, rüküş yerde, kalkan ve mızraklı armanın üzerinde duran kız kendisi değildi. Senatör Agustín Cabral onu Velinimet ve Yeni Vatan'ın Babası'na canlı bir armağan olarak mı göndermişti? Evet, artık hiç kuşku yoktu, bunu babası Manuel'le birlikte hazırlamıştı. Ama yine de hâlâ inanmak istemiyordu.

"Bir yerde, hayır barda değil, başka bir yerde, Lucho Gatica'nın plağını koydular. *Bésame, bésame mucho, como si fuera esta noche la última vez.*"

"Hatırlıyorum." Manolita, araya girmekten utanarak bir yüz hareketiyle özür diliyor. "Radyoda, partilerde bütün gün *Bésame mucho* çalıyorlardı..."

Pencereden sıcak bir esinti ve yoğun bir kır, ot, ağaç kokusu geliyordu. Pencerenin yanında ayakta dururken sesler duydu. Seslerden biri Manuel Alfonso'nun gırtlaktan gelen tuhaf sesiydi. Öteki bir yükselip bir alçalan cırtlak bir sesti; ancak Trujillo'nun sesi olabilirdi. Ensesinde ve bileklerinde bir gıdıklanma hissetti; sınav anlarında, şimdi bile New York'ta önemli bir karar alması gerektiğinde, tam doktorların nabız saydığı yerde hissettiği kaşıntıya benzer bir gıdıklanma.

"Kendimi pencereden atmayı düşündüm. Önünde diz çöküp ağlayarak yalvarmayı düşündüm. Dişlerimi sıkıp istediğini yapmasına izin vermeyi ve bir gün babamdan öç almayı düşündüm. Onlar, orada aşağıda konuşurken aklımdan birçok şey geçirdim."

Adelina hala, sallanan sandalyesinde sıçrıyor, ağzını açıyor. Ama bir şey söylemiyor. Yüzü bembeyaz olmuş, gözleri dolu dolu.

Sesler kesilmişti. Bir anlık bir sessizlik olmuş ve ardından merdivenleri çıkan ayak sesleri duymuştu. Kalbi durmuş muydu? Barın ölgün ışığında Trujillo'nun silueti belirdi; zeytin yeşili üniformanın pantolonu vardı üzerinde, ceket giymemişti, kravatı yoktu. Elinde bir konyak kadehiyle Urania'ya doğru geliyordu gülümseyerek.

"İyi geceler, güzelim," diye fısıldadı öne doğru eğilerek. Boşta olan elini ona doğru uzattı ama Urania da ani bir hareketle elini uzatınca elini sıkmak yerine dudaklarına götürüp öptü. "Casa de Caoba'ya hoş geldin, güzelim."

"Trujillo'nun gözleri, bakışları için söylenenleri çok

dinlemiştim. Babamdan, arkadaşlarından. O anda hakkında söylenenlerin doğru olduğunu anladım. İnsanın içine işleyen, ta derinliklere inen bir bakıştı. Efendice davranıyor, gülümsüyordu ama o bakışlar... İçimi boşalttı, sadece bir kabuk gibi kaldım. Ondan sonra ben, ben değildim artık."

"Benita sana bir şey ikram etmedi mi?" Trujillo elini bırakmadan barın daha aydınlık olan bir köşesine götürdü. Floresan bir tüp, mavimsi bir aydınlık yayıyordu çevresine. İki kişilik bir kanepeye oturması için işaret etti. Urania'yı tepeden tırnağa inceledi. Sanki Fundación Çiftliği'ne yeni satın aldığı cins bir sığırı, bir atı inceliyordu. Urania bu koyu renk gözlerde istek, heyecan görmemişti, sanki sadece bedeninin bir envanterini çıkarıyordu.

"Hayal kırıklığına uğradı. Şimdi artık nedenini biliyorum. Ben ince uzundum, Trujillo'ysa dolgun, göğüsleri ve kalçaları belirgin kadınlardan hoşlanıyordu. Tipik tropikli bir erkeğin estetik anlayışı... Belki de bu "iskelet'i" gerisin geriye Ciudad Trujillo'ya göndermeyi bile düşünmüştür. Bunu neden yapmadığını biliyor musunuz? Çünkü bir bakirenin kızlık zarını delmek erkeklere haz, heyecan verir."

Adelina hala inler gibi bir ses çıkarıyor. Yumruğunu havada sallıyor, dehşet ifadesiyle ağzını açıyor, tuhaf yüz hareketleriyle karşı çıkıyor.

"Açıksözlülüğümü bağışla, hala. Bunu daha sonra kendisi söyledi. Harfi harfine tekrarlıyorum, emin ol: "Bir bakirenin kızlık zarını yırtmak her zaman erkeklere haz verir. Parmağıyla delmek Pétan'ı, o hayvanı, daha da çok heyecanlandırır.'"

Bu sözleri daha sonra, iyi nişan alamayıp becerememenin keder ve kızgınlığını ağzından dökülen küfürler, saçma sapan sözlerle bastırmaya çalışırken söylecekti. Henüz o sırada bu noktaya gelmemişti, hâlâ yapmacık bir efendilikle davranıyordu. Kendi içkisinden ikram et-

meyecekti; çünkü Carlos I gibi bir konyak Urania gibi gencecik bir kızın bütün iç organlarını yakardı. Ona bir *cherry* verecekti. Kendi elleriyle koydu genç kızın içkisini ve kadehini kaldırarak Urania'nın kadehiyle tokuşturdu. Urania sadece dudaklarını ıslatmıştı ama boğazının yandığını hissetmişti. Gülümsemeye mi çalışmıştı? Ciddiyetini korursa ürktüğünü belli mi ederdi?

"Bilmiyorum," diyor omuz silkerek. "Yan yana o kanepede oturuyorduk. Öyle çok titriyordum ki elimdeki kadeh sallanıyordu."

"Ben küçük kızları yemem," diyerek gülümsedi Trujillo, kadehi Urania'nın elinden alarak sehpanın üstüne koyarken. "Her zaman böyle suskun musun, yoksa yalnız şimdi mi böylesin, güzelim?"

"Bana, güzelim, diyordu. Manuel Alfonso da güzelim demişti. Urania değil, Uranita, küçük kız da değil. Güzelim! Bu, ikisinin aralarında icat ettikleri bir oyundu."

"Dans etmeyi sever misin? Seversin, seversin, senin yaşındaki bütün kızlar sever," dedi Trujillo. "Ben çok severim. Hem de iyi dans ederim ama dans etmek için pek zamanım olmuyor. Gel bakalım, dans edelim!"

Ayağa kalktı, Urania da onu taklit etti. Güçlü bedeninin, kabarık göbeğinin midesine sürtündüğünü duyumsadı, konyak kokan soluğunu duydu, ılık elleri beline dolandı. Bayılacak gibi oldu. Lucho Gatica artık *Bésame mucho*'yu söylemiyordu, *Alma mía*'ya geçmişti.

"Doğruydu, iyi dans ediyordu. Kulağı iyiydi, hareketleri kıvraktı, bir delikanlı kadar kıvraktı. İki bolero, bir de Toña la Negra'nın *guaracha*'sıyla dans ettik. Birkaç da *merengue*. Artık kulüplerde, saygın evlerde *merengue*'yle dans edilebiliyorsa bunu kendisine borçlu olduklarını söyledi. Eskiden bu müzik türüne karşı bir önyargı varmış, zencilerin ve yerlilerin müziği olduğu düşünülürmüş. Plakları kimin değiştirdiğini bilmiyorum. Son *me-*

rengue bitince ensemden öptü. Hafif bir öpücük, tüylerim diken diken oldu."

Urania'yı elinden tutarak kanepeye götürmüş ve kendisi de çok yakınına oturmuştu. Bir yandan soluyor ve konyak içiyordu, bir yandan da Urania'yı inceliyordu. Sakin ve mutlu görünüyordu.

"Her zaman böyle heykel gibi mi durursun? Yok, yok! Herhalde bana çok saygı duyduğun için böylesin," diye gülümsedi Trujillo. "Kendilerini seyrettiren sessiz güzelleri severim. Buz gibi tanrıçalar... Sana bir şiir okuyacağım. Bu şiir sanki senin için yazılmış."

"Bana Pablo Neruda'nın bir şiirini okudu. Dudakları ve bıyığını kulaklarımda ve saçlarımda gezdirerek kulağıma okudu: 'Sustuğunda seviyorum seni, çünkü yok gibisin; sanki gözlerin uçuyor, sanki bir öpücük ağzını kapatıyor.' Sıra 'ağız' sözcüğüne geldiğinde eliyle yüzümü kendine doğru çevirdi ve dudaklarımdan öptü. O gece birçok şeyi ilk kez yapıyordum: *cherry* içmek, annemin takılarını takmak, yetmiş yaşında bir ihtiyarla dans etmek ve ilk kez dudaktan öpülmek."

Urania partilere gitmiş, erkeklerle dans etmişti ama bir erkek sadece bir kere öpmüştü, o da yanağından. Vicini ailesinin Máximo Gómez ile George Washington'un köşesindeki büyük evlerinde, bir doğum günü partisinde. Adı Casimiro Sáenz'di, bir diplomatın oğluydu. Urania'yı dansa kaldırmıştı ve dans bitince oğlanın dudaklarını yanağında hissetmişti. Saçlarının dibine dek kızarmıştı. Cuma günü okulun şapelinde papaza günah çıkarırken utancından sesi kısılmıştı. Ama Trujillo'nun öpücüğü, ötekine benzemiyordu. Ekselansları'nın pis bıyığı burnunu tırmalıyor ve yapışkan uçlu sıcak dili ağzını aralamaya çalışıyordu. Önce direndi, sonra dudaklarını ve dişlerini ayırdı: Islak, atılgan bir yılan, ihtirasla kıvrılarak, öfkeyle ağzına daldı. Boğulur gibi olmuştu.

"Öpüşmeyi bilmiyor musun, güzelim?" diye gülümsedi Trujillo, yeniden elini öperek, keyifli bir şaşkınlıkla. "Bakiresin, öyle değil mi?"

"Heyecanlanmıştı," diyor Urania, boşluğa bakarak. "Cinsel organı dikildi."

Manolita kısa, istelik bir gülüşle kıkırdıyor, annesi, kız kardeşi ve yeğeni sessiz kalıyorlar. Hala kızı ne yapacağını bilemeyerek gözlerini indiriyor.

"Üzgünüm, dikilmelerden söz etmem gerek," diyor Urania. "Bir erkek tahrik olunca cinsel organı sertleşir ve büyür. Dilini ağzıma sokunca Ekselansları tahrik olmuştu."

"Yukarı çıkalım, güzelim," dedi, Trujillo, biraz yılışık bir sesle. "Daha rahat oluruz. Olağanüstü bir şey keşfedeceksin. Aşkı, hazzı tadacaksın. Keyifleneceksin. Ben sana öğretirim. Korkma benden. Ben o Pétan olacak hayvan gibi değilim. Ben küçük kızları horlamaktan keyif almam. Ben onların da keyif almasından hoşlanıyorum. Seni mutlu edeceğim, güzelim."

"O yetmiş yaşındaydı, ben on dört," diye altını çiziyor Urania. Beşinci kez mi tekrarlıyor, onuncu kez mi? "Demir-ahşap karışımı korkuluklu merdivenleri çıkarken çok uyumsuz bir çift oluşturuyorduk. Sevgililer gibi el ele tutuşmuştuk. Büyükbaba ve torun, zifaf odasına gidiyorlar..."

Masa lambası yanıyordu, Urania cibinlikleri kalkık dört köşe demir yatağı gördü, tavanda yavaş yavaş dönen vantilatörün kanatlarının çıkardığı sesi duydu. Yatağın üzerine, işli beyaz bir örtü serilmişti. Baş tarafında üst üste birçok yastık duruyordu. Taze çiçek ve ot kokuyordu yatak.

"Hemen soyunma, güzelim," diye fısıldadı Trujillo. "Ben sana yardım edeceğim."

"Bekâreti kaybetmekten konuşurken nasıl titrerdik sinirden Manolita?" diyerek hala kızına dönüyor Urania.

"Hiçbir zaman bakireliğimi Generalísimo'nun yanında, Casa de Caoba'da kaybedeceğim gelmemişti aklıma. "Eğer kendimi balkondan aşağıya atarsam babam korkunç vicdan azabı çeker," diye düşünüyordum."

Trujillo biraz sonra, soyunmuş olarak döndü. Üzerine küçük beyaz puanlı mavi ipek bir ropdöşambr giymiş, ayaklarına gri terlikler geçirmişti. Bir yudum konyak içti, kadehini torunlarıyla çekilmiş bir fotoğrafın durduğu konsolun üstüne bıraktı. Urania'yı belinden kavrayarak yatağın cibinlik tüllerinin açık olduğu kenarına oturttu. Tüller, başlarının üzerinde koskocaman iki kelebek gibi duruyordu. Acele etmeden soymaya başladı. Elbisesin arkasındaki düğmeleri tek tek açtı, belindeki kurdeleyi söktü. Elbisesini çıkartmadan önce biraz zorlanarak eğildi ve ayakkabılarını çıkarttı. Büyük bir dikkatle, sanki kız sert bir hareketiyle kırılabilirmiş gibi, bacaklarını okşayarak naylon çoraplarını sıyırttı.

"Ayakların buz gibi, güzelim," diye mırıldandı, sevecenlikle. "Üşüyor musun? Gel buraya, ısıtayım ayaklarını."

Diz çökerek elleriyle ayaklarını ovuşturdu. Arada bir dudaklarına götürerek öpüyordu. Üst kısmından başlayarak parmaklarını topuklarına doğru indiriyor, çapkın çapkın, sanki gıdıklanan kendisiymiş gibi kıkır kıkır gülerek, gıdıklanıp gıdıklanmadığını soruyordu.

"Böyle uzun süre ayaklarımı ısıttı. Belki bilmek istersiniz, açıklayayım, ben bir an bile rahatsızlık hissetmedim."

"Ne kadar korkmuşsundur kim bilir, canım," diyor Lucindita.

"O sırada henüz korkmuyordum. Sonra çok korktum."

Ekselansları güçlükle doğruldu ve yatağın kenarına oturdu. Elbisesini, yeni gelişmeye başlayan göğüslerini örten pembe sutyenini, üçgen biçimindeki donunu çıkarttı. Urania direniş göstermeden, bütün bunları yap-

masına izin veriyordu. Bedeni, bir ölünün bedeni gibiydi. Trujillo, donunu aşağıya doğru sıyırırken Ekselans'ın ellerinin hızlandığını, terli parmaklarının tenini okşadığını hissetti. Urania'yı yatağa yatırdı. Toparlandı, ropdöşambrını çıkarttı, çırılçıplak yanına uzandı. Çekiştirmemeye dikkat ederek parmaklarını kızın apışarasındaki seyrek tüylere doladı.

"Sanırım isteği iyice kabarmıştı. Dokunmaya, okşamaya başladı. Ve her seferinde ağzımı açmaya zorlayarak öpüyordu. Sonra göğüslerimi, sırtımı bacaklarımı öpüyordu."

Urania direnmiyordu. Kendini bırakmıştı, okşasın, öpsün. Bedeni, Ekselans'ın ellerinin hareketlerine itaat ediyordu. Ama okşamalara yanıt vermiyordu, gözlerini yummadığında vantilatörün yavaş yavaş dönen kanatlarına dikiyordu. İşte Trujillo'nun kendi kendine, "Bir bakirenin kızlık zarını yırtmak her zaman erkeklere haz verir," dediğini o zaman duydu.

"İlk terbiyesiz sözcük, gecenin ilk edepsiz lafı," diye açıklık getiriyor Urania. "Sonra daha kötülerini söyleyecekti. Bu cümle ağzından çıkınca bir şeylerin yolunda gitmediğini anladım. Kızmaya başlamıştı. Neden ölü gibiymişim, hareketsizmişim. Neden onu öpmüyormuşum? Filan..."

Trujillo'nun kızgınlığının nedeni o değildi, bunu şimdi biliyordu. Kızlığının bozulmasına onun da yardım edip etmemesi, Ekselansları'nın umurunda bile olmazdı. Tatmin olması için kızlığın, her şeyin tam olması, kızı acıdan inleterek –bağırtmak, haykırtmak– kızlık zarını onun yırtması, hayalarını ezerek kamışının içerde, bu yeni oyulmuş mahremiyette sıkıştığını hissetmesi yeterliydi. Urania'dan beklediği aşk değildi, haz bile değildi. Agustín Cabral'in kızının Casa de Caoba'ya gelmesine razı olması yetmiş yaşına, prostat sorunlarına, rahiplerin,

Yankee'lerin, Venezuelalıların, komplocuların başını ağrıtmalarına karşın Rafael Leonidas Trujillo Molina'nın hâlâ sağlıklı bir maço, kamışı hâlâ önüne konan bakirelerin kızlığını bozacak kadar sertleşen bir teke olduğunu göstermek, ispat etmek içindi.

"Deneyimsiz olmama karşın anlamıştım..." Halası, kuzenleri, yeğeni fısıldar gibi anlattıklarını duymak için başlarını öne doğru uzatıyorlar. "Bir şeyler oluyordu, yani orada, aşağı tarafında demek istiyorum. Yapamıyordu. Artık kızmaya başlamıştı, centilmence davranmayı unutacaktı."

"Yetti bu oyun, bırak ölü pozu yapmayı, güzelim," diye emrettiğini duydu, yüzü değişmişti. "Diz çök. Al eline, ağzına götür. Em, benim senin amcığını emdiğim gibi em bakalım. Uyanıncaya kadar em. Uyanmazsa vay haline, güzelim."

"Denedim. Duyduğum bütün dehşete, tiksintiye rağmen denedim. Her şeyi yaptım. Yere kıvrıldım, ağzıma aldım, öptüm, midem bulanıncaya kadar emdim. Yumuşaktı, yumuşacık. Dikilsin diye Tanrı'ya yalvarıyordum."

"Yeter, Urania! Yeter!" Adelina hala ağlamıyor. Dehşetle bakıyor yüzüne. Kaldırdığı kaşlarının altında bembeyaz gözkapakları kasılmış, titriyor. "Ne yapmak istiyorsun kızım? Aman Tanrım, yeter artık!"

"Ama başaramadım," diye dikleniyor Urania. "Koluyla gözlerini örttü. Hiçbir şey söylemiyordu. Başını kaldırdığı zaman bana olan nefretini gördüm."

Gözleri kızarmıştı, öfke ve utançtan gözbebeklerinde sarı, ateşli bir ışık parlıyordu. Bakışlarında o başlangıçtaki kibarlığından eser kalmamıştı. Sanki ona tamir edilemeyecek bir kötülük etmiş gibi düşmanca bakıyordu.

"Buradan bakire çıkacağını, babanla oturup benimle alay edeceğinizi düşünüyorsan yanılıyorsun." Sesi cırlıyordu, hecelerin üzerine basa basa derin bir öfkeyle konuşuyordu.

Bir kolundan çekerek yanına, yatağın üzerine yıktı. Bacaklarında yaylanarak belini doğrulttu, üzerine çıktı. O kocaman et kütlesi Urania'yı eziyor, yatağa gömüyor, konyak kokan soluğu ve öfkesi, midesini bulandırıyordu. Kaslarının ezildiğini, kemiklerinin parçalandığını hissediyordu. Boğulacak gibiydi, gene de o elin haşinliğini, o bir şeyler araştıran, eşeleyen, içine giren parmakların gücünü, hoyratlığını duyabildi. İçinin yarıldığını hissetti. Sanki bıçaklanmıştı; beyninden ayak parmaklarının ucuna kadar bir şimşek çakmış gibi oldu. Öleceğini sandı, inledi.

"Çığlık at, köpek, görelim bakalım öğrenir misin öğrenmez misin?" dedi sesi tizleşerek Ekselansları, sanki yaralanmış, aşağılanmıştı. "Şimdi aç bakalım bacaklarını. Bakacağım, gerçekten yırtılmış mı, yoksa yalancıktan mı bağırıyorsun."

"Gerçekti. Bacaklarımda kan vardı, ona da bulaşmıştı, yatak örtüsü, çarşaf lekelenmişti."

"Yeter, yeter! Neden ısrar ediyorsun, kızım," diyor halası kükrer gibi. "Gel buraya, istavroz çıkartalım, dua edelim. En sevdiğinin başı için sus, n'olursun. Tanrı'ya inanıyor musun? Dominiklilerin efendisi, sahibemiz Azize Altagracia'ya inanıyor musun? Annen ona çok bağlıydı, Uranita. Hatırlıyorum, her 21 Ocak'ta Higuey Bazilikası'na hacca giderdi. İçin kin ve nefret dolu. Bu iyi bir şey değil. Başına bu kötü şeyler gelmiş olsa da... Dua edelim, yavrucuğum."

"Ve, o zaman," diyor Urania, halasını duymamış gibi, "Ekselansları sırtüstü yattı, koluyla gözlerini örttü. Hareketsiz, hiç kımıldamadan öylece kaldı. Uyumuyordu. Hıçkırdı, iç çekti. Ağlamaya başladı."

"Ağlamaya mı?" diye soruyor Lucindita.

Ani bir uğultu geliyor yanıt olarak. Beşi birden başını çeviriyor; Sansón uyanmış, saçma sapan bir şeyler söylüyor.

"Benim için ağlamıyordu," diyor Urania. "Şişmiş prostatına, kalkmayan kamışına, Pétan gibi bakireleri parmaklarıyla bozmak zorunda kalmasına ağlıyordu."

"Aman Tanrım! Tanrı aşkına kızım," diye yalvarıyor Adelina hala, istavroz çıkararak. "Yeter artık!"

Urania yaşlı kadının buruşuk çilli elini okşuyor.

"Bunlar korkunç sözcükler, biliyorum, ama söylemem gerek bu çirkin sözleri, Adelina hala," diyor sesini yumuşatarak. "Başka zamanlarda hiç ağzıma almıyorum, yemin ederim. Babam için söylediklerimi neden söylediğimi öğrenmek istemiyor muydun? Adrian'a gittikten sonra neden aileyi hiç aramadığımı bilmek istemiyor muydun? İşte artık nedenini biliyorsun."

Zaman zaman iç çekiyor, göğsü kabarıp iniyordu. Meme başlarının arasında ve siyah göbeğinin çevresinde seyrek beyaz tüyler vardı. Koluyla örttüğü gözleri hâlâ yumuluydu. Urania'nın orada olduğunu unutmuş muydu? Duyduğu burukluk ve acı yıkmış mıydı Trujillo'yu? Onu okşadığı, ırzına geçtiği zaman korktuğundan daha çok korkuyordu şimdi. Bacaklarının arasındaki yanmayı, yarayı, baldırlarındaki, yatak örtüsündeki onu ürküten lekeleri unutmuştu, kımıldamıyordu. Görünmez olmak, yok olmak istiyordu. Eğer bu tüysüz bacaklı, ağlayan adam onu bir daha görecek olursa artık hiç affetmezdi. İktidarsızlığının bütün hıncını, ağladığını gördüğü için bütün öfkesini ondan çıkarır, onu yok ederdi.

"Bunun bir haksızlık olduğunu, bu dünyanın haksızlıklar dünyası olduğunu söylüyordu. Bu hayır bilmez ülke için, bütün o şerefsiz insanlar için onca mücadeleden sonra neden başına böyle bir şey geliyordu. Tanrı'yla konuşuyordu. Azizlerle konuşuyordu. Azize Altagracia'yla konuşuyordu. Ya da belki Şeytan'la konuşuyordu. Kükrüyordu, yalvarıyordu. Neden onu böyle sınıyorlarmış. Çocuklarının günahını sırtında taşımak, onu öldürmek,

eserini yok etmek için komplolar... Neden bütün bunlar onu buluyormuş? Ama bunların hiçbirinden şikâyet etmiyormuş. O et ve kemikten düşmanlarla nasıl başa çıkacağını biliyormuş. Gençliğinden beri bu tür savaşlar veriyormuş. Onun kabul edemediği, savunmasına izin verilmeyen aşağılık darbelermiş. Çaresizlikten çılgına dönmüştü. Şimdi nedenini biliyorum. Çünkü sayısız kızlık zarı yırtmış olan kamışı artık kalkmıyordu. Despotu ağlatan buydu. Komik, değil mi?"

Ama o gün Urania gülmemişti. Kıpırdamadan dinlemişti. Orada olduğunu hatırlamasın, diye korka korka soluk alıyordu. Trujillo'nun monoloğu sürekli değildi; kesik kesik konuşuyordu, birbirini tutmayan laflar ediyordu. Bazen uzun süre susuyor, sonra sesini yükselterek haykırıyor ya da fısıldamaya başlıyordu. Sızıldanıyordu. Urania korkuyla karışık bir şaşkınlıkla bakıyordu o kalkıp inen göğse. Bazen gözleri şişkin karından ağarmış tüylere, küçük ölü cinselliğe, tüysüz bacaklara kayıyordu. İşte bu Generalísimo, Ülke'nin Velinimeti, Yeni Vatan'ın Babası, Mali Özgürlüğü Getiren'di. Babasının otuz yıl boyunca bağlılık ve sadakatle hizmet ettiği Şef'iydi; ona en değerli armağanı, on dört yaşındaki kızını sunmuştu. Ama olaylar, Senatör'ün beklediği gibi gelişmemişti. Yani –Urania'nın içine sevinç doldu– babasını bağışlamayacaktı Şef; hapse attırır mıydı ya da öldürtür müydü?

"Aniden kolunu kaldırdı ve kıpkırmızı şişmiş gözlerle bana baktı. Şimdi kırk dokuz yaşındayım ama her aklıma geldiğinde yeniden titremeye başlıyorum. O andan sonra, otuz beş yıldır titriyorum."

Ellerini uzatıyor, halası, kuzenleri ve yeğeni, doğru söylediğini gözleriyle görüyorlar: Evet, titriyor.

Şaşkın, bir hayalete bakar gibi ama nefretle bakıyordu Urania'ya. Gözleri kıpkırmızı olmuştu, üzerine diki-

len bu kızgın, öfkeli bakışlar bedeninde dolaştı, bacaklarına indi, kan lekeleri içindeki yatağa çevrildi, sonra yeniden ateş edercesine kıza döndü. Urania donmuş kalmıştı. Tiksintiyle boğulur gibi emir verdi:

"Git, yıkan, yatağı ne hale getirdin görmüyor musun? Defol git!"

"Beni göndermesi bir mucizeydi," diyor Urania kendi kendine yüksek sesle düşünür gibi. "Onun o umutsuzluğunu, ağladığını, yakınmasını, kendine acımasını gördükten sonra... Azize'nin bir mucizesi, hala."

Urania bir anda kendini toparladı, sıçrayarak yataktan indi, yere savrulmuş giysilerini topladı, sağa sola çarparak kendini banyoya attı. Banyoda beyaz porselen bir küvet, yanında sabunlar ve süngerler vardı. Zar zor hareket ettirebildiği elleriyle bacaklarını yıkadı, bir küçük havlu alarak kanın bacaklarından süzülmesine engel olmak için bacaklarının arasına sıkıştırdı ve giyindi. Elbisesini iliklemek, kemerini bağlamak kolay olmadı. Çoraplarını giymeden, ayakkabılarını öylece ayağına geçiriverdi. Aynada yüzüne bakınca rujun ve rimelin yayıldığını, her yere bulaştığını gördü. Zaman kaybetmemek için yüzünü temizlemedi, Trujillo her an fikir değiştirebilirdi. Koşmak, Casa de Caoba'dan çıkıp gitmek, bütün istediği buydu. Odaya döndüğünde Trujillo artık çıplak değildi. Mavi ropdöşambrını giymiş, kadehini eline almıştı. Eliyle merdivenleri gösterdi:

"Defol, defol!" Boğulur gibiydi. "Benita temiz çarşaf ve yorgan getirsin, bu pisliği alıp götürsün."

"İlk basamakta takıldım ve ayakkabımın topuğunu kırdım, üç katı yuvarlana yuvarlana inmekten zor kurtuldum. Sonra bileğim de şişti. Benita Sepúlveda birinci kattaydı. Sakin bir tavırla gülümsüyordu. Trujillo'nun verdiği emirleri iletmek istedim ama ağzımdan tek bir sözcük çıkmadı. Sadece elimle üst katı gösterebildim.

Koluma girdi ve beni girişte bekleyen muhafızların yanına götürdü. Bir sandalyenin durduğu bir köşeyi gösterdi, "Şef'in ayakkabıları burada boyanır." Ne Manuel Alfonso ne de otomobili vardı ortalıkta. Benita Sepúlveda beni muhafızlarla çevrili boyacı sandalyesine oturtup gitti. Geri döndüğünde kolumdan tutarak bir cipe götürdü. Şoför bir askerdi. Beni Ciudad Trujillo'ya getirdi. "Evin nerede?" diye sorunca, "Santo Domingo Koleji'ne gidiyorum. Orada kalıyorum," diye yanıtladım. Henüz gün ağarmamıştı. Saat üç müydü, dört mü? Öyle bir şey galiba.... Demir bahçe kapısı bir türlü açılmıyordu. Bekçi geldiğinde hâlâ konuşamıyordum. Ancak *Sister* Mary'yle, hani o beni çok seven rahibe vardı ya, onunla konuşabildim. Beni yemekhaneye götürdü, su verdi, alnımı ıslattı."

Epeydir sesi çıkmayan Sánson, tüylerini kabartıyor, çığlık atarak hoşnutsuzluğunu, göstermeye başlıyor. Herkes susuyor. Urania bardağını alıyor ama bardak boş. Marianita su koymaya yelteniyor; ama sinirli, bardağı doldururken suyu yere döküyor. Urania soğuk sudan birkaç yudum içiyor.

"Umarım bu acı öyküyü size anlatmam beni rahatlatır. Şimdi unutun. Tamam. Olan oldu, artık yapılacak bir şey yok. Belki benim yerimde başka biri olsa toptan unutabilirdi. Ben unutmak istemedim, unutamadım."

"Uranita, canım kardeşim, ne diyorsun?" diye karşı çıkıyor Manolita. "Unutmamış olur musun? Hayatta başardıklarına, yaptıklarına bak! Ne kadar çok şeye sahipsin. Bütün Dominikli kadınları kıskandıracak bir yaşam."

Toparlanıyor, ayağa kalkarak Urania'nın yanına gidiyor. Sarılıyor, yanaklarından öpüyor.

"Beni şaşırtıyorsun," diyor sitemkâr ama sevecen bir tavırla. "Nasıl şikâyet edersin halinden kızım sen? Buna hiç hakkın yok. Senin için söylenmiş sanki şu, "Her kötülüğün bir ödülü vardır," sözü. En iyi üniversitede oku-

dun, mesleğinde çok başarılı oldun. Seni mutlu eden, işini sorun etmeyen bir erkek var..."

Urania kuzeninin kolunu okşuyor, başını hayır anlamında oynatıyor. Papağan susuyor ve dinliyor.

"Sana yalan söyledim, sevgilim filan yok, canım," diyor gülümsemeye çalışarak, sesi hâlâ kesik kesik çıkıyor. "Hiçbir zaman da olmadı, bundan sonra da olmayacak. Her şeyi bilmek istiyor musun, Lucindita? O günden sonra hiçbir erkek dokunmadı bana, hiçbir zaman. Tek erkeğim Trujillo oldu. Aynen duyduğun gibi. Ne zaman bir erkek yanıma yaklaşacak olsa, bana bir kadına bakar gibi baksa, hemen ondan tiksiniyorum. Dehşete kapılıyorum. İçimden ölmesini istiyorum, öldürmek istiyorum. Anlatması çok zor. Okudum, çalışıyorum, iyi para kazanıyorum, doğru. Ama hâlâ içim boş, korku dolu. New York'ta, bütün günlerini parkta boşluğa bakarak geçiren o ihtiyarlar gibiyim. Yorgunluktan bitkin düşünceye kadar çalışıyorum, çalışıyorum, durmadan çalışıyorum. Yaşamım imrenilecek bir yaşam değil, emin olun. Asıl ben size imreniyorum. Evet, biliyorum, sorunlarınız, sıkıntılarınız var, hayal kırıklıkları yaşıyorsunuz. Ama bir aileniz var, eşiniz, çocuklarınız, akrabalarınız var, ülkeniz var. Bunlar yaşamı dolduran şeyler. Babam ve Ekselansları, beni çöle çevirdiler."

Sánson sinirli sinirli kafesinin demir çubukları arasında dolaşmaya başlıyor, söyleniyor, gagasını pençelerine sürterek biliyor.

"O zamanlar başkaydı, sevgili Urania," diye kekeliyor Adelina hala, gözyaşlarını tutmaya çalışarak. "Onu bağışlamalısın. Çok sıkıntı çekti, hâlâ da çekiyor. Çok korkunç günlerdi, yavrum. Ama o günler başkaydı, artık geçmişte kaldılar. Agustín ne yapacağını bilmiyordu, umutsuzluğa kapılmıştı. Hapse atılabilir, öldürülebilirdi. Sana zarar vermek istemiyordu. Belki de seni ancak böy-

le kurtarabileceğini düşünmüştür. Böyle şeyler oluyordu o zamanlar, şimdilerde kimse bunu anlamıyor. Bu ülkede hayat öyleydi. Agustín seni hayatta kimseyi sevmediği kadar sevdi, Uranita."

Yaşlı kadın, tedirginlikle durmadan ellerini ovuşturuyor, büküyor; sallanan sandalyesinde kıpırdanıyor. Bayılacak gibi bir hali var. Lucinda yanına gidiyor, saçlarını düzeltiyor, birkaç passiflora damlası içiriyor: "Sakin ol anneciğim, yapma böyle."

Bahçeye bakan pencereden dingin Dominik gecesinde gökyüzünde ışıldayan yıldızlar görünüyor. Başka mıydı o günlerde yaşam, gerçekten? Zaman zaman yemek odasına giren ılık esinti perdeleri kıpırdatıyor, aziz heykelleri, aile fotoğrafları arasında duran saksıdaki bitkiyi sallıyor. "Başkaydı ve değildi," diye düşünüyor Urania. "Hâlâ o günlerden kalma bir şeyler uçuşuyor havada."

"Korkunç bir deneyimdi, ama *Sister* Mary'nin ne kadar cömert ve duyarlı, ne kadar insancıl olduğunu bu sayede öğrendim," diyor, iç çekerek. "O olmasaydı ben ya ölmüştüm ya da çıldırmıştım."

Bir ketumluk örneği olan *Sister* Mary, hiç ses etmeden her şeye bir çözüm buldu. Kanamasını ve ağrısını durdurmak için okulun revirinde ilkyardımdan tutun da, kısa sürede bir burs bulmaya dek her konuda çok yardımcı oldu. Üç günden kısa bir sürede *Dominican Nuns*'ın başrahibesini harekete geçirmiş, yaşamı tehlikede olan örnek öğrenci Urania Cabral için Michigan, Adrian'da, Siena Heights Üniversitesi'nde bir burs bulmaya ikna etmişti. *Sister* Mary, okul müdiresinin odasında Senatör Cabral'le yalnız konuşmuş (Sakinleştirmiş miydi Cabral'i? Tehdit mi etmişti?), kızının Amerika Birleşik Devletleri'ne gidebilmesi için izin vermeye zorlamıştı. Ona Urania'nın, San Cristóbal'de olanlardan sonra çok sarsılmış olduğunu söylemiş, adamı kızını görmeye kal-

kışmamasının daha iyi olacağına inandırmıştı. *Sister* Mary'nin karşısında babası ne yapmıştı? Urania bunu birçok kez sormuştu kendi kendine. İkiyüzlü davranıp şaşırmış gibi mi yapmıştı? Rahatsız mı olmuştu? Gerçekten şaşırmış mıydı? Vicdan azabı mı duymuştu? Utanmış mıydı? Ne o sormuştu ne de *Sister* Mary bu konuda bir şey söylemişti. Urania'nın vizesini, Kuzey Amerika Konsolosluğu'ndan rahibeler almıştı. Başkan Balaguer'den de randevu istemiş, normal olarak haftalarca süren çıkış izninin ivedilikle verilmesini rica etmişlerdi. Senatör Cabral'in parası olmadığı için yol parasını da kolej ödemişti. Urania'yı havaalanına *Sister* Mary ve *Sister* Helen Clair götürmüşlerdi. Uçak kalktığında, Urania rahibelere en çok sözlerini tuttukları için minnettar kalmıştı. Sözlerini tutmuş; onu "babacığına" uzaktan bile göstermemişlerdi. Bu yaptıkları için onlara müteşekkirdi. Ayrıca Trujillo'nun geç gelebilecek öfkesinden kurtardıkları için de teşekkür ediyordu. Onu bir başka adaya sürgüne gönderebilir ya da doğrudan köpekbalıklarına yem yapabilirdi.

"Çok geç oldu," diyor, saatine bakarak. "Saat iki olmuş neredeyse. Daha bavulumu bile hazırlamadım. Uçağım yarın sabah çok erken kalkıyor."

"Yarın dönüyor musun New York'a?" diyor Lucindita, üzülerek. "Birkaç gün kalacaksın sanıyordum."

"Çalışmam lazım," diyor Urania. "Bir sürü iş beni bekliyor, masanın üstünde yığın yığın kâğıt görünce insanın başı dönüyor."

"Şimdi artık eskisi gibi olmayacak, değil mi, Uranita?" diyerek sarılıyor Manolita. "Artık mektuplaşırız. Sen de yazarsın. Arada bir de tatilini geçirmeye, aileni görmeye gelirsin. Değil mi, canım?"

"Elbette," diye doğruluyor Urania, o da sarılarak. Ama emin değil. Belki bu evden çıkınca, bu ülkeden ay-

rılınca yeniden bu aileyi, bu insanları, geçmişini unutmayı yeğleyecektir. Geldiğine pişman oluyor, bu gece bütün o anlattıklarını anlattığı için de pişmanlık duyuyor. Yoksa, hayır, pişman değil mi? Belki de değil... Ailesinden geriye kalan bu insanlarla yeniden bir tür ilişki kurmak istiyor olabilir mi? Bu saatte bir taksi çağrılabilir mi? Lucinda kalkıyor:

"Biz seni götürürüz."

Urania, Adelina halayı öpmek için eğilince yaşlı kadın ellerine yapışıyor, bırakmıyor. Oysa sakinleşmiş görünüyordu. Ama yeniden heyecanlanıyor, çukurlarına gömülmüş gözlerinde endişeli bir pırıltı var.

"Belki de Agustín'in hiçbir şeyden haberi yoktu," diyor güçlükle kekeleyerek. Takma dişleri ağzından fırlayacak gibi. "Manuel Alfonso kardeşimi kandırmış olabilir, Agustín saftır. Ona bu kadar kin besleme, kızım. Çok yalnız kaldı, çok sıkıntı çekti. Tanrı bize bağışlamayı öğretmiştir. Çok inançlı bir Katolik olan annenin hatırı için bağışla onu, yavrum."

Urania halasını sakinleştirmeye çalışıyor: "Tamam, tamam, hala, senin dediğin olsun, heyecanlanma, yalvarırım." İki kızı da sakinleştirmeye çalışarak annelerinin çevresinde dolanıyorlar. Yaşlı kadın sonunda sandalyeye çöküyor. Ağzı çarpılmış.

"Sana bunları anlattığım için bağışla beni," diyerek alnından öpüyor halasını Urania. "Saçmalık ettim. Ama yıllardır içimi yakıyordu."

"Birazdan sakinleşir," diyor Manolita. "Ben yanında kalırım. Anlatmakla iyi ettin. Ne olursun yaz bize, arada bir de telefon et. Yeniden birbirimizi kaybetmeyelim."

"Söz veriyorum," diyor Urania.

Manolita kapıya kadar geliyor, Lucinda'nın ikinci el Toyota'sının kapısının yanında Urania'ya veda ediyor. Bir kez daha öperken Manolita'nın gözlerinde yaşlar var.

Otomobilde, Gazcue'nin boş sokaklarından Hotel Jaragua'ya doğru giderlerken Urania'nın içi sıkılıyor. Neden yaptın bunu? Başka biri olacağını, ruhunu kurutan huzursuzluktan kurtulacağını mı sanıyordun? Elbette hayır. Bir zayıflıktı, duygusallıktı, başkalarında her zaman nefret ettiğin kendine acındırma çabasıydı. Sana acımalarını mı bekliyordun? Bu seni avutacak mıydı? Teselli mi bulacaktın?

Ve hemen Johnny Abbes García'nın sonunu anımsıyor. Bu canavarın sonunu anımsamak depresyona girecek gibi olduğunda onun en etkili ilacıydı. Yıllar önce, Dünya Bankası'ndan bir arkadaşı Esperancita Bourricaud anlatmıştı Johnny Abbes'in hikâyesini. Eski SIM şefi, Balaguer'in kararıyla sürgüne gönderildikten sonra bir süre Kanada, Fransa ve İsviçre'de –hiçbir zaman Japonya'ya ayak basmamıştı– dolanmış, Port-au-Pince'te karar kılmıştı. Orada Esperancita'nın komşusu olmuştu. Abbes García, Başkan Duvalier'nin danışmanı olarak gitmişti Haiti'ye. Ama bir süre sonra yeni patronuna karşı bir komplo girişimine katılmış, Haitili diktatörün damadı Albay Dominique'in ayaklanma planını desteklemişti. Baba Doc, soruna on dakikada çözüm bulmuştu. Esperancita bir sabah iki kamyonetten yirmi kadar Tonton Macoutes'un indiğini ve sağa sola ateş ederek komşusunun evini bastığını görmüştü. On dakika içinde Johnny Abbes'i öldürmüşler, Johnny Abbes'in karısını öldürmüşler, Johnny Abbes'in iki küçük oğlunu öldürmüşler, Johnny Abbes'in hizmetçilerini öldürmüşler, Johnny Abbes'in tavuklarını, tavşanlarını ve köpeklerini öldürmüşlerdi... Sonra da evi ateşe verip gitmişlerdi. Bu olaya tanıklık eden Esperancita, Washington'a döndüğü zaman, psikiyatrik tedavi görmek zorunda kalmıştı. Baban için istediğin ölüm, böyle bir ölüm müydü? Adelina halanın dediği gibi yüreğin kin ve nefret mi dolu? Yüreği –gene– bomboş.

"Size de anlattıklarımla melodramatik sahneler yaşattığım için üzgünüm, Lucindita," diyor Jaragua'nın kapısında. Bağırması gerekiyor, çünkü otelin ilk katındaki kumarhaneden gelen müzik, sesini bastırıyor. "Adelina halanın gecesini berbat ettim."

"Sen ne diyorsun! Şimdi anlıyorum bize onca acı veren sessizliğinin nedeni. Ne olur, Urania, gene gel! Görüşelim. Biz senin aileniz, bu senin ülken."

Urania, Marianita'ya veda ederken genç kız yapışmak, onu içine sokmak istercesine sarılıyor. İncecik bedeni bir yaprak gibi titriyor.

"Ben seni çok seveceğim, Urania Teyze," diye fısıldıyor kulağına, Urania içini hüzün kapladığını duyumsuyor. "Sana her ay en az bir mektup yazacağım. İster cevap yaz ister yazma, umurumda değil."

İncecik dudaklarıyla yanaklarından defalarca öpüyor. Urania bekliyor, kuzeninin eski otomobili George Washington Rıhtımı'nda kaybolmadan önce girmiyor otele. Bembeyaz dalgalar gürültüyle rıhtıma çarpıyor.

Jaragua'ya giriyor. Otelin sol yanındaki kumarhane ve hemen yanındaki gece kulübü pırıl pırıl ve hareketli. Müzik ve insan sesleri, para makinelerinin şakırtısı, rulet oynayanların ünlemeleri...

Asansöre doğru giderken bir erkek silueti yolunu kesiyor. Kırk yaşlarında, kızıl saçlı, kareli gömlekli, kot pantolonlu, hafifçe esrik bir turist.

"*May I buy you a drink, dear lady?*"[1] diyor reverans yaparak.

"*Get out of my way, you dirty drunk,*"[2] oluyor Urania'nın yanıtı ve yürüyerek yanından ayrılıyor adamın; ama

1. (İng.) Size bir içki ısmarlayabilir miyim, sevgili hanımefendi? (Y.N.)
2. (İng.) Yolumdan çekil, seni pis sarhoş. (Y.N.)

yine de patavatsız turistin yüzündeki şaşkınlık ve korkuyu görebiliyor.

Odasında bavulunu hazırlamaya başlıyor; hemen sonra pencerenin önüne gidecek, yıldızların ışıltısını, dalgaların köpüklerini seyredecek. Bütün gece gözünü kırpmayacağını biliyor, valizini hazırlamak için bol bol zamanı olacak.

"Eğer Marianita yazarsa bütün mektuplarını yanıtlarım." Kararı kesin Urania'nın.